Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
18 D
27

T 637

VII E 63 6-2

+

Speculum morale totius sacre scripture

Domini Apiarij secundus tomus qui est 2a pars

Venerabilis simon de cassia de gestis salvatoris

Acutiſſimi diuinorum ar
chanoru3 ſcrutatoris Magiſtri Iacobi Almain in tertium ſentē
tiarum vtilis ęditio: cum omni adnotandorum literario indice q̄
diligenter collecto.

Bibliothecę S. Marię Transpontinę

Veneunt Parrhiſiis cum
gratia & priuilegio a Ioanne Granion apud Clauſum brunellu3
inſigni Magni iunci adpendente.

Cum priuilegio.

ROMA

¶ Par meſſieurs de parlement.

VEue par les preſidens de parlement Icelluy vacant la requeſte baillee a iceulx par Iehā Granion marchant libraire de ceſteville de paris. Par laquelle & pour les cauſes contenues en icelle il req̄roit inhibitions & defenſes eſtre faictes a tous libraires/ & īprimeurs & tous aultres tant de ceſte ville de paris/q̄ dailleurs de ne imprimer ou faire īprimer iuſques a quattre ans vng liure intitule Editio acutiſſimi doctoris Magiſtri Iacobi Almain in tertium ſententiarum . Veuz auſſi aucuns arreſtz de la court donnez en pareil cas:& tout conſydere leſditz p̄ſidens ont defendu & defendent a tous libraires / imprimeurs & aultres quelconques de ne imprimer ou faire imprimer ne vendre aucuns deſditz liures ſynon de ceulx qui ſerōt faictz & imprimez par ledit Granion iuſques a deulx ans a commēcer au iour quilz ſerōt pacheuez de īprimer ſur peine de cōfiſcatiō deſditz liures & damēde arbitraire. Faict en plemēt le vingt & troiſieme de Septembre Lan mil cinq cens/& ſeize. Ainſi ſigne Robert.

Nicolaus Mallarius Rhothomagæus profundiſſimo ſacrorum eloquiorum profeſſori Magiſtro noſtro Ioanni Maiori Scoto. fœlicitatem.

NOſti ſatis (vir literarum fautor) quum hiſce diebus nouiſſime lapſis tuũ cubiculum alterum ſane Demoſthenis repagulũ/tui compellandi gratia viſiſſes: variuſꝗ inter loquendum ſermo ageretur: te tandem id ĩ vnum ſorte quadã incidiſſe. Eſſet ne mihi nonnullæ magiſtri Iacobi Almain quas olim in tertium ſentẽtiarũ dictaſſet/lecturæ: vt quo ad fieri poſſet (ne tanti viri nomen ab hominum memoria obliteraret) emendatius repoſitæ in lucẽ prodirẽt. In quo ꝓfecto quãtus fuerit tuus ille in defuncti cineres & amor & dolor/ſole clarius tunc patuit. Quarum tamen exemplar/quum Oliuerius de lugduno vir (vt ſcis) in omni ſcientiarũ genere haud vulgariter eruditus/ noſtræ fidei imprimẽdum credidiſſet: tuo ductu/nec ipſius etiã authoris immemor hoc munus oppidoꝗ lubens ſuſcæpi: illaſꝗ tuis auſpicijs vtcũꝗ prȩlo depuratas pro virili repoſuimus. Non tam vt animi votis (quibus haud facile non parere poſſũ) adqueſcerem: q̃ vt antiquum amoris pignus hoc vno opere quaſi nouo fœdere in te denuo renaſcens maius coaleſceret. In his ſane etſi multijuga doctrinæ ſylua ſeſe paſſim legentibus offerat: non tñ adtendendus eſt tam concin⁹ aut diſtictionũ aut q̃ſtionũ/aut dubiorum ordo & fili contextus: q̃ ſi aliquot dies (mõvita ſupſuiſſẽ) apud ſe digeſtæ maturuiſſẽt. Enimvero ſicut ipſa omniũ architectrix natura homini ad omnia ĩgeniũ velox: & amplam rerũ memoriam dederat: ita hanc quȩſtionum miſcellaneam: quadã velut plurium collectaneam cotidianis Gabrielis lectionibus intentus/ad faciliorem tantum auditorum notionem ſatis tumultuarie (vt credere par eſt) ȩdidit. Scio etenim (nec fallor) multa in his vel ſubtrahi/vel addi/vel inuerti potuiſſe. Verũ nolui ego in libro (quod dicunt) alieno ĩgenioſior eſſe. Tum ꝙ ĩ tam fœcũdi cãpi luxuriãtẽ ſegetem ſterile gramẽ ĩmittere maximo indecoramẽto nobis videretur. tum ꝙ illum ea conditione a te velut Tucca ab Auguſto ſuſcȩperam reponendum: ne quid vel apiculum quidem/quod a ſe vel editum non fuiſſet adponerem: & ſi quid etiã aut quȩſtionum aut ſectionũ/numero vel ordine prȩ

termiſſo/incompletum inter excudēdum occurreret: īmune re-
linquerem: cuius ſane rei q̃ta fide/ quantaq; cura ad exemplaris nobis cōmiſſi typum (maculis īnumeris ob incultam codicis graphiā vbiq; terſis) repoſuerimus. Iudices tu vnus/ vel qui ſi'le exē-
plar alias manu excerpſerit. Vale perpetuum Scotorum iubar: & nos (vt cœpiſti) amare non deſiſtito. Parrhyſijs ex ędibus noſtris Haricurianis Anno ab orbe redempto quingenteſimo decimoſexto ſupra Milleſimum Kal'. Octob.

Eiuſdem Nicolai Mallarii Rhothomagęi ad veros huiuſce operis alūnos ελεοσ.

Vos aluit quondam niueo almus lacte Iacobus:
Almæ cui virtus mentis & alma fuit.
Inuida ſed poſtquā tā almo mors vbere priuat:
Non cibus almus adeſt: alma nec eſca datur.
Sed nunc o veri defunctę matris alumni:
Redditus eſt vobis almus/ & alma parēs.
Ecce iterum noſtro rediuiuus in orbe Iacobus:
Quos aluit verbo/ nunc alit ingenio.

τελοσ.

ſit.eo. Chriſtus vtrum cognouerit
directe p̃terita/pñtia/& futura.xlvj.
Cognoſcer̃ habitualiter omnia ĩ ver
bo quid . eodeʒ.
Chriſtus vtrũ in paſſione oĩbus pro-
pagatis & propagãdis meruerit ſuf-
ficiẽter grãm/gloriaʒ/& pc̃tõrum re-
miſſionem. folio.lxxv.
Cur patres in lymbo ante paſſioneʒ
non habuerunt beatitudinẽ. lxxvj.
Chriſtus an meruerit Adæ primam
grãm. fo.lxxvij.Chriſtus vtrũ de-
beat dici redemptor. folio.lxxix
Chriſtus ſol⁹ meritorie redemit nos
folio eodem. Chriſti caro vtrum fu-
iſſet ĩ vermes reſoluta in triduo.eo.
Chriſtus vtrum in triduo fuerit ho-
mo. folio.lxxx
Circulatio bene reperitur ĩ aliquib⁹
cauſis. folio.lxxxiiij
Certitudo an requiratur ad actũ bo
nũ.lxxxvij.Certitudo duplex. ciiij
Conſilium non poteſt errare in fide
folio. cxviij.Conſiliũ bene põt erra
re in facto. fo.cxix.
Credere explicite & credere implici
te.eodem Conſilium quid primo fa
ciat. folio.cxxiij.
Concupiſcibilis & iraſcibilis.cxxviij.
Cõp̃hẽdere quid ſit vide liij.
Cõp̃hẽdẽdi quattuor modi. eodaʒ
Chriſtus ſcd̃ʒ quãlʒ aĩæ ptem an ha-
buerit maximã triſticiã.fo. liiij.
Chriſtus vtrum habuerit neceſſita-
tẽ moriẽdi.fo.lxij. Chriſtus vtrũ ha
buerit plures voluntates ſibi ſemper
ĩ volito cõformes. Chriſtus triplici
volitione refutauit mori. fo.lxvj.
Chriſtus vtrum in orto ter conditio
naliter orauerit. lxvij.
Chriſtus in primo inſtanti ſuæ cõce-
ptionis an meruerit folio.lxviij
Charitatis inclinatio. fo.lxix.
Chriſtus aliq̃tulũ fuit cõpr̨ehẽſor &
aliq̃tulum viator. fo.lxx.
Circũſtãtia ſupueniẽte actui ſtat ali-
quẽ demereri in inſtãti continuatio-
nis. fo.lxxij. Chriſtus meruit ꝙ au
ferretur ĩpedimẽtũ quo impediebatᷣ
gloria ſui corporis: fo.lxxiij.
Cur aliqua res dicatᷣ maioris ſẽtimẽ-
ti.fo.cxxxviij.Charitatis habitus du
plex.folio. cxlv. Chari.viæ & p̃riæ
vtrum diſtinguãtᷣ. cliij.
Chari.acquiſita vtrũ maneat in pa-
tria.cliiij. Chari.aliqua vįe ẽ maior
charitate p̃riæ.eodẽ. Chari.nõ au-
getᷣ poſt mortẽ. eodem
Chari.duplex. folio.clv.

De lr̃a D.

Depẽdẽtia natur̨e aſſũptæ ad verbũ
q̃d ſit vide.ij. Dupl'r aliq̃s effect⁹
põt depẽdere total'r a duab⁹ cãis.iiij
Diſtictio formalis ĩter eſſentiaʒ & p-
ſonas.eo.De⁹ vtrũ poſſit naturã pec
cabilẽ aſſũere. fo.v.De⁹ vtrũ poſſit
pc̃m̃ aſſumere. vj. Diſpata & cõtra
ria pñt de eodẽ dici.viij. De orga-
niſatione & plaſmatõe corporis chri
ſti & de eius trãſmutationibus. fo.x
De⁹ pri⁹ natura ferᷣ ĩ aliqua obiecta
q̃ in aliud folio.xj
De ſãctificatione virginis eodẽ.
De operatione ſeminis parentum
folio. tredecimo
Differentia inter generationeʒ & al
terationem. folio.xvj.
De ĩcubis & ſuccubis fo.xviij
Deus vtrum ęqualiter diligit pr̨ede
ſtinatum:& reprobum vide
aa.iiij.

Differentia inter vniri & ſuppoſitari. folio.xix.
Duo capitur maſculæ & neutraliter folio.xxiiij.
Dubia quid ſit. folio.xxxiiij.
Deus ſecundum naturam diuinam vtrum poteſt peccare. xxxix.
De noticia in verbo. fo.xlv.
Deum cōprehēdi quid ſit. eodem.
De cauſatione triſticie fo.lv.
De cauſatione triſticie Scoti imaginatio. folio.lvj.
Dolor quomodo cauſetur. lvij.
De nolitione qua nollebat chriſtus mori. folio.lix.
De nolitione conditionata vide fo. lix.&.lx.
De naturali & libera continuatione actus. folio.lxxj.&.lxxij.
De merito Abra.argumētū. lxxvij.
Dubitare capit̄ dupliciter.lxxxviij.
Dictamina ſunt duplicia.folio.xcij.
Dupliciter intelligitur ꝙ aliquis cōformet ſe dictamini. eodem.
Difformitas actus an diſtinguatur ab actu. folio.cj.
De paruulo baptiſato. folio cv.
Deus ad actus fidei infuſe ſpecialiter concurrit. folio.cx
Dubitare quid ſit. eodem.
Duo requiruntur ad explicite credendum. folio.c.xx.
dupliciter aliquis dicitur membruꝫ eccleſie. fo.cxxj.
Deus dupliciter poteſt eſſe obiectū habitus. cxxviij.
Deſperationis actus. cxxx.
Deſperare quid eſt. eodem.
Deus ē obiectū ſpei & chari.cxxxij.
De triplici appetitu. eodem.
Differentia inter amorem/dilectionem/charitatē & amicitiam. cxxxv
Deus cur non poſſit diligi in peccato mortali eodem.
Dilectionis dei p̄ceptuꝫ & de eius declaratione. eodem.&.cxxxvj.
Deuꝫ diligere ſuper omnia quadrupliciter poteſt intelligi. cxxxvj.
Dilectionis dei tres gradus.eodem.
Deus vtrū poſſit cōcupiſci.cxxxvij.
Dilectio dei poteſt eſſe mala probatur. folio.cxlij.
Deus nō poteſt precipere actum cōtrarium ſue dilectioni. clxiij.
Deus non poteſt prohibere ſuaꝫ dilectionem vide cur. eodem.
Dilectionis ordo. cxlvj.
Dilectio inimici vtruꝫ ſit magis meritoria q̄ dilectio amici. cxlviij
De nolitione iudicis cōdānātis aliquem ad mortem. cxlix.
Deus vtrum ab eterno dilexerit ſe & omnia creata. clv.
Deus vtrum plus dilexerit Petrum q̄ Ioannem. clvj.

¶De littera E.

¶Eſſentia diuina vtrum poſſit eē primus termin⁹ & immediat⁹ vnionis hypoſtatice. folio.iiij
Equiuocatio iſtius termini hō. xvj.
Eſſe matrem quid importet. xvij.
Eutichij error dicentis duas eſſe in chriſto naturas & duas pſonas. xxij
Eſſe/eſſentia/exiſtentia dñt.xxiij.
Eſſe duplex in rebus. eodeꝫ.
Eſſe obiectiuum quid. eodem
Eſſe reale quid. eodem
Eſſe multiplicitas. xxiiij.
Electio dupliciter capitur. lxxxvj.
Electio ꝓprie eſt mediorum.eodē.

INDEX ALPHABETICVS

ſingulorum q̄ inter imprimendū ad notatu digna videbanť/ab eodē Nicolao Mallario R. ſubſequēti lr̄arū ordine accuratius digeſtus.

¶ De litera A.

Aīa xp̄i imediate aſſumpta fuit cōtra Scotum fo.vij.
An ſcđa pſona in diuinis aſſūpſerit naturā ſingularem/ꝓpria ſingularitate. fo.x.
Alexāder/Thomas/Bonauētura dixerunt virginē conceptam fuiſſe in pctō originali. fo.xij.
Ad hoīs gn̄atione quattuor requiſita. folio.xiij
Aliqd poteſt acquirere nouum eſſe dupl'r. folio.xvj.
Aīa vtrū ſit pſona. folio.xxi
An in xp̄o ſit eadeꝫ vnio animæ ad corpus & aīæ ad verbum eodem
An eadem filiatio in xp̄o fuerit reproducta in triduo. fo.xxxij.
Adoratio ꝯcapiť dupl'r. fo.xxxij.
An aggregatū ex hūanitate & diuinitate ſit adorādū latria. fo.xxxiiij
Aliquid qd nō ē de⁹ adorādū ē adoratiōe latriæ. eodem. Aliquid adorādū ē adoratione latriæ quo nō eſt fruēdū. eodē. Actus idē eſt dulia/latria/& hyperdulia. fo.xxxv.
Agere cōformiter ad rectā rōnē qd ſit vide. fo.xxxviij. An decuit deum aſſumere naturā de maſſa pditiōis. fo.xxxix. Aīæ triplex capacitas.ſ.actiua/paſſiua/pceptiua .xlj
Aīa eſt finitæ actiuitatis. eodē
Aīa ē īfinitę capacitatis paſſiue.eo.
Aliquid intēdi in eſſe grāe/ & in eſſe qualitatis non idē eſt. fo.xlij.
Aīæ Xp̄i vtrū ſumma grā poſſibilis fuerit collata.eodē Aīa ſolū ē finitę capacitatis pceptiue ſeu cognitiue eodeꝫ. Aīa xp̄i eſt beatior quocunqꝫ angelo. fo.xliij.
Aliquid eſſe in deo multipl'r intelligi pōt. fo.xlviij. Anima xp̄i nō cognouit oīa in verbo q̄ cognouit verbum. fo.l. Anima chriſti nō hꝫ actu infinitas noticias. fo.li.
Animæ chriſti vtrum poſſit cōicari omnipotētia. fo.liiij. Actus volitiui & nolitiui in ſenſu. fo.lvij.
Appetitus naturalis quid fo.lxv.
Appetitus aīalis duplex. eodem
Appetitus ſenſitiuus. eodem
Abrahæ voluntas qualis fuerit quū immolare voluit Iſaac. eodem
appetitus triplex in xp̄o.fo. lxvj.
Actus dupl'r acceptari pōt ad vitaꝫ æternam. fo.lxviij. Aīæ ſanctorum non ſunt oīno beatæ. fo.lxx.
Actus btificus xp̄i vtrū fuerit meritorius. .fo.lxxiij. Actus exterior vtrū addat ſupra interiorē. lxxiiij
Actus anteq̄ ſit moraliter bonus requiriť ꝙ ſit ex electione & ꝓpter hoc fo.lxxxvj. Ageť imobl'r q̄d. lxxxvij.
Agere cōtra dubiū pctm̄ ē. lxxxviij
Actus intrinſece bonus cur dicatur fo.lxxxix. Ad actū bonū nō reqritur alia noticia a dictamine. xci
Actus hn̄s oīs circūſtātias pro obiecto eſt intrinſece bonus. fo.xcij.
Actus dilectionis dei ſolus ē intrīſece bonus.eodem. Actus indifferens vtrum ſit dabilis. folio. xciij.
An ſit aliqua paſſio bona vel mala : eo. Aliqd inclinatur dupl'r. xcvij.
Act⁹ quilꝫ vtrū hītū ꝓducat.xcviij.

Act⁹ nõ repugnat hitui. folio.cij.
Aſſenſus quõ ꝓducũt.fo.cxj. Arti cul⁹ dupl'r capit. cxviij.Articulorũ fidei diſtĩctio.fo.cxix. Aliqs ſine a⸗ ctu fidei ſaluari põt.cxx. Aliqs du⸗ pl'r põt optari ꝓximo. fo.cxxvij.
Actus idẽ poteſt eẽ pluriũ virtutum fo.cxxxj.Act⁹ idẽ ẽ ſpei & chari.eo.
Actus idem eſt virtutis theologicæ & moralis. folio.cxxxij.
Actus idem poteſt procedere ab hĩ tibus ſpecie diſtinctis. eodem
Actus charitatis eodem.
Amor triplex/naturalis/ſenſitiu⁹/& rationalis folio.cxxxiij.
Amor volũ.ẽ quodã velle. eodem.
Amoris diuiſio & ei⁹ multiplicatio in affectiuum & effectiuũ. cxxxiiij.
amor amicitię & amor cõcupiſcẽtię eo Act⁹idẽ ẽ fruitio & vſus. eo.
Amor amicitiæ eſt cã efficiẽs amo⸗ ris cõcupiſcẽtiæ.eo. Amor cõpla⸗ centiæ/amor deſyderij. cxxxv.
Act⁹ bon⁹ nõ efficit mal⁹ ꝓp ter cir⸗ cũſtãtiã loci vel tẽporis niſi illa habe at ꝓ obiecto. cxliij. Aliquid dr̃ du pl'r diligibile. eo.Aliquis dupl'r põt dici particeps btĩtudinis. fo.cxliiij
Actus fidei & ſpei actibus pĩię repu gnãt.folio.clj. Actibus viæ act⁹ tres pĩiæ correſpõdent. eodẽ

Delr̃a.B.

Beati ſe hñt pure paſſiue in viſione folio.xlvij. Btũs videns verbũ an ĩfi nitatẽ verbi videat. fo.liij.
Btĩtudo corporalis. fo.lxiiij.
Btũs põt mereri folio.lxx
Beatitudo virtute paſſionis exhibi⸗ tæ & non pręuiſa datur fo.lxxviiji
Bonitas pri⁹cõu?nit a?tui q̃ habitu folio.lxxxv

De litera.C.

Cõſtitutio repitur ĩ diuinis & nõ cõ poſitio.fo.iiij. Chriſt⁹ triplicẽ gra tiam habuit. folio.vj.
Chriſtus cur fuerit incarnat⁹ fo.xi.
Corporis ſanctificatio duplex. xij.
Caro chriſti an fuerit pctõ originali obnoxia. fo.xviij. Chriſtus nõ eſt quid cõpoſitũ ex corpore & aĩa & di uinitate folio.xxij
Chriſt⁹pro quo ſupponat vide.xxiij
Xp̃s non ẽ duo neutraliter.fo.xxiiij.
Chriſtus ſcdm q̄ hõ vtrum ſit aliqd folio.xxv. Cõcretoꝝ tria gñ̃a.xxvj.
Chriſtus an ſit vbiq̄ꝫ homo. xxviij.
Chriſtus eſt homo an ſcdm ſermõis ꝓprietatem ſit concedenda. xxix.
Cur creaturis rationalibus reueren⸗ tia exhibeatur. folio. xxxiij
Cur ſanctoꝝ imaginib⁹ honor exhi beat. eo.Crucis adoratio. xxxv.
Chriſtus ſcdm q̄ homo an ſit filius dei adoptiuus. fo.xxxv.
Chriſtus inquantũ homo vtrum ſit perſona. folio.xxxvi
Chriſtus ſcdm q̄ hõ Vtrum ſit p̄de ſtinatus fo.eodem
Chriſt⁹ ſicut dicit creator vtrum eti am dici debeat creatura. xxxvij.
Creatura capit dupliciter. eo.
Cur negeť iſta ꝓpoſitio Chriſtus eſt creatura eodem
Chriſtus vtrũ potuit ſubiacere pctõ fo.eo.Chriſt⁹cur nõ aſſumpſerit na⸗ turam Adæ. folio. xxxix
Chriſtus infinitã grãm hũit. fo. xliij.
Chriſtus nobis meruit grãm. xliiij
Cognitio in chriſto fuit duplex.eo.
Cuiuſꝫ rei idea eſt in deo. fo.xlv
Cognoſcere in proprio genere quid

Maria eſt mater dei An fit conce-denda ſine ſpecificatione. fo.xvj.
Manichei error dicentis chriſtũ nõ habuiſſe verum corpus. folio.xxij.
Medicorum opinio de paſſionibus ſenſus. folio.lvij.
Meritum quid. folio.lxviij.
Meritum precedit premium. lxx.
Meritũ vtrũ reqrat ſucceſſionẽ.eo.
Mereri tripliciter dicitur. f.lxxiiij.
Meritum chriſti multipliciter põt intelligi. folio.lxxv.
Meritum eſſe infinitum tripliciter poteſt intelligi eodeȝ
Maiores multa tenentur explicite credere que non minores. folio.cxx
Merituȝ de duobus augetur. cxxiij
Meritũ penes qd eſt mẽſurãdũ aut penes gratiã aut conatum.fo.cxlix.
Mẽſurabilitas actus meritorij.eod.

¶De littera N.

¶Natura quid ſit vide. folio.j
noialiũ maxia de ẽtib⁹ abſolutis.vij
Natura humana an ſit vnita vna vni one. folio.viij.
Natũ eẽ & filiũ eſſe differunt fo.xvj
Natura & pſõa iptinẽter ſe hñt.xix
Natura humana ſola & non diuina vere aſſumpta eſt. folio.xx.
Noticia matutina que ſit.folio.xlv.
Noticia verbi. eodem
Noticia veſpertina. eodem.
noticia ĩtuitiua & abſtractĩa ĩ eodã non repugnant ſimul. eod.
noticia viſiõis/noticia ſiplicis ſcie.e.
Noticia in ꝓprio genere quid.fo lj.
Noticia ĩ ꝓprio gñe ẽ duplex eodẽ.
noticie ĩtuitiue & abſtractĩe dñia.e
Nullus de deo triſtari poteſt fo.lvj.,
Nolitio conditionata eſt ſufficiens cauſare triſticiam. folio.lix.
Neceſſitas triplex. folio.lxij.
Neceſſitari qñq; cogi dicitur. lxiij.
Neceſſitas moriendi duplex.eodeȝ
Neceſſitas finis. eodem.
Naturales act⁹ an poſſint a deo ac-ceptari. folio.lxviij.
Naturalis cõtinuatio actus volũta-tis. folio.lxxj.
Nolitio nõ ſemp cãt triſticiã.lxxxiij
Nullus actus eſt intrinſece bonus ni ſi voluntatis. folio.xc.
Nõ ſtat ꝙ amet de⁹ ſup oĩa & prop ter vanam gloriam. eodem.
Noticia ĩtuitiua ĩtẽſa & remiſſa ſuf-ficiũt cauſare diuerſa iudicia.xcviij.
Nolle eſt velle. cxxxiij.

¶De littera O.

¶Occhã coacte vnũ tm̃ poſuit re-ſpectũ.fo.ij.Origenis error de crea-tione animarum. folio.xxij.
Opinio noialiũ & realiũ de relatio-nibus. xxx.
Omne peccare ẽ agere vel omittere contra rectã ratione diuinã. xxxviij
Oĩo xp̃i ĩ orto an fuerit ſẽſualitatis folio.lxvij.Omiſſiõe pura nullus po teſt mereri. fo.lxviij.Operãtes eq̃li ter inequaliter merentur. eodem.
opinio ſufficit ad actũ moraliter bo nũ.fo.lxxxviij.Ochã coactus eſt po nere eiuſdem rei noticiã intuitiuã ſimul & abſtractiuam. fo.xcv.
Obiectum fidei. folio.cvj.
Opinãdi act⁹ vtrũ ſit peccatuȝ.cxiij

¶De littera P.

¶Perſonam incarnari quid folio.j.
Perſona ĩ diuinis an ſimul poſſit aſ-ſumere plures naturas. folio viij.
Patres antiqui vtrum meruerunt ĩ-carnationem. fo.xviij
Pars duo dicit. folio.xxiiij.

Paſſio xp̄i fuit acerbiſſima propter tria.eode3. Paſſio xp̄i vtrum fuerit violẽta. fo.lxv.
Primus actus meritorius de neceſſitate debet eſſe dilectio dei. fo.lxix
Pr̨emiũ p̄cedit meritũ. fo.lxxviij.
Paſſio duplex. fo.lxxx.
Pertinacia quid. fo.cix.
Pia affectio. folio.cxij.
Papa poteſt errare fo.cxix.
Pr̨elati ad tria obligantur. fo.cxxi
Paruuli ſuſcipientes bñficia peccãt folio.cxxij. Prudentia naturalis/ ſupnaturalis.folio cxxviij.
Pr̨eſumptionis actus. fo.cxxx.
Primum præceptum vtrum poſſit ĩ via adimpleri. folio.cxxxviij.
Primus actus elicitus dilectiõis dei non eſt meritorius: ſed bene contiňuatus:vide quare.folio. cxlij.
Pr̨ecepta vtrum teneamur adiplere in grã. eodem.
Proximus nr̃ quis dicatur:& vtrum d̨emones ſint p̄ximi nr̃i. fo.cxlv.
Parentes q̄ filij ſunt plus diligendi. fo.cxlvij.Pr̨eceptũ affirmatiuum includit negatiuum & ecõ. fo.cxlviij.

De lr̃a Q

Quare negatur iſta p̄poſitio verbũ aſſumpſit hominem. folio.xxj.
Quid requirit̃ ad eſſe caput. xliiij
q̄ xp̄s habuerit noticiam in verbo/ & in p̄prio genere. fo.xlv
Quid noticia viſionis. eodem
Quid noticia ſimplicis ſciæ. eodẽ.
Quid deum compreh̨ẽdi. eodem.
Quomodo intelligitur chriſtũ fuiſſe plenum veritate. folio.lj.
Quomodo potuit eſſe maxima triſticia in Chriſto. fo.lxij.
Quomodo ſtabant in chriſto ſũmũ gaudium & ſumma triſticia. fo.lxij
Quomodo per paſſionem chriſti liberati ſumus a morte.folio.lxxviij.
Qualiter capiatur ſcientia cum dicitur q̄ actus moraliter bonus debet elici ſcienter folio.lxxxvij.
Quomodo intelligatur q̄ habitus corrumpantur per ceſſationem ab actu. folio. c.
Quid eẽ virtualiter cõtrariũ.fo.cij.
Quæ ſufficiunt ad actum credendi & qųe non. folio.cxij.
Quid ẽ aliquẽ a deo illumiari. cxvj
Q; ſpes non ſit deſyderium beatitudinis. folio.cxxvj.
q̄ deus ſit ſuper omnia diligendus an ſit euidens. folio.cxxxvij.
q̄ non ſemper plus teneamur obedire p̄cepto diuino q̄ humano. eo.
Quando quis reſurgit duo ſunt requiſita.fo.cxl. Quid proprius act⁹ charitatis. folio.cxliiij.
Quattuor ſunt beatificabilia.cxlv.

De litera.R.

Ratione p̄prietatis pſonalis:& non attributi terminatur vnio hypoſtatica.folio tertio. Ratio maternitatis in quo conſiſtat. folio.xv.
Regulæ de incipit & deſinit. xxviij
Rebellio contra rationẽ qualiter in nobis cauſetur. folio.lxvij.
Radix meriti ĩ quo cõſiſtat.fo.lxix.
Reatus peccati ſeu obligatio chyrographus a Paulo vocatur. lxxix.
Redimere dupliciter dr̃. eo.
Rectitudo actus vtrum diſtinguat̃ ab actu. folio.cj
Ratio naturalis vtru3 diminuat meritum folio.cxxiij.

Electio large accepta ē circa finē.ſe.
Euidētie & ineuidētie dr̄ia. fo cxij.
Eccl'ia roma. vtrū poſſit errar̄.cxviij
Eccleſia non poteſt facere de nō ar ticulo articulum. cxxiij.

ℭDe littera F.

ℭFormatio corporis chriſti facta ē per duplicem motum. folio.ix.
Fomes ī quo ſit ſubiectiue.folio.xij
Fomes qd ſit, & de difficultatibus eius. eodem.
Filius quid importet. fo.xxxj.
Filius adoptiu⁹ quis dicatur.xxxv.
Facere ſciēter & facere ſciens dn̄t. folio. .lxxxvj.
Fides vtrum ſit neceſſaria ad credē dos omnes articulos. folio.cj.
Fidei diffinitiones. folio.ciij
Fides certior eſt ſcientia. folio.ciiij.
Fidei acqſite & infuſe dr̄ia.folio.cv
Fides īfuſa ſe ſola nō ſufficit ad cre dendum ſine acquiſita. eodeꝫ
Fides acquiſita eſt multiplex ſed ē vna infuſa. folio.cvj.
Fidei obiectum, eodem.
fides īfuſa ſe hꝫ vt cā vniuerſal'.cvij.
Fides infuſa ad quid ponitur. cviij.
Fides a quo corrumpatur. eodem.
Fides infuſa quando perditur. f.cx.
Fides informis cur dicatur. eodem.
Fides acqſita an ſit virt⁹ moral'.eo.
Fides formata & informis vtrū ſint eiuſdem ſpeciei. folio.cxj.
Fidei & ſcientie cōpatibilitas.eod.
Fides cum ſcien'ia ſtat ſimul. cxv.
Fidei prim⁹ aſſenſus vtrū poſſit eſ ſe meritorius. folio.cxvij.
fides ead̄ fuit pr̄ib⁹ nr̄is & nobis.cxx
Fides cur ponat̄ in intellectu / ſpes autem & charitas in volūtate.cxxx.
Fruitiōes pr̄ie & vie diſtīguūtur.clv
Fides īfuſa repugnat viſiōi beatifi ce qūo ītelligat̄.cliiij.

ℭDe lr̄a G.

ℭGratia triplex fuit in chriſto. vj.
Gratia capitis/gratia perſone/ gra tia vnionis quid vide. eodem.
Gr̄a vnionis ē ceteris pfectior.eod̄.
Gr̄a ſūma ſimpliciter ē poſſibilis ſe cūdū Scotū vide rationes eius. f.xl.
Gregorij imaginatio de naturali cō tinuatione actus. lxxj.
Gr̄a dupl'r alicui pōt cōferri.lxxviij
Gratia prima bene cadit ſub meri to chriſti ſed non proprio. eodem.

ℭDe littera.H.

ℭHumanitas chriſti fuit immedia te aſſumpta ſecundum Scotum.vij
hō dr̄ equoce de deo & de nobis.xvj
Hūanitas chriſti lꝫ ſit nata ex virgi ne nō tn̄ ē fili⁹ virgi.vide quare.xvij.
Hō ſubſtātiue & adiectiue dr̄. xxj.
Homo tripliciter capitur. eodem.
Hūanitas chriſti an ſit ps xp̄i.xxiiij.
Homo tripliciter capitur. fo.xxvij.
Homo an dicatur de deo & de no bis vniuoce. folio.xxx.
Humanitas chriſti an' ſit adorandā adoratione latrie. xxxij.&.xxxiij
Hyperdulia quid ſit. folio.xxxiij.
Hūanitas xp̄i vt verbo cōiūcta nō ē adorāda adoratione latrie vide qua re. folio.xxxiiij.
Hūanitas chriſti nō ē homo. xxxvj.
Hūana natura a xp̄o aſſūpta vtrum potuit ſubiacere peccato. xxxvij.
Habit⁹ & paſſiōis dr̄ia. lxxxj.
Habitus quid. eodem.
Habitus in quo poſſit cāri. lxxxij.
Habitus an inclinet ad delectabili ter operandum. folio lxxxiij.

Habitꝰ qñqꝫ inclinat ad nolle. eodꝫ
Hitū iclinaī ad cōſimiles actꝰ qd.e.
Habitꝰ intriſece virtuoſus.lxxxxiij.
hitꝰ i q̄ potētia ſit ponēdi vide.xciiij
Habitꝰ ponēdus ē in corpore.eodē.
hitꝰ an ponēdi ſit i ſēſitia poté.xcvj
Habitꝰ nō inclinat mediāte ſe.eod.
Habitus fidei acquiſite ponendus eſt cum habitu infuſo. folio.cij
Habitus acquiſitus non inclinat ad aſſenſus contrarios. c.iij.
Habitū fidei mediate iclinaī ad ſlm̄ nō inconuenit. fo.cvj.
Habitꝰ non corrūpit habitum.cviij
Hereticus quis dicendus folio.cix.
Hitꝰ fidei & ſcie nō repugnāt. cxv.
Habitus fidei & ſpei vtrum repu=gnent beatitudini. folio.clij.

¶De littera I.

¶Idiomatum cōicatio qd ſit.xxvj
Iſta ꝓpō chriſtus incepit eē fuit a facultate theologie dānata. xxviij
In chriſto nō ſunt due Filiatiōes ſe=cundum quoſdam follio.xxx
In chriſto ſunt diuerſe Filiatio=nes ſecundum Scotum. folio.xxxj.
Imaginum adoratio. folio.xxxv
In adoptione tria ſunt. eodeꝫ.
Impeccabilitas nō ꝓuenit rōne grē gratū faciētis/ſꝫ gratis date. xxxix.
Intēdi in eſſe gratie quid ſit.fo.xlij.
Infinitum eſſe maius alio . quomo=do capitur ly maius .folio.xliij.
itellectꝰ xp̄i creatꝰ an ōia ſciuit.xliiij
Infinita actiuitas penes quid atten=datur. fo.xlix.
Infinite eſſe cognoſcibilitatis infinitam arguit perfectionem. eodem.
In inſtanti mortis chriſti non fuit triſticia nec dolor. folio.lxj.
Intentio eſt finis. fo.lxxxvj.
Ignorantia non excuſat a malicia morali. folio.lxxxviij.
Inclinatio eſt motus. f.xcvij
Inclinatio hītus quid ſit vide.eodē.
Ineuidentia & euidentia. folio.ciij.
Infidelitas ñ ſp corrūpit habitū.cix
Iſta ꝓpō deꝰ ē nō eſt fidei.fo.cxiiij.
Inimico appetere poſſum malū pene non autem culpe. folio.cxlviij.
īimici dilectio ē magis meritoria.clj
itellectꝰ noſter dupl'r moueī ad bo=nū.clvj.

¶De littera L.

¶Filiatio q̄ xp̄s dicit eternaliter fi=liꝰ pr̄is:& filiatio q̄ dī t̄paliter filius virginis marie.An ille filiatiōes ſint due relatiōes diſtincte. folio.xxx.
¶Latria quid ſit vide. folio.xxxij.
Latria duplex fo.eodem.
Latrie actus in quo conſiſtat. eodē.
Latrie actus an ſolum habeat deuꝫ pro obiecto. eodem.
Latrie obiectum. eodem.
Latrie varie acceptiones. fo.xxxiij.
Latria eſt virtus moralis.folio.xxxv
Libera continuatio actus. fo.lxxij.

¶De littera M.

¶Motꝰ fuit i iſtāti factus. folio.ix.
Motus localis inſtātanei bona imaginatio. folio.x.
Mater actiue concurrit ad introducendum formam folio.xiiij
Mr̄ an relinq̄t i ſuo ſemine qualita=tem diſpoſitiuam organiſatiōis.eo.
Mr̄is cōcurſꝰ ad fetū i vtero.eodē.
Mater producit formā ſubſtantialē in materia. eodem.
Mater vtrum concurrat ad anime rationalis introductionem. xv.
maternitatis rō i quo cōſiſtat.eodē.

Rationes probantes q̄ non debemus diligere proximum eque inteſe ſicut deum folio.cxxxviij
Rationes probantes ex puris naturalibus haberi poſſe dilectionem ſuper omnia. folio.cxxxix.
Ratio Scoti de forti politico..eodē.
Ratio obiectiua actus charitatis. folio. cxlij.

ℭDe littera S.

ℭSuppoſitum quid ſit. fo.j.
Suppoſitum tres importat negationes. eodem.
Si deus aſſumeret albedinē:an deꝰ eſſet albus. folio.v
Suppoſitum creatum an poſſit ſuſtentare aliud creatum. ix.
Sanctum quid ſit vide. fo.xj.
Spirituſſanctus vtrum debeat dici pater chriſti. fo.xviij.
Sucubus & incubus. eodem
Suppoſitare quid ſit. fo.xx
Solū verbum eſt incarnatum.eodē.
Secundum capitur dupliciter.xxix
Secundū ſpecificatiue captum dupliciter accipitur. eodem.
Stephanus fuit plenus gratia quomodo intelligitur. folio.xliij.
Scoti maxima bona. fo.lxxj.
Symbolus quid ſit. folio.xix.
Spei multiplex acceptio. fo.cxxiiij.
Spes paſſio qualiter cauſetur. eodē
Spei actus an diſtinguantur ab actꝰ fidei & charitatis. eodem.
Spei actꝰ qd ſit.eo.Spei actꝰ ē itellectus.cxxv. Spes prior ē charitate.e.
Spei actꝰ ē amor cōcupiſcētie.cxxvj
ſpei actꝰ an p̄cedat actū cha.cxxvij.
Spes in qua potentia fuerit. cxxviij
Spes aliqua eſt in cōcupiſcibili & aliqua in iraſcibili. folio.cxxix
Sperādi actꝰ an ſit meritoriꝰ.cxxxj.
Spei obiectū adequatū & inadequatum. folio.cxxxij.
Summus pontifex non eſt eodemmodo caput eccleſie ſicut fuit chriſtus. folio.xliij.
Senſus paſſiones non diſtinguntur ab actibus eius ſecundum ochā.lvij

ℭDe littera T.

ℭTres opiniones:quomodo verbū fuit factum caro. fo.xxij.
Tria genera concretorum.fo.xxvj.
Triſticie cauſa. folio.lvj
Triſticia quattuor mōis cāri p̄r. eo.
Triſticia xp̄i i paſſiōe nō fuit tā inteſa ſicut triſticia dānatorum. fo.lxj.
Triplex neceſſitas. folio.lxij
Triplex appetitus in chriſto. lxvj.
Tria ad actū m meritorium producendum. fo.lxx.
Tria in aīa ab Ariſtotele ponūtur.ſ. potentia/paſſio/& habitus.fo.lxxx.
Thomas nec circa pria pricipia nec circa felicitatē ponit habitū. lxxxij.
Tria ad actū bonum req̄ſita.lxxxvj
Tres conditiones ad virtute theologicam requiſite. cxxvij.
Tria propoſitionum geneta. xxvj.

ℭDe littera V.

ℭVtrum tres perſone poſſint eandem naturam terminare ſuppoſitiue ſimul & ſemel. fo.iiij
Vtrū deꝰ poſſit idifferēter cuiuſcūq; nature dependentiam terminare.v
Vnio hypoſtatica quid ſit. vj.
Vnio gratie de ī aſſimilatio dr̄.eod.
Vnio hypoſtatica preſupponit gratiam & fruitionem. folio.vij.
Vtrū poſſit aſſumi ſuppoſitum.viij.

Vtrum ſecunda perſona in diuinis ſimul aſſumpſit naturam humanam & quanlibet illius partem. ix
Vtrum fuerit ordo vnionis x
Virgo vtrum concepta ſit in peccato originali vide. folio.xij.
Virgo fuit impeccabilis per gratiã gratis datã & non per gratiam gratum facientem. folio.xiij
Vtrum virgo fuerit vera mater dei. folio. eodem.
Virgo an meruerit q in ea christus incarnaretur. folio.xviij.
Verbum & natura humana vtrum vniantur in vnitate ſuppoſiti vel nature. folio.xix.
Verbum pro quo ſupponat. fo.xxiij
Vtrum in triduo ſecunda perſona in diuinis deſierit eſſe ſicut deſijt eſſe homo. eodem.
Vtrum in chriſto ſint duo eſſe eodẽ
Vtrum per ydiomatum communicationem concreta vtriuſq; nature tam diuine q̃ humane de ſe inuicẽ predicentur. folio.xxvj.
Vnio hypoſtatica & vnio accidentis ad ſuum ſbm̃ maxime conueniunt. eodem.
Verbum in triduo an fuerit filius virginis. folio.xxxj.
Vtrum iſta copulatiua ſit poſſibilis de lege: natura humana ẽ vnita verbo & peccat. xxxviij.
Vtrum ſit dabilis ſumma gratia poſſibilis. folio.xxxix.
Virgo plena fuit gratia quomodo ĩ telligatur. folio.xliij.
Vtrum ſit eadem gratia in chriſto ſingularis perſone/& capitis. xliiij.
Verbum poteſt videri ſine creatura. folio.xlvij.
Verbum & creatura eadem viſione poſſunt videri. eodem.
Vtrum in anima chriſti ſimul eiuſdem obiecti fuerint plures noticie folio lij.
Voluntas ſine actu refugit. lvij
Voluntatis triſticia redundat in ſenſus. folio.lviij.
Vtrũ fuerit in poteſtate anime xp̃i non ſeparari a corpore. folio.lxiiij.
Voluntas quandoq; appetit appetitu naturali. fo.lxv.
voluntas naturalis tripliciter capitur. eodem.
Volũtates alique tripliciter poſſũt conformari. eodem.
Voluntates cõformes in volito: que ſint. eodem
Voluntates cõformes in modo.eod
Vtrum in chriſto fuerit rebellio ſenſualitatis contra rationem. fo.lxvij.
Virtutis multiplex acceptio. lxxx.
Virtutes morales a be. Thoma ponuntur in appetitu ſenſitiuo.lxxxij.
Virtus quomodo corrumpitur.f.c.
Vtrum ſint ponendi diuerſi habitꝰ diuerſorum articulorum. folio.c ij.
Vtrum deus poſſit cauſare euidentiam de credibilibus ſine noticia intuitiua dei. folio.cxvj
Vtrum omnes diſtincte teneantur credere explicite articulos ĩ ſymbolo contentos. fo.cxix.
Voluntas dicitur concupiſcibilis & iraſcibilis. folio.cxxix
Virtutum theolo.ordo. eodem
Vtrum ſit vnica ſpes. fo.cxxx.
Virtutes theologice vtrum ſint in medio. eodem.

Virtus dupliciter eſt inter duo extrema. eodem.
Virtutum moralium & the. differētia. eodem.
Voluntatis actus ſunt tantum duo eliciti. folio.cxxxiij
Voluntas quomodo dicitur ſuſpēdere actum. eodem.
Vtrum obligemur ad certu3 gradū dilectionis dei. folio.cxxxviij.
Vtrum voluntas humana ex puris naturalibus poſſit diligere deum ſuper omnia. fo.cxxxix.
Vtrum actus dilectiōis dei excedat captum humanum. eodem.
Vtrum aliquis poſſit ſine charitate de lege poſita diligere deum ſup omnia. folio.cxl.
Vtrum omnis creatura ſit ex charitate diligibilis. eode3
Virtutes theologice vtrum maneant in patria. folio.clj.
Vtrum ſcientia acquiſita maneat ĩ patria. folio.clv.
Vtrū priuatiue oppoſita poſſint verificari de eodem/ & eorum multiplicitas. folio.xxvij
Vtrum preſcitus ſit filius dei adoptiuus. eodem.
Vtrum preſcitus poſſit mereri & ꝙ aliqui dicant ꝙ non vide fo.xxxvj.
Vide quid ſit predeſtinatum eſſe/ & quid peccare. xxxvij.
Vtrum peccare/ & agere contra rationem rectam/ & omittere ſit ide3 conuertibiliter. eodem.
Varia plenitudo gratie. xliij.
Vtrum potentia creata poſſit ſimul & ſemel infinita cognoſcere. xlviij.

¶ τέλοσ.

Benedicti delanoe ĩ laudem acutiſſimi. M. Ia/cobi Almain p̄ceptoris ſui huiuſce operis autho/ris Carmen elegum.

Vt tantum gracili mundum ſtrinxiſſe tabella
Solus: qui vidit ſingula regna: poteſt.
Sic vaga doctorum breuibus concludere chartis
Senſa: nec ingenti promere mole: poteſt:
Aut quē longa graui ſtudio lectura probauit:
Aut cui pręſtanti mens ratione valet.
Vnde vel ingenii/vel iniqui laude laboris
Cognitus ęterna: ſic Iacobus erit:
Sic Iacobus erit iugi memorabilis ęuo:
Nec meritus toto tempore deerit honos.
Quicquid ei Thomas/quicquid durādus abūde/
Scotus/Ochā/Gabriel/Gregoriuſq;/ docēt:
Talia perſtringēs pugnātum dogmata patrum:
Peruia ſub facili codice quęq; dabat:
Inuida cum medijs ſeſe inſerit atropos annis:
Sęuaq;/ ſuſcęptum linquere cogit opus.
Heu mihi longęuos quid ſperem Neſtoris annos:
Si ruit in tantum mors violenta caput.

ACVTISSIMI DOCTORIS THEOLOGI MAGISTRI IACOBI ALMAIN IN TERTIVM SENTENTIARVM Q;VTILIS EDITIO INCIPIT.

IN ISTO TERTIO AGITVR DE IN carnatione Chriſti/& de virtutibus eius: propterea querit̃ primo. Vtru3 ſecunda perſona in diuinis naturam humanam aſſumpſit?

Quid ē pſonā incarnari.

Quantum ad primum articulum noto qd Perſonā incarnari nihil aliud eſt: niſi aliquā pſonā aliquā naturā aſſumere ī vnitatem ſuppoſiti/hoc eſt/eſt aliquam perſonā aliquam naturam taliter aſſumere.i.taliter eius dependētiam terminare: ꝙ denomiationes cõcretiue denominantes illā naturam competāt ſuppoſito aſſumenti: ita ꝙ predicata non importantia imperfectionem conueniũt perſonæ aſſumēti. ¶Vnde primo videndũ eſt quid ſit natura: quid perſona/& quid ſuppoſitum.

Quid natura ſcd3 oKam.

¶Vnde natura conformiter loquēdo ad OKam Nihil aliud eſt: q̃ res actualiter/& realiter exiſtens. Nā quelibet res/q̃ realiter & actualiter exiſtit/vocat̃ natura. Et non loquimur hic de natura communi: nec de natura/vt loquitur Ariſto. ſecundo phi. qa ſola materia/& forma dr̃ natura: ſ3 in ꝓpoſito Natura nihil aliud eſt/niſi res realiter exiſtēs. ¶Suppoſitũ aũt eſt ens cõpletũ ab altero non ſuſtentatũ/ non natum alteri inhęrere/ſeu alterum informare. Suppoſitum enim ſupponit pro re importādo tres negationes/ſeu tres icõmunicabilitates: primo/ꝙ illa res nõ ſit pars alterius. Secundo/ꝙ non ſit ab altero ſuſtentata. Tertio ꝙ non ſit nata alteri inhęrere: vel alterũ informare. Sequitur ꝙ quecũꝗ pars ſortis: q̃uis ſit natura: non eſt tamen ſuppoſitum.

Quid eſt ſuppoſitũ

Suppoſitũ tres importat negationes.

Correlarium.

¶Similiter albedo ī ſacramēto altaris q̃uis non ſit pars alterius nec inhęreat: non eſt tamen ſuppoſitum: quia habet naturalem inclinationem ad inhærendum.

¶Similiter anima beata non eſt ſuppoſitum: quia habet naturalem inclinationem ad informandu3: appetit enim ſemper ma

teriam.

Tertio dico ꝙ humanitas in chriſto nō eſt ſuppoſitū:quia eſt ab altero ſuſtentata non ꝙ ſit pars alterius. Nam ſecunda perſona in diuinis eſt ſimpliciter ſimplex & per conſequens incomponibilis: ideo illa humanitas chriſti non eſt pars tertij/nec alteri inherens/nec nata alteri inherere:quia ſuſtentata ab alio. Ideo iſte terminus ſuppoſitum includit negationem partis ſuſtentantis & inheſionis.

Correlarium. Quid eſt perſona.

Correlarium illi quod eſt ſuppoſitum ſi adueniat pars de nouo illud non remanet ſuppoſitum. Sed perſona eſt ſuppoſitū intellectuale: & pſona ſolū ſupponit pro ſuppoſito intellectuali vt angelus/deus/homo. & ſic differentia eſt inter iſtos terminos natura:ſuppoſitum: & pſona: natura em̄ nihil aliud eſt q̄ actualis exiſtentia/ & ſuppoſitum importat independentiam quantū ad informationem: & perſona ſuppoſitum itellectuale.

Ois em̄ pſona ē ſuppoſitu3 & non cōtra: mō natura hu.i ſupposito diuino non eſt ſuppoſitum. Quia nata eēt ihe rere vel informare.

Vnde cum dicitur natura perſonatur & illa perſona perſonat illam naturam dupliciter intelligitur vno modo in ſenſu proprio ita ꝙ ſit ſenſus.natura humana efficitur perſona a perſona in diuinis/ & perſona diuina eam facit perſonam / & ſic falſum eſt:quia natura humana in ſuppoſito diuino non eſt perſona & ſic non efficitur perſona a ſuppoſito in diuinis. Altero mō pōt intelligi in ſenſu improprio:natura humana perſonatur: id eſt:ſuſtentatur in vnitatē ſuppoſiti:& tunc videndum eſt quid ſit ſuſtentari in vnitatem ſuppoſiti: & oportet captiuare intellectum ad credendnm: vnde ſupponitnr ꝙ natura que aſſumitur ſi non eſſet ſuſtentata eſſet in ſe ſuppoſitū. Si em̄ deus aſſumeret albedinē vel animam rationalem preciſe non aſſumeret eam in vnitatē ſuppoſiti:qa illa natura ſic aſſumpta in ſe relicta.i.non ſuſtentata illa ſpecie ſuſtentationis non eſſet in ſe ſuppoſitum.
¶ Ideo illam aſſumi in vnitatem ſuppoſiti preſupponit ꝙ ſi relinquatur eſſet ſuppoſitum / & vltra iſta ꝙ illa natura quantum ad eius dependentiam terminetur ad illam perſonam aſſumentem (& breuiter ſicut dicit Scot⁹ difficiliter declaratur quid ſit illa dependentia nature aſſumpte ad perſonam aſſumentem/ & non poteſt dari analogia niſi accedentis ad ſubiectum: eſt enim

proportionalis ſimilitudo/puta dependentia accidentis ad ſub- iectum)termineť(dico)ad pſonam aſſumētem.i.cõmunicet per ſone aſſumenti ea concreta que communicātur iſti nature ſi eſ- ſet in ſe relicta.Nam ſi eſſet in ſe relicta diceretur rationalis/riſi- bilis/ſubſtātia/ corpus/animal/& ſic de alijs predicatis nõ impor tantibus imperfectionem.

Perſonam igitur aſſumere naturam in vnitatem ſuppoſiti nihil aliud eſt q̃ quod dictum eſt. Sed ſi velimus dice- re ꝙ poſſet dependētiam terminare/ poſſet albedinē aſſumere/ & alias res que in ſe derelicte non eſſent perſone /neq; ſuppoſi- ta.Nam vnus modus dicit ꝙ perſona non dicitur perſona niſi ꝑ aliquam entitatem in ipſa: & per hoc volunt ſeruare trāſitum cõ- tradictoriorum per mutationem rei.i.per corruptionē illius rei per quam dicitur perſona.ſed iſta opinio vix deffenſari põt: quia ſequitur ex illa ꝙ in natura aſſumptibili eſt aliqua entitas quā deus non poſſet cū illa aſſumere: & ita ſit ꝙ perſona importet en titatem a quā res denominetur formaliter perſona : quia ſi aſſu- mat me cum ſecunda entitate ego aſſumptus ero adhuc perſo- na: ergo non ſuſtentatus & ſic non aſſumptus. *Opio te- nēs pſonā dici ꝑ enti tatem.*

Vltra ſequitur ex iſta opiniōe ꝙ eſt poſſibile hāc naturam remanere non ſuſtentatam ab alio nec partem alteri- us: & tamē non erit perſona: patet/ſecūda perſona in diuinis po teſt derelinquere naturam quam aſſumpſit nihil de nouo in ip- ſa producendo: ſi ergo illa pſona illam reliq̄rit: verum eſt dicere ꝙ non eſt ab alio ſubſtentata neq; nata informare neq; erit per ſona.Opinio ſcoti & omninm eſt ꝙ natura que eſt perſona non dicitur perſona per entitatem in ipſa exiſtentem: nec ſuppoſitu; per entitatem: ſed perſona & ſuppoſitum denotantur taliter ſo- lum per negationes ſupradictas: quia ſunt entitates non nate in formare et cetera. *Scoti opio*

Iam vlterius eſt difficultas īter doctores. Ex vna parte Scotus & OKam/ex altera Gregorius & alij/quid impor- tet iſta dependentia qua diximus naturam aſſumptam depen- re. Quādo diciť natura humana aſſūpta in chriſto depēdet a ſe cunda pſona in diuinis.i.eius depēdētia terminatur: nõ depēdet *Quid ſit depēdētia nature aſ- ſumpte.*

in diuinis actiue.i.ꝙ conſeruet illam quia queꝫ perſona in diui-
nis equaliter conſeruat: quia opera trinitatis ad extra ſunt indi-
uiſa & tamen alie pſone non terminant: ideo illa depēdentia nō
eſt ſolum conſeruare.

Qđ oKaꝫ coact⁹ fuerit ponere relationes Quid ſit depēdētia ſeu vnio hūanitatis ad verbuꝫ ſcđꝫ ſcotū

Queritur ergo quid ſit iſta depēdētia ſeu vnio an
importet reſpectū vel qd. OKaꝫ oīno negauit relatiões excepto
in incarnatione/& dicunt ſcotiſte ꝙ fuit coactus fateri veritatem
Item dicunt ſcotiſte ꝙ iſta dependentia. i. vnio humanitatis ad
verbuꝫ eſt relatio realis diſquiparātie extrinſecus adueniēs que
non preſupponit in altero extremo relationem eiuſdem ſpeciei
ſcilicet realem. Sed rationis: quia realis eſt verum accidens.

Dicunt ergo ꝙ eſt relatio realis fundata in hu-
manitate & terminata ad ſecūdam perſonam in diuinis & ſic nō
eſt relatio effectibilis paſſiue. Sed quedam altera relatio.

Gregorij opinio.

Tamen gregorius primo ſentētiarum nititur to
taliter improbare talem relationem. Ideo dico ꝙ talis dependē
tia nichil aliud eſt (capiendo collectiue) q̄ res vnite vel ita ſe ha-
bentes adinuicem & ſic modus habendi eſt ſuſtentare illam rē
& non eſt poſſibilis alius modus declarandi: puta ꝙ talis vnio eſt
res adinuicē ſic ſe habentes. Dependētia ei eſt res ab altera de-
pendens que ei communicat ſuas denominationes concretiuas
❡ Vnde oKam nūq̄ poſuit niſi reſpectum vnionis nature huma
ne ad perſonam diuinam. ❡ His ſuppoſitis. Reſpondeo per
concluſiones.

OKā vnū tm̄ poſuit reſpectuꝫ. Pria concluſio.

Prima. natura humana poteſt vniri perſone diui-
ne: ſimiliter natura creata ſiue humana ſiue non humana: patet
illud eſt ſimplr̄ poſſibile qđ nullam includit repugnantiā/ſed hu
manam naturam perſone diuine vniri nullam includit repugnā
tiam: ergo. patet minor primo non includit repugnantiam ex
parte nature vnibilis/nec ex parte perſone diuine cui venit vni-
enda ergo.pꝫ. nō videtur includere repugnātiā ꝙ natura huma
na dependeat ſimplr̄ a pſona indiuinis tanq̄ accidens depende
at a ſuo ſubiecto/aut pars a toto ergo ex parte nature que eſt in
pura potētia obediētiali reſpectu perſone diuine non implicat.
❡ Qꝫ non repugnet ex parte ſuppoſiti diuini patet quia illud
terminare dependentiam nature humane non includit imper-
fectionē in ſuppoſito diuino: et ſicut nec ex accidēte & ſubiecto
fit vnum ens per ſe/ita nec ex perſona diuina & natura humana

ſit vnum ens per ſe:ergo nõ implicat:& ſic nõ eſt difficultas quia naturam vniri ſuppoſito diuino eſt poſſibile.

Secunda concluſio. Natura humana poteſt vniri vni ſuppoſito q̃uis non alteri. patet: ratio terminandi iſtam vnionẽ ẽ incõicabilitas in ſuppoſito: ergo vbi ſunt diuerſe incõmunicabilitates ſunt diuerſe rationes terminandi iſtam dependentiam ſeu vnionem: ſed in patre/ filio/ & ſpirituſancto/ ſunt diuerſe incõmunicabilitates: ergo in ipſis ſunt diuerſe rationes terminãdi vnionem: ergo poteſt ad vnam perſonam terminari & non ad alteram: & non eſt idem de cauſatione rerũ ad extra/ & de iſta aſſumptione nature. Secũda cõclusio.

Nam eſt eadem ratio in patre filio & ſpirituſancto ſecundum quam producunt rem ad extra: quia diuina/ & infinita potẽtia: ſed nullum perfectibile attributum eſt ratio terminandi iſtam vnionem hypoſtaticam/ immo potius proprietates perſonales. cum igitur in patre filio & ſpirituſancto ſint diuerſe proprietates perſonales/ poteſt vnio ad vnam terminari q̃uis nõ ad aliam. Ideo poteſt vniri vni perſone q̃uis non vniatur alteri. Rõne proprietatis pſonalis & nõ attributi termiat vnio hypoſtatica.

Tertia concluſio. Sicut natura humana vnitur verbo ita poteſt vniri cuilibet ſuppoſito: ſcilicet patri & ſpiritui ſancto: quia non magis implicat ꝙ vniatur patri & ſpirituiſancto q̃ verbo. Tertia cõclusio.

Quarta concluſio. ꝙ ſit vnita filio eſt articulus neceſſario credẽdus q̃uis non poſſet naturali demõſtrari ratione patet prima pars. Nam verbum caro factum eſt. Secunda patet. Nam anteq̃ habeatur per experientiam ꝙ verbum eſt incarnatum: neceſſario requirũtur noticie extremorum intuitiue. Sed vna eſt nobis impoſſibilis pro ſtatu vie: ſcilicet verbi ergo. Quarta concluſio.

Quinta concluſio. Nullibi dictum eſt pater eſt factus caro. Quĩta cõclusio.

Dubitatur primo. Circa concluſiones. dictum eſt ꝙ natura humana poteſt vniri verbo. Contra anteq̃ aliqua ſint vnibilia oportet ꝙ ſit proportio/ ſed inter naturam humanam & diuinam nulla eſt proportio: quia finiti ad infinitũ nulla eſt proportio/ immo magis diſtant adinuicem q̃ quecunq; contraria: quia infinite diſtãt. ergo ſequitur ꝙ inter ea nulla poteſt eſſe vnio. Nego ꝙ anteq̃ aliqua vniantur requiratur ꝙ ſit proportio Primũ dubium.

inter illa.immo que magis diſtant regulariter ſunt magis vnibilia. Nam inter ſubſtantias magis diſtantes ſunt materia & forma que plus diſtant q̃ homo & aſinus/ & plus diſtāt adinuicem accidens & ſubiectum q̃ due forme/ & tamen forma & materia & accidens & ſubiectum ſunt vnibilia adinuicem/ & nō due forme. Igitur non requiritur proportio inter aliqua anteq̃ vniantur

Secūdum dubium. Primo ar. Dubitatur ſecundo. Circa ſecundam concluſionem dictum eſt q̄ natura humana poteſt vniri vni ſuppoſito q̃uis non alteri. Contra natura humana non poteſt vniri vni perſone qn cuilibet ergo ans p3. nō poteſt natura depēdere ab vna perſona quin ab alia. patet: opera trinitatis ad extra ſunt indiuiſa. Alia ratio apparentior vna perſona in diuinis non poteſt

Scdo ar. terminare noticiam obiectiue/quin quelibet pſona terminet: quia perſone vnum & idem ſunt. patet per dictum chriſti. Philippe qui videt me videt & patrem. Ideo vna perſona non poteſt cognoſci/ quin alia cognoſcatur: quia ego in patre & pater in me eſt/id eſt ſumus idē eſſentialiter. tunc arguitur ſic non poteſt vna perſona terminare obiectiue noticiam quin quelibet pſona terminet: quia perſone vnum & idem ſunt. ergo eodemmodo vnio iſta hypoſtatica propter eandem cauſam non poteſt terminari ad vnam quin terminetur ad reliquam.

Adprimū Quantum ad primnm concedo antecedēs/ & nego conſequentiam ratio eſt: quia eſt eadem ratio in patre & filio & ſpirituſancto ſecundum quam producunt res ad extra: ſcilicet ipſa potentia/que eſt attributum conueniens immediate eſſentie. Nam in ſymbolo dicitur non tres omnipotentes: ſed vnus omnipotens: ſed non eſt eadem ratio terminandi ſuppoſitalem dependentiam: quia eſt proprietas perſonalis. Ideo q̄uis implicet vnam creaturam dependere effectiue ab vna perſonarum quin ab alia/ non tamen implicat dependentia ſuppoſitali.

Adſcdm. Ad aliud non poteſt vna noticia terminari obiectiue ad vnam perſonam quin ad aliam/ ergo non poteſt talis vnio et cetera.

Scotus de Palude. Circa aſſumptum eſt multiplex modus dicendi Scotus & de palude tenent q̄ poteſt pater videri & non filius/tamen antecedēte dato nego cōſequentiā: quia ad vnū habemus

ſacram ſcripturam qui videt me videt & patrem & non ad aliud ¶ Ideo oportet fateri vnum & non reliquum: quia eſt reuelatum. ſed de cauſa poteſt eſſe ſuaſio: nam cognitiones noſtre feruntur in obiectum ſub ratione veri: ſed eſt eadem veritas in patre filio & ſpirituſancto: quia veritas eſt vnũ eſſentiale. Propterea non poteſt terminari noticia ad vnam quin ad aliam. Sed ratio terminandi non eſt attributum: ſed proprietas perſonalis.

Dubitatur tertio. Vtrum tres perſone poſſint eã dem naturam terminare ſuppoſitiue ſimul & ſemel: quia ſucceſſiue nõ eſt difficultas. Circa hoc Controuerſia eſt inter Scotũ & OKam. dicit Scotus ꝙ implicat contradictionem eandem naturaꝫ ſuppoſitari ſimul & ſemel a diuerſis perſonis: quia implicat ꝙ diuerſarum cauſarum ſit idem effectus totalis ſimul & ſemel nam implicat rem vnam effectiue dependere totaliter a duabus cauſis. Quia bene ſequitur dependet totaliter effectiue ab iſta/ ergo nullomodo ab alia/ nam implicat ꝙ totaliter dependeat a prima/ & totaliter a ſecunda ergo videtur ꝙ implicet contradictionem ꝙ quelibet perſonarum aſſumat eandem naturam & ab eis totaliter dependeat. OKam apparenter tenet contrarium pro cuius ymaginatione dupliciter intelligitur effectum totaliter dependere a duabus cauſis vnomodo ꝙ dependeat totaliter. i. ſecũdum quãlibet eius partem dependeat ab illis. Aliomodo totaliter. i. dependet ab vna illarum totaliter ita'ꝙ ad eius cõſeruationem & productionem nihil aliud concurrit/ & ſic implicat: ſed non implicat in prio ſenſu ꝙ depẽdeat totaliter a duabus id eſt ſecũdum quamlibet eius partem. ignis eñ producit totaliter calorem totaliter dico totalitate effectus. i. ſecundum quãlibet eius partem. Similiter & ipſe deus: ideo calor dependet totaliter ab illis duabus cauſis. Similiter voluntas producit actũ ſecundum quãlibet eius partem/ & cum hoc noticia obiecti. i. nulla eſt pars quin cauſetur ab actu cognoſcendi/ & ab ipſa voluntate: ſed tamen eſt falſum ꝙ producat totaliter a volũtate. i. ꝙ a nullo altero dependeat preter q̃ a volũtate: cum ergo ſit poſſibile ꝙ aliquis effectus totaliter dependeat quo ad produci a duabus cauſis: poteſt vna natura dependere ſimpliciter a duabus perſonis/ & tunc eſt verum dicere. Quelibet iſtarum perſonarum hypoſtatice hãc naturam ſibi vniuit. ergo tres perſone poſſunt ſimul & ſemel eãdem naturam aſſumere & eſt reſolutio probabilior. vtrum tñ totaliter ſuppoſitetur a qualibet illarum.

Tertiũ dubium.

Opio ſco.

opio OKã

Duplr aliqs effect⁹ põt depẽdere totaliter a duab⁹ cauſis.

¶Dico ꝙ ſic in primo ſenſu: ſed nõ ĩ ſecũdo ſenſu. vtrum tunc il le pſone ſint plures hoies: dico. ſuppoſito ꝙ ĩ hoie nõ ſit niſi vna anima iſta eſt concedenda. Caput & manus ſunt duo animata. Similiter dicerem in illo caſu ꝙ pater & filius ſunt plures hoies.

Dubium. Vtrum eſſentia diuina poſſit eſſe primus terminus & immediatus iſtius vnionis & aſſumptionis. Pro ſolutione notãdum ꝙ primus terminus vnionis eſt ad quem terminatur vnio omni alio circumſcripto per ymaginationem/quod forma liter diſtinguitur ab ipſo/& de quo verum eſt dicere hoc terminatur illi ſi per ymaginationem ſecluderetur quelibet alia res ab ipſo. Secũdo ſupponitur ꝙ licet inter eſſentiam & perſonas non ſit realis diſtinctio. Nam iſta eſt vera eſſentia eſt perſone/& perſone ſunt eſſentia/tamen inter eſſentiam & perſonas ſimul iunctas eſt formalis diſtinctio. Non formalis vt loquitur Scotus: ſed hic vocatur formalis vt tñ valet ſicut identitas realis: ſed nõ cõuertibiliter. hoc eſt quandocunqꝫ aliqua ſic ſe habent ꝙ de ipſis verum eſt dicere hoc eſt hoc/eſt identitas realis/inter ipſa tamen aliquid predicatur de vno quod negatur de alio & tunc illa dicuntur diſtingui formaliter: licet enim iſta ſit concedenda eſſentia eſt pater & ſic eſt identitas realis. tamen iſta eſt vera eſſentia eſt communicabilis/& iſta eſt falſa/pater eſt communicabilis. Similiter vera eſt iſta pater generat/& iſta falſa eſſentia generat. & ſic aliquid verificatur de eſſentia/ꝙ negatur de patre & econuerſo ergo diſtinctio formalis eſt realis idẽtitas/ ſed non cõuertibiliter. Hoc ſuppoſito illud dicitur immediatus terminus vnionis ad quem per ymaginationem ſi omne aliud ſecluderetur ipſo remanente adhuc vnio terminaretur. vt nunc vnio humanitatis terminatur ad ſecundam perſonam in diuinis: & ideo terminare eſt proprietas perſonalis apud doc. qui ponit conſtitutionem in diuinis & non compoſitionem poſt O Kam. filiꝰ eñi cõſtituitur ex eſſentia: ſed non componitur. Secũdo notandũ. aliud eſt terminare vnionem & ſuppoſitare naturam aſſumptam.

(Marginal notes: Qualiter inter eẽntiã & pſonas eſt formalis diſtĩctõ. — Cõſtitutõ reperiĩ in diuinis & nõ cõpoſitio.)

¶Nam natura quæ aſſumitur in aſſumente dicit aſſumentem eſſe formaliter ſuppoſitum/quia ſi non habeat formaliter ſuppoſitare non poteſt alteri dare ſuppoſitum. Ideo notat aſſumentẽ eſſe formale ſuppoſitum. Sequitur ꝙ eſſentia non eſt formaliter ſuppoſitum: ergo implicat naturam aſſumptam ſuppoſitari

in eſſentia diuina.

Iſtis ſuppoſitis dico poſt ocham prima queſtione tertij. & poſt Scotum in quinta diſtinctione ꝙ perſona diuina poteſt eſſe immediatus terminus vnionis:ſecundo nõ poteſt natura humana ſuppoſitari in eſſentia diuina/quia eſſentia diuina non poteſt ſuppoſitare. Tertio ſi natura diuina eſſꝫ imediatus terminus illius vnionis/quelibet perſonarum eſſet terminus mediatus illius/& quelibet perſona denominaret homo mediante anima vnita immediate eſſentie.

Contra eſſentia diuina poteſt eſſe immediatus & proximus terminus vnionis/patet natura diuina eſt immediatus termin⁹ quo anima grata vnitur deo:& beati vniuntur deo: ergo non videtur maior ratio de vno q̃ de alio; ergo poteſt eſſe terminus immediatus illius vnionis. Arguitur.

Dicitur ꝙ natura diuina non poteſt ſuppoſitare naturam aſſumptam immediate/ratio quia non eſt formaliter ſuppoſitum. Item ſi eſſentia eſſet immediatus terminus vnionis quelibet perſonarum eſſet remotus terminus/ſꝫ ratio terminandi eſt proprietas perſonalis. Solutio.

Vtrum tamen deus vel perſona aliqua poſſit dependentiã indifferenter cuiuſcunqꝫ nature terminare tam rationalis q̃ nature irrationalis/tam ſubſtantie q̃ accidentis. Dubium.

Communis eſt opinio ꝙ deus poteſt ſibi vnire hypoſtatice/aut perſonaliter/aut ſaltem q̃tum ad illam dependentiã indifferenter quamlibet creaturam ſiue rationalem ſiue irrationalem:pꝫ non eſt maior repugnãtia ꝙ lapis ſuppoſitet a ſuppoſito ſiue perſona in diuinis q̃ homo:ergo.patet in pura potentia obedientiali ſe habet lapis ad deum ſicut homo: ergo ſicut poteſt terminare dependentiã ſuppoſitaleꝫ hominis/& etiã lapidis. Reſpõdet

Alia ratio fortiſſima que apparet.in triduo erat anima ſeparata a corpore chriſti & tunc corpus chriſti non erat animatum animã rationali:imo dicunt doc.pro maiori parte ꝙ Valida rõ

tunc erat informe ſaltem q̄tum ad formam ſubſtantialem/tenē do enim ꝙ non ſit niſi vnica forma ſubſtantialis in homine/oportet hoc neceſſario ſateri ꝙ in triduo erat informe & non erat forma cadaueris/quia tūc de nouo deus aliqd aſſumpſiſſet ſcilicet formam cadaueris:nam tunc in triduo erat illud corpus vnitum ſupopſito diuino ſicut & anima rationalis/ſed in triduo corpus nullomodo erat rationale.quia non habebat animam rationalem nec aſſiſtentem/quia deſcenderat ad inferos/ſecundum communiorem opinionem & probabiliorem: ergo ſi poſſit vnire & aſſumere corpus ſiue anima eodemmodo res irrationales & inanimatas immo etiā incorporeas.

Cōfirmatio. Confirmatur in triduo non erat corpus vnitum anime & erat anima vnita ſuppoſito diuino & non corpori:ergo poterat deus deſerere animam non deſerendo corpus quo facto fuiſſet verum dicere aliquod irrationale:id eſt non rationale negatiue/preciſe eſt vnitum ſuppoſito in diuinis. & prima cōſeq̄ntia videtur apparens quia corpus erat vnitum & non per animam quia non erat medium per quod vniretur corpus/& iſta ratio inter ceteras videtur apparentior ſuppoſitis auctoritatibus ſacre ſcripture:& ſic poteſt aſſumere quancumq; creaturā & rationalem & irrationalem & ſubſtantiam & accn̄s.

correlariū Ex quo ſequitur ꝙ iſta eſt poſſibilis deus ē lapis/deus eſt aſinus ſicut iſta nūc/deus eſt homo.puta per aſſumptionem illarum ſubſtantiarum.

Dubium. Dices ſi aſſumeret albedinem ſicut humanitatem vtrum deus eſſet albus:dico ꝙ non:quia eſſe album non ſolum importat dependentiam talem:ſed etiā inheſionem/& albedo non poteſt inherere ſecunde perſone in diuinis quia non eſt capax iheſiōis vł īformatōis cuiuſcū; forme: q̄uis ergo aſſumeret albedinem non conceditur deus ē albus: ſ; bene cōceditur tunc deus eſt albedo.chriſtus autem bene denominatur albus ab albedine inherente humanitati quam aſſumpſit in vnitatē ſuppoſiti/ſed ſi aſſumeret albedinem per ſe non poteſt denominari albus.ſed

An deus poſſit naturā peccantē aſſumerē Vtrum poſſet aſſumere peccatum ſicut poteſt aſſumere albedinem/vel naturam actu peccantem/vel dyabolus & ſi ſic:ergo eſſet concedendum:deus peccat/& deus eſt dānatus/que vīdētur abſurda.Vnde ad hoc ꝙ aſſumat aliquam natu

ram non requiritur q; ſit in gratia ita q; nulla diſpoſitio acciden talis requiritur vt aſſumat. ¶ Aliqui dicunt q; propter offentionem aurium non conceditur q; poſſet aſſumere naturam peccātem actu: puta q; hec duo ſint vera ſimul aſſumit hanc naturā: & hec natura peccat. āteq̄ enim aſſumatur natura adeo/concedo q; non requiritur accidentalis diſpoſitio ex parte nature. Sʒ dico q; requiritur accidentalis diſpoſitionis priuatio. Ita q; ē neceſſarium q; ex parte nature ſit alicuius diſpoſitionis priuatio & ſic negatur q; propterea hoc offendat pias aures.

Reſpōdeᵵ

Bona imaginatio.

Similiter dico q; ad ipſum aſſumere peccatū non ſequitur ipſum eſſe peccatorem ſicut ad ipſum aſſumere albedinem non ſequitur ipſum eſſe album. ¶ An poſſit aſſumere actū qui eſt peccatum. Dico q; poteſt abſolute aſſumere & non erit volitio aut nolitio quia non erit in ſubiecto immutabili vitaliter. Dico ergo q; non poteſt aſſumere actum peccati qui tempore aſſumptionis ſit peccatuʒ. ¶ Vtrum ſi aſſumeret albedinē illam aſſumeret in vnitatem ſuppoſiti. Dico q; terminare ſuppoſituʒ duo dicit primo quod illud q; terminat ſit ſuppoſitum. ſecundo q; aſſumptum in ſe relictum eſſet ſuppoſitum. cum ergo ſuppoſitum importet negationem ad inherendum falſum eſſet dicere q; albedo vniretur ſuppoſitaliter ſecunde perſone diuine/vel q; ſecunda perſona ſuppoſitat albedineʒ: ſed capiendo large ſecus eſt. Secunda opinio.

An poſſit pctm̄ aſſumere

Dubium.

Quantum ad ſecundum articulum iam declaro ſecundam opinionem quam multi tenuerūt vt Henricus in quolibeto quinto. Pro quo notādum ē q; vnio apud eos nihil aliud eſt q̄ quedam entitas accidentalis poſitiua inherens nature vnite/qua illa natura denominatur vnita/ſicut albedine denominaᵵ corpus album/ita q; iſta entitate diſtincta natura non eſſet amplius aſſumpta. ſupponitur vltra q; apud eos in chriſto ponitur triplex gratia. Eſt gratia perſone ſingularis/eſt gratia capitis/& eſt gratia vnionis. gratia ſingularis perſone nihil aliud ē q̄ habitꝰ ſupernaturaliter infuſus anime chriſti per quam anima chriſti dicitur deo grata & placens: ſcriptum eſt enim: hic eſt filius meꝰ dilectus in quo mihi bene placui. & nihil aliud eſt q̄ gratia gratum faciens: & ſimilem habemus q̄tum ad ſpeciem: ſed maior ī intentione fuit chriſti gratia. gratia capitis eſt gratia per quam non ſolum ſibi meruit. Sed influit in omnes tamquam

Quid vnio hypoſtatica.

In xp̄o triplex grā. grā pſone. grā capitis grā vniōis

Quid gratia capitis

i n membra eiuſdem corporis. Nam ſicut in capite ſunt omnes ſenſus ita in chriſto eminẽter & meritorie ſunt omnia merita noſtra. Hinc

Paulus. poſuit eum caput ſuper omnem eccleſiã ad Ephe. primo. gratia enim capitis fuit ꝑ quã meruit efficaciaꝫ omnibus ſacramentis: quibus viuificatur: quia per ſacramenta nobis confertur gratia viuificans. Nã ꝙ in ſacramentis ſit illa virtus viuificandi eſt ex inſtitutione dei & ꝙ deus in illis inſtituit talem virtutem eſt non ex meritis noſtris/ſed capitis

Quid grã vnionis. illa grã ſecũdũ illos ẽ ipa vnio.

Alia eſt gratia vnionis. Et eſt qualitas per quam diſponitur natura vt vniaẽ hypoſtatice ſuppoſito diuino: & Alexander vocat eam dei aſſimilationem. Vnde quilibet exiſtens ĩ charitate aliqua vnione vnitur diuinitati: ſed per talem vnioneꝫ equaliter vnitur cuilibet perſone & per talem non verificatur iſta: deus eſt homo. Ideo preter charitatem que eſt vnio requiritur alia maior & perfectior gratia que vocatur dei aſſimilatio quia per illam efficitur homo deus.

pͥmũ correlarium. Vnio grẽ dei aſſimilatio dicit̃ ſecunduꝫ.

Ex iſtis poſſunt trahi duo. Primum ꝙ illa gratia vnionis vocatur dei aſſimilatio. Secundum illa eſt maior gratia q̃ gratum faciens: vnde non eſt intelligendum ꝙ natura humana efficiatur deus. Certũ eſt ſi concederetur hoc eſt deus: & hoc non ſemper fuit deus: tunc concederetur iſta. Aliquando hoc ĩcepit eſſe deus & ſic daretur deus nouus: ſed efficit hanc veram homo eſt deus: quia ratiõe vnionis Aſſumẽs efficitur homo Vltra dicit ꝙ talis vnio inter omnes eſt prefectior. & ſic Auguſtin⁹ comparans iſtam gratiam ad alias dicit in rebus ex tempore factis ſupma gratia eſt gratia vniõis ſiue incarnatiõis. & ſic iſta gratia vnionis eſt ꝑfectior/q̃ gratia ſingularis ꝑſone & q̃ grã capitis.

Auguſti. Grã vnionis ẽ oĩbus alijs ꝑfectior

Dubium.

Queret aliquis ſi iſta eſſent ſeparata an melius foret nature que aſſumitur ꝙ eſſet aſſumpta & non beatificata: vel ꝙ eſſet beatificata: & non aſſumpta. quod illorũ eſſet magis eligenduꝫ? Videtur ꝙ deberet citius eligere ꝙ eſſet vnita/quia gratia vnionis eſt maior gratia & perfectior/q̃ gratia gratum faciens. ſed tamen iſta non ſunt ſeparabilia ſcdm hanc opinionẽ.

¶ His ſuppoſitis ſit prima concluſio. Perſona in diuinis non poteſt immediate aſſumere naturam non rationalem patet: bene ſequitur natura non rationalis non eſt capax gratie gratum faciẽtis propter ſui imperfectionem & perfectionem gratiæ gratum facientis: ergo non eſt capax gratię vnionis ergo nõ eſt vnibilis. patet conſequentia quandocumque ſunt aliqua duo ſe habentia ſicut magis perfectum & minus perfectum: et datur tertium ꝙ non eſt capax minus perfecti a fortiori non erit capax pfectioris: ſed gratia vnionis eſt multo perfectior q̃ gratia gratum faciens & natura non rationalis non eſt capax gratię gratum facientis ergo nec gratię vnionis & per conſequens non vnibilis. Regula.

Secunda concluſio. Vnio ē qualitas inherens anime chriſti ſecundum eius portionem ſuperiorem & non ſecundum inferiorem .i. ſenſualem ergo nõ eſt nobis cõis cum brutis: patet. Bene ſequitur eodẽ mõ ſicut in prima cõcluſione ipſa charitas propter perfectionem eius inheret anime ſecundum partẽ ſuperiorem ergo cuȝ gratia vnionis ſit perfectior inheret anime ſecundum partem ſuperiorem. Secunda concluſio.

Tertia concluſio per gratiam inherentem anime totũ cõpoſitũ & q̃libet ps cõpoſiti eſt ſecunde pſone vnita: & q̃libet pars humane nature ē aſſumpta: patet quelibet pars humanitatis tam integralis q̃ eſſentialis eſt aſſumpta & quelibet pars conſequens naturaȝ. Vltra fatendũ e ſt ꝙ immediatum aſſũptũ & proximum non eſt humanitas ſed anima chriſti quod eſt directe contra Scotum. Cum ipſa vnio inhereat immediate anime & mediate inheret toti compoſito ita ꝙ totum compoſitum eſt ſubiectum remotum & non proximum. Ideo hęc eſt reſolutio illius opinionis. Tertia cõcluſio. Quod aĩa xp̃i immediate aſſũpta ſit Cõtra ſcotum.

Conſequenter dicit iſta opinio ꝙ non poteſt eſſe natura humana vnita alicui niſi haberet gratiam ita ꝙ gratia requiritur de neceſſitate ad vnionem: immo dicunt ꝙ requiritur actualis fruitio. Breuiter q̃uis iſta opinio videatur rationalis apparet tamen mihi multum difficilis ad ſuſtinendum & pręcipue ſecundum doctorem qui ponit vnionem eſſe qualitatem abſolutam. Nam quandocũq; ſunt due entitates abſolute totaliter diſtincte adinuicem deus poteſt quodlibet illorum conſeruare altero deſtructo apud omnes: ſ; apud doc. gratia ſingularis perſone & gratia vnionis ſunt huiuſmodi ſcilicet ſunt qualitates abſolute omnino realiter diſtincte ſic ꝙ vna non eſt pars alterius et Vnio hypo. p̃ſuponit graciã & fruitionem. Maxima noialium.

go &c. Et vltra ergo deus poterit conſeruare gratias vnionis nõ conſeruando gratiam ſingularis perſone: quo facto erit concedẽdum ꝙ illa natura ſit vnita q̃uis non ſit in gratia & ſimiliter q̃uis non fruatur deo. ¶ Similiter eſt vnum aliud quod ſequitur ex doctore ꝙ totum cõpoſitum non ſit immediate aſſumptum/ſed ſola anima hoc videtur ſatis periculoſum immo aliqui dicũt oppoſitum vt Sco. & bene quia ipſa humanitas eſt immediatum aſſumptum: nã ipſa humanitas in ſe relicta eſſet ſuppoſitum & non anima: ergo eſt illud quod hypoſtatice aſſumitur in vnitatẽ ſuppoſiti & non ipſa anima: ptз illud ẽ immediate aſſumptum cuius eſſe ſuppoſitale terminantur ad aliud id eſt ad ſecundam perſonam in diuinis ꝙ in ſe relictum haberet eſſe ſuppoſitale/ſed propter dependentiam & vnionem non habet eſſe ſuppoſitale/ſed ſuum eſſe ſuppoſitale tranſit in aliud melius: ergo dicitur ꝙ illud aggregatum eſt ꝙ imediate aſſumitur & non ipſa anima ſola immediate aſſumpta: & malem tenere primã opinionem q̃ ſecundam. ¶ Sed ſecundum ſecundam opinionẽ qd dicendum eſt ad rationes prime: vna eſt: omnes creature ſunt indifferenter in pura potentia obedientiali reſpectu dei ſiue rationales ſiue irrationales: ergo indifferenter poteſt deus eorum exiſtentiam & dependentiam terminare: vel ſic/non eſt impoſſibile apud deum omne verbum ideſt nihil eſt deo impoſſibile ꝙ non implicet contradictionem patet non eſt repugnantia ex pte dei quin poſſit terminare dependantiam lapidis/nec ex parte lapidis.

[margin: qd ipa humanitas ſit imediate aſſũpta]

[margin: Ad rõnes pͥe opinionis rñdet]

[margin: Ad primã]

Dico ꝙ repugnat ex parte dei & lapidis ꝙ deus terminet: qa ſicut repugnat lapidi vniri deo gratifice & beatifice ita repugnat lapidi vniri deo hypoſtatice quia non eſt capax illius qualitatis per quam fit vnio hypoſtatica/ nec gratie gratum facientis & tota repugnantia eſt quia talis vnio fit per aliquid ſuperadditum cuius nullum eſt ſubiectum preter animam rationalem. Ideo facile datur repugnantia quare non vniuntur ei irrationalia.

[margin: Ad ſcdam]

Alia ratio apparentior de corpore in triduo. ſecũda perſona in triduo ſuſtentabat corpus & non erat informatum anima: ergo. nullus poteſt maiorem negare ſed negant conſequẽtiam immo dicit expreſſe Alexander ꝙ q̃uis anima non infor-

maret corpus tamen ad huc diuinitas ſuſtentabat corpus mediante anima:cum ergo corpus chriſti in triduo realiter eſſet corpus oportet ꝙ ſit ab aliqua forma quia forma dat eſſe materie & quamuis non fuiſſet forma informans nihilominus poterat dare eſſe illud corpori/quod dabat quando informabat. Ideo dicūt conſequenter ꝙ in triduo quis non informaret anima corpus:nihilominus diuinitas corpus mediante anima ſuſtentabat.

Dubitatur primo. Vtrum natura humana ſit vnita vna vnione. Dubium. Dico ſecundum opinionem ſecundam oportet dicere ꝙ ſecundum vnam vnionem. Scd̄m vero primam oportet dicere ꝙ tot vnionibus ꝙ ſunt partes vnite: ſicut deus poteſt ſuſtentare brachium ſolū non ſuſtentēdo corpus totum: immo ſicut anima ſecundum multos incipit informare ſucceſſiue. Ita poterat deus incipere ſuſtentare ſucceſſiue: eſt ergo alia ſuſtentatio vnius partis & aliarum partium.

Aliud dubium logicum. Vtrum poſſit aſſumere Dubium. ſuppoſitum. Reſpondeo ad hoc breuiter ꝙ ſuppoſitum po- Aduerte. teſt aſſumi à perſona in diuinis vt eſt diuiſa propoſitio modalis patet. hoc poteſt aſſumi a natura diuina demonſtrando ſortem & hoc eſt ſuppoſitum. Igitur: ſed iſta eſt impoſſibilis. ſuppoſitus aſſumitur a perſona in diuinis. Nam bene ſequitur hoc aſſumitur ergo non eſt ſuppoſitum quia ſi aſſumitur ergo àb aliquo ſuſtentatur & ſi ab alio ſuſtentatur: ergo non eſt ſuppoſitum: ergo iſta eſt impoſſibilis perſona in diuinis poteſt aſſumere ſuppoſitū quia ſua deineſſe eſt impoſſibilis.

Aliud dubium. vtrum eadem perſona in diuinis Dubium. poſſit aſſumere ſimul plures naturas. Conueniunt omnes ꝙ ſic ꝙ idem ſuppoſitum in numero poteſt ſimul omnes naturas aſſumptibiles aſſumere ratio / ille dependentie ſuppoſitales apud idem ſuppoſitum terminate non repugnant magiſꝙ̄ de pēdētie effectiue aut finales/ſ; ſimul & ſemel efficaciter & finaliter dependent omnes creature a deo/ergo certum eſt ꝙ eade; cauſa poteſt eſſe cauſa totalis diuerſorum effectuum: deus enim ſimul & ſemel tanquam cauſa totalis plures effectus poteſt producere ; immo agens creatum tanquam cauſa totalis ; vt ignis

ſecundum diuerſas naturas. ¶ Querit ſi tale ſuppoſitū poſſet aſſumere diuerſas naturas contrario modo vnā paſſibilē/ & alterā impaſſibilem an tūc concederetur hoc eſt mortuū & viuū quod videtur implicare & eſt q̃ſtio de priuatiue oppoſitis. Dicūt aliq ꝙ q̄uis idē ponat̄ in diuerſis locis & quieſcat in vno/ & nō in alio non eſt concedēdum: ꝙ hoc quieſcat. Similiter ſi aſſumat duas naturas & moriat̄ vna & nō alia an cōcedet̄ hoc eſt mortuū. Dico ꝙ hoc ſtat ad nomē. ſi mortuū īportat ſimpliciter non viuere non eſt mortuū: ſed ſi importat viuere in vna natura & non plus in iſta tūc eſſet mortuū. Ad aliud dico ꝙ idē ſuppoſitū pōt dici pī ſuimet ſecūdum diuerſas naturas: ſed nō ſecūdū eādem naturam. Et ꝙ eſt prius ſeipſo ſecūdum diuerſas naturas: ſed non eſt ſimpliciter concedendm ꝙ ſit prius ſeipſo. Scotus.

Dubitatur Vtrum ſuppoſitum creatum poſſit ſuſtētare naturā creatā. vn̄ ꝓ hoc ſuppono prīo ꝙ ſuppoſitū increatum nō pōt ſuſtētare aliud ſuppoſitū īcreatū: quia oꝫ ꝙ ſuſtētās & ſuſtētatū ſint diuerſarū naturarū. Secūdo q̄d dupliciter intelligitur quod aliqs ſuſtētet vnomodo ꝙ ſuſtentet terminatiue. i. ꝙ terminet illā vnionē/ & aliomō actiue. i. agendo illā vnionē & ſic pī & ſpūſſ. agūt illā vnionē ſicut fili⁹ ſed non ſuſtētāt terminatiue hoc ſuppoſito ad dubiū: dicunt Sco. & OKam ꝙ vnū ſuppoſitū creatū nō pōt ſuſtētare aliud ſuppoſitū creatū actiue. i. nō poſſūt illā agere depēdētiā. Scdo ꝓbabiliter dicūt ꝙ pōt ſuſtētare terminatiue ita ꝙ de⁹ pōt illā depēdētiā ſubiectiue cāre ī illa natura & terminari ad illud ſuppoſitū creatū: ſicut tota trinitas agit totā depēdētiā humanitatis ad xp̄ꝫ & nō terminat eā. Ita pōt eſſe ꝙ ſortes ſuſtētet naturā platonis & non videt̄ aliq̄ cōtradictio ergo nō eſt negādū de potētia dei ꝙ hoc ſuppoſitū creatū terminet depēdētiā alteri⁹ nature create Dices an̄q̄ aliqd̄ ſuppoſitū poſſit terminare depēdētiā alicui⁹ oꝫ ꝙ ſit oīno indepēdens dico ꝙ nō opꝫ ꝙ ſit independens in ḡn̄e cauſe efficiētis. Neqꝫ opꝫ ꝙ ſit ifinite pfectiōis. Nā ſecūdū Sco. in quolibetis ſuppoſitū diuinū. ſ. filius terminat depēdētiā nature ſcd̄m ꝓprietatē filialē q̄ ſcd̄m illā non eſt formalter infinitus q̄uis aliı̄ doc. eum impugnent. Vtrū ſuppoſitū creatū poſſit ſuſtentare aliud creatum. Scotus OKam. Solutio

Diſtinctio ſecunda.

QVeritur vtrū verbū ſimul aſſumpſit naturā hūanā & quālibet illius ptē imediate vel vtrū aſſumpſit ipſas ptes vnā poſt aliā vel vnā mediāte alia & nō quālꝫ imediāte hoc eſt. Vtrū aſſūpſit ſimul & ſemel quālꝫ ptē

nature humane.i.corp⁹ & aïaȝ brachiũ caput &c. & eq̃ imediate ¶Pro ſolutiõe.in icarnatione cõſideranda ſunt,tria:prio formatio corporis:nã corpus fuit formatũ ex diuerſis partibus / q̃ ante non erãt vnite : & fuit organiſatio q̃dam in partibus vnitis/q̃ non erat anteq̃ formaretur/qua organiſatiõe cõpleta fuit corpori aïa infuſa illud informãs:poſtea totũ aggregatm ex corpore / & aïa fuit aſſũptũ. Ideo tria ſũt cõſiderãda.ſ.corpis formatio : ſcḋo ipſius animatio:tertio ipſius corporis animati aſſũptio ſiue vnio.

In formatione corporis xp̄i fuit duplex mot⁹ localis.

¶Circa primũ vcȝ formationem corporis neceſſe fuit multa cõcurrere ſicut circa formationem aliorũ corporũ humanorũ. Primũ oportuit eẽ motũ localẽ duplicẽ & motũ alterationis in materia.de motu locali duplici q̃a fuit formatũ illud corp⁹ de puriſſimis ſanguib⁹ virgis marie & ille ptes nõ erãt ſimul vnite in matrice q̃a fuerũt formate in loco naturali. Ideo añ formationẽ corporis oportuit illas ptes ſãguis deferri ad illũ locũ naturalẽ & nõ niſi p motũ localẽ ergo formationẽ illi⁹ p̄ceſſit motus localis ſcḋo oportuit eẽ aliũ motũ localẽ.ſ.cõdẽſatio ptiũ & nõ fit cõdẽſatio ſine motu locali : q̃a cõdenſatio ẽ ptiũ adiuicẽ maior approximatio:& ſic oib⁹ illis factis.i.delatiõe ptiũ ſãguis ad locũ naturalẽ/& cõdẽſatione ſufficiẽte:oportuit adhuc diuerſas ptes diuerſimode orgãiſari. Nã alia eſt orgãiſatio man⁹/ alia pedis/ & orgãiſatio fit p alterationẽ etiã cõcomitãte motu locali:ſȝ tñ ẽ ibi alteratio neceſſario req̃ſita q̃b⁹ cõpletis aïa iformat corp⁹. ¶Tertio oportuit illud aggregatũ a verbo hypoſtatice vniri:tũc eſt difficultas vtrũ illi motus:ſcȝ localis & alterationis fuerint ſimul an ſucceſſiue: & an ſimul cũ illis motib⁹ fuerit iformatio aïe ad corp⁹ & ſimul t pe fuerit facta vnio vel poſtea. ¶Dicũt q̄ oïa iſta ſimul tẽpore facta ſunt nõ dico ſimul natura rõ iſtorũ. añq̃ cõſenſerit virgo angelo denũciãti nihil de p̄dictis ad incarnationẽ erat factũ nec erat coagulata materia nec organiſata nec cõdẽſata:ſed in iſtãti cõſenſus,cũ dicit fiat mihi ſecũdũ verbũ tuũ.in inſtãti terminãte plationẽ verborũ fuit verbũ incarnatũ ſicut in iſtãti terminãte plationẽ verborũ ſacrãliũ cõfert effect⁹ ſacri.tũc aũ i tali iſtãti fuit verbũ incarnatũ:ſȝ añ illud iſtãs nõ fuerat aliq̃d factũ de p̄dictis req̃ſitis ad formationẽ corporis:ergo oȝ dicere/ q̄ oïa illa ſimul quo ad tp̄s iſtãtanee fuerũt f c̃ã & oȝ neceſſario fateri ex fidẽ q̄ iformatio ſeu aïatio ſimul fuerit tpe q̃a alias aliq̃n virgo fuiſſȝ mr̃ hoïs q̃n ñ fuiſſet mr̃ dei:q̃a illd̃ aïatũ fuiſſȝ hõ & tñ ñdũ fuiſſȝ de⁹ incarnat⁹ ergo aïatio ñ fuit añ icarnationẽ. Sȝ eſt maior difficultas de motib⁹ p̄req̃ſitis dicũt doc. q̄ illi ſimul fuerũt cũ aïatiõe & ſic cõſeq̃nter oȝ neceſſario fateri q̄ fuit mot⁹ localis in iſtãti q̃a

Dubiũ bonum.

Q̄d in iſtãti fuerit motus.

ante inſtās termintiōis ꝓlatiōis verborū erat ps ſāguinis ex q̄ for maliter formabaꝛ corp⁹ q̄ non erat in matrice & in illo inſtāti fuit in matrice ergo de neceſſitate mouebaꝛ in inſtāti de illo mēbro ad matricē ergo in inſtāti fuit mot⁹ localis. Itē cū fuerit in inſtāti cōdēſatio & ip̄a nō fuerit ſine motu locali ergo. Similiter orgāiſa tio non fit ſine motu locali & vt conceditꝛ illa fuit in inſtanti igiꝛ. Sed eſt maior difficultas cū in eodē inſtāti ille partes informanꝛ forma ſanguis & aīa rōnali & vnio fuit hypoſtatica ergo illa ma teria informaꝛ ſimul & ſemel duab⁹ formis ſuaſtātialib⁹: ſcȝ for ma ſānguis & aīa rationali. Itē cū in inſtāti fiebāt ille mutatiōes locālis & organiſatio & aſſumptio: ergo aliq̄ due ptes ꝓ eodē in ſtanti erāt ſimul diuiſe & vnite adinuicē: pȝ de duab⁹ partib⁹ ſan guinis exiſtētib⁹ in diuerſis ptib⁹ corporis: ſcȝ in manu & corde & aliis ptib⁹: tunc hec pars ſanguinis eſt in capite & hec in corde ergo ſunt diuiſe & vltra in illo inſtanti ſunt in matrice ergo adin uicem vnite ſequiꝛ ergo correlarie ꝙ eedē partes adinuicē ſunt vnite & ſeparate. Dico ꝙ in inſtāti illo terminā te ꝓlationē ver borum exprimētiū cōſenſum virginis ille partes nō erāt informa te forma ſanguinis ſed ſemp ante illud inſtans fuerant: ſed in illo inſtanti primo fuerūt informate forma rōnali. Quātum ad aliud de motu locali: q̄ñ mobile moueꝛ in inſtāti eſt ſimul in termino a quo & in termino ad quē ergo ille ptes ſunt ſimul diuiſe & ſe pate Dico ꝙ dupliciter poſſum⁹ ymaginari de illo motu locali vnomodo ꝙ in illo inſtāti terminā te ꝓlationē verborū virginis il le partes ſint ſubitanee delate nō exiſtētibus in medio nec in ter mino a quo: & ſic ꝓprie nō eſſet mot⁹ localis & credo ꝙ ita fuit & ſic nō ſūt diuiſe: qa ñ ſūt ī ptib⁹ diſtātib⁹ ī qb⁹ erāt prio Secūdo poſſum⁹ ymagiari de motu locali iſtātaneo ī vacuo ita ꝙ ſimul ī ſtātanee ſint ī ptib⁹ ī toto medio & ī ip̄a matrice & tūc ſūt diuiſe ī illis locis: ſȝ nō īfert ergo ñ ſūt cōiūcte: ſȝ ē difficile ſaluare tūc q̄ñ ad min⁹ una ps ſāguis ī iſtāti fuerit mota diuerſis motib⁹ qd̄ vꝛ ī plicare. nā motu deorſū a loco ſupra deorſū ad matricē & cōdēſa tio & orgāiſatio q̄ p̄ſupponūt aliū motū diſpatū imo forte motū ſurſū. dico ꝙ ñ eēt īcōueniēs cōcedē miraculoſe ꝙ ꝓ eodē iſtāti fu erūt mot⁹ cōtrarii & ī eadē pte maꝛ ie. Sȝ vtrū ī iſtāti illo xp̄s fuerit mot⁹ vel mouebaꝛ vꝛ ꝙ ſic qꝛ ſȝ ps ſui corpis mouebaꝛ ergo dico ꝙ ꝑ cōicationē ydiomatū ñ eēt magnū īcōueniēs cōcedere illatuȝ & ſic vides q̄ ſūt cōcedēda ī hac materia ꝙ oīa ſimul ī iſtāti fueꝛt fc̄ā & reqriꝛ duplex mot⁹ localis & cōdēſatōis & tertio orgāiſatio & ꝙ ī eodē iſtāti nō fuit āpli⁹ forma ſāguis ſȝ aīa rōalis īformabat & in eodē inſtāti fuit aſſūptio toti⁹ agregati & ſic ñ fuit ſucceſſio.

Bona diffi cultas.

De motu locali iſtā taneo ygī natio.

Difficul tas.

Secunda ¶ Secunda concluſio. Prius natura fiebat delatio partiũ q̃ condẽſatio:& prius natura condenſatio q organiſatio:& prius organiſatio q̃ incarnatio:licet ſimul fiebant in tempore & inſtantanee vnde illud dicit prius natura altero quãdo poteſt eſſe ſine altero & nõ ecõtra q̃uis ergo inter iſta nõ fuerit ordo& ſucceſſio tpis fuit tñ ordo nature. Concedẽdũ ergo eſt ꝙ xp̃s ſimul tẽpore qñ fuit animatum corpus/aſſumpſit animam & corpus & quãlibet partem corporis & ſic non fuit ibi ſucceſſio temporalis.

Aliud dubium. Ad aliud cum q̃ritur an aliquod illorũ aſſumpſerit mediante altero & vtrum fuit ordo vnionis.& hęc difficultas dependet ex queſtione precedenti qua querebatur vtrum ſuppoſitum diuinum poterat indifferenter omnem creaturam aſſumere. & tenendo ꝙ ſic dico ꝙ chriſtus non aſſumpſit vnam iſtarum mediante altera ſed quãlibet partem aſſumpſit immediate/hoc eſt aſſumpſit corpus eque immediate ſicut animam & non corpus mediante anima.

Maxima. Ratio quandocũq; ſunt duo vnita adinuicem per tercium ſi illud tertiu; ſeparetur ab altero illorũ vnitorum etiam fit ſeparatio illorum que vniuntur:ſed in triduo fuit ſeparatio anime a corpore & nõ ſeparatio a diuinitate. ergo non fuit vnitum corpus mediante anima/licet ergo ſeparetur anima a corpore non ſeparatur diuinitas vt in triduo:ergo anima non eſt medium:licet anima bene ſit medium congruitatis.i.cõgruum fuit ꝙ deus non vniretur corpori niſi haberet anima; rationalem.Sed tenendo partem oppoſita; videlicet ꝙ deus non poteſt ſuſtentare ſiue ſuppoſitare indifferenter quãlibet naturam ſed ſolam rationalem ſaltem immediate / oportet conſequẽter fateri ꝙ ſecunda perſona in diuinis fuit vnita corpori mediãte anima & fuit opinio Henrici ꝙ non poteſt deus vniri immediate niſi nature rationali:& ſic fuit vnitus corpori ſolum mediate ergo mediante aliquo tertio:& non videtur ꝙ ſit illud niſi anima ergo fuit vnitum corpus mediante anima.Sed altera opinio eſt probabilior:& ſic patet de ordine formationis corporis: animationis/& aſſumptionis.

Primũ dubium. Conſequenter quattuor tractãda ſunt dubia:primum vtrum aſſumpſerit naturam ſingulare; ꝓpria ſingularitate/ dicit ꝙ ſic quia omnis res mũdi eſt ſingularis propria ſingularitate nõ ponendo naturas cões: pats accepta quacũq; re oibus diſtinctis ab ea ſeparatis adhuc remanet ſingularis ergo.Notum eſt ꝙ chriſtus non aſſũ-

pſit ſuppoſitum nam humanitas non erat ſuppoſitum ꝑpter co notationem qa ſuſtentabaſ licet bene aſſūpſit naturā ſingularē.

Secundo queritur de cauſis cōgruitatis quare ſit incarnatus chriſtus. Non poteſt dari cauſa neceſſitatis incarnationis .i. neceſſitans vt incarnaretur/ quia ſicut mortuus eſt quia voluit: ita incarnatus eſt quia voluit: & non eſt altera cauſa: ſed a doctoribus ponuntur quedam congruētie q̄ ſatis note ſunt. Dubiū ſecundum.

Tertio dubitatur: vtrum ſi homo non peccaſſet nihilomin⁹ deus incarnatus fuiſſet/ arḡ ꝙ ſic per illud pp me orta eſt illa tempeſtas dicit glo. ꝙ dyabolus preuidit incarnationem chriſti/ & ex hoc inuidebat gnī humano quod videbat ſuper ſe exaltari: ideo chriſtus poterat dicere p̄p me orta eſt hec tempeſtas. In oppoſitā Mathei. xviij. veni querere quod perierat. Pro iſto dubio ſunt alique opiniones. Prima opinio tenet ꝙ q̄uis nō peccaſſet adam nihilominus chriſtus fuiſſet icarnat⁹/ ratio ī qua fundatur totaliter eſt hec. ſemper ille qui intēdit aliquid intendit prius finē q̄ media ad finem/ & adhuc quod eſt proximi⁹ & termino finis q̄ illud quod eſt magis diſtās ab illo fine. Quod enim eſt vltimum in executione eſt primum in intētione: & medium propinquū fini eſt ſemper prius in intentione ergo prius natura deus ordinauit ad btitudinē qđ erat futurū ſup̄me ꝑpinquū fini q̄ illa q̄erāt futura nō ita ꝑpinq̄ fini: ſ3 īter oēs btōs xp̄s eſt maxie ꝑpinqu⁹ fini: ergo prius nā p̄uiſus eſt beatificādus q̄ ceteri bti: ſ3 ceteri bti ſunt prius preuiſi natura ad beatitudinē q̄ ad gratiā & prius ad gratiam q̄ ſub priuatione habit⁹. i. q̄ ſub pctō/ ergo xp̄s prius natura fuit p̄uiſus ad beatitudinē Secūdum aīam q̄ fuerit p̄uiſus adam peccare & p cōſequēs q̄uis nō peccet adā xp̄s fuiſſet beatificādus ſecūdū humanitatē. Vnde ꝓ hoc eſt notādū ꝙ q̄uis ſit vnica noticia qua deus ſe cognoſcit & cetera creata/ tñ illa noticia prius natura fertur in aliqua obiecta q̄ in reliqua prioritate nature & non tpis: qa alias deus nō fuiſſet ſemp oīſciēs: prius em̄ ſeipſum cognouit tanq̄ ſummū bonu3 & eſt btūs ſua noticia. ſecūdo non tpe ſed natura cognouit oēs ſuas creaturas. tertio aliquas ordīauit ad btitudinē & alias nō ordinauit p actū negatiuū h3em̄ actū circa btitudinē negatiuū circa aliq̄s creaturas. & quarto de ordinatis ad btitudinē p̄uidet aliquos caſuros & cōſequenter ordīat de medio quo reſurgēt ad gratiā & ſic eſt talis ordo naturalis quo fertur deus in obiecta. primo in ſe tāq̄ in ſūmū bonū. ſecūdo in ſingulas creaturas abſolute. tertio ī creaturas aliquas

Dubiū tertium. Alexā. rō. Opío alexā. & ſcoti Rō ſcoti. Deus pri⁹ natura fertur in aliq̄ obiecta q̄ in alia.

cōparatiue ad btitudinē alias vero non. & quarto ordinat de me dijs qb⁹ caſuri reſurgēt &c. cū ergo ꝓuideat prius xp̄m ſcd̄m humanitatē ſaluādū q̄ adā pc̄ōꝫ caſus ade nō eſt cā q̄re fuit icarnat⁹: imo fuiſſet icarnat⁹ quis nō cecidiſſet Sꝫ iſta opio aſſumit multa & videt̄ ꝙ nō ſufficiēter dicat primo dicit ꝙ pri⁹ videt aīas decedētiū poſt baptiſmū btificādas & ad tm̄ gradū q̄ videat adā caſurū. Quero tūc ſi pri⁹ natura ꝓuideat has aīas ordinatas ad hūc gradum gr̄e ꝑciſe: ſicut ergo ꝓuidet eas hūc hituras ꝑ aliqd̄ mediū & nō v̄r niſi ꝑ paſſionē: ergo prius natura ꝓuidet illud mediū ꝑ qd̄ ſūt hiture q̄ videat adā caſurū: cōſequēs v̄r fl̄m imo nō aſſūpſiſſet naturā paſſibilē Scd̄o apparēti⁹ qa forte dices ꝙ pri⁹ ordinat ad tm̄ gradū ꝑciſe: ergo pri⁹ natura ordinauit de medio ꝑ qd̄ cōſequētur illū finē cōſequētia nō vꝫ qa pri⁹ natura videm⁹ finē q̄ diſponam⁹ de medijs. tūc aūt ſic pri⁹ natura de⁹ ordinat iſtas aīas ad tātā gloriā & grām ꝑciſe q̄ ꝓuiderit adā caſurū ergo q̄uis nō cecidiſſet adā hūiſſent illū gradū glie & gr̄e ꝑciſe: qa pri⁹ natura ſcd̄m eū ꝓuidit xp̄ꝫ btificādū q̄ adā caſurū ergo quis ñ peccaſſet adā xp̄s btificād⁹ erat: ergo tales aīe fuiſſet btificāde tāta btitudine: cōſequēs ē fl̄m: qa ſi adā nō peccaſſꝫ ſingule erāt btificāde merito ꝑpō qd̄ excedit grāꝫ ſacrale. Iō ñ ſeq̄t̄ apd̄ iſtos dices prius natura videt naturā humanā ſume btificādā q̄ ade peccatum ergo iſta aīa fuiſſꝫ btificata: ſꝫ dico ꝙ nō fuiſſet vnita ſuppō xp̄i: ſed cōiūctionem xp̄i ad hūanitatē poſteri⁹ natura vidit: q̄ adā caſurū.

Aliaopio Alia opio q̄ cōiter deffenſat̄ ad quā magis declināt tho. & bona. ē ꝙ ſi adā nō peccaſſet xp̄s nō fuiſſet icarnat⁹ & ad rōes q̄s adduxit pria opio ꝑp me orta ē hec tēpeſtas &c. dico ꝙ ſtat ꝙ ꝓuiderit demō effectū & ñ cāꝫ iō ñ ſeq̄t̄. ꝓuidit xp̄ꝫ icarnādū ergo ꝓuidit cāꝫ ei⁹. Ad rōes ſco. d̄t OKā ꝙ nullomō ē ponēda illa prioritas nature i diu̇is/lꝫ ita ſit i veritate ꝙ deus ꝓducat effectū mediāte cā. Nā prio natura videt cāꝫ q̄ effectū ergo lꝫ ſit collatur⁹ btitudinē mediāte gr̄a nō tn̄ pri⁹ natura videt grāꝫ q̄ btitudinē & ſic negat̄ ꝙ in cognitionib⁹ diuinis ſit talis prioritas. Diſtin. iij.

Cōfutatio prie opio: nis.

Irca materiā diſtinctionis tertie. q̄ritur de ſc̄tificatiōe virgis. Pro cui⁹ declaratiōe notādū ꝙ ſc̄d̄m ī ꝑpoſito capit̄ ꝑ eo qd̄ eſt a pc̄ō purgatū: ſed hoc dupl̄r aliqd pōt dici purgatū a pc̄ō vnomō ꝙ aliquo tpe hūerit pc̄m & nō ſit āpli⁹ in pc̄ō & tūc d̄r purgatū a pc̄ō qd̄ ifuit. aliomō d̄r purgatū a pc̄ō ꝙ nec ieſt nec ifuit/ſꝫ ifuiſſꝫ niſi ſpāliter poneret̄ obſtaculū ne ineēt. Et ſic q̄ſtio eſt vtrū fuit virgo ſc̄tificata. i. vtrū ſpāliter a deo fuerit ꝑſeruata ꝑ ſpāle dei auxiliū qd̄ nō cōtraheret pc̄m. Scd̄o ſupponit̄ ꝙ duplex eſt cōceptio q̄dā corpis q̄dā aīe corpis ē ſeminū cōmixtio q̄ ꝑcedit tpe cōceptionē aīe. ¶ Cir

Queſtio. j

ca hãc q̃ſtionẽ. an virgo aliq̃n fuerit i pc̃õ origiali & poſtea ſc̃iſi catavel an̄ fuerit p ſpãle auxiliũ p̃ſeruata ne illd̃ cõtraheret ẽ du plex mod⁹ dicẽdivn⁹aliquorũ vt alex.tho. & bo.q credũt ipſã fu iſſe cõceptã i origiali.vñ origiale ẽ i ſola aĩa rõali nã i eodẽ ẽ ori giale i quo ẽ iuſticia origialis.ſꝫ i ſola aĩa exiſtit iuſticia origialis igit̃.cũ ergo q̃rit̃ anvirgo cõtraxerit origiale ñ q̃rit̃ an icõmixtio ne ſeminũ fuerit origiale:qa nd̃ũ erat aĩa:ſꝫ q̃ſtio ẽvtrũ orgãiſati õe fc̃ã:i prio iſtãti i quo creata ẽ aĩa & corpi orgãiſato ifuſa an le ge cõi cõtraxerit origiale. Dñt ꝙ ſic:qa gñata fuit p ꝓpagationẽ & cõmixtionẽ feminũ ſicut naſcũt̃ õs & p auctoritates q̃ adducũ turvt õs i adã peccauerũt ad ro.iij.& nulla fit exceptõ ergo. S.tho. adducit duas rõnes pria:niſivirgo cõtraxerit origialexp̃s nõ fuit vlis nature hũane redẽptor pꝫ bñ ſeq̃t̃ virgo maria ñ fuit i origia li ergo ñ eguit redẽptõe a pc̃õ ergo ñ fuit merito paſſiõis xp̃i li berata & vltra ergo xp̃s ñ fuitvlis redẽptor. Sc̃da rõ ẽ ex hijs q̃ fu erũt i virgie.nã paſſa ẽ pẽalitates & mortẽ q̃ ſũt pene pc̃i origialis ergo alias ſi fuerit p̃ſeruata ab origiali d̃buit cõſeq̃nter p̃ſeruari a pẽiscõſeq̃ntib⁹origiale aut cõcomitãtib⁹iſta ẽ ergo pria opĩo q̃ ẽ cõdẽnata i cõcilio baſilieñ ſꝫ q illã deffẽdebãt ñ peccabãt qa nõ dũ erat decretũ de pte vera lõ ꝓbleumatice poterãt deffẽſare q̃ cũq; ptẽ Siľr ſc̃i multi errauerũt i multis:qa nõdũ erat decretũ p eccleſiã.cõcluſio ergo vera ꝙvirgo nũq̃ fuit i origiali pc̃õ vñ qdã dicit ꝙ poſſibile ẽ ꝙ fuerit i origiali p illãs cõceptõis & q̃uis hoc fuerit poſſibile d̃ potẽtia abſoluta nũq̃ tñ fuit & p̃cipua rõ eius ta lis. Decẽs ẽ ꝙ pfectiſſim⁹ redẽptor hẽat pfectiſſimũ modũ liberã di:ſꝫ xp̃s fuit pfectiſſim⁹liberator ergo debuit hr̃e pfectiſſimum modũ liberãdi reſpectu alicui⁹redẽpti & ñvr̃ r̃ſpectu cui⁹ñvirgis tũc r̃dimet̃ iſtomõ. & ipedire ne aliqs efficiat̃ filius ire vel ne ali qs icidat iodiũ illi⁹i cui⁹ odiũ alias icidẽt hoc ẽ facer̃ ne cõtrahat culpã rõe cui⁹ creat̃a hẽat̃ odio ẽ pfectior mõ⁹ liberãdi q̃ facẽ ꝙ priuſq̃ icurrerit culpã r̃mittat̃ illa ergo xp̃s r̃ſpectuvirgis debuit hr̃e iſtũ modũ redimẽdi ergo oꝫ fateri ꝙ nũq̃ cõtraxit origiale & iſta ẽ rõ ſuaſiua Alie ſũt rões q̃ ſũt ex aug. Oẽs ãt auc̃toritates ſcri pture & ſc̃õꝝ q̃ dñt õs cecidiſſe i origiale itelligũt̃ niſi fuerit ſpã liter p̃ſeruati vel ipediti & õs ſonãtes ꝙ nulla fuit exceptio ſũt in telligẽde q̃tũ ex ſe/& ſecluſo ipedimẽto extriſeco & ſic pꝫ de pri ma qõne:vide ſi vis lati⁹ i alijs. ¶ Sc̃da qõ. In quo fomes ſit ſub iectũ e vñ nihil alid ẽ fomes:niſi illd̃ qd̃ icliat nos ad delec̃tãdũvľ triſtãdũ/cõtra dic̃tamẽ rec̃te rõis & vocat̃ a paulo lex.vt vidi aliã legem repugnantem legi mentis meæ; circa quod aliqui volue rũt dicere: ꝙ non eſt qualitas:ſed eſt ipſa anima/quę delec̃tatur

An virgo concepta ſit i origi nali.
Alexãder.
Thomas
Bonauen.
Sc̃da rõ.
Scotus.
Rõ ſcoti.
Sc̃da qõ.

Gabriel in rebus conuenientibus & triſtatur in diſconueniētibus. Sed ſ͛ꝫ alios fomes vocatur qualitas: ſed vtrū ſit ſubiectiue in anima vel ī corpore ſicut em̄ iuſtitia originalis erat q̄dā qualitas q̄ regulariter ipediebat illos mot⁹ naturales ita fomes eſt q̄dā q̄litas q̄ facit

OKam. vltra q̄ rectū ſit delectare vel triſtari. Quidā dicit ꝙ eſt ſubiectiue ī corpe & apparēter: qa Paulus dicit video aliā legē & cetera Iſta qualitas repugnat dictamini recto & iclinat volūtatē ad delectandū ſeu triſtādū & hoc ꝑpter vnionē inter appetitū rōnalē

Holcot cōtra OKā. & ſenſualē. Quidā dicūt contrariū ꝙ eſt qualitas fundata in aīa rō. non eſt ponēdus habit⁹ niſi in illa potētia in qua ponūt actus qui inclināt ad tales habitus: ſed delectatio dolor & triſticia ſunt paſſiones in anima exiſtētes igitur & ipſa qualitas que eſt fomes eſt in anima. Itē ſecūdū auguſt. iſta qualitas eſt effect⁹ p̄ci originalis. ſed originale eſt in anima igitur. Itē iſta qualitas & iuſtitia originalis opponūt̄ cotrarie: ſed cōtrariorū eſt idem ſubiectum: quia habent fieri circa idem: ergo talis qualitas eſt in aīa & quelibet illarū opinionū habet apparētiā & tenēdo ſecūdā ad auctoritatem Pauli dicitur ꝙ vocauit eā legē mēbrorū: ideo quia iſta qualitas q̄ eſt in anima cauſatur ab aliqua diſpoſitiōe corpis: qa per deciſionē ſeminalē & commixtionē ideo dr̄ lex mēbrorum.

Duplex corpis ſanctificatio. ¶ Secūdo notādū duplex eſt ſanctificatio corporis q̄dam eſt in conceptione q̄ vocat̄ paſſiua alia actiua q̄ fuit facta in conceptione xp̄i: quia tūc tātā recepit pfectionē q̄tā poterat recipere alias mentitus fuiſſet angelus dicēdo aue grā plena. vnde cū q̄rit̄. vtrū fuerit fomes extinct⁹ in virgine duplr̄ intelligit̄ vel q̄tū ad ei⁹ ſubſtātiā vel q̄tū ad accidēs. Iſte due qualitates fomes p̄ci & caritas nō repugnāt adinuicē q̄tū ad ſubſtātiā: ſed p ſuos effect⁹: qa caritas inclinat ad illa q̄ ſunt vtilia aīe: & fomes ad illa q̄ ſunt inutilia. Nā fomes trahit ad actus carnales & caritas ad act⁹ ſpirituales.

Opinio OKam. Vn̄ cuiuſdā opinio ē quod qn̄ quis facit aliquod bonū opus fomes remittitur q̄tū ad ſuas operationes & nō q̄tū ad ſubſtātiā: qa nō tm̄ iclinat ſicut a n̄. Aliq dicūt ꝙ ī pria cōceptiōe virgis nō fuit ablat⁹ q̄tū ad ſubſtātiā nō q̄tū ad totalē icliationē qa adhuc iclinabat̄ ad p̄ctm̄ veniale: ſꝫ in ſcda cōceptiōe fuit totaliter ablat⁹ q̄tū ad ſuas opatōes Alia opīo dicit ꝙ totaliter fuit ablat⁹ ī pria cōceptōe q̄tū ad icliationē ita ꝙ n̄ fuit icliata ad p̄ctm̄ p⁹ ꝑmā cōceptionē. V trū virgo maria potuit peccare dico ꝙ fuit ipeccabilis p grāꝫ / ſꝫ nō p naturā ſicut nec xp̄s: nā nō pōt ſtare tāta grā ī hoīe ꝙ neceſſitet volūtatē ꝙ nō poſſit elicere actū p̄ci & ſic nō capit̄ grā p hitu infuſo: ſed p grā gratiſdata: qa deus dr̄ ipedire volūta

tem de quocunq; actu vt eliciat illũ/ & poteſt voluntatem neceſſi=
tare non aũt cogere nam virgo erat obligata diligere deum & ꝓ
tꝑe quo tenebat diligere.deũ poterat elicere actũ cõtrariũ qa po
terat nõ elicere:& nõ erat ſoluta legibꝫ diuinis:qa tenebat dilige
re ſicut & nos.tamen iſta eſt diſtiguẽda virgo pro tẽpore quo te=
nebatur diligere poterat non diligere vel de potentia ordinata
negatur:vel abſoluta cõcedit:poterat ei deus illi auferre illã gra
tiam que aſſiſtebat illi vt non peccaret & poterat impedire ſuas virgo erat
opationes nõ concurrendo ei.& ſic reſolutorie virgo maria erat i ipeccabi=
peccabilis per gratiam non gratum facientem que eſt habitus i= lis p grãm
fuſus:quia talis habitus non neceſſitat voluntatem per ſuam aſſi gratis da=
ſtentiam ad agendu3:quia tunc volũtas ſemper eſſet in actu:ſed tam vide.
erat impeccabilis per gratia3 gratis data3:id eſt per ſpeciale dei
auxilium/quo neceſſitabatur volũtas ad omnia opera precepta:
& impediebat ne faceret opera prohibita:& cum tali gratia aſſi=
ſtente ſiue auxilio ſpeciali ſtat libertas contrarietatis ad merẽdũ
& demerendum:quia tempore quo agebat opus precepti pote=
rat non agere:& ſic ſtabat meritum & de hac queſtione ſatis.

¶Diſtinctio quarta.

VISVM eſt de virgine quomodo
pſeruata fuit ab originali/& de fomite quo Queritur
modo in ea fuit fomes/& quomodo non. primo.
Queritur cõſequẽter vtrum fue
rit vera mater dei.In hac queſtiõe ponunt
quide3 articuli.Quantum ad primum ſup=
ponendum ſunt ea que dicta ſunt in ſecun=
da queſtione/ſcilicet de conceptione/de latione materie ad lo=
cum conceptionis/de condenſatione/de organiſatione/de ani=
matione/que omnia fuerunt facta in inſtanti. quibus ſuppoſitis
inquirendum eſt quid requiritur in muliere ad eſſe matrem. &
quare aliqua mulier realiter dicitur mater alicuius pueri.Diffi
cultas eſt non moderna/ſed antiqua inter Auicennam & Ariſto
telem/quam habitudinem ſc3/habet mater in ordine ad puerũ.
Eſt duplex modus:vnus. In communi generatio
ne filij mater ſe habet ſolu3 pure paſſiue.& non actiue/ita ꝙ mi prima opi
niſtrat dũtaxat materiam & non agit nec ad animationem / nec nio
q̃tum ad qualitates diſpoſitiuas. Vnde certum eſt ꝙ ad produ= de opatio
ctionem communem hominis neceſſario requiritur commixtio nẽ ſeminis
ſeminum:ſed in ſemĩe viri eſt tota virtus per quam natura den= parentum

ſatur/ & condenſata organiſatur: & conſequenter de alijs pretereq̃ ſitis ad animationes. & ſemen mulieris nihil potentie actiue habet ad illã licet vtrũq; ſemen concurrat vt materia: tamẽ tota virtus actiua eſt in ſemine viri ad introducendum vlteriora.

Arguitur. Contra. ergo mulier non dicitur mater propter actiuitates ad filium producẽdũ: ſed ſolũ dicitur mater ꝓpter adminiſtrationem materie/ que neceſſario requiritur in productione pueri. & hec opinio videtur Ariſtotelis. xv. animaliũ. cõparat enim virtutem viri arti/ & mulieris materie ſiue ligno: qñ enim ex ligno fit ſcannum: lignum ſe habet vt materia/ ars vero vt forma actiua: ſimiliter ſemen mulieris comparatˀ materie. hec opinio corroboratur tali ratione: quia ſi virgo egiſſet ad organiſationem & productionem corporis aſſumpti a deo/ non egiſſet niſi ſcdm virtutem ſeminalem / ergo xp̃s deſcendiſſet ex Adam ſecundum virtutem ſeminalem cuius oppoſitum fatentur omnes doctores.

Scda opinio ẽ ſcoti. Ad hoĩs gñã. qttuor reqrũt. Vt ponit OKam.

Altera eſt opinio communior & quam ferme tenent omnes doctores. pro qua ſupponẽdum eſt ꝙ anteq̃ producatur homo naturaliter & de neceſſitate requiritur ſeminum cõmixtio: ſecundo organiſatio materie/ & tertio requiritur aliquarum formarum ſubſtantialium ſcʒ corporearum & extenſiuarũ productio/ & precipue apud ponẽtes ſenſitiuã diſtingui a rationali. Et vltimo requiritur anime rationalis a deo create corpori infuſio. requiritur enim organiſatio. Oportet eĩ ꝙ talis materia alteretur/ quia non eſt ſufficienter diſpoſita ad recipiendã vltimatam formam: id eſt animam rationalem/ ex qua quidam diſpoſitione conſurgit talis organiſatio/ & figura/ & tenendo ꝙ in homine ſunt due anime: inquirendũ eſt quomodo mulier dicitur mater pueri: vel propter primum ſoluʒ/ quia miniſtrat materiã. vel propter ſecũdum ſoluʒ/ quia actiue concurrit ad organiſationeʒ preuiam. vel propter tertium quia actiue concurrit ad illarũ formarum prerequiſitarum introductioneʒ. vel propter q̃rtũ qa cõcurrit ad aĩe rationalis productionem/ & corpori infuſionem.

Dicunt iſti doc. cõſequenter ꝙ non ſufficit ꝙ miniſtret materiam: quia ſi hoc ſufficeret/ tunc Adam potuiſſet dici mater eue/ & limus terre de quo adam formatus fuit/ potuiſſet dici mater Ade. Patet Adam miniſtrauit materiam de qua formata eſt Eua: & limus materiã de qua formatus eſt Adam. Sed Adam non dicitur pater nec mater Eue/ nec limus Ade.

Ideo miniſtrare materiam non ſufficit ad eſſe matrem alicuius. Item lignum putridum miniſtrat materiam vnde producuntur vermes & tamen &c. ergo quid requiritur vltra? Dicunt iſti ꝙ mater concurrit actiue ad omnes qualitatiuas diſpoſitiones / & formarum introductiones prerequiſitas ad informationem vltime forme. Vnde pater non poteſt concurrere immediate ad illas qualitatiuas diſpoſitiones: ſcilicet ad organiſationem &c. qa ſtat ꝙ moriatur q̄ cito deciſum eſt ſemen: & illud ſemen non ita cito agit / nec alteratur: ergo vir non concurrit immediate ad illas diſpoſitiones p̄uias. Sed ſi concurrit hoc eſt tantummodo mediate relinquendo in ſemine aliquam qualitatiuā diſpoſitionez qua eſt actiue organiſatiua materie illius corporis. Mr actiue concurrit ad itroducēdū formam.

Sed dubitatur primo. Vtrum mater relinquat in ſuo ſemine aliquam talem qualitatiuam diſpoſitionem. Dubiū primum.

Ad dubium dico ꝙ ſic: videlicet ꝙ relinquit ī ſuo ſemine qualitatiuam diſpoſitionem / que eſt naturaliter actiua q̄admodum qualitas que eſt in ſemine viri. Patet dupliciter: iſta qualitas que relinquitur in ſemine viri / eſt effectiue non a corpore viri: ſed ab anima rationali / quia ſemper forma ſubſtantialis eſt principium actiuum cuiuſcunq; alterationis: tunc arguitur ſic: forme eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime habet eoſdem effectus in ſpecie producere: ſed forme ſubſtantiales tam viri q̄ mulieris ſunt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime: ergo nate ſunt producere ſimiles effectus in ſpecie: ſed forma ſubſtantialis viri producit illam virtutem organiſatiuam / que eſt in ſemine viri: ergo forma ſubſtantialis mulieris eſt nata producere ſimilem virtutem in ſemine mulieris. Reſpōdet. Bona apparentia.

Item ſecundum philoſophos naturales generatio eſt actus virtutis vegetatiue / & non eſt actus potentie ſenſitiue: nec actus potentie rationalis inq̄tum talis: ſed q̄admodum nutrire eſt actus potentie vegetatiue: ita & generare ſibi ſimile: ſed in viro & muliere eſt eadem potentia vegetatiua / ergo ille potentie ſunt nate producere conſimiles effectus: ergo ſi vegetatiua viri in ſemine eius producit talem qualitatiuam diſpoſitionem: Ita etiam producit in ſemine mulieris.

¶Habemus ergo ꝙ ſicut derelinquitur per potentiam vegetatiuam viri in ſemie eius quedam qualitas actiua/ex qua alteratur ſemen / condenſatur / & organiſatur: ita in ſemine mulieris relinquitur virtus actiua actiue concurrens ad organiſationē condenſationem/&c.

Dubiū ſecundum. Dubitatur ſecundo de forma illa que non producitur a deo: ſed educitur de potentia materie: & precedit tempore/vel natura productionem anime rationalis: an corrumpat adueniente anima rationali. Et vtrum mater concurrat actiue immediate ad productionem illarum formarum prerequiſitarū anteq̄ vltima introducatur: id eſt que ꝓducuntur in corpore anteq̄ infundatur anima rōnalis. OKam dicit ꝙ ſenſitiua manet cū rationali/& diſtiguitur in homine: breuiter hoc tenendo/conformiter dicendum eſt ꝙ forma ſubſtantialis mulieris actiue & immediate concurrit ad productionem forme ſubſtantialis ſenſitiue pueri: & non forma ſubſtantialis viri: & ſic mulier magis concurrit ad productionem fetus q̄ vir: & eſt etiam opinio multorū

OKam.

Dicit vltra quidam ꝙ nunq̄ forma accidentalis poteſt attingere immediate productionem forme ſubſtantialis: quia imperfectū non poteſt attingere immediate productionem perfectioris tā q̄ cauſa totalis.

opinio ſcoti i quarto.

Tunc arguitur ſic. Cum in totali materia producatur aliqua forma que educitur de potentia materie/& non ꝓducitur a deo vltra qualitatiuam diſpoſitionem que eſt in materia aliqua forma ſubſtantialis immediate cōcurrit ad productionem illius forme ſubſtantialis: ſed ſic eſt ꝙ forma ſubſtantialis viri non immediate producit illam que de nouo producitur: & nō eſt alia que producat/niſi forma ſubſtantialis mulieris: ergo cuȝ qualitas accidentalis non ſit cauſa totalis illius forme que producitur/& educitur de potentia materie: oportet ꝙ ad eam producendam concurrat aliqua forma ſubſtantialis/& non alia niſi forma mulieris: ergo immediate producit illam. Item talis forma precedens vltimam formam/ſcilicet animam rationalem/nō ꝓducitur immediate a forma ſubſtantiali/que eſt in ipſo ſemie ꝓducta/quia tunc forma ſubſtantialis ſeminis concurreret immediate ad ſuam corruptionem. Nam productio forme ſequētis ē corruptio forme precedentis. & non poteſt dari alia forma ſubſtantialis niſi mulieris: ergo tenendo hanc opinioneȝ oportet ꝙ producatur a forma ſubſtantiali mulieris. Et propterea dicunt

qđ mulier producat formā ſubſtātialeȝ in materia.

aliqui ꝙ mulier plus agit ad productionem fetus q̄ vir. Scotus.

Dubitatur tertio. An mater concurrat ad anime rōalis itroductionē: & vtrum cōcurrat immediate ad organiſatione. Quātū ad primū ſcʒ ad introductionē forē ſiue aīe rōnalis dico ꝙ nec virtus viri/nec mulieris imediate concurrit ad illam: qa a ſolo deo creatur: ſed vir & mulier ſolum ſe habent vt diſpoſitiones preuie/ & propter iſtam cauſam mulier dicitur mater fetꝰ & immediate concurrit ad illam virtutem actiuam ſiue qualitatem que eſt in ſemine ab ipſa deciſo. Sed quo ad organiſationē dicoquod mater immediate concurrit ad organiſationeʒ/quia q̄uis ſemen ſit deciſum ab vtroqʒ in loco naturali generationis ſi ponentur in altero loco/nullo modo organiſaretur corpus: ergo requiritur alius concurſus q̄ concurſus ſeminis/ & ponendo alias formas ſubſtantiales prerequiſitas neceſſario ante productionē anime rationalis mulier ad illas immediate concurrit ſecunduʒ ſuam formam ſubſtantialem.

Dubiū tertium.

Mr̄ cōcurrit imediate ad organiſationeʒ

Sed vtrum ille anime diſtinguētur: videtur ꝙ nō quia tunc in chriſto in triduo aliquid fuiſſet corruptuʒ quod fuerat aſſumptum ſcilicet forma ſubſtantialis ſenſitiua. Nam in triduo corpus chriſti nō fuit animatum & ideo anima ſenſitiua fuiſſet corrupta tamen de hoc nihil ad preſens. Dubium.

Cum ergo queritur vtrum ſit concedendum ꝙ virgo erat mater dei. ſit prima concluſio. Ad principale q̄ſitū reſpōdet.

Maria virgo erat mater dei. patet/ illa eſt de fide Nam Luce primo ſcribitur quod ex te naſcetur ſanctum/ vocabitur filius dei. tunc arguitur ſic/ omne natum ex virgine quod ē ſuppoſitum eſt filius virginis: ſed ſic eſt ex illo paſſu ꝙ filius dei qui eſt deus eſt ſuppoſitum natum ex virgine: ergo filius dei eſt filius virginis. Itē Mathei ſecūdo ſcribitur. Surge & accipe puerum & matrem eius. ergo pie credendum eſt ꝙ virgo maria fuit mater dei. Prima cōcluſio.

Secunda ꝓpoſitio. Ratio maternitatis prius & perfectius in ordine ad chriſtum conueniebat virgini q̄ cuicūqʒ alteri mulieri reſpectu filij eius nati ex ea. patet de ratione maternitatis multa ſunt. Primum eſt miniſtrare materiam. Secundū in illa materia derelinquere qualitatem actiuam que eſt illiꝰ materie naturaliter cōdenſatiua/ & organiſatiua. Illa requirūtur de neceſſitate ad eſſe matrem: ſed virgo perfectius miniſtrauit Scda concluſio.

In quo cōſiſtat ratio mr̄nitatis.

materiam in ordine ad conceptionem filij eius / q̄ miniſtrauerit quecumq; altera mater in ordine ad filium ſuum: quia totam materiam miniſtrauit. ergo virgo perfectius habet in ſe rationem maternitatis in ordine ad filium ſuum q̄ habeant cetere matres. Vnde ſupponendum eſt vt producatur fetus non ſufficit illa virtus actiua qualitatiua que derelinquitur a matre in ſemine: ſed requiritur vtraq; ſcilicet viri & mulieris. Aliter mulier ſe ſola & ex ſe concipere poſſet. Sed quandocumq; ſunt duo concurrentia ad vnum tertium effectum / deus poteſt totam cauſalitatem vnius ſupplere / non ſupplendo totam cauſalitatem alteri⁹. Ideo ſpiritusſanctus qui deſcendit ex promiſſo Gabrielis in virginem ſupplebat totam cauſalitatem que requirebatur ex parte viri: & mater totam materiam miniſtrabat / & in materia miniſtrata ꝑduxit illam qualitatiuam diſpoſitionē actiue naturaliter condēſatiuam. Cum ergo miniſtrauit totam materiam: & cetere matres partialem tantū: & virgo in materia corporis chriſti produxit illam qualitatiuam diſpoſitionem actiue: ſequitur ꝙ in ipſa virgine perfectiori modo eſt ratio maternitatis ī ordine ad chriſtum: q̄ in quibuſcumq; alijs in ordine ad fetus eorum.

Maxima.

Tertia cōcluſio.

Tertia propoſitio. Virgo maria eſt mater dei miraculoſa / & cum hoc naturalis: hoc eſt dicere ad productionem corporis chriſti virgo concurrebat aliquomodo naturali / & aliquomodo ſupernaturali: patet. Erat aliquod miraculum preſuppoſitum vt virgo conciperet / ergo concurrebat aliquomodo ſupernaturaliter. patet antecedens. ſupplementum calitatis re-q̄ſite ex pte viri erat miraculoſum / quia a ſpiritusſancto: ergo erat miraculum prerequiſitum. Vnde ſi fortes cecus naturaliter efficiatur videns miraculoſe / obiectum preſentatum videt aliquomodo ſupernaturali ſiue miraculoſe. Nam quod naturaliter / patet. quia poſt illlud miraculum talis actus videndi producitur naturaliter. Eodemmodo in virgine vt ipſa concurrebat ad formationem corporis chriſti / erat miraculum preſuppoſitum / ſcilicet ſupplementū actiuitatis viri: ſed tali ſupplemento preſuppoſito ex parte eius naturaliter concurrebat / ſicut cucurriſſet cū viro: ergo quodāmodo naturali ꝓpter cōcurſū naturalē: & quodāmō miraculoſe propter ſupplementum actiuitatis viri.

Arguitur. Sed difficultas eſt. & probo ꝙ tale corpus non fuerit ī iſtāti organiſatū. Nā nō fuit delata materia ad locū naturalē ꝑ vacuū / ſ; ꝑ plenū: ſ; agēs naturale nō pōt actiue cōcurrere ad

effectum in inſtanti quando eſt reſiſtentia. igitur. licet bene concedant doc. ꝙ poteſt concurrere in inſtanti hoc eſt tamen quando non eſt reſiſtentia/ vt de corpore luminoſo: & de graui poſito in vacuo in inſtanti. Dico ꝙ agens naturale poteſt etiam quando eſt reſiſtentia agere in inſtanti/ cum adiutorio infinito: & tunc tale agens concurrit infinite. vnde ſi deus cum lapide infinite cōcurreret ad motum: infinite moueretur. Eodemmodo quia virgo erat adiuta adiutorio infinito/ ſcilicet ſpirituſſancti: q̄uis virgo ex pte eius finite cōcurreret/ tamē totus concurſus ex virgine & ſpirituſſancto erat infinitus: ergo in inſtanti producebatur effectus etiam cum reſiſtentia. Ideo quando dicitur non poteſt agens naturale cum quacumqꝫ reſiſtentia in inſtanti agere/ verum eſt ſi non habeat adiutorium infinitum: ſed cum adiutorio infinito non eſt inconueniens agens finitum effectum in inſtanti ꝓducere. Solutio.

Conſequenter mouentur aliqua dubia. Vtrum iſta ſit concedenda ſine ſpecificatione Maria eſt mater dei/ quia dictum eſt/ ꝙ eſt cōcedenda Maria eſt mater dei ſecundum humanitatem. Vtrum etiam ſine additione ſit concedenda iſta Maria eſt mater dei. Dubium.

Arguitur ꝙ non: quia maria non eſt cauſa dei/ cū deus non habeat cauſam/ & mater de ſua ratione importat cauſalitatem/ & per conſequens non eſt cauſa dei: ergo non eſt mater dei. Quod non ſit cauſa dei patet. eſt effectus dei in genere cauſe efficientis: ergo non eſt cauſa dei/ cōſeq̄ntia tenet. effect⁹ & cauſa in eodem genere cauſe non conueniunt eidem. Preterea ſupponendum. ꝙ differentia eſt inter generationem & alterationem ex philoſophia naturali. Nam generatio importat acquiſitionem non eſſe eſſentialis rei que generatur. Nam res non dicitur generari niſi quia acquirit nouum eſſe eſſentiale: vt eſſe hominem: eſſe lapidem: eſſe ignem: iſta ſunt eſſentialia. Sed alteratio ſolum importat acquiſitionem noui eſſe accidētalis in re que alteratur. vt quando lignum alteratur/ non acquiritur eſſe lignū: ſed bene eſſe calidum: vel nigrum. & ſic de alijs diſpoſitionibus accidētalib⁹. Reſpondetur quod quicquid generatur vel acquirit nouum eſſe eſſentiale per productionem nouam alicuius ſue partis eſſentialis/ ſiue ſubſtantialis: aut per terminationem dependentie ſuppoſitalis alicuius materie ſuppoſitabilis. Arguitur. Dr̄a inter gn̄ationes & alterationem. Dupl'r ali/ qd' pōt acqrere no/ uum eſſe.

¶ Vnde nonpoteſt ens acquirere nouum eſſe ſubſtantiale/niſi altero iſtorum duorum modorum.ſcilicet per acquiſitionem noue partis ſubſtantialis/vt cu; in materia producitur de nouo forma ſubſtantialis/totum compoſitum acquirit nouum eſſe ſubſtãtiale/& generatur terminatiue & completiue. Secundo quando aliqua natura ſubſtãtialis terminatur q̃tum ad eſſentiam ſuppoſitalem ad aliquod ſuppoſitum de nouo:vt quando verbum eſt incarnatum/ad ſuppoſitum in diuinis terminabatur de nouo dependentia ſuppoalis humanitatis aſſumpte & tunc illud ſuppoſitum acquirebat nouum eſſe ſubſtantiale:id eſt quod haberet natura illa relicta ſibi/ eſſe hominem. ¶ Vnde aliqui dicunt ꝙ homo eſt terminus conotatiuus: & capitur equiuoce vt dicitur de deo/& de hominibus.vnde ſit regula generalis.Quãdocunq; aliquis terminus prius pro aliqua re ſupponit pro qua prius non ſupponebat/que tamen erat tunc ille terminus eſt conotatiuus: ſed homo pro deo ante incarnationem non ſupponebat. Nam iſta erat falſa tunc:deus eſt homo:& tamen deus erat ſicut nunc eſt: & modo ſupponit pro deo: ergo eſt terminus conotatiuus/ergo fuit propter defectum conotati/ergo talis eſt conotatiuus & non propter defectum ſuppoſiti. Si ſit ergo terminusconotatiuus: ergo eſſe hominem conuenire deo:eſt eſſe accidentale/& ſi ſic/ergo non eſt generatio immo potius habet naturam alteratiõis.

OKam. Regula.

Quantum ad hoc dicerem cõſeq̃nter ſicut eſſe hominem equiuoce conuenit deo & hominibus/abſolute hominibus:&deo cognotatiue/ita generari cõuenit deo equiuoce & nobis.Nam ſicut iſta propoſitio deus eſt homo/conceditur per cõmunicationem ydiomatum:ita iſta deus generatur ſubſtantialiter debet concedi per communicationem ydiomatum/quia aſſumpſit naturam ſubſtantialiter generantẽ. illa natura acquirit eſſe ſubſtantiale per illam generationem ideo generatur ſubſtãtialiter p cõmunicationẽ ydiomatũ.Secũdo dico ꝙ differunt eſſe filium/& eſſe genitum ex vna parte:quia partes generantur ſicut & totũ/naſcuntur ſicut & totũ:tñ ptes non dicuntur filij:ſed totum compoſitu;:ita ꝙ filius eſt nomẽ ſuppoſiti/&tunc dico cõſequenter ad alios fili⁹ eſt ſuppoſitũ natũ ex altero. Non eſt ergo idem natum eſſe & filium eſſe/ſed natum eſſe eſt ſuperius ad filium eſſe.Ex iſtis ſuppoſitionibus facile eſt videre que propoſitiones ſequuntur ex dictis.

Ly hõ eq; uoce dicit de deo & nobis.

Dñt natũ eẽ & filius

Prima licet humanitas xpi ſit nata ex ſubſtantia virginis non eſt tñ cõcedendũ ꝙ humanitas xpi ſit filius virginis Quia hũanitas xpi nõ eſt ſuppoſitũ. Secũdo ſi eſſet fili⁹ virginis cõcederet ꝙ virgo habuiſſet plures filios: quia ſuppoſitũ & humanitatẽ. Et ſuppoſitũ nõ eſt humanitas: ſed eſt fili⁹ virginis/ & vnũ genitũ: vñ iſta ꝓpoſitio nõ eſt cõcedẽda humanitas eſt fili⁹ virginis q̃uis ſit cõcedendũ humanitas eſt genita ex virgine. Secũda propoſitio. ſi diuinitas deſineret ſuſtentare naturã humanã ſiue ſuppoſitare humanitatẽ/ & reliq̃ret in ſua ꝓpria ſuppoſitate ſicut põt: cõcederet̃ tũc iſta propoſitio: hoc incepit eſſe filius virginis demõſtrãdo humanitatem. hoc ꝙ fuit a mille annis incipit eſſe filius virginis: quia ſuppoſitũ/ & in virgine natũ/ & genitum: ergo hoc eſt filius virginis. Nam certũ eſt ꝙ hoc eſt ſuppoſitũ & hoc ſuppoſitũ fuit natũ/ & productũ ex ſuſtantia virginis: & illa virgo adhuc eſt/ ergo cõcedet̃/ hoc eſt filius virginis: & hoc nũq̃ añ fuit filius virginis: quia nũq̃ ante fuit ſuppoſitũ: ergo ſi ſecũda pſona in diuinis deſineret ſuppoſitare naturã aſſumptã: hec concedet̃ hoc incipit eſſe filius virginis/ demõſtrãdo aggregatũ ex corpore & aĩa xpi. Tertia ꝓpoſitio in eodẽ caſu/ hec cõcederet̃/ virgo habuit duos filios diſtinctos ſucceſſiue. i. vnũ poſt alium / & nõ ſimul: & tñ nõ generauit eos ſucceſſiue: ſed ſimul & ſemel: & quãdo vnus erat filius/ alter nõ erat: pꝫ ſuppoſitũ verbũ fuit fili⁹ virginis vſqꝫ nũc: & natura humana dimiſſa nunq̃ antea erat filius virginis/ & nũc eſt: ergo verbũ/ & hec que ſunt realiter diſtincta fuerũt ſucceſſiue filij virginis: ſed ſic eſt ꝙ iſta duo nũq̃ fuerũt genita in virgine ſucceſſiue: patet quãdo generabatur verbũ a virgine p cõmunicationem ydiomatũ generabatur humanitas a virgine: quia nõ generabatur verbũ: niſi inquãtũ ſuſtẽtabat humanitatem genitam a virgine: ergo falſum eſt ꝙ generabãt̃ illa ſucceſſiue. et ſic tertia ꝓpõ correlatiua vera: ſcꝫ ꝙ caſu dato virgo duos filios ſucceſſiue habuerit: & tamen ſimul & ſemel illos generauit. Et ſic patet ꝙ ad eſſe filiũ oportet eſſe ſuppoſitũ/ & ꝙ ſit ex aliquo quod adhuc eſt genitum ſecũdum eſſe ſuſtãtiale. Iteꝫ ſi verbũ deſineret ſubſtentare: & poſt aliquod tempus inciperet ſuſtentare erit bis filius virginis/ & tamẽ non bis generabitur: ſed ſemel erit genitus.

Pria ꝓpõ.

Secunda.

Tertia

Quando ergo queritur. vtrum quelibet iſtarum ſit concedenda. virgo eſt mater xpi ſecũdũ humanitatẽ: & virgo eſt mater dei. Dico ꝙ quelibet eſt cõcedenda. Vnde xps eſt no

men ſuppoſiti:& nõ ſupponit pro humanite nec pro ſecũda pſo na in diuinis abſolute:ſed pro ſecũda perſona/ cõnotãdo aliquid aliud. Similiter dicẽdũ de iſto termino Ieſus. Iſta ergo eſt concedenda xp̃s eſt filius virginis ſecundum humanitatem.

Af primo — Sed contra hoc arguitur ſic eſſe matrem & eſſe virginem habent rõnes repugnantes: ergo iſta propoſitio implicat eſt filius virginis. Scdo. bene ſequiẽ xp̃s eſt filius virginis ſecũdum humanitatẽ: ergo humanitas eſt filius virginis: pꝫ cõſequẽtia pꝫ pter vnumquodqꝫ tale & illud magis. Itẽ bñ ſequiẽ ethyops eſt albus ſecũdũ dẽtes / ergo dentes ethyopis ſunt albi: ergo ſi ſit filius ſecundum humanitatem/a fortiori humanitas eſt filius.

Scdo aẽ.

Adprimũ — Quantum ad primum dico ꝙ eſſe matrẽ & eſſe virginem nõ habent rõnes repugnãtes. Nam eſſe matrẽ nõ importat fuiſſe cõmixtionem feminum/ ſed miniſtraſſe materiã: & actiue cõcurriſſe ad organiſationẽ: & ſi iſta fiãt ſine cõcubitu eo demmodo eſt mater/& ſic non repugnant.

Eſſe mr̃eꝫ qd iportet

Adſecũdũ — Quantũ ad aliud dico ꝙ q̃uis bñſeqtur. Ethiops eſt albus ſecũdum dẽtes ergo dentes ethiopis ſunt albi. Nego tñ hãc cõſequentiã: xp̃s eſt filius virginis ſecũdũ humanitatẽ ergo humanitas eſt filius. & dico ꝙ auctoritas ariſtotelis propter vnũquodqꝫ tale, &c. patitur multas exceptiones/ niſi intelligatur quãdo aliquid eſt tale/propter eſſe tale alterius. Nam xp̃s nõ eſt talis propter humanitatem talem. Vnde nõ ſum filius matris mee ſecũdum materiã/ſed ſecũdum aĩam que ſe habet actiue/ ergo anima eſt filius. nõ valet cõſequentia. Vnde quãdo diciẽ eſt filius ſecũdum humãitatem ſic intelligitur. i. humanitas eſt aliquid reſpectu cuius erat concurſus actiuus virginis.

Quãtum ad aliud concedendum eſt ꝙ virgo ſimpliciter eſt mr̃ dei: qa deus eſt filius virginis. Naꝫ quod naſceẽ ex te ſanctũ fili⁹ dei vocabiẽ. Nã bñſequiẽ eſt mr̃ filij dei/ergo dei: quia fili⁹ dei eſt deus. Sed cõtra: ergo ſequiẽ ꝙ eſt cã actiua dei. Dico ꝙ nõ ſequiẽ. nã nũq̃ admitiẽ de deo ꝙ ſit cauſat⁹/ ſicut de xp̃o nõ admittiẽ ꝙ icepit eẽ/nec qd ſit creat⁹: bñ tñ ꝙ ſit gẽit⁹ & nõ admittiẽ ꝙ ſit creat⁹ vel cauſat⁹. Ideo nõ ſequiẽ virgo eſt mr̃ dei: ergo cã dei. ſed bñſequiẽ/eſt mr̃ dei ergo cauſa dei/vel alicuius ſubſtãtie eiuſdẽ nature cũ matre ab ipſo deo ſimpliciter ſuſtẽtate eſt cauſa/& nõ ſeqẽ aliud ex tali ꝑpõne: virgo eſt mr̃ dei: niſi eſt cã alicui⁹ nature eiuſdẽ ſpẽi ſpẽaliſſime cũ virgine ab ipo deo ſimpliciter ſuſtẽtate. Ideo vltimã opꝫ cõcedere virgo eſt mr̃ dei

Argumentum.

ſecūdū hūanitatē:& virgo eſt mr̄ dei/tūc in iſta capit̄ deus pſona liter & nō eſſentialiter/ vt.ſ.imediate ſupponat ꝓ eſſentia:ſed capitur vt immediate conuenit ſuppoſito tam prī q̄ filio/& ſpiritui ſancto. Ita in ꝓpoſito/ virgo eſt mater dei capit̄ deus vt ſupponit imediate ꝓ ſuppoſito. Ideo ñ ſeqr̄ ē mr̄ dei:de⁹ē tota trinitas ergo ē mr̄ toti⁹ trinitatis:qa capit̄ tūc de⁹ equoce i illis ꝓpōnib⁹.

Dubitatur ſecūdo an ſpūſſctūs debeat dici pater ipſius:ſicut virgo maria dr̄ mr̄ eius. Nā ſecūdū prius dicta ſpūſſctūs in illa diſpoſitiōe corporis xp̄i ſupplebat totū cōcurſū pr̄is reqſiti cū cōcurſu mr̄is reqſite ad ꝓductionē fet⁹:ergo vr̄ ꝙ ſpūſſanctus debeat vocari pater propter illum concurſum/ſicut virgo dicitur mater propter illum concurſum. Dubiū ſecundum.

Reſpondeo ꝙ ſi caperemus patrē generatiue/vt tm̄ valet ſicut producēs/vel creās/ſicut dicim⁹ deū patrē noſtrū: ops cōcedere ꝙ ſpūſſanctus ſit pr̄ humanitatis xp̄i:imo ipſe xp̄s eſt pr̄ humanitatis eius. Quia opera trinitatis ad extra ſunt indiuiſa/ſed capitur pater in ꝓpoſito ꝓ illo quod aliquid generauit ſecū eiuſdē ſpeciei ex eius ſubſtātia. Sed ſic eſt ꝙ ſpūſſctūs nō ꝓduxit illā hūanitatē ex eius ſubſtantia: quia ſubſtātia ſpūſſcti eſt eſſentia diuina:nō produxit ergo ex ſua ſubſtātia illam humanitatem ita ꝙ ſubſtātia ſpirituſſancti ſit pars illius vel materia illius humanitatis:& qñ ꝓducit pr̄ filiū miniſtrat materiā q̄ erat de ſubſtantia patris. Et ſic dicitur generare aliquid ex eius ſubſtantia & eiuſdem ſpeciei & nature ſecum. Rñſio ad dubium.

Dicunt enī regulariter doctores quādo demō eſt effect⁹ ſuccub⁹ accepto ſemie viri efficit̄ poſtea incub⁹:& dr̄ gñare ex muliere & tūc illa ꝓles genita/nō eſt fili⁹ demonis:ſed illi⁹ viri ex quo cū erat ſuccub⁹ accepit ei⁹ ſemē/ergo q̄uis fuerit genit⁹ chriſtus a ſpirituſancto/non tamen ex ſubſtātia illius. hinc eſt ꝙ ſpirituſſanctus non poteſt vocari pater illius. Notā de demone i cubo & ſuccubo.

Tertium dubium. Vtrum antiqui patres meruerit icarnatōēȝ filij dī:q̄tū ad hoc noto ꝙ nihil cadit ſub merito niſi ꝙ ē a gr̄a. ita ꝙ nihil dȝ vocari meritū d̄ cōdigno niſi ꝙ ē a gr̄a effectiue:ergo an̄q̄ ſit meritū p̄ſupponit gr̄aȝ fuiſſe:ſȝ ſic ē ꝙ oīs gr̄a q̄nq̄ fuit data hoi ſaltē ſecluſa gr̄a ade:illa fuit data ex meritis paſſiōis xp̄i ꝑuiſe/vel exhibite:ergo cōcludēdū eſt ꝙ q̄cunqȝ operatio ex illa gratia procedens: quia poſterior ſaltem natura: non fuit niſi rōne paſſionis xp̄i meritoria. Quia quecūqȝ gr̄a poſt ipſum data eſt ex merito pcuiſo paſſionis:cū cauſa illius meri- Tertiū dubium.

ti eſt a merito chriſti/ergo illud meritũ non eſt meritũ illius incar nationis xp̃i cũ talis incarnatio nõ cadat ſub merito:imo iter oẽs gratias ſecũdũ Auguſtinũ eſt ſũma gr̃a. Vnde nulla datur adul- to quin p̃fuerit aliqua diſpoſitio aliquomodo meritoria illius:& ſic opatio incarnationis eſt ſimpliciter purũ donũ liberale nullo modo cadens ſub merito: ſed ſolũ ſub liberalitate dei:fateor er- go ꝙ incarnatio erat futura non ex meritis.

Auguſti.

Queritur. Sed queritur vtrum virgo meruerit ꝙ incarnatio fuerit in tali vel tali ſuppoſito: puta in ea:hoc eſt vtrum ipſa me ruerit vt efficeretur mater chriſti.

Dico reſolutorie ꝙ non meruit niſi de cõgruo / ꝙ eſſet mater chriſti. Nam ſua humilitas & excellẽtia virginitatis fuerunt diſpoſitiones quedã quibus diſponebaẽ vt eſſet mater chriſti/que erant merita de congruo:ſed non de condigno.

Arguitur. Sed cõtra arguitur maius bonũ erat virgini beati tudo imo gratia gratũfaciens q̃ ꝙ eſſet mater chriſti: ſed gratia & beatitudo cadũt ſub merito virginis/ de cõdigno em̃ meruit il la/& augmentũ gratie:ergo potuit de condigno mereri illud qđ eſt minus bonum:ſcꝫ ꝙ eſſet mater criſti.

Solutio ¶Dico ꝙ non meruit ꝙ chriſtus incarnaretur: quia omnis gratia virginis/& etiã p̃ſer- uatio ab originali fuerunt ex meritis chriſti preuiſis: imo incarna tio fuit meritum illorum : ſed ꝙ icarnaretur in hoc ſuppoſito o- pera precedentia fuerunt meritoria de cõdigno: quia ſi fuerunt meritoria de condigno gratie & beatitudinis que ſunt maiora bona quare non potuit mereri ꝙ incarnaretur in ea.

Dubium Quarto dubitatur vtrum caro chriſti fuerit pec cato originali obnoxia/& an fuerit in antiqs p̃rib⁹ ſecũdũ rõnẽ ſe minalẽ. Vñ ſupponẽdũ eſt ꝙ caro nõ eſt capax gr̃e/nec pc̄ti: ſed dr̃ caro obnoxia:qa informaẽ aĩa q̃ aĩa eſt originali culpe obno- xia:Dubiũ q̃rit vtrũ caro xp̃i in nũero aliqñ fuerit in primo parẽ te& poſt primũ parẽtẽ in aliquo filiorũ ei⁹:& ſic cõſequẽter:& tã dem vſqꝫ in p̃rem virginis anteq̃ circũcideretur pater virginis.

Dubij re- ſponſio Opinio antiqua fuit ꝙ tota ſubſtãtia prolis cuiuſ cũqꝫ fuit i adã:& ꝙ illa ſubſtãtia i gñatiõe primi filij fuit multipli cata ad tãtã q̃titatẽ q̃ ſufficiebat vt iformareẽ:ſicut dicũt de coſta ade ꝙ fuit multiplicata ſolũ/& ẽ opio mgr̃i: ſꝫ difficiliter itelligi tur hoc/puta ꝙ nihil addaẽ & nõ rarefiat & fiat maior.nã ẽ i itelli gibile ꝙ ſine additõe & rarefactiõe fiat illud in tã magna q̃titate

Dicitur ergo ꝙ non oportet de materia que eſt ī prole fuiſſe eadē in parēte: immo frequēter materia prolis nunq̄ fuit aiata aīa parētis/quia eſt ex ſuperfluo tertie digeſtionis. Nā aſſumpto cibo natura aſſumit quod eſt ſibi neceſſariū ad conſeruationē & illud informatꝛ aīa illius qui nutritꝛ/reſiduū nutriti eſt materia generationis/q̄ reſoluitꝛ in ſemine. nūq̄ ergo illa materia fuit informata aīa generātis/immo eſt reſiduū illius quod cōuertitur in ſubſtātiā generātis: ergo caro geniti nō fuit in primo parente: fuit tn̄ informata anima infecta originali peccato.

Quantum ad ſecundā partē dubii dicitur ꝙ xp̄s non deſcēdit ſecūdū rōnē ſeminalē ab ipſis parētibꝰ. vnde deſcēdere ſecundū rationē ſeminalē ab ipſis parētibꝰ non eſt deſcēdere ſecundū virtutē matris q̄ ē ꝓductiua ſeminis: ſed eſt deſcēdere ex cōmixtione ſeminū parētū: ſed in corpore xp̄i nō fuit commixtio ſeminū: immo caro nūq̄ fuit obnoxia pc̄ō. i. nūq̄ fuit iformata anima q̄ fuit obnoxia culpe originali quia nō deſcendit ex commixtione ſeminum.

Diſtinctio quinta.

Poſtq̄ viſum eſt ꝙ verbū & natura humana vniuntꝛ. q̄ritꝛ cōſeq̄nter vtrū vniātur in vnitate ſuppoſiti vel in vnitate nature: hoc eſt vtrū verbū ſiue ſecūda pſona in diuinis & natura humana vniantꝛ adinuicē in vnitate ſuppoſiti vel vnitate nature. Qeſtio. j.

Pro hoc ſuppono ex primo notabili differētiā inter naturā/& pſonā. q̄ habita eſt in prima q̄ſtione huius tertij. vn̄ natura in propoſito nihil aliud eſt q̄ entitas poſitiua. i. res realiter exiſtēs q̄ non eſt formaliter incōicabilis. Et pſona nihil aliud eſt q̄ ſuppoſitū intellectuale: ſiue entitas diſtincta ab alio nō ſuſtētata: intellectualis/nō nata alteri inherere/nec alterū iformare. Ex quibus notatꝛ ꝙ iſta duo ſunt impꝉtinētia natura/& pſona. i. nec ſe inferūt: nec repugnant. vnū. n. nō ifert aliud: nā nō ſequitꝛ. Hoc ē natura: ergo hoc ē pſona: quia aſinꝰ ē natura: & nō ē pſona: ſimiliter lapis/albedo. Similiter nō ſeq̄tꝛ: hoc ē pſona: ergo hoc ē natura q̄a certū ē de pſona in diuīs: vt filius in diuīs ē formaliter pſōa & nō ē formaliter natura: imo diſtīguitꝛ formaliter a natura diuīa & eētia formaliter diſtīguitꝛ a pſonis. i. nō ē eadē pſonis cōuertibiliter: vn̄ ſcd̄ꝫ aliquos idē ſūt diſtīctio formalis & identice nō cōuertibilis. nō ergo ſeq̄tꝛ: hoc eſt formaliter pſona: ergo eſt formaliter natura. i. Nō ſeq̄tꝛ hoc eſt pſona identice conuertibiliter: er-

Natura & pſona ipꝉtinēter ſe habent.

OKam & Gabriel ita dicunt.

go hoc eſt natura: & iſta ſimul ſtāt: hoc eſt pſona: & hoc idē eſt natura: vt ſortes eſt natura & pſona. vnde natura humana iuxta dictum magiſtri nihil aliud eſt: niſi aggregatū ex corpore/ & anima/ & perſona ſuppoſitum intellectuale: & ſuppoſitum eſt entitas ab altero non ſuſtentata: nec alteri inherens aptitudine: nec aliud informans aptitudine/ p primum excluditur natura ſuſtentata per ſecundum accidens: per tertiū/ forme ſubſtantiales

Secūdum notabile.

Secūdo ſupponitur differentia inter vnire & ſuppoſitare/ ſiue pſonare. vniri/ ſuppoſitari/ ſiue perſonari. vnde ille res dicuntur adinuicem vnite: que in eodem ſuppoſito concurrunt: ſed ſuppoſitari eſt ab alio ſuſtentari/ ſeu dependētium ſupplēdo ad aliud terminari. Eſſentia vnitur humanitati: quia eſſentia/ & humanitas ſimul concurrunt in eodem ſuppoſito: ſcilicet i ſecunda perſona in diuinis: ibi eſt eſſentia/ & humanitas: & ſicut iſta propoſitio eſt concedenda. humanitas vnitur eſſentie/ ſeu nature diuine: ita hec propoſitio eſt concedenda. natura diuina vnitur humanitati & econtra. nā ſicut natura hūana vnit verbo ita verbum humane nature: quia illa concurrunt in eodem ſuppoſito: ſed quis iſta propoſitio ſit concedenda ſuppoſitum ſeu verbum diuinum ſuppoſitat humanitatem: tamen iſta eſt falſa humanitas ſuppoſitat verbum diuinū: ſimiliter hec eſt falſa verbum diuinum ſuppoſitatur in humanitate: quia ſuppoſitū diuinum/ vel ſuppoſiti diuini depēdentia/ non terminatur ad humanitatē: ſed bene econtra: non eſt ergo idē vniri & ſuppoſitari: quia ſuppoſitū diuinū vnitur hūanitati/ & non ſuppoſitat ab hūanitate

Dña inter vniri & ſuppoſitari.

Similiter non eſt idem ſuppoſitare & vnire. nam pater: & ſimiliter ſpirituſſanctus vnit humanitatem verbo/ & tñ pater neq; ſpirituſſanctus ſuppoſitat. Similiter eſſentia vnit humanitatem verbo: ſed non ſuppoſitat humanitatem. Ecce ergo iſta differunt vniri & ſuppoſitari vnire & ſuppoſitare Non ſequitur ergo hoc vnit illi ergo ſupponat in illo: ſicut verbum vnit humanitati & non ſuppoſitatur ab humanitate.

Similiter non ſequitur hoc vnit ergo ſuppoſitat: nam pater vnit humanitatem actiue verbo/ & tamen non ſuppoſitat humanitatem: quia non terminat dependentiam eius/ & ſimiliter eſſentia.

Tertiū notabile.

Tertio ſupponitur ꝙ ſuppoſitare/ ſeu terminare non eſt efficere illud ſuppoſitum vel perſonam: ſed eſt eius dependentiam ſuppoſitalem terminare.

Iſtis ſuppoſitis ponuntur ſeptem concluſiones. Prima cō-cluſio.
Prima. vnio deitatis & hūanitatis in chriſto facta nō eſt in natura diuina: ſed in ſuppoſito diuino. p3 ſic. vnio aliquorum eſt eorum concurſus in eodē ſuppoſito: ſed ſic eſt q̧ hūanitas & natura diuina cōcurrūt in verbo vt in ſuppoſito & nō in natura vñ hūanitas & natura diuina cōcurrūt ī eodē ſuppoſito ergo facta eſt vnio in ſuppoſito diuino & non in natura. vel ſic vnio iſtarum duarum naturarum puta: diuine & humane facta eſt in illo in quo ſuppoſitatur humana natura/quia in illo eſt concurſus illarum: ſed ſuppoſitať nō in natura: ſed ī ſuppoſito/qa de rōne ſuppoſitātis eſt q̧ ſit formaliter ſuppoſitū. Natura vero nō eſt formaliter ſuppoſitū: ſ3 ſolū idētice: ergo ille nature vniūť ī ſuppoſito & nō ī natura.
Si ergo ſuppoſitum diuinū aſſumeret duas naturas vnirentur non inter ſe: ſed illi ſuppoſito aſſumēti. eodēmodo quia ſuppoſitum diuinum habet naturā diuinam & non ſuppoſitat eā: & cu3 hoc habet humanam quam ſuppoſitat ille ambe vniuntur in illo ſuppoſito in quo concurrunt.

Secūda cōcluſio ſicut natura hūana diuine eſt vnita ita ecōtra. p3 ſicut nā hūana cōcurrit ī eodē ſuppoſito. ſ. ī verbo cū diuina. Ita dīna in eodē cōcurrit cū hūana ergo cōcluſio vera. Secūda cō-cluſio

Tertia concluſio. Sola humana natura & non diuina vere dř aſſūpta: p3 ſic. aliqd dř vere aſſumptū cuiꝰ depēdētia ſuppoſitalis ad aliud termiať: ſ3 ſic eſt q̧ ſuppoſitalis depēdētia hūane nāe ťmiať ad ſuppm̄ diuinū. ſ. ad verbū/& nō ecōtra: ergo q̄uis hūana ſuppoſitať ī dīna/nō pt tñ dici ſuppoſitari ab hūana Tertia cō-cluſio.

Quarta concluſio. q̄uis natura diuina humanam ſibi vniuit/nō tñ eā aſſūpſit. p3 pria ps/natura hūana eſt vnita diuine & ecōtra. ergo ab aliquo actiue: ſi ergo ab aliquo actiue ergo a tota trinitate & eſſentia (qa opa trinitatis ad extra ſūt idiuiſa) ergo iſta cōcediť diuina natura vniuit ſibi hūanā: ſicut cōceditur dīna natura creauit naturā hūanā: imo cōcedēdū eſt q̧ dīna natura ſemetipſā vniuit hūane nature. ſcda ps p3 nihil ſuppoſitat aliud niſi ipſū ſit formaliter ſuppm̄: ſed natura dīna nō eſt formaliter ſuppoſitū q̄uis ſit idētice př/& filius/& ſpūſſctūs. ergo diuina natura non ſuppoſitat humanam: vnde non eſt idem ſuppoſitare & vnire: qa tota trinitas vniuit hūanā naturā ſcde pſone in dīnis: ſ3 fl̄m eſt q̧ tota trinitas ſuppoſitauit illā naturā hūanā. Quarta cō-cluſio.
Vnde ſuppoſitare eſt formaliter dependentiam

aliculus nature terminare. vnde ſicut pr̄ non terminat/ nec ſpūſ ſanctus: Ita natura diuina non terminat formaliter. ❡ Poſtq̄ ergo natura non terminat formaliter natura non ſuppoſitat: & q̄uis vniat ſibi humanam/ non terminat: neq; perſonat/ neq; ſuppoſitat: quod idem eſt.

Quid ſit ſuppoſitare.

Quinta concluſio. q̄uis ſolum verbum aſſumpſit naturam humanam: non eſt tamen ſolum ipſum incarnatū. Prima pars patet: verbum aſſumpſit naturam humanā: & aſſumere non importat ſolum actionem: ſed etiam terminationem ſuppoſitalis dependentie. Vnde termini qui non important actionē dñr de ſolo verbo: ſed qui importāt actionem: cōueniūt omnib⁹ pſonis/ & eſſentie vt vnire: ſed ſuppoſitare & aſſumere non dicūt ſolū actionem/ quia tūc cōcederet̄ q̄ eſſentia aſſumpſit/ q̄ ſuppoſitat/ & pſonat. ideo iſta cōcedit̄ ſolum verbū aſſumpſit humanam naturā: ſed negat̄ iſta. ſolū verbū eſt incarnatū. pꝫ eſſentia diuina eſt incarnata/ ergo non ſolū verbū. patet antecedens. Idem eſt incarnari & carni vniri paſſiue: ſed ſic eſt q̄ deitas eſt carni vnita/ ſicut dictū eſt in primo notabili. caro & deitas cōcurrūt in eodem ſuppoſito: ergo deitas eſt incarnata/ ſ; non cōcedit̄ pater eſt incarnat⁹: quia nō cōcurrit in eodē ſuppoſito/ qa pr̄ nō cōcurrit in filio. ſ; eēntia cōcurrit ī filio ergo iſta ꝓpoſitio eſt vera Deitas eſt īcarnata. Solū ergo verbū aſſumpſit humanitatem ſi ue ſolum verbū ſuppoſitat: ſed non ſolum verbū eſt incarnatum Iſta tñ in logica eſt cōcedenda. ſolum verbū eſt incarnatu;. pꝫ p exponentes: ſc; verbum eſt incarnatū/ & nulla res que nō eſt verbum eſt incarnata: patet cōtradictoria eius eſt falſa. Aliqua res q̄ non eſt verbu;/ eſt incarnata: vel illa eſt pater: & ſic eſt falſa: quia pater qui non eſt verbū non eſt incarnatus: & ſic de ſpirituſancto: vel eſt eſſentia & hoc non: quia nulla eſt eſſentia que non ſit verbum: ergo iſta in rigore logices eſt concedenda: ſolum verbum eſt incarnatum: quia non poteſt dari aliqua res que ſit verbum quin ſit incarnata: ſed tamen ad hūc ſenſum debet concedi. Non ſolum verbum eſt incarnatum ſolum verbum ſc; formaliter eſt incarnatum: & non ſtat in rigore logice.

Quinta cōcluſio.

Regula notanda.

De rigore iſta d; cōcedi ſolu; verbū eſt incarnatum

Sexta cōcluſio. Diuina natura nec eſt facta homo nec concepta/ nec incarnata/ nec temporaliter nata ex virgine: quod non ſit facta homo: patet nō eſt formaliter ſuppoſitum. ſed quicquid factum eſt homo eſt formaliter ſuppoſitum iſta tamen eſt vera diuina natura eſt hō/ quia hō eſt hic ſupponēs ꝓ verbo.

¶Omne enim ſubſtantiuum quod immediate ſupponit ꝓ verbo conuenit nature: implicat enim ſubſtantiuū verificari de ſupposito quin de eſſentia/ſed de adiectiuis aliud eſt. cum ergo homo ſit ſubſtantiuū & verificatur de verbo: ergo de natura. ergo hec eſt concedenda natura eſt homo: & non ſemper fuit homo: & icepit eſſe homo: ergo facta eſt homo: ergo apparet ꝙ iſta ſit falſa natura diuina non eſt facta homo. Bonū documētum

Modus antiquorum fuit diſtinguere de iſtis propoſitionibus in quibus ponūtur ſubſtantiua. vt eſſentia eſt pater: eſſentia eſt filius. Dicit bonauentura ꝙ filius aliquando capitur ſubſtantiue: aliquando adiectiue. Si capiaꝛ filius ſubſtantiue iſta eſt falſa eſſentia eſt filius/ quia ſenſus eſt eſſentia eſt genita ex altero. Conſequenter diſtinguit eſſentia eſt homo: ſubſtantiue vera eſt: ſi vero adiectiue falſa eſt/ qa ſenſus eſt: eſſētia eſt homo: id eſt ſuppoſitans humanitatem. Sed dico quod iſta. eſſentia non ē hō pōt ſaluari dicēdo eſſentia nō eſt facta hō formaliter: eſt tamen facta homo identice: nam iſta in rigore eſt vera. eſſentia eſt homo: & cū ipſa non ſemper fuerit homo: facta eſt homo / ſeu incepit eſſe homo: ſed non eſt facta homo formaliter: ſed ſolum identice conceditur/ ergo iſta eſſentia eſt facta homo in rigore/ ſed non ad ſenſum doctorū. non accipiendo hominem concretiue. eſt enim impoſſibile aſſumpſiſſe hominem / patet eſt impoſſibile aſſumptū eē hominē ergo: antecedens patet. eſt ipoſſibile aſſumptum eſſe ſuppoſitū. quia bene ſequitur aſſumpſit: ergo non ſuppoſitum iſta enim propoſitio eſt nota: impoſſibile eſt aſſumptum eſſe ſuppoſitum. Nā homo eſt nomen ſuppoſiti: ergo impoſſibile eſt hominem eſſe aſſumptum: & iſta coincidit cum tertio dubio. Bonauē. reſolutio. Hō ſubſtātiue & adiectiue.

Vnde notāt doc. ꝙ homo tripliciter capitur. vno modo abſolute/ & tunc implicat aliqd eſſe hominem quin ſemp ſit homo/ qdiu manet. quia nunꝙ terminus abſolut⁹ ſupponit ꝓ aliquo quin ſemper ſupponat pro ipſo exiſtente. hinc dicūt multi ꝙ quelibꝫ pars hominis eſt homo. Aliomodo capiꝛ homo conotatiue. & hoc dupliciter. Vnomodo vt tantum valet ſicut aliquid humanam naturam ſuſtentans. & ſic conuenit filio in diuinis. Aliomodo vt tantum valet ſicut natura humana non ſuſtentata: ita ꝙ homo conotat negationem ſuſtentātis & in vtraqꝫ acceptionum eſt terminus conotatiuus. Si primomodo capiatur: ſuppoſitum diuinum aſſumpſit hominem/ nam ſi talis non eſſet Ly hō tripr capiꝛ. Regula.

aſſumptus/eſſet homo:ergo eſt homo per regulam iam dictam Si tertiomodo. implicat contradictionem q̄ ſuppoſitum diuinum aſſumat hominē quia ſi aſſumeret hominē illa natura quā aſſumpſit eſt ſuſtentata/& ſi eſt ſuſtentata non eſt homo tertiomodo. Quando autem capitur homo prout eſt de predicamēto ſubſtantie & conuenit mihi & conuenit verbo:capitur equiuoce:& vt conuenit mihi & nature ſimul capitur equiuoce. Si autē capitur abſolute conuenit nature humane ſubſtētate. vnde qñ ſācti doc. negant q̄ verbum aſſumpſit hominem capiunt hominē conotatiue & non abſolute.

Nota diligenter.

Dubiū primum.

CIRCA dicta dubitatur prio. Vtrum aīa ſit perſona. Dico q̄ non:quia perſona negat aptitudinem ad informandum:ſed ſic eſt q̄ anima q̄tuncum/q̄ ſeparata a corpore appetit informare ſuum corp⁹ Hinc eſt q̄ anime beatoru3 habent appetitum naturalem ad īformandum corpora:ergo anima ſeparata non eſt perſona. perſona enim non negat aptitudinem ad ſuſtentandum:ſed ſolum negat actualem ſuſiſtentia3:& negat aptitudine3 ad illa duo ſe3 ad informandum & inherendum.

ſecūdū dubium.

Secundum dubium quare negatur iſta propoſitio:verbum aſſumpſit hominem: dico propter errore3 dicentiū q̄ in chriſto erant duo ſuppoſita/& due perſone/& cum homo videtur nomen perſone ad euitandum ne incidamus in errores dicentium ēē in chriſto duas perſonas/negatur iſta verbum aſſumpſit hominem. Sed humanitas non videtur nomen ſuppoſiti. ideo conceditur verbum aſſumpſit humanitatē: homo aūt videtur nomen ſuppoſiti. Ideo negatur vna & non alia.

Tertiū dubium.

Dubitatur tertio. Vtrum in xp̄o ſit eadem vnio anime ad corpus & anime ad verbum:dico q̄ non. nam in morte chriſti eſt fracta vnio anime ad corpus:ſed non anime ad verbum:immo eſt impoſſibile q̄ frangatur vnio anime ad verbum & remaneat vnio anime ad corpus. Ideo non eſt eade3 vnio ite3 ſi vnio dicat quid reſpectiuu3 ad diſtinctionem relationum/ſufficit diſtictio terminorum:& iſte vniones ſunt diuerſi termini:ergo iſte vniōes diſtīgunt realiter adiuicē:iō dico q̄ ſūt ſpē diſticte

¶Diſtinctio ſexta.

IN hac diſtictione tres recitabuntur opiniones de incarnatione/quomodo verbum fuit fa-

ctum homo:prima ſtat in tribus:videlz q ex carne ſiue corpore & anima conſtituitur homo qui eſt aſſumptus a verbo:nihilominus ille homo aſſumptus ē verbum. & ſic idem ē aſſumens & aſſumptū:& ille hō aſſumpt⁹ eſt verbū ex tempore & verbum incepit eſſe ille homo:& ille homo aſſumptus eſt chriſt⁹:& eſt verbuз:& incepit eſſe verbum:& verbum incepit eſſe ille homo. Secunda opinio. q verbum non componitur preciſe ex corpore & anima:ſed componitur ex tribus:ſcilicet corpore & anima & diuinitate. Tertia chriſtus aſſumpſit corpus/non eſt tamen corp⁹: aſſumpſit animam/non eſt tamen anima/& corpus & anima ſūt a chriſto aſſumpta/non ſunt tamen adinuicē vnita/ita q anima non informat corpus/nec corpus informatur ab anima. Pria opi. Scda conclusio. tertia opi.

Queritur nunc an aliqua iſtarum trium poſſit catholice ſuſtineri & deffenſari? In hac queſtione oſtendetur in quibus conueniunt iſte opiniones & in quibus differunt/& que illarum magis appropinquat veritati. vnde ille tres opiniones conueniunt in aliquibus. primo in hoc q omnes ponunt in chriſto vnicam perſonam:& ſic omnes ille aduerſantur hereſi Euticij: dicentis/q ſicut ſunt due nature in chriſto:ita & due perſone. & iſte tres opiniones concordant in hoc q non eſt niſi vnica perſona que eſt homo/& deus. Secundo conueniunt quia ponunt in chriſto duas naturas & tres ſubſtētias:ſcilicet verbum/corpus/& animā/que ſunt tres ſubſtantie. & in hoc aduerſantur hereſi manichei dicentis chriſtum non habere verum corpus. Tercio conueniunt/quia concedunt q corpus & anima que ſunt in chriſto non prius fuerunt/q̄ fuerunt aſſumpte a chriſto:& in hoc aduerſantur opinioni Origenis ponentis omnes animas ſimul fuiſſe creatas: & creatas anteq̄ iungerentur corpori/& ſic anima chriſti fuit creata ſecundum Origenem/anteq̄ aſſumpta/immo ante Adam/& ſic patet in quibus conueniunt/& in quibus differunt. differunt tamen. Nam prima opinio dicit q chriſtus conſtituitur ſolum ex corpore & anima. Secunda q ex carne/anima/& diuinitate. Tertia q non conſtituitur ex aliquibus/ſed eſt ſimplex perſona in diuinis. & ſic patet q ille tres opiniones differūt Nā q̄libet aliquid dicit/q negat altera/& econtra. Iam reſpondendū eſt ad queſtionem/de probabilitate & veritate. Queſtio. Hereſis euticij. Error manichei. Error origenis. ad q̄ſtionē reſpōdeт.

Prima concluſio. Chriſtus non poteſt eſſe illud compoſitum ex anima & corpore/& hoc eſt contra primam opinionem patet concluſio. Pria conclusio.

Cõfutatio prie opinionis.

¶ Implicat quod aliquid eternuз inceperit eſſe/& ꝙ identifice tur realiter cum illo quod incepit eſſe/& quod non ſit eternum. quia aliqd eſſet eternum/& non eternum. ſed verbũ ſiue chriſtꝰ eſt quid eternum/quia ab eterno fuit/& tamen demõſtrãdo hoc conſtitutum ex corpore & natura rationali eſt temporale & aliquãdo incepit eſſe. Nam illud aggregatum ex corpore & anima incepit eſſe/ergo implicat ꝙ chriſtus ſit illud conſtitutum: ergo prima opinio non eſt deffenſabilis.

Scda conclusio.

Secunda concluſio non poteſt deffenſari ꝙ chriſtus ſit cõpoſitum ex corpore et anima & diuinitate. ꝓpter multa. primo. diuinitas ſecundum omnes doct. eſt aliqd ſimplr ſimplex/non ſolum propter compoſitionem/ſed propter incompoſibilitatẽ: hoc ẽ diuinitas nõ dicitur ſimpliciter ſimplex quia nõ ſit compoſita ex diuerſis partibus: ſed quia non eſt compõibilis cum altero. Vnde anima non eſt quid ſimpliciter ſimplex/qa eſt componibilis cum altero/ſcilicet cuз corpore. Implicat ergo qđ aliquid componatur ex corpore & anima & diuinitate. Secundo dico ꝙ illa opinio non poteſt deffenſari propter aliud / quia dato per ymaginationem ꝙ illud aggregatum poſſet eſſe vnuз compoſitum ex corpore/anima/& diuinitate/adhuc illud non eſſet perpetuum implicat enim ꝙ aliquid ſit deus/& non ſit perpetuum. ꝗuis concederetur anime perpetuitas vt putarũt multi philoſophi/nihilominus compoſitum ex corpore & anima non fuit perpetuum/quia non fuit perpetua vnio anime ad corpus. Dato etiam ꝙ concedatur perpetuitas materie/vt conceſſit ariſtoteles nulli tamen philoſophi conceſſerũt hominem perpetuũ ergo eodemmodo licet diuinitas ſit perpetua/nihilominus cum corpus non ſit perpetuum: ſi eſſet aliquid compoſitum ex corpore & anima & diuinitate non poſſet concedi ꝙ eſſet perpetuuз ergo non poteſt concedi ꝙ chriſtus ſit illud compoſitum. Quia chriſtus eſt perpetuus/& non eſt deus recens: ergo ſecunda opinio non eſt defenſabilis.

Cõfutatio ſcđe opi.

Tertia cõclusio.

Tertia concluſio. Non poteſt etiam deffẽſari tertia opinio: ſcilicet ꝙ in chriſto ſint tres ſubſtantie/& ꝙ corpus & anima non ſint in chriſto vnite adinuicẽ: & quãuis quidem doctor dicat ꝙ ſecunda eſt minus heretica tamẽ tertia videtur minus heretica. Sed ꝙ tertia nõ poſſit defenſari: patet quia ex hoc ſequitur ꝙ chriſtus non ſit homo/quod eſt hereticum dicere. patet ſequella nullum ſuppoſitum eſt homo niſi ſubſiſtat in natura

Cõtra gabrielem.

Cõfutatio tertie opinionis.

humana:ſed chriſtus ſecundum hanc opinionem non ſubſiſtit i humanitate ergo:maior eſt certa/minor probatur. aggregatum ex corpore & anima niſi ea ſint adinuicē vnita non eſt natura hu mana/alias concederetur ꝙ forte mortuo anima & corpus eius eſſent natura humana/ergo cum iſta opinio concedat ꝙ in chri ſto ſit corpus & anima & nō ſunt adinuicem vnita:ſequitur ꝙ in chriſto non eſt natura humana/ergo chriſtus non ſubſiſtit in na tura humana quod erat probandum. Vnde ſicut theologi con tra magiſtrum concedunt ꝙ in triduo chriſtus non erat homo q̄ uis in triduo ſuſtentabat corpus & animā/quia nunq̄ dimiſit qd ſemel aſſumpſit. quia tamen corpus & anima in triduo que ſuſtē tabatur nō erant coniuncta adinuicem/ſed ſeparata & ſic non ſu ſtentabat humanitatem in triduo/& ſic non erat homo. eodem modo cum iſta opinio concedat ꝙ illa duo ſcilicet corpus & ani mam habebat aſſumpta/& non erant coniuncta/ſequitur mani feſte ſicut chriſtus non conceditur homo in triduo/ita nunq̄ con ceditur ꝙ chriſtus ſit homo:& ſic patet ꝙ iſte tres opiniones ſūt falſe. nam chriſtus primo non eſt compoſitum ex corpore & ani ma/quia tunc chriſtus eſſet quid temporaneum/& incepiſſet eſſe. Secundo chriſtus non eſt compoſitum ex corpore & anima & diuinitate/quia diuinitas non eſt componibilis/& eſſet quid tē porale. Tertio in chriſto ſunt tres ſubſtātie: ſcilicet corpꝰ/anima & diuinitas/ſeu perſona diuina: nihilominus non eſt conceden dum ſicut concedit tertia opinio ꝙ corpus non informet animā

Doctoris reſolutio.

Inquirēdum ē ergo quid eſt chriſtus & pro quo ſupponit. dico ꝙ ſupponit pro ſecunda perſona in diuinis. ſolū ei verbum quod eſt ſimpliciter ſimplex/eſt chriſtus. Vtrum ſem per fuit chriſtus? Dico ꝙ non. & ſic chriſtus eſt terminus conota tiuus. quia ſi abſolute ſupponeret pro ſecunda perſona in diui nis ſemper ſupponeret/& ſemper ſuppoſuiſſet. quia terminꝰ ab ſolutus nunq̄ deſinit ſupponere niſi propter defectū ſignificati Chriſtus enim ſupponit pro ſecunda perſona/conotando illam ſubſiſtere in natura humana: id eſt ꝙ ſuſtentet naturā humanā Chriſtꝰ eī ſupponit pro eodem pro quo ſupponit verbū/ſed nō ab eterno/quia verbum non conotat aliquid ex tempore factū ſed chriſtus conotat aliquid quod eſt ex tempore factū/ſcilicet vnionem verbi cū humanitate. Chriſtus ergo eſt terminus ſim pliciter ſimplex conotans naturam humanam aſſumptam.

Pro quo ſupponat chriſtus.

Pro quo verbum.

Difficultas, vtrum in triduo deſierit ſecunda per

Dubiu m

ſona:in diuinis eſſe chriſtus ſicut deſijt eſſe homo.Omnes docto res contra magiſtrum dicunt ꝙ chriſtus in triduo non fuit homo Sed an fuerit chriſtus in triduo/eſt difficultas ad nomen.Aliqui dicunt ꝙ chriſtus tantũ valet ſicut vnctus/& ſic iſte terminus chri ſtus eſt impoſitus a proprietate ſcilicet eſſe vnctum & cum in tri‑ duo ſubſtentabat animam vnitam per gratiam ſpiritualiter dice batur criſtus in triduo:ſed videtur magis conforme doctoribus ꝙ criſtus non ſolum conotat talem vnctionem : ſed humanita‑ tis aſſumptionem:& ſic in triduo deſijt eſſe chriſtus:quia quam‑ uis in triduo verum erat dicere quod verbum diuinum ſuſten‑ tabat & corpus & animam vnctam gratia : licet illa tunc eſſent ſeparata:non tamen humanitas erat ab illo aſſumpta/quia non erat tunc homo/cum non eſſet corporis & anime vnio & ſic pa‑ tet ꝙ non erat chriſtus.

¶Secunda queſtio.

Querit ſecundo.

VTRVM in chriſto ſint duo eſſe: iſta ei concedit chriſtus eſt duo.Vtrum per aliud eſſe ſit homo & deus/ita ꝙ conceda‑ tur ꝙ chriſtus eſt entia. Pro ſolutione no‑ tandũ eſt:ꝙ iſta eſſe/eſſentia/exiſtentia non differunt ſecundum rem:ſed idem penitus ſunt.Nam ſortes eſt ſuum eſſe & ſua exiſtẽ‑ tia : quia ſi diſtinguitur a ſuo eſſe iam ſortes eſſet & non eſſet/ quia deus poterit corrũpere illud eẽ cõſeruato ſorte & ſic ſorſ nõ erit. ſed iſta ſunt ridicula & falſiſſima : ergo eſſentia ſortis ni‑ hil aliud eſt q̄ ſortes realiter exiſtens. Vnde nulli eam ponunt differentiam realem more antiquorum/ſed bene formalem/ & rationis.

eſſe eẽntia exiſtentia.

duplex eẽ i rebus.

Dicunt doctores ꝙ res habet duplex eſſe:ſcilicet eſſe obiectiũ/& eſſe reale.Eſſe obiectiuum rei nihil aliud eſt q̄ cognitio rei qua res cognoſcit & ſic omnes res ab eterno fuerũt in intellectu diuino q̄tum ad eſſe obiectiũ/et id eſſe eſt ipſa co‑ gnitio que eſt deus/ & iſtud eſſe non vocatur ipſa res nec eſ‑ ſentia rei & ſic bene differt ab eſſentia rei ſicut cognitio a re‑

Quid eſſe obiectiũ

Quid eſſe reale

cognita. Sed eſſe reale eſt res actu & realiter exiſtens: & exiſtentia rei eſt res realiter exiſtens: & ſic eſſe reale: eſſentia rei: & res ipſa idem penitus ſunt. Noto ſecundo ꝙ exiſtere non differt ab eſſe.

Tertio notandum. Quod diſtinguuntur eſſe eſſentie: ſubſiſtentie ſiue ſuppoſitale. propoſitionale ſeu eſſe compoſitiõis. Aliquod eſſe eſt eſſe eſſentie qđ non eſt ſubſiſtentie. vt humanitas chriſti habet eſſe eſſentie. ſed non ſubſiſtentie. quia non eſt ſuppoſitum: ſed eſſe eſſentie & exiſtentie non differunt & ſic tertiũ eſſe differt a duob⁹ primis: ſ; pria duo nõ diſtiguũtur Eſſe propoſitionale eſt eſſe quod denotatur per compoſitione; predicati cum ſubiecto vt cum dico ſortes eſt albus vltra eſſe eſſentie: exiſtentie: & ſuppoſitionale importatur aliud eſſe ſortis puta eſſe album: & non eſt aliquod illorum trium: quia poſſunt reperiri in ſorte quando non erit albus: & iſtud eſſe propoſitionale eſt ipe ſortes albus. multiplex eſſe.

Secundum Gregorium eſſet complexe propoſitionale. Et ſic realiter non differt ab eſſe eſſentie & exiſtentie: ſed ratione. quia alia ratione dicitur ens & dicitur albus ipſe ſortes. Gregori⁹.

Notandum quarto ꝙ Chriſtus ẽ nomẽ ſuppoſiti ſed in duabus naturis hoc eſt ſupponit pro ſuppoſito conotando ꝙ illud ſuppoſitum ſit in duabus naturis: ſcilicet diuina & humana: id eſt ꝙ aſſumpſerit & teneat dependentiam ſuppoſitalem nature humane.

Notandum quinto. iſte terminus duo aliquando capitur maſculine & ſic nullus concedit ꝙ Chriſtus ſit duo quia duo eſſet ſuppoſita capiendo maſculine. aliquando capitur neutraliter: & ſecundum hoc procedunt rationes. Ly duo capitur dupliciter.

Sint ergo concluſiones. Prima concluſio. in chriſto ſunt duo eſſe eſſentie / ſimiliter & duo eſſe exiſtentie prima pars patet in Chriſto ſunt due nature & quelibet natura habet eſſe exiſtentie: ergo quelibet natura eſt eſſe exiſtentie ſicut dictum eſt in nominibus: ergo in Chriſto ſunt duo eſſe eſſentie. & ex iſta parte ſequitur ſecunda: quia eſſe eſſentie & eſſe exiſtẽtie non differunt. Pria concluſio.

Scda' concluſio. Secunda concluſio: Sicut in chriſto non ſunt due perſone ita nec duo eſſe ſubſiſtentie: patet prima pars. in chriſto non ſunt duo incõmunicabilia capiendo incõmunicabile prout negat ei identitatem realem cum pluribus & prout negat independentiam ſuppoſitalem. Nam ſecunda perſona in diuinis in chriſto eſt perſona: ſed humanitas que habet eſſe eſſentie & exiſtentie in chriſto non eſt perſona quia non eſt independens. Naʒ de ratione perſone eſt ꝙ ſit independens q̃tum ad iſtam dependentiam ſuppoſitalem ſeu ꝙ nõ ſuppoſitetur ab altero quod idẽ ẽ/ergo in xp̃o non ſunt due perſone. & per conſequens nec duo eſſe ſubſiſtentie: quia res non dicitur ſubſiſtere ĩ natura aliqua niſi quia ẽ/ſuppoſitum illius nature.

Tertia cõcluſio. Tertia concluſio. Chriſtus non eſt duo capiendo duo maſculine. patet. Xp̃s non ẽ duo ſuppoſita/ immo in xp̃o non ſunt duo ſuppoſita.

quarta cõcluſio. Quarta concluſio. Chriſtus non eſt duo capiẽdo duo neutraliter. i. non eſt due res/licet in xp̃o ſint due res: immo tres res ſpecie diſtincte. corpus/anima/& ſuppoſitum: xp̃s tamẽ non ẽ illa nec copulatiue/nec copulatim. Nam xp̃s non ẽ corpꝰ nec anima/nec aggregatum/nec ẽ ſuppoſitum & corpus & anima copulatim. Nam ſicut dictum ẽ xp̃s ſupponit pro ſuppoſitõ quod ſuppoſitum in diuinis ẽ ſimpliciter ſimplex nec compoſitũ ex partibus nec componibile cum alijs partibus: ergo illud pro quo ſupponit xp̃s/nec ẽ plura copulatim/nec plura diuiſiue: & ꝑ cõſequens/non ẽ duo capiendo duo neutraliter: q̃uis ei in xp̃o ſint duo eſſe: tamen non ẽ plura entia/immo ẽ ſolum perſona ſuſtentans humanitatem.

Dubiũ primum. Athanaſiꝰ DVBITATVR primo. Vtrum humanitas xp̃i ſit vna pars xp̃i. Arguitur ꝙ ſic. dicit Athanaſius in ſymbolo. Sicut anima rationalis & caro vnus ẽ homo: ita deus & homo vnus ẽ xp̃s. & non põt capere hominem pro ipſomet xp̃o: quia nulla eſſet ſimilitudo: quia anima & caro ſunt vnus homo tanq̃ partes diuerſe hominis: ergo videtur ꝙ capiatur homo pro humanitate. Queritur ergo an humanitas ſit pars xp̃i & ſuppoſitum altera pars. & ſi ſic concluſiones habite ſunt falſe. Pro iſto dubio notemus ꝙ de ratione partis ſunt duo. vnũ ẽ ꝙ diſtiguit realiter a toto cuius ẽ ps: aliud ꝙ ex illo & alio a quo diſtinguitur realiter reſultet totum. propter de-

fectum primi non conceditur : ꝙ pater in diuinis ſit pars eſſen=
tie:quis eſſentia ſit aliquid aliud p̄ter p̄reȝ:quia filius. Verbi grā.
Materia ſortis dicit̄ pars ſortis:& diſtinguit̄ a ſorte/& aīa/ex qua
cum materia reſultat ſortes.

Hoc ſuppoſito dico ꝙ humanitas xp̄i nullo mo=
do eſt pars xp̄i:licȝ hūanitas xp̄i diſtīguat̄ a xp̄o/ſicut aſſumptū
ab aſſumente:tñ̄ falſum eſt dicere:ꝙ ex humanitate/& altero ef
ficiat̄ xp̄s:quia chriſtus non eſt cōpoſitus: qa ē deus/& ſimplex.
Om̄e enim compoſitum eſt corruptibile: & poteſt deſinere eſſe
per ſeparationem partium.

¶RESOLVTIO Igit̄ eſt ꝙ iſta eſt falſa: humanitas eſt pars chriſti. Et ad auctoritatem Athanaſij/ly ſicut non poteſt dicere omnimodam ſimilitudinem. Certum eſt enim ꝙ caro/& anima vnus ſunt homo: ſicut partes diuerſe copulati ſumpte illū hominem conſtituentes: nam tenendo ꝙ totum eſt ſue partes ſequitur:ꝙ in iſta chriſtus/&homo vnus ſunt deus non poteſt ita capi. implicat enim ꝙ ſit aliquis deus compoſitus:ideo non poteſt intelligi tāq̄ partes diuerſe deum cōſtituentes. Sed ſenſus eſt:ſicut conceditur.homo eſt caro/& anima copulatim: ita iſta eſt concedenda deus eſt chriſtus/& homo: & tunc ly homo non ſupponit pro humanitate. Nam hec eſt impoſſibilis/Deus eſt chriſtus/& humanitas : ſed ſupponit pro ſuppoſito eodem/pro quo ſupponit chriſtus. iſta deus eſt homo/& chriſtus eſt copulatim concedenda:ideo ly ſicut dicit ꝙ vtraqꝫ iſtarum eſt vera copulatim:& capitur homo pro ſuppoſito/& connotatiue/& non abſolute. Reſolutio

Arguitur nunc contra quartam concluſionē/pro bando ꝙ Chriſtus ſit diuerſe res:ſicut iſta eſt concedenda copulatim homo eſt materia/& forma: ita de chriſto concedenduȝ ē ꝙ ſit diuerſa copulati. Patet auctoritatibus:quia dicitur ꝙ chriſtus eſt alius de patre:& alius de matre: illa nō poteſt capi in ſenſu copulatiuo:ergo in ſenſu copulato:ergo concedendum eſt:ꝙ eſt duo copulatim. Item Yſidorus . Mediator dei/& hominum Chriſtus Ieſus q̄uis aliud ſit de patre/aliud de virgine:non tamē alius. Item Anſelmus. Non eſt alius deus/alius homo in chriſto: q̄uis ſit aliud deus/aliud homo:ergo ille partes copulatim ſupponunt pro differentibus:& ſupponunt pro chriſto:ergo chriſtus ē duo diſtincta. ¶Pro ſolutione vniuerſaliter reſpondetur:ꝙ iſta eſt falſa. Chriſtus eſt duo:& ad omnes auctoritates/& Anſelmi/

Argumentū cōtra q̄rtam cōclu ſionem.

yſidorus.

Anſelmus

& Yſidori dico ꝙ nõ intelligunt: Chriſtus eſt de patre ſecundū aliam naturam: & de matre ſecundū aliam naturã. Chriſtus eñ non eſt niſi ſuppoſitum in diuinis: quod eſt de patre: ſed itelligit ꝙ xp̃s ſit de patre ſecundum vnam naturam: alius de matre ſecundum aliam naturam: ſed non eſt concedendum ꝙ Chriſtus ſit aliud de matre: & non ſit de patre ſecundum illud: quia Chriſtus nihil eſt de matre: & Anſelmus eſt intelligendus. Illud ſecundum ꝙ eſt homo: vel illud ratione cuius denominatur homo: diſtinguitur ab illo ratione cuius denominatur deus.

Dubiũ ſecundum.

DVBITATVR Secũdo Vtrum Chriſtus ſecundum ꝙ homo ſit aliquid? Multi voluerunt dicere ꝙ chriſtus ſupponit pro aggregato ex ſuppoſito & diuinitate: & tunc non eſſet ens: quia illud aggregatū nõ eſt vnum ens: quia nunq̃ duo diſtincta ſpecie faciunt vnum ens: niſi vnum ſe habeat vt materia: aliud vt forma: ſed determinatũ eſt ꝙ chriſtus eſt nomẽ ſuppoſiti: atq; ꝙ non eſt creator ſecundũ ꝙ homo: quia eſſe hominem non dat ei eſſe creatorem: quia erat creator anteq̃ eſſet homo: & non eſt creatura: quia deus non eſt creatura: quia bene ſequitur. Chriſtus eſt creatura: ergo deus eſt creatura: quia quicquid eſt chriſtus: eſt deus. Queritur ergo Vtrum conceditur Chriſtus eſt aliq̃d ſecundum ꝙ homo. Dicitur ꝙ ſic. Patet i decretalibus Gregorij in capite Cum chriſt⁹. determinatur. ꝙ Chriſtus eſt aliquid ſecundum ꝙ homo. Ideo iſta conceditur: Chriſtus eſt aliquid ſecundum ꝙ homo.

Regula.

¶ Ad argumentum Chriſtus non eſt creator ſecundum ꝙ homo id eſt: non habet eſſe creatorem ab eo: a quo habet eſſe hominem: ergo ratio ſecundum quam eſt creator nõ eſt eſſe hominem ly ſecundum q̃d facit appellare propriam rationem: ergo iſta eſt vera. Non eſt creator ſecundum ꝙ homo: nec creatura: ergo non eſt aliq̃d. Negatur conſequentia: licet iſti termini ſimpliciter conuertantur ens: creator vel creatura: tamen nonconuertuntur cum quocũq; addito: ſicut patebit infra. Bene ſequit: hoc eſt aliq̃d: ergo creator: vel creatura. Similiter bene ſequitur: hoc non eſt creator: vel creatura: ergo non eſt aliquid: ſed non ſequitur. Hoc non eſt creator ſecũdū ꝙ homo vel creatura: ergo hoc non eſt aliquid.

¶ Diſtinctio ſeptima

QVERITVR Vtrum per ydiomatū cō/municationem cōcreta ¦vtriuſq; nature tam diuine/q̄ humane de ſeiuicem prædicentur. ⁋Pro iſta q̄ſtiōe noto primo ꝙ cōmunicatio ydiomatū: vt dicit Nicolaus Orē in tractatu ſuo de iſta materia: nihil aliud eſt q̄ mutua predicatio concretorum vtriuſq; naturæ de ſeinuicem/& de ſuppoſito ſubſiſtente in illis naturis. Exemplum. Illa conceditur: deus eſt homo: & homo ē deus: mortale eſt imortale/paſſibile ē iſpaſſibile: & econtra. Iſta ſunt concreta naturæ humanæ: homo/paſſibile: mortale: & iſta diuinæ deus/impaſſibile/immortale/quæ de ſe inuicem & de ſuppoſito ſub eſiſtent in illis verificantur id eſt: de chriſto/qui ſubſiſtit in illis naturis tam diuina/q̄ humana. Chriſtus enim eſt homo paſſibilis/immortalis/impaſſibilis.

Queſtio prima.

Quid ſit ydiomatū cōicatio.

Noto pręterea ꝙ varia ſunt genera concretorum Quedam ſunt concreta/quæ immediate ſupponunt pro illis de quibus verificantur immediate. i. non per aliud medium. Alia ſunt quorū formale diſtinguitur a materiali: qui non ſupponūt pro materiali: niſi mediante formali: hinc deficiente connotato termini connotatiui deficit eius ſuppoſitio. Aliqui enim ſunt termini ſic ſe habentes/qui non habent formale diſtinctum a materiali: quia ſunt abſoluti: & concreta ſecundi generis non ſupponūt immediate pro illo ſignificato materiali: ſed mediate/id eſt: mediante ſignificato formali. Sed concreta primi generis ſupponunt immediate pro ſuo ſignificato. Vnde ſupponere immediate eſt de eo verificari etiam omni alio ſecluſo/ ſupponere mediate eſt verificari de aliquo nō omni alio ſecluſo. Exemplum. Iſte terminus idem ſupponit pro me/& pro quacūq; re non per aliud diſtinctum ab ipſa re/vel a me: ſed per memet ipſum. Exemplū ſecundi: vt ſortes eſt albus. Albus ſupponit pro ſorte mediate/id eſt: per aliud medium inherens ipſi ſorti. ⁋Prima ergo genera concretorum dicuntur/quæ immediate ſupponūt pro re/de qua verificantur/id eſt: non per aliud mediū. ⁋Secunda genera mediate ſupponunt pro re de qua verificantur.

Tria gñā cōcretorū

Aduerte.

Tertium genus eſt eorum quę immediate ſupponunt pro vno ſignificato/& mediate pro altero. Exemplum. vt calefactiuum ſupponit pro ſubiecto calido mediate/id eſt: mediante calore: ſed immediate ſuppōit pro calore. Calor eñ eſt imediate calefactiuus: quia quocunq; alio ſecluſo calefacit..

Tertium genus concretorum

Similiter diſgregatiuum viſus dicitur de albo/non niſi per colorem:& ideo mediate/& de albedine dicitur immediate. Nam albedo quocūq; alio ſecluſo eſt diſgregatiua viſus:& iſta tria genera concretorum ſunt notanda ad videndum in quibus concretis ſit communicatio ydiomatum.

Tria gña ꝓpōnum.

Tertio ſupponendum eſt ꝙ tria ſunt genera propoſitionum:in quibus eſt difficultas i ꝓpoſito:quedam ſunt ſimpliciter de ineſſe:in quibus concreta ſumuntur ſine quacūq; ampliatione:vt mortale eſt paſſibile:mortale ē immortale. Quedā ſunt propoſitiones in quibus concreta ſumuntur cum ampliatione:vt deus fuit homo:chriſtus fuit homo:& tertie propoſitiones ſunt in quibus talia cōcreta ſumuntur cum ſpecificatione/ſeu cū ſigno reduplicatiuo. Exēplum. Chriſtus eſt mortalis inqtum homo:chriſtus eſt creatura inquātum homo:vel eſt creatura ſecundum ꝙ eſt homo: vel ſecundum humanitatem. In omnibus talibus illi termini ſumuntur ſpecificatiue/vel cum ſigno reduplicatiuo:quod idem eſt.

Suppō logicalis.

Notandum quarto/& ſupponendum ex logica ꝙ ad veritateꝫ propoſitionis affirmatiue ſemper requiritur: ꝙ extrema ſupponant pro eodem:hoc eſt/ꝙ predicatum nihil denotet aliud:niſi illud ꝓ quo ſupponat ſubiectum eſſe illud pro quo ſupponit predicatum.

vnio hypoſtatica/ & vnio accidentis cuꝫ ſubiecto maxie cōueniunt.

Quinto notandum.ꝙ vnio hypoſtatica habet cōuenientiam maximā cum vnione accidentis cum ſubiecto præinherentiam. His ſuppoſitis videndum que propoſitiones ſunt concedende:& in quibus concretis ſit cōmunicatio ydiomatum & ſit prima concluſio.

Non ſit communicatio ydiomatum in concretis primi generis puta/quę ſupponunt immediate pro ſuis ſignificatis: & quocūq; alio ſecluſo realiter: vel ꝑ imaginationem adhuc ſupponerēt. Patet concluſio : quia que ſolum immediate alicui conueniūt:&non conueniunt cuicunq; per aliud talia ſunt ydiomata primi generis. ¶ Vnde ly idem eſt immediate ſupponens de re aſſumpta/& aſſumente: ergo vnitate talis vnionis non poteſt cōcedi/Chriſtus eſt idem huic rei: ergo ſit cōmuncatio ydiomatū in concretis primi generis. patet minor:bene ſequitur/chriſtus eſt idem huic rei: ergo chriſtus eſt hec res:puta humanitas. & vltra:ergo Chriſtus eſt creatura:que ſunt improbata diſtictio ꝑe precedenti.

Dices/ly homo ē de concretis primi gñis: quia quilibet termin⁹ abſolutus ſupponit ꝓ ſuo ſignificato quocūꝗ alio ſecluſo: & certu3 ē ꝙ fit cōmunicatio ydiomatū in iſto termino hō: quia xp̄s ē homo:& deus ē homo.

Dico ꝙ hō tripliciter capitur. Vno mō abſolute: & ſic eſt cōpoſitū ex corpore/& aīa rationali:& ſupponit imediate ꝓ ſuo ſuppoſito quolibet alio ſecluſo/ & iſto mō īplicat cōtradictionē:ꝙ fiat cōicatio ydiomatū in iſto termīo homo:nam iſta tūc ē ipoſſibilis:xp̄s ē homo:ſicut iſta/xp̄s ē cōpoſitus. Aliter capitur hō ꝓ compoſito ex corpore/& aīa rationali non ſuſtentato ita ꝙ cōnotat indepēdētiam quantum ad terminationē ſuppoſitalem/ſecūdū quā hūanitas aſſumpta nō pōt dici hō:& iſto mō nō pōt fieri cōicatio ydiomatū:implicat eni ꝙ xp̄s ſit hō iſto mō ga ſemp īferr:ergo xp̄s ē cōpoſit⁹. Tertio mō capī hō ꝓ ſubſtentante/ vel terminante depēdentiam ſuppoſitalem humanitatis: & ſic hō nō ē de primo gñe cōcretoꝝ:quia nō ſupponit ꝓ ſuo ſignificato oī alio ſecluſo:nā ſuppōit ꝓ xp̄o:& nō ſuppōeret ſecluſa hūanitate:ſ3 ē de ſcđo:qm̄ in eo fit cōicatio ydiomatum

Ly homo capī tripliciter

Primo.

Secundo.

Tertio.

Vnde notādū ē:ꝙ oīs ꝓpō de cōcreto/q̄ conceditur in diuis ſic ſe habet: ꝙ vtrūꝗ extremū tā ſubiectū/q̄ p̄dicatū ſuppōit ꝓ verbo:alias illa ꝓpō ē falſa:ſ3 ſic ē ꝙ i iſtis alterū illoꝝ ſuppōit ꝓ verbo nō imediate ſed mediate hūanitate ab ipſo aſſumpta:vt mortale/paſſibile/hō/talia non ſupponūt ꝓ hūanitate in iſtis.Chriſt⁹ ē homo:xp̄s eſt mortalis/paſſibilis &c.ſ3 ꝓ verbo rōe hūanitatis: quia ſecluſa hūanitate nō ſuppōeret ꝓverbo.

Regula.

Secunda concluſio.Concreta primi ordinis nature diuine.i.q̄ de natura diuina imediate p̄dicanī dicunī bene de xp̄o:vt xp̄s eſt deus:ly deus eſt cōcretū primi ordinis:immo abſtracta/q̄ conueniunt diuitati: dicuntur de xp̄o: vt ſicut filius ī diuinis ē eſſentia diuina:& deitas:ita conceditur. Chriſtus eſt eſſētia diuina/& deitas.

Scđa concluſio.

Tertia concluſio. Concreta tam tertii/q̄ ſecundi ordinis nata p̄dicari mediate de natura hūana/aut de natura diuina:p̄dicantur de ſe mutuo:& de xp̄o.Exemplum:vt ſi humanitas xp̄i eſſet alba:iſta concedereī xp̄s eſt albus:album enim p̄dicatur de hūanitate mediate:quia mediāte albedine: que quidem albedo non eſt humanitas:ſed accidens ſeparabile ab ipſa: Similiter iſtud predicatum mortale predicatur ſeorſum de natu

Tertia cōcluſio.

ra hũana mediate: nã vnaq̃q; res cõpoſita eſt gñabilis & corruptibilis ratione forme: qa non corrumpitur niſi ratione forme vt puta per ſeparationẽ vel informationẽ: ergo gñabile/ & corruptibile dicuntur de forma ĩmediate: vnde forma dicit̃ gñari terminatiue: & aggregatuȝ totalitatiue/ & materia ſubiectiue. Iſta.n. conceditur chriſtus eſt mortalis: quia mortale dr̃ de forma: & ſic mediate xp̃s eſt gñatus: gñabilis: ideo concreta vtriuſq; nature/ q̃ ſeorſum competunt illis naturis mediate/ id eſt ratione alteri⁹ ab ipſa natura/ vel partis/ vel aggregati ſic ſe habent ꝙ p̄dicãtur & verificantur de ſe mutuo. vt paſſibile eſt impaſſibile. Etiã omnia illa p̄dicantur de ſuppoſito ſubſiſtente in illis naturis duab⁹.

argumẽtũ cõtra conclusionẽ.

Cõtra hanc concluſionem arguitur ſic. Sequitur ꝙ contraria/ imo priuatiue oppoſita verificarentur de eodẽ: qđ eſt impoſſibile: quia priuatiue oppoſita inferunt contradictoria ergo iſta nõ eſt cõcedẽda de xp̃o: paſſibile eſt impaſſibile. Doc. faciũt multa argumẽta: ſed non ẽ magna apparẽtia niſi in iſto: & ſic quando infert̃ ꝙ contraria poſſent verificari de eodem. Dicit̃ ꝙ hoc ẽ poſſibile: quia deus poteſt ponere caliditatem/ & frigiditatẽ ĩ eodẽ ſubiecto: & tunc cõcederet̃: calidũ eſt frigidũ imo ẽ p̄babile ꝙ ſupnaturaliter ĩ xp̃o fuerũt triſticia & gaudiũ cõtraria

Quorũdã opinio.

Aliqui dicerent: ꝙ ſi deus preciſe poneret tãtum de albedine in vno ſubiecto/ q̃tum de nigredine: ꝙ illud nõ eſſet ſimul album/ & nigrum diuiſiue nõ eſt album/ neq; nigruȝ: quia nigredo impedit ne denominetur album: & albedo ne denoiet̃ nigrum: ſed ſi poneret̃ plus de albedine eſſet albuȝ/ & non nigrũ & ecõtra: ſed hoc ſtat ad nomen.

Dubium.

Sed de priuatiue oppoſitis an ſit poſſibile ꝙ verificent̃ de eodẽ: videt̃ ꝙ ſit impoſſibile: quia priuatiuum includit cõtradictoriũ poſitiui: vt cecũ/ non videns: & p̄pterea videt̃ apparẽtia: ꝙ priuatiue oppoſita etiã ſupnaturaliter non poſſunt verificari de eodem.

Priuatiue oppoſituȝ capitur dupliciter.

Pro ſolutione dico ꝙ priuatiue oppoſitum capitur dupliciter. vno mõ vt ĩportat negationẽ poſitiui: vt ĩmortale .i. nõ hñs naturã mortalẽ: tũc iſta ẽ falſa: xp̃s ẽ ĩmortalis: qa iſta ẽ falſa: non hȝ naturã mortalem: & ſic priuat diſpoſitionem q̃tum ad omnem naturam ſubiecti Secũdo modo capitur vt priuat diſpoſitionem/ quantum ad certam naturam ſubiecti: vt immortalem tantum valet: ſicut habens naturam non mortaleȝ: & ſic xp̃s

eſt immortalis: id eſt/habens naturam immortaleꝫ:quia diuinā & non mortalem:& xp̄s eſt mortalis:id eſt/habēs naturam mortalem:& iſto ſecūdo modo priuatiue oppoſita poſſunt ꝑ potentiam diuinam eidem conuenire:nec ſic inferunt cōtradictoria: ſꝫ verificantur de vno tertio: vnde Scotus dicit ꝙ ſi idem poneretur in duobus locis:& invno quieſceret:& in alio moueretur:iſta eēt ſimpliciter concedēda.Iſte quieſcit.Alij dicunt ꝙ quieſcit.i.non mouetur:ideo imortale/ vt eſt habēs naturam non mortalem nō opponitur priuatiue iſti termino mortale. Et non facio difficultatem/quin cōtraria poſſint de eodem verificari: vnde ſi xp̄s habuiſſet duas humanitates vnam albam/& aliam nigrā:tunc xp̄s fuiſſet albꝰ:& fuiſſet niger diuiſiue.Sed de priuatiue/& cōtradictorie oppoſitis implicat ꝙ verificentur de eodem.

Quarta concluſio. In propoſitionibus ampliatis plus conſyderanda ē appellatio/ q̄ ampliatio ad veritates illarū cognoſcendas.Vnde iſta conceditur:xp̄s fuit homo: ſed ſi capiā iſtam:chriſtus hoc tempore fuit homo : demonſtrando tempus ante incarnationem eſt falſa:propter appellationē. Nam homo a parte predicati: appellat humanitateꝫ pro illo tempore fuiſſe aſſumptam. Si ergo ſit difficultas in ꝓpōne/in qua ponitur ampliatio:ſemper ꝓuenit ratione appellationis: & non ampliatiōis quarta cōcluſio.

Poſſet eſſe difficultas an Chriſtus ſit vbiqꝫ homo vnde Chriſtus ē hic.Sed vtrū ſit hic homo: videtꝙ non:quia humanitas xp̄i non eſt regulariter niſi in celo/& ī ſacramēto eucharistie: apparentia eſt ergo ꝙ Chriſtus non ſit hic homo. Dico ꝙ non eſt hic homo:nam ſicut non fuit ſemper homo/& ita non eſt vbiqꝫ homo:ſed xp̄s homo eſt vbiqꝫ:chriſtus homo eſt hic:ſꝫ addendo terminum hic/huic termino homo:vt chriſtus eſt hic homo eſt falſa:quia appellat ꝙ hic ſuſtentet humāitatem:ideo qn̄ eſt adiunctū:priꝰē reſpiciēdū ad appellationē: q̄ ad qdcūqꝫ aliud difficultas

Quīta concluſio ponitur. In termīs īportantibus inceptionē/& deſitionē/aut alicuius rei factionē.diligenter attendere oꝫ eorūdē appellationē:hoc eſt/diligēter attēdere oꝫ cui appellēt/ſeu denotēt aliquid cōuenire/ſeu ineſſe: hoc eſt/qbꝰ illi termini appellēt factionē īceptionē/aut deſitioneꝫ competere: qa penes hoc tales ꝓpoſitiones ſunt concedende/aut negande. Quīta cōcluſio.

Regule de incipit/ & deſinit. Prima.

Pro cuius declaratione ponũtur due regule. Prima: incipit non verificatur de aliquo/qui de illo īmediate: hoc eſt ly incipit ē de primo gn̄e cõcretorum: ſimiliter deſinit: fit: vel factũ/quod idē ē Vnde q̄uis ſortes incipiat eſſe: p hoc ꝙ anima incipit informare corpus: tamen non incipit eſſe: p hoc ꝙ aīa incipit eſſe/nam ē poſſibile ꝙ ſortes incipiat eſſe: & aīa non/puta ſi prius creata fuiſſet/q̄ informaret corpus: ergo non incipit preciſe eſſe ſortes per hoc ꝙ anima incipit: quia eſſe ſortis non incipit p animam: quia immediate ſortes acquirit eſſe: ergo ly incipit verificat̃ de re/pro qua ſupponit immediate

Secũda regula

Secunda regula. Si iſti termino incipit non adiungitur determinatio: ſed ponatur p ſe: vel ſi adiungit̃ determinatio illa/q̄ eſt abſoluta: tũc importat īceptionem ſimpliciter: & ita fit: & deſinit importãt factione3/vel deſitionem ſimpliciter: ſed ſi adiungatur determinatio cõnotatiua/important inceptione3/ vel deſitionem ſecundum quid. Exemplu3 primi. Sortes incipit eſſe: ſenſus ē: ſortes non ē: & immediate poſt hoc erit: & tunc nõ eſt ens: ergo incipit eſſe ſimpliciter. Sed dicendo Sortes incipit eſſe albus: vel fit albus: nõ ē ſenſus ꝙ ſimpliciter acquirat eſſe: ſ3 eſſe accidentale. i. albedinem. Ex hoc videndum ē/que propoſitiones ſunt concedēde in hac materia: vnde iſta negatur/Homo incipit eſſe deus: quia quocũq3 homine dato: falſum ē dicere: ꝙ incipit eſſe deus: & in tali ꝓpoſitione inceptio denotatur cõuenire deo: ita ꝙ ſit aliqua res/que incipiat eſſe ſecundum denomiationem dei/& tunc eſſet deus recens: ſed in iſta Chriſtus incipit eſſe homo/vel deus incipit eſſe homo: inceptio denotatur cõuenire deo ſecundum eſſe hominis. Iam Chriſtus acquiſiuit de nouo eſſe hominem: ſc3 in incarnatione: & hoc manifeſtum ē reſpiciendo ad expoſitiones logicales

Scotus in tertio. Q; iſta xp̄s icepit eſſe fuerit a facultate theologię damnata.

Quidã tamen doctor tenet ꝙ iſta eſt vera. Chriſtus incepit eſſe: que tamen fuit dãnata a facultate theologię. Vnde ſi teneremus Chriſtum eſſe compoſitũ: non eſſet difficultas: ſed xp̄s ē ſc̄da pſona in diuiſis ſuſtentans hũanitatē: & tunc iſta eſt falſiſſima/& heretica xp̄s icepit eſſe: nã bene ſeq̃t̃: xp̄s icepit eē: & qcquid ē xp̄s: vel fuit xp̄s ē hoc. demõſtrato ſecũdo ſuppoſito ī diuiuiſ: ergo hoc īcepit eſſe: ſed conſequēs ē hereticum: aſ̃ in Diſamis ſi xp̄s eſſ3 terminus cõmunis: ſed eſt ſingularis: ideo eſt bonus ſyllogiſmus expoſitorius: ſ3 bn̄ cõcedit̃ iſta: hoc īcepit eſſe xp̄s. Nã xp̄s nõ dr̃ de deo: niſi poſt aſſumptionē: & ante iſtãs

aſſumptionis/humanitatis non fuit chriſtus:ergo tunc incepit eſſe chriſtus:ſed in iſta xps incepit eſſe appellat inceptionem ſimpliciter.

Difficultas ē logica ſatis facilis ſi iam ſecūda perſona in diuinis inciperet aſſumere naturaȝ humanam:iſta ꝙ immediate poſt erit aſſumpta tunc arguiť ꝙ chriſt⁹ incipit eſſe.iſta eſt vera tunc chriſtus non eſt quia non habet adhuc humanitatē ergo chriſtus incipit eſſe.ab exponēte ad exponibilem.Dico ꝙ iſta propoſitio eſt prius reſoluenda q̄ exponenda.& tunc eſt falſa:preponendo affirmatiuam negatiue ſic vcȝ exponēdo. chriſtus immediate poſt hoc erit & idem non eſt:imo eſt ens. difficultas

Sexta cōcluſio ille propoſitiones ſunt concedēde in quibus ponitur ſignum reduplicatiuum vel ſpecificatiuū.Sȝ ꝓ iſta cōcluſiōe noto ꝙ iſta dictio ſecūdū ꝙ:& iſta dictio.ſecūdum ſumpta perſe: id eſt ſine ly ꝙ differunt: nam iſta dictio ſecundum ꝙ eſt reduplicatiua ſiue ſpecificatiua.Sed ly ſecūdū per ſe ſumpta.non eſt reduplicatiua.vel ſpecificatiua:ſed potius diſtractiua.Vnde iſta propoſitio Ethiops ſecunduȝ ꝙ habet dētes eſt albus non conceditur:ſed bene cōceditur iſta. Ethiops ſecundum dentes eſt albus: & iſta dictio ſecundum diſtrahit iſtuȝ terminum albus & denotatur ꝙ Ethiops habet dentes albos: ita dico ꝙ iſta eſt vera. Chriſtus eſt creatura ſecundum humanitatem quia nihil denotatur niſi ꝙ chriſtus habet humanitatem que eſt creatura.tamen non ſequitur ergo eſt creatura.ſicut non ſequitur Ethiops eſt albus ſecundum dentes:ergo eſt albus.Sed ly ſecundū capitur dupliciter.Vnomō:vt ē dictio reduplicatiua.Aliomodo vt ē ſpecificatiua.Specificatiue capitur dupliciter vnomodo:vt ſpecificat conceptum illius termini cui adiūgitur & tunc facit appellare ꝓpriaȝ rationē.Aliomodo vt ſpecificat cauſam rei immediate per terminum cui immediate prēponitur: & ſic qñ ly ſecundum ꝙ capitur reduplicatiue tunc ad veritatē propoſitiōis in qua ponitur nihil aliud requiritur niſi ꝙ exponentes ſint vere.& ſic iſta chriſtus ſecunduȝ ꝙ homo eſt creatura ſi capitur reduplicatiue ſenſus eſt . chriſtus eſt creatura Chriſtus ē homo:& omnis homo eſt creatura & ſi aliqd vel quia aliquid ē homo illud eſt creatura & talis ē falſa quia prima tertia & quarta exponentes ſunt falſe.Sed iſta eſt vera:chriſtus ſecundum ꝙ deus eſt creator immēſus/infinitus patet per exponentes chriſtus eſt deus:chriſtus eſt creator & vnus deus eſt im

Sexta concluſio.

Ly ſcd̄m capitur dupliciter.

menſus & creator. Item iſta eſt falſa. chriſtus ſecundum ꝙ deus eſt filius virginis quia prima & quarta exponentes ſunt falſe: nã iſta eſt falſa omnis deus eſt fili⁹ virginis. Ideo reduplicatiue capiendo reſpiciendum eſt ad exponentes. Sed ſpecificatiue capitur dupliciter. Vnomodo vt ſpecificat conceptum termini immediate ſequentis vt chriſtus eſt creatura ſecundum ꝙ. homo. i. ſecundum conceptum hominis & ē falſa & nõ debet capi ſic i ꝓpoſito. Nam certum eſt ꝙ chriſtus non eſt creatura ſecundum conceptum hominis: ſed in propoſito capiendum eſt: vt ſpecificat cauſã rei ꝓ qua ſupponit terminus immediate precedens & ſic iſta chriſtus eſt creatura ſecundum ꝙ homo facit talem ſenſum. Chriſtus eſt creatura. & cauſa quare chriſtus eſt creatura ē eſſe hominem & ſic illa eſt falſa: naꝫ ſpecificatiua illa reqrit duo ad ſui veritatem copulatiue. primum ꝙ ſit creatura: ſecunduꝫ ꝙ cauſa quare eſt creatura ſit eſſe hominem: vnde iſta preiacens ē falſa chriſtus eſt creatura. vnde qñ iſta diſtinguitur: ſecunduꝫ ꝙ capitur ſpecificatiue & denotat cauſam rei pro qua ſupponit terminus p̄cedens cui adiungitur non oportet niſi videre. vtruꝫ p̄iacens ſit vera & cauſa propter quam predicatum conuenit ſubiecto: vtrum ſit res importata &c. ſeqꝫ ꝙ iſta eſt falſiſſima: chriſt⁹ eſt creatura ſecundum ꝙ homo. ſed iſta eſt vera. chriſtus eſt fili⁹ virginis ſecundum ꝙ homo quia tota cauſa cur eſt filius virginis eſt quia eſt homo. Iſta aũt xp̄s eſt deus ſecundum ꝙ homo ē falſa quia cauſa quare eſt deus non eſt eſſe hominem: nam aliquãdo erat deus quando non erat homo. Septima concluſio. & octaua ſatis patet.

Ly ſcđm captum ſpecificatiue dupl'r capitur.

Primũ dubium.

Dubitatur primo. Vtrum concedatur chriſtus ē homo ſecundum proprietatem ſermonis. videtur ꝙ non beneſequitur: eſt homo ergo eſt compoſitum ex anima rationali & corpore ſed hoc eſt falſum. conſequentia tenet a diffinitione ad diffinitum. Item beneſequitur. chriſtus eſt homo: ergo eſt rationalis ergo hꝫ aĩam tanq̃ p̃tẽ ſui: cõſeq̃ns ẽ ffm qa non hꝫ partes.

Ad dubiũ

Dico ꝙ non poteſt concedi ſecundum proprietatem ſermõis xp̄s ē homo ſi hõ capiatur abſolute. ratio eſt. Quandocũq; terminus abſolut⁹ ſupponit ꝓ re non põt deſinere ſupponere ꝓ illa re remanente. qa ſi deſinat ſupponere hoc ē ꝓpter defectũ cõgnotati & ſic nõ ē terminus abſolutus. Vñ bñ diffinit̃ hõ abſolute eſſe quid cõpoſitum ex corpe & aĩa ratiõali. Sꝫ ſi iſte terminus hõ capiat̃ cõgnotatiue xp̄s ē hõ: ita ꝙ hõ tantũ vꝫ ſicut

ſubſiſtens in natura humana: tunc conceditur ſecundum rigorē ſermonis ſicut iſta. ſortes eſt albus ſi habet albedinem. Dicit tñ Gabriel ꝙ ly homo ſic acceptus eſt in predicamento ſubſtãtie. ſed credo ꝙ non. immo ꝙ eſt accidẽs ſeparabile & ſic ſpecies alterius predicamenti a predicamento ſubſtantie. ſed nõ hoc ſtat ꝙ ſit ꝑdicabile accidens & ſic quando querit in ſecundo dubio. Vtrum homo predicetur de chriſto & de nobis vniuoce vel equiuoce. dr̃ capiendo homo vt tantum valet ſicut ſubſiſtens in natura humana tunc eſt terminus cõnotatiuus & dicitur de chriſto vere & nõ de humanitate: quia humanitas nõ ſubſiſtit. ſic iſta ē contingens hoc eſt homo me demonſtrato quia eſt poſſibile me remanente ꝙ terminetur dependentia mea: ſimilr̃ iſta eſt accidentalis hoc eſt homo demonſtrando chriſtum. Carpitur gabriel.

Aliqui dicũt ꝙ eſt diſparata. quia naturaliter nõ eſt poſſibile quod hoc ſit homo & ſic non eſt accidentalis nec eſſentialis: ſed dicerem ꝙ eſt accidentalis. quando queritur vltra.

Vtrum homo dicatur vniuoce de deo & de me Dico ꝙ ſic: quia ſecundum ſignificationem ſecundum quã chriſtus eſt homo ſecũdum illam dicitur de me. Nam dicitur de deo ſecundum ꝙ ſubſiſtit in natura humana: & etiaꝫ de me ſecundũ ꝙ ſubſiſto in natura humana ſed dicitur de me ſecũdum aliquã ſignificationem ſecundum quaꝫ non dicitur de deo: quia de me abſolute: & de deo accidentaliter. & ſic equiuoce. An hõ dicat̃ de deo & hoie vniuoce.

¶ Diſtinctio Octaua.

QVERITVR. Vtrum filiatio qua chriſtus dicitur eternaliter filius patris & filiatio qua dicit̃ tẽporaliter filius virginis marie ſint due relationes adinuicẽ diſtincte. Idẽ eĩ chriſtus eſt filius patris eterni & filius virginis. Pro ſolutione q̃ſtiõis ſupponẽdũ ē diuerſitatẽ opinionum de relationibus & tunc ſecundum vtrãq; iſtarum opinionum reſpondenduꝫ ē ad queſitũ. diſceptatio ergo ē inter doc. an ſint ponẽde relationes q̃ non ſint res abſolute. Regulariter dicũt omnes nominales ꝙ omnis res ē abſoluta. & relationes nihil ſunt niſi res abſolute ſed dicuntur relationes iq̃tuꝫ aliqualiter ſe hñt ad alias res. Reales vero dicunt ꝙ relatio ē quedam entitas que nullomodo ē abſoluta ſed dũtaxat relatiua. ita ꝙ eius eſſe non ē ad ſeipſam: ſed ad alterum: vt paternitas filiatio ſimilitudo: nam eſſe paternitatis eſt eſſe ad filium tanq̃ ad terminum. &c. Queſtio prima. opinio nominaliũ de relatiõibꝰ. realiũ opinio.

¶Vltra apud eos qui non ponunt res preter abſolutas dicũt ꝙ ſimilitudo eſt qualitas alteri ſimilis.

Difficultas eſt pro quibus ſupponunt abſtracta terminorum relatiuorum vt eſt filiatio: paternitas: ſimilitudo. Dicunt ꝙ omne tale abſtractum eſt terminus collectiuus ſupponens pro aggregato ex omnibus que requiruntur ad denominationem concretiuam: exemplum vt anteꝗ̃ aliquid dicatur ſimile alteri requirũtur due qualitates eiuſdem ſpeciei: nam iſte terminus ſimilitudo ſupponit pro aggregato ex illis qualitatibus vnde anꝗ̃ aliqs dicat̃ ſimilis vel fili⁹ de neceſſitate reqritur exiſtẽtia filius a quo productus ẽ & exiſtẽtia ſui: iõ filiatio/dicũt/ſupponit pro aggregato eorum que neceſſario requiruntur vt aliqs denominetur filius vñ dicit Georgius in p̄dicamẽtis ꝙ ſimilitudo eſt terminus collectiuus. Dicunt alij ꝙ omne abſtractum corrñdẽs

Noialius opinio. alicui concreto relatiuo ſupponit pro illa re pro qua immediate ſupponit concretum. vnde concreta aliquando ſupponunt pro aliquibus q̃litatib⁹ imediate vt ſimilitudo non ſupponit pro ſubiecto: ſed pro albedine. quia immediate dicitur ſimilis: ita ꝙ ſimilitudo ſupponit pro vna qualitate alteri ſimili. Similiter iſte terminus filiatio ſupponit pro filio non per aliquid ſibi inherens ſed per ſeipſum eſt filius: ita ꝙ idem eſt in iſtis concretum & abſtractum: idem eſt filius & filiatio. & ita breuiter de ſimilibus.

His ſuppoſitis. videndum eſt primo tenendo ꝙ nulla eſt res reſpectiua quin ſit abſoluta: vtrum i chriſto ſint due filiationes. Secundo tenendo ꝙ reſpect⁹ diſtiguit̃ ab abſolutis. videndum eſt de queſtione. Tenendo primum modum: videlicet ꝙ filiatio ſit aggregatum omnium que requirũtur ad eſſe filium tunc in chriſto ſunt due diuerſe filiationes quarum vna dicitur eterna. & alia temporalis patet. virgo maria eſt pars que requiritur ad eſſe temporaliter filium: ſed ſic eſt ꝙ non ẽ ps filiationis eterne: ergo hoc tenendo: demonſtrata filiatione temporali ex parte ſubiecti: et eterna ex parte predicati: hec eſt vera hec filiatio non eſt illa: nam eterna ſupponit pro aggregato ex patre eterno & filio. Sed iſta opinio non eſt multum probabilis.

Q̃d i xp̄o nõ ſit due filiationes diſtincte. Sed tenendo ꝙ omnis res eſt abſoluta & concretum & abſtractum in relatiuis ſupponunt pro eodem: tunc non ſunt due diuerſe filiationes quarum vna dicatur temporalis &

alia eterna. Patet: bene ſequitur. eſt eadeꝫ res penituſque eſt ex tempore filius virginis & eternaliter filius patris ſcilicet ſecunda perſona in diuinis. Nam filius eſt terminus ſuppoſiti: ergo eſt eadeꝫ filiatio: quia idem eſt filius ex fundamento huius opinionis. & ſic vides quid dicendum ſecundum viam nominaliuꝫ. Sed tenendo ꝙ relationes ſunt ponende res diſtiñcte ab abſolutis ita ꝙ filiatio eſt reſpectus habens fundamentum & ter minū: & ad eiꝰ corruptionem ſufficit corruptio vel fundamenti vel termini & a tali relatione aliqs denominatur formaliter talis vt a filiatione aliqs denominatur formaliter filiꝰ. Ideo ſecundum hanc opinionem.

Realium imaginatio.

Queritur vtrum in chriſto ſint due filiationes diuerſe. ¶Circa hanc difficultatem fuit magna controuerſia inter antiquos/inter Scotum/Bonauenturā & S. Tho. dicebāt ferme omnes antiqui ꝙ non ſunt diuerſe filiationes: quia tunc xp̄s eſſet duo filij. vnde Sco. in iſta diſtinctione ponit aliam concluſionem & conformiter ad eum Gabriel ponit tertiam concluſioneꝫ: ꝙ ponendo relationes diſtingui ab abſolutis oportet neceſſario fateri ꝙ ſint due diuerſe filiationes in chriſto: patet multiplicitet. Primo filiatio qua chriſtus dicitur filius virginis Marie eſt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime cum ea qua dicor filius matris mee: ergo ſecunduꝫ hanc opinionem filiatio qua dicitur filiꝰ virginis eſt vnum accidens & res realiter & formaliter alteri inherens: ſed ſic eſt ꝙ filiatio qua chriſtus dicitur filius patris eterni non eſt accidens: quia realiter eſt ip̄e filius: talis relatio ergo ſcꝫ filiatio qua dicitur tēporaliter filius & illa qua dicitur eternaliter diſtīguit nō ſolum realiter: ſed etiam ſpecie. & eſt magna apparentia. Preterea ſecundū illos relationes non ſumūt diſtīctionē a fundamentis ſolum: ſed etiam a terminis illarum relationum: ſꝫ filiatio qua dicitur ꝙ eſt eternaliter filius habet patrem pro termino & alia habet matrem: ergo ille relationes diſtīgunt ſpecie & realiter. immo ſi corrumpatur virgo ſicut aliquando fuit mortua deſinebat eſſe filiatio qua dicebatur chriſtus filius virginis & in triduo deſijt eſſe talis filiatio: altera qua dicitur filius patris ſemper remanente: ergo ille due filiationes diſtinguūtur realiter immo ſpecie. vna eternaliter fuit: alia tempore. vna accidēs: alia ſubſtentia. vna immediate ſubiectiue in humanitate q̄uis denominet ſuppoſitum. altera nullibi ſubiectiue quia non eſt accidēs. & ſic multipliciter differunt.

An in xp̄o ſint diuerſe filiationes.

Quod ſūt ponēde diuerſe filiatiões i xp̄o ſcdꝫ ſcotū

Quarta concluſio q̄ ponitur eſt quod vtraq; illarum eſt relatio realis & non rationis quia non dependet ab operatione noſtri intellectus.

Sed inſtatur primo cõtra tertiam concluſionem beneſequitur chriſtus habet duas filiationes vel ſunt due filiationes.ergo eſt duo filij.Item concedimus q deus eſt creator& dominus creature ex tempore quia non dicitur dominus creature niſi quando creatura eſt.Dicit ei dominus reſpectiue ad re; poſſeſſam ſ; ſic eſt q non ponitur aliqua relatio a qua dicatur dn̄s ex tempore diſticta a relatiõe eterna:ergo eode; mõ q̄uis xp̄s dicatur ex tempore filius virginis non eſt ponenda relatio diſtincta ab eterna.

Aduerte ad primum. Qt̃ũ ad primum dico q nõ ſequitur ſũt due filiationes:ergo duo filij.ſicut nõ ſeqtur i me ſũt due qualitates ergo ego ſum duo q̄lia.Similiter in aliquo ſunt due filiationes vna ex pte pr̃is/& alia ex pte mr̃is:& tñ nõ ē duo filij.Sic i me ſũt due ſimilitudies quibus dicor ſimilis duob⁹ alijs q pticipãt mecũ in q̄litate & tamen non ſum duo ſimiles.

Ad ſcd̃m. Qt̃um ad ſecũdum notũ eſt q deus dicitur ex tẽpore domin⁹ ſicut ex tempore habet ſeruũ.& dico q dominus importat relationẽ temporalẽ diſtincta; ab eterna.nõ in deo ſubiectiue ſed in eo reſpectu cuius dicitur dn̄s.Nã eſt relatio realis in termino:& rationis in fundamento ſecundum Sco.

Dubiũ. Dubitatur tamen.An verbum in triduo fuerit filius virginis.Ad hoc dicit q filius eſt ſuppoſitũ exiſtẽs in natura

Quid importet fili⁹ intellectuali:vel ad minus ſenſitiua productum ab alio quod actualiter eſt.Dicitur notanter ſuppoſitum:quia natura humana i xp̄o non eſt filius virginis:qua virgo habuiſſet duos filios.Dicit notanter intellectuali aut ſenſitiua:nã ignis ꝓduct⁹ ab alio igne non dicitur fili⁹ ignis.Dicit in natura ꝓducta.vel ad minus communicata ab altero qd actualiter eſt.nã niſi pater ſit:nihil dicit filius & ſic pt; ſolutio.Nã xp̄s in triduo nõ erat in natura humana q̄ eſſet ꝓducta a virgie:erat enim in natura diuina:ſed nõ in humana:nã natura hũana ē quid cõpoſitũ ex corpore & aia rationali:ſ; in triduo illud cõpoſitũ nõ fuit:iõ in triduo xp̄s nõ erat fili⁹ virginis marie ſ; reſurrexit fili⁹ virginis.Nã ſi de⁹ me mortuũ reſuſcitaret dicerer filius patris mei ſicut ante.Sed ponendo relationes diſtingui ab abſolutis.¶Vtrum deus re produxit eandẽ

filiationem nūero vel alterius ſpeciei. Dico q̄ eſt q̄ſtio facti tenendo q̄ filiatio eſt accidens inherens:oportet dicere q̄ reſurrexit xp̄s cum tali accidente.an in eodem numero vel ſpecie ſiue hoc ſiue illud dicebatur filius virginis.¶Vtruꝫ ſicut conceditur q̄ xp̄s natus eſt ex virgine an etiā natura diuina ſit nata ex virgine.cōcedimꝰ q̄ humanitas ſit nata & ꝓducta ex virgine:quia cōcurrebat immediate ad productionem humanitatis:ſed non cōcedimus q̄ humanitas ſit filius virginis quia humanitas xp̄i non eſt ſuppoſitum ſed filius eſt ſuppoſitum.Dico preterea q̄ non eſt inconueniens concedere q̄ deitas ſit nata ex virgine:ſed non oportet concedere q̄ ſit filius virginis.Vnde eſſentia non eſt formaliter ſuppoſitum.Ideo oportet conſequenter dicere q̄ non ē filius virginis:ſed non eſt inconueniens concedere q̄ eſſentia ſit nata de virgine.

An eadeꝫ filiatio in xp̄o fuerit reproducta.

¶Diſtinctio nona.

Queſtio prima. An hūanitas xp̄i ſit adoranda adoratiōe latrie.

QVeritur conſeq̄nter.vtrum hūanitas chriſti ſit adorāda adoratiōe latrie.¶Pro ſolutiōe noto q̄ adoratio capit̄ aliq̄n large:& ſic nihil alid ē q̄ veneratio ſeu honor alicui exhibitꝰ & diuidit̄ i tres ſpēs:ſcilicet in theoſebiam ſeu latriam: duliam:& hyperduliam. Alimodo ſpecialiter vt conuertitur cum illo termino latria.¶Vnde latria prima ſpecies eſt honor ſoli deo debitus.& quia contigit deuꝫ horari actu interiori ſimiliter & actu exteriori. Ideo latria ſumitur pro interiori & exteriori actu.iō duplex ē latria iterior & exterior. Actꝰ latrie interior eſt actꝰ fidei ſpei ac charitatis q̄a honorat̄ deꝰ iſtis actibꝰ intellectualibꝰ fidei ſpei & charitatis.Sed latria exterior ē ſignum aliud ſenſibile in proteſtationem latrie interioris vt ſunt oblatio ſacrificium laudum: genuflexiones iunctio manuum tonſio pectorum.&c.

adoratio capitur dupliciter. q̄d latria. Duplex latria.

Vnde tota difficultas eſt inquirere quis actus ſit latrie.Vnde actus exteriores non ſunt boni vel mali niſi inq̄tum iperantur ab interioribus:ita actus exteriores nō ſunt huius vel illius virtutis niſi per interiores a quibus imperantur. Ideo ſi genuflectio dicatur actus latrie hoc habet ab actu interiori aliquo: eſt ergo ſolum difficultas inquirere quis actus interior dicatur latria.¶Reſpondēt aliqui q̄ actus fidei ſpei & charitatis quibus creditur deus ſummum bonum & quo vt omniuꝫ maximus amatur:ſunt actus latrie interioris: ſed hoc nō poteſt ſtare: quia tales actus ſunt virtutum theologarum: inter quas

Quid actꝰ latrie. opinio aliquorum.

non ponitur latria:ſed virtus moralis ſpecies iuſticie pertinens ad religionem. ¶Si ſit ergo queſtio de actu interiori capitur latria vt eſt virtus ſpecialis & moralis ſub iuſticia contenta. Queritur ergo cum latria ſit reſpectu dei & nullus actus poteſt eſſe latria niſi ſit latria dei:quia latria exhibita creature vocatur idolatria:& omnis actus qui habet deum pro immediato obiecto videtur ꝙ ſit actus fidei ſpei vel charitatis virtutum theologicarũ & propter hoc videbatur ãtiquis difficultas quomodo latria ſit

Aduerte. virtus moralis·q̃tum ad hoc. ¶Dico primo ꝙ nullus actus dicitur latria/niſi latria dei. Immo omnis actus ſimilis latrie reſpectu

Dubium. creature dicend⁹ eſſet idolatria. ¶Sed queſtio eſt vtrum ille actus qui eſt latria & ſolum latria dei habeat preciſe deum ꝑ obiecto. Dico ꝙ h₃ q̃d creatũ ſc₃ actũ exteriorẽ ꝑ imediato obiecto & ſicut dictũ eſt omnis act⁹ exterior denominatur talis vel talis virtutis ab iteriori a quo imperatur.ſed multi actus exteriores pertinent ad latriam.

quid ſit obiectum latrie. Omnis ei interior latria habet actũ exteriorẽ quẽ imperat pro immediato obiecto ſcilicet exteriorem.ratio eſt:actus exteriores dicuntur latria:ergo imperantur ab interiorib⁹ latrie que ſunt per ſe & immediate latria & vnum imperans actũ exteriorem habet illum pro obiecto:vnde imperare curſum per interiorem actu₃ eſt velle efficaciter curr̃.imperare homicidium per interiorem eſt velle efficaciter occidere :ſequitur igitur manifeſte ꝙ actus iterior latrie habet actum exteriorem quem imperat pro obiecto.Pro cuius declaratiõe.primo ãteq̃ habeã actũ latrie habeo iudicium intellectus ſpecificum verum quo iudico ꝙ deus eſt omnium iuſtiſſimus ſũme bonus. ¶Et habeo aliđ iudicium practicum verum:puta recognoſcẽdum eſt deum eſſe maximum & ſupremum dominum & ſumme iuſtum proteſtandum & honorandum per aliqđ ſignum exterius. ¶Tunc conformiter ad illud iudicium practicum elicio volitione₃ qua ego volo hoc exhibere deo ſcilicet exteriorem reuerentiam in recognitionem ſupremi domini & ſumme bonitatis & iuſticie. ¶Et

Attende. ſic proprie capiendo latriam iſte actus vltimus eſt actus latrie & certum eſt ꝙ talis actus vltimus non h₃ ſolum deũ ꝑro obiecto:

Quid latria. ſed habet immediate pro obiecto illam exhibitionem exteriorẽ ſeu proteſtationem exteriorem & ſic latria eſt virtus moralis ſc₃ eſt actus iterior quo volo exhibere aliquo ſigno exteriori aliquã reuerentiam exteriorem in recognitionem ſupremi domini vel

ſummæ bonitatis:aut ſummæ iuſticiæ: & ſic talis virtus eſt pure moralis:& ille actus latriæ/nec eſt fidei/ſpei/nec charitatis.& ſic patet de latria. ¶ Sed hypdulia eſt honor exhibitus creaturæ ratione excellentiæ eminentis/& ſingulariſſimæ:qualis eſt reuerētia exhibita virgini glorioſæ/vt eſt mater dei.Sed dulia eſt venератio/ſeu honor exhibitus creaturæ ratiōe alicuius excellentiæ: & cōis pfectionis/q̄ reperitur ī illa creatura/& in alijs cōmuniter Quid ſit hypdulia. Quid ſit dulia.

Notādum eſt pręterea/ꝙ nos exhibemus reuerētiā creaturis rationalibus/& irrationalibus:vt cruci:xp̄i imaginibus:ſed diuerſimode: quia exhibemus rationalibus propter aliquid exñs in illis:vel ſaltem/quod exiſtimamus ineſſe/vel debere ineſſe:vt eſt honor exhibitus malo prælato/ꝑpter pfectiones quę deberet ei ineſſe:ſed creaturis irrationalibus exhibemus reuerentiam/puta imaginibus ſanctorū:nō ꝑpter pfectionem eis inherentē: ſed ꝑpter ſingularem hitudinem/quā habent ad res repñtatas:quia repñtant ſpecialiter ſpeciali repræſētatione illas creaturas:aut fuerunt partes earū/quibus exhibeẗ:vel ī habebat id:ꝑpter quod exhibendus eſt honor:vel ꝑpter aliam ſingularē hitudinem:puta ꝑpter virtutem/q̄ eſt per ſe honorabilis: vnde certū eſt quaſdā creaturas nō rationales hr̄e ſpecialem habitudinem ad rationales in repręſentatione vel in/fuiſſe partes:& rōne illius ſpecialis hitudinis exhibeẗ eis reuerentia/q̄ exhibeẗ creaturis in ordine ad quas hn̄t ſpecialem ręuerentiā:ſi eſſent pñtes Cur creaturis rōnalibus reuerētia exhibeaẗ cur irrōnalibus exhibeatur.

¶ Et ex hoc oriẗ difficultas An xp̄i hūanitas ſit latria adoranda quia habet ſpecialē habitudinem ad verbum.

Circa hoc tres ſunt opiniones.aliqui dicunt ꝙ nō ſimpliciter & abſolute:qa ſcd̄m oēm hitudinem/quā hr̄e pōt ad deū/& diuitatem eſt pura creatura.Nam non concediẗ iſta p cōmunicationē ydiomatū hūanitas xp̄i eſt deus:qa deꝰ nūq̄ ſupponit ꝑ creatura:nā dicēdo hō eſt deꝰ:ly hō nō ſupponit ꝑ creatura:ſꝫ ꝑ deo:cū ergo latria ſit honos ſoli deo exhibitus:ergo nō ē honor creaturæ:nā bñ ſequiẗ:eſt honor ſoli deo debitꝰ:ergo nulli alteri debeẗ:ergo nō debeẗ hūanitati xp̄i: ergo honor debitus hūanitati xp̄i nō eſt latria & ſi exhibeaẗ ei honor non debitus:eſt actus vitioſus:& illa eſt ratio primæ opinionis. Dubium. Pria opio

Secunda opinio tenet ꝙ hūanitas vt a verbo aſſūpta adoraẗ latria:ꝓbat p Damaſcenū dicentem ꝙ adoraẗ latria non vt nuda caro:ſꝫ ī vna verbi hypoſtaſi.dat ſimilitudinem.Nā timeo tāgere carbonē ꝑpter ignē &c. Eodē mō adoraẗ hūanitas Scda opio

adoratiõe latriæ:nõ ꝓpter ipaꝫ carnẽ/ſeu hũanitatẽ/ſꝫ ꝓpter diuinitatẽ/ cui eſt cõiũcta:ſed videt mihi difficultas ſolũ modo ad nomẽ:nã actus exterior (vt dictũ ẽ) non ẽ latria:niſi ꝓpter iteriorẽ ipationẽ:ideo idẽ actus exterior/vel ſimilis i ſpecie aliqñ eſt latria:aliqñ dulia/aliqñ hypdulia. Si ſit ergo aliquis actus exterior qui dicat latria reſpectu hũanitatis xp̄i: erit latria per interioreꝫ actũ:ſed nõ poſſũ licite hr̄e iteriorẽ/quo vellẽ illũ honorẽ exteriorem exhibere hũanitati xp̄i i recõpẽſationẽ ſup̄mi dñi:quia iſta hũanitas nõ hꝫ ſup̄mũ dñm:neqꝫ ſup̄mã bonitatem/ & iuſticiaꝫ igit. Sed poſſum hr̄e iteriorẽ/quo recognoſco hũanitatẽ xp̄i eſſe vnitã verbo ſcd̄m hitudinẽ/qua ẽ vnita verbo hn̄ti ſummũ dñiũ & ſummã bõitatẽ/& i recognitiõe illi⁹ ſummi dñij:quod hꝫ verbũ/cui vnit hũanitas:exhibeo reuerẽtiã/& genuflexioneꝫ:& ſic genuflexio illa ẽ act⁹ latriæ:& exhibet hũanitati:ſed nõ finaliter

Attende. Propterea aliquis act⁹ latriæ põt exhiberi hũanitati: ſed nõ finaliter:ſꝫ finaliter exhibet deo:ꝓpterea ẽ magna apparẽtia: ꝙ nõ põt eẽ act⁹ latriæ reſpectu hũanitatis xp̄i. Nã dicim⁹ ꝙ act⁹ quo amo ſortẽ ꝓpter deũ:eſt vſus/& fruitio: ille act⁹ nõ ẽ fruitio creaturæ:ſed ẽ ſolũ fruitio dei. Ideo veriſimiliter dicẽdũ ꝙ talis actus non põt dici latria hũanitatis xp̄i:q̄uis ſit honor exhibitus hũanitati: & quia non exhibet vltimate humanitati/ſed deo : apparet ꝙ talis actus debet dici hypdulia humanitatis/& latria reſpectu dei. ¶ Notandum ꝙ q̄uis actus interior latriæ terminet immediate ad actum exteriorẽ: tamẽ non dicit latria actus exterioris: ſed termiat ſemp vltimate ad id ad quod refert/& terminat act⁹ exterior:ſed non refero actũ exteriorẽ ad hũanitatẽ xp̄i:ſꝫ ad diuitatẽ:iõ ille act⁹ debet dici latria xp̄i/& non humanitatis.

Latriæ variæ acceptiones. Viſum eſt i notabilibus quid latria/ quid dulia/ & quid hypdulia. Et ꝓprie capiẽdo termios Latria eſt velle iterius quo iperat honor exteri⁹ in ꝓteſtationem/& recognitionem ſup̄mi dñij/bonitatis/ſapientiæ/prudentiæ/& iuſticiæ ſupremæ.

auguſtin⁹ ¶ Aliqñ tñ capit latria large ex auctoritate Auguſtini/ꝓ actib⁹ fidei/ſpei/& charitatis:quibus interius honorat deus:ſed nõ proprie ꝓ actu exteriori impato ab interiori exhibito in ꝓteſtationẽ &c. ¶ Iam in queſtione querebat an caro Chriſti ſit adoranda latria. pro quo ponuntur concluſiones

Ad qõneꝫ rñdet p cõcluſiones. Prima concluſio. Homo xp̄s ẽ adorãdus preciſe adoratione latriæ. Ptꝫ:homo xp̄s eſt p̄ciſe deus: quia xp̄s homo

nihil aliud eſt q̄ ſecunda pſona in diuinis: ergo homo chriſtus eſt pręciſe adorandus adoratione latriæ. Conſequentia tenet: quia quicquid eſt deus: eſt pręciſe adorandus adoratione latriæ.

¶ Secundo. Homo chriſtus eſt ſummum bonum: quia deus/ ergo ſummus omnium dominus: ergo eſt ei exhibendū aliquid exterius in recognitionem ſummi dominij ſummæ bonitatis/ ſummæ iuſticiæ & prudentiæ &c. & iſtud eſt adoratio latriæ: igitur.

Secunda concluſio. Natura humana in Chriſto per ſe conſyderata eſt adoranda maiori adoratione q̄ dulia: ſcilicet adoratiōe hypdulię. Patet ſic: natura humana in Chriſto eſt eſt pure creatura: & p ſe cōſyderata/ nihil iportat: niſi aliqd pure creatum: & illi pure creaturę cōuenit ſingularis virt⁹ & eminens ergo in recognitiōe illius ſingularis virtutis eſt illi creaturæ exhibendus honor: & talis exhibitio vocatur hypdulia. Scda cōcluſio.

Tertia concluſio reſponſiua ad totam difficultatem. humanitas chriſti vt coniuncta diuinitati non eſt adoranda adoratione latriæ proprie dicta: patet ſic. Humanitas Chriſti vt etiam coniuncta diuinitati eſt pura creatura: & illa communicatio humanitatis cum diuinitate non facit illam eſſe deū/ vel creatorem. Nam illa eſt impoſſibilis: humanitas eſt deus: tunc arguitur ſic. Humanitas xp̄i iūcta diuinitati eſt creatura: ergo non eſt ſūmū bonū: ergo nō ē oim ſupm⁹ dn̄s: vltra nō ē oim ſupm⁹ dn̄s: ergo nō eſt ei exhibēdū aliqd i recognitionem ſupmi dn̄ij: imo ſi eſtimaret q ei eſſet ſic exhibendū: eſſʒ eſtimatio/ & reputatio erronea: & vltra. nō ē ei exhibendū aliqd i recognitionē ſupmi dn̄ij in ea exn̄tis: ergo nō eſt adorāda latria. Cōſeqn̄tia tenet: qa adoratio latrię nihil aliud eſt q̄ exhibitio honoris i recognitioneʒ ſūmi dn̄ij. Multi doct. ponūt oppoſitū: & hęc cōclo capī ex Alexādro. Vn̄ ſicut dictū eſt actus latriæ hʒ actū exteriorē p imediato obiecto: ſed p fine habet illud in quod refert actus ille exterior & ille actus dr̄ latria illius i quem refert actus exterior/ vel dulia vel hypdulia ſecundum diuerſas recognitiones: iam quando exhibetur actus exterior honoris humanitati chriſti/ etiaʒ conſyderate/ vt coniuncte diuinitati ſi talis actus exterior referatur i humanitatem ꝓteſtando ſummum dn̄ium in eo exiſtens diceretur latria humanitatis: ſed ille actus non eſſet bonus/ immo malus: quia certum eſt q in ea humanitate non eſt ſummum dominius Sed ſi referatur actus exterior in diuinitatem/ cui eſt coniuncta humanitas: actus ille eſt latria diuinitatis: ſed non humanitatis:

Tertia cōcluſio.

Alexāder de halis.

ergo non debet dici ꝙ latria poſſit eſſe hūanitatis qualitercunqꝫ conſyderatur humanitas:cum ſemper ſit pura creatura.

Difficultas ē: nā i iſto duo ſūt:prio xp̄s eſt adorād⁹ latria:qa de⁹ ſicut dc̄m̄ eſt i pria cōcluſiōe:ſcd̄o eſt hūanitas/q̄ nō adorat̃ ſcd̄ʒ hāc cōcluſionē niſi hypdulia:ſed eſt difficultas de aggregato ex hūanitate/& ſcd̄a pſona i diuis:& ꝓpterea doc.forte dixerūt ꝙ hūanitas vt iūcta diuinitati.i.totū illud aggregatū ex diuītate/& hūanitate eſt adorādū adoratōe latriæ. ¶Querit̃ ergo de illo toto aggregato.ſ.de hūanitate/& ſcd̄a pſona ipſam aſſumentevtrū totū illd̄ aggregatū ſit latria adorādū. Vñ notū eſt ꝙ totū illd̄ aggregatū nō eſt de⁹:qa bñ ſeq̄t̃:illud totū aggregatū icepit eſſe& illd̄ totū aggregatū eſt de⁹:ergo de⁹ icepit eſſe:qd̄ eſt ipoſſibile: ergo illd̄ totū aggregatū nō eſt de⁹. Similiter illud totū aggregatū nō ē creatura.¶Scot⁹ dicit ꝙ illd̄ totū aggregatū ē latria adorādū & ē apparētia:nam totū illd̄ aggregatū eſt ſuꝑma bōitas/ſuꝑma ſapientia/ſuꝑmū dñiuꝫ: ergo pōt exhiberi cultus exterior illi toti aggregato i recognitionē ſuꝑmi dñij/ſapientiæ/ bōitatis/ & iuſticiæ &c.exñtis i eo:ſꝫ ſic eſt ꝙ talis exhibitio eſt ac̄t⁹latriæ ergo illd̄ totū aggregatū licite adorat̃ latria:& hoc fateor cū Scoto:et ſi doc.q dixerūt hūanitatem vnitā diuitati eſſe adorādā latria itellexerit ꝙ illd̄ aggregatū eſt adorādū latria: illd̄ ē verū: ſꝫ ſi itellexerit ꝙ ille ac̄t⁹latriæ ꝑciſe termiet̃ ad hūanitatē cōſyderatam tm̄ vt ē iūcta diuītati:ꝙ ſit latria adorāda falſū ē:ideo videt̃ mihi ꝙ illd̄ totū ē latria adorādū.¶Alia ē difficultas quā mouet Sco.Vtrū toto aggregato ſit fruēdū: certū eſt ꝙ nō ē deus& ſolo deo ē fruēdū.Dico ꝙ nō ē fruendū illo aggregato: imo illud aggregatū licite nō pōt amari: niſi ille amor/ qui terminat̃ ad illud aggregatū referat̃ i deū ſolū: nā ſi termiet̃ amor ille collec̄tiue ad totū aggregatū:illud amat̃ ꝓpter aliud a deo:qa de⁹ diſtinguitur ab illo aggregato:& ſic vſus erit: tñ iſta conſequētia nō valet illo aggregato nō eſt fruendū:ergo nō eſt adorādū latria:negat̃ conſequentia:vñ ac̄t⁹ latriæ eſt vſus/ & nō fruitio: qa latria ꝓprie hꝫ ac̄tum exteriorem ꝓ obiec̄to/& illo ac̄tu exteriore vtendum eſt.

An aggregatum ex hūanitate & diuītate ſit adorandum latria

Pria ꝓpō.

Scd̄a ꝓpō

Aliqd̄ qd̄ nō eſt de⁹: eſt adorandū adoratiōe latriæ

an toto aggregato ſit fruenduꝫ.

Aliqd adorādū ē adoratione latriæ/quo nō ē fruendum

Qrta conclufio.

Quarta cōcluſio. Capiēdo latriā large/ poſſet cōcedi ꝙ hūanitas iūcta diuitati eſt adorāda latria: & hoc ſtat i termīo:nā latria ꝓprie eſt recognoſcere ſigno exteriori ſummū eſſe dominium in eo/qui adorat̃: ſed large eſt recognoſcere hūanitatem iunc̄taꝫ cū illo/quod habet ſummū dominiū/ſummā bonitatem/prudentiam/iuſticiā &c.& illa latria ſic exhibita:nihil aliud eſt q̄ hypdulia in ſummo gradu eius.

Quinta cõcluſio. Imagines rerum adorãdarum eadem ſpecie adorationis adorandæ ſunt: qua res repreſentatæ. Vnde quando video aliquã imaginẽ: poſſum formare duas appſ henſiones: ſeu duos cõceptus/ ſiue eſtimationes: & cõſequenter hr̃e duos affectus. Primus cõceptus eſt. hęc imago repñtat hoc/ vel illud: hęc crux repñtat xp̃m crucifixum. Et cõſequẽter poſſũ hr̃e vnã affectionẽ/ qua afficior cruci: in quo complaceo ſecũdu ꝙ repñtat chriſtũ. ¶Secundus conceptus ẽ/ quo concipio xp̃m fuiſſe taliter crucifixum pro nobis: qualiter pręſentat per ipſam crucẽ: & conſequẽter ex illa affectione in recognitiones exhibeo aliquẽ cultum exteriorem. ¶His ſuppoſitis patet concluſio ſcʒ quelʒ imago ẽ preciſe adorãda eo genere adorationis/ quo adorat res repręſẽtata per ipſam: patet ſic. Imago non eſt adoranda propter aliquam ſanctitatẽ/ & virtutẽ/ ſiue numen diuinum exiſtẽs in illa imagine: ſed eſt p̃ciſe adoranda/ propter virtutem/ vel diuinitatem/ vel numen exiſtens in re repñtata per illã imaginẽ: ergo cultus exhibitus imagini non exhibet in recognitioneʒ alicuius numinis exñtis in imagine: ſed in re repñtata: immo aliter faciẽs eſſet idolatra: adorat ergo crux non propter ipſam: ſed ꝓpter crucifixũ: imo adoratio crucis ẽ adoratio cruxifixi: & ꝓprie exhibeo añ crucẽ cultuʒ crucifixi debitum inquãtum repñtat/ & reducit ad memoriam ipſius crucifixi.

Quita cõcluſio. De imaginibus adorandis.

crucis adoratio

Sexta concluſio. Omnia coniuncta adorandis/ ſiue vt partes p̃ñtes/ vel p̃teritæ/ ſiue vt alias/ ſpecialem ordinẽ ad ipſa habentia ꝓpter ſe non adorabilia: adoranda ſunt eadem ſpecie adorationis: quali ea/ quibus coniuncta ſunt adoratur ꝓprie vt nõ adoro caput ſancti Iohãnis/ ꝓpter numen exiſtens in illo/ vel ꝓpter bonitatem/ aut ſapientiam: ſed ꝓpter bonitatẽ/ & virtutem/ quã exiſtimo ineſſe anime: & fuiſſe toti compoſito/ cuius erat pars.

Sexta concluſio

Septima concluſio. Actus exterior idem ſecũdũ diuerſos actus interiores eſt dulia/ yperdulia/ & latria: quia eadẽ genu flectio: quę exhibetur ſancto ĩ recognitionẽ virtutis eius eſt dulia: & quæ exhibetur virgini: quia eſt mater xp̃i eſt yperdulia & quæ exhibetur deo: inquãtum ẽ ſummũ bonũ: ſupm⁹ domin⁹ &c. ẽ latria: nam idem actus in ſpecie ſortit tres diuerſas adorationes penes diuerſos actus interiores/ a quibus imperatur.

Septĩa cõcluſio. Idem act⁹ ẽ dulia/ latria/ & ypdulia.

Sed dubitatur ad quam virtutẽ ſpectat latria. Di

co prio ꝙ habeo iudiciũ ſpeculatiuũ de deo: ꝙ ē ſũme bonus: &
ſummus dñs. Secundo habeo iudiciũ practicũ: ꝙ ĩ recognitionē
ſummæ bõitatis/ & dominij ē ei honor exhibēdus. Conſequēter
habeo velle: quo impero honorē in recognitionē ſummi domi-
nij. Et quarto ad illud velle ſequiť actus imꝑatus. ſ. honor. ¶Po-
ſtea habeo aliquos actus circa deũ: puta credendi/ ſperãdi/ amã-
di. Primi duo actus ſunt actus prudētiæ. Tertius ſcꝫ volo ei illum
honorem exhibere in recognitionē/ &c. eſt ꝓprie latria: & actus
latria ē vir tꝰ moralis — imꝑatus ē latria denoĩatione extrinſeca. ¶Sequiť ergo ꝙ latria
eſt virtus moralis: quia habet obiectũ creatũ pro imediato obie
cto ſcꝫ actum/ &c. ¶De alijs actibus fidei/ ſpei/ & charitatis: non
ſunt actus latriæ: quia actus latriæ ꝓprie ē illud velle/ quo impe-
ratur honor in recognitioneꝫ ſupmi dominij &c. ideo ſi bene cõ
ſyderetť: non ē difficultas/ ad quam virtutē reducatur actus latriæ
quia certum ē/ quo ad moralem/ puta ad iuſticiam.

¶Diſtinctio decima.

Qõ pria. — QVeritur Vtrum Chriſtus ſecundum ꝙ
homo ſit filius dei adoptiuus. In iſta qõne difficultas
eſt ſolũ ex termis/ & nõ ĩ re. Vñ ſupponũtur ea q̃ dicta
ſũt circa ſeptimã diſtictionem de ꝓpõnibus ĩ quibus
Quid ē filiꝰ adopti. — ponũtur iſti termini: ſecũdum ꝙ/ vel inquãtum. Preterea notan
dum ꝙ filius adoptiuus ē ille qui non ē ab eo/ cuius eſt filius ado
ptiuus naturaliter genitus/ id eſt: qui non ē eius filius naturalis: ni
Scotus/ & Bonauētura. — hilominus per grãm eius ē adoptatus ad hereditatem ac ſi eſſet
eius naturalis filius. Vnde ſicut dicunt docto. de ratione filij ado-
ptiui tria ſunt. Primo ꝙ ſit extraneus q̃tum ad naturalem gene-
rationē. ſ. ꝙ nõ ſit naturalis filius. Secũdo grã adoptantis/ que eſt
In adoptõne tria ſũt. — bonitas gratuita: qua afficiť ille adoptatus: & tertium eſt bonum
ad quod acceptať ab ipſo adoptante: puta hereditas: iſta tria ſũt
de ratione adoptionis ſcꝫ extraneitas/ q̃tum ad naturaleꝫ gñatio
nem. Secũdum adoptantis grã/ ſeu gratuita voluntas. Tertiũ: he
reditas adoptantis/ ad quam acceptať adoptatus: quia non ē na-
turalis filius: nec naturalis ſucceſſor. Et quia ſuccedit ex ſola gra-
tia ſuccedit. ¶Sequitur correlarium primum.

Nullũ naturale ē filius adoptiuus dei: quia nullũ
Correlarium primũ — tale poteſt ordinari ad ſpecialem hereditatem dei/ id ē: ad beati
tudinem. ¶Secũdum correlarium.

Scdm cor. — Etſi angeli fuerint creati in gratia: vt tenet cõmu-
nis opinio: nihilominus adhuc ſunt filij adoptiui dei: ptꝫ: q̃uis an

gelí fuerit creati in grā:adhuc nō ſūt filij naturales dei:& eis natu
raliter/& naturali ſucceſſiōe nō debeť beatitudo:ergo eis cōuēit
pria cōditio.ſ.extraneitas q̄tū ad gnationes naturalē. Scđo/circa
angelos h₃ deus gratuitā volūtatē:& tertio eos ordinat ad heredi
tatē.i.beatitudinē:ſēp eñ fuerūt grati ad beatitudinē :ſed qa nō
fuerūt tales ex vi gñatiōis naturalis: ſed ſolū ex vi gratuitæ acce-
ptatiōis diuinæ:qua gratis acceptauit dicūť filij adoptiui.

Tertiū correlariū. Nullus p̄ſcitus ē filius adopti- Tertium correlariū
uus:& circa hoc correlariū ē tota difficultas: nā certū ē/ꝙ ſtat ali
quē p̄ſcitū nūc eſſe in grā:ergo videť ꝙ ſit filius regni: & non eſt Vtrū p̄ſci-
filius regni naturalis:ergo adoptiuus: ergo tertiū correlariū falſū t⁹ ſit filius
ꝙ ſit filius adoptiuus:ptȝ.Capio ſortē:quē adoptauit Plato.i.cō adoptiuus
ſtituit eū ſuū heredem.Iſta ē cōcedenda: ſortes ē filius adoptiu⁹
platonis: q̄uis ſortes ꝑpter culpā futurā ſit priuandus debito he-
reditatis:nā cōtigit ipſum peccare:ratione cui⁹ priuabiť adoptio
ne.i.debito hereditatis futurę:ita ꝙ non erit heres: nihilominus
dr̄ adoptiu⁹:ergo ſimiliter ſi ſoř ſit i grā:q̄uis ſit peccatur⁹& rōne
pc̄ti veniat priuād⁹ hereditate:adhuc ē vocād⁹ filius adoptiuus:
ergo falſū ē ꝙ nullus p̄ſcitus ſit adoptiuus

Aliqui doctores voluerunt dicere ꝙ non eſt poſ- Sicut Dionyſius.
ſibile de lege p̄ſcitum mereri: q̄uis ſit bñ poſſibile p̄ſcitū eſſe in Preſcitus .
grā:quia dicere oppoſitū eſſet hereticū:quia paruulus p̄ſcitus & nō pōt me
babtiȝatus ē in grā:ſed nō ē poſſibile p̄ſcitū mereri: qa apud eos reri
de rōne meriti ē:ꝙ deus acceptet illud ad beatitudinē.i. ꝙ velit
volūtate bñplaciti/& abſoluta ꝓ actu illo dare ei vitā ęternā. V ñ
bñ ſequiť.vult de⁹ volūtate bñplaciti:& abſoluta dare iſti ꝓ actu
iſto meritorio vitā ęternā:ergo dabit:& vltra/dabit: ergo non ē
p̄ſcitus.V ñ tales docto.dicerent cōformiter ꝙ eſſe filiuȝ adopti-
uum/eſt eſſe acceptatū ad vitam ęternā: & capēt eſſe acceptatū
ꝓ eo/ꝙ ē deū velle volūtate bñplaciti & abſoluta illi cōferre bea
titudinē:tūc īplicat p̄ſcitū eſſe adoptatū:quia bene ſequitur:vult
dare illi beatitudinē volūtate bñplaciti/& aſoluta:ergo dabit:er
go nō eſt p̄ſcitus . Sed ſi dicamus illum eſſe filium adoptiuum/
qui non eſt naturalis filius:ſed ꝑ grām ē adoptatus ſecundum p̄-
ſentē iuſticiā adhęrentē.i. deus h₃ velle cōditionatū circa iſtū dā
di ei btitudinē/ſi in eo ſtatu/ī quo ē decedat:tunc talis p̄ſcitus ē a-
doptiuus : ſed vocādo adoptiuuȝ qui eſt acceptatus ſecundum
ęternā p̄deſtinationem.i.cui voluntate bñplaciti/& abſoluta vult
deus dare beatitudinē: tūc nullus pręſcit⁹ eſt filius adoptiuus.

Ex iſto ſequiẗ aliud: ꝙ exiſtens in grã nõ eſſet filius adoptiu⁹ p₃ aliquis pſcitus ẽ in grã: ergo aliquis exñs in grã non eſt filius adõptiuus. Conſequenter ſequiẗ aliud: videlicet ꝙ aliquis qui non ẽ in grã eſt filius adoptiuus: quia aliquis ẽ pdeſtinatus nõ exñs in grã: & ille ẽ filius adoptiuus: igiẗ iſtis ſuppoſitis vidẽdum ẽ de q̃ſtione. Vtrum chriſtus ſecundum ꝙ homo ſit filius adoptiu⁹. Dico ꝙ illa ẽ falſa: chriſtus ſecundum ꝙ homo eſt filius adoptiuus: quia infert iſtam: oĩs homo eſt filius adoptiuus: & etiam iſtam ſi aliquid ẽ homo: vel quia aliquid ẽ homo: ẽ filius adoptiuus. Ille ſunt exponentes: & q̃libet illarum ẽ falſa: igiẗ illa exponibilis eſt falſa. Sed difficultas ẽ vtrum iſta ſimpliciter: & ſine addito ſit cõcedenda: xp̃s eſt filius adoptiuus. Dico ꝙ ẽ falſa: quia bene ſeq̃ẗ Chriſtus eſt filius dei adoptiuus: ergo non ẽ naturalis dei filius: & non naturaliter debeẗ ei hereditas: ſed hoc ẽ falſu₃: quia xp̃s eſt ſecũda pſona in diuis: q̃uis aliud cõnotet: & illa ſecũda pſona eſt dei naturalis filius: & naturaliter debeẗ ei hereditas: nõ p grãm: ergo in rigore illa ẽ falſa xp̃s ẽ filius adoptiuus. Sed vtrũ cõcedaẗ iſta: xp̃s ſecundũ hũanitatem ẽ filius dei adoptiuus. Dico prĩo ꝙ eſt differentia inter iſtas: xp̃s ſecũdũ hũanitatem ẽ filius dei adoptiuus: & xp̃s ſecũdũ ꝙ homo ẽ filius dei adoptiuus: nã ly ſcdm eſt dictio diſtrahẽs: vñ filius ẽ nomen ſuppoſiti: & cum hũanitas non ſit filius: quia non ẽ ſuppoſitũ: ideo dico ꝙ iſta in rigore ẽ falſa: xp̃s ſecũdũ hũanitate₃ ẽ filius adoptiuus. Similiter illa ẽ falſa: xp̃s ſecũdum ꝙ homo ẽ filius dei adoptiuus: quia exponẽtes ſũt falſæ. Licet ergo xp̃s ſcdm humanitatem nõ ẽ filius naturalis: ſed q̃tũ ad humãitatem debetur ei hereditas: quia ex grã & gratuita voluntate dei ẽ acceptatus ad hereditatem.

Ad principale q̃ſitũ rñdetur.

difficultas

Dubiũ primum.

DVbitatur prĩo vtrũ xp̃s inquãtum homo ẽ pſõa. Dico ꝙ ſi exponaẗ cõditiõaliter/ ſeu cõcomitanter eſt vera: xp̃s ẽ pſona: xp̃s ẽ homo: omnis homo ẽ perſõa. hũanitas enĩ xp̃i non ẽ pſona/ neq₃ homo: quia hõ ẽ nomẽ ſuppoſiti. Si vero capiaẗ cauſaliter: illa ẽ falſa: quia vltima exponẽs ẽ falſa videlicet qa aliq̃d ẽ homo: illud ẽ pſona: nam eſſe homine₃ nõ eſt cauſa/ quare chriſtus eſt perſona.

Hũanitas xp̃i nõ eſt homo

Dubium ſcdm.

Scd̃o dubitatur vtrũ xp̃s ſecũdũ ꝙ homo/ ſit pdeſtinatus. Dico ꝙ falſa ẽ: qa exponẽtes ſaltem tertia/ & quarta ſũt falſæ: ſed de iſtis inquirendum eſt an iſta ſit vera. Chriſtus eſt predeſtinatus: ſimiliter iſta/ chriſtus ſecundũ hũanitatẽ ẽ pdeſtinat⁹

¶Pro declaratione notandum ꝙ eſſe predeſtinatum eſt eſſe p̄/ordinatum ad vitam eternam:& ſic dicunt doc. puta Bonauentura & alij ꝙ anteq̄ aliqs habeat vitam eternā:oportet ꝙ ille prius fuerit ordinatus/quia ille dicitur predeſtinatus qui aliquando caruit vita eterna nihilominus eſt preordinatus a deo:& ſic xp̄s non eſt predeſtinatus iſtomodo:quia nunq̄ caruit vita eterna.q̄stum ad aliam propoſitionem certum eſt ꝙ chriſtus aliquādo nō fuit beatus ſcd̄m humanitatem quia aliquando chriſtus non habuit humanitatē & quādocūq̧ habuit humanitatem fuit beat⁹ ſecundum humanitatem:& ſic quando non habuit humanitatē non fuit beatus ſecundum illam: & erat ordinatus ad beatitudinem ſecundum illam:& ſic iſta eſt vera chriſtus eſt predeſtinat⁹ ſecundum humanitatem. Ex dictis ſatis patet ꝙ non eſt idem eſſe predeſtinatum & eſſe filium adoptiuum:quia predeſtinatum non eſt nomen ſuppoſiti:filius autem eſt nomen ſuppoſiti.

Eſſe p̄deſtinatū qd ſit.

Aduerte.

¶Diſtinctio Vndecima.

QVeritur conſequenter. Vtrum ſicut chriſtus dicitur creator debeat etiā dici creatura. pro ſolutione noto qd creatura dupliciter capitur in propoſito. Vnomodo pro qualibet entitate que habet eſſe poſt non eſſe & ſic omnis res facta dicit̄ creatura:& ita capit̄ regulariter Aliomodo capitur creatura pro re a ſolo deo producta ex nihilo id eſt cuius nulla pars prefuerat iſtomō angelus & aīa ſunt creature. gratia:virtutes infuſe &c. Sȝ aſinus non eſt creatura iſtomō quia non eſt a ſolo deo productus:etiam quando producitur aliqua pars eius prefuit. Iſtomodo humanitas chriſti non eſt creatura quia nō a ſolo deo producta eſt:nam virgo maria actiue cōcurrit ad illam producendū & aliqd eius prefuerat:ſcilicet materia. vnde idem eſt dicere chriſtus ſecundum humanitatem eſt creatura & humanitas eſt creatura & de iſta non eſt difficultas. ſed de iſta chriſtus eſt creatura ſine addito magiſter dicit ſimiliter ꝙ non. Auguſtinus videtur dicere ꝙ ſic:& Paulus. factus de muliere:dico ꝙ creatura vt dictum eſt capit̄ vnomodo pro entitate que poſt nō eſſe:habet eſſe:& ſic iſta eſt falſa:chriſtus ē creatura:quia iſta eſt falſa chriſtus aliquando non fuit. ſcdomō capit̄ creatura pro entitate que habet eſſe poſt non eſſe:vel que ſubſiſtit in natura que habet eſſe poſt non eſſe:& iſtomodo chriſtus ē factus:quia ſubſiſtit in natura humana que habet eſſe poſt non eſſe. Naȝ bene ſequitur eſt factus homo:ergo eſt factus:quia ha

Creatura capit̄ dupliciter.

Acceptiones creature.

bet ſubſtentiam in natura humana habente eſſe poſt non eſſe: & ſic capit paulus ad galatas quarto. Pro iſto dubio dico ꝙ regulariter theologi negant iſtam chriſtus eſt creatura propter hereſes/quia heretici voluerunt dicere ꝙ chriſtus eſt pura creatura. Ideo negatur illa chriſtus eſt creatura & non propter aliquam falſitatem.

Cur negetur iſta xp̄s ē creatura.

¶ Diſtinctio Duodecima.

Queritur primo.

QVero conſequenter: vtrum humana natura aſſumpta a chriſto: vel ipſe chriſtus qui eſt deus & homo potuit ſubiacere peccato. Imprimis ſupponēdum eſt ꝙ predicata nature diuine & humane cōueniunt chriſto. Ideo queſtio poteſt intelligi an chriſtus potuit ſubiacere peccato ſecundum naturam diuinam vel humanam i quibus ſubſiſtit chriſtus: an in humana poteſt iterū intelligi. vtrū humana natura per ſe & ſecundum ſe conſiderata potuit ſubiacere peccato vel vtrum potuit ſubiacere peccato ipſa exiſtente vnita: hoc eſt an iſta ſint cōponibilia hec natura ſubiacet peccato & hec natura eſt diuinitati vnita. Supponitur ſecundo ꝙ peccare nihil aliud eſt q̄ agere vel omittere contra rectam rationem. vnde eſt ſatis bona difficultas circa hoc quomodo hoc eſt intelligendum/quis nō multū ad propoſitū p̄ntis ſpeculatōis certum eſt ꝙ non peccat quis Ideo quia agit contra rectam rationem exiſtentem in eo/quia ſtat ſortē peccare quando nullam habet conſciētiam rectā/ſed preciſe erroneam cui ſe conformat vel difformat: quia vtroq̧ illorum modorum poteſt peccare ſi illa conſcientia ſit vincibilis. peccare igitur non eſt agere contra rectam rationem actu exiſtentem. Similiter non dicitur quis peccare ex eo quia agit cōtra aliquā rationē q̄ ſi ineſſet in eo eēt ratio recta. patet quando ſortes habet ignorantiam inuincibilē de berta quod eſt ſua vxor & ab eo cognoſcenda: illam cognoſcēdo nō peccat: quia ignorantia inuincibilis eum excuſat nihilominus agit cōtra rationē aliquā puta cōtra hāc. hæc nō eſt cognoſcēda a me que ſi eſſet in eo eſſet recta: ergo peccare non eſt hoc preciſe agere contra rationem que ſi ineſſet eſſet recta.

difficultas qd ſit peccare.

Dubium. Difficultas eſt. vtrū ſit idem conuertibiliter peccare & agere cōtra rectā rationē vel omittere aut/q̄ ieēt aut q̄ dꝫ ineſſe. & apparet ꝙ non. propter duo: nam quādo ſortes agit cō

Pria rō.

tra rationem erroneam ipſe peccat & tamen non agit contra re-
ctam rationem que ineſt aut debet ineſſe: ergo agit conformi-
ter ad rationem que eſſet recta ſi ineſſet puta ad oppoſitū conſci
entie erronee. vt dicto ꝙ eſt mētiendū & tamen nolo mentiri ſtā
te tali dictamine ago conformiter ad rectam rationem que ineſ
ſet aut debet ineſſe. Nā agere conformiter ad aliquā rationē eſt
velle facere taliter qualiter cōſciētia vel illa ratio dictat eſſe faciē
dū vel nolle facere ſecundum ꝙ erronea dictat: ergo non eſt ide3
peccare & agere difformiter ad rectam rationem que ieſſet aut
debet ineſſe. Ex altero videtur ꝙ non ſit idem: & ibi eſt difficul
tas. primo certum eſt ꝙ non teneor pro ſemper habere dictām
ꝙ non eſt occidendum. ſit ergo tempus iſtud pro quo non tene-
or dictare ꝙ non eſt occidendum pro hoc tempore: ex ſimplici
apprehenſione poſſu3 elicere velle occidere libere/tunc pecco.
& tamen falſum eſt dicere ꝙ difformiter ago ad rectam rationē
q̄ debet ineſſe mihi aut ineſſet: quia nō obligor pro nunc dictare
ergo apparet ꝙ non ſit idem peccare & agere difformiter ad re
ctam rationem que ineſſet aut debet ineſſe.

Quid ē a-
gere con-
formiter
ad rectam
rationem.

Scđa rō.

Ideo dico pro nunc ꝙ omne peccare eſt agere vel
omittere contra rectam rationem diuinam. patet de omni pec-
cato dictat deus non eſſe faciendum illud: ergo eo ꝙ vult non eſ
ſe faciendum vult me obligari ad nō faciendum. nam propter al
terum iſtorum duorum ſum obligatus ad nō faciendum: vel qa
deus vult me obligari ad nō faciendū: vel quia dictat me obliga
ri ad non faciendu3. Si intelligatur ꝙ peccare eſt agere vel omit
tere conformiter ad rectam rationem diuinam: tunc non eſt dif
ficultas. Sed doctores non communiter ſic intelligunt: ſed cōclu
dunt vltimatam rationem obligatiōis/rationem humanam. & ſic
dico ꝙ omne peccare eſt difforme alicui rationi humane & re-
cte que ineſſet aut que eſſet recta ſi ineſſet.

Subtilis
modus di/
cendi.

Et tunc reſtat ſoluere obiectiones predictas ī op/
poſitum: primo qui dictat eſſe mētiendum & vult metiri peccat.
& tamen talis actus videtur conformis rationi recte que eſſet re
cta ſi ineſſet: nam iſta eſt conformis vero ſcilicet nolle mentiri: er
go omni rationi recte: quia omne verum omni vero conſonat. di
co ꝙ ille actus eſt difformis alicui conſcientie recte ſaltē vniuer-
ſali: puta iſti nō eſt agēdum contra conſcientiā. & ſufficit ad ma-
liciā actus difformitas ad illam rationem rectam vniuerſalem.
Ideo eſt difformis alicui rationi recte que eſſet recta ſi ineſſet.

Ad primā
rationem.

Ad ſcdm. ¶ Ad aliud ſortes dictãs inuicibiliter de nõ ſua ꝙ eſt ab eo cognoſcenda volendo cognoſcere non peccat: ergo meretur ſecundũ probabiliorem opinionem & tamen agit contra conſcientiam q̃ eſſet recta ſi ineſſet. Dico ꝙ eſſet erronea ſi ieſſet cum tali diſpoſitione que ineſſet in ſorte/habet enim duo iudicia vnum ſpeculatiuũ: ſcilicet hec eſt mea/& aliud practicum. hec eſt a me cognoſcenda. ſi ei ſortes haberet iudiciuꝫ oppoſituꝫ illi ignorantie inuincibili ſpeculatiue quam actu habet puta. hec non eſt mea tunc iſta eſſet recta. hec non eſt a me cognocenda: ſed cum illis diſpoſitiõib⁹ puta ſuppoſito illo dictamie inuincibili ſpeculatiuo cum conſcientia iſta. hæc non eſt a me cognoſcenda eſſet erronea: & ſic dico ꝙ omne peccare eſt agere vel omittere contra rectam rationem humanã que ineſſet aut ineſſe debet. Iſtis ſuppoſitis ſit prima concluſio.

Pria cõcluſio rñſiua ad q̃ſtionẽ Criſtum peccare ſecũdum diuinã naturam ẽ penitus impoſſibile/quia peccare eſt agere vel omittere contra rectam rationem: & recta ratio non dicitur recta niſi per conformitatem ad voluntatem diuinam: ſꝫ chriſtum agere difformiter ſecundum diuinitatem ad volũtatem diuinam eſt impoſſibile. q̃ bene ſequitur agit per voluntatem diuinam: ergo non agit difformiter ad illam & per conſequens cum ratio recta dicatur conformiter ad diuinam non poteſt agere contra eaꝫ.

ſecũda cõcluſio. Secunda concluſio humanitas chriſti in ſe conſiderata põt ſimpliciter & abſolute peccare: patꝫ humanitas chriſti poteſt eſſe derelicta a diuinitate & non eſſe amplius vnita: nec eſſe dotata gratie & adiutorio reſiſtente: quo facto poterit omittere vel agere contra dictamen rectum igitur.

Tertia cõcluſio. Tertia cõcluſio natura humana vt vnita verbo nõ poteſt de lege ordinata ſubiacere peccato: patet natura humana vt vnita verbo eſt beata ab inſtanti conceptiõis: ſed de potentia ordinata nullus beatus poteſt peccare ergo de potentia ordinata vt vnita verbo non poteſt peccare.

difficultas iter doctores. Difficultas eſt inter doc. vtrum de potentia abſoluta: iſta duo ſint compoſſibilia. natura humana ẽ vnita verbo & peccat/nam de potentia abſoluta deus poteſt aſſumere naturaꝫ non dotatam maiori gratia q̃ ego habeam: non videtur enim ĩplicare contradictionẽ quin deus poſſit meam ſuppoſitalem exiſtentiã terminare me inſcio vtrum terminet vel nõ: abſqꝫ datiõe

noue grat' e:quo facto ſtabit me peccare:tunc vt nunc:q̄r habebo eaſdem cauſas ſufficientes ad peccādū: puta liberū arbitriū: cognitionē boni & mali:& nō habebo maius reſiſtens q̄ nūc: ergo potero elicere actum peccati. Ocham in tertio declinat magis ꝙ ſunt cōpoſſibilia propter argumentū factum:quia nō videt implicatio quin deus aſſumere poſſit naturam prius non aſſumptam nullam gratiam de nouo cōicādo iſti nature:& tūc poterit eque peccare ſicut ante. ergo illa eſt poſſibilis de potētia abſoluta. humanitas eſt vnita verbo:& tamē ipſa peccat. Opinio tamē cōmunior doc. eſt ꝙ non eſt poſſibilis. Et ad argumentū de' poteſt naturam aſſumere que prius erat peccabilis ei non cōmunicata beatitudie concedo q̄uis henricus degādauo hoc neget. Inſuper poteſt aſſumere naturam que prius erat peccabilis nō cōmunicata ei gratia aliqua denouo ego fateor de gratia gratum faciente:ergo illa natura tunc poterit peccare nego:immo dico ꝙ non poteſt aſſumere quin illi nature communicet maiorē gratiā gratis datam q̄ ante/quia non poteſt aſſumere naturam talem quin eam ſpecialiter conſeruet vltra modum quo conſeruat ceteras creaturas: & dico ꝙ īpeccabilitas alicuius nature vt erat hūanitatis chriſti & virginis marie nō ꝓuenit a gratia gratum faciente:puta ab illo habitu:quia non neceſſitat:ſed ꝓciſe pro uenit a gratia gratis data. puta a ſpeciali adiutorio ad vitandū act' malos:& faciendum bonos:ergo implicat etiam de potentia abſoluta humanam naturā vnitam verbo peccare: & hoc propter ſpecialem conſeruationē q̄ non eſt a gratia gratum faciente:ſed gratis data. & iſta opinio videtur apparētior:Cōtra. natura hūana vnita verbo eſt libera libertate contradictionis. ergo habito dictamie de aliquo ꝙ ſit faciēdum eſt i ſua poteſtate nō elicere velle conforme:quia ſi non. iam nō eſſet libera q̄tum ad hoc:ſed naturalis:& per conſequens non meretur & eſt argumentum cōe quod fit devirgine & humanitate chriſti. ad argumentū eſt libera:verum eſt. ergo habito dictamine de aliquo faciendo poteſt nō elicere etiā ſuppoſita vniōe ab verbū nego cōſequētiam nam hūanitas chriſti elicuit multos act' libere libertate cōtradictiōis: ad quos nō obligabat:& de hoc non facio difficultatem. Sed dico ꝙ quandocunq; habuit dictamen ꝙ hoc erat faciēdum ſub pena peccati ſi habuit tale dictamen non fuit in poteſtate illius ſtante illo dictamine nō facere. & ſic non eliciebat libere libertate cōtradictiōis:ſed libertate complacētie ſicut dicitur de beatis. et cum infertur. ergo ille actus nō eſt meritorius noui meriti. di-

Impeccabilitas non ꝓuenit ratione gratie gratum faciente sed gratis date.

Arguitur.

Solutio.

co℞ de lege cõſequẽtia eſſꝫ bona:ſꝫ xp̃s põt acceptarẽ actus liberos libertate cõplacẽtiæ ad nouum meritũ: ſicut acceptat actus liberos libertate contradictionis.

Dubiũ primum. Arguitur. Dubitatur primo vtrũ deus ſecũdũ naturã diuinã poſſet peccare. Videẽ ℞ ſic:qa põt mentiri/ & decipe:ergo põt peccare. Itẽ xp̃s ſcd̃m diuinitatẽ põt p̃cipe alicui vt mentiaẽ:ergo põt mentiri:cõſequentia eſt certa:imo p̃cipe alicui qd mẽtiaẽ eſt forſan equale p̃ct̃m ſicut mentiri. Itẽ.3.regũ.vl. q̃renti dño quis decipiet achab:cũ rñdiſſet ſpũs apoſtata. Ego decipiã/egrediar:& ero ſpiritus mẽdatiorũ in ore oim̃ pphetarũ eius.dicit ei deus decipies:& p̃ualebis:p̃cepit deus angelo ℞ decipet pphetas achab ergo de⁹ põt ſcd̃m diuinitatem precipere alicui ℞ mentiatur.

Quantum ad primũ dico ℞ poteſt dicere propoſitionem falſam. Nã dicendo diſiũctiuam cõpoſitam ex contradictorijs dicit vnam ppoſitionẽ falſam: ſed non poteſt aſſerere vnam ppoſitionem falſam:& hoc requiritur ad mentiri. Ad ſecundum nego ℞ poteſt deus ſcdꝫ diuinitatẽ decipere:quis aliq concedant ad pbationem de achab. dicunt ℞ capitur prenũciatiue & non imperatiue. vt fac id eſt facies. vel capitur permiſſiue id eſt permittã te facere:& certum eſt ℞ non precepit. nã mentiri eſt per ſe malum in creatura:ideo de⁹ nõ poteſt illud p̃cipe.

ſecũdũ dubium. Secũdo dubitatur vtrum decuit deum aſſumere naturã de maſſa pditionis. dicitur ℞ licet potuit aliunde aſſumere naturã q̃ de humano genere:decuit tamen ℞ de humano genere poſtq̃ erat redimendũ genus humanum per aliquem conformem in natura humana.

Tertiũ dubium. Tertio dubitatur quare non aſſumpſit naturam ade vt in eodem numero fieret reparatio in quo factũ fuit p̃ct̃m Diciẽ ℞ nõ fuit decens pprie:quia illa natura ſubiacuit peccato ppter indignitatem vt illaꝫ aſſumeret:ſed aliã inq̃ũ fuit peccatum:ſed iſte non ſunt rõnes vincentes:quia nulla eſt alia ratio quare citi⁹ hanc vel illã aſſumpſit niſi voluntas diuina cui ſic placuit aſſumere hanc & non illam.

¶Diſtinctio decimatertia.

Queritur primo. Utrum ſit dabilis ſumma charitas poſſibilis ſeu gratia. Quãtũ ad primũ articulũ noto ℞ in ppoſito capiẽ gratia p habitu gratũ faciente:& non p gratia gratis data. Vnde regulariter tenenẽ doc. ℞

gratia gratū faciens & charitas ſunt idem habitus. licet. s. Tho. dicat oppoſitum. de intentione huiuſmodi habit⁹ tractant doc. xvij. diſtinctione primi. & cōior opinio eſt ꝙ intentio ſit ꝑ additionem noui gradus ad gradum.

Supponitur ſecundo quando queritur vtrū ſit dabilis ſumma gratia ꝙ ly ſumma exponitꝰ dupliciter & affirmatiue & negatiue. Affirmatiue ſumma omni alio maior. Vtrū ſit dabilis aliqua gratia oī alia poſſibili maior. ita ꝙ nō ſit poſſibilis aliqua ſibi equalis. Negatiue ſumma qua nulla eſt maior. hoc eſt vtrū ſit dabilis aliqua gratia qua nulla poſſit eſſe maior. Nō querunt docto. an ſit dabilis ſumma in primo ſenſu. puta exponēdo affirmatiue: quia nulla eſt dabilis quin de⁹ poſſit creare equalē: ſed ſolum difficultas eſt an ſit dabilis ſumma negatiue; id eſt an ſit dabilis vna qua non poſſit eſſe maior. ita ꝙ de⁹ non poſſit illā intendere per additionem noui gradus vnitiue cum illa. *Ly ſūma dupliciter exponitur*

Et prima difficultas bipartitur. Primo vtrū ſit dabilis ſumma ſimpliciter tam i ſubiecto q̄ extra ſubiectum. ita ꝙ de⁹ nō poſſit illam intendere nec ꝑducere intentiorē i ſubiecto nec etiā extra ſubiectum. Scdo. vtrū ſit dabilis ſūma poſſibilis i determinato ſubiecto. puta in ſorte. ita ꝙ de⁹ non poſſit illā intēdere in illo ſubiecto: q̄uis poſſet forſan intendere extra illud ſubiectū. hoc eſt ꝙ tota capacitas aīe ſit omnino repleta

Quātū ad primā difficultatem vtrum ſit dabilis ſumma ſimpliciter in ſbō & extra ſubiectū dicit Sco. in preſenti diſtinctiōe ꝙ ſic: puta ꝙ eſt dabilis aliqua gratia creabilis a deo ſūma ſimpliciter ita ꝙ deus non poſſet maioreꝫ producere q̄uis poſſet equalem. & ſic non poſſet vnum gradum vnitiue illi addere & ſic concluſio ſcoti talis ē. deus pōt creare gratiā & illā nō poterit intēdere nec poterit etiā aliquā maiorē producere. Ad hoc probandum adducit Sco. multas rationes ſed duas precipuas tāgam que tamen nihil habent apparētie. nec credo illas eſſe ſcoti ſed additas per aliquem dictis ſuis. Prima talis eſt. ſignata aliqua gratia valde parua puta/a/vnius gradus queritur ergo: vtrum cōtingat i infinituꝫ aſcendere ſurſum vel vtrum in aliqua certa in aſcendendo ſit ſtatus puta ꝙ non cōtingit aſcendere vltra. Si ſecundum: ergo eſt dabilis ſumma poſſibilis vltra quam non cōtingit aſcēdere. Si primū: ſcꝫ ꝙ cōtingat aſcēdere in infinitū ſup a puā gratiā & q̄tò aliqua gratia pl⁹ diſtat ab illa pua ē perfectior

Scoti opi. *Quod ſit dabilis ſūma gratia.* *Rōes ſco.* *Aduerte.*

quia quanto pl⁹ diſtat eſt intẽtior:& q̃to intẽtior tanto perfectior ergo illa que in ĩfinitũ diſtat eſt infinite pfectionis.conſequentia eſt certa.Secundo arguit ſco.Deus videt omne creabile & q̃cq̃d deus videt creabile poteſt vnica creatione creare:tunc arguitur ſic in infinitum maior gratia q̃ ſit iſta eſt creabilis per opinionẽ oppoſitam ꝙ non ſit ſtatus in aſcendendo.ergo deus videt in infinitum maiorem et vltra.deus videt in infinitum maiorem.ergo illam poteſt creare.ponatur ineſſe:tunc erit ĩfinita. cõſequẽs eſt falſum.puta ꝙ ſit dabile infinitũ. ergo eſt ſtatus in creabilib⁹ gratijs:& non eſt aſcenſus in infinitum ſuper illam ſignatam.Eſt altera pars problematis probabilior quam omnes tenẽt. preter ſcotum qui eſt ſingularis id eſt vnicus in ſua opinione. Et pro illa altera opinione ſupponitur ꝙ nõ eſt poſſibile ꝙ infinitum ſit nec intentione nec magnitudine.hoc ſuppoſito dicũt ꝙ non eſt dabilis ſumma gratia creabilis hoc ſuppoſito ꝙ nõ poſſit eſſe ĩfinitum:quia illa eſſet ſumma & infinito nichil poteſt eſſe maius iſta ſuppoſitione admiſſa dicunt ꝙ non eſt dabilis ſumma gratia poſſibilis.Ratio ochã eſt in qua fundãt regulariter doc.quãdocunq; ſunt duo indiuidua eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime ſi aliquid cõuenit vni illud nõ repugnat:alteri imo eſt poſſibile alteri hoc ſuppoſito ſic arguit ochã ſi ſit poſſibilis aliq̃ ſũma grã.Eodẽ modo arguã de omni qualitate mũdi.puta de colore & de quacunq; virtute.ſupponatur ꝙ deus producat modo illam ſummã gratiã que eſt poſſibilis et ſit.a.tũc capio duas alias gratias non ſummas:ſc;.b.&.c.tunc ſic arguitur.b.&.a.ſunt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime: quia ſunt gratie.& ſicut albedo intenſa & albedo remiſſa ſunt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime. ita gratia intenſa & gratia remiſſa.tunc arguitur ſic. b. gratie non repugnat vniri.c. quia nõ eſt ſũma.ergo.b.nõ repugnat ꝙ vniatur.c.&.a.eſt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime cum.b.ergo.a.non repugnat ꝙ vniatur.c.conſequentia eſt nota ex ſuppoſitione que ſatis cõmunis eſt.tunc arguitur ſic.non repugnat.a.gratie ꝙ vniatur.c.ergo nõ repugnat.a.gratie ꝙ intendat.conſequẽtia tenet quia ex tali vnione reſultabit intentior qualitas & vltra non repugnat.a.gratie ꝙ intendatur ergo.a.gratia nõ eſt ſumma poſſibilis & loquimur de ſumma intentione.& iſta eſt ratio in qua regulariter fundant doc. Ad probandum ꝙ non ſit dabilis ſumma gratia poſſibilis: quis argumentum nõ ſit euidens & cogẽs.habet tamen ſatis bonam apparentiam.

Hec opinio ẽ ochã Gregorij: & aliorum

Cõis rña.

Sed oſtenditur nunc ꝙ rationes Scoti non cõclu

dunt:nec hñt apparentiam.Nam Scotus bñ concedit:ꝙ non eſt dabilis ſummus numerus poſſibilis.nam quacũq̃ multitudie ho minũ data:deus poteſt iterũ vnũ creare:imo ſi mundꝰ ꝓcederet in iſinitum ꝓcederet in iſinitum in numero hoim:ergo quocũq̃ numero creato deꝰ põt maiorem creare:vñ non ſequit ſignato a puta numero binario in iſinitũ ẽ aſcẽdere ſup ly a/& quãto aliqs numerus magis diſtat ab illo nũero:tanto eſt maior nũerus:ergo ille nũerus qui in iſinitũ diſtat:eſt infinitus nũerus. Hoc argumẽtum non hꝫ apparentiam:ergo pariformiter hoc argumẽtum nõ habet apparentiã.eſt in iſinitũ aſcendere in grĩs creabilibꝰ ſup iſtã grãm creatã:ergo q̃to aliqua plus diſtat ab iſta eſt pfectior:ergo quę in infinitum diſtat:eſt infinite pfecta/nõ valet conſequentia Ecce q̃tum ad primũ pũctum difficultatis/ ſiue primũ membrũ vꝫ ꝙ nõ ẽ dabilis ſũma grã poſſibilis:quin deus poſſit ſemp creare maiorẽ ſuppoſito ꝙ non ſit dabile infinitum.

Ad rõnes Scoti

Sed ẽ difficultas maior an ſit dabilis ſumma i hoc ſubiecto:ita ꝙ nõ poſſet eẽ maior i hoc ſubiecto ꝓpter incapacitatẽ illiꝰ ſubiecti:q̃uis deus poſſet maiorẽ extra illud ſubiectũ ꝓducere.

difficultas

Quãtum ad hãc difficultatẽ ſupponẽdũ eſt ꝙ in aĩa ſunt tres capacitates/id eſt:aĩa ẽ tripliciter capax alicuiꝰ.primo aĩa eſt capax actiue/id eſt: aĩa eſt potens aliquid ꝓducere. Secũdo/aĩa ẽ capax paſſiue.i.potẽs illud recipe in ſe.Tertio.aĩa eſt capax vitaliter/ſeu pceptiue:hoc ẽ:aĩa eſt potens per illud pcipe:p illud vitaliter imutari:nã nõ ẽ difficultas quĩ cuiuſcũq̃ aĩa eſt capax actiue illiꝰ ſit capax paſſiue:ſed aĩa ẽ capax alicuiꝰ paſſiue cuius nõ ẽ capax actiue.Nam recipit grãm/& nõ ꝓducit illã

Triplex aīę capacitas. Actiua. Paſſiua.

Sed ẽ difficultas inter docto. Vtrum aĩa ſit alicuius capax vitaliter:cuius nõ ſit capax actiue.i. potens illud vel cognoſcere:vel velle:& tñ nõ poſſit illud ꝓducere.Docto.multi dicũt ꝙ ſic:ꝙ aĩa pcipit p viſionẽ beatam:& tñ nõ põt ꝓducere eã ideo nõ ſeqt:aĩa imutat p hoc cognoſcẽdo vel volendo:ergo anima agit illud ſcdm eos.ſ. OKã. De aliaco tñ dicit oppoſitũ:ꝙ cognitio ꝓducit actiue a potentia:& ſic bñ ſeqt ſcdm De aliaco:eſt capax illiꝰ pceptię:ergo & actie:q̃ iſtaꝝ opinionũ ſit ꝓbabilior: vr mihi ꝙ pria ſit ꝓbabilior:& ẽ opio adã/& de caſtro:ꝙ deꝰ nõ põt põere q̃litatẽ/q̃ ẽ nãliter noticia i ſubiecto pceptio/qui ſit noticia eiꝰ:& ſicut non põt põere calorẽ:qui reddat ſubiectũ calidũ ita nõ poteſt ponere i ſubiecto cognitionẽ/ quin aliq̃d cognoſcat

Perceptia. Nota hoc diligenter. OKam. de Alyaco

Doctoris reſolutio.

Iſtis ſuppoſitis pono talem cõcluſionem. ¶ANIMA Eſt finite capax actiue.i.aīa ſolum finite põt agere:patet.Poſſe agere importat pfectionem ſimpliciter:ergo cuicũq; competit infinite:illud eſt infinite pfectum ſimpliciter:ſed quęlibet creatura

Q aīma ſit finitæ actiuitatis

rationalis eſt finite pfecta:ergo poſſe agere ſolū conuenit ei finite.Certum eſt ꝙ poſſe aliquid producere eſt pfectionis: immo inter oñs pfectiones eſt pfectiſſima: ideo ſi alicui competat infinite:illud eſt infinite pfectũ:& ſolum competit deo:& per conſequens animæ/& cuilibet rei create ſolum finite competit.Vtrū aũt aīa ſit infinitæ capacitatis paſſiue. dico ꝙ ſic:quis ſit difficultas inter doctores tñ probabilior opinio videtur mihi ꝙ eſt infi-

Q aīma ſit īfinitæ capacitatis paſſiue

nitæ capacitatis paſſiue.i.nõ põt tantam formã recipe:quin maiorem:& ſic in īfinitum aſcendẽdo:& aīa q̃tum ad hanc capacitatem ſe habet per modũ materiæ:vñ dicit Ariſtoteles ꝙ materia prima eſt infinitæ capacitatis; ideo dico quantum ad hoc ꝙ eſt poſſe recipe:aīa ē infinitæ capacitatis:vñ ſi eſſet infinitus ca-

Recipe ipfectionis ē

lor intẽſiue deus poſſet illũ ponere īheſiue in materia pria: ſimiliter ſi eſſet īfinita qualitas ſpiritalis:deus põt illam ponere īheſiue in aīa:nã īherere/ſiue recipe nõ iportat pfectionẽ:ſed eſt īpfectiõis:ergo nõ repugnat creaturæ:& illud ē ꝓbabilius.

Correlarium

Ex iſto ſequitur ꝙ nõ ē dabilis ſumma gratia poſſibilis in hoc ſubiecto ſaltē in eſſe qualitatis: quia quacunq; data maior poteſt dari ſic non eſt dabilis ſumma extra ſubiectum.

Vtrū ſit dabilis ſumma in eſſe vitalis immutationis:id ē: in eſſe gratiæ.Difficultas eſt vtrũ hoc ſubiectũ poſſit ſolũ finite amare/vel infinite:q̃uis poſſit hr̃e infinitã qualitatem:q̃ ſit amor:tñ non

Aduertẽ

põt infinite amare per eã:vñ nõ valet iſta conſequentia.Iſta q̃litas eſt tã itenſa in gñe qualitatis:ergo eſt tam intenſa in gñe noticiæ/vel volitiõis.certũ eſt eſſe cognitiuũ iportat pfectione; ſimpliciter:ſimiliter eſſe volitiuũ.hinc/ē ꝙ cõpetit deo per eſſentiã ergo ſi potentia eſſet īfinitæ cognoſcibilitatis/vel volitatis eēt īfinitæ pfectiõis ſimpliciter: cõſequẽs ē falſum: ergo eſt ſolũ finite cognitiua/vel volitiã: ergo aliq̃tum põt cognoſcere:& non põt magis:ſit ita ꝙ poſſit cognoſcere:vt cẽtũ:& nõ magis illa cognitio eſt itẽſibilis:quia ex nouo gradu addito reſultabit vna qualitas intẽſior:ſed nõ reſultabit cognitio intẽſior in eſſe qualitatis. Dicerẽt ergo iſti/puta de Aliaco ꝙ eſt dabilis ſumma gratia in eſſe gratiæ in hoc ſubiecto:ratio eſt:hoc ſubiectum eſt gratificabile deo nõ īfinite quia nõ eſt īfinite beatificabile:quia nõ ē infinite cognitiuũ:nec infinite amarę põt.Cum ergo hoc ſubiectum

ſolum ſit finite cognitiuũ: & amatiuũ eſt finite acceptabile ad amorem/& viſionem: ergo ſolũ finite gratificabile: ergo eſt poſſibile ꝙ ſit aliquãtulũ gratificatiuũ: & nõ magis poſſe gratificari: ergo poterit gr̃a ineſſe gr̃æ intendi: ſic ꝙ nõ poterit amplius intẽdi i hoc ſubiecto in eſſe gr̃æ. Dicit̃ notãter in hoc ſubiecto: qa põt aliud ſubiectũ ꝑduci a deo pfectius: & tũc poterit itẽdi i illo i eſſe gr̃æ ſicut i eſſe qualitatis. aliquãdo gr̃a põt intendi in eſſe gratiæ/& non in eſſe qualitatis. Aliquando in eſſe qualitatis/& nõ in eſſe gratiæ. Aliquando remitti in eſſe qualitatis: & intendi i eſſe gratiæ: & ecõtra. Dicit̃ intendi in eſſe gratiæ: quia deus per eam magis habet gratum ſubiectum: ſed in eſſe qualitatis: quãdo nõ habet illud ſubiectum magis gratum: quia põt ponere illã qualitatem in hoc ſubiecto: & non habere illud ſubiectum gratum. Similiter poteſt intẽdi in eſſe gratiæ: & non in eſſe qualitatis. Patet. Deus poteſt per iſtam eãdem qualitatem inuariatam plus acceptare hoc ſubiectum q̃ prius: vnde quidam dicunt ꝙ non per quãlibet operationem meritoriam auget̃ charitas: ſed bene per quãlibet operationem meritoriam magis eſt gratus deo. Tertio poteſt remitti in eſſe qualitatis: & intendi in eſſe gratię. Patet ſic Stat ꝙ deus acceptet ſubiectum per minimum gradũ gratiæ: & poſſit acceptare ad omnem gloriam poſſibilem huic creaturæ: quo facto intenditur in eſſe charitatis: & non qualitatis.

Aliud ẽ intẽdi in eẽ gratiæ: in eſſe q̃litatis

Quid ſit i tẽdi i eſſe gr̃æ.

Scotus.

Hoc ſuppoſito puta ꝙ anima ſolum poteſt finite cognoſcere hñt̃ tria. Primum non datur ſumma gratia poſſibilis ſimpliciter. Secundum. Non datur ſumma poſſibilis i hoc ſubiecto in eſſe qualitatis: nec eſt dabilis ſumma extra ſubiectum. Tertium. Eſt dabilis ſumma in eſſe gratiæ in hoc ſubiecto.

Ad argumenta Scoti. dico ꝙ conſequentia non valet: eſt aſcendere in infinitum vltra hanc paruam gratiam ſignatam: ergo aliqua eſt infinita: puta/quę infinite diſtat. Dico ꝙ iſta eſt falſa. Aliqua gratia in infinitum magis diſtat. Ad aliud. Dico ꝙ non eſt dabilis illa quę eſt in infinitum maior creabilis. Concedo tamen ꝙ in infinitum maiorem creabilem deus videt: ſed iſta eſt falſa. Aliquam in infinitum creabilem maiorem deus videt

Rñdet̃ ad Scotum.

¶Secũda Quęſtio.

Doctoris reſolutio.

Iſtis ſuppoſitis pono talem cõcluſionem. ¶ANIMA Eſt finite capax actiue.i.aïa ſolum finite põt agere:patet.Poſſe agere importat pfectionem ſimpliciter:ergo cuicũq; competit infinite:illud eſt infinite pfectum ſimpliciter:ſed quęlibet creatura rationalis eſt finite pfecta:ergo poſſe agere ſolũ conuenit ei finite.Certum eſt ꝙ poſſe aliquid producere eſt pfectionis: immo inter oĩs pfectiones eſt pfectiſſima: ideo ſi alicui competat infinite:illud eſt infinite pfectũ:& ſolum competit deo:& per conſequens animæ/& cuilibet rei create ſolum finite competit.Vtru; aũt aïa ſit infinitæ capacitatis paſſiue. dico ꝙ ſic:q̃uis ſit difficultas inter doctores tñ probabilior opinio videtur mihi ꝙ eſt infinitæ capacitatis paſſiue.i.nõ põt tantam formã recipe:quin maiorem:& ſic in ifinitum aſcendẽdo:& aïa q̃tum ad hanc capacitatem ſe habet per modũ materiæ:vñ dicit Ariſtoteles ꝙ materia prima eſt infinitæ capacitatis: ideo dico quantum ad hoc ꝙ eſt poſſe recipe:aïa ẽ infinitæ capacitatis:vñ ſi eſſet infinitus calor intẽſiue deus poſſet illũ ponere ihẽſiue in materia pria: ſimiliter ſi eſſet ifinita qualitas ſpiritalis:deus põt illam ponere iheſiue in aïa:nã iherere/ſiue recipe nõ iportat pfectionẽ:ſed eſt ipfectiõis:ergo nõ repugnat creaturæ:& illud ẽ ꝓbabilius.

Q̃ aïma ſit finitæ actiuitatis

Q̃ aïma ſit ifinitæ capacitatis paſſiue

Recipe ipfectionis ẽ

Correlarium

Ex iſto ſequitur ꝙ nõ ẽ dabilis ſumma gratia poſſibilis in hoc ſubiecto ſaltẽ in eſſe qualitatis: quia quacunq; data maior poteſt dari ſic non eſt dabilis ſumma extra ſubiectum. Vtru; ſit dabilis ſumma in eſſe vitalis immutationis:id ẽ: in eſſe gratiæ.Difficultas eſt vtrũ hoc ſubiectũ poſſit ſolũ finite amare/vel infinite:q̃uis poſſit hr̃e infinitã qualitatem:q̃ ſit amor:tñ non põt infinite amare per eã:vñ nõ valet iſta conſequentia.Iſta q̃litas eſt tã itenſa in gñe qualitatis:ergo eſt tam intenſa in gñe noticiæ/vel volitiõis.certũ eſt eſſe cognitiuũ iportat pfectione; ſimpliciter:ſimiliter eſſe volitiuũ.hinc/ẽ ꝙ cõpetit deo per eſſentiã ergo ſi potentia eſſet ifinitæ cognoſcibilitatis/vel volitatis eẽt ifinitæ pfectiõis ſimpliciter: cõſequẽs ẽ falſum: ergo eſt ſolũ finite cognitiua/vel volitia: ergo aliq̃tum põt cognoſcere:& non põt magis:ſit ita ꝙ poſſit cognoſcere:vt cẽtũ:& nõ magis illa cognitio eſt itẽſibilis:quia ex nouo gradu addito reſultabit vna qualitas intẽſior:ſed nõ reſultabit cognitio intẽſior in eſſe qualitatis. Dicerẽt ergo iſti/puta de Aliaco ꝙ eſt dabilis ſumma gratia in eſſe gratiæ in hoc ſubiecto:ratio eſt:hoc ſubiectum eſt gratificabile deo nõ ifinite quia nõ eſt ifinite beatificabile:quia nõ ẽ infinite cognitiuũ:nec infinite amarę põt.Cum ergo hoc ſubiectum

Aduerte

ſolum ſit finite cognitiuū: & amatiuū eſt finite acceptabile ad amorem/& viſionem:ergo ſolū finite gratificabile:ergo eſt poſſibile q̄ ſit aliquātulū gratificatiuū: & nō magis poſſe gratificari: ergo poterit grā ineſſe grē intendi: ſic q̄ nō poterit amplius intēdi i hoc ſubiecto in eſſe grē. Dicit notāter in hoc ſubiecto: qa pōt aliud ſubiectū pduci a deo pfectius:& tūc poterit itēdi i illo i eſſe grē ſicut i eſſe qualitatis.aliquādo grā pōt intendi in eſſe gratiæ/& non in eſſe qualitatis. Aliquando in eſſe qualitatis/& nō in eſſe gratiæ. Aliquando remitti in eſſe qualitatis:& intendi i eſſe gratiæ:& ecōtra. Dicit intendi in eſſe gratiæ:quia deus per eam magis habet gratum ſubiectum:ſed in eſſe qualitatis: quādo nō habet illud ſubiectum magis gratum:quia pōt ponere illā qualitatem in hoc ſubiecto: & non habere illud ſubiectum gratum. Similiter poteſt intēdi in eſſe gratiæ:& non in eſſe qualitatis. Patet. Deus poteſt per iſtam eādem qualitatē inuariatam plus acceptare hoc ſubiectum q̄ prius:vnde quidam dicunt q̄ non per quālibet operationem meritoriam auget charitas:ſed bene per quālibet operationem meritoriam magis eſt gratus deo. Tertio poteſt remitti in eſſe qualitatis:& intendi in eſſe gratię. Patet ſic Stat q̄ deus acceptet ſubiectum per minimum gradū gratiæ:& poſſit acceptare ad omnem gloriam poſſibilem huic creaturæ: quo facto intenditur in eſſe charitatis:& non qualitatis.

Aliud ē intēdi in eē gratiæ: in eſſe q̄litatis

Quid ſit i tēdi i eſſe grē.

Hoc ſuppoſito puta q̄ anima ſolum poteſt finite cognoſcere hn̄t tria. Primum non datur ſummā gratia poſſibilis ſimpliciter. Secundum. Non datur ſumma poſſibilis i hoc ſubiecto in eſſe qualitatis:nec eſt dabilis ſumma extra ſubiectum. Tertium. Eſt dabilis ſumma in eſſe gratiæ in hoc ſubiecto.

Scotus.

Ad argumenta Scoti. dico q̄ conſequentia non valet:eſt aſcendere in īfinitum vltra hanc paruam gratiam ſignatā:ergo aliqua eſt infinita:puta/quę infinite diſtat. Dico q̄ iſta eſt falſa. Aliqua gratia in infinitum magis diſtat. Ad aliud. Dico q̄ non eſt dabilis illa quę eſt in infinitū maior creabilis. Concedo tamen q̄ in infinitum maiorem creabilē deus videt:ſed iſta eſt falſa. Aliquam in infinitum creabilem maiorem deus videt

Rn̄det ad Scotum.

¶ Secūda Quęſtio.

Qõ ſcda.

Quantum ad ſecundum articulum q̃ritur ſecũdo/Vtrũ aiæ xp̃i ſumma grã poſſibilis fuerit collata/& difficultas huius qõnis cõſiſtit in duobus præ-tactis i articulo p̃cedenti. Primũ eſt vtrũ detur ſimpliciter ſũma charitas: cuius ſuſceptiuum ſit hoc ſubiectũ/vel illud non facimus magnam difficultatem q̃ nõ daſ ſumma grã:capiẽdo abſolute/quin deus poſſit maiorez:ſaltẽ extra ſubiectum/vel in ſubiecto capaciore:ſicut nõ daſ ſumma magnitudo poſſibilis quin de⁹ aliquam de nouo poſſit p̃ducere: & illi vnire ſcdm extẽtionẽ: ita etiã de qualitate ſcdm ĩtentionez dicendũ eſt:ſed difficultas erat maior.vtrũ deſ ſũma poſſibilis in hoc ſubiecto: non p̃pter repugnantiaz: quin poſſit eſſe aliqua maior:ſed quia hoc ſubiectum nõ eſſet illius maioris capax:& dictũ ẽ q̃ videſ p̃babilius:qd nec datur ſumma:qa ſubiectum quodlibet eſt infinitæ capacitatis paſſiue:& ratio ẽ:eſſe capacẽ paſſiue nullã iportat p̃ſectionẽ:ſed ĩpſectionem.hinc eſt q̃ deus nõ ẽ capax paſſiue:& ideo q̃ creatura ſit ĩfinitæ capacitatis: iſto modo non põt inferri ĩfinita pfectio in creatura:immo oppoſitum:quia infinita pfectio repugnat capacitati paſſiue: videtur tamen nobis/& cæteris modernioribus p̃babili⁹:q̃ nõ datur ſũma charitas poſſibilis:etiã in hoc ſubiecto determiato:qui hoc ſubiectũ ſit capax paſſiue maioris q̃litatis:ſaltẽ in eſſe q̃litatis.Sed ẽ difficultas:vtrũ ſicut ſe habẽt adiuicẽ pfectibilia: ita ſe habeãt pfectiones:quibus illa pficiũt:hoc ẽ dicere:ſicut angel⁹ eſt pfectior eẽntialiter q̃ aĩa rõnaſ vtrũ etiã angelus ſit capax maioris noticiæ/volitõis/grẽ/q̃ anima.

Dubium.

q̃tũ ad iſtud eo q̃ vtrũq; ẽ capax infinitæ noticiæ & grẽ in eſſe q̃litatis nullũ eſt magis capax altero.Sed difficultas ẽ cũ ſit multũ p̃babile. & hoc tz de Aliaco:& regulariter doc.q̃ aĩa rõnalis ſit ſolũ finite capax appræhẽſiue/ſeu cognitiue:hoc eſt dicere:q̃uis ſit capax noticiæ q̃ ſit ĩfinita ĩ eẽ q̃litatis:ẽ tñ ſolũ capax finitæ noticię ĩ eẽ noticię:hoc ẽ:aĩa põt aliquãtulũ cognoſceſ finite:hoc ẽ vnum obiectum magis cognoſcere vno tempore q̃ alio:vel magis cognoſcere/q̃ aliud obiectum:quia cognitio in eſſe cognitionis habet gradus:ita q̃ volunt dicere illi docto.Aĩa põt aliq̃tulũ puta vt centũ cognoſcere: & non vltra: ita q̃ q̃uis poſſit intendi illa noticia in eſſe qualitatis:non tamen põt effici maior ĩ eſſe noticiæ.Vnde non eſt difficultas/quin aliquando vna qualitas intẽditur in eſſe qualitatis:quę tamen non intendiſ in alio eſſe:quod eſſe cõuenit illi qualitati: ſicut albedo aliquando intendiſ in eſſe albedinis:& tamen non intenditur in eſſe ſimilitudinis.

Q̃uo aĩa ẽ ſolũ finitæ capacitatis cognitiue.

Dicunt ergo pariformiter ſuppoſito ꝙ tota cognoſcibilitas iſtius eſſe cognitū īportat pfectionē ſimpliciter: cōpetit ſolū finite huic ſubiecto: q̄a illud ſolū ē finite cognoſibilitatis. Oīa em̄ q̄ cōpetūt deo eſſentialiter/importāt pfectionem ſimpliciter: vt eſſe cognitiuum volitiuū: ergo illud animæ ſolum finite pōt competere: & anima aliquo certo gradu cognoſcere pōt: puta vt centum/& nō vltra per aliquam cognitionem. Hęc notitia intendiť bene ī eſſe qualitatis: & per hoc ꝙ intenditur in eſſe qualitatis/non plus cognoſcit: ſed non plus intenditur in eſſe notitiæ. Nota hoc ſūmope.

Queritur ergo hoc ſuppoſito ꝙ teneamus opinionem de Aliaco: quam regulariter tenent doctores Vtrum ſicut ſe habent pfectibilia: ita ſe habeant ea/per quę perfici poſſunt: hoc eſt ſicut angelus eſt pfectior anima: eodem modo ſit capax maioris notitiæ non in eſſe qualitatis/q̄ anima: quia vtrūq; eſt capacitatis infinitæ paſſiue: ſed in eſſe notitię. Pro nunc dicitur ꝙ non: & ratio iſtius præcipua eſt: quia in beatitudine aliqua aīma rationalis eſt plus beata/q̄ ſit beata quæcūq; natura angelica: vt anima chriſti/& virginis glorioſæ: nā in oī gradu angelico ſunt animæ humanæ: ita ꝙ in eadem intentione cuȝ aliquibus angelis ſunt aliqui homines: ergo oportet ꝙ tantum poteſt cognoſcere anima/quantum angelus: q̄uis ſit perfectior eſſentialiter/q̄ anima. ¶ IſTIS Suppoſitis reſpondendum eſt ad queſtionem: Vtrum animæ chriſti ſit collata ſumma gratia poſſibilis. Aia chriſti eſt beatior quocunq; angelo.

Prima concluſio. Animę chriſti non eſt collata ſūma gratia poſſibilis ſecundum legem abſolutam. Patet: non eſt poſſibile ꝙ illa gratia ſit: quia ſicut dictum eſt: quacunq; gratia poſſibili data/deus poteſt maiorem creare: ſuppoſito ꝙ non ſit poſſibile infinitum: ergo nō eſt collata aīmæ chriſti: quia ſi ſit collata animæ chriſti/iam illa eſſet ſumma. Pria cōcluſio ad qōnē rñſiua.

Circa iſtud punctū eſt difficultas ſcholę. tenendo ꝙ animæ chriſti collata fuit infinita gratia intenſiue: tunc eſt ei collata ſumma poſſibilis: ſic ꝙ nulla poſſet eſſe maior ea capiendo maius proprie: quia infinito nihil poteſt eſſe maius: capiendo proprie maius. HOC Suppoſito ꝙ animæ chriſti fuit collata infinita gratia/ſunt concedenda duo: primū ¶ Non eſt ei collata ſumma: ꝙ non poſſit eſſe maior ea: ſecundo. NON EST ei collata ſumma/quin poſſit eſſe maior: capiendo īproprie maius: quia illi infinite poteſt addi vnus gradus penetratiue/& vni- difficultas

maria plenitudine ſingularis prerogatiuæ:qa p̄ ſingulis alijs puris creaturis habuit copioſam:ſed qn̄ dicit̄ de xp̄o plenus gratia habuit illā plenitudinē nō ſolū q̄tum ad abundātiā/copiā/& ſingularē p̄rogatiuā:ſed ſuphabundāter pro ſe & alijs:ſtephan⁹ aūt nō habuit niſi pro ſe :neq̄ virgo maria:quia nō meruerūt alijs. ſol⁹ chriſtus meruit ꝑ alijs merito de condigno

De plenitudie gr̄æ virginis.

Dubitatur ſecūdo Vtrū ſit eadē gratia i xp̄o ſingularis pſonæ/& gr̄æ capitis. Chriſtus em̄ vt ſingularis pſona habuit gr̄am:quia ē beatus: ergo habuit gr̄am vt ſingularis pſona: & cū hoc xp̄s fuit/& ē caput totius eccleſiæ. Querit̄ ergo V trum ſcd̄m eādem gr̄am fuit caput eccleſiæ : ſcd̄m quam eſt acceptus ad vitā ęternā:vel ſcd̄m quam aīa eſt accepta ad beatitudinem.

Dubium ſecūdum

Pro hoc ſupponitur ex apoſtolo ꝙ tota collectio fideliū ē vnū corp⁹:qđ vocat̄ corpus miſticū xp̄i/& caput iſti⁹ corporis ē xp̄s/& cōgregatio fideliū i ſacris lr̄is vocat̄ domus: & ſcd̄m ꝙ vocat̄ dom⁹ xp̄s dr̄ fūdamētū:aliud fundamētū nemo ponere pōt:prętet id/qđ eſt xp̄s:vnde eſſe caput ē gr̄æ. Quęſtio ergo eſt vtrum ab eadē gr̄a dicat̄ caput:& acceptus deo

Quātū ad hoc ad eſſe caput requiritur aliqua conformitas i materia/& natura:puta ꝙ caput ſit mēbris cōforme q̄tū ad naturā:eodē mō vt dicat̄ caput cōgregatiōis d3 eē eiuſdem naturæ cū mēbris: hīc ē ꝙ angel⁹ nūq̄ dr̄ caput cōgregatōis hoīs qa nō ē eiuſdē naturę i ſpecie:ſ3 xp̄s ē eiuſdē naturæ cū hoib⁹:iō illa concedit̄:cōpetit xp̄o. Requirit̄ ſcd̄o ad eſſe caput:ꝙ cętera membra recipiant influxū ab illo:puta ꝙ ſint/& dependeant ab illo:non eni eſt poſſibile vitam ſtare in cęteris membris ſine capite:ideo cętera membra dependent a capite in conſeruari. Tertio ad eſſe caput requiritur ꝙ cętera membra recipiant motum/& influxum a capite. Omnis enim motus progreſſiuus eſt a ſenſu/vel a ratione: & ſenſus/& ratio maxime vigent in capite. His ſuppoſitis q̄tum ad primu3/Chriſtus habet conformitatem cum cęteris membris in natura. Similiter cętera membra ſunt a chriſto:ſaltem ſecūdum naturam diuinam:quia eſt cauſa omnium:& in cętera membra influit cauſando gr̄am effectiue ſcd̄3 diuinitatem/& meritorie ſcd̄m humanitatem: in paſſione em̄ meruit omnem gr̄am: quam habet quicūq̄ hominū:nec datur gr̄a: niſi ex merito chriſti. Meruit em̄ ꝙ nr̄i actus eſſent meritorij:& acceptati ad vitam ęternam. Chriſto ergo competūt omnes conditiōes capitis: ergo ē caput. Papa em̄ non ē ita caput eccleſiæ:ſic

Quid reqrit̄ ad eſſe caput.

Nota.

Xp̄s nobis gr̄am meruit.

lum difficultas de ſecunda quam habet ſecundum humanitatē utrum videlꝫ ſe extendat ad omnia obiecta ad que ſe extendit il la quam habet ſecundum diuinitatem.

Secundo ſupponitur ꝙ in chriſto duplex poni tur notitia loquendo de notitia ſimplicis apprehenſionis ſeu ſim plicis viſionis: eſt quedā notitia qua cognoſcit rem in verbo: & ē quedam qua cognouit rem in proprio genere. vnde ſicut quelī bet res mundi habet eſſe in ſua propria natura: ita habet eſſe in deo & eius ydea eſt in deo deus eſt ymago & ſimilitudo illiꝰ rei deus enim eſt cuiuſlibꝫ rei notitia: qa notitia dei nō diſtīguitur a deo: ergo deus eſt cuiuſlibet rei exemplar & ymago etiam ante q̄ res ſint: qa ab eterno omniū rerum dicitur eſſe idee in deo cū quelibet res: ſiue p̄ſens: ſiue abſens reluceat in verbo tanq̄ in ſpe culo: & ibi ſit ſua ſimilitudo: quia verbuꝫ eſt ſua ſimilitudo: & vi dēs verbuꝫ poteſt ip̄m videre ſecundum rationem ſecundū quā eſt exemplar rei: vnde dicunt doc. ponētes ſpecies ꝙ ad cogno ſcendū rē in abſentia rei oportet de neceſſitate ſe reflectere ſup illam ſpeciem que remanet in abſentia & in illa ſpecie cognoſci tur res abſens. Hic dicit Gregorius ꝙ oīs abſtractiua noticia eſt intuitiua ſpeciei: ita cōformiter ad cognoſcendū rem abſentem ſi deus ſit nobis preſens illa relucet in deo tāq̄ in exēplari: & opꝫ apprehendere deum: vt eſt illius rei ſimilitudo: talis notitia dici tur in verbo: & vocatur ab Auguſtino / & ab alijs doctoribus no ticia matutina: eo ꝙ eſt perfectior multo q̄ noticia / qua cognoſci tur res in proprio genere: & dicuntur res in verbo: quia verbum eſt exemplar illarum. Alij dicunt ꝙ res cognoſcitur in verbo qn̄ videndo verbum deus infundit noticiā rei quam alias non poſſꝫ habere ſine tali infuſione: quia res eſt abſens. Sed primus modꝰ videtur probabilior.

Cuiuſlibꝫ rei idea ē ī deo.

Aduerte de noticiā in verbo.

Noticia matutina.

Quorūdā opinio.

Sed cognoſcere in proprio genere eſt cognoſce re cognitione accepta ab ipſa re & qualiter entitas habet eſſe in ſua natura ita ab ipſa poteſt capi cognitio eius vnde cognitio nem accipere a re eſt ipſam cū potentia partialiter cauſare noti tiam & illa vocatur veſpertina.

Quid cognoſcere ī ꝓprio genere.

noticia veſpertina.

Vltra ſupponendum. ꝙ videtur vel cognoſcitur res & ī verbo & in proprio genere: & non eſt repugnantia ſicut ī materia noticiarum ſtat eandem rem ſimul & ſemel intuitiue & abſtractiue cognoſcere: & dico ſimul & ſemel. vnde chriſtus qn̄ conuerſabatur in mundo erant multa ſibi obiectiue preſentia q̄

Noticia intuitiua & abſtractiua non repugnant.

erāt in debita approxīatiōe tales res ita preſentes in itellectu e‑rant cauſe naturales ad producendum noticiam illarum in pro‑prio genere. vltra cum verbū erat preſens anime chriſti q̄ cogno‑ſcebat intuitiue verbum poterat apprehendere verbum ſecun‑dū ꝙ exemplar illius rei: & tunc ſimul & ſemel habebat chriſt⁹ alicuius rei cognitionem: ſcilicet in verbo & in proprio genere: & ille cognitiōes adiuicē differūt ſpe. Forte dices mai⁹ lumē of‑fuſcat min⁹: ſ3 noticia i verbo ē mai⁹ lumē: q̄libet eni noticia ē lu‑men aīe: ergo noticia in verbo offuſcat illam in proprio genere. Dico illud eſt verum de lumine corporali & non intellectuali: immo oppoſitum maius lumen confortat ad habē‑dum minus lumen intellectus: & ſic non eſt ſimile. Iſtis ſuppoſi‑tis videlicet ꝙ anima chriſti habuit iſtam noticia3 ſcilicet in ver‑bo & in proprio genere & hoc de eadem re puta de matre ſua p̄‑ſente (nunc autem angeli habent de rebus preſentibus in ꝓprio genere & de abſentibus ſolum in verbo) ad noticiam in proprio genere requiritur diſtantia: ſed in verbo non requiritur actiuitas mea. His ergo ſuppoſitis queritur: vtrum chriſtus cognouit om‑nia in verbo ſecundum humanitatem q̄tu3 ad hoc dicit Tho. ꝙ chriſtus ſecundum humanitatem cognouit omnia que cogno‑uit verbum noticia viſionis: ſed non noticia ſimplicis ſcientie. & iſti antiqui vocant noticiam viſionis verbi noticiam preſentium preteritorum & futurorum ipſum verbum: quia ipſummet ver‑bum eſt ſua noticia: & dicitur ſimplicis apprehenſionis reſpectu poſſibilium & eſt eadem res que eſt noticia ſimplicis viſionis & ſimplicis ſcientie. Sed in ordine ad diuerſa obiecta taliter vel ta‑liter denominatur: ſecundū Tho. q̄to in aliq̄ re cognoſcūtur plu‑res effectus tanto ipſa perfectius cognoſcitur: ergo ſi cognoſcūt omnes effectus poſſibiles in illa re: illa res comprehenditur. exē‑plū: ſi i aliquo pricipio cognoſcim⁹ om̄s concluſiones deducibi‑les ex illo dicimur comprehendere illud principium: ſed eſt impoſſibile deum comprehendi ab intellectu creato: ergo nec poteſt intellectus creatus omnes effectus poſſibiles in deo co‑gnoſcere. Et hec eſt ratio. S. Tho. Vnde deu3 comprehendi nō eſt aliud q̄ deum cognoſci q̄tum cognoſcibilis eſt: & a ſe ſolo cō‑prehenditur: vnde quando noticia eſt tanta in genere noticie q̄‑ta eſt res cognita in gn̄e cognitiuitatis. i. quādo res tātum cogno‑ſcitur q̄tū cognoſcibilis ē ꝓprie dicit̄ cōprehēdi. Sed de⁹ ē infini‑te cognoſcibilis: quia infinite perfectionis & ſic ab intellectu cre‑ato non poteſt comprehendi.

Xp̄s hūit noticiā in verbo & i ꝓprio gn̄e argumētū

Quid noti‑cia viſiōis.

Quid noti‑tia ſimpli‑cis ſciētie.

Quid deū cōphēdi.

Scot⁹ thomā impugnat.

Scotus nititur ꝓbare ꝙ illa ratio nō ē alicuius efficacie nec apparētie. Nā ſi ſit aliquod pricipiū puta.a ex quo ſequitur.b.& iterū ex.b.ſeqtur.c. Si ego cognoſca3 illud pricipiū p hoc ꝙ cognoſco ex.b.c.nō magis cognoſco.a.q̄ prius & nō oportet ꝙ q̄to plures cōcluſiones cognoſcūtur in illo principio ꝙ tanto perfecti⁹ cognoſcatur illud pricipiū imo deduco apparenter ſit a principiū ex quo immediate ſequūtur due cōcluſiones: ſcilicet.b.&.c.per hoc ꝙ cognoſco.b.cōcluſionem per.a.principiu3 nō cognoſco pfectius.a.q̄ prius. ſufficit eni applicare a pricipiu3 ad.b.cōcluſionem & per hoc ꝙ ego applico in cōſequentia euidēti nō acqro nouā notíciā a principij: ſed ſolū acqro notitiā nouā vel conſequētie. vel cōſequētis: ergo falſum eſt ꝙ dicit Tho. ꝙ q̄to plures cōcluſiones cognoſcūtur in principio aliquo cognoſcit perfectius illud principiu3: nam per talem applicationem nihil penitus acqritur de notícia principij: quía illa applicatio principij ad cōcluſionem nō eſt ad probandum a principiū: ſed ad ꝓbandum cōcluſiones que deducuntur ex.a.principio: ergo falſū eſt ꝙ per hoc ꝙ in principio cognoſcitur cōcluſio ꝙ oporteat illud principium perfectius cognoſci. Itē falſum eſt ꝙ quando in cauſa cognoſcūtur plures effectus ꝙ perfectius cognoſcatur. Eſt poſſibile ꝙ per.a.noticiam cognoſcam verbu3 & poſtea per noticiam eandem in nūero cognoſcam verbum & vnam creatura3 tres: quattuor .&c. & eſt opinio Scoti quam poſtea reprobabimus. Non ſiſtamus in opinione Tho. ſed q̄tū ē de opiniōe ei⁹.

Dubium. Arguitur.

Vtrū poſſet deffenſari ꝙ xp̄s cognouit directe p̄ſentia p̄terita & futura: ſ3 nō poſſibilia & ꝓbo ꝙ nō: qa ſi cognouit oia p̄ntia diſtincte cognouit īfinita: qa ſūt infinite ptes ꝓportionales ergo. Dices ꝙ loqmur de totali. Cōtra cognouit diſtīcte oia p̄ntia: ergo cognouit diſtīcte ſuā noticiā p quā cognouit verbum & illa eſt vnum ens totale & erat preſens: & vltra cognouit diſtincte illam noticiam: ergo cognouit iterum diſtincte illa3 noticiam ſecundam per quam cognouit primam: & tertiam p quā cognouit ſecundam & ſic in infinitum: & eſt argumentum qd fit de noticijs reflexiuis. cū ergo iſta ſecūda noticia p qua3 cognoſcit diſtīcte prima3 ſit vnū ens cognouit eā diſtīcte & n̄ p ſemetipa3 qa nulla p̄t eē diſtīcta ſui. & tertiā p q̄rtā & q̄rtā p q̄ntā & ſic ī infinitū: ergo o3 de neceſſitate fateri ꝙ hūit īfinitas noticias diſtīctas

Solutio replicatus valide.

Nā tenēdo ꝙ cognouit res diſtīctas p diſtīctas noticias: nō ē poſſibile q̄n hūerit infinitas noticias: ſicut optīe deduxit argumētū.

Hērici opinio.

Alia eſt opinio Henrici ꝙ nō cognoſcit omnia q̄ cognoſcit verbū actualiter: ga tūc habuiſſ; īfinitas noticias actualiter vel haberet vnam infinite perfectionis ſecundum humanitatem: patet infinita cognoſcit verbum diſtinctē. Si primum puta diſtinctis noticijs habetur propoſitum: ſi ſecundum puta vnica noticia: ergo eſt infinite perfectionis: pat; perfectior eſt noticia diſtincta duorum obiectorum q̄ vnius: hinc eſt ꝙ deus qui eſt diſtincta noticia infinitorum obiectorum eſt infinite perfectus. Dicit ſecundo henricus cognouit omnia diſtincte habitualiter. id eſt habuit habitum per quem poterat deuenire ad directam noticiam hoc eſt habuit habitum infuſum a deo per que; quādo volebat de preſenti preterito vel poſſibili cognoſcere: poterat in diſtinctam noticiam deuenire.

Scot⁹ ī hēricum.

Scotus retorquet argumentum in eum quia ratio quam facit ad probationem prime partis equaliter facit ad improbandum ſecundam. Dicit ergo Henricus ꝙ non poteſt per vnicam noticiam: quia eſſet infinite perfectionis. Contra infera; ergo per vnum habitum non poteſt infinita cognoſcere. Si ratio prime partis ſit efficax puta ꝙ diſtīcta noticia duorum eſt perfectior q̄ vni⁹ & diſtīcta q̄ttuor q̄ triū ergo diſtīcta īfinitorū ē infinite pfctōis: ego arguam ꝙ habitus diſtīctus duorum eſt perfectior q̄ vnius & quattuor q̄ trium: & ſic in infinitum ergo diſtinctus infinitorum eſt infinite perfectionis.

Opinio varronis.

Alia eſt opinio varronis ꝙ cognoſcit omnia habitu. id eſt habet vnam noticiam que poteſt ei omne obiectum repreſentare non per habitum inclinantem ad directam cognitionem ſed habuit vnam noticiam perquam vnunquodq; obiectū cognoſcibile poterat cognoſcere vnde Varro dicit ſicut Sco. de noticia ī verbo: ſcilicet ꝙ illa per quam video eſſentiam diuina; poteſt eſſe alterius obiecti mediante īpa inuariata q̄ nunc ſit: hoc eſt nūc repn̄tat mihi formaliter verbū & a creaturā: dico ꝙ ipſa inuariata pōt repn̄tare cum a creatura /b/ creatura; de nouo: ita ꝙ poteſt mihi repn̄tare. a. obiectū mediatū ꝙ nūc repn̄tet mihi non immediate: quia verbu; eſt obiectum immediatum.

Quid cognoſcere hitualiter oīa in verbo.

Dicit ergo varro cognoſcere omnia habitualiter in verbo eſt cognoſcere noticia qua immediate cognoſcit verbū & per illam inuariatam poteſt omne cognoſcibile cognoſcere. Si inferās ergo quilibet beatus cognoſcit omnia poſſibilia ī ver-

bo ſicut chriſtus:Dicit non eſt ſimile quia deus non vult preſentare vnũquodq; obiectũ cuilibet alteri:ſicut chriſto:verum eſt ꝙ vnũquodq; cognoſcibile poteſt cognoſcere beatus:ſed deus nõ diſpoſuit oſtendere.ſecus eſt de Chriſto. Gabriel poſt Ocham impugnat hanc opinionem:puta ꝙ non eſt poſſibile ꝙ de nouo tranſeat noticia in aliud obiectum inquod nunc non tranſſit puta ꝙ non eſt poſſibile ꝙ noticia q̃ nunc repñtat verbũ poſtea repñtet aliud obiectũ.ratio qa noticia naturaliter repñtat & ẽ naturalis ſimilitudo omniũ que repñtantur per eam:ergo ſi vno tẽpore eſt ſimilitudo:eſt alio tempore ſimilitudo:quia ſi hoc a natura ſibi conuenit:non poteſt ab ea aufferri:& ſi ex natura conuenit ei non repreſentare nunc hoc obiectum non poteſt alio tẽpore repreſentare.Et eſt argumentum apparens. quod tamen facile ſolui poſſet:& diceret ꝙ noticia qua videtur verbũ repñtat illud naturaliter:& alia obiecta non naturaliter:ſed ad placitum dei:quia deus eſt exemplar liberum : ſed alia eſt apparentior opinio & fũdamẽtum Ochã eſt ꝙ nunq̃ vna noticia poteſt tranſire in aliquod obiectum quod prius non repreſentabat pariforma ſi iam repreſentat aliqđ obiectum nunq̃ poteſt remanere in eſſe noticie:& non repreſentare:quia naturaliter illud repreſentat & non aliud.

argumẽtũ Gabrielis.

Soluit rõ Gabrielis.

Recitate ſunt quattuor opiniones:an chriſtus ſecundum humanitatem videat omnia q̃ verbũ videt prima.Tho. ꝙ videt actu que verbum ſcit ſcia viſionis.id eſt preſentia preterita & futura.Henricus dicit ꝙ videt omnia habitu:ſed non actu. id eſt h; habitualẽ noticiam mediante qua poteſt producere vniuſcuiuſq; obiecti viſionẽ.Varro dicit ꝙ videt habitu.id ẽ h; vnam noticiam que poteſt ei omne obiectum repreſentare.Conſequẽter Ochã.xij.q.quarti ſententiarum & Gabriel ſupponit pro opinione ocham quod habet prima diſtinctione primi ꝙ viſio beatifica & fruitio eſt a ſolo deo.Ita ꝙ anima beati non ſe habet actiue reſpectu illorũ actuũ:ita ꝙ nihil agit:ſed ſe habet pure paſſiue ſicut aq̃ ſe h; pure paſſiue recipiẽdo caliditatẽ:notũ ẽ ꝙ deus agit grãm ſe ſolo & iſta ẽ ſuppõ.doc.ex doctrina Ochã ꝙ aĩa pure paſſiue ſe h; reſpectu actuũ beatificorum & nullomodo actiue & ſic non eſt de ratione cognitionis ꝙ ſit a potentia cui inheret.Ideo non ſequitur hec potentia cognoſcit per hanc noticiam:ergo agit illam:q̃uis Dealyaco cõtradicat ſibi licet gratia & gloria ſit a ſolo deo:tamẽ de rõne noticie dicit ꝙ ſit effectiua.

Thomas.

Henricus.

Varro.

Ocham.

Qđ beati ſe hñt pure paſſiue i viſione.

a potentia cuius eſt:conſequenter dicit Ocham ſicut noticia beatifica que eſt verbi eſt a ſolo deo. Ita noticia in verbo creature ē a ſolo deo.tota poſitio cōſiſtit in quattuor. Primum eſt declaratū. ſecundum eſt ſicut noticia verbi eſt a ſolo deo.ita noticia creature in verbo & illa vocatur in verbo quā deus infundit cum videt verbum. Sed noticia in verbo eſt a ſolo deo ſicut noticia verbi.

corrolariū pōt videri verbū ſine creatura.

Ex quo ſeqtur ꝙ p̄t videri verbum nulla creatura viſa i verbo & videri verbum cum vna creatura alijs creaturis nō viſis in verbo.nā verbum & creatura diſtinguūtur:ergo deus pōt infundere viſionem verbi & alicui⁹ creature & non alterius & ſolius verbi ſine viſione creature:tertium punctum eſt in quo conſiſtit.deus cum videtur verbum poteſt infundere vnam viſionē creature in verbo que nullomodo erit verbi:& poteſt infundere vnam noticiam creature in verbo que ſimul erit verbi ſicut apd̄ Ocham aliquando vnico actu diligitur deus & creatura:aliquando diſtinctis actibus ita ſtat ꝙ videatur verbum & creatura i verbo eadem viſione & diſtinctis viſionibus & vtraq; iſtarum erit beatifica.

Eadē viſione pōt videri verbū & creatura

Quarto dicit.illa noticia que eſt primo ſolius verbi nūq̄ poteſt effici noticia creature & illa noticia que eſt vtriuſq; nūq̄ poteſt remanere quin ſit noticia vtriuſq; ſimul:ita ꝙ non poteſt remanere & ſit noticia ſolius verbi:tota ratio doc/eſt quia omnis noticia eſt naturaliter noticia cuiuſcūq; cuius eſt noticia:& naturalis ſimilitudo & naturale exemplar eius.ſicut eſt illud quod cōuenit naturaliter alicui ipſo manente non poteſt ab eo auferri: ergo cum illa noticia que ſimul eſt verbi & creature in verbo ſit noticia naturalis verbi & creature:ſicut non poteſt remanere noticia verbi:quin ſit noticia verbi:ita non poteſt remanere in verbo quin ſit noticia creature i verbo:eodemmodo probatur ſecūdum.fuerunt aliqui dicentes:ꝙ omnis noticia cuiuſcūq; rei per diuinam voluntatem poteſt effici noticia alterius eiuſdē ſpeciei ſed dicitur. ꝙ noticia vnius rei non poteſt effici noticia alterius rei:cuius non eſt modo noticia.

corrolariū

Ex quo ſequitur ꝙ noticia qua videtur verbū & res in verbo ſimul & illa qua ſolum videtur verbū:diſtinguntur ſpe:rō ē quandocūq; ſunt duo & vni cōuenit naturaliter aliqd ꝙ alteri repugnat:illa diſtiguūt & ē bonū argumētū ad ꝓbādū diſtīctionē ſpecificā:hoc cōueit iſti & n̄ illi. Igit diſtigūt ſpe. ſicut ē ꝙ cōuenit naturaliter iſti ſcđe noticie:q̄ videnť duo:ſc; res in verbo & ip̄; verbū:rep̄ñtare illa duo & alteri repugnat rep̄ñtař illa duo

ſed ſolum verbum repñtat.igitur.Quãdocũq; ſunt duo indiuiđua & aliqd ex natura rei cõuenit vni qđ repugnat alteri:illa diſtinguũtur ſpẽ.Dices ergo noticia ſortis/& noticia platonis diſtiguerentur ſpẽ.& hoc tangit Ochã in quodã quolibeto:patet noticie ſortis repugnat repñtare platonem:& hoc ex natura rei:quia ex natura rei cõuenit ei repñtare ſortez:ergo ex natura rei aliqd conuenit noticie ſortis qđ repugnat noticie platonis:& ecõtra:ergo diſtingũť ſpecie:ſʒ hoc videtur falſum:qa penes diſtinctionẽ obiectorum attẽditur diſtinctio noticiarũ:ergo illud qđ dictũ eſt non videtur ſufficiẽs:vʒ hoc cõuenit huic idiuiduo ex natura rei & repugnat alteri:ergo differunt ſpecie.Multi dicerent ꝙ repugnat.b.calori producere calorem productum ab.a.calore:vt calorẽ quem poteſt.a. ignis producere non poteſt.b.ignis producere.& ideo non ſequitur hoc ex natura rei competit huic indiuiduo/& hoc idem numero repugnat alteri:ergo diſtinguntur ſpecie. Sed bene ſequitur hoc conuenit huic indiuiduo & alteri a tota ſpecie non poteſt competere:ergo diſtinguntur ſpecie iam dico in propoſito q̃uis noticie platõis repugnet repreſentare ſortem in numero:tamen nõ ei repugnat repreſen tare aliquid qđ ẽ eiuſdem ſpeciei cuʒ ſorte:puta platonem:ſufficit eiꝙ cõpetat. vel natum ſit competere.

Adnerte.

Attẽde ad hoc diligẽter.

Vnde dico ꝙ iſta noticia qua cognoſcitur verbũ non poteſt repreſentare creaturam nec aliquam eiuſdem ſpeciei.Et ſic adhuc argumentum currit ꝙ differunt ſpecie.

Secundo notandum quando dicitur. aliquid eſt in deo:poteſt multipliciter intelligi.Vnomodo ꝙ ſit realiter ſecundum ſuam eſſentiam in deo q̃admodum dicimus materia & anima ſunt in homine ſecundũ proprias entitates: & iſtomodo nihil eſt in deo. Aliomodo aliquid dicitur eſſe in deo obiectiue.id eſt cognoſcitur a deo ſicut omnes creature ab eterno fuerunt in deo Illa enim que cognoſcuntur ab aliquo ſunt in eo obiectiue.Tertio modo Aliquid dicitur eſſe in deo eminenter . id eſt continet omnem perfectionem:& omnes perfectiones creature ſunt in deo.Iam anteq̃ reſpondeatur eſt difficultas.

Aliqd eẽ i deo multipr̃ itelligitur.

Dubium.

VTrum potentia creata poſſit ſimul & ſemel infinita cognoſcere. Si non. euidens eſt q̄ anima chriſti non cognoſcebat omnia que deus cognouit. Sʒ primo videndum eſt: an repugnat intellectui creato infinita confuſe cognoſcere (nam cognoſcendo hominem cognoſco omnes homines poſſibiles) & de hoc non eſt difficultas.

An itellectꝰ creatꝰ poſſit diſtincte iſinita cognoſcerē

Sed eſt difficultas: an poteſt intellectus creatus infinita diſtincte cognoſcere. vel diſtinctis noticijs vel vnica noticia ſimul & ſemel. Ita q̄ quilibet eorum repreſentabitur vnica noticia diſtincta in itellectu. De hoc duo ſunt modi dicēdi: Gergo. dicit q̄ poteſt infinitis diſtinctis cognitionibus infinita cognoſcere: ita q̄ eſt poſſibile: q̄ anima cognoſcat infinita diſtincte per ĩfinitas diſtictas noticias: ita q̄ ſingule noticie ſingula rep̄ntabūt obiecta: ratio Gre. non repugnat quin deus producat in anima & ponat ſubiectiue infinitas ſpecies. Supponamus q̄ ſit ponendum infinitum: & anima eſt infinitorum capax: patet quandocū q̄ aliqđ agēs cum vno adiutorio producit vnum effectum: ſi ſupueniēte ſecundo adiutorio producat ſecundū: non poteſt argui maior actitas illius potentie exemplum Gregorij lumen in medio cum adiutorio coloris approximati producit in medium ſpecies coloris & illa ſpecies producitur partialiter á lumine & colore hinc eſt q̄ in tenebris non producuntur: ergo illud lumen requiritur tanq̄ cauſa efficiens. Vltra ſi eidem medio applicetur ſecundus color non obſtante productione priorum ſpecierum ꝓducet tantas ſicut prius. Et ſi tertius applicetur: iterum tantas ꝓducet: & ſic in infinitum: & ex hoc non arguitur maior actiuitas illius luminis: & ſi applicetur infinitus color ꝓducet infinitas ſpecies. Eodem modo: ſi intellectus cum vna ſpecie producit noticiam: & cum ſecunda ſpecie producit aliam: & ſic conſequenter non poteſt argui infinita actiuitas intellectus: quia producere infinitos actus cum adiutorio infinito non eſt infinite agere: vt dicit Grego. & hoc de intellectu ſeparato & non aggrauato corpore. Si ergo deus infūderet infinitas diſtictas ſpecies infinitorū obiectorum cum illis infinitis ſpeciebus intellectus poſſet infinitas noticias producere. Adhuc ſecundum ochā non ſequitur hoc ꝓducit infinitos effectus equales non communicantes: ſine adiutorio infinito: ergo eſt infinite actiuitatis. Nam ſi eſſent iufinita pedalia applicata. a. igni produceret infinitos calores vt. a. ignis poteſt producere calorem vt quattuor in illis infinitis pedalibus ſi

Gregorij imaginatio..

Gregorij apparētia.

Analogia.

ponerenꝭ penetratiue:ergo etiã ſi poſſet applicari.a.igni i quolꝫ illorum producet caliditatem:vt quattuor.Nam ſi applicerẽ duę aquæ in duobus poculis: ita ꝙ non ſe iuuẽt ad reſiſtendũ:quælibet erit ita cito calefacta:ac ſi non eſſet niſi vna: & ignis æque in quamlibet producet calorem/vt quattuor:ac ſi eſſet vna ſola Etſi per impoſſibile/vel poſſibile applicarentur infinitæ ſine adiutorio infinito/infinitos produceret calores. Nam paſſum non adiuuat actiue producendo. Ideo iſta conſequentia non valet: Hoc agit infinitos actus ęquales non communicantes:ergo hoc agens infinite agit:ergo non poteſt argui. Hoc agens poteſt ſimul/& ſemel infinitos effectus producere:ergo inifinite agit.

¶DICES/Penes quid ergo attenditur infinita actiuitas. Dicit Ochã per hoc/qđ eſt poſſe producere vnum effectum: qui erit infinitus in vno paſſo/vnde ignis non poteſt in vno paſſo infinitũ calorem producere:immo quocunq; producto eſt alicuius certi gradus. ¶SED Si daretur aliquod agens/quod poſſet infinituꝫ producere in vno paſſo eſſet infinitæ actiuitatis: & ſic concluditur infinitas/apud Ochã. ¶Similiter non valet intellectus poteſt ſimul infinita obiecta cognoſcere:ergo eſt ĩfinitæ actiuitatis. Penes qđ attẽda tur ĩfinita acti uitas.

Aliis videtur puta Adę/& Andreæ de Caſtro ꝙ non poteſt:non propter hoc ꝙ eſſet infinitæ actiuitatis: ſicut oſtendunt Ocham/& Gregorius: ſed propter hoc quia eſſet infinitæ cognoſcibilitatis:& cognoſcibilitas dicit perfectionem ſimpliciter. Et ſi concederetur infinitæ cognoſcibilitatis deberet cõcedi infinitæ perfectionis. nam poſſe cognoſcere vnum obiectũ eſt actus perfectionis/& duo maioris/& tria ſimul & ſemel: adhuc maioris:ergo poſſe ſimul/& ſemel infinita eſt infinitę cognoſcibilitatis:& tunc bene ſequitur.hęc potentia poteſt ſimul/& ſemel infinita cognoſcere:ergo eſt infinitæ cognoſcibilitatis. Adam. Andreas. Eſſe infinitæ cognoſcibilitatis arguit infinitã pfectionẽ

Andreas facit argumentum contra ſe: quod non ſoluit:vult probare ꝙ cum finita cognoſcibilitate adhuc ſtet infinita ſimul cognoſcere diſtincte:& ſupponamus ꝙ anima ſolum ſit cognoſcibilitatis:vt octo.ẽ poſſibile ꝙ cognoſcat vnũ obiectũ vt ſex:adhuc capacitas cognitionis nõduꝫ eſt repleta:poteſt adhuc vt vnum aliud obiectũ cognoſcere & cum dimidio:puta cognoſceret vt ſeptem cum dimidio: tũc diuidamus octo per partes proportionales:primo in quattuor: iterũ in duo. Et ſic conſequenter: tunc ex illis ſimul iunctis reſultarent ſolum octo:ſi vna Andreæ argumtũ.

noticia vt quattuor eſſet in anima reſpectu.a. obiecti: ſecūda reſpectu.b.obiecti: & ſic in infinitum adhuc per iſtas infinitas noticias ſe excedentes ꝓportionaliter repleretur ſolum capacitas intellect⁹ finite & oīs ſunt cōpoſſibiles in intellectu. Pt3 aggregatum ex omnibus illis cognitionibus reſultaret ſolum vt octo: & habet capacitatem intellectualē/vt octo:igiť.

Solutio doctoris.

Dico ꝙ non eſt inconueniens animā cognoſcere infinita īfinitis diſtīctis noticijs: & dico ꝙ illæ noticiæ ſe excedūt ſcdm proportionē: & ſe habent ſicut partes proportionales aliscuius continui/vel alicuius intentionis: & hoc tenendo ꝙ intētio qualiſcū ꝓ parua ſufficit ad eē noticiā & op3 cape noticias diuerſarum ſpecieꝝ:vel ſaltē quę ſe non intendant. ¶ Dicit ergo ſecunda opinio ꝙ non eſt poſſibile ꝗ īfinita cognoſcat & ꝙ eque ītēſe quodl3 illoꝝ:quia tunc manifeſte argueretur infinita cognoſcibilitas: & per conſequens infinita perfectio.

In primo articulo querebatur Vtrū anima xp̄i cognouit omnia in verbo/ꝗ verbum cognouit: & poſitus ē multiplex modus. Q̃tu3 ad iſtū articulum īueſtigādum eſt conſequēter quid eſt cognoſcere in verbo ſecundum diuerſas opiniones: & vtrum ſit eadem cognitio/qua cognoſcitur res in verbo: & ip̄3 verbum: & poſtea alias res: & reſolutoire dico ꝙ non eſt eadem. quia implicat nunc aliquam noticiam non eſſe noticiam alicuius rei: & poſtea eſſe noticiā illius. Vnde bene verum eſt ꝙ noticia/ quę nunc eſt noticia vnius poteſt non eſſe noticia illius: quia pōt poni in ſubiecto non vitaliter perceptiuo:ſed ſi nō eſt noticia huius rei nō poteſt poſtea effici noticia illius. Reſpōdendo ad q̄ōnem ſit prima concluſio.

Pria concluſio rñſ ua q̄ōnis.

Anima chriſti in verbo poteſt cognoſcere omnia nedum pręſentia/pręterita/& futura/ſed etiam poſſibilia. Patet per illud Ioānis primo. Plenum gratia/& veritate: & ſcdm expoſitionem Auguſtini veritas refertur ad ſapientiam: & ſi foret aliquod poſſibile cognoſcibile: quod non poſſ3 cognoſcere chriſt⁹ ſcdm animam non eſſet plenus ſapientia:ergo. Patet etiam apoca.v. Dignus eſt agnus/qui occiſus eſt accipere deitatem/& ſciētiam.glo.i.omnem cognitionem. Item probatur ex altero: chriſtus conſtitutus eſt iudex oim viuorum/& mortuorum: & hoc ē efficax argumentum ad probandum ꝙ cognouit oīs actus humanos p̄ntes/p̄teritos/& futuros/ & poſſibiles q̄tūcū3 ſecretos. id ē interiores:quia eſt conſtitutus iudex oim: ſed nullus poteſt bene iudicare:niſi de his quę bene nouit:ergo chriſtus nouit oia

tōne quoqꝫ iudicādi ſūt viuētes ꝑteriti & futuri: xp̄s nō ſolū ſcđm dinitatē ſꝫ ſcđm hūanitatē cōſtitutus eſt oīm iudex. Data eſt em̄ illi a deo p̄re oīs ptās in cælo/& in terra. Reliquit ergo ꝙ chriſt⁹ cognouit oīa/ꝓpter q̄ iudicandi ſunt oēs hoīes: & illi ſunt actus etiā iteriores tā pręſentes/ꝑteriti q̄ futuri: & vltra. ergo cognouit oīa a fortiori q̄ nō ſunt ex natura rei occulta: ergo cōcluſio vera: videlicet ꝙ xp̄s pōt cognoſcere ſcđm hūanitatē oīa poſſibilia in verbo. COR relariū. ¶ Infinita pn̄t a xp̄o cognoſci ſincathegoreumatice/ſed nō cathegoreumatice. Patꝫ ſic. Oīa poſſibilia pn̄t a xp̄o cognoſci: capiēdo oīa diſtributiue: ſed infinita ſunt poſſibilia capiēdo ſincathegoreumatice: ergo infinita pn̄t a xp̄o cognoſci ſincathegoreumatice. hæc ē optima cōſequētia in Darij. Gabriel Vn̄ quidā dicit ꝙ non pōt cognoſcere īfinita cathegoreumatice & ꝙ iſta eſt falſa. Infinita pn̄t a xp̄o cognoſci cathegoreumatice ſꝫ ego arguā eodē mō ad ꝓbandū hanc partem/ſicut aliā. Bene ſequit. Oīa poſſibilia pn̄t a xp̄o cognoſci diſtributiue: ſed infinita ſunt poſſibilia cathegoreumatice: ergo: &c. Forte negas mioꝛ tē: quia nō ē poſſibile: ꝙ infinita cathegoreumatice ſint. ¶ COn tra. quis nō ē poſſibile ꝙ īfinita ſint ſil/& ſemel: tn̄ ē poſſibile ſucceſſiue: ſicut pōit Ariſt. infinitos hoīes ſi tp̄s īfinite duraret: & tūc demōſtrādo oēs hoīes/quí erūt ad itellectū: iſti erūt īfiniti cathegoreumatice: vn̄ ſoꝛ & plato: qui nūq̄ erūt: ſimul tamen erunt ſucceſſiue: tūc demōſtrādo illos iſta ē vera. iſta erūt entia: qa ad veritatē illi⁹ ſufficit ꝙ q̄lꝫ iſtaꝝ ſit vera: hoc ē. ens/& illud ē ens ſiue ſimul/ſiue ſucceſſiue. Similiter demōſtratis oib⁹ futuris ſupponēdo ꝙ ſint īfinita: ſicut dicit Ariſto. iſta ē cōcedēda iſti erūt: qa q̄lꝫ illaꝝ ē vera. hic erit: hic erit: &c. & nō erūt finiti: ergo infiniti: & q̄uis falſa ſit: hi erūt: tamē iſta eſt vera hi erunt poſſibiles: ergo ſūt poſſibiles īfiniti cathegoreumatice: ergo īfinita cathegoreumatice ſūt poſſibilia: ergo iſinita poſſibilia ſunt cognoſibilia. Arguit doctor cōtra Gabrielē. Replicat.

Ad ſaluādū dictū doctoris dicerē ꝙ demōſtratis duobus finitis quí nūq̄ erunt ſimul iſta ē vera iſti erūt. Sed an iſta ſit vera iſti erunt duo. videtur ꝙ ſit falſa. Nā bene ſequit: iſti erūt duo: ergo iſti erunt nūerus binarius: ſed iſta ē falſa: iſti erūt nūer⁹ binarius: quia non poſſunt aliqua facere nūeruꝫ niſi ſint ſimul/& ſemel: ergo, cum iſti nūq̄ erunt ſimul. opꝫ ꝙ iſti nunq̄ faciunt numerum binarium: & per conſequēs videt mihi dicendum ꝙ nūq̄ iſti erunt duo: nec numerus. Eodem modo dico de infinitis futuris ſucceſſiue: iſta eſt neganda: hec erunt infinita. Soluit argumētū ꝓ Gabriele.

¶Sed apparet mihi probabilius ꝙ infinita ſunt cognoſcibilia cathegoreumatice: ſicut & ſincathegoreumatice.

Scd̄a concluſio

Secunda propoſitio. Anima Chriſti non cognouit omnia in verbo diſtincte/& ſingulariter/q̄ cognouit verbum. Patet vnica rōne. Vel hoc eſt vnica cognitione/vel diſtinctis cognitionibus. Si vnica cognitione/quę eſt diſtincta oīum/q̄ cognouit verbum: ergo eſt infinite perfecta: ſed hoc eſt impoſſibile: puta ꝙ ſit aliqua cognitio accidentalis infinite perfecta: ſed bene eſt aliqua cognitio eſſentialis infinite perfecta: quæ eſt diſtincta omnium cognoſcibilium: ſcilicet cognitio dei/quæ eſt ipſe deus. ¶Si diſtinctis cognitionibus cognouit omnia/quę cognouit verbum: ergo eſt infinita multitudo noticiarum diſtinctarum nō facientium vnum. Patet. Verbum cognouit infinita diſtincte: q̄a omnia poſſibilia diſtincte: ergo anima chriſti cognouit infinitas ſpecies diſtinctis cognitionibus: ita ꝙ cuilibet cognoſcibili correſponderet diſtincta noticia: ergo habet infinitum numerum noticiarum diſtinctarum.

Aliquorum opinio.

QVAntum ad iſtam propoſitionem multi tenent ꝙ anima chriſti cognouit omnia actualiter: quę verbum cognouit: ſed ego non credo verum: & concedunt ꝙ habuit infinitum numerum noticiarum. Et communiter defenſatur: quia deus poteſt facere infinitum numerum. Sed videamus quid ſeq̄re tur. PRIMO/Sequitur ꝙ habet infinitas noticias etiam iudicatiuas: & non ſolum appręhenſiuas. ¶Item/ſi hoc eſſet verum videlicet ꝙ cognouit omnia actualiter/ quæ cognouit verbum

Reprobatio opiōis illorum.

diſtinctis noticijs: ſequitur ꝙ chriſtus in quolibet inſtāti variat īfinitas noticias: id eſt: in quolibet inſtanti pdit infinitas: & acquirit infinitas: ſi ita ſit ꝙ chriſtus ſcd̄m animam habeat aſſenſū de qualibet veritate. Bene ſequitur. In hoc inſtanti eſt aliqua veritas: quę non erat veritas ante hoc inſtās: etiam q̄uis non eſſet niſi iſta/hoc iſtāſē: ſiu e iſte eſt ſenior q̄ vnq̄ fuit. in quolꝫ inſtanti verum eſt dicere. Iſte eſt ſenior q̄ vnq̄ fuit: ergo Chriſtus in hoc inſtanti habet hoc iudicium de nouo. hęc propoſitio eſt vera. apd̄ iſtam opinionem: quia chriſtus non iudicabat ꝙ hęc ſit vera: cū antea non erat vera: & non decipit. Et vltra/Chriſtus habet de nouo hoc iudicium. Hęc propoſitio eſt vera: ergo de nouo etiam iam verum eſt hoc primum iudiciū: quia non prius fuit vera: & primum iudicium iudicat de nouo per ſecundum: & ſecundum per tertium: & ſic conſequenter: ergo in hoc inſtanti habet infinitas noticias. Eodem modo arguam de quolibet inſtanti.

Et q perdat infinitas patet puta hoc iſtãs nõ eſt:ergo ſemp iudicat illd non eſſe. Et ſecundũ/per tertium iudicat non eſſe:& ſic in infinitum:ergo perdit tertium: & ſic cõſequenter aſcendẽdo: ideo ſcdm hanc opinionẽ oportet fateri q in quolʒ inſtanti pdidit:& acquirit infinitas noticias:& quando hoc cõcederet:nõ eẽt magnum iconueniens. Omnes antiqui dixerunt q non habet ifinitam multitudinẽ noticiarum:atq mihi videt pbabilius/imo non cognouit omnia poſſibilia:imo nec diſtincte omnia preſentia. Q aima xpi nõ habeat actu ifinitas noticias.

Tertia propoſitio. Aia xpi cognouit aptitudinaliter omnia q cognouit verbum. Patet ſicut dictum eſt:xps ẽ plenus gratia/& ſcientia:ſed non actualiter:ſicut dictum eſt in ſecũda ppoſitione:ergo oportet concedere q aptitudinaliter cognouit omnia ſecũdum animam/quę cognouit verbũ:& ita tertia propoſitio ſequitur ex prima. Tertia ppoſitio.

Cõtra:ergo quilibet beatus ẽ eodẽ mõ plenus veritate:ſicut & xps:& tamen hoc de ſolo chriſto dicit:q in eo ſolo abſconditi ſunt theſauri ſapiẽtiæ dei. Ptʒ cõſequentia:ſicut Xps põt cognoſcere quodlibet cognoſcibile:ſi nõ omnia ſimul:ita & quilibet beatus poteſt:& cum ppter hoc dicatur xps plenꝰ veritate:quia põt cognoſcere aptitudinaliter omnia/quę verbuʒ cognouit:& omniſciens. Pariformiter videt dicendum de quolibet beato. Argumẽtum

Nego cõſequẽtiã qa ẽ poſſibile q beati aliqua velit videre in verbo q verbũ nõ oſtẽdet eis:& tamẽ non ſequitur eos triſtari ſicut vellent beati nunq peccaſſe: & tñ ppter hoc non triſtantur quia excellẽs gaudiũ triſticiã/q cauſaret ex tali nolitiõe ipediret. Sed chriſtus qcquid vult videre i verbo:ipſe videt ſecundum animam:& ſic magis aptitudinaliter videt:q quicunq alius beatus & hoc ſatis pbat ratio doctoris. Meo iudicio chriſtus videt in verbo omnia beneficia/& demerita: quia eſt iudex:& nullus illa videt:igitur. Solutio.

Vnde non dicitur plenus veritate:quia omnia cognoſcit:quia ſolus deus eſt plenus iſto modo: ſed dicitur plenus quia habet tot noticias:quot poteſt cognoſcere:ſuppoſito q tot poteſt cognoſcere q non vltra: & habet tot/quot poteſt habere ſimul & ſemel:cęteri autem non habent hoc:ideo eſt differentia inter chriſtum/& cęteros. Qualiter xps dr plenꝰ veritate

SECVNDVS ARTICVLVS. Vtrum cognouit omnia in proprio genere:ſuppoſito q noticia in proprio Scds articulus.

Quid no= ticia i pro prio gñe.

genere alicuius rei.eſt illa/qua cognoſcitur res in ſemetipſa non i
extrinſeco repręſentatiuo eius:& ita capitur pro nunc noticia in
proprio genere. Vnde beatus cognoſcit nos/non in nobis:ſed in
deo:quia videt nos relucere in diuinitate:quēadmodum relucet
res in ſpeculo:& illa dicit̃ noticia rei i verbo. Hoc ſuppoſito ſup
ponendū eſt etiā deū poſſe infūdere eāmet noticiam:vel ſimilē
in ſpecie:quam accipimus a rebus.vt ſorte pręſente non concur
rēte cum potentia ad cauſandum noticiam intuitiuam eius:poſ
ſet deus eandem noticiam in potentia cauſare:quam ſortes pa=
riter cauſat: & illa poſſet vocari in proprio gñe : quia cognoſci=
tur per illam res in ſeipſa. Et ſic noticia in proprio genere in infu
ſam/& acquiſitam diuidetur. Infuſa/quā deus ſe ſolo producit.

Duplex ē noticia in ꝓprio ge= nere.

Item noticiarum in proprio genere/quędam ha=
bitualis/quędam actualis. ¶ Item quędam intuitiua/quædam
abſtractiua. Intuitiua/quę cauſatur ab obiecto pręſente. abſtrā
ctiua/quę cauſatur in abſentia obiecti. ¶ Item quędam iudica=
tiua/quę cauſatur ex noticijs appręhenſiuis intuitiuis:ſi ſint con
tingentes:& non per ſe notæ.

Differētia īter notici am intuiti uā/& ab= ſtractiuā

Vnde differentia inter abſtractiuam/ & intuiti=
uā:quia intuitiua ſufficit cauſare iudicia contingentia de re intui=
ta:puta qꝛ ſit alba/calida:&c.Sed abſtractiua non poteſt cauſare
iudicia contingentia/neqꝫ certa. Nam per noticiam abſtractiuā
de patre/quam habeo:neſcio an ſit ſedens/vel moueatur:&c. &
ſic vocatur abſtractiua:quia non poteſt cauſare iudiciū contigēs
de re:& terminatur immediate ad rem ipſam.

Pria ꝓpō.

AD QVESTIONEM Ergo reſpondetur: &
ſit/PRIMA Propoſitio. Aīa chriſti non cognouit omnia actua
liter/& diſtincte noticia in proprio genere:quę cognouit verbus
quia infinita cognoſcuntur a verbo: imo omnia poſſibilia. Patet
non cognouit i verbo:ergo a fortiori/nec in proprio genere.

Scda ꝓpō

Secunda propoſitio. Anima chriſti cognouit om/
nia habitualiter/& in confuſo. Patet habuit conceptum mediā=
te quo poterat omnia cognoſcere confuſe : imo egomet habeo
puta habendo cōceptum entis:quę repręſentat omnia confuſe.

Tertia ꝓ= poſitio.

Tertia propoſitio. Anima Chriſti noticia intuiti
ua in proprio genere tantū nouit ſibi pręſentia:quia anima chri
ſti non fuerit aggrauata corpore/& alligata:ſicut animæ noſtræ
quę nihil poſſunt cognoſcere:niſi mediante ſenſu. Vnde anima
Chriſti non poterat cognoſcere res in quātacunqꝫ diſtantia vir=

tute propria. Ratio eſt euidens/ad illam noticiam intuitiuam requiritur concurſus obiecti. Et cum illud ſit creatum/& agens limitatum nonpoteſt agere in quācūq3 diſtantiā: ſed ſic eſt q̄ nō omnia erāt ęqualiter pręſentia ipſi animæ chriſti: neq3 etiā nūc ſunt. Nam anima chriſti nunc eſt ſolum in celo/& in ſacramento & non eſt vbiq3. Hinc eſt q̄d dicitur in euangelio: q̄ chriſtus ꝓficiebat: noticijs ſcilicet acceptis a rebus: quia nouæ res de nouo approximabatur chriſto.

Quarta propoſitio. Quantum ad euidentem cōtingētiū noticiam/anima Chriſti potuit proficere: nec eſt neceſſarium: q̄ anima Chriſti nouerit omnia contingentia: etiam pręſentia: & poterat approximari obiecto/de quo eſt aliqua veritas. Nam anima chriſti non cognouit diſtincte: hic lapis ē: & poterat illi approximari: quo facto habuiſſet noticia3 lapidis: & illa ſufficiebat cauſare iudicium contingens: & conſequenter poterat ꝓficere in noticijs adhęſiuis veritatum contingeñ: quæ noticiæ adhęſiuæ cauſabantur ex noticijs intuitiuis/in quibus ꝓficiebat. Quarta ꝓpoſitio.

Dubium primum. Dubium primū.

DVBITATVR Primo: vtrum in aīma Chriſti ſimul fuerūt plures noticiæ eiuſdem obiecti: puta vna in verbo: alia in ꝓprio genere. duæ ſunt opiniones quare dicitur noticia in verbo: vna dicit q̄ dicit noticia in verbo: eo q̄ illa terminetur adverbum imediate& ad rem vt repręſentatam in verbo. Sed dicitur in proprio genere: quia eſt rei in ſemeipſa non vt repręſentata in alio. Alij dicūt q̄ vocatur in verbo illa/quam deus infundit vidēdo verbu3 ſiue terminet̄ ad verbum /ſiue ad rem: Sed primus modus dicēdi cōformior videt̄ Auguſtino: qui iſta nomia ſic impoſuit. Querit ergo dubium/Vtrum res cognoſcatur ab anima chriſti duabus cognitionibus: quarum vna ſit illius iverbo & alia in proprio genere. Arguit̄ q̄ ſic. Quando anima chriſti cognoſcebat rem i verbo: poterat eadem res realiter ſibi eſſe pręſens: tunc quando obiectum & potentia ſunt ſibi inuicē pręſentia: ſunt cauſæ ſufficientes naturales: ſaltem intellectus ad producendum noticiam ītuitiuam illius obiecti: ergo illam producunt: ergo anima xp̄i videbat rē i verbo: & illa erat ſibi realiter pręſens: & cognoſcebat illā in ꝓprio gn̄e: ergo ſiſ & ſemel hūit duas noticias eiuſdē obiecti:

Solutio. vnã in verbo/& aliam in ꝓprio genere. ¶Reſpondetur ꝑ du as ꝓpoſitiones.

Pria ꝓpõ. Prima.cum noticia rei in verbo actuali ſtat noti cia habitualis eiuſdem rei:& ſcd̃m eandem rationem: patet ſic. Nullus habitus repugnat actui circa idem obiectū: q̃uis habitꝰ ille inclinet ad actum contrariū: vt actus ſcientiæ non repugnat habitui fidei/nec econtra:nec habitus intemperantiæ actui tem perantiæ: ergo habitualis noticia alicuius rei in proprio genere ſtat cum actuali ĩ verbo:& econtra.

Secũda ꝓpoſitio/ĩ qua eſt difficultas:ẽ ipſius Ga

Secunda. Gabrieli ĩ tertio. brielis:qui non bene inſequitur OKam in iſta parte. Non põt na turaliter anima chriſti cognoſcere idẽ obiectũ duabus noticijs ſub eadem ratione:vna in proprio genere & alia in verbo. Vnde argumentum eius: quod non eſt multum efficax eſt. Detur op poſitum videlicetꝙ poteſt cognoſcere eandem rem in verbo & in proprio genere ſub eadẽ ratione:tunc queritur. Vel illæ duæ noticiæ ſunt eque pfectæ/vel non. Si primum:ergo vna ſupfluit Itẽ ſi ſunt æque perfectę:ergo eiuſdem ſpeciei:ergo ſe intendũt Si ſecundum/ergo illis non cognoſcitur obiectum ſcd̃m eãdem rationem:talis enĩ doctor contradicit OKã:& ſibimet meo iudi

OKam tio:in prima q̃one ꝓlogi dicit ibidem OKam/ſtat aliquẽ habe re duas noticias eiuſdem obiecti ſynonimas vnam intuitiuã:& alteram abſtractiuã. Et arguit OKam contra ſe iſto modo. Illæ

Impugna tur Okã. ſunt ſynonimæ:ergo ſunt eiuſdem ſpeciei Negat conſequentiã. ¶Sed argumẽtor contra eũ ſic. Si ſint ſynonimæ: ergo ſunt ade quate eiuſdem obiecti. ſequiẗ vltra:ſunt ſynonimæ:ergo reprę ſentant illud obiectum ſcd̃m eãdem rationem: quia termini ſy nonimi dicuntur:qui idem adequate/& eodem modo reꝑñtant Vlterius dicit OKam/q̃ncũq; aliquis intueẗ rem: ſimul & ſemel habet abſtractiuã eiuſdem rei. Ratio huius eſt quã facit. Intuiti ua non cauſat habitum:ratio eſt.in abſentia obiecti habitus non inclinat ad intuitionem:ergo non cauſaẗ ab intuitiua :ratio quia habitus inclinat ad cõſimiles actus:ex quibus eſt genitus:ſed ſic eſt/ꝙ cauſaẗ in illo aliquis habitus: alias poſt intuitionẽ rei non plus cognoſcerem q̃ ante:ergo oportet ponere neceſſario abſtra ctiuam cõcomitatiuã:quę cauſet habitum: & dicit ꝙ illæ ſunt ſy nonimæ.dices/ſit aliquis beatus:qui ĩ verbo videt aliqđ obiectũ ſi tale applicetur in debita approximatione intellectui beati:an tunc cauſabit noticiam. Dico ꝙ non eſt icõueniens ꝙ beatus vi

dens rem in verbo abſolute ſi approximetur res q ipſa cuꝫ poteſtia beati cauſabit noticiam diſtinctam: & ille erunt ſynonime & intuitiue & vna erit alia perfectior & non eſt inconueniens. Vnde non ſequitur: ſunt vnius obiecti ſecundum eandem rationē: ergo vna non eſt altera perfectior: q̄admodum dicimus de intuitiua & abſtractiua. Videtur ergo mihi probabilius q anima chriſti eādē rem poteſt cognoſcere ſecundum eandem rationeꝫ duabus cognitionibus: vna in verbo: altera in proprio genere.

Secundum dubium, vtrum anima chriſti vel quecūqꝫ alia anima beata videns verbum cognoſcat infinitatem verbi: & in hoc dubio qdā videtur cōtradicere ſibi reſpectu eorum q̄ dicta ſunt in ſolutione primi dubij. Q̄tū ad hoc reſpondetur q ſic: nam niſi videret verbum ſub ratione infiniti non ſatiaretur nec illa viſio eſſet beatifica: ergo oportet q videat verbuꝫ ſub ratione īfinitatis. Dico ſecūdo q aliud eſt infinite cognoſcere verbum & cognoſcere ſub ratione infiniti. Vnde nullus intellectus creatus infinite videt vel cognoſcit verbum: quia nullus eſt infinite ītellectiōis: ſed bene videt ſub ratione infiniti: ſed non videt īfinite. videt enim illud obiectum vt infinitum. — ſecūdo dubitatur.

Infertur ex hoc. intellectus creatus cognoſcit verbum ſecundum eandem rationem ſecundum quam verbum cognoſcit ſe. Ratio huius eſt cognoſcit verbum ſecundum rationē infiniti: & verbum cognoſcit etiam ſe ſecundum rationem infiniti ergo: vñ iſta cōſequentia nō valet: iſte due noticie ſic ſe habent q vna eſt altera perfectior: ergo non ſunt eiuſdeꝫ obiecti. noticia qua verbum cognoſcit ſe: eſt perfectior illa qua anima chriſti cognoſcit verbum: & tamen ille noticie ſunt verbi ſecundum eandem rationem. Ideo non ſequitur vna eſt perfectior: alia minus perfecta: ergo non ſunt eiuſdem obiecti ſecundum eandem rationem. — correlariū

Dices ſi anima chriſti, anīe beati, & angeli cognoſcunt verbum ſub ratione infiniti quomodo poteſt ſaluari q non comprehendunt verbum. Cōprehendere eī eſt tantum cognoſcere q̄tum res cognoſcibilis eſt: ergo videtur q cōprehendūt. — Obiectio. — Cōprehēdere

Pro hoc ponūtur q̄ttuor mōi cōphēdēdi. Prīo cōphēdere aliqd: ē illud cognoſcere taliter q nulla ps eiꝰ latet: & ſic implicat cognoſcere deum diſtincte: quin comprehendatur: qa nō habꝫ partes. & ſi habeaꝰ noticia diſtincta eius termiaꝰ ad deū — Quattuor mōi cōprehendendi

& ad quodcūq; quod eſt dei ſecūdomodo comprehēdere eſt rē cognoſcere:& īter partes eius diſcernere vt qn̄ diſcerno hanc p= tē ab illa:& iſtomodo deus non comprehenditur:quia non hab; partes. Tertiomodo comprehendere eſt rem taliter cognoſcere ꝙ cognoſcuntur omnia predicata de illa verificabilia:certum eſt ꝙ de deo verificantur infinita predicata:quia infinita ſunt p̄dica= ta:& quodlibet verificatur de deo vel ſuum contradictorium:er= go implicat aliquam res eſſe quin infinita predicata verificantur de ea:quia quodlibet predicatum dicitur de illa re vel illius con tradictoriū:imo apud cōmuniores opinionem ī poſterioribus ī plicat aliquam rem eſſe:quin dicātur de illa infinita predicata eſ ſentialia:vt inter corpus & ſubſtantiam ſunt infinita predicata eſ ſentialia q̄uis non ſint eis nomina impoſita. Si ſit ſpiritus inter ſpi ritum & ſubſtantiam corporea; infinita predicata eſſentialia poſ ſibilia. inter albedinē & ſubſtantiam ſimiliter ſunt infinita:non ē poſſibilis ergo aliq̄ res:qn de illa ſint infinita p̄dicata dicibilia:er go non eſt poſſibile intellectui creato comprehendere rem:quia non poteſt habere noticiā omnium predicatorum que de re di= cuntur:& ſic non poteſt comprehēdere muſcam. ❡Quarto mo do comprehendere eſt cognoſcere rem per cognitionem que in eadem proportione ſe habeat ad noticias aliorum obiectorum ſicut obiecta ſe excedunt. id eſt cognoſcere rem p noticiā cauſa= tā in eſſe noticie q̄ta res eſt in eſſe cognoſcibilitatis/ q̄uis deus qđli bet obiectum infinite excedat:& quanlibet creaturam ſumpta tamen cognitione dei diſtinctanon eſt infinite perfectior q̄ no= ticia quam habeo de platone:quia quelibet illarum eſt creatu= ra:ergo finite perfecta. Preterea cōcludit ocham:q̄uis attendat perfectio noticie:penes perfectionem obiecti:tamen non opor/ tet ꝙ in eadem proportione ſit perfectior noticia in qua propor tiōe obiectū eſt perfectius. certum eſt ꝙ deus eſt infinite perfe= ctꝰ:ergo īfinite cognoſcibilis. vñ Ariſtoteles ī Meth. dicit:q̄to res perfectior:tāto cognoſcibilior. hīc eſt:ꝙ q̄uis nō cognoſcamꝰ plꝰ ſubſtantias ſeparatas q̄ corporeas/ ſunt tamen in ſe plus cognoſci biles. nā īplicat dare vna; noticiā que excedit ceteras noticias a= liorum obiectorum in eadem proportione in qua deus excedit alia obiecta. implicat ergo ꝙ deus comprehendatur capiēdo cō p̄hendere quartomodo:cū ei deus ſit infinite cognoſcibilis nō cognoſcitur infinite niſi a ſeipſo:& de iſtis duabus acceptionibus vltimis magis eſt ad propoſitum:quia ſunt magis proprie.

Ariſtote. [margin]

Aduerte. diligenter [margin]

Sed differentia eſt inter comprehendere : tertio/

modo & quartomodo:quia tertiomodo importat collectionem plurium noticiarum ſimul:quia cognitionem omniuȝ predicatorum que dicuntur de re:ſed comprehendere quartomodo importat ſimpl'r noticiam intuitiuam:& apprehenſiuam. Angelus ē finite cognoſcibilitatis:& ſi cognoſcat a me noticia ītuitiua q̄tum cognoſcibilis eſt comprehendetur a me:q̄uis non habeam noticiam omnium predicatoruȝ que dicuntur de deo.ꝙ angelus ſit finite cognoſcibilitatis deducit hoc de Alyaco in prio:imo ꝙ deus cognoſcit angelum finite:q̄uis per noticiam infinitam.videmus ergo in quibus acceptionibus anima chriſti comprehēdit verbum.

Tertiū dubium.

Tertio dubitatur:vtrum poſſit anime chriſti cōmunicari oī potentia videlicet ꝙ ſit omnipotēs.Dico ꝙ ꝓ nō prio implicat creaturā eſſe omnipotenteȝ:quia implicat aliquid eſſe omnipotens:& poſſe ab altero corrumpi.Secundo implicat creaturam poſſe omne factibile producere.vnde aliq̄d dicitur omnipotens:quia poteſt omne producibile : vel factibile producere:deus non eſt ꝓducibilis:creatura vero eſt producibilis:& implicat creaturā ſeipſam producere:quia eſſet ſeipſa prior : ergo implicat animam chriſti:& quācumq̄ aliam creaturam eſſe omni potentem:ergo ei non poteſt communicari omnipotentia:an poſſit ei communicari potentia creandi difficultas eſt inter doctores probleumatica.

¶Diſtinctio decimaquinta.

QVERITVR cōſequenter:vtrū chriſtus ſecunduȝ quālibet partem anime eius habuerit maximam triſticiam.Termini declarādi ſunt iſti.Pars anime & triſticia Et ſupponendum eſt imprimis.ꝙ non eſt queſtio de partibus anime que ſunt eius partes reales & entitatiue:ita ꝙ ex eis componatur anima:ſaltem quelibet anima rationalis, cum ſit vna res indiuiſibilis ſecūdum eiusſubſtantiam : nullas habēs partes eſſentiales ; & quantitatiuas penitus: ſed hic ſumuntur partes

Queritur primo.

anime pro potẽtiis anime.iõ idem eſt querere:vtrum chriſtus ſe cũdũ quãlibȝ ei⁹ ptẽ.i.eius potẽtiã vel vtrũ cuiuſlibȝ potẽtie ſcdȝ quanlibet portionem habuerit maximam triſtitiam. In quali bet potentia ponuntur due portiones. Iteruȝ quando dicitur ꝙ anime ſunt plures potentie & eiuſdem potentie eſſe plures por tiones non eſt intelligendum ꝙ ſunt due res diſtincte adinuiceȝ quarum quelibet ſit potentia aut portio anime:quia apud com muniorem opinioneȝ potentie anime nõ realiter diſtiguũtur ab anima.ſed eſt aĩa taliter vel taliter potẽs:potẽtia calefactiua ignis eſt forma ſubſtantialis ignis potens producere calorem.Poten tia intellectiua eſt anima potens intelligere & cognoſcere:potẽ tia motiua eſt homo potens mouere:cum ergo anima ſit queli bet potentia eius ſenſitiua intellectiua volitiua appetiua:non eſt igitur intelligendum ꝙ in anima ſint plures res:quaruȝ quelibȝ ſit potentia:ſed eſt intelligenduȝ ſunt plures potentie.id eſt vna anima potens ad diuerſos actus:& illa diuerſitas potentiarũ nõ ſumitur ex parte rerum que ſunt potentie:ita ꝙ ſint diuerſe res quarum quelibet ſit potentia:ſed ſumitur ex parte opationum ĩ ordine ad quas anima diuerſimode denomiatur potens inſuper ſupponendum eſt ꝙ in eadem potentia ponuntur due portiões que portiones non ſunt niſi anima ſecũdum diuerſas opationes in intellectu & voluntate.

Potentie aĩe dicunt̃ ptes eius.

Duplex aĩe portio

Regulariter ponuntur due portiones.ſcilicet ſu perior & inferior Superior portio ipſius intellect⁹ & voluntatis capitur dupliciter vnomodo pro ipſo intellectu & ipſa volunta te duntaxat prout reſpicit obiectum ſupremum:puta deũ.nam intellectus & voluntas poſſunt per ſuos actus ſe cõuertere in deũ & ad creaturas.vñ capiendo illas duas potẽtias inordine ad act⁹ quibus conuertuntur in deũ.preciſe vocant̃ portio ſupior.ſȝ ĩ or dine ad actus quibus cõuertuntur ad creaturas:id eſt cognoſcũt vel amant:vel odiunt creaturas vocantur Portio inferior.Secun domõ capit̃ portio ſuperior magis large & ẽ ipſa voluntas vel in tellectus prout conuertitur in deum vel in creaturam in ordine ad deum & inferior capitur pro intellectu vel voluntate : prout conuertitur in creaturaȝ non referendo in deum.vnde portio ho minis inferior nõ eſt ipſa ſenſualitas:ſed eſt ipſe intellectus vel vo luntas. Antiqui dicunt ꝙ vocatur portio ſuperior inq̃tum regu lis diuinis regulatur. inferior inq̃tum humanis.vnde nõ hito re ſpectu ad deũ.natura dictat non eſſe furandum ſi nolo furari nõ

Portio aĩe ſupior ca pit̃ dupl'r.

habendo reſpectum ad deum vocatꝫ actus portiõis inferioris: ſꝫ nolo furari qa deus prohibet: talis actus dicitur portiõis ſuperioris. ❡His ſuppoſitis:vtrum anima chriſti ſecundum quanlibet portionem habuerit maximam triſticiam ſecundum quanlibet partem anime:& eſt hic queſtio de potentijs cognitiuis/ & non intuitiuis:nec executiuis.

Vtruꝫ xp̄s ſcdꝫ quali/bet aīe ptē habuerit triſticiam.

Iam inquirendum eſt quomodo cauſatur dolor & triſtitia vt videatur:an in chriſto fuerit dolor ſeu triſticia:& capio iſtos terminos dolor ſeu triſtitia vt diſtingũtur:ita ꝙ triſtitia eſt voluntatis:& dolor carnis.ita regulariter capiũtur:& illi qui dicunt ſenſitiuam potentiam compoſitam ponunt dolorem extenſum:ſed triſtitia eſt anime ſolũ.delectatio eſt ſenſus. & gaudiũ volũtatis. ❡De cauſatiõe triſticie diſcordant.Ocham & Scotus in preſenti diſtinctione:& Ocham in fine tertij Ochaꝫ ponit talem regulam generalem:nunq̄ cauſatur triſtitia de aliquo niſi ex cognitione talis obiecti actuli & actuali nolitione eiuſdem obiecti. Due ſunt cauſe naturales & ſufficiẽtes productiue triſtitie:quibus poſitis neceſſario ponitur triſtitia & ipſis non poſitis aut altera illarum.non cauſatur triſtitia de illo obiecto:primo requiritur nolitio qua nolo hoc fieri vel ſic eſſe que eſt vna earum: ideo requiritur cognitio qua cognoſco hoc euenire:aliter q̄ ego nolo:vt ſortes nult hoc fieri:& credit ꝙ non fiet:non cauſatur triſtitia in eo:immo gaudium:ergo illa nolitio non eſt cauſa ſufficiens ad cauſandum triſtitiam: ſed quando nult hoc fieri: & cognoſcit ꝙ fiet de neceſſitate cauſatur in eo triſtitia:& illis poſitis naturaliter cauſatur iſta triſtitia: ſicut ignis naturaliter producit calorem.cauſatur ergo triſtitia ex nolitione cuꝫ cognitiõe ꝙ obiectum aliter ſe habet q̄ ſit nolitum ſe habere.

qũo cauſetur dolor & triſticia

Rt̃a ochã de cauſatiõe triſtitie.

Arguit Ocham contra ſe.beati qui peccauerunt nolunt ſe peccaſſe & cognoſcunt ſe peccaſſe:& tamen falſuꝫ eſt ꝙ triſtẽtur:quia i beatis nulla eſt triſticia:ergo iſte due cauſe nõ ſunt naturaliter:& ſufficientes ponere triſticiam. ❡Secundo arguitur.Non requiritur nolicio ad cauſandum triſticiam:immo ſufficit volicio:naꝫ dicit Ocham ſi velim aliquid fieri:vt volo ſortem eſſe epiſcopum:& cognoſco ꝙ ille nõ erit epiſcopus triſtor & tamen non habeo nolle reſpectu ſortis:ſed velle cum cognitione oppoſiti illius quod volo:ergo non requiritur vt cauſetur triſtitia ꝙ ſit actualis nolitio reſpectu talis obiecti:immo videtur ꝙ ſit ſufficiens volitio reſpectu obiecti oppoſiti.

Argumentũ primuꝫ Ocham.

Secunduꝫ

Ad primũ argumẽtũ

Quantum ad primum concedo ꝙ beatus cognouit ſe peccaſſe: & nult peccaſſe & nõ cauſatur in eo triſtitia & cũ iſeꝛ ergo ille due cauſe nõ ſũt ſufficiẽtes nego cõſeqntiã verũ ẽ ꝙ nõ producunt triſtitiam quia eſt reſiſtentia ne producant: nam non ſequitur in hoc paſſo applicato ignis non producit calorem: ergo non eſt naturalis cauſa & ſufficiens producibilis caloris: immo oportet ſic addere: & non eſt repugnantia actiuitatis impediens agens ne producat. Vnde beati non ſolũ non triſtantur cõtrarie (dicit enĩ Ariſtoteles ſeptimo ethi. ꝙ excellens gaudiũ expellit omne triſtabile cõtrarie) ſed etiam contingens de altero obiecto non eſt gaudium oppoſitum contrarie: quia nõ gaudent de hoc ꝙ peccauerunt: ſed eſt gaudium de deo ꝙ etiã repugnat triſtitie contingenti. id eſt de altero obiecto: vel ſecundo dicaꝛ ꝙ deus nõ cõcurrit ad ꝓductionẽ triſtitie ĩ beatis.

Ad ſcdm.

Quantum ad ſecundum: ſi velim efficaciter hoc fieri & cognoſco ꝙ non fiet triſtor: & tamen non habeo nolitionẽ: dicit Ocham: ꝙ a volitione huius quod eſt hoc fieri cum cognitione ꝙ non fiet naturaliter cauſatur nolitio cõtradictorij illius qđ volo efficaciter. & vltra ab illa nolitione cũ illa cognitione immediate cauſatur triſtitia & non a volitione. dicit ergo Ocham & bene ꝙ a volitione qua volo hoc fieri cum aduertantia contradictorij: vel circa contradictorium cauſatur nolitio contradictorij. immo aliqui dicunt ꝙ omnis nolitio alicuius eſt volitio contradictorij. Eodemmodo dico volitio alicuius eſt nolitio contradictorij. Sed oppoſitum videtur mihi probabilius. Dico ergo ꝙ volitio vnius contradictorij cum aduertantia circa alterum contradictoriũ neceſſario cauſat nolitionem alterius contradictorij: & ſic verum eſt ꝙ volendo hoc fieri & cognoſcendo ꝙ non fiet triſtor que triſtitia cauſatur a nolitione cum iudicio: & ſic nõ habetur ꝙ aliqua triſtitia cauſetur ſine nolitione. Et hic modus Ocham eſt conformis dicto Auguſtini ꝙ triſtitia ẽ diſſentio animi ab hijs que nobis nolentibus accidũt: ergo de neceſſitate ad cauſandũ triſtitiam reqritur nolitio.

Holcot hoc dicit.

auguſtinꝰ.

correlariũ hoc: ẽ gabrielis.

Ex his omnibus ſequitur manifeſte ſecundum quoſdam ꝙ in portione ſuperiori ſtricte capiendo nũq̃ eſt triſtitia: ſaltẽ licite. Pꝫ. nullꝰ põt licite triſtari de deo: & portio ſupior ſtricte capta reſpicit ſolũ deũ: ergo nullꝰ põt licite triſtari ſcdm portionẽ ſupiorẽ minor ẽ nota ex declaratiõe termiorũ: ſꝫ pꝫ maior: nullꝰ põt licite nolle cõuenire deo qđ ei cõuenit: & cognoſcit

ei cõuenire:vt cognoſco ꝙ de⁹ eſt bon⁹:ſapiẽs: prudẽs:iuſtus nõ poſſet licite nolle ꝙ nõ ſit bon⁹:iuſt⁹.&c.tũc arguiť:qñ aliqs cognoſcit aliqd cõuenire deo:nullus põt licite nole ꝙ ei cõueniat ſed triſtitia de aliquo cauſatur neceſſario ex nolitiõe obiecti taliter ſe hñte:& cognitione:ergo nullus põt licite triſtari de deo & argumẽtũ hȝ apparentiaȝ ad probandũ correlariũ:qa oporteret ꝙ triſticia eſſet de aliquo nolito qđ cognoſceremus eſſe ĩ deo:ergo nullus põt licite triſtari de deo ſecundũ portionẽ ſuperiorẽ rationis:& ſic eſſet ſubtilis difficultas. ¶ An aĩa chriſti habuerit triſtitiã.Sed bñ aliquis triſtatur ſcdm portionẽ ſupiorẽ capiendo large portionẽ ſuperiorẽ.nam triſtať de peccato in ordine ad deuȝ ſed oĩs actus quo conuertitur voluntas in creaturam inordine ad deũ eſt actus portiõis ſupioris ergo.Dices.ego triſtor licite de hoc ꝙ eſt deũ offendi.quia nolo deũ offendi:& cognoſco ꝙ de⁹ offenditur:cauſať triſtitia:& illa eſt portionis ſuperioris/ptȝ ſic nolicio qua cauſať eſt act⁹ portionis ſupioris:quia ẽ actus p queȝ voluntas cõuertitur in deũ:ergo triſtitia ſequẽs eſt act⁹ portionis ſuperioris:ergo volũtas põt triſtari ſecundũ portionẽ ſuperiorẽ ratiõis ſtricte ſũptã.nã cũ dico nolo deũ offẽdi. iſta nolitio termiať ad deũ:& ad offẽtionẽ ſimť:& ad vtrũqȝ:ergo ẽ act⁹ portõis ſupioris:& p cõſeqñs triſtitia quã cauſat terminať ĩ deuȝ & p cõſequẽs licite triſtať de deo ſecũdũ portioneȝ ſuperiorem rationis.

[Qđ null⁹ poſſit de deo triſtari.]

Aliq diceret ꝙ triſtitia eſt de offentiõe qua offenditur de⁹ & illa ẽ qđ creatũ:ſcȝ peccatũ:ſȝ videť mihi ꝙ ſicut illa nolitio terminať ad deũ ĩordine ad hoc pdictũ:puta ad eẽ offenſum:& deũ offendi ẽ de⁹ offẽſ⁹:ꝙ illa nolitio termiať ad deũ ſub rõne offenſi:ita vr̃ mihi dicẽdũ ꝙ iſta triſtitia cõſeqñs nolitioneȝ termiať ad deũ ĩordine ad offẽſã:& cũ ĩferť ergo licite triſtamur ſcdȝ portionẽ ſupiorẽ fateor.Et ſic ĩ rigore vr̃ mihi correlariũ Gabrielis pri⁹ illatũ ſlm.ſȝ ad ſaluãdũ eũ dicẽdũ ẽ ꝙ nõ licite triſtamur de deo ſcdm ea pdicata q̃ eſſẽtialiter cõueniũt deo:vt eẽ bonũ:iuſtũ:ſapiẽs.&c.nã ñ poſſũ licite triſtari ſcdȝ portionẽ ſupiorẽ in ordine ad pdicata q̃ eſſẽtialiter cõueniũt deo cũ illa nõ poſſũt eẽ nolita:ſȝ poſſũ licite nole aliq̃ q̃ accidẽtaliter cõueniũt deo & p cõſeqñs triſtari. ¶ Sȝ Scot⁹ ĩ pria diſtĩctiõe aliter oñdit modũ gñatiõis triſtitie ponẽs q̃ttuor modos qb⁹ gñať vel gñari põt ipa triſtitia quoruȝ duos cõcedit Ochã.alios vero poſteriores negat. Prim⁹.cauſatur triſtitia de obiecto actualiter abſolute nolito & cognoſcitur aliter eſſe q̃ ſit nolitum:ita ꝙ primus modus eſt p actualem & abſolutam nolitionem.

[Quorũdã imaginatio.]

[Carpiť gabriel.]

[De cãtiõe triſtitie ſecũdũ Sco.]

[Quattuor mõi qbus põt gñari triſtitia.]

Secundomodo capitur cauſatur de obiecto nō abſolute nolito:ſʒ abſolute volito:ſed conditionaliter nolito.vt quādo ſortes mercator in tēpeſtate ꝓicit merces in mare triſtatur de illa proiectione vt notuʒ eſt.& tamen vult proijcere abſolute & efficaciter:nam bene ſeqtur proicit libere:ergo vult abſolute ꝓijcere:quia volitio conditionata non eſt ſufficiens ad exeundum in opus:q̄uis ſciam ꝙ illa volitio non eſt libera vt libertas diſtinguit a metu:ſed eſt libera abſolute.ſortes ergo ita proiciens vult abſolute proijcere:ergo falſum eſt ꝙ habeat nolitionē actualē & abſolutā proijciendi:quia illi duo actus non ſtant ſimul:& tamen triſtitia illa cauſatur a nolitione conditionata:quia habet nolitionem:qua nolet proicere ſi poſſet euadere.Dicit ergo Scotus ꝙ illa nolitio cum cognitione ꝙ non poteſt euadere eſt ſufficiēs cauſa ad producendum triſtitiam etiam de illo obiecto.id eſt proiectione que ſolum eſt conditionaliter nolita.

Tertio dicit Scotus cauſatur triſtitia a nolitiōe naturali cum cognitione ſeu preſentatione per intellectum ipſi voluntati:dicit enim ꝙ volūtas vt natura aliqua refugit q̄uis illa nō refugiat vt voluntas puta libere.refugit enim vt natura omne qđ eſt ſibi nociuum puta ſeparationem a corpore:quia appetitu naturali appetit vniri corpori:immo anime beate hoc appetunt:ergo appetitu naturali refugit contrarium.Dicit Scotus ꝙ ad cauſandum triſtitiam cum appetitu naturali ſufficit oſtentio:nam ſi intellectus oſtendit voluntati ſeparationem a corpore:q̄uis voluntas non eliceret nole liberum quo nolet ſeparari nihilominus ab illa oſtentatione cū fuga naturali .i. nolitione naturali:que quidem nolitio non eſt actus ſecundum Sco.ſed eſt fuga naturalis q̄ non eſt aliud q̄ res ſic naturaliter inſtincta:vel eſt ipſamet res que ſic refugit:ex illa fuga naturali cum tali oſtenſione intellectus cauſatur triſtitia.

Quarto cauſatur triſtitia ex dolore carnis cum offentione carnis:cum oſtentione qua intellectus oſtēdit volūtati illam offenſionem carnis:nam voluntas & ſenſus pro ſtatu vie ſic ſunt naturaliter colligati.Preterea dicit ſcot⁹ ſi offendatur ſenſus & intellectus oſtendat illam offenſionem voluntati q̄uis voluntas non diſſentiat.i.nō nolit illam/propter naturalem colligantiam voluntatis ad ſenſualitatem cauſatur triſtitia.

Et q̄tum ad iſtos duos vltimos modos diſſentit

Scotus ab Ocham: quia dicit ꝙ in iſtis duobus vltimis modis cãtur triſticia ſine actuali nolitione voluntatis. Naꝫ in tertio modo eſt fuga naturalis voluntatis: quę naturaliter iclinatur ad contrarium: & in quarto modo cauſatur triſticia propter illam naturalem colligãtiam volũtatis cum ſenſualitate: cum intellectus oſtẽdit voluntati illam offenſionem tunc triſtatur voluntas.

Diſcrepãtia Ochã & Scoti

Sed credo ꝙ Ocham melius dicit: videlicet ꝙ nũq̄ cauſatur triſticia: niſi ſit actus poſitiuus: quo voluntas refugit. VNDE bene dicit Ocham: ꝙ aliquando actus refugitiuus bene poteſt eſſe naturalis quo nult: ſꝫ cum ponitur actus poſitionis cum illo quo voluntas actualiter & formaliter nult/q̄uis in volun tate eſſet naturalis fuga/id eſt: appetitus naturalis ad contrarius illa naturalis fuga/id eſt: naturalis inclinatio ad contrarium cum oſtentatione ad voluntatem: niſi in voluntate eſſet actus poſitio nis/quo voluntas refugeret obiectum: nunq̄ cauſaretur triſticia Et illud eſt ſatis conforme Auguſtino: ꝙ triſticia eſt de his/quæ nobis nolentibus/& ſcientibus accidunt.

Doctor cõformiter ad Ochã.

Iſtud poteſt ratione ſuaderi: nam fortis politicus quando ſuffert pro Repu. non oportet ꝙ triſtetur in actu ſufferẽdi: imo delectatur q̄uis doleat ſcd̄m ſenſum quia offenditur. Et certum eſt ꝙ eius anima refugit: & inclinatio ad contrarium nõ ſufficit: immo illa fuga naturalis cum oſtẽtatione ad cauſandum triſticiam: & credo ꝙ ita eſt. Et ſic patet de cauſatione triſticiæ. quod ſunt duæ cauſæ: vna in intellectu ſcilicet cognitio: altera in voluntate ſcilicet nolitio.

Doctoris ſuaſio.

Sed ad cauſandum dolorem/qui videlicet eſt in ſenſu: ſufficit appręhenſio/qua appręhenditur obiectum: vt pręſens nociuum: ita ꝙ Ocham non ponit actum appetitus ſenſitiui diſtingui a triſticia/aut delectatione: & tamen in intellectu ponit actum diſtingui a paſſione: nam in quolibetis/& i tertio dicit ꝙ paſſiones ſenſitiuę non diſtingũtur ab actibus ſenſus: ſꝫ paſſio nes intellectus diſtingũtur ab actibus. DICITVR ergo ꝙ ſicut ad cauſandum fugam obiecti ſufficit appręhenſio: qua appręhẽditur vt pręſens nociuum: ſic ad cauſandum dolorem ſenſuum: immo prius actus appetitus ſenſitiui poteſt eſſe dolor: & cauſa

De cauſatione doloris.

Ꝙ paſſiones ſenſus non diſtinguũt ab actib⁹ eius.

tur delectatio ex appręhenſione qua appręhenditur.vt bonum prę ſens.

In primo ergo articulo declaratum eſt quid intel ligiť p partes aīæ: qą itelligiť potētia aīæ & p portionē etiā itelli giť potentia aīæ: ſed non in ordine ad oēs actus/ſed in ordine ad aliquos: vt portio ſuperior dicitur intellectus in ordine ad cogni tiones quas habet de deo. Et dicitur inferior in ordine ad actus/ quos habet de creaturis. Et eodem modo dicendum de volunta te. ¶ITEM Dictum eſt ꝙ dolor cauſatur in ſenſu ex apprę henſione præſentis triſtabilis: vel alicuius prę ſentis/quod infert nocumentum ſenſui. Et ſic apud Ocham dolor in ſenſu non di ſtiguitur ab actu appetitus ſenſitiui:& delectatio cauſatur ex ap prę henſione alicuius delectabilis prę ſentis. Vnde Scotus ponit differentiam inter perceptionem/& apprę henſionem: dicit cau ſatur triſticia ex perceptione triſtabilis: ita ꝙ non ſufficit prę ſen tia. Et cauſatur delectatio ex pceptione delectabilis.

SED Si quęratur a Scoto quid ſit illa perceptio difficile eſt dare:niſi vel apprę hēſio/vel actus appetius ſenſitiui qui non diſtinguitur ab apprę henſione.

medicoꝝ opinio.

Vnde dicunt medici ꝙ paſſiones appetitus ſenſi tiui diſtinguūtur ab actib⁹ appetitus ſenſitiui. Nā ī appetitu ſen ſitiuo ponunt actus corporales volitiuos/& nolitiuos/ quę vocan tur fuga/& proſecutio pręambulantes ad triſticiam/vel delecta tionem:& vtraqꝫ oppinio defenſatur.

Actus voli tiui/& noli tiui i ſenſu

¶VIſum eſt pręterea quomodo cauſať triſticia in appetitu in tellectiuo ſecundum duplicem opinionem:& ꝙ opinio probabi lior ē ꝙ nunq̄ cāť triſticia/ qui p̄cedat ſaltē nālter aliq̄ nolitio in voluntate. volūtas em̄ pōt habere aliquas nolitiones naturaliter cauſatas:nam vt natura aliqua refugit per actus diſtinctos ab a nima.

Ꝙ volun tas ſine a ctu refugi at.

SED Exiſtimo magis probabile ꝙ voluntas na turaliter refugit aliqua ſine actu:quia inclinatio naturalis non po nit actum diſtinctum a re quę inclinatur:nam graue naturaliter tendit deorſum:non per qualitatem diſtinctam a forma ſubſtan tiali ipſius grauis:ſed ad cauſandum triſticiam non ſufficit in vo luntate talis fuga naturalis/ſiue nolitio naturalis: quod idem eſt quam habet voluntas vt natura:non vt libera. Non facio difficul tatem quando talis nolitio naturalis ſufficit ad cauſandum triſti ciam:& ſic vltra nolitionem liberam abſolutam adhuc per terti

um modum cauſaretur triſticia/puta per nolitionem naturalem

Iſtis poſitis reſpōdetur ad quæſtionem per con cluſiones ſecundum ꝙ duo querit: primum/Vtrum ſecundum quamlibet partem animæ:&c. Secundū. Vtrum habuerit maxi mam triſticiam: ideo quātum ad primam partem quęſiti ſit pri ma concluſio.

Christus habuit dolorem ſecundum ſenſum. Pa ſtet: ſenſui chriſti fuit applicatum aliquid diſconueniens: & certū eſt ꝙ Chriſtus habuit perceptionem illius diſconuenientis: etiā vt pręſentis: quia in potentijs ſenſitiuis maxime fuit bene diſpoſi tus/& maxime perceptiuus: ſed naturaliter ad perceptioneȝ no ciui & triſtabilis ad apprębenſionem eius vt præſentis cauſatur dolor ſenſualis: ergo Chriſtus ſecundum ſenſualitatem habuit dolorem. Pria ꝑpō tñſiua

Secunda propoſitio. Chriſtus habuit dolorem ſecundum ſenſum/pręciſe de ſua paſſione/& de ſuis nocumen tis/& non de alienis. ecce ad cauſandum dolorem in ſenſu nō ſuf ficit apprębenſio alicuius triſtabilis nociui: vt alteri pręſentis: ſȝ requiritur apprębenſio triſtabilis nociui/vt ſibi pręſentis: & cre do ꝙ eſt quod vult dicere Scotus vt cauſetur dolor ſenſualis non ſufficit apēhēſio nociui: ſȝ requirit̃ appħēſio nociui actualis: qđ per nociuum infertur ſibimet. Patet per experientiam: q̄uis cō triſtor videndo aliquem pati violentiam: non tamen cauſatur in me dolor ſenſualis: neq; patior in ſenſu. Scda ꝑpō

Tertia propoſitio. Voluntas animæ Chriſti. vt natura de eiſdem triſtabatur de quibus dolebat ipſe ſenſus Chri ſti. Dico voluntas vt natura: nā aīma/quę eadem eſt ſenſus/volun tas/& intellectus habet aliquos actus vt natura/aliquos vt volun tas: & vt. voluntas aliquos actus habet vt natura: aliquos act⁹ vt li bera/aliquos vt ſenſus. Tertia ꝑpoſitio.

Vnde quando ſeparatur anima a corpore nullos actus habet vt ſenſus. Patet tertia propoſitio. Inſurgente paſſio ne puta dolore/vel gaudio: ſi non abſorbeatur intellectus: intelle ctus cooperatur voluntati: vel ad refugiendum dolorem: vel ad retinendum delectationem: & voluntas propter vnionem cum ipſo ſenſu contriſtabitur: aut congaudebit.

SED Sic eſt ꝙ in Chriſto vſus rationis non fuit abſorptus/per

quemcunq; dolorem:quia erat perfectiſſime beatus ſecundum intellectum: ergo habebat perfectiſſimum vſum rationis: ergo inſurgente dolore per nocumentum preſens intellectus adiuuabat ad repellendum dolorem:& repreſentabat volūtati dolores: ergo voluntas vt natura/& naturaliter coniuncta ſenſui contriſtabatur ſenſui ita affecto in dolore.

Triſticia voluntatis redundat i ſenſus

Vnde dicunt doctores communiter in quarto quādo eſt maxima triſticia i voluntate patitur ſenſus:& redūdat triſticia voluntatis vſq; ad ſenſum:ita q; in ſenſu cauſatur aliquis dolor propter naturalem coniunctionem.Et hoc precipue quādo eſt triſticia de obiecto ſenſui perceptibili: ergo quando ē maximus dolor in ſenſu: & intellectus preſentat illud maxime triſtabile/& ipſum dolorem/quem habet ſenſus volūtati ipſa voluntas vt natura propter connexionem refugiet illud quod eſt ita offenſiuum ſenſus/ſi refugit vt natura: ergo cauſatur triſticia:ergo probabile eſt quod dicit Scotus:q; in voluntate non vt libera:ſed vt natura cauſatur triſticia:ſed dico q; per actū qui eſt nolitio naturalis:& non libera.

Qrta ppō

Quarta propoſitio. Voluntas chriſti ſecundum portionem ſuperiorem proprie acceptas:ſicut non habuit triſticiam de paſſione:ita nec habuit triſticiā de carentia viſionis aut de peccato proprio ſecundum portionem ſuperiorem large acceptam.Prima pars patet.non habuit triſticiam: pts.dictum eſt q; ſecundum illam portionem licite non pōt haberi triſticia:qui haberetur de deo:ſed non poteſt haberi de deo q̄tus ad ea quæ eſſentialiter conueniunt deo. Secunda pars patet.Nunq̄ caruit viſione dei:quia erat ſemper beata etias in paſſione:necvnq̄ habuit peccatum:ergo non dolebat de illis in ordine ad deum.

Quita ppoſitio.

Quinta propoſitio. Chriſtus ſecūdum portionē ſuperiorem large acceptam non habuit triſticias de peccato/de morte ſua/de paſſione:ſed quandam nolitionem liberam.Patet Bene ſequitur/Chriſtus ſecundum talem portionem volebat efficaciter mori ſecundum portiones ſuperiorem in ordine ad deum:ergo falſum eſt q; nolebat libere in ordine ad deum. Patet conſequētia.Volitio qua quis vult libere aliquod obiectū cōtrariaē nolitioni:qua nult illud obiectū: ergo non ſe compatiuntur.

ꝙ autem volebat libere mori patet. Oblatus eſt: quia voluit: ergo volebat mori: ergo falſum eſt ꝙ nolebat: ſaltem libere: & vltra. falſum eſt ꝙ nolebat: ergo non habebat triſticiam conſequẽtem talem nolitionem.

Sexta propoſitio. Chriſtus ſecũdũ partem ſuperiorem habuit triſticiam etiam maximam conſequentẽ nolitionem liberam & abſolutam de peccatis: & infidelitate iudeorũ paganorum & obſtinatione hominum: patet. Chriſtus prȩuidebat in verbo ingratitudinẽ aliquorum de ſua paſſione: & perſeuerẽtiã iudeorũ in ſua infidelitate: imo credo ꝙ prȩuidebat cuiuſcũ hoĩs quȩcũ peccata: quia cõſtitutus eſt iudex/oportet ergo ꝙ ſingula cognouiſſet: ſed xp̃s nolebat abſolute ſcd̃m voluntatẽ creatã eos pſeuerãtes in ĩfidelitate: & decedere ĩ pc̃tis: ergo xp̃s ſcd̃m portionem ſupiorem voluntatis creatæ triſtabaẗ de ĩfidelitate/ & ingratitudine: &c. triſticia conſequente nolitionẽ abſolutã/liberã: quia prȩuidebat/ & nolebat. *Sexta propoſitio.*

Septima propoſitio. Chriſtus triſtabatur de ſua paſſione triſticia conſequente nolitionem liberam/ ſed conditionatã ſcd̃m portionem ſupiorem largẽ captam: & in hac vltima eſt tota difficultas. ¶ Vnde ad cauſandum triſticiam ſufficit nolitio conditionata: vt proiſciens merces proijcit libere: ergo vult abſolute proiſcere: quia voluntas conditionata non ẽ ſufficiens ad mouendum potentias exteriores. habet ergo ſolum illam nolitionem conditionatam: ergo illa ſufficit ad cauſandum triſticiã. Tunc arguiẗ ſic. xp̃s habuit nolitionem cõditionatam ſuȩ paſſionis. Pꝫ: nam dicit Pater ſi poſſibile ẽ tranſeat a me calix iſte: ergo habebat nolitionẽ etiam liberam qua nolebat ſufferre ſi poſſibile foret aliter genus humanuꝫ liberari. Tunc arguitur ſic. habuit illam nolitionem liberam: ergo erat bona: ergo referebatur vltimate in deum: & habebat illam ſcd̃m portionem ſupiorem ſed talis nolitio eſt ſufficiens ad cauſandum triſticiam: ergo Xp̃s ſcd̃m portionem ſuperiorem triſtabatur de ſua paſſione triſticia conſequẽte nolitionem liberam licet conditionatã non abſolutã *Nolitio cõditionata ẽ ſufficiens cauſaẗ triſticiam.*

Dicis ꝙ chriſtus volebat abſolute mori libere: nihilominus nolebat conditionaliter: puta ſi aliter poſſet genus humanum redimi. dicis etiam ꝙ talis nolitio ſufficit cauſare triſticiam. Arguitur ſic. volebat libere mori: ergo gaudebat de ſua *Argumentũ primuꝫ*

morte: quia volitio abſoluta cum cognitione rei volitæ naturali-ter cauſant gaudium: & vltra gaudebat: ergo non triſtab atur de ſua morte: quia gaudium/ & triſticia de eodem obiecto adequa to/ & in eadem potentia ſunt realiter contraria.

Scdm ar-gumentū

Secundo. Nunq̃ nolitio conditionata cauſat triſticiam niſi conditio ſit ſimpliciter/ & abſolute nolita. Hoc regulariter dicunt doctores. Nam ille qui proijcit merces: nollet proijce-re: ſi poſſet aliter euadere: ſed quia eſt tempeſtas nõ triſtatur de illa proiectione: dato q niſi haberet nolitionẽ tẽpeſtatis ſimpliciter: vnde ſi poſſet euadere aliter q̃ p proiectionem: & hẽt iſtam nolitionem: qua nult proijcere ſi poſſet aliter euadere: ex illa nõ triſtaretur: ergo chriſtus ex nolitione qua nult mori/ ſi poſſet ali-ter genus humanum redimi non triſtatur ſi habeat volitionem qua vult ſimpliciter pati pro genere humano: talis nolitio nõ ſufficit cauſare triſticiam: ſed ſic eſt q in voluntate chriſti ſecundū portionem ſuperiorem rationis erat volitio/ qua volebat genus humanum redimi non poſſe niſi per ſuam paſſionem. Patet. deus hoc volebat: & itã ordinauerat: & veriſimile eſt q anima chri-ſti cuilibet ordinationi dei/ quam cognoſcebat in particulari ſe cõformauit: ergo ſequitur q habebat volitionem abſolutam de illa conditione: & non nolitionẽ. Chriſtus eñ habuit nolitionẽ ſuffe-rendi mortem ſi genus humanum poſſet aliter redimi: & cũ hoc voluit q non poterat aliter ſaluari niſi per ſuã paſſionẽ ergo nõ triſtabatur de ſua paſſione: ſed habebat volitionem qua volebat genus humanum non poſſe aliter eripi: quia deus ſic ordinaue-rat: ſed ſic eſt q chriſtus cognoſcens illam ordinationem diuinã & deum ita velle abſolute veriſimile ẽ q cõformabat ſuã volũtatẽ etiam abſolute illi ordinatõi: ergo videtur q illa nolitio conditionata non ſufficiebat ad cauſandum triſticiam.

De nolitio ne qua no lebat xp̃s mori.

Ad primũ

QVANTVM Ad primum. Chriſtus abſolute volebat mori. Concedo: ergo gaudebat de ſua morte. cõcedo Nam ſi apoſtoli ſunt gauiſi: quando contumelias pro chriſto patiebantur: ergo etiam chriſtus propter finem mortis illius. Et cũ inferẽ/ ergo non triſtabatur triſticia ſequente nolitionem liberam nego cõſequentiã: & cũ pbat Gaudium/ & triſticia de eodẽ obiecto repugnant formaliter: verum ẽ/ ſi vtrũq; he habeat q vnum ſequatur volitionem abſolutam: & aliud nolitionem abſolutam/ & liberam de eodem obiecto. Nolitio abſoluta/ & libera eiuſdẽ obiecti contrariaẽ formaliter volitioni illius: ergo triſticia/ & gau

dium conſequentia contrariãtur:quia ſunt eædem cauſæ:ſed triſticia/ quæ conſequitur nolitionem conditionatam/non contrariatur gaudio:quod conſequitur volitionem abſolutam. Contra ergo qui proijcit merces debet gaudere de proiectione:quod ẽ falſum:gaudet eñ bene quia eripitur a morte. ❡Dico ꝙ ꝓpter nolitionem naturalem impeditur:ſed in chriſto non impeditur. Dico ſecundo. Q̃uis cõtrariẽtur:fuit miraculum ꝙ cõtraria fierent ſimul:& hoc videt dicere Scotus: & deus ſuſpendebat formalem repugnantiam pro tunc.

QVantum ad ſecundum. Nunq̃ nolitio conditionata ſufficit cauſare triſticiam:quando ipſa conditio eſt ſimpliciter volita.vt nolo ꝓijcere/ſi poſſem euadere:& non poſſum euadere aliter:illa nolitio abſoluta non cauſat triſticiã:ſed ſic ẽ ꝙ illa conditione quã habebat xp̃s:ſcʒ nolo pati ſi poſſʒ genus humanum aliter redimi/habebat volitionem/qua volebat genus hũanum ſic redimi:ſcʒ per ſuam mortem. Vnde dico ꝙ xp̃s non habebat volitionem liberã/& abſolutam ꝙ genus humanuʒ poſſet aliter reparari de lege ordinata. ❡Secundo. Poterat ſuſpendere aliaʒ volitionem : puta ꝙ non poſſet aliter/&c. & tunc illa nolitio conditionata ſufficit cauſare triſticiam: & illa nolitione ſuſpenſa illa conditionata nolitio/ qua chriſtus nolebat ſufferre:ſi patri aliter placeret ſufficiebat cãre triſticiam: nunq̃ aũt habuit volitionẽ efficacem de potentia abſoluta/ꝙ poſſet aliter reparari:quia cognouit ꝙ deus ſic ordinauerat:ſed non requiritur ꝙ ſemper habuerit volitionem conformem. Ad ſcd̃m.

VLTIMA Propoſitio. Voluntas Chriſti ſecundũ portionem inferiorem:vt ſic libera:non eſt triſtata de paſſione eius triſticia conſequente nolitionem abſolutam. Vltima ꝓpoſitio.

❡ALIQVI DOctores dicunt ꝙ chriſtus ſecundum portionem ſuperiorem non triſtabatur triſticia/ quæ conſequeretur nolitionem abſolutam :quia gaudebat. Sed ſecundum portionem inferiorem triſtabatur triſticia conſequente nolitionem abſolutam/& liberam:vt bene deducit Scotus in iſta diſtinctione. Sed qdã ponunt oppoſitã ꝙ Chriſtus nunquã habuit nolitionem liberam quin eſſet bona: ergo Chriſtus nunq̃ habuit liberam nolitionem: quin eſſet conformis dictamini recto. Tunc ARGVItur ſic. Non eſt poſſibile duo dictamina cõtradictoria ambo eſſe recta:quia neceſſe eſt alterum eſſe falſum: ſed Chriſtus ſcd̃m

Pria ꝑpō.

Paſſio xp̄i nō eſt nec fuit inter oēs paſſiones quorūcunqꝫ ſiue extra viam: ſiue in via exiſtentiuꝫ acerbiſſima: patet: paſſio chriſti non ē acerbior q̄ paſſio gehēnalis cū nō hꝫ triſtitiam acerbioreꝫ q̄ habeat dampnatus: ergo paſſio chriſti iſtomodo nō q̄cunqꝫ altera fuit acerbior: De antecedente dicit quidem doc. ꝙ damnati: ſimiliter exn̄tes in purgatorio patientes plus triſtantur intenſiue q̄ triſtabatur chriſtus in ſua paſſione. Ratio illiꝰ ē: damnati triſtantur de priuatione beatitudinis eorum: cum anime damnatorum nullomodo impediuntur q̄tum ad actiuitateꝫ & deſiderium earum: & illa carētia beatitudinis ē ſupremū malū ipſis: & q̄tum poſſunt triſtantur de amiſſione illius. Quātū ad hoc non poſſet fortis & efficax ratio adduci ad hoc probanduꝫ: ſed doc. regulariter dicunt ꝙ chrictus non habuit paſſioneꝫ: neqꝫ triſtitiam ita intenſam ſicut damnati: & exn̄tes in purgatorio. Nam ꝙ aliqui predicant: ſi omnes paſſiones omnium martiruꝫ eſſent cōgregate ſimul: adhuc paſſio chriſti excederet illas hoc ē vnū volūtariū: & falſiſſimū nec credo veruꝫ. ſc̄da ꝑpō. Paſſio xp̄i fuit acerbior paſſione cuiuſcunqꝫ viatoris: & hoc deducitur conſequenter ad Thomam: & ad Bonauenturā per quattuor genera cauſarum illius paſſionis ad producendum acerbitatem illius Tota difficultas ad cognoſcendum quomodo paſſio chriſti fuit acerbior quacunqꝫ altera non ſumitur ratiōe afflictiui ſummi: nam inter omnia afflictiua quod magis affligit eſt ignis que eſt inter paſſiōes acrior: ſed chriſtus nunq̄ paſſus eſt igne ſicut multi martires ſed virgis clauis: ergo videtur ꝙ illa paſſio q̄ eſt a magis afflictiuo ſit grauior cum paſſiōes ſaltem ſenſuales cauſentur mere naturaliter: vnde eſt apparētia ꝙ pro tempore quo infligit̄ fuerit intentior in aliquibus martiribus: ſed deduci poteſt ꝙ paſſio xp̄i fuit acerbiſſima ꝑ quattuor genera cauſarum.

Gabriel.

Triſtitia xp̄i nō fuit ita itēſa ſicut dānatorum.

Nota.

Sc̄da ꝑpā.

Vnde dicitur primo. talis paſſio ex parte cauſe efficientis videtur fuiſſe acerbiſſima: patet: chriſtus paſſus ē ab omni ſexu: ab omni gente: nam qui tradebant chriſtum erant iudei qui vero crucifigebant: gentiles: laici: & ſacerdotes: & ſic ex parte cauſe efficientis fuit acerbiſſima: ſed q̄tum ad ſenſuꝫ non fuit maior acerbitas: puta ꝙ affligetur a diuerſis cōditiōibus diſtantibus hom'num: vel a pluribus q̄ a paucis: ſed bene q̄tum ad acerbitatem: quia plus dolebat ꝙ plures crucifigerent eum q̄ ſi duo vel tres: & ſic illa cauſa efficiens bene infert maiorem triſticiam: ſed non maiorem dolorem ſenſualem.

Qꝫ paſſio xp̄i ꝑ q̄tuor gn̄a cāꝛū fuerit acerbiſſīa. ex ꝑte efficientis.

ex pte cāe materialis

Sed ex parte cauſe materialis eſt duplex. vna circa quam/& eſt obiectū triſtitie & doloris. Et cauſa materialis in q̄: erat ipſa paſſio. Q̄tum ad primū fuit maxima: quia fuit de pluribus quia de omnibus peccatis futuris que chriſt⁹ cognoſcebat ēt diſtincte: & ꝙ finaliter decederent in illis: & triſtabatur supreme de eorum ingratitudine: ſed certum eſt ꝙ nullius alterius viatorum paſſio & triſtitia fuit de ſingulis peccatis hominum diſtincte cognitis: quia nullus martirus vnq̄ cognoſcit diſtincte ſingula peccata hominum: ſenſus ei non potuit dolere de peccatis: quia illa non cognoſcit: ſed ſolum dolet de nocumentis ab extrinſeco. Ex parte cauſe materialis ī qua fuit: ēt maxima: quia inter omnes homines chriſtus fuit optime complexionatus & tenerrime nature: ideo erat ſuſcepti⁹ maioris doloris & triſtitie: ergo reſpectu omnium viatorum fuit acerbiſſima. Q̄tum ad hoc dico: ſi fuiſſet aliquis purus viator eque tener ſicut chriſtus: & paſſus fuiſſet ab igne: & deus non ſuſpendiſſet actiuitatē ignis ꝙ paſſus fuiſſet acrius q̄ chriſtus quando patiebatur a clauis & ſpinis. &c.

Sed dicunt doc. ꝙ alii nō erant ita tenerrime nature & complexionis: vnde q̄to aliquis eſt melioris complexionis plus triſtatur ex anime diſceſſu a corpore q̄ alius: & ſic qui diuturniorem paſſ⁹ eſt infirmitatē & plus languit minus triſtatur q̄ iuuenis qui paruꝫ egrotauit. Ideo vt dicunt propter tria paſſio xp̄i fuit acerbiſſima: ſcilicet propter carnis teneritudinē: optimā complexionem: & propterea quia deus nullomodo impediuit actiuitatem tormentorum: imo permiſit agere q̄tum poterāt: ī aliis autē martiribus: aliquando impediebat actiuitatem agentiuꝫ. patet de laurentio. dicunt doc. ꝙ propter iſta .3. ſimul iuncta paſſio chriſti ſēſualis fuit acerbior q̄ ī quocūꝙ alio viatore: ſꝫ erit maior ſēſualis ī dānatis p⁹ reſurrectionē. q̄tū ad tertiū dubitaī: prio.

Propter tria paſſio xp̄i fuit acerbiſſia.

Dubiū primum.

Vtrum in inſtanti mortis fuerit maxima triſtitia in anima xp̄i: q̄tū ad hoc videī mihi ꝑbabili⁹ ꝙ in iſtāti mortis nullā hēbat triſtitiā: & ſic nō erat maxīa: nec pua: nec minima & ꝑ iſtās mortis ītelligiī iſtāſ ī quo xp̄s erat prio mortuus. Nam quando anima informabat corpus adhuc viuebat ſecundū humanitatem: quia viuere eſt habere animam informantem corpus In illo inſtanti in quo chriſtus fuit prio mortuus: anima erat extra corpus. & ſic in illo inſtanti nullam habuit triſtitiam & nullum dolorem: naꝫ bene ſequitur anima eſt extra corp⁹: ergo nullam habet paſſionē ſenſualem, nec operationem ſenſualem q̄tū

In iſtanti mortis xp̄i nō fuit triſtitia nec dolor.

de dolore certũ eſt ꝙ in inſtanti primo mortis nullum habebat dolorem. Sed de triſtitia que eſt in voluntate eſt difficultas & dico ꝙ in illo inſtanti mortis nullam habuit: patet. chriſtus nunq̃ fuit capax alicuius triſtitie niſi pro illo tempore quo erat ſecundum aliquid ſui viator: & in illo inſtanti chriſtus ſecundum nihil ſui erat viator amplius: quia certum eſt ꝙ iam erat omnino totaliter beatus: non dico ſecundum corpus: quia non informabatur anima: ſed anima erat totaliter beata.

Ecce argumentum. chriſtus in illo inſtanti non erat plus ſuſceptiuꝰ triſtitie q̃ ſit in quocũq; i ſtãti poſteriori: ſ3 nullus diceret ꝙ in inſtantibus poſterioribꝰ habuerit triſtitiã ergo: imo in eodem inſtanti in quo fuit mortuus fuit verum dicere ꝙ ſingule anime quorum purgatoriũ erat perfectum fuerunt beate: hinc eſt ꝙ prima paradiſus hominis fuit infernus. ergo nõ videtur ꝙ in illo inſtanti fuerit triſtatus: ſed certum eſt ꝙ non triſtabatur amplius: nec poſt reſurrectionem: nec in triduo: ergo nec in inſtanti in quo erat primo mortuus: & ſic quando queritur vtrum habuerit maximam penam: ſi intelligitur in primo inſtanti mortis: dico ꝙ nullum habuit dolorem nec triſtitia3. Contra. certum eſt ꝙ triſtitia chriſti perdurauit vſq; ad illud inſtans in gradu eque intenſo: capiendo triſtitiam qua triſtabatur non de morte: quia non triſtabatur de morte niſi per nolitionem naturalem aut rationalem: ſed loquor de triſtitia quam habebat de peccatis hominum: & illam habuit continue ab inſtanti conceptionis vſq; ad inſtans mortis: tunc illa triſtitia in gradu eque intenſo ꝑdurauit vſq; ad illđ iſtãs: & nõ potuit diminui ꝓpter diminutionem vſus rõnis nec diminuebatur tp̃e mortis nec ꝓpter diminutionem nolitiõis: quia eq̃liter diſplicebant pc̃tã futura p̃ſentia & p̃terita & ĩfidelitas iudeorũ & ĩgratitudo: ergo illa triſtitia ꝑdurauit vſq; ad inſtans mortis in gradu eque intẽſo: ſed ĩ illo inſtãti non videť a quo agente illa fuiſſet totaliter ablata aut diminuta. Dico ꝙ corrũpebatur in inſtãti mortis tota ſimul & deſinebat eẽ ꝑ primũ inſtãs nõ eſſe cõplectũ ſecũdũ ſe & qđlibet ſui. Et dico ꝙ illa triſtitia nũq̃ fuiſſet cãta ꝓpter vehemẽs gaudium beatificũ niſi deꝰ ſpaliter ſuſpẽdiſſet actiuitatẽ illiꝰ gaudij qa expellebat triſtitiã ẽt cõtigeñ & ĩ illo iſtãti ĩ quo erat extraviã deus deſinebat ſuſpẽdere actiuitatẽ illiꝰ maximi gaudij hinc ẽ ꝙ neceſſario neceſſitate nature ab illo maxio gaudio corrũpebať illa triſtitia qđ qdẽ gaudiũ expellit triſtitiã ñ ſolũ cõtrariã: ſ3 ẽt cõtigeñ.

Argumentum apparens.

Nota.

ter/vnomodo pro neceſſitate ſimpliciter dicta:& tunc neceſſitas nihil aliud eſt q̄ res non potens aliter ſe habere.Illud enim dicit̃ neceſſarium quod non poteſt aliter ſe habere:vel quod non pōt aliter euenire:vt deus eſt neceſſarius:quia non poteſt aliter euenire neq̧ aliter eſſe qui deus ſit.ſecūdo neceſſitas capit̃.i.coactio & illud dicitur neceſſarium ad aliquid ꝙ cogitur ad illud quando illḋ patitur vel facit cōtra naturalem eius inclinationeȝ.vt lapis proiectus ſurſum neceſſitatur ad motum ſurſum.id eſt cogit̃ ab extrinſeco:vñ ſi ſortes nolit moueri:& tamen compellatur ab extrinſeco exire locum neceſſitatur non prima neceſſitate:ſed dicit̃ neceſſitat⁹.i.violētat⁹ & hoc dupl'r vnomodo:quia cogit̃ contra naturalem eius inclinationem/Aliomodo quia cogitur contra liberam volitionē:vt in exemplo dato de ſoꝛ qui per vim expellitur de loco ſuo/Tertiomodo.aliquid dicitur neceſſariuȝ qḋ eſt neceſſarium ad finem non ſimpliciter neceſſariuȝ.Sicut neceſſe eſt tranſire Lugdunum eundo Romā ſupp̄ſito ꝙ non ſit alia via ly neceſſe non dicit neceſſitatem ſimpliciter quia non eſt neceſſe tranſire Lugdunum neq̧ ire Romam:ſed dicit neceſſitatē finis ſeu conſequentie & non conſequentis:& iſti tres modi neceſſitatis ſunt vulgares.

Neceſſitari q̄ñq̧ cogi dicitur.

neceſſitas finis ſeu cōſeq̄ntie.

Tertio notandum ex.ſ.Thoma ꝙ in homine eſt moriendi neceſſitas:partim ex peccato:partim ex natura:ſȝ quo modo partim ex natura:quia homo cum ſit mixtuȝ componitur ex contrarijs:& ideo neceſſe eſt inter illa eſſe actionē & reactionem & neceſſe eſt alterum tandem conſumi:quia nullus motus eſt perpetuus:ergo cum neceſſe ſit alterum conſumi neceſſitas moriendi hominis eſt partim naturalis.Sed eſt parti ex peccato. nam contra illam cōſumptionem contrarietatis erat adeo ſup̄naturaliter homini collatum remediuȝ.id eſt iuſticia originalis vel eſus pomi vite:ſed ſic eſt ꝙ illud remedium eſt perditum ex peccato & non ex natura rei:& ex p̄ditione illius remedij iam ſequitur neceſſitas moriendi ēt naturalis ſi nō eſſet impedimentum:ſȝ impedimētū quod erat eſt perditū ex peccato.Iſtis ſuppoſitis ſit prima concluſio.

Duplex moriendi neceſſitas.

Chriſtus non habuit neceſſitatem moriendi ſimpliciter dictam.id eſt primomodo:patet.chriſtus poterat nō mori ſimpliciter & abſolute:patȝ eius humanitas poterat perpetuo conſeruari a deo:ergo poterat non mori.ſecundo:ſuppoſito ꝙ aſſumpſiſſet humanitatem poterat aſſumere ſimpliciter beatā pu-

Pria cōcluſio.

ta ſecundum vtranq; portionem: & ſecundum animam: & ſecundum corpus: ergo poterat non mori. Tertio poterat accipere cū dono perpetuo quod habuit primus parens.

Scda concluſio. Secunda cōcluſio: in nullius alterius hominis humanitate eſt neceſſitas moriendi primomodo: pats. ſicut poteſt humanitatem chriſti conſeruare perpetuo: & etiaʒ cuiuſlibet alterius hominis igitur.

Tertia cōcluſio. Tertia concluſio: in chriſto ſecundum humanitatem fuit neceſſitas moriendi ſecundo & tertio modo de potentia dei ordinata. patet: chriſtus aſſumpſit naturam cuʒ omnibus defectibus peccantibus non culpabilibus: omnis enim culpa eſt ſibiipſi pena: ſed ſic eſt ꝙ moriendi neceſſitas eſt defect⁹ ex peccato ade contractus nō culpabilis: ergo chriſtus aſſumpſit illam humanitatem cum illo defectu. habuit etiam neceſſitateʒ comedendi bibēdi & ad pn̄tiam triſtabiliū triſtabatur: ſed nunq̄ accepit defectus culpabiles: quia nunq̄ peccauit. moriendi ei neceſſitas non eſt defectus culpabilis: ergo chriſtus habuit neceſſitateʒ moriendi ſecundomodo/ ſuppoſitis qualitatibus quas habebat pro tunc. Item ad remiſſionem peccatorū de potentia ordinata neceſſe erat ipſum mori: ergo habuit neceſſitatem moriendi tertio modo neceſſitate que eſt ad finem intentum.

quarta cōcluſio. Quarta propoſitio: chriſtus ſolū libere & non naturaliter ſed voluntarie aſſumpſit iſtam neceſſitatem moriendi. In nobis enim eſt neceſſitas moriendi que non contrahitur libere: ſed naturaliter: quia non poſſemus impedire: ſed chriſtus aſſumpſit illam libere: patet. erat chriſtus beatus ſecundum portionem ſuperiorem: ſed naturaliter ſi non ſuſpendiſſet actiuitatē beatitudinis redundaſſet in ptē portiōis īferioris & in ſenſualitatem niſi poſitum fuiſſet obſtaculum: ergo ꝙ non fuerit beat⁹ ſecundum portionem inferiorem fuit ſuſpenſa actiuitas portionis beatitudinis ſuperioris: & non eſt ſuſpenſa niſi a chriſto & libere et non naturaliter.

Difficultas prima. Hic due ſunt parue difficultates: prima eſt ad ꝓbandum ꝙ chriſtus non habuit neceſſitatem moriendi ſecundomodo de potentia ordinata ſuppoſitis qualitatiuis diſpoſitionibus & permiſſis adeo agere adinuicē: ꝙ non erat neceſſe chriſtum mori: certum eſt ex philoſophia & medicina: quia in homine ſūt duo: ſcilicet calor naturalis & humidū radicale. & calor cōtinue agit in humiduʒ quod ſi non reſtauraretᷣ tandem conſume

retur & inde ſeq̃ret mors. Itē humidū agit ī calorē: & tūc ex prehabitis in d:ſtīctiōe.xiiij.xp̄s oia diſtīcte cognouit: ſaltē pñtia: ergo xp̄s diſtīcte cognoſcebat ſuū calorē naturalē & humidū radicale & vltra ergo etiā diſtīcte cognoſcebat q̃tū calor cōſumebat de humido radicali: ergo etiā diſtīcte cognoſcebat q̃tū requirebatur ad reſtaurādū illud humidū radicale depditu; .etiā ſecundū humanitatē fuit ſupmus medicorū: ſed ſic eſt q̄ xp̄s poterat illd̄ preciſe & tantum preciſe applicare quod requirebatur: ergo poterat facere q̄ remaneret ſuum humidum radicale & calor naturalis: & q̄ nunq̄ conſumeretur & per conſequens q̄ non moreretur.

Q̃tum ad hoc dico q̄ chriſtus cognoſcebat q̃tum ſufficiebat ſecundum humanitatem: & q̃tum conſumeretur de vtriſq;: & q̃tum requireret ad reſtaurandum: & poterat addere quod erat neceſſarium: ſed non poterat facere quin potentia cōuerſiua ciborū cōtinue diminueret: non ſolū ei eſt in nobis mors ꝓpter defectum humidi & caloris naturalis: ſed etiam propter debilitatem potentie. neq; poſſumus facere quin tandem ſit oīno noſtra potentia cōuerſiua debilitata: ita q̄ cibo applicato iterum conuertere non poterit in humidum radicale.

Secunda difficultas. q̄a dicitur q̄ beatitudo ī portione ſuperiori rationis neceſſitate naturali: ſi non ponatur obſtaculum redundat in corpus & in portionem inferiorem & ſenſualitatem/ certum eſt q̄ beatitudo ſpiritualis portionis ſuperioris eſt viſio clara & fruitio: beatitudo vero corporalis ſunt dotes vt agibilitas. &c. & eſt extenſa: & ſunt qualitates exñtes in corpore: vnde beatitudine; portionis ſuperioris redundare in inferiorem: non eſt niſi beatitudinem portionis ſuperioris cauſare beatitudinem corporis ſiue qualitates corporis. quibus corpus dicitur beatum. ſed quero quomodo ipſa viſio cum fruitiōe cauſat qualitates corporales neceſſario neceſſitate naturali: videt̄ q̄ nō ē poſſibile. ratio mea ē. Sicut qualitas corporalis nūq̄ agit ſubſtātiam ſpiritualem: ita non video q̄ viſio qua video fortem intuitiue aliquid agat in corpus meum. Ideo videtur mihi q̄ deus ſe ſolo producit illas qualitates in corpus: & ſic non redundat ſic q̄ illa beatitudo ſuꝑioris portis neceſſario neceſſitate nature cāet beatitudinem. Propterea non video quin corpus chriſti per nouum miraculum fuit beatum & non ex redundantia beatitudinis ſuperioris in inferiorem.

Scda diffi cultas. beatitudo corpalis.

Dubitat primo.

Dubiũ primũ.vtrũ fuit ĩ poteſtate anime chriſti non ſeparari a corpore ex violentia paſſiõis:certũ eſt q̄ non eſt ĩ poteſtate animarum noſtrarum non ſeparari a corpore ex acerbitate tormentorum & infirmitate:ergo compelluntur exire.

Pria ꝓpõ.

Pria ꝓpoſitio: ſi aĩa chriſti fuiſſet dimiſſa in puris naturalib⁹ & in beatitudine:fuiſſet in eius poteſtate non mori ita q̄ nec actiuitas aie nec beatitudo eius fuiſſet ſuſpenſa:fuiſſet in poteſtate eius non mori: quia tunc ſecundum fantaſiã Scoti redundebat beatitudo.ſ.in corpus.

Scda ꝓpõ

Secunda propoſitio. ſuppoſita tali ſuſpentione puta redundationis gratie.ſ.in corpus non fuit in poteſtate anime chriſti quin ipſa cõpelleretur exire corpus.patet ſolus creator nature poteſt ĩmutarẽ naturã:nulla creatura poteſt facere q̄ ignis non callefaciat:ſed ſolus deus:ſed ſic eſt q̄ de naturali inſtitutiõe eſt q̄ ad preſentiam tormentorum ſeparetur anima a corpore: ergo ſolus de⁹ p̄t facere q̄ ad p̄ſẽtiã tormẽtorũ nõ exeat aĩa a corpore:& per conſequens non fuit in poteſtate anime chriſti quin compelleretur exire.

Tertia ꝓpoſitio.

Tertia propoſitio: ſi chriſtus non fuiſſet paſſus nihilominus ſtante lege & glorie ſuſpentione tãdẽ fuiſſet mortuus. Hic ſunt duo vidẽda:primo quomodo intelligũtur auctoritates: ſecundo cum anima chriſti fuit neceſſitata exire & nullus meretur per illd quod nõ eſt in eius poteſtate quomodo chriſt⁹ merebatur per mortem cum non potuit eam euitare.

Ad pricipale q̄ſtiõ rñdetur.

Quãtum ad primum chriſtus mortuus eſt quia voluit:& oblatus eſt:quia voluit ſecundum diuinitatem:ita q̄ volitio ſecundum diuinitatem fuit cauſa mortis:vnde ſi ly cauſa dicat nõ cauſam:ſed concomitantiaꝫ cum offerebatur ſecundum humanitatẽ volebat offerri.Dico ẽt q̄ voluntas humanitatis xp̄i non fuit cauſa mortis:ſed verum eſt q̄ moriendo habuit volitionem ſecundum humanitatem:quia volebet redimere gen⁹ humanũ.Si intelligitur cauſaliter ſecundum diuinitatem. Si concomitanter poteſt intelligi de humanitate. Ad aliud dico q̄ mors meritoria eſt: qa patienter ſuſtentata:nichil ei eſt nobis meritorium quod non poſſumus vitare.verum eſt meritorium immediate.hinc mors non fuit ei immediate meritoria:ſed aliquid eſt meritorium quod non poſſumus vitare: quando per aliquam volitionem voluntas complacet in illo quod non poteſt euitare

vt martyres habebant volitionē per quas ęquanimiter illā paſſionem ſufferebant: illa volitio erat ī eoꝝ ptāte/& complacentia in tormentis: hinc ē ꝙ mediate.i.mediāte illa volitione illa tormenta poſſunt dici meritoria. Eodē mō dico de xp̄o ſcdm hūanitatē nō poterat impedire: ſed volitio erat libera: ideo meritoria. Aliqui dicunt ꝙ paſſiones ſunt meritoriæ. ¶ Ad aliud. q̄ñ in articulo mortis potuit clamare clamore valido: niſi fuerit ī eo tanta fortitudo/q̄ta in hoīe ſano: ergo non cōpellebatur exire anima a corpore: ergo libere exibat. Dico eſto ꝙ clamauerit clamore valido fuit miraculū deficientibus viribus naturalibus: & deus ſpecialiſſime concurrebat ad illam vocem. Aduerte

Sed vtrum paſſio chriſti fuerit violenta. Dico ꝙ ſic: quia contra inclinationem naturalem: anima enim naturaliter inclinatur ad corpus: & econtra. Naturaliter enim inclinabaẗ anima Xp̄i informare corpus: & ab extrinſeco exibat contra inclinationē eius naturalem: ergo violentabatur. ¶ Sed ſi queratur Vtrum moriebatur cōtra inclinationem liberam. Dico ꝙ nō: qa anima volebat volitione libera mori: & exire a corpore: ergo nō exibat contra inclinationeꝫ liberam: & ſic fuit naturalis: quia cōtra naturalē inclinationē & non liberā: & qua ratione/quia libera fuit meritoria. Dubium.

Diſtinctio decimaſeptima.

Q Veritur conſequēter vtrum in chriſto ſit plures voluntates ſibi ſemp in volito cōformes. Notādum ꝙ voluntas capiẗ multipliciter: vno mō pro appetitu quocūq̧: ſiue talis fuerit naturalis/ſiue ſenſitiuus/ſiue itellectiuus: ſicut ponitur in primo phiſicoruꝫ circa materiā de appetitu materiæ ꝙ duplex ē appetit⁹ naturalis & aīalis Animalis diuiditur in appetitum ſenſitiuum: & in appetitum intellectiuum. Appetitus naturalis eſt appetitus/ſeu inclinatio ad hoc/vel illud nullā p̄ſupponens cognitionē preuiā: nam q̄libet inclinatio vel ad opationem/vel ad actionē/vel ad paſſionem non p̄ſupponens cognitionem p̄uiam vocaẗ appetitus naturalis. Iſto appetitu appetit materia formam: quia inclinaẗ vt ſubiectiue i ſe recipiat formā: & illum nulla p̄ceſſit cognitio. appetit graue deſcendere naturali appetitu/& aliq̄ñ voluntas: ſed raro extēdiẗ ad illum appetitū. Eſt alius appetit⁹ aīalis præſupponens (vt exeat in actū) aliquā cognitionē p̄uiā: & hoc capiendo appetitū p potētia: appetitus animalis p̄ſupponit de neceſſitate cognitionem: vt exeat in operationē: & eſt duplex: quidā ſenſitiuus qui ē potentia appetitiua p̄ſupponēs cognitionem ſenſitiuaꝫ vt exeat

Q̄ō primā

Quid appetitus naturalis q̄ñq̧ volūtas appetit appetitu naturali.

Aīalis appetitus duplex

Senſitiuus

in opationem. Certũ eſt ꝙ animalia bruta hñt aliquos actus ꝓſequẽdi: quibus appetũt & refugiunt aliqua obiecta & illos actus neceſſario precedit cognitio ſenſitiua. qua apprehendunt obiecta. Sed appetitus intellectiuus eſt potentia appetitiua ꝓſupponens cognitionem intellectiuam vt exeat in ſuam opationem: vt eſt volũtas/ & ꝓprie intellectus appetitiuus vocaẽ volũtas ꝓprie capiẽdo terminũ. In primis duabus acceptionibus voluntatis capiẽ large: & raro/ ſed regulariter capiẽ voluntas pro appetitu intellectiuo.

Intellectiuus.

Secundo ſupponitur ꝙ voluntas naturalis tripliciter capiẽ: vno mõ vt diſtiguiẽ contra volũtatẽ ſupnaturalẽ & ſic voluntas naturalis eſt volũtas cuiuſcunqȝ creaturæ. Supnaturalis eſt diuina. Alio modo capiẽ volũtas naturalis vt diſtinguitur cõtra liberam. Et tertio mõ capiẽ ꝓ volũtate in ordine ad opatioẽs elicitas ab ipſa voluntate ſcdm inclinationem eius naturalẽ ſiue eliciaẽ libere ſiue naturaliter/ hoc ẽ: ſumiẽ tertio mõ volũtas naturalis pro ipſa volũtate in ordine ad determinatas opationes. i. ad illas/ q̃ eliciunẽ cõformiter ad inclinationem naturalẽ. volũtas eliciens actum etiam libere/ quo refugit mortẽ põt dici naturalis quia elicit cõformiter ad inclinationes naturales/ q̃ ſũt ad cõmodũ: ſȝ ſi voluntas eliciat actum quo velit mori libere: ſicut xp̃s: voluntas in ordine ad illum actũ non põt dici naturalis: quia non elicit illum actum cõformiter ad inclinationem naturalẽ/ q̃ eſt ad eẽ & per conſequens ad fugam mortis.

Voluntas naturalis tripliciter capitur

¶TERTIO Notandum ꝙ tripliciter duæ voluntates adinuicem dicũtur cõformari primo modo ĩ volito: ſecũdo ĩ actu: tertio in modo volendi. Et iſta diſtinctio ſolet poni in vltima diſtinctione primi ſentẽtiarũ. Vnde vocantur duæ volũtates cõformes in volito: quia illud idẽ/ & adequate qđ vna vult altera etiã vult. Sed dicunẽ conformes in actu: & eſt vnam illarum habere actus ſiue volitionem alicuius obiecti/ & alterã voluntatem velle/ ꝙ illa prima voluntas habeat illum actum: q̃uis non velit obiectum q illa vult. Certum eſt ꝙ Abraham volebat immolare filium: que volitio habebat immolationem filij pro obiecto: & deus volebat ꝙ Abrahã hr̃et illã volitionẽ: ſȝ nonvolebat illũ interfici: & volitio dei terminabatur ad actũ: & voluntas dei/ & Abrahæ erãt conformes non in volito: ſed in actu volendi. deus volebat ꝙ Abraham haberet illam: q̃uis non vellet obiectum volitionis. Tertio modo dicuntur conformes in modo volendi/ que eodem modo volunt: puta ſi vna ex charitate: altera etiam. ſi ex conditione

tripliciter aliq̃ volũ. pñt cõformari. Que volũtates cõformes ĩ volito. q̃ cõfores ĩ actu Nota de Abrahæ volitiõe Quę cõformes ĩ mõ

& altera: ſi abſolute & actualiter & ꝓpter eũdem finem: ꝙ & altera Chriſtus em̃ ſcd̃m diuinitatẽ: & etiam ſcd̃m humanitatem volebat ſuam mortem. Similiter iudęi volebant eãdem morteȝ: & ſic erant conformes in volito: ſed non in modo volendi: quia deus & Chriſtus ſcd̃m humanitatem volebant mortem propter redemptionẽ hũani generis & iudęi propter vindictam: & ſic nõ volebant propter eundem finem. volendi

¶His notatis ſit pria cõcluſio

Pria cõcluſio.

In chriſto fuerunt plures voluntates ſcilicet diuina/ & humana. Chriſtus em̃ habet voluntatem diuinam/ quæ eſt ſecũda perſona/ & eſſentia diuina. Similiter in chriſto fuit voluntas humana: quia fuit humanitas: &c.

¶Secunda concluſio.

Secunda.

In Chriſto ſecundum humanitatem fuit triplex volũtas: de qua in primo notabili ſcilicet voluntas libera/ ſeu rationalis/ ſenſitiua/ & naturalis non adinuicem realiter diſtinctæ: imo ſolũ per opationes iſtarũ triũ volũtatum diſtigunt. Nã chriſtꝰ aſſumpſit pfectam noſtram humanitatẽ: ergo cum omnibus ſuis potẽtijs: ſcȝ cum intellectiua/ ſenſitiua/ & naturali/ q̃ appetebãt/ vel refugiebant. Chriſtus em̃ ſcd̃m ſenſum refugiebat mori: ergo habebat potentiam ſenſitiuã ſimiliter naturaleȝ: & illę tres nõ erant realiter diſtinctæ: nã q̃lȝ earum voluntatũ capiendo pro potentia eſt ipſa aĩa/ quę eſt ſola vna in chriſto. ¶VNDE Appetitus naturalis xp̄i ſcd̃m humanitatẽ eſt aĩa naturaliter inclinata vt informet corpus: & appetitus ſenſitiuus eſt eadem anima potens pręuia cognitione ſenſitiua in actus ſuos ſenſitiuos. Et appetitus rationalis eſt eadeȝ anima potens in actum volendi vel nolẽdi præuia cognitione intellectiua: ergo nõ ſunt realiter diſtinctæ

Triplex appetitꝰ in xp̄o.

¶Tertia concluſio.

Tertia cõcluſio.

Voluntas Chriſti ſecundum humanitatem libera/ & abſoluta/ & rationalis ſemp fuit conformis in volito volũtati diuinæ in ordine ſaltem ad actus abſolutos. Non ſolum em̃ in actu conformabatur: ſed etiam in volito. Patet: nullũ habuit actum malum: ergo deus ſemper voluit illam illos actus quos habuit habere: ergo conformabatur ſemper: &c. Q; in volito patet ſecundum humanitatẽ cognouit de omni volito abſolute a deo ſed ſic eſt ꝙ in nullo repugnabat voluntati dei. Nam ſecundum opinionem multorum quilibet tenetur ſe conformare ſi cognoſcat i particulari: ergo chriſtus quantum ad volitionem abſolutã

appetitus naturalis:ergo ratio quærẽs tranſlationem illius mor-tis offerebat illam orationem tanq̃ aduocata ſenſualitatis:autap petitus naturalis. ¶Quarta ꝓpoſitio.

Oratio in illo quod abſolute voluit eſt exaudita ad hebreos vndecimo. Sed multæ auctoritates dicunt non eſſe exauditũ. Verum eſt q̃tũ ad oratiões conditionales:ſicut de trãſlatiõe calicis:& de remiſſione peccatoruꝫ iudçorum cum orabat Pater ignoſce illis:illa eñ oratio erat conditionalis:puta ſi pœniteant:ſed q̃tuꝫ ad orationes abſolutas ſemper xp̃s fuit exauditus ꝓ ſua reuerentia. Q̃ta ꝓpõ

Diſtinctio decima octaua.

Vtrum Chriſtus in inſtãti ſue conceptionis meruerit. Et iſta q̃ſtio ex duobus habet difficultatem. ¶Primo ex hoc ꝙ chriſtus ſemp fuit beatus:& ſtatui beatititudĩs videt̃ eſſe repugnãs meritũ. ¶Secundo habet difficultatem ex hoc ꝙ in inſtanti non poteſt elici actus meritorius:vnde dicunt multi doctores ꝙ in primo inſtãto nullus poteſt mereri/nec peccare: ergo apud illos non meruit chriſtus in primo inſtanti ſuæ conceptionis. An xp̃s in prio iſtãti ſuæ cõceptionis meruerit

¶Pro ſolutione noto ꝙ meritum ſcd̃m Scotum eſt motus/ vel operatio voluntatis liberę elicita accceptata ad aliquod ꝑmiũ retribuẽdũ illi qui operatur illam operationeꝫ/vel alicui alteri ab eliciente. ¶Dicitur opatio: & per hoc ſequit̃ prio ꝙ nulla pura omiſſio eſt meritoria & hoc correlarium infert Dionyſius in ſecundo:& ſemp ab omnibus doctoribus ponitur in diffinitione meriti operatio:ideo cũ nulla pura omiſſio ſit motus/vel operatio: ſequitur ꝙ nulla talis eſt meritoria. Quid ſit meritũ ſecũdũ Scotum

Pro nunc dico ꝙ nullus poteſt mereri per purã omiſſionem:quia nulla pura omiſſio refertur in deum: & ſi referatur:hoc eſt per actum poſitiuum: & ſic non eſt pura omiſſio & de ratione meriti eſt relatio in deũ. Nullꝰ põt mereri ꝑ purã omiſſionem.

¶Secundo ſequitur ꝙ nulla nolitio/vel volitio naturalis eſt meritoria:quia dicitur libere a voluntate elicita:ſi libere:ergo quę elicitur naturaliter non eſt meritoria. ¶Mouet̃ difficultas & Holcot quęrit Vtrum deus poſſet acceptare actus naturales:& ſi ſic:tũc eſſẽt meritorij hoc ſtat in equiuocatione de ly meritum. Vnde ſtricte capiendo meritũ non erunt meritorij:quia de ratione meriti eſt eſſe liberum: & ꝑ ea/q̃ nobis inſunt natururaliter:nec laudamur/nec vituperamur ꝫ quicquid ſit de lege poſita nullus actus naturalis ē meritorius. An deꝰ actꝰ nãles acceptar̃ poſit.

Dicitur acceptata ad retribuẽdum præmium elicienti:vel alteri ab eliciẽte. ¶Ex iſta particula ĩfert Diony.ꝙ nullus actus reprobꝰ borum eſt meritorius ꝓprie capiendo:quia bene ſequitur. Iſte eſt reprobus:ergo actus iſtius non acceptatur ad vitam ęternam ſaltem ei conferendam:nec alteri: quia nullus meretur alteri gloriam ꝑter ꝙ xp̄s/qui meruit nobis: ergo. dicit Diony.nullus actꝰ reprobi eſt meritorius ſtricte capiendo meritum.Et ſic cõſequẽter infert ꝙ ẽ in poteſtate mea de actu/qui fuit meritorius:ꝙ nõ fuerit meritorius: quia ẽ in ptãte mea facere ꝙ nunꝙ fueri p̄destinatus:quia ẽ in ptãte mea finaliter peccare: etiam ẽ in ptãte mea facere ꝙ actus/qui nõ fuit meritorius: ꝙ fuerit meritoriꝰ

Dionyſius

Correlarium.

Quantum ad hoc/regulariter doctores non ſunt ſuæ opinionis: nam couſentiunt regulariter om̄s doctores ꝙ oĩs actus elicitus ĩ gr̄a & ex gr̄a ẽ meritorius:ſꝫ reprobi aliquãdo ſũt in gratia:& eliciunt operationes ex gr̄a: ergo ſtat ꝙ mereantur Quomodo ergo exponitur iſta particula/ad retribuendum præmium acceptata. Dico ꝙ exponitur ad retribuendum premiuꝫ acceptata ſcd̃m p̄ntem iuſticiam. ¶Vnde contingit dupliciter actum ad vitam ęternam acceptari: vno mõ ſcd̃m ęternam p̄deſtinationem:& nihil aliud eſt/ꝙ deum voluiſſe ab æterno voluntate beneplaciti: & velle pro illo actu conferre vitam æternam Nam bene ſequitur.Voluit voluntate beneplaciti & abſolute cõferre vitam ęternam: ergo conferet:nam bene ſequit̃.Acceptat ad vitam ęternã:ergo pro illo actu dabit vitam ęternaꝫ: ſed actũ acceptari ſcd̃m preſentem iuſticiã ẽ deum velle pro illo actu dare vitam æternam: ſi taliter operans pſeueret in eo ſtatu in quo elicit vſqꝫ ad finem/puta in gratia:& dicunt tunc doctores ꝙ illa particula acceptata&c.debet gloſſari/nõ ſcd̃m ęternam p̄ſciam ſed ſcd̃m preſentem iuſticiam.

Opinio cõmunior.

dupliciter actꝰ põt acceptari ad vitã ęt̃naꝫ

Queret aliquis: capio duos/qui ex eadem charitate circa eandem materiam/ & eodeꝫ conatu eliciuntur ęquales actus:vnus tamen ẽ reprobus:& alter p̄deſtinatus: & ſic actꝰ vnius acceptat̃ ſcd̃m ęternam p̄deſtinationem: & alterius ſcd̃m p̄ntem iuſticiam Vtrum plus ſit acceptari ſcd̃m æternam p̄deſtinationem:ꝙ ſcd̃m p̄ntem iuſticiam:& ſi ſic: tunc actus illius qui acceptatur ſcd̃m ęternam p̄deſtinationem erit magis meritoriꝰ & melius:nam videtur ꝙ melius ſit iſti:ꝙ actus eius acceptatur ſcd̃m ęternam p̄deſtinationeꝫ ꝙ ſcd̃m p̄ntem iuſticiam:quia melius ẽ ꝙ conferatur ei beatitudo ꝙ ſub conditione:puta ſi pſeuerauerit:ergo ẽ magis meritorius:ergo erũt duo/ꝙ equaliter operāſ

Bona difficultas.&c

ꝙ ęq̃liter opãtes ięq̃liter merentur.

Probatio

bene duo filii

Quinta cõcluſio. Quęlibet volũtas humana xp̃i erat cõformis voluntati diuinæ in actu: pꝫ de quolꝫ actu quem habebat ql'ꝫ voluntas hũana xp̃i: deꝰ em̃ volebat ꝙ haberet illũ actum: ꝙ haberet illã fugam naturalẽ/& cõditionatã in actu libero:igitur. *Quĩta cõcluſio.*

Sexta. Cõformatur in mõ volẽdi:quia ꝓpter eũ dem finem volebat xp̃s ea quę volebat ſicut deus:& eodẽ modo ex charitate:& ſic patet facilis reſponſio ad quęſtionem. *Sexta concluſio*

DVbitatur primo vtrum fuerit rebellio ſẽſualitatis cõtra rationẽ. Dicunt quidã ꝙ multipliciter cauſat̃ in nobis rebellio contra rectã rationẽ. Prio cãt̃ nobis rebellio in ſenſualitate ad rationem iſto modo: quia cauſat̃ in nobis aliquis appetitus ſenſualis ab app̃henſione ſenſitiua ad illud quod ẽ ꝓhibitum/& difforme rationi:ſicut appetitus qui cauſat̃ ad actũ carnis ex app̃hẽſione/vel viſione pulchre mulieris:ille actus appetitus ſẽſitiui ẽ ad illud quod ẽ difforme dictami recto:puta ꝙ nõ ẽ fornicãdũ:appetitus talis ẽ ad illũ actum. ¶Secundo modo cauſat̃ in nobis rebellio in ſenſu cõtra ronẽꝫ:quia ſcꝫ q̃uis appetitus ille ſenſitiuus nõ feratur in obiectum de ſe diſcõueniens rationi: nichilominus nimis auide & intenſe fert̃ in tale obiectũ plus q̃ recta ratio dictet eſſe ferendum. ¶Tertio cauſat̃ rebellio in ſenſualitate:quia ille effrenatus motus/quo ſenſualitas tẽdit in obiectũ retrahit volũtatẽ:vel in toto/vel in parte ab actu debito:vt motus ſenſualis in icontinente. *Dubiũ prĩmum.* *Ocham & poſt eũ gabriel. de cãlitate rebelliõis.*

His ſuppoſitis cum q̃ritur an xp̃s in ſenſualitate habuerit rebellionem ad rectam rationem non ẽ difficultas. Primo non habuit rebellionem in ſenſu ad rectam rationẽ. ¶Secũdo modo/quia chriſtus nunq̃ caruit actu ſibi debito:quia peccaſſet: ergo nũq̃ habuit actum ſenſualitatis ita effrenatum ꝙ retraheret in toto/vel ĩ parte:igit̃. quia omnis talis rebellio ẽ peccatũ vel cum peccato. ¶Tertio mõ. Chriſtus nõ habuit rebellionẽ ſecũdo mõ: qa nunq̃ habuit actũ ſenſualitatis nimis effrenatũ. Patet. Chriſtus nunq̃ habuit actum ſenſualitatis non imperatum a voluntate:ſed omnis voluntas chriſti fuit recta:ergo non eſt ſicut in nobis. Nã motus ſenſualitatis in nobis p̃uenit rationẽ:ſꝫ in xp̃o ratio imperabat illos motus ſenſualitatis ad comprobandum veritatem humanitatis in xp̃o:motus ſequebãtur rationem:& nũq̃ inſurgebant niſi ſcd̃m ꝙ voluntas imp̃abat vt inſurgerent:ſed de primo eſt tota difficultas/Vtrum Chriſtus ex appręhenſione *Ad dubiũ r̃ndetur.*

que habet deuꝫ non pro obiecto:ſed pro fine eſt bona noua bonitate propter nouam libertatem.

Notandum ſecundo ꝙ meritum precedit premiū ſaltem natura:id eſt ordine nature.q̄re:qa bene ſequitur hoc eſt iam iſtius:ergo per nullum actum ſequentem ipſe efficit hoc ſuū Similiter bñ ſeqꝛ hoc eſt iam iſtius:ergo per nullū actuꝫ ſequentem efficietꝛ hoc ſibi debitum.

Qđ meritū p̄cedat premium

Ex iſto fundamento aliq̄d mereri non eſt niſi efficí illud ſibi debitum:vel effici ſuum mereor aliquid:id eſt facio ꝙ illud mihi debeatur:ſꝫ ſic ē ꝙ ſi iam ſit meū per nullam operationem ſequentem facio ꝙ ſit meum de nouo:ergo nunq̄ mereor per aliquam operationem ſequentem.ergo nunq̄ meritum ſequitur premium:ad minus oportet ꝙ tempore aut natura p̄cedat/& bene meritum precedit premium ſaltem natura.Nam non videtur repugnātia quin pro eodem inſtāti quo mereor beatitudinem:deus mihi conferat illā:& tunc actus meritorius non precedit tempore ſed natura:quia eſt cauſa ſine qua non/ beatitudinis.

Quid ſit mereri.

Ex quo ſequitur ꝙ reſpectu iā habiti nullū eſt meritum ſed habendi. ¶Secundo ſequitur.nullus perfecte beatus iam meretur.ratio:ſi ſit aliquis perfecte beatus eſt totaliter ſatiatus:nec amplius aliquid querit.ergo dicitur perfecte beatuſ.vñ anime ſeparate nō ſunt omnino beate.Nam licet habeāt & ſint ſatiate quantum ad id quod appetunt appetitu libero:ſed appetitu naturali non ſunt p̄fecte ſatiate:qa appetūt iformare corp⁹.

correlariū.

Aie ſãctorū nō ſunt oio beate.

Similiter chriſtus in via ſecundū portionē inferiorē nō erat p̄fecte beat⁹. ¶Notādū tertio.meritū ꝓprie acceptuꝫ ptinet ad portionē ſupiorē rōnis p̄io & pricipaliter.Nā bñ ſeqꝛ meritū p̄io & pricipaliter cōſiſtit i actu dilectiōis dei:qa diligiꝛ amore amicitie:ſꝫ talis act⁹ ptinet ad portionē ſupiorē.ita ꝙ nullus act⁹ ē meritori⁹ niſi ſit portōis ſupioris vel niſi impeꝛ ab actu exñte i portiōe ſupiori.i.a dilectiōe dei ſup oīa. ¶Notādū q̄rto. xp̄s fuit ver⁹ beat⁹ & aliquātulū viator ſcđꝫ diuerſas potētias.ꝙ fuerit ver⁹ cōprehēſor:ptꝫ.qa hūit verā viſionē & tētionē.Etiaꝫ xp̄s aliquātulū fuit viator ſcđꝫ portionē īferiorē rōnis qa hūit ſēſualitatē paſſibilē & corp⁹ mortale:ſꝫ iſta repugnāt beatitudini corporis : ergo ſequitur ꝙ chriſtus fuit aliquantulum viator & hoc notum eſt.

Qđ xp̄s fuerit cōprehēſor & aliquãtulum viator.

Qd̄ aliqs beat⁹ poſſit mereri.

Quinto notandum ꝙ nullā implicat cōtradictio nem quin actus beatificus ſit meritori⁹:patet.non implicat con tradictionem aliquem beatum qui non eſt ſumme beatus : puta q̄tū eſſe poteſt:quin augeatur ſua beatitudo & non implicat ꝙ actum quem habet qui eſt fruitio deus acceptet ad augmentū beatitudinis.

Opinio Ocham.

❡Vnde tota difficultas circa hoc eſt. Talis beatitu do ſcd̄ꝫ quoſdeꝫ:ſcilicet fruitio beatifica eſt totaliter a deo ſic ꝙ nullomodo a voluntate fruentis:ergo non eſt libere elicita a vo luntate. Queritur mō quomodo eſt actus meritorius ⸗tenet Ga briel ꝙ quelibet pars beatitudinis ē totaliter a deo q̄ūo ergo ſtat ꝙ ſit meritoria & non video quomodo habeat hoc dicere :& ſic non bene videtur aduertiſſe ad ea que ſupra dixit:& ad ſua fundamenta.

Carpit gabriel.

❡Sed tenendo cum Holcot ꝙ deus poteſt accep tare actus naturales:poteſt dicere ꝙ deus poteſt illum actū frui tionis acceptare. ❡Vnde dicit Ochaꝫ & bene: quod habuit alte ram dilectionem ab illa que eſt totaliter producta a deo:& ſic ꝑ illam meruit & non per primaꝫ. ❡In iſto primo articulo iam de claratur quid ſit meritum:& in quo conſiſtebat radix meriti:& de xp̄o q̄ūo fuit viator & cōprehenſor:& actui beatifico an repu gnet eſſe meritoriū.

An ad meritū requirat̄ ſucceſſio.

❡Sed in iſto vltimo notabili quia quereba tur an chriſtus meruit in inſtanti. inueſtigabimus an ad meri tum requiratur ſucceſſio vel poſſit eſſe in inſtanti.dico conformi ter ad Scotum & ad Ocham ꝙ de ratione meriti non eſt ſucceſ ſio:ſed in inſtanti poteſt eſſe meritum : hoc eſt dicere non eſt de ratione actus meritorij ꝙ producatur ſucceſſiue:ſed poteſt in inſtanti & totus ſimul produci.hanc propoſitionem deducit Sco.in preſenti diſtinctione:nam ad producendum actum me ritorium tria ſufficiunt:ſcilicet intellectus & voluntas non impe dita.

tria ad actū meritoriū ꝓducē dum.

❡Secundo cognitio per quam obiectum preſentatur volū tati.& tertio charitas:dicit ergo ad producendum actum merito rium primum requiſitum eſt voluntas non impedita : quia non poteſt produci niſi a voluntate. ❡Secundum eſt cognitio ꝑ quā Intellectus oſ̄dit voluntati obiecta circa que eſt eliciendus act⁹ meritorius:quia voluntas non poteſt in incognitum. Non enim poteſt velle vel nole amare vel odire niſi intellectus cognoſcat inuiſa enim diligere poſſumus incognita nunq̄. Et tertium ē cha ritas. Iſta tria ſufficiunt:ergo quandocunq; iſta tria ſimul concur runt poteſt produci effectus:puta actus meritorius:patet conſe quentia cauſis poſitis ſufficientibus ad producendum effectum

tur:& tamen vnus plus meretur q̄ alter.

Dico ꝙ ille qui eſt preſtinatus non plus meretur q̄ alter:vnde plus mereri eſt actum ordinari ad maiorem gloriā ſecundum preſentem iuſticiam:ideo actus reprobi ordinatur ad tantum gradum glorie ad q̄tum ordinatur actus predeſtinati ſed quia reprobus ponet obicem non conferetur ei:& conferetur alteri. Reſolutio

Q̄tum ad vltimā partem ſibi vel alteri. ſequitur ex hoc ꝙ aliquis poteſt alteri mereri.de premio accidentali nō ē queſtio.nam poſſet alteri mereri:puta remiſſionē pene in purgatorio.Sed de merito glorie regulariter dicunt doc.ꝙ nullꝰ poteſt alteri mereri preter q̄ chriſtus qui meruit nobis omnibus q̄uis diony. dicat optimum.

Queritur in quo conſiſtit radix meriti .i.qs actuum ſit primo meritorius:ita ꝙ ille ſit meritorius ſecluſis omnibus alijs:& nullus eſt meritorius ſecluſo illo:& ſimilis eſt q̄ſtio q̄ queritur in quo conſiſtit radix boni actus:dicoꝙ radix meriti cōſiſtit in dilectione dei que eſt amor amicitie & non in amore concupiſcentie.Nec conſiſtit in affectione iuſticie : prout regulat affectionem commodi : ſed in affectione iuſticie in ſe conſiderata non in qualibet ſed in amore amicitie dei.¶Primus actus meritorius de neceſſitate debet eſſe dilectio qua diligīt deus amore amicitie.Debet eſſe actus voluntatis quo bonitas dei nobis placet in ſe conſiderata non relata ad aliud:puta ꝙ complacet nobis ꝙ deus ſit ſumme bonus:iuſtus:& illa volitio eſt meritoria ſecluſo quocunꝗ alio. ¶Ratio eſt.Nullus actus eſt meritorius niſi procedat ex inclinatione charitatis:hoc ſatis ſupponit Sed charitas primo inclinat ad delectionem dei:& ſolum ſcđa rio ad diligendum creaturas propter deum:ergo primus actus meritorius eſt dilectio dei.¶Sicut diximus ꝙ primꝰ actus fidei ſiue primū credibile eſt hoc cōplexū.omne reuelatū a deo eſt verum:ita primum diligibile ex charitate eſt deus:& nihil eſt diligibile ex charitate niſi ex inclinatione actualis amoris dei: ergo primus actus charitatis eſt amor dei:ergo eſt radix meriti:ergo radix meriti conſiſtit in dilectione dei ſuper omnia quo diligitur deus amore amicitie:quia eſt actus meritorius ſecluſo quocunꝗ alio:& nullus eſt meritorius niſi procedat ab illo : vel actualiter:vel virtualiter.

Radix meriti cōſiſtit i dilectiōe dei q̄ eſt amor amicitie.

Q đ pꝰ actus meritorius de neceſſitate dꝫ eē dilectio q̄ diligīt deꝰ amore amicitie.

Inclinatio charitatis.

Ho: ſuppoſito ꝙ radix meriti procedit ſiue ē du

iam vel ponitur effectus vel ſaltē poteſt poni alias non eſſent cau ſe ſufficientes:qa ſi non ponatur hoc eſt ſemper defectus alicuiꝰ ſed ſic eſt ꝙ ille tres cauſe poſſunt poni in eodem inſtanti. Nam de voluntate non eſt difficultas.Similiter ꝙ poſſit poni cognitio patet:quia cognitio eſt res permanens ergo datur vnum inſtans in quo eſt:& eodemmodo dicatur de charitate:ergo datur iſtās in quo iſta tria ſimul cōcurrunt & iſta eſt reſolutio Scoti.vnde po ſitis cauſis ſufficientibus poteſt poni effectus.Naȝ ſi ſit cauſa na turalis ponit̄ effectus. ſi cauſa libera poteſt poni:ſed pro eodem inſtanti ponuntur omnes cauſe vt dictum eſt ergo.

Sed videbitur alicui ꝙ iſta ratio non eſt ſuffici ens.ponuntur omnes cauſe ſufficientes ad producendum calorē in inſtanti:quia non requiritur niſi ignis:& tamen pro illo inſtan ti non poteſt poni calor:quia calor non producitur in inſtanti ſed ſucceſſiue:ergo iſta conſequentia non valet:omnes cauſe ponū tur in inſtanti:ergo effectus pōt poni in inſtanti. ¶Similiter cer tum eſt ꝙ cauſe efficientes & ſufficientes rei ſucceſſiue ſunt in ī ſtāti:& ſunt res permanentes:& effectus eſt res ſucceſſiua:quia nō pōt poni in inſtanti ſicut ptȝ de motu cuius cauſa eſt ſubſtātia permanens:ergo iſta conſequentia non valet:cauſe ponuntur in inſtanti:ergo effectus ponit̄ in inſtāti.Dico ꝙ doc.debet ſic intel ligi. Attēdite.

Quandocunqȝ ſunt cauſe ſufficientes ad produ cendum effectum & non repugnat effectui totum ſimul produ ci:& non ponitur reſiſtentia:& in eodē inſtanti in quo cauſe ſūt poſite ponitur ſufficiens applicatio:iaȝ ponitur effectus. ¶Tria ergo requiruntur vt dicat verum. Primuȝ ꝙ cauſe efficientes ſint ſufficienter applicate adinuicē:& paſſum ſimiliter:& ꝙ ille cau ſe non habeant reſiſtentiam:vnde Ariſtoteles in ſeptimo phiſi corum & in quarto videtur dicere ꝙ omnis cauſa ſit cum reſiſtē tia & propterea quando ignis producit calorem in aliquod paſ ſum quāuis applicatio fuerit facta in tempore:tamen in inſtanti verū eſt dicere:iam eſt ſufficienter applicatus:nihilominus non producitur in inſtanti ille calor:quia habet reſiſtentiam in paſſo Requiritur ergo ꝙ effectus ex natura ſit in inſtanti producibilis & ꝙ ei non repugnet:& hoc dico propter effectuȝ qui eſt res ſuc ceſſiua:q̄uis cauſe ſufficientes ponātur in inſtanti īplicat tn̄ effe ctū produci in inſtanti:poſtq̄ eſt res ſucceſſiua:ergo bn̄ dicit doc. quandocunqȝ ſunt cauſe ſufficiētes applicate adinuicem:& i paſ

Qūo itelligēdꝰ ē ſcotꝰ i ſua maxima.

Aduertite diligenter ad maximam.

ſo nulla eſt reſiſtentia & effectui non repugnat totum ſimul pro duci ex natura eiꝰ tūc de neceſſitate ſi ſit cauſe naturales ꝓducitur effectus. Si autem altera ſit libera poteſt poni effectus.

Rō ſatis apparens.

Dices ergo quādo ignis producit calorem ſine reſiſtentia ad minus producit in inſtanti patet. poteſt eſſe aliqđ corpus inclinatum ad calorem: etiam ſecundum formam ſubſtāntialem non habens tantum calorem ad quantum inclinatur. certum eſt ꝙ aer eſt naturaliter calidus: & ſtat ꝙ in aere non ſit tantus calor ad quantum inclinatur ſecundum inclinationem forme ſue ſubſtātialis ſi ſit dimidia pars: & applicetur igni calefiet & nulla eſt reſiſtentia: ergo calefiet in inſtanti. Dicitur ꝙ ſi nō ſit obſtaculum ille producet illum calorem cuius eſt naturaliter ꝓductiuus. ❡ Ecce ergo pro reſolutiōe: poteſt actus meritorius eliciti in inſtanti: & aliquis poteſt mereri ī inſtanti: & iſta materia tractatur in tertia diſtinctione ſecundi ſentētiarum de angelis.

Reſolutio ergo q̄ſtionis.

Pro difficultate huius materie & pro fundamento: dico ſi qs mereat̄ aut demereatur in iſtāti nō oportꝫ ꝙ ī quolibet inſtanti ſequenti cōtinuatiuo tantum mereatur vel demereatur quantum in primo.

Rō ꝙ qs mereat̄ īfinite

Ratio quia tunc in quantocunqꝫ paruo tempore in quo continuaret actum elicitum iam infinite mereretur: aut demereret̄: patet. ſunt infinita inſtantia: ergo ſi in quolibet inſtanti mereatur equalem portioneꝫ beatitudinis ſicut in primo meretur infinitas equales non communicantes: ſed ex omnibus talibus equalibus non communicantibus reſultat infinita multitudo: cum inſtantia non communicant ergo meretur infinitum premiū intenſiue quod eſt falſum: ergo non meretur tantum in quolibet ſequenti: & ſic oportet de neceſſitate dicere ꝙ in aliquibus: imo per infinita naturaliter bñ continuat: & ſic in illis nihil de nouo meretur: aut demeret̄. Vel oportet dicere ꝙ poſtq̄ actus eſt elicitus in inſtanti nunq̄ aliqđ in inſtanti ſequenti meretur de nouo niſi ꝓpter circunſtantiā aduenientem. ❡ Unde gregorius dat vnum tempus in quo non poteſt deſiſtere ab actu: & vocatur tempus naturalis cōtinuatōis: ſed poteſt deſiſtere in iſtāti terminante illud tempus: & ſi cōtinuet in illo aliquid meretur: aut demeretur: quia libere/ & poſt illud inſtans: iterum datur tēpus naturalis continuatiōis.

Tp̄s naturalis continuationis. Gregorij imaginatio de naturali cōtinuatione actus.

ochā imaginatio de

Dicit Ocham in inſtāti elicitionis aliquid meretur de nouo ſi ſit bonus: ſed non meretur de nouo in aliquo inſtā

ti ſequenti:ſed in tempore ſolum ratione continuationis ſucceſ=ſiue quanuis libere conſeruet in alijs inſtantibus:ſed aliquid pri=mo eſt meritum vel demeritum quod meretur in tempore pro=xime ad illud inſtans.Nam oportet ymaginari ita eſſe in illa cō=tinuatione ſucceſſiua ſicut eſt in productione ſucceſſiua alicuius qualitatis. Nā quando qualitas producit ſucceſſiue in inſtanti in quo cōtinuatur falſum eſt dicere aliqd producere de nouo:quia ſubito produceretur:ſed verum eſt dicere in hoc inſtanti:aliqd ē primo productu3:ſcilicet quod producit in tempore:quia in il=lo inſtanti verum eſt dicere:hoc totum eſt & nunq̄ prius illud totum fuit:licet partes eius fuerint.Inde continuans actum per horā in inſtanti elicitionis meretur:ſed in inſtāti medio nihil me=retur:ſed in inſtanti medio eſt aliqd primum quod meretur ſuc=ceſſiue cōtinuando & merebatur illud ſucceſſiue in tota prima dimidietate hore.Ita dicit Ocha3:& illa opinio eſt probabilior.

libera con tinuatiōe actus.

Dico notanter niſi ſuperueniat circunſtantia no/ua in continuatione:quia ſtat demereri in inſtanti nōuam pena3 quam non demerebatur ſortes quando continuabat:vnde ipſe eliciens actum qui nondum eſt prohibitus ſibi: continuando il=lum non demeretur:& in inſtanti medie hore erit prohibitus:ni=hilominus continuat illum per totam horam in inſtāti medie ho re demeretur aliquid de nouo:ac ſi illū de nouo eliceret: quia ē noua circunſtantia ſuperioris:puta obligatio noua ad non haben dum illum actum. Vnde Ocham & alij qui dicunt q̄ actus pro=ducitur in inſtanti concedere debent q̄ in inſtanti continuatiōis poteſt aliquid demereri de nouo:ſed hoc nunq̄ eſt niſi ꝑpter no uam circunſtantiam q̄ cōcurrit in illo inſtanti & nunq̄ pri⁹ erat.

Propter circūſtātiā ſupuenien tem actui ſtat deme reri ī īſtāti continua=tionis.

Iſtis ſuppoſitis ſit prima cōcluſio.chriſtus nobis & ſibi meruit nō obſtante q̄ toto tēpore vie eſſet cōprehēſor & viator.pria ps pt3 per paulū ad Epheſios prio.gratificauit nobis pater in dilecto filio ſuo ī quo habem⁹ redēptionē p ſanguinem ei⁹ ī remiſſionē peccatorū:ergo ſeqtur q̄ xp̄s meruit nobis remiſ ſionem peccatorū in effuſione ſanguinis ſui.Scda ps pt3 chriſtus meruit ſibi p3.per illud ad philippēſes ſcdo exinaniuit ſemetip3 & ſeqtur ꝑpter quod de⁹ exaltauit illū.ergo xp̄s meruit exaltari & meruit habere nomē qd̄ eſt ſup omne nomē.chriſt⁹ ergo me/ruit nobis:ſed qd/Dico q̄ aptionē regni: remiſſionē pc̄i:gloriā: & grām. ¶ Ite3 chriſtus meruit ſibi exaltari/habere nomen qd̄ eſt ſuper omne nomen quod eſt deus.

Argumentum. Contra chriſtus ſemper eſt & fuit deus ergo non meruit ſibi hoc nomen deus:dicunt doc.meruit hoc nomen de⁹ q̄tum ad cognitionem & noticiā hominū:hoc eſt meruit cognoſci & credi q̄ eſſet deus ab hominibus.

Scda concluſio. Secunda concluſio.chriſtus nedum meruit nobis gratiam:gloriam:& remiſſionem peccatorum actibus imperatis paſſione ſua:ſimiliter actibus ſenſualitatis. Sed etiam actu beatifico portionis ſuperioris rationis.Iſta concluſio habet duas partes:prima q̄ illis actibus partis inferioris & potentie executiue meruit:patet.chriſt⁹ omnia iſta obtulit deo patri pro nobis & hoſtiam viuā pro nobis:ergo chriſtus illis omnibus meruit ꝑ illis.Secunda pars eſt q̄ etiam actu beatifico.vnde nunq̄ eſt meritum:quin radix ſit in parte ſuperioris portionis rationis:id eſt in amore dei:ergo prim⁹ actus meritorius chriſti erat amor dei ſuper oīa:ſ; ille actus erat beatificus:ergo actu beatifico meruit nobis illa.vult dicere cōcluſio q̄ nūq̄ aliquis act⁹ potētie executiue ē meritori⁹ niſi ꝓcedat ab amore dei ſuper omnia:& ab actu portionis ſuperioris.

Argumentum. Contra.ſi deus īfunderet mihi ſuum amorem ſe ſolo:ita q̄ neceſſitaret me deus ad amandum ipſu;.amore amicitie talis non eſt mihi meritorius:quia non venio laudandus ꝓpter illum actum quia ille actus non eſt a me & reſpectu illius nō me habeo libere:ſed pure paſſiue:& naturaliter in me ꝓduct⁹ ē ergo videtur q̄ talis non ſit meritorius.Dico q̄ q̄uis ille actus ſit in me naturaliter productus:& nullomodo me habeā libere ad eum:ſed pure paſſiue:tamen mediante illo actu poſſum libere elicere circa creaturam puta ex illo actu dilectionis dei ſup omnia a ſolo deo cauſato in me:poſſum libere diligere proximum quia non neceſſitor ad diligendum proximum:nec impedior & illa dilectio videtur meritoria:cū ſit bene circūſtātionata & libere elicita conformiter ad dictamen rectum:& propter debitum finem:ſcilicet propter deum.ergo videt̄ q̄ aliquis actus circa creaturam ſit meritorius q̄uis actus circa deum non ſit meritorius. quia ſtat actum circa deum non eſſe liberum in ordine ad eum qui diligit:& tamen actus qui erit circa creaturam erit liber:iō non haberem pro inconuenienti q̄ per dilectionē creature mererer:& non per dilectionem dei:quia illa dilectio non eſt libera Sed regulariter primus actus meritorius eſt dilectio dei ſuper omnia.

Tertia cō cluſio

¶TERTIA concluſio. Chriſtus nūq̄ ſibi meruit beatitudinē .i. clarā viſionē/neqꝫ fruitionē. Ptꝫ: xp̄s nūq̄ meruit ſibi illud quo nunq̄ caruit: ſed nunq̄ caruit beatitudine: ſemp eñ fuit beatus xp̄s in vtero/extra vterum/& in paſſione: &c. ergo nūq̄ meruit beatitudinē in iſtāti cōceptiōis: quia vel meruit ipā3 per ſemet ipſam/vel per aliquid aliud: nō per ſemetiſam vt notu3 eſt: neqꝫ per aliquid aliud: quia illud aliud prius hūiſſ3: q̄ beatitudinē quod eſt falſum: igitur. ¶Quarta cōcluſio.

Q̄rta con cluſio

Chriſtus meruit ſibi ĩpaſſibilitatē/& gloriā corporis per actus impatos/& p ſuam fruitionem. Patet ex p̄habitis: quia oīs actus chriſti fuit meritori⁹. Ptꝫ nullum habuit actū elicitum/aut impatum: qui fuerit liber cōformis dictamini rationis: igiꝫ ſemp fuit meritorius: ꝙ meruerit ſua fruitione. Ptꝫ quia ſi non fruitione meruiſſet nullo alio actu impato meruiſſet.

Scoti argumētum

Hic arguit quidā ſatis apparēter. Q̄ñcūqꝫ aliquid hꝫ ſine merito oīa q̄ ſequūꝫ ad illud non cadunt ſub merito: qñ ſequūꝫ neceſſario neceſſitate naturali: quia ad habendū illud non opꝫ mereri: ſed ſolum aufferre obſtaculū: ſi non ſequaꝫ: ſed ſic eſt ꝙ gloria aĩæ chriſti non cadit ſub merito: & ad illa3 neceſſario neceſſitate naturali ſequiꝫ gloria corporis ex redūdātia ĩ corpus ita ꝙ ex illa ſequiꝫ impaſſibilitas agilitatas: &c. Cum ergo gloria aĩæ nō cadat ſub merito: & ad illa3 ſequaꝫ gloria corporis ſi non ponaꝫ obſtaculū: ergo eſt ſolu3 opus remouere obſtaculum: ergo ĩmortalitas non cadit ſub merito.

xp̄s meruit ꝙ auferret ĩpedimētū quo ĩpediebaꝫ gloria ſui corporis.

¶DICO ꝙ primum cadit ſub merito/inquantum amotio obſtaculi cadit ſub merito: q̄uis ergo ad gloriā animæ ſi nō fuiſſet obſtaculū fuiſſ3 ſubſecuta gloria corporis/& gloria aĩæ nō cadebat ſub merito: dico tñ ꝙ gloria corporis cadit ſub merito: qa ĩpedimētū erat/nō cōcurſus dei cū gloria aĩæ Amouere ei obſtaculū ē deū cōcurrere: & pōt mereri ꝙ deus concurrat: & ſic ꝙ habeat dotes corporis cadit ſub merito. chriſtus eñ meruit ꝙ de⁹ nō ap̄li⁹ ſuā actiuitatē ſuſpēderet ad cōcurrēdum cū gloria aĩæ ad gloriā corporis ¶Quinta concluſio.

Quita cō cluſio.

Chriſtus nō ſolū meruit ĩ paſſione. Patet in iſtāti cōceptōis habuit oīa requiſita ad meritū: ptꝫ ſcꝫ volūtatem charitatē: ergo verificabile eſt ꝙ meruit. Dicūt doct. ꝙ in iſtāti ſuæ cōceptiōis elegit mori p redēptiōe gñis hūani: & in eode3 iſtāti triſtabaꝫ de ĩgratitudine iudęorū: &c. ita ꝙ nūq̄ ſcđm humanitatē fuit ſine triſticia ¶Sexta concluſio

Sexta cō.

Illud idem quod meruit in inſtanti cōceptionis meruit in tempore/ & in vita:& nihil de nouo:ergo meruit ideꝫ quod prius merebatur:& ſic meritum in tempore vitę non erat noui præmij/ſed eiuſdem præmij/quod merebatur in inſtanti conceptiōis.

¶VISVM EST quomodo Chriſtus meruit nobis/& ſibi:ſicut deductum eſt per ſex concluſiones: ꝙ meruit nobis gloriā/& gratiam tam actibus portiōis ſupioris/ q̄ actibus portiōis īferioris: & ab īſtan:i cōceptiōis īcluſiue:hoc eſt ꝙ ī illo inſtanti merebaꝛ. ¶Inſup ꝙ meruit ſibi īpaſſibilitatē/& īmortalitatē & cunctas dotes corporis.

¶IAm mouetur dubium contra illud quod
Dubiū primum. dictum eſt in tertio no:abili & in vna concluſione: ꝙ actus beatificus xp̄i erat meritorius: quia actus fruitiōis quo fruebaꝛ deo erat meritoriꝰ:quia pria radix ī qua principaliter & prio cōſiſtit meritū/eſt amor dei amicitiæ. Certū ē ꝙ illa fruicio xp̄i erat btīfica:qa erat beatus. Iā iſtaꝛ tripliciter cōtra illā cōcluſionē. Oēs
Q: actus btīficꝰ xp̄i nō ſit meritorius. cōditiōes requiſitæ ad actū meritoriū repugnant actui btīfico. ptꝫ añs de ratione merit:i ē ꝙ ſi: actus contingentis/id eſt: liber libertate cōtradictiōis: ſed actus btīficꝰ nō ē liber libertate contradictiōis:quia non ē in ptāte beati facere ſe beatū & deſiſtere: poſtea incohare illū actū:ergo ſequiꝛ ꝙ aliquid requiriꝛ ad actū meritoriū:qđ repugnat actui btīfico. Secūdo ꝙ meritū eliciaꝛ a merēte:ſed actꝰ btīficꝰ non eliciꝛ a merēte: ſed ē a ſolo deo:ergo actꝰ btīficꝰ nō ē meritoriꝰ. Et tertio. Aīa xp̄i ſcđꝫ portionē ſupiorē erat totaliter btā: ergo ſcđm illā nullo mō poterat mereri: &
Ad primū ꝑ cōſequēs nō erat actus meritorius. ¶QVANTVM ad hoc dubiū ex p̄habitis tripliciter rn̄dere poſſumus. Primo certū ē ꝙ xp̄s habebat dilectionē btīficā q̄ nō erat effectiue a volūtate/ ſꝫ a deo ſolū. ſcđꝫ Ochā pōt dici ꝙ talis dilectio nullo mō erat meritoria:& hoc ē multū apparēs:ſꝫ cū in ipa potētia.ſ. aīa ſint oīa q̄ reqrūꝛ de neceſſitate ad ꝓducēdū volitiones.ſ.libertas/cognitio obiecti:ipſa volūtas xp̄i cū illa cognitiōe pō:exire ī actū dili
Aduerte. gēdi. Ecce q̄uis deꝰ īfūderet aīæ xp̄i vnū amorē:ſicut īfundit ſingulis btīs: nihilominꝰ potētia btā cū cognitione eſt cā ſufficiens ad ꝓducendū amorē diſtinctū ſpecie ab illo/queꝫ ꝓduxit deus: qa ille nō ē ꝓducibilis a creatura: ergo diſtīguiꝛ ſpecie ab illo/ q ꝓduciꝛ a creatura. Iam dico ꝙ xp̄s per ſecūdū amorē mereꝛ diligēdo deū nō per amorē qui eſt btīficus ꝓprie:ſed per amorem

qui produciť a volūtate xp̄i libere & ipſa cognitione:& qn̄ doc. dicunt ꝙ mereť per actū btificū.i. qui ratione obiecti erat btificus.& nō p actum qui formaliter eſt btitudo: quia nullo modo eſt a volūtate: ſed mereť per actum/qui eſt de eodem obiecto/de quo ē actus formalis beatificus:& non ē difficultas ſic dicēdo Poteſt dici ſecūdo:ꝗuis actus portionis ſuperioris: qui neceſſario requiriť ad meritū non ſit meritorius:non ſequitur quin actꝰ portionis iferioris ſit meritorius: licet.n.deus produceret in me actū dilectionis ſuę mō beatifico:& neceſſitaret me vt nullo mō liber eſſē libertate contradictionis: nichilominus ex illo amore poſſem conſequēter & libere elicere actus circa creaturas. Nec ſequiť.neceſſitat me ad dilectionē finis: ergo & mediorum. Iſto ſuppoſito falſum eſſet ꝙ mererer p dilectionem dei: quia actus ille nullo modo eſt liber:nichilominus mererer p actus portiōis īonis:quia iſti actus circa creaturas libere eliciūtur a me:& ſunt conformes rectæ rationi:& propter debitum finem:ergo oportet dicere ꝙ illi actus ſunt boni:ergo meritorij. Eodē modo poſſet dici de Chriſto:ꝙ ꝗuis Chriſtus fuerit neceſſitatus ad amorem dei: nichilominus ex illo amore/ad quē neceſſitabať libere eliciebat multas alias volitiones:& poteſt dici ꝙ ī illis cōſiſtebat meritum: & ſic oportet negare ꝙ oporteat ſemper actum meritorium eſſe actum diligendi deum.

¶Tertio. Poteſt bene dici ꝙ Chriſtus non habuit niſi vnicum actum diligendi deum:& ille fuit beatificus.& nullo modo liber libertate contradictionis reſpectu ipſius Chriſti quo ad animam:ſed ſolum reſpectu diuinitatis:& tunc per illum actū chriſtus merebať:& ꝗuis nō eēt contingentia ī actꝰ: adhuc in illo conſiſtebat meritum:quia meritum eſt aliquid acceptatū a deo:ſed deus libere poteſt acceptare & actum neceſſario productum:& contingenter productum nec eſt inconueniens dicere ꝙ in illo actu neceſſario reſpectu voluntatis creatæ adhuc cōſiſtebat meritum:ſed primi duo modi videntur probabiliores.

¶SECVNDO Dubitatur. Dictum eſt in vna tertia concluſione ꝙ Chriſtus non meruit ſibi beatitudinem. Contra/Deo eſt tribuendum quod glorioſius eſt & nobilius:ſed habere beatitudinem ex meritis eſt glorioſius/ꝗ ſine meritis/& pure liberaliť: ſicut glorioſius eſt militi habere bona a rege propter merita ꝗ ſine meritis.

¶ Q; tum ad hoc: verū ē q; eſt glorioſus qñ hr̄i pōt ex meritis ſed ſi non poſſet: non eſt glorioſus. Iam dico q; beatitudo Xp̄i nullo mō cadit ſub merito, ꝑpter eius excellētiā/ & ob tātā aiæ eius cōiūctionē ad diuinitatē nullo mō poterat cadere ſub merito. Tertio dico q; glorioſius eſt hr̄e ita excellentē q̄ paruam que caderet ſub merito.

Tertium dubium.

Tertio dubitatur/ dictū ē ī alia cōcluſiōe q; xp̄s meruit ī paſſione. Cōtra. nūq̄ mereť aliq̄d qđ ē iā ſibi debitū: ergo ſequiť q; xp̄s in paſſione nō meruit. Pʒ cōſequētia. xp̄s in iſtāti ſuæ cōceptiōis prius meruit: ergo in paſſione erat iam ſibi debitū. S. Tho. & Bonauē. dicūt q; meremur triplici ter. Primo mō mereri ē facere de eo qđ nō ē debitū eſſe debitū: & ſic Xp̄s meruit in inſtāti cōceptionis: & nūq̄ poſtea meruit capiēdo mereri iſto primo mō. ¶ SECVndo mō mereri ē de debito paruo facere maius debitū: & iſto mō dicit Tho. meremur quotidie qñ per gr̄am opamur qđ facim⁹/ qđ maior gloria debeať nobis q̄ prius: & iſto mō xp̄s nō meruit in inſtanti conceptiōis: &c.

Mereri dr̄ tripliciter

¶ TERTIO mō mereri ē de eo qđ ē debitum ex vna cā facere ex plurib⁹ cauſis debitū: & iſto mō xp̄s meruit. i. fecit q; ex pluri b⁹ cauſis debereť nobis gloria/ q̄ prius: & meruit ſibi īpaſſibilitatē/ & īmortalitatē. Debebať em̄ ex actibus īteriorib⁹: & fecit q; ex ſufficiētia/ & paſſione debereť. Certū ē q; nullus meretur quod ē ſibi debitū: ſed bene mereť ſecundo/ & tertio modis.

¶ HIC Eſt vna difficultas. Act⁹ exterior nūq̄ addit ſup̄ meritū eēntiale & reſpectu actus īterioris tm̄ merebať xp̄s p volitionē efficacē ſufferēdi mortē quā hūit in iſtanti cōceptiōis: q̄tū merebať p paſſionē. ¶ SED Difficultas ē: q̄uis volitio dādi elemoſynā ſit eq̄ meritoria ac ſi nō deť: qa ponit obſtaculū: nō ē tm̄ eque ſatiſfactoria: imo ſatiſfactio ꝑprie reſpicit ſolū actū exteriorē penalē. Videť ergo eodē mō q; q̄uis xp̄s equaliter meruerit de p̄mio eſſentiali: nō tm̄ equaliter de remiſſione pœnæ: vñ regulariter dicūt doc. q; volēs dare elemoſynā & dās plus ſatiſfacit: q̄ volēs dare equali volitōe: & nō dās: videť ergo q; ipſa paſſio plꝰ fuerit ſatiſfactoria q̄ voli io: & videť mihi dicēdū q; xp̄s nō meruit totaliter liberationē a penā vſq; ad paſſionē. Certū ē q; p̄res ī lymbo nūq̄ fuerūt abſoluti a pena quouſq; xp̄s fuerit paſſ⁹ imo ſemp patiebanť: ergo nō erat adhuc ſatiſfactū ꝑ pœna eoꝶ: nā bñ ſequiť in iſtāti cōceptiōis erat ſatiſfactum ꝑ pœna: ergo non erāt ampli⁹ debitores pœnæ: ergo nūq̄ de⁹ dediſſʒ eis pœnā ab iſtāti cōceptiōis xp̄i: qa nulli de⁹ īfligit pœnā qn ſit debitor illi⁹.

De actu exteriori ſupra interiorem

¶Si dicas q illæ animæ fuerũt debitrices vſq; ad inſtãs mortis chriſti. Contra ergo xp̃s non ſatiſfecitpro pœna vſq; ad paſſionem: ergo illa ſatiſfactio erat alicuius meritoria/accidentalis: cuius non erat meritorius actus interior. ¶DICO q non eſt incõueniens q per aggregatũ ex actu interiori & exteriori mereatur quo ad ſatiſfactionem pœnæ: cum ſatiſfactio reſultat ex actu exteriori pœnali. ¶Dubitaẽ quo mõ potuit mereri p portionem ſupiorem/cum cuncti beati non mereanẽ. Dico q de⁹ nõ acceptat alio℞ beato℞ actus ad gloriã reddendam pro illis ſed acceptat actus xp̃i ad gloriam reddendam p nobis. hoc totum eſt ſumendũ ex cõſtitutione diuina: & no nex conditione merentis. Aduerte.

¶Diſtinctio decimanona.

VTRVM Chriſtus in paſſione benedicta omnibus ꝓpagatis/& ꝓpagandis meruit ſufficienter ſaltem grãm/ & gloriam/ & remiſſionem peccati. & per quem actum. Quo ad hoc Primo notandum q ad eſſe meritum reſpectu alicuius p̃mij põt regulariter intelligi. Vno modo q ſit meritũ q̃tum ad ſufficientiam. Alio modo q ſit meritum q̃tum ad efficaciã: & iſta eſt diſtinctio antiquorum. Vnde meritũ reſpectu alicuius q̃tum ad ſufficiẽtiam ẽ illud ſufficere ad illud non ſimpliciter/& abſolute: ſed cum aliqua conditione: puta eſt illud ſufficere ſub iſta cõditione: ſi oĩa ordinata ad conſecutione; illius ponãtur in illo/cui meruit: vt ſi princeps maxim⁹ meruit apud rege; q ſinguli ſignati ſuo ſigno accedẽtes ad curiã regis habeãt florenũ: vel aliquid huiuſcemodi ſi ſit aliquis ex ſuis militib⁹ qui nõ accedat: ille meruit illi vnũ florenu; qauntum ad ſufficientiam/ quem haberet ſi accederet cum tali ſigno principis: quia eſt ſufficiens cum conditione: puta ſi adimpleat omnia ordinata ad conſecutionem: ſed meritũ q̃tum ad efficaciam vocatur meritum cum effectu. vnde ſortes reprobus meruit gloriam: ſed quia non perſeuerat meruit q̃tu; ad ſufficientia;: ſed non q̃tum ad efficaciam quia ponit obſtaculum. Qõ pria. Bona analogia.

Vnde dupliciter poteſt intelligi q Chriſtus meruerit omnibus: vel q̃tum ad ſufficientiam/vel q̃tum ad efficaciam/gloriam/& gratiam. Meritum xp̃i dupliciter põt intelligi/vel q̃tũ ad ſufficiẽtiã/vel ad efficaciam.

¶NOTAndum q licet finiti ſint propagati: nihilominus infiniti poſſunt propagari homines: ſeu deſcendere ab Adam: quia mundus poteſt perpetuari: & eſſent infiniti propa-

> Qꝫ meri= tũ ſit ĩfini= tũ triplici= ter ĩtelligi poteſt.

gandi in tempore futuro ſcd̃m ſtatum in quo nunc eſt mundus
❡Notandum eſt tertio/ ꝙ tripliciter intelligi po
teſt:ꝙ meritũ ſit infinitum.Prio modo infinitum ĩfinitate act⁹
.i.infinitum intenſiue/id eſt: ꝙ habeat infinitas partes gradua
les non cõicantes. ❡Secundo mõ ꝙ ſit infinitæ pſonæ ab infi=
nito ſumpto.❡Tertio modo ꝙ ſit infinitum infinitæ accepta=
tiõis.i.ꝙ ſit acceptatum a deo infinite ſeu ad infinitum præmi=
um:ſicut nihil eſt quĩ ſit a volitione dei:quia deus vult eum eſſe
& non propter aliaꝫ cauſam:quia deum velle:eſt cauſa cuiuſcũ=
qꝫ entitatis:ita nihil ẽ bonũ niſi quia deus vult illud eſſe bonum
Similiter nihil ẽ meritum niſi quia deus vult ipſum eſſe meritũ
ſi ſit: ergo aliquis actus in ſe finitus/& q̃uis elicitus a finito ſup=
poſito nichilominus deus vellet pro illo actu dare infinita præ=
mia quę poſſet de potentia abſoluta:ille act⁹ non eſt tũc infinitũ
meritum ex parte ſui:quia eſt ſolum finite intenſus nec ex par=
te pſonæ quia eſt ſolum finita: ſed eſt ſolum meritum infinituꝫ
ex parte acceptationis diuinæ: deus enĩ acceptat ad infinitum
Eſt poſſibile ꝙ aliquod meritũ ſit maius ex parte actus q̃ aliud
merituꝫ: & tamen ſit minus ex parte acceptationis.i.intenſior
actus:& tamen minus acceptat̃ a deo: nam ĩtenſior dilectio ꝓ=
ximi minus acceptat̃ a deo q̃ remiſſa dilectio dei: nam intẽſior
actus/q ꝓcedit a conatu voluntatis/& a magno habitu nõ ẽ ita
meritorius:non ſequit̃ hoc meritũ eſt maius ex parte actus: er=
go ẽ ſimpliciter maius merituꝫ.Nã ly maius appellat maiori:a=
tem ex parte acceptationis & non ex parte actus/ vel ex parte
pſonę p regulam logicalem.Quandocũqꝫ ponuntur duo termi
ni appellatiui a parte p̃dicati:&c.preciſe ꝓpter hoc actus voca=
tur meritũ qa acceptatuꝫ: ergo formale ſignificatum meriti eſt
acceptatio:ergo dicendo hoc eſt maius meritũ:ibi ly maius ap
pellat maioritatem adiacere acceptationi & non actui.

❡Circa hoc mouetur talis difficultas ſuppoſito
ꝙ actus ille ex natura propria eſt ſolum finitæ actiuitatis:& ſic ẽ
ſolum finitæ bonitatis moralis.queritur vtrum ſit ſolum finitæ
acceptatiõis ita ꝙ poſſit tantõ acceptari:& non magis:vt capio
actũ meritoriũ ex gratia.eſt finitæ entitatis & bonitatis natura
lis.Itẽ eſt finite acceptatus realiter/& actualiter ad finitum pre
miũ Vtrum ſit ſolum finite acceptabilis:ita ꝙ detur certus gra
dus ſcd̃m quem tãtum acceptari poſſet:& non poſſet magis.

Dico ꝙ eſſe acceptabile paſſiue nullam importat
opationẽ reſpectu actus: ideo infinite põt acceptari.ſ.ad gloriã

vt duo/& tria/ & quattuor:& ſic in infinitumpoteſt acceptari.

¶Notãdũ quarto. Non tãtum paſſio xp̃i fuit meritoria ſcd̃m exhibitionẽ:ſed etiam fuit meritoria ſcd̃m p̃uiſſionẽ.i.vt p̃uiſa/hoc ẽ:paſſio xp̃i nõ tm̃ ꝓfuit exiſtentibus/aut futuris poſt paſſionem:ſed etiam profuit p̃teritis & antiquis prib⁹.Certũ ẽ ꝙ paſſio xp̃i nõ dr̃ meritoria gr̃æ nobis:eo ꝙ ea ſola poſita tãq̃ cã ſufficiẽti deť nobis gr̃a:quia tunc dareť gr̃a ſingulis abſq; quocunq; actu ꝓprio:& abſq; ſacramentis: ſed dr̃ meritoria gratiæ quia meruit xp̃s per ſuam paſſionem/ꝙ ſacramenta haberent efficaciam reſpectu gratiæ:ꝙdeus daret nobis in illis ſignis ſenſibilibus gr̃am reſpectu ſuſcipientium. Similiter meruit nobis gratiã:quia actus noſtri non acceptanť a deo ad gratiam:niſi virtute paſſionis xp̃i:non dat nobis gratiaʒ per paſſionem ſolũ: ſed per actus ſacramentales etiam & actus ꝓprios:ſʒ quia tales actus ſacramentales/ & proprij acceptanť a deo non eſt ex natura rerum/ſed ex volũtate diuina:& hoc deus vult ex virtute paſſionis xp̃i:& vltra dicit ꝙ virtute paſſionis xp̃i p̃uiſę ante q̃ eſſet exhibita deus dabat ſacramentis virtutem ad cõferendũ gr̃am.Similiter deus acceptabat actus ꝓprios hominum ad gratiam talis paſſionis xp̃i exhibendæ & p̃uiſæ:ſic ergo non tantuʒ ꝓfuit/vt exhibita.i.p̃ns/aut pręterita:ſed vt exhibenda ſeu p̃uiſa/aut futura. Iam de ſcd̃o vidẽdũ eſt Vtrũ meruit Xp̃s ſufficiẽť oĩb⁹ ꝓpagatis ꝓpagabilibus/& propagandis.ſit prima concluſio. ¶CHRISTVS Adæ/& toti poſteritati ſufficiẽter meruit gratiã/& aptionẽ regni. Nam ꝓpter pc̃tm̃ Adæ regnuʒ fuit clauſũ/hoc ẽ:fuit ĩpoſſibilitatũ genus hũanũ ad ĩgreſſuʒ regni.vñ Mgr̃/&Bona.dicũt ꝙ regnũ claudi/ẽ nos impoſſibilitari ad illud:& illud apiri eſt poſſibile nos ingredi.Eſt em̃ clauſum dãnatis.Dicit ergo concluſio. Chriſtus ſua paſſione poſtq̃ erat clauſum Adę/& toti poſteritati meruit aptionẽ/& gratiam.Et iſta cõcluſio nõ põt efficaci rõne ꝓbari:ſed auctoritatib⁹ ſuadetr:nã xp̃s venit redimere pc̃tõres:ſed redimere pc̃tõres eſt dare gr̃am pc̃tõribus:ergo xp̃s meruit Adæ& toti poſteritati aptionẽ regni:& gr̃am:qd nihil aliud ẽ dicere:q̃ ꝙ añ paſſionẽ xp̃i tota poſteritas Adæ non poterat ingredi :quis adimpleuiſſet oĩa mãdata:ſed tali paſſione exhibita ſi adimpleant ea/quæ ordinantur ad conſequutionem regni poſſunt ingredi:& ante non poterant. Pria concluſio.

Difficultas hic mouet:nam fuerũt duo ſtatus in Adam ſcꝫ natu
ræ inſtitutæ & naturæ lapſæ. Nam ante q̄ Adam caderet habu
it grām:& poſt caſum etiam habuit:quia ipſum pœnituit:& ha
buit gratiā quā ei xp̄s meruit:ſed de prima grā/quā habuit an
te lapſum.arḡ ꝙ non fuerit ſub merito xp̄i:nam certũ eſt ꝙ Adā
ante lapſum erat preuius ad gloriā:quia ſi adimpleuiſſet omnia
mandata dei cōſecutus fuiſſet gloriā:nec fuiſſet opus expecta-
re aduētũ xp̄i:& ſecũdum aliquos xp̄s non veniſſet:tñ ſcd̄m om
nes non fuiſſet paſſus:ergo illa aptio non fuit ex paſſione chriſti.

Scot⁹ hoc dicit.

ergo a fortiori/ nec grā. Vnde a quibuſdam dicit̄ ꝙ xp̄s non me
ruit angelis gratiam/quam habuerunt:nec gloriam. Ratio eoꝝ
eſt q̄uis aliquod partiale pręmium pręcedat merituꝫ:ſicut gra
tia/& remiſſio peccati in patribus p̄ceſſit paſſionem xp̄i:quę ta
men erat meritoria eoꝝ:nihilominus nũq̄ pfectiſſimũ premiuꝫ
p̄cedit totaliter meritũ. Hinc eſt ꝙ antiqui patres non habue-
runt beatitudinem ante paſſionem exhibitam:ſed ſic eſt ꝙ an-
geli ante paſſionem chriſti habuerunt pfectiſſimum premium/
ſcilicet beatitudinem:hinc dicit Scotus ꝙ grā/& p̄mium ange
lorum non cadit ſub merito paſſionis chriſti ſimiliter videt̄ mi-
chi dicēdũ ꝙ pria grā quam habuit Adam in ſtatu innocentiæ:

Cur pr̄es de lymbo añ xp̄i paſſionē non hũerũt btitudinem.

non fuit ei collata ex merito paſſionis Xp̄i p̄uiſæ. Ratio mea eſt
cuicũqꝫ fuit collata rōe paſſiōis xp̄i p̄uiſę gloria nũq̄ fuiſſet colla
ta vſqꝫ ad paſſionē exhibitā ſed ſic eſt ꝙ Adæ:ſi pſeueraſſet glo
ria corrñdēs illi grǣ fuiſſet ei collata imediate ante aduentũ xp̄i
dato ꝙ chriſtus veniſſet: ergo videt̄ ꝙ illa gratia non cadebat
ſub merito paſſionis xp̄i:& videt̄ mihi ꝙ illa grā quam habuit ī
ſtatu innocētiæ nullo mō fuit ſub merito paſſionis xp̄i: ſed ſolũ
illa grā q̄ dabatur Adæ poſt lapſum/ & remiſſionē peccati: & cō
ſequēter qlꝫ gratia:& quodcũqꝫ meritum dandum Adæ.

Valida rō

¶STATIM Fieret forte argumētum: ergo Adā iā hꝫ aliquē
gradum glorię eſſentialis/queꝫ non habet virtute paſſionis xp̄i
P̄tꝫ:p te Adam habuit gratiā ſtatus īnocentiæ non virtute paſ
ſionis xp̄i:ergo gloria quę correſpondet illi gratiæ non eſt virtu
te paſſionis chriſti. Patet:omnis qui reſurgit reſurgit ad omnē
gloriam q̄ debebatur ei ante caſum:ergo cum Adam reſurrexit
poſtq̄ cecidit reſurrexit ad omnem gloriā quę debebatur ei añ
caſum:ergo ad illam quæ debebatur ei virtute gratiæ quā ha-
buit in ſtatu innocentię:ſed ſi illa gratia nō cadebat ſub merito
xp̄i:ergo nec gloria:ergo hꝫ aliquā gloriā nō virtute paſſiōis xp̄i

Solutio hui⁹ rōnis

¶HOC Argumētũ videtur mihi forte hoc dicēdo:ſed videtur

mihi dicendum q illa gratia prima non cadebat ſub merito paſſiõis xpi.Et cum infert ergo Adam habuit aliquam gloriã nõ ex virtute paſſiõis chriſti nego cõſeqntiã.& ad probationẽ Ade ĩ ſtatu innocentie debebatur aliqua gloria:& non ex merito xpi verum eſt:& reſurrexit ad illam verum eſt:ſed reſurrexit ad illam virtute paſſionis chriſti:& ſic illa que ante caſum non debebatur virtute paſſionis chriſti poſt caſum datur virtute paſſionis chriſti.

Secunda concluſio:chriſtus per ſuam paſſionem tanq̃ meritum ſufficiens vt preuiſã:precedentibus obtinuit remiſſionem peccatorum:& gratiam:ſed vt exhibita apertionẽ regni & gloriam.Prima pars patet.precedentes chriſtum habuerunt remiſſionem peccati & gratiam:vt antiqui patres qui deceſſerunt in gratia:ergo habuerunt gratiam & remiſſionẽ peccati:& non habuerunt niſi virtute paſſionis preuiſe igitur.Secũda pars patet ſolum per paſſionem vt exhibitam meruit gloriã & apertionem regni:patet.nunq̃ fuit alicui exhibita gloria anteq̃ chriſtus realiter fuiſſet paſſus:ergo non meruit gloriam & aperitionem vt preuiſã:ſed ſolum vt exhibitam.Sed aparet q ſit contradictio in illa concluſione:dicit q non meruit gloriam niſi vt exhibitam:& tamen meruit grãm vt preuiſam. Contra meruit Abrahe anteq̃ decederet a vita gratiam:ergo etiam & gloriã anteq̃ decederet:patet.bene ſequitur:fuit in gratia.ergo in dignitate ad gloriam ita q gloria erat ſibi debita & vltra gloria erat ſibi debita:ergo virtute alicuius meriti:& non niſi virtute meriti chriſti non exhibiti:ergo preuiſi:ergo chriſtus p ſuam paſſionem meruit gloriam patribus:non vt exhibitam ſed preuiſam.Dico q quando doc.dicunt q chriſtus meruit ſolum gloriam per paſſionem vt exhibitam:intelligunt ſic ſolum gloriã.i.ſolũ collationem glorie.erat ei debita gloria Abrahe virtute paſſionis preuiſe:& ſic gloria erat ei merita per ſuos actus in virtute paſſionis exhibende:ſed nunq̃ fuiſſet ei exhibita gloria niſi paſſio fuiſſet exhibita:q̃uis iã eſſet dignus gloria ante:non tamen fuit ei exibita niſi per paſſionem exhibitã.Quantum ad primam partem huius concluſionis dicitur in euangelio qui precedebant.i.patres precedentes paſſionem:& qui ſequebant.i.qui venerunt poſt paſſionem clamabant oſana:id ẽ ſaluum fac domine:id eſt ſaluabãt per paſſionem chriſti.quantum ad ſecundã partem patet.quia aſcẽdens duxit captiuitatẽ.

Scda concluſio.

de merito Abrahe argumentum.

Tertia cõclusio. Tertia concluſio. meritum chriſti eſt in ſe finitũ. id eſt finitus actus: eſt tamen pro infinitis ſufficienter acceptat⁹ n am actus chriſti ſolum fuit finite intenſus procedens ſecundũ humanitatem tñ aliq dicũt oppoſitum.

quarta cõclusio. Quarta concluſio in qua eſt difficultas: vtrum p paſſionem chriſtus meruerit Ade primam gratiam quã habuit in ſtatu innocentie: viſum eſt mihi q non: & erat talis replica qa ſequitur q Adam haberet aliquem gradum glorie quem nõ haberet ex merito paſſionis ratione gratie quam non meruit ei chriſtus. Dicitur q reſurrexit ad illam vel equalem: & hoc virtute paſſionis chriſti pciſe. Chriſtus ei ſolũ predeſtinatis meruit beatitudinem efficaciter: non dico q ſolis predeſtinatis meruerit gratiam & remiſſionem peccati efficaciter: ſed ſolis predeſtinatis meruit gloriam efficaciter: & gratiam: & remiſſionẽ peccati. Nam bene ſequitur ſoli predeſtinati habebũt gloriam quia eſſe predeſtinatũ nihil aliud eſt q̃ in futuro habere gloriã: hic formatur argumentum ex Scoto. Ex predeſtinatiõe debet predeſtinatis gloria: ergo non ex merito paſſionis chriſti: patz. predeſtinatio non eſt aliud q̃ firma voluntas & firmum propoſitum dandi beatitudinem: ergo non virtute paſſionis chriſti: ptz conſequentia predeſtinatio precedit natura nõ ſolum exhibitã paſſionem: ſed preuiſam: nam apud Scotum predeſtinatio precedit natura preuiſionem paſſionis. Dicit enim q in primo iſtãti nature deus cognouit ſe. In ſecundo vero creaturas: in tertio circa aliquas creaturas habuit volitionem dandi beatitudinem & circa alias ſe habuit negatiue: & poſterius natura preuidit illas creaturas eſſe caſuras q̃ puidit de remedio. Omnis enim volitio finis regulariter precedit natura & volitionem mediĩ & cõſilium ſeu preuiſionem circa finem: ergo prius volo finem: tunc inquiro de mediĩs: eodem modo ymaginandum eſt de deo: ſaltẽ q̃tum ad prioritatem nature ſed nõ temporis q prius voluit nobis illũ finẽ. i. beatitudinẽ: & poſterius ſaltẽ natura diſponit de mediĩs neceſſariĩs: ſcilicet de paſſiõe: ergo videt q prius natura ſit aliq̃s pdeſtinatus q̃ ſit paſſio xp̃i preuiſa: ergo non virtute paſſionis debetur ei gloria: ſʒ virtute predeſtinationis.

an xp̃s meruerit ade primã gratiam.

De trib⁹ ſignis originis Scoti.

Q̃tũ ad hoc rñdetur A Gabriele cõcedẽdo prio q virtute pdeſtinatõis pdeſtinatis debet glia ergo ñ virtute paſſiõis xp̃i nego cõſeq̃ntiã. Nã nõ ẽ icõueniẽs q virtute duorũ debeat idẽ: ſʒ ſolutio hec nõ vr̃ mihi vera. Nã vr̃ mihi falſũ q virtu

te predeſtinatiõis debeatur gloria.Rõ mea eſt capio īfidelem aliquē ī peccato ꝙ nunꝗ habuit gratiā qui tamē poſtea cõuertiẗ ad fidem & ſaluaẗ:talis eſt ꝑdeſtinatus:& tamē nunc ē falſu3 dicere ꝙ iſti debeaẗ gloria:nā ſi alias fuiſſet in gr̄a cõcederet Scotus ꝙ ei debeẗ gloria.ideo falſū eſt ꝙ habeat ius ad gloriā videtur ergo ꝙ ſit falſū dicere ꝙ virtute predeſtinatiõis habeat ius ad gloriam:& ꝙ ei debeaẗ gloria.Exemplū:ſi ia3 rex haberet ꝓpoſitum mihi dādi in futurū aliquam hereditatē nullum habeo adhuc ius in hereditate : niſi exhibeā ſeruitium:ꝗuis nūc propoſuerit mihi dare:& ꝗuis nunc nõ exhibuerit :.ergo eodēmodo:ꝗuis nūc deus ꝓpoſuerit mihi dare beatitudinē. nondū dedit:nec feci aliqd ratiõe cuius mihi debeaẗ:falſu3 ē dicere ꝙ habeam ius ad beatitudinē:& ſic nego ꝙ virtute ꝑdeſtinatiõis debeatur:ſed qlibet beatus habet ius ad beatitudine3 aliunde ꝗ ex predeſtinatiõe:vel ſalte3 illud hitur⁹ ē ſc3 ex gr̄a & meritis.

Carpitur gabriel.

Quinta cõcluſio ꝗuis oibus ade filiis xp̄s meruit principaliter beatitudinē:nichilomin⁹ coopatur actio aliqua ex parte merētis tanꝗ meritū de cõgruo :nunꝗ daẗ alicui gratia niſi quādo remittiẗ peccatū:puta prima gr̄a vel p actum meritoriū quādo augeẗ gratia.

Quīta cõcluſio.

Dupliciter ei põt cõferri gratia.primomõ ꝙ primo cõferatur:ſecūdo ꝙ augeaẗ.Si cõferẗ prima:& ſit adultus nunꝗ cõfertur niſi habeat diſpoſitionē in ſe.i.bonum motū voluntatis:ergo nūꝗ cõfertur virtute paſſiõis quin ex pte ſuſcipiētis ſit actio:ſaltem meritoria de cõgruo.Sed paruulo nūꝗ cõferẗ gr̄a niſi per adplicationem ſacramētorum aut ſacrificij de lege: ergo nunꝗ cõfertur gratia virtute paſſiõis qui eſſet opatio facta circa puerū tanꝗ diſpõ de cõgruo ꝑcedens.Si aute3 loq̄nur de augmēto gr̄e nunꝗ de⁹ auget niſi ſint bõe actiões noſtre vel ex virtute ſacramenti vel ex parte opis opati:ergo nunꝗ daẗ gratia quin ī illo ſit aliqua diſpõ gr̄e meritoria:vel ſaltē ad min⁹ de cõgruo ꝑter paſſionē xp̄i.Xp̄s ei nõ meruit nobis virtute paſſionis abſq3 merito de cõgruo aut cõdigno:vel applicatiõe ſacramēti:vt ī puulo dictū ē ī cõcluſiõe ꝙ virtute paſſiõis ꝑuiſe collatata ē ēt ꝑcedētib⁹ gr̄a:& exhibite ſequētib⁹.vñ dictum ē ꝙ nūꝗ collata ē beatitudo virtute paſſiõis ꝑuiſe:ſ3 virtute paſſiõis exhibite:qa p̄res ī lymbo ꝗuis exſoluiſſet oē e3 penā tñ remanebāt ī lymbo:ſicut nūc puuli:& nõ dabaẗ eis beatitudo .S3 cõtra arguiẗ:ergo ꝑmiū ꝑceditmeritū.Itē ergo pr̄ia gr̄a cadit ſub merito p3.pr̄ia gr̄a puulis daẗ ex paſſiõe:hoc tñ ē cõtra cõe dictū docto .

Dupliciter ꝑt gr̄a conferri.

beatitudo virtute paſſiõis exhibite & nõ ꝑuiſe daẗ.

Scotus

Quantum ad primum ſequitur ex cõcluſionibus q̇ premium precedit meritum.quidem enim doctor dicit q̇ nõ inconuenit q̇ aliquod premium precedat meritū:ſed premiū principale quod datur pricipaliter propter meritum & vltimate nunq̃ precedit meritum. Vnde premium principale non eſt gratia:ſed principale & vltimatum eſt ipſa beatitudo.

Arguitur.

Contra ſi virtute paſſionis preuiſe conferretur gratia nunquid poterat eſſe q̇ virtute paſſionis preuiſe conferretur beatitudo:ergo poterat eſſe q̇ premium principale & vltimatum precederet meritum. ¶ Ad hoc dico q̇ non video magnum inconueniens.& precipue quando premium illud precedit in alio:ſed eſt aliud de premio quod datur merenti qd̄ nūq̃ precedit meritū:ſed de alio quod datur ab alio a merente nõ eſt cõtradictio q̇ precedat meritum.Ad ſecundum cum infertur:ergo prima gratia cadit ſub merito.dico q̇ nõ cadit ſub merito proprio:ſed ſub merito alterius/puta xp̄i.Vnde non eſt inconueniens primam gratiam cadere ſub merito alterius.

Solutio. Qd̄ p̄miū precedat meritum. Pria gr̄a bñ cadit ſub merito xp̄i ſed nõ p̄prio ſaltē de cõdigno. Tria hec notanda.

Vnde tria dico.primum:nunq̃ aliquis meretur ſibi primam gratiam.ſecundum purus homo non meretur alteri primam gratiam.Tertium chriſtus bene meruit nobis primam gratiam.Nullus enim adultus poteſt ſibi mereri primã gratiã ſaltem de condigno:ſecus eſt de congruo Nullus enim actus ē meritorius niſi procedat a gratia:ergo illa quam meretur non eſt prima.Nullus inſuper alteri poteſt mereri primam: nec augmētum gratie:bene tamē poſſet alteri mereri remiſſionē pene: patet.ſi aliq̈s purus homo mereret alteri augmentum gratie iã ille haberet illam ratione operationis quam nunq̃ egit nec fuit in poteſtate eius.Dicunt vltra:chriſtus bene meruit nobis primã gratiam:non tanq̃ cauſa totalis:ſed tanq̃ cauſa principalis ratione cuius deus infundit gratiam ad põnem aliarum cauſarũ que ſunt cauſe de congruo.

Dubiū primum. Quid reatus pc̄ti.

Dubitatur quomõ per paſſionem chriſti liberati ſumus a morte & a pena peccati.certuꝫ eſt enim q̇ totum genus humanum ex pc̄tõ ade incidit in reatum ad penam damni & non ſenſus:& ille reatus eſt quedam obligatio ſicut decimaquarta diſtinctione quarti.dicitur q̇ tranſeunte actu peccati remanet obligatio ad penaꝫ.& inquantum chyrographis noſtris obligamur cognoſcitur obligatio noſtra:& ille reatus a Paulo

vocatur chyrographus decreti. & querere quomodo eſt delet⁹: nō eſt aliud querere q̄ quomodo per paſſionem chriſti ſumus de obligati a pena & deletus eſt reatus pene eterne. virtute paſſionis chriſti deletur in paruulo originale per baptiſmum: & tollitur reatus quo erat obligatus ad penam damni eternam: quod nihil aliud eſt ꝗ chyrographus decreti deleri.

reat⁹ ſiue obligatio A Paulo chyrographus dr̄.

Secūdo dubitatur. vtrum chriſtus debeat dici redemptor. ¶ Pro hoc noto ꝗ redimere genus humanum dupliciter dicitur vnomodo principaliter: & ſic conuenit toti trinitati: quia eſt opus exterius: & ſic pertinet ad quamlibet perſonam & totam trinitatem cum opera ad extra trinitatis ſint indiuiſa: hoc eſt quicquid agit vna perſona agit & quelibet: ergo principaliter redimere conuenit toti trinitati. Aliud eſt redimere minus principaliter: id eſt facere operationem que a tota trinitate acceptat̄: & eſt redimere meritorie. & ſolus chriſtus redemit iſtomodo. Nam pater non dicitur paſſus: ſed ſolus filius: & illa paſſio dicitur meritum redemptionis noſtre: & ſic ſolus fili⁹ debet dici redemptor. Sed vtrum ſolus filius debeat dici mediator inter deum & hominem. Notandum ꝗ anteq̄ aliquis ſit mediator aliquorum oportet ꝗ participet de ambobus extremis: ſed ſolus filius habuit humanitatem: ſed non ſolus dicitur redemptor principalis: ſed bene minus principalis & ſolus dicitur mediator.

Scdm dubium

Redimer̄ dupliciter dicitur.

Sol⁹ xp̄s meritorie redemit nos

¶ Diſtinctio vigeſima.

QVERITVR. vtrum neceſſario fuerit facta reparatio generis humani. Ad hoc Anſelmus ī libro cur deus homo. ponit quattuor per que reſpondet ad queſtionem: primum eſt: neceſſe fuit hominem creatum ad beatitudinem lapſum a iuſticia reparari. Secūdum illa reparatio non potuit fieri abſq; ſatiſfactione. Tertium illa ſatiſfactio non potuit fieri per purum hominem: ergo oportuit per deum hominem. Quartum oportuit eam fieri per deū qui eſſet homo. Scot⁹ impugnat Anſelmū: & falſū ē primū ꝗ dicit Anſelmus capiendo ly neceſſe ſimpliciter. Deus enim potuit ānichilare omnes hoīes: ſecūdo ſimpliciter & abſolute ipſis nō ānichilatis potuit eos eternaliter punir̄ ergo ſīpliciter & abſolute falſum ē ꝗ neceſſe fuit hominem reparari. Itē falſum ē ꝗ neceſſe fuit illam reparationem fieri per ſatiſfactionem aut paſſionem: quia deus libere ſimiliter & abſolute potuit condonare

Anſelmus

Quattuor anſelmi dicta reprobantur.

& mere liberaliter remittere:ergo. Ite3 falſū eſt q̄ nō potuit fieri per puru m hominem:nam ſicut deus acceptat illam paſſionem chriſti pro reparatione:ita de potentia abſoluta potuit acceptare paſſionem alterius hominis puri:q̄uis non fuer i tcōdigna:ergo ſi Anſelmus eſt intelligendus:debet intelligi:vt ly neceſſe non dicit neceſſitatem ſimpliciter:ſed magnam congruētiam & conuenientiam.

¶Diſtinctio vigeſimaprima.

VTRVM propter ſolius anime ſeparationem a carne Chriſtus fuerit vere mortuus manente vnione diuinitatis cum vtraque. Sunt quatuor vniones: queritur modo propter cuius ſeparationem chriſtus eſt mortuus. Dico q̄ chriſtus non eſt mortuꝰ propter ſeparationem diuinitatis: ſemper enim diuinitas fuit vnita corpori:patet.quia alias iſta eſſet falſa:chriſtus ſepultus ē ideo non eſt mortuus propter ſeparationē diuinitatis:ſ3 ꝑpter ſeparationem anime a corpore ſicut homo moritur:quia ſeparatur anima a corpore:aīa eni eſt vita corporis que nunq̄ moritur.

p qd xp̄s dr̄ mortuꝰ

Dubiū de reſolutōe corpis xp̄i

Dubitatur:vtrum caro chriſti fuiſſet reſoluta in vermes:certū ē q̄ nunq̄ fuit reſoluta p illd̄. Pſ. Non dabis ſanctū tuum videre corruptionem:eſt ergo de fide q̄ non fuit reſolutū corpus.ſed eſt queſtio ſi fuiſſet per magnum tempus non obſtāte diuinitate:videtur mihi non poſito miraculo preter vnionem diuinitatis cum illo corpore q̄ illud corpus tandem fuiſſet reſolutum:quēadmodū cetera corpa.ratio ē q̄uis diuinitas fuiſſet vnita:nihilominus multe ptes corporis an̄ paſſionē reſoluebātur in ſudores & in ſupflua:ergo cu3 fuerūt agentia naturalia ſi fuiſſet relictū i ſua naturali paſſibilitate:& actiuitate:& nullū alid̄ fuiſſ3 miraculū niſi diuinitatis ad corpꝰ:illa agētia egiſſet i corpꝰ:& illd̄ reſoluiſſēt i vermes:& illd̄ miraculū puta vnio diuinitatis ad humanitatē non erat ſufficiēs ad impediēdum: ſed fuit aliud miraculū:puta ſuſpēſio actiuorū:& illd̄ corpꝰ i triduo fuit informe q̄tū ad formā ſubſtātialē. Nā forma.i.aīa nō informabat āplíꝰ:qa deſcēderat ad iferos nec iformabaꝛ alia noua forma ſubſtātiali:qa deꝰ nō aſſūpſit nouā formā ſubſtātialē:ergo illud corpꝰ erat informe q̄tū ad formā ſubſtātialē. S3 q̄rit tūc an illud corpus denominabatur deus animatum vel inanimatum. Si animatum.ergo anima rationali:ergo homo. Dico q̄ non poterat denominari animatum: ſed alijs denominationibus non

impoſitis a nobis.non fuit enim animatum anima rationali i tri-duo.Magiſter ſententiarum tamen dicit oppoſitum:ſed regu-riter doc.dicunt magiſtrum erraſſe.

Rephēdit magiſter.

¶Diſtinctio vigeſimaſecunda.

Utrum fuerit in triduo hō.magiſter dicit q ſic:ſed eſt multum difficile in hac parte ſaluare magiſtrum.Certum eſt q nihil denominatur homo niſi ab humanitare:ſed difficile eſt ſaluare q in triduo habuerit humanitatem.Nā non eſt humanitas niſi corpus & anima ſint coniuncta:vnde poſt mortem ſortis remanet corp⁹ & anima: ſ; non dicitur q humanitas remaneat:ergo in triduo non fuit humanitas chriſti:quia ille partes non erant vnite:ergo ab illa humanitate quia non fuit.nihil denominabatur homo.

An xps in triduo fuerit homo.

Iſta tamen eſt vera homo chriſtus fuit in triduo ſed difficile eſt ſaluare q fuit homo in triduo.Sed an fuit chriſt⁹ dicitur q non:quia chriſtus eſt nomen ſuppoſiti in duabus naturis:ſed in triduo non fuit niſi in vna natura : ſcilicet diuina & ſic omnia predicata que conueniebant ſibi ratione humanitatis non predicabant de illo:ſed predicata que ratione diuinitatis habebat:bene ei conueniebāt:& ſic patet breuiſſime de iſtis tribus diſtinctionibus:quia faciles ſunt.ſequitur nunc vegeſima tertia.

An xps fuerit xps in triduo.

¶Diſtinctio vigeſimatertia.

Conſequenter agendum eſt de virtutibus theo.Sed prius formabimus queſtionem de virtutibus moralibus.Queritur primo.vtrum virtus ſit habitus potentia vel paſſio.Pro ſolutione noto primo q virtus capit̄ multipliciter:& equiuoce in ſacris litteris . vnomodo capitur prout tantum valet ſicut potentia ad aliqd faciēdum:vt eſt magne virtutis.In manu eius virtus & potentia:verbo domini celi firmati ſunt.&c.Secundo capitur virt⁹ pro robore corporali:aliomō pro armatura .Aliomodo ꝑ operatione exteriori.Aliomō pro fructu rei. S; in ꝓpoſito capitur virtus pro qualitate accidētali inherēte actiuo principali pficienti ipſū actiuū & opus eius.Certum eſt agentia poſſe adiuuari in ſuis operationibus:& poſſe perfici in ſemetipſis : ille qualitates quibus perficiuntur agens & opus agentis vocantur habitus:& precipue ille qualitates que ſunt in rationalibus potentijs.

Queſtio prima.

Virtutis mltiplex acceptio.

Quid virtꝰ proprie.

Dico ergo ꝙ virtus in propoſito ē bona qualitas mentis habentē perficiens:& eius opus bonum reddens. Dices nonne illud opus q̃uis eſſet ſine tali habitu eſſet bonum.Videtur ꝙ ſic.quia ſine tali habitu eſt actus voluntatis liber:ergo bonus vel malus:quomō ergo virtus eſt qualitas mētis.&c.Dico & hoc certum eſt ꝙ difficile eſt multum continuare operationem virtuoſam:ſed habitus facilitat hoiem:& ad eliciendum:& ad continuandū.hinc eſt ꝙ rōne habitus frequēter actus cōtinuaẜ bonꝰ q alias n̄ cōtinuareẜ:& cōtinuare quādiu recta rō dictat eē continendum eſt vnum requiſitum.Et ſic habitus opus agentis perficit.Contra q̃uis non eſſet ille habitus adhuc nihilominus illud opus eſſet bonum.Dico ꝙ ſtatī ſed forte non continuaretur ſine tali habitu.

Notandum preterea ꝙ virtus proprie capiendo non poniẜ ſubiectiue in potentijs formaliter ratiōalibus vel participatiue:quia ponuntur in ſenſu ſecundum Thom.Vnde ariſtoteles inquirens quid ſit virtus ponit in anima dūtaxat tria potentiam/paſſionem/& habitum:& cum virtus ſit in anima vidēdum eſt quod illorum trium eſt vel potentia:vel paſſio:vel habitus.

Tria ī aīa ab Ari. ponuntur.

Paſſio duplex

Paſſio primo modo

Pro cuius diſtinctione primo declarandi ſunt termini.Vn̄ paſſio multipliciter capiẜ:verūtamen in propoſito capitur dupliciter:primo modo:vt eſt qualitas exiſtens in appetitu neceſſario requirens cognitionem preuiam tempore vel natura.Per hoc ꝙ dicitur ꝙ eſt qualitas exiſtens in appetitu:capitur appetitus pro itellectiuo:& ſenſitiuo:& excludūtur omnes qualitates exiſtentes in rebus inanimatis per hoc ꝙ dicitur in appetitu animali. Per hoc ꝙ neceſſario requirit ad ſui productionem:& conſeruationem cognitionem excludūtur cognitiones que non concurrunt ad productionem ſui:nichil enim impoſſibilius q̃ ꝙ idem producat ſe:per hoc etiam excluditur habitus remanens tranſſeuntibus actibus qui non requirit cognitionem. Per hoc ꝙ dicitur requirens cognitionem excluduntur etiā oēs alie operationes hominis que fiunt abſqꝫ cognitione preuia vt operationes potentie vegetatiue & appetitus naturalis:vt fames:ſitis que non ſunt operationes appetitus ſenſitiui:ſꝫ naturalis.Et iſto mō capiendo paſſionem:dico ꝙ q̄libet operatio tam appetitus ſenſitiui q̃ intellectiui dicitur paſſio:hoc ē volitio nolitio ſūt paſſiōes:ſimiliter fuga ſēſualis corrñs nolitiōi

proſecutio correſpōdens volitioni ſunt paſſiones:quia ſunt qualitates exiſtentes in appetitu pręſupponentes cognitionem:& ꝙ ita ſit patet ex numero paſſionum/quas ponunt Auguſtinus/ & Philoſophus. Ponunt enim inter illas gaudium/amorem/ & deſyderiū Amor enim eſt operatio voluntatis: dolor operatio appetitus ſenſitiui : & non diſtinguitur ab operatione appetitus ſenſitiui:q̄uis triſticia paſſio itellectus/diſtinguatur ab operatione intellectus. Et vltra ꝙ hoc debeat dici ſuadetur: nam ſecundum philoſophum virtutes moderātur paſſiones:ſed virtus moderatur actus tam intellectus q̄ appetitus ſenſitiui:ergo nomine paſſionum cenſentur etiam illi actus. Certum eſt ꝙ cōtingit delectari/odire/& amare : ergo ſicut ad virtutem ſpectat moderari delectationes/& triſticiam:ita ſpectat moderari amorem & odium:& tamē non dicit̄ ꝙ virtus non moderat̄ niſi paſſiones:ergo nomīe paſſionum intelligūtur actus itellectus & appetitus ſenſitiui:& ſimiles operationes. Amor. Dolor.

¶Secundo modo capitur paſſio ſpecialius: & eſt ſatis difficile ponere differentiam inter paſſionem & operationem:quia non poteſt habere homo paſſiones:quin habeat operationē. Impoſſibile eſt eñ ꝙ delectetur:quin habeat opationē quia delectatio eſt de his quę nobis volentibus accidunt. Scdo mō paſſio.

¶QVERITVR Ergo quomodo ſumitur differentia cum videantur iſti actus quaſi inſeparabiles. Vnus modus qui videtur mihi ſatis probabilis: eſt ꝙ paſſio dicitur qualitas animæ: quæ trāſit tranſeunte actu:ita ꝙ nō poteſt manere ſine actu:ad quē anima ſe habet pure paſſiue & non actiue. Pria opinio de paſſione.

¶OPERATIO Animæ eſt qualitas illa/ad quā anima ſe habet actiue/vel totaliter cauſando/vel partialiter producendo. Ex quo ſeq̄t ꝙ om̄s volitiones/nolitiones/cognitiones ſūt opationes animæ:quia ad omnes anima concurrit : q̄uis non poſſit euidēter probari ꝙ concurrat ad cognitiones : ſicut dicit Ochā in ſecundo. Qꝫ autem concurrat ad volitiones/& nolitiones patet euidenter ex libertate ipſius voluntatis.

Vltra dicūt ꝙ ab iſtis opationibus immediate fluunt duo effectus & ab aīma mediate:& vnus remanet tranſeunte opatione/& alter non. Primus vocatur habitus:ſecundus vocatur paſſio. Omnis eñ illa entitas/quam immediate efficit aīa eſt operatio aīmæ : & a tali operatione producuntur immediate aliqui effectus/& ab ipſa anima mediate: & vltra/iſtorū duorum effectuum eſt vnus qui manet:q̄uis non maneat actus/& vo Differētia hit⁹a paſſione.

catur habitus: quia poſt actu3 homo reperit ſe magis promptũ & magis facilitatu3 ad plus intenſe producẽdum actum: ergo in homine eſt aliquid quod partialiter agit ad producendum illam operationem quod prius non erat: & vocatur habitus: & eſt argumentum ad probandum euidenter ꝙ ſunt ponendi habitus. Nm iſta conſequentia eſt euidens. Iam poteſt homo ad operationem ad quam prius non poterat: ergo in eo eſt aliquid concurrẽs quod prius non cõcurrebat: quia cauſis ſufficiẽter poſitis ponitur effectus.

¶ Itẽ eſt aliquid quod producitur ab actu quod tranſit trãſeunte actu vt triſtari ſperare timere. Iſti ergo effectus qui fluunt imediate ab operatione animæ: & tranſeunt cum actibus vocantur paſſiones proprie capiendo paſſionem ab Ariſtotele & Auguſtino pro illa qualitate/ quę non producitur immediate ab anima: ſed ab opatione animæ/ & tranſit tali operatione tranſeunte: & ſic ponimus differentiam inter habitum/ & paſſione3: quia habitus procedit immediate ab anima: & paſſio immediate ab actu: ſed habitus manet actu corrupto/ & paſſio non manet.

Hitꝰ ẽ ab aĩa paſſio vero ab actu.

¶ SED Potentia nihil aliud eſt q̃ illud ſecundum ꝙ ſumus aliquid potentes/ hoc eſt: potentia nihil aliud eſt: q̃ res potens producere aliquem effectum: vt anima potẽs producere intellectiones/ & volitiones dicitur potentia.

Quid potẽtia.

¶ Sed pręcipua difficultas ſtę de habitu. Virtus em̃ eſt hĩtus: nec eſt actus/ nec potentia/ nec opatio proprie capiẽdo: ſed dicitur habitus: quia homo dicitur virtuoſus actu trãſeunte. ¶ Habitus em̃ eſt qualitas aĩæ difficile ſeparabilis a ſubiecto inclinans ſubiectum ad facile & delectabiliter operandum Et hoc ſumitur ex Ariſtotele: habitus eſt qualitas animæ: &c. Ideo inquirendu3 eſt de ſubiecto habitus/ & in quibus potentijs poſſunt produci habitus.

Quid hitꝰ

Certum eſt ꝙ ĩ inanimatis vt ligno/ ferro: &c. nõ ſunt habitus. Nam ignis quantũcũq3 calefaciat frequenter: non fortius aut facilius aut delectabilius calefaciet q̃ prius: ergo ex frequẽtatione opationu3 non producitur in eo habitus. Lapis ſi miles deſcendat deorſum: non facilius deſcendit q̃ prius & ac ſi nunq̃ deſcendiſſet.

Hic dicunt aliqui nunquã cauſatur habitus in po

tentia quę eſt determinata ad vnum actum: ſed in illa quę eſt in differens reſpectu plurium actuum puta ad vnum & ad ſuum cõtrarium. ignis eſt determinatus ad calefaciendū: graue ad deſcẽdendum deorſum. Et ideo quandocunq; aliqua potentia eſt determinata ad vnam operationem: ſic ꝙ non poteſt in contrariã In ea non cauſatur habitus: ſed quando eſt indifferens ex elicitione actus ſtatim cauſatur habitus. In quo poſſit cãri ſiitus.

¶Contra ergo aſſenſus primorum principiorũ nunq̃ cauſaret habitum cum intellectus ſit determinatus ad prĩcipia. ¶VNDE dicit Ariſtoteles ꝙ quis aliqui negauerint prĩcipia prima ore: non tñ mẽte/ hoc ẽ: ita aſſentiebãt eſſe. ergo itellectus eſt potentia determinata ad illam operationem ſic ꝙ nõ poteſt in contrariam: ſed ſic eſt ꝙ in illa potentia quę eſt determinata ad vnam operationem ꝑ frequentationẽ nunq̃ cauſatur habitus: ergo nullus poteſt habituari circa prima principia. Argumẽtũ

¶SED Hoc videtur falſum cum intellectus ſit vnus quinq; habituũ: ergo non eſt ratio ſufficiens ne cauſetur habitus: quia potentia eſt determinata ad illam operationẽ ſic ꝙ non poteſt in contrariam.

¶SANCTVS Thomas prima ſecũdę cõcedit ꝙ circa prima principia nullus cauſatur habitus: quia ibi eſt determinatio potẽtiæ ex natura rei/ & habitus non ponitur niſi vt determinetur potẽtia ad vnum: ergo non indiget habitu. Et ad Ariſtotelẽ dico ꝙ ſunt multa principia quę non ſunt prima principia: circa quę intellectus non eſt determinatus: puta circa iſtã omne animal rationale eſt riſibile: ergo vt cognoſcatur neceſſaria eſt inductio vel experientia. Dico bene ꝙ habitus qui eſt intellectus non reperitur circa prima principia: ſed benẽ circa prĩcipia & hoc eſt apparens. S. Tho. dicit circa pria prĩcipia nullus cãri hitū:

¶Conſequenter infert ſanctus Thomas/ ꝙ circa beatitudinem non ponitur habitus inclinans ad actum beatitudinis: & quis non neceſſitetur quiſpiã ad elicitionem actus beatitudinis ſic ꝙ non neceſſario eliciat: non tamẽ poteſt in contrarium: ideo dicitduo. Circa btitudinẽ & fœlicitatẽ non ponit hit⁹ i volũtate incli nãs ad tales actus.

¶PRIMVM. Quandocũq; potẽtia eſt determinata ad vnum actum ſic ꝙ non põt in contrarium nullo modo cauſat habitus quia iam eſt determinata ad hoc: ideo non eſt opus vlteriori de

terminatione qđ fieret ponẽdo habitum/cuȝ ponatura d deter minandum principale agẽs: ergo circa prima principia nõ poni tur habitus: nec circa vltimum finem/& ſicut intellectus eſt de terminatus circa prima principia:ita voluntas circa vltimũ fineȝ & q̃uis non eliciat neceſſario actum circa illa:tamen non poteſt in contrariũ. ❡Secundo dicit in potentia quæ poteſt in actum ſed nõ poteſt niſi eleuata ſupnaturaliter ad illum non ponit̃ ha bitus reſpectu illius actus/q̃uis non ſit determinata ad illuȝ actũ & hoc expreſſe dicit in ſecunda ſecũdæ:ergo quando eſt poten tiã quę poteſt in aliquam operationem:ſed non põt in eam: niſi eleuetur dono ſupnaturali:& non ex ſua actiuitate naturali & ĩ fluentia cõmuni ex illo actu non cauſatur habitus in illa.hinc eſt ꝙ non ponit fidem acquiſitam correſpondere actui fidei iuſuſæ licet homo ſic ſe habeat ꝙ non eſt determinatus ad actum cre dendi:quia non poteſt diſcredere: non poteſt tamen in illum a ctum credendi niſi adiuuetur fide infuſa.Ideo dicit conſequen ter reſpectu talis operationis in quam non poteſt potentia niſi eleuata dono ſupnaturali non ponitur habitus: q̃uis non ſit de terminata ad illas operationens: ſed hoc poſtea reprobabimus de fide acquiſita.

Fides acqſita nõ ponit̃ a ſancto Thõa.

Argumẽtũ cõtra Thomam.

❡Cõtra Thomas ponit habitus in appetitu ſen ſitiuo:imo ponit oñs virtutes morales:pręter iuſticiaȝ in appe titu ſenſitiuo:& oñs actus appetitus ſenſitiui in ſe ſunt natura liter producti:& naturaliter producuntur q̃uis imperentur libe re:& nullũ ponit habitum in potẽtia executiua:ergo apparet ꝙ in appetitu ſenſitiuo nullomodo debeat poni habitus.

Oẽs virtutes morales (iuſticia ẽpta) ponũt̃ a.ſ. Thoma in appetitu ſẽſitio.

❡Sed cũ arguitur in potentia ſenſitiua nullus po nitur habitus:negat.Et cum probatur/quælibet operatio illius potentiæ eſt in ſe naturalis:& neceſſario producibilis poſitis oĩ bus cauſis/a quibus producitur ſcilicet poſito imperio volunta tis:&c.Dicit Thomas ꝙ illa potentia nõ ẽ ĩ ſe naturalis:ſed libe ra per participationem:ita ꝙ illa potentia tendit in actum pro ſequendi ex propria natura:& in contrarium per actuȝ volunta tis.Nam aliq̃n habemus fugam ſenſitiuam per imperiuȝ volun tatis/& imperio ſecluſo haberemus proſecutionem ſenſitiuam & dicit ꝙ hoc ſufficit vt cauſet̃ habitus in illa potentia:quia cer tum eſt ꝙ poſtq̃ exit in contrarium:exit cum difficultate: nullo modo eſt determinata ad illum:ſed potius ad contrarium:ergo eſt ponendus habitus ad determinandum eam.

Subtilis Thom.ad arguñtuȝ reſolutio.

¶CONTRA Ergo eodē modo eſt ponēdus habitus in potē tijs executiuis cum ſint liberæ p participationē. Obediunt enī imperio voluntatis ſicut ſenſus. Negat conſequētiam. S. Tho. qa obediunt ſine contradictione/& ſenſus obedit nō ſine contradictione: hinc eſt ꝙ potētię ſenſitiuæ nō principātur deſpotice ſed regaliter. Dicit Tho. quandocūqꝫ potentia libera per participationē ſubditur potentiæ libere: & in illa nullo mō ē rebellio non ponitur habitus: ſed ponitur in regente & in imperante: ſed ſi talis potētia q̄ ē libera ſolum p participationē aliquo mō contranitatur rōnali potētiæ liberæ cui ē ſubdita: vt facilius obtemperet: & vt determinetur ad obtēperandū ē opus habitu. Et ſic in potētia ſenſitiua ponit habitum: q̄uis ſit in ſe naturalis: & non ponit in potētia executiua. ¶Reſolutio Thomæ eſt. Replicat.

Habitus ponitur in potentia/q̄ non eſt determinata ad vnum actum: & adhuc ſi talis potētia ſit ſolum participatione libera: & principetur ei potētia rationalis & libera deſpotice: non ponitur habitus dummodo non ſit rebellio: ſed ſi ei principetur regaliter debet poni habitus. ¶Ite₃ reſpectu opationum in quas pōt ſine ſupnaturali eleuatione ponitur habit⁹ ſi non poſſit/non ponitur habitus. Credo cum beato Tho. ꝙ reſpectu opationum ad quas eſt determinata: ꝙ non ponitur habitus vt reſpectu primorum principiorum: & ſic pt₃ quomodo habitus eſt qualitas animæ. Dicitur p̄terea difficulter mobilis a ſuo ſubiecto: pp̄ter diſpoſitionem: ſed vtrum habitus & diſpoſitiones ſint eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſimæ: poſtea videbitur. Thomę reſolutio de habitu. Per diſpoſitiones actum itelligas

¶Quęrit Ochā Vtrum ſit de ratione habitus ꝙ inclinet ad delectabiliter opandum. Pt₃ ꝙ non: quia habitus q inclinat ad nolēdū: non inclinat delectabiliter: quia nolitio cauſat triſticiam: ergo de ratione habitus non ē ꝙ inclinet ad delectabiliter opandum/magis q̄ ad triſtabiliter opandu₃. ¶Dico primo ꝙ certum ē ꝙ habitus inclinat ad faciliter opandum ꝑpter expientiam: nam q̄tūcūqꝫ fuerit difficultas in pricipio: eſt facilior in continuatione: ſed Vtrum inclinet ad delectabiliter opandum dico ꝙ ſic/& ad argumētum Ocham nego ꝙ habit⁹ inclinet ad nole: & nego ꝙ nole illud ſemp cauſet triſticia₃: ſed cauſat triſticia₃ qñ res nolita euenit: & nolo ea₃ euenire: & ſcio ꝙ eueniet: ſed ſi res nolita nō eueniat nō triſtor: ſed potius delector. dico ergo ꝙ habitus iclinat ad nole ſuppoſito ꝙ res quā nolo euenire nō eueniat inclinat ad delectabiliter. i. magis delectetur ex illo: q̄ ſi non haberet oppoſitum/q̄uis dicat oppoſitu₃ Dubium. Argumētū Ocham. Argumēti ſolutio. Nō ſp nolitio cāt triſticiam. Qñqꝫ hīt⁹ iclinat ad nole: vide quando.

declaratio diffinitōis ℭ Dicitur in diffinitione qualitas ex actibus vitalibus acquiſita/& ad conſimiles actus inclinatiua/vel ad conſimiles potētias inclinās. ℭ Dicitur primo ex actibus vitalibus acquiſita:ad differentias qualitatum quas Ariſto.vocauit virtutes/aut vitia naturalia q̄ ꝓprie non ſunt habitus:quia illæ qualitates præcedūt omnem actum:& ſunt nobis congenitæ:ſicut colericus naturaliter inclinatur ad iram/& ſanguineus ad manſuetudinē:illæ inclinationes naturales complexionales non proprie dicūtur habitus. Propterea dicit ex actibus potētiæ vitalis producta. Iteꝫ per iſtam particulam excludūtur ſpeciesq̄ immediate producūtur ab obiecto ſenſibili/vel itelligibili. Illæ ſpecies quę prȩueniunt oēm actū/& intellectus/& ſenſus: q̄uis remaneāt i abſentia obiecti/ & trānſeunte actu non vocanť hītus quia nō ꝓducūtur ex actibus:imo ꝑcedunt actū:non neceſſario tñ̄ requiriť ad hītū ꝙ producatur ex actibus:quia deus ſe ſolo poteſt producere illam qualitatem:q̄ ꝓducitur ex actibus/queādmodum producit habitus infuſos:& tunc poſſꝫ vocari habitus:niſi ſtemus in noīe ergo nō eſt de ratione habitus ꝙ producatur ex actibus. Adminus dicerē ꝙ capiendo porprie actum:vt non ſe extendit ad infuſos dicitur ꝙ producitur ex actibus & ſtando in actiuitate pure naturali nunq̄ poteſt produci habitus:niſi ꝓducať ex actibus. Dicitur ad conſimiles inclinatiua.

Quid ē hītus īclīare ad cōſimiles actus. ℭ Sed quęritur quid eſt habitum inclinare ad cōſimiles act⁹. Rñ̄detur ꝙ nihil aliud eſt q̄ habitū partialiter coefficere cum potentia ſimiles actus ſequentes. V n̄ oīne illud quo ſecluſo non pōt poni actus:vel ſalteꝫ quo ſecluſo non poteſt poni actus i:a intēſus eſt partialis cauſa illius actus:ſed ſic eſt ꝙ ſecluſo habitu non pōt poni actus:adminus q̄uis ponatur non poteſt poni i:a intēſusvel tantus:ergo habitus eſt cauſa partialis illius actus. Patꝫ maior:primo non poſſet per aliud medium probari aliqd eſſe cauſam alterius:ſecundo. Si illud nō ſit cauſa partialis:ergo illo ſecluſo quod remanet eſt cauſa totalis/ & ſufficiens illum producere actum : ſed ſic eſt ꝙ cauſa totali poſita/& ſufficiente ponitur effectus de neceſſitate ſi ſit naturalis:vel poteſt poni ſi ſit libera:ergo falſum eſt ꝙ illo ſecluſo non poſſꝫ poni actus aut tantus. Iſta maior videtur nota cuilibꝫ videlꝫ ꝙ oē illud quo poſito poteſt poni actus:& eo ſecluſo non poſſet poni &c.ſed habitus eſt huiuſmodi.

ℭ Primo datur vnus habitus quo poſito ponitur

actus:& quo non poſito non ponitur:ſimiliter in tanto gradu & non poſito non ponitur in tanto gradu. De primo pꝫ: & eſt difficultas:& non datur niſi in habitibus intellectualibus:ſit ſortes qui nunꝙ vidit hoc obiectum:non pōt habere noticiam abſtractiuam diſtinctam illius obiecti ſi non habuerit intuitiuam. Pōt tamen bñ habere complexam:ſed non diſtinctam & ſimplicem & ſortes poſtꝙ intuitus eſt obiectuꝫ ipſo abſente pōt habere noticiam diſtinctam/& ſimpliceꝫ. Expientia eſt ad hoc:ergo in ſorte tranſeunte noticia ītuitiua & corrupta remanet aliquid quo poſito poteſt poni noticia abſtractiua: & quo non poſito nō poteſt poni:nec in gradu intenſo/nec in gradu remiſſo:ergo oportet dicere ꝙ aliquid remanet quo poſito ponitur: & quo nō poſito non poteſt poni: ſed ſic eſt ꝙ illud quod remanet ē habitus ſcđꝫ plures:quia eſt ex actibus remanēs actu trāſeunte:ergo eſt habitus. Patet ex diffinitione habitus.

Aduerte ad hoc.

¶ITEM eſt in anima/& non eſt paſſio/nec actus:ergo eſt habitus a ſufficienti diuiſione eorum quę ponuntur in anima ſcđm Ariſtotelem:ergo datur habitus: quo poſito ponitur actus ī abſentia actus: & quo remoto nullo modo poſſꝫ poni:ergo prima pars minoris eſt ſufficiēter probata. ¶Item habitu poſito ponitur actus in gradu intenſo: & non poſito non poſſet poni in gradu ita intenſo:ergo ſecunda pars minoris ſufficiēter probata ē.

¶IN ACTIBVS Voluntatis ponitur actus:quia alias non acquireretur habitus:ſed quando poſitus eſt habitus ponitur act⁹ intenſior ꝙ poſſet poni ſecluſo habitu. Oportet ergo de neceſſitate fateri ꝙ hītus ſit cauſa illius actus: & nō eſt cauſa materialis : quia non eſt pars illius actus/neqꝫ formalis propter eandem rationeꝫ/neqꝫ finalis:ergo oportet de neceſſitate ꝙ ſit cauſa efficiens.

¶Bene ergo dicitur ꝙ habitum inclinare ad actū eſt partialiter cum potentia coefficere conſimiles actus

¶HABEMVS Ergo duo:primum eſt ꝙ habitus cauſat actū effectiue Secundū ꝙ habitus cauſat actus effectiue partialiter ſequentes habitum.

Duranduſ tꝫ ꝙ hītus nihil agit ſꝫ facilitat potētiam.

Quātū ad iſtā particulā Durādus tenet cōtrariū ī pñti diſt.ī ſcđa qōne videlicꝫ ꝙ hītus nihil agit penitus ad ſub

ſtantiam actus:ſed ſolum facilitat potentiaꝫ vt citius producat
rō durãdi. actũ:& ꝑcipua eius ratio ẽ iſta ſi a potẽtia/& hĩtu ꝑducat̃ actus
itẽſior ꝗ ab ipſa potẽtia ſola:ita ꝙ hit⁹ aliqd faceret ad illũ actũ
ergo habitus ſolus non concurrẽte potẽtia poſſet producere a=
ctum.Ptꝫ conſequẽtia.Bñ ſequitur.ab habitu & potẽtia produ
citur actus in eſſentia intẽtior/ꝗ a ſola potentia: ergo ꝑ aliquaꝫ
partem actus eſt intẽſior ꝗ ſi a ſola potẽtia produceretur: ergo
apparet ꝙ illa pars a ſolo hĩtu ſit:ergo potẽtia non producẽte
partẽ ſuam/ habitus cum ſit cauſa naturalis producet partẽ ſu=
am:ſed hoc eſt falſum videlicet ꝙ habitus poſſet producere ali
quid nõ concurrẽte potẽtia. Hoc eſt argumentuꝫ fortius/quod
ipſe facit:ſed non habet magnam apparentiam.

Nam non ſequitur . Hoc particulariter concurrit
Reprobatio opinionis Durandi. ad iſtũ effectum:ergo iſto ſolo concurrẽte hoc poſſet aliqueꝫ ta
lem effectum in ſpecie ꝗuis impfectum producere. Conſequen
tia non valet. Certum eſt ꝙ color cum dyaphaneitate/ſiue cuꝫ
lumine medij producit ſpeciem: ergo ſecluſo colore lumẽ pro=
duceret ſuam ſpeciem particulariter.Conſequentia non valet
Certum eſt etiam in multis alijs/non ſequitur. Ipſa noticia cum
potentia & voluntate ꝑducit partialiter volitionem/vel amo=
rem:ergo noticia ſola poſſet aliquam partẽ producere:aut po=
tentia poſſet aliquam partem producere ſecluſa noticia:nõ va=
let conſequentia . Ex iſto añcedente ꝙ habitus concurrit par=
tialiter: ergo potentia non concurrẽte habit⁹ poteſt produceř:
non ſequitur/ Iſta ſunt certa ꝙ habitus producit actum: ſed nõ
circulatio bñ repit̃ in aliquibus cauſis ſine potentia. Nec eſt incõueniens ꝙ ſit circulatio in cauſis effi
cientibus reſpectu aliquorum eiuſdem ſpeciei:non tñ reſpectu
eorũdem in numero:hoc eſt non eſt inconueniens ꝙ vna cauſa
producat vnum effectum in ſpecie cum illa cauſa: vt actus pro=
ducit habitum/& habitus actum:ſed non eundem actum a quo
productus eſt:quia idem eſſet prius & poſterius ſeipſo etiã na=
tura:quia bene ſequitur/hoc eſt cauſa reſpectu illius:ergo prius
natura illo:& hoc eſt effectus illius: ergo poſterius natura illo.

Adę bona difficultas ¶ Circa illud. Adam mouet talem difficultatem
Sequitur ꝙ actus & habitus intenderentur in infinitum.Ptꝫ cõ
ſequentia:ſit Sortes qui iam eliciat actum.a.talis producit ha=
bitum/vel aliquid quod eſt eiuſdem ſpeciei cum habitu : quod
forte non denominatur habitus propter ſuam impfectionẽ Sor.
cõtinuat actũ.a.& hĩtus.b.iuuat potẽtiã/ & pifformiter cõcurrit
& naturaliter:ergo ex hĩtu.b.& potẽtia itẽdit̃ act⁹.a.cõſequen=

tia t3 quandocunq; aliqđ eſt agens producens effectum:ſi adue niat illi adiutorium ad eunde3 effectum:effectus ille intendetur ergo cum potentie fortis adueniat adiutorium:ſcilicet habitus actus.a.intendetur:tunc actus.a.erit intenſior ratione illius habitus concurrentis cum potentia:ergo per aliquem certu3 gradum erit intenſior ab illo habitu.Sit illa pars.c.iterum.c. intendet habitum.b.quia omnis actus habitum intendit:ergo per aliquam partem ſit illa.d.& iterum ratione illius adiutorij intendetur actus.a.per aliquem gradum:& ſic procedendo in infinitum in augmentatione actus & habitus:& apparenter arguit. Et iſti argumento dat tres ſolutiones in tertia diſtinctione primi.& in decimaſeptima de habitu infuſo.& due prime ſunt apparentiores.

Prima cum ſic arguitur.actus.a.qui procedit a ſola potentia ſine quocunq; adiutorio propter habitum vel aliqđ eiuſdem ſpeciei cum habitu qui poſtea efficitur habitus per intentionem & ratione adiutorij potentie ſuperuenientis intenditur actus.a.per aliquem gradum concedo:& iterum ratione intẽtioris actus cum potentia intenditur habitus concedo: ergo iterum illa pars reddet actum intẽtiorem concedo:& ſic in infinitum concedo ꝙ actus qui eggreditur a ſola potentia producit habitum:& ratione adiutorij intenditur actus per aliquem partem:verum eſt:ſed illa pars non eſt tanta ſed minor q̃ illa ps que eggreditur a ſola potentia:& poſtq̃ eſt minor non producit tantã partem de habitu:ſicut illa pars que eggreditur a ſola potentia:ſ3 ſic eſt ꝙ quando aſſumuntur aliqua infinita que ſe habent ſemper ſecundum magis & minus.Ita ꝙ primus ſecundu3 excedit:& ſecundus tertium:& ſic conſequenter nõ oportet ꝙ ex talibus infinitis reſultet vnum infinitum ſicut patet in continuo:quia ille partes ſe excedunt ſecundum magis & minus.nõ ſequitur:ergo habitus eſt infinitus:nec ſequitur:ergo actus eſt infinitus:& credo iſtam ſolutionem veriorem ſecunda. Pria ſolutio argumenti.

Secunda ſolutio cum arguitur ille actus producit habitum:ergo habitus ſuperueniens potentie facit actum intẽtiorẽ nego cõſeq̃ntiã.Dico ꝙ nunq̃ habit⁹ facit actum intentiorem:vel non facit potentiam ꝓducere actu3 intentiorẽ:niſi habitus ille adminus ſit prior natura q̃ ꝙ potentia concurrat ad actum.Certum eſt ꝙ aliquando eſt habitus anteq̃ potentia concurrat ad actum producendum quando potentia concurrit ad Scda ſolutio durandi.

vnum actum & prius elicuit multos conſimiles actus: ille habitus qui precedit tempore vel natura concurſum potentie ad actum facit bñ ꝙ producatur inteſior actus: ſ3 habitus qui eſt poſterior natura concurſu ipſius potētie nunꝙ facit ꝙ ab illa potētia producatur actus inteſior niſi potētia augeat concurſum ſuum / ſic i propoſito. Iſte habitus ē poſterior ꝙ ſit concurſus potētie: quia ē poſterior natura ꝙ ſit actus potētie: qa producitur ab illo actu: & actus ē poſterior natura cōcurſu potētie. Dicit ergo duo. primū

Durādi reſolutio in duob⁹ pūctis.

Omnis habitus qui precedit concurſum potentie tēpore vel natura facit ꝙ producatur actus inteſior. Scdm ꝙ habitus qui ē poſterior natura concurſu potētie niſi potētia augeat concurſum ſuum poſt elicitionē ratione habitus nō intēditur actus ille. Et iſta ſolutio vr̄ etiā mihi mltū ꝓbabilis & vera.

attēde ad hoc diligēter.

Reſtat vnum probandum ꝙ omnis actus ꝗtuncūq; remiſſus ꝓducit aliqd eiuſdē ſpeciei cum habitu: ꝗuis non vocetur habitus quia ē mobilis: vt ſit ſortes qui nunꝗ elicuit actum circa hoc obiectum eliciat actum ꝗtuncunq3 remiſſum: ille actus ꝓducit aliqd de habitu: vel aliqd eiuſdē ſpeciei cum habitu. Ratio eſt quandocunq3 ſunt due cauſe eiuſdē ſpeciei ſpecialiſſime ſolum differētes penes magis & minus: ſi vna illarum pōt effectum producere: & altera pōt effectum eiuſde3 ſpeciei ꝗuis remiſſum ꝓducere: ſed actus quilibet inteſus ꝓducit habitū ēt inteſum: ergo actus remiſſus producet aliquam partē illius habitus / ſ3 verum ē ꝙ talis remiſſio non debet vocari habitus: ergo eliciēs actum primum ſiue inteſum ſiue remiſſu3 dummō nō inueniat contrarium ſemp producit aliquid habitus qui poſtea p intētionē pueniet ad gradum in quo ſufficiēter denominabitur habitus. Et iſte diſpoſitiones ꝑcedētes non vocantur habitus / ꝗuis ſint eiuſdē ſpeciei cu3 habitu. Calor enim intēſus: & calor remiſſus producunt calores eiuſdē ſpeciei. Conſequēter aduertēdu3 ē / ꝙ virtus proprie non ē actus nec paſſio: ſ3 ē habitus virtuoſus: & cōformiter ad Ocham in quodlibeto quarto. Habitus nō dicitur virtuoſus niſi in ordine ad actum: quia eē virtuoſum primo cōuenit actui. Nam bonitas primo cōuenit actui: nō ex alio & habitui p reſpectum ad actum ad quem inclinat: ergo virtus eſt habitus inclinans ad actum bonum: & hoc dicit Ariſtoteles / virtus ē habitus pficiens hn̄tem: & eius opus bonum reddens. i. partialiter concurrens ad actum bonum.

Hec eſt rō Ochā in quolibetis

Bōitas prius cōuenit actui ꝗ habitui

Videndū eſt inſup quid requiratur ad actū bonū

quia bonitas principaliter conuenit actui: & ſecundario habitui Sed propter quã cauſaȝ denomineť actus virtuoſus vel bon⁹. Dico conformiter ad Ariſtotelẽ tria requiruntur: primuȝ ꝙ fiat ſcienter: Scdo ex electiõe & propter hoc. Tertio pſeuerãter & immobiliter: & ille dicitur virtuoſus qui ex electione: ſciẽter & propter hoc: pſeueranter & immobiliter agit. Primum quod requiritur ẽ ꝙ act⁹ eliciať cõformiter ad ſciẽtiã .i. ad prudẽtiã .i. ꝙ act⁹ ſit cõformis dictamini prudẽtiali actuali: hoc eſt ꝙ volũtas ita velit qualiter intellectus dictat eẽ volẽdum: vel ita velit facere qualiter intellectus dictat eſſe faciẽdum. Capio duos: vnus vult dare elemoſinam: vel ire ad eccleſiaȝ nihilominus iudicat actualiter ꝙ danda ẽ elemoſina & dat. Secundus dat & non iudicat. Prim⁹ bñ agit: & actus eius ẽ bonus: quia ſciẽter opatur: alter vero a caſu & indeliberate: ideo eius actus non eſt bonus moraliter. Vñ ad actũ bonũ nõ ſufficit prío cõformitas aptitudinalis ad prudẽtiam. Secundo: nec ad prudentiam habitualem. Tertio: nec ad prudentiã actualẽ. Non ſufficit ergo conformitas prudentie aptitudinali: patet qa illi qui carẽt vſu rationis vt dementes faciunt opera nata conformari rationi. Nam vadunt ad eccleſiam quod eſt opus conforme prudentie aptitudinali & aptũ natũ referri. Similiter poſſunt dare pauperi elemoſinam: & tamen nullus diciť ꝙ illud opus ſit virtuoſum. Propterea dicit Ariſtoteles ꝙ nõ dicuntur iuſti & temperati qui operantur iuſta & temperata: ſȝ qui faciunt ſcienter: ergo vt opus ſit virtuoſum non ſufficit conformitas aptitudinalis. Pȝ alias ille cui dictaret rõ erronea nõ eſſe ieiunandum: & vellet ieiunare illa volitio eſt apta nata cõformari prudẽtie: quia poteſt deponere illum errorem: & tamẽ talis male agit: ergo nõ ſufficit cõformitas aptitudĩalis. Et hoc magis mouet Ocham. Primo propter duo: quia dementes & carẽtes vſu rationis faciunt opera: &c. Secundo qui facit contra conſcientiam erroneam facit opus aptum natum cõformari rõni recte & prudentie aptitudiali & tamen male agit.

Ad actum bonũ tria requiſita.

Nota diligenter.

Secundo non ſufficit conformitas habitualis vt actus ſit bonus .i. vt eliciat actum & habeat habitum quo habitualiter cognoſcit illud eſſe faciendum quod vult facere. Patet iſtud: certum eſt ꝙ carens vſu rationis vt demens vel non aduertens: poſſet illud facere: & q̃uis habeat habitum prudẽtialem: tñ nemo diceret ꝙ bñ agit moraliter tũc: & tñ facit opus cõforme prudẽtie habituali: ergo nõ ſufficit hitualis cõformitas

Tertio non ſufficit conformitas actualis pruden/tie/vt fortes habet actualem prudentiam q̃ hoc eſt faciendum/ poteſt velle facere/non quia ratio dictat illud eſſe faciendum/ſ3 ex alia cauſa ex qua etiam faceret ſecluſo tali dictamie/ puta qa delectabile aut vtile aut placens:fortes tunc non bene agit:qa quis faciat ſcienter:& ex electione.ſed non propter hoc:ſcilicet quia dictatum a recta ratione/ſ3 ex alia cauſa ſequitur q̃ illa vo litio.non eſt moraliter bona. Aliud argumentum apparens:for/tes dat elemoſinam ſolum ex timore: quia minatur ei mortem niſi faciat. Illa volitio qua vult dare ex ſolo timore non eſt bona moraliter:& tamen habet actualem prudentiam:hoc eſt facien dum:& vult facere:ergo non ſufficit conformitas actuali prudẽ tie. Sed cũ hoc requiritur propter hoc. Reſolutio anteq̃ ac/tus ſit bonus moraliter oportet q̃ operans ſciat illud eſſe bonũ vel eſſe faciendum & faciat ex eo quia cognoſcit non propter a/liam cauſam: quia non eſſet virtuoſus. Oportet etiam q̃ faciat eligens:& propter hoc. Viſum eſt ergo q̃ tres condi/tiones requiruntur ad actum virtutis:quarum prima eſt q̃ fiat ſcienter.

Añq aliqs actus ſit moraliter bon⁹ oportet q̃ ſit ex electio/ne & pro/pter hoc.

Vnde facere ſcienter eſt elicere actum ex ſcientia.diffe/runt enim facere ſcienter & facere ſciens:quia ſcienter facere ẽ elicere actum ex ſcientia/ ita q̃ illud dictamen practicum actua le cauſat ſpecialiter & actiue illu3 actum virtuoſum:& ſic/vt pa/tebit:oprtet ſemp illud dictamen principale eſſe obiectum par tiale actus virtuoſi:ſaltem intrinſece boni.Secunda conditio q̃ agẽs agat eligẽs.Tertio q̃ faciat pp hoc.ſupponẽdũ vlteri⁹ q̃ ele ctio capitur dupliciter:vno modo ꝓprie & nihil aliud ẽ q̃ duoꝝ propoſitorum voluntati per intellectum reſpectu alicuius finis vnius prealtero acceptatio.Vnde intentio & electio proprie ca piendo diſtinguuntur quia intentio eſt actus voluntatis circa finem/ſed electio eſt actus voluntatis circa medium ad finem: & quia aliquando proponuntur duo media ad eundem fi/nem voluntas illorum duorum mediorum acceptat vnum tanq̃ conuenientius ad finem & relinquit alterum.Ille actus per ques acceptat vocatur electio circa illud media.Intentio ergo eſt ac/tus reſpectu finis.Electio reſpectu medij.Secundo modo capit electio large vt in propoſito:& nihil aliud ẽ q̃ libera actus elicito certum ẽ q̃ non omnis actus virtuoſus ẽ circa mediũ/ſ3 ẽ aliqs cir ca finẽ:ergo ẽ aliqs qui non ẽ electio proprie capiẽdo electionẽ/ qui ẽ virtuoſus & p conſequẽs ad actum virtutis non requiritur

facere ſciẽ/ter & facerẽ ſciens.

Electio dupl'r capi/tur.

Electio ꝓ/prie ẽ me/diorum.

Intẽtio fi/nis.

Electio lar ge accep/ta quid.

ꝙ ſit electio proprie capiendo electionem: ſed capitur prolibe ra act⁹ elicitione. Et ex hoc manifeſte patꝫ ꝙ omnis priaria bonitas eſt in actu libero voluntatis. Tertia conditio eſt hec ꝙ agat immobiliter & perſeueranter. Vnde agere imobiliter non eſt nunq̄ dimoueri ab actu: quia tunc omnis actus virtutis eſſet perpetuus: ſed eſt perſeuerare q̄diu recta ratio dictat eſſe perſe uerandum in actu/vt ſi aliqs aggrederet̄ inimicos & recta ratio dictat eſſe cōtinuandum per horam ſi ſolum aggrediatur per di midiam horam non agit perſeueranter & immobiliter quia nō agit q̄diu recta ratio dictat eſſe agendum.

Quid ē agere imobiliter.

Circa has conditiones ſunt aliq̄ difficultates qua rum prima eſt. quia dictum eſt ꝙ actus ſit ex prudentia. Arguit̄ contra hoc dupliciter prio ad actum virtutis ſufficit ꝙ fiat ex opiniōe ergo non oportet ꝙ ex ſcientia: conſequentia ptꝫ opi nio non eſt ſcientia: quia importat formidinem / patet antece dens. Nam inter doc. eſt controuertia de eadem materia: vnus dicit ꝙ eſt bona. alter vero ꝙ non. Similiter vnus dicit ꝙ talis ac tus eſt vſurarius: alter vero dicit oppoſituꝫ & ille qui opinatur aliquam materiam eſſe bonam certum eſt ꝙ licite agit circa illā materiā/& apparꝫ ꝙ agat virtuoſe & meritorie q̄uis nō habeat certitudinem: ergo ad actum moraliter bonuꝫ ſufficit opinio & non remouetur ſcientia.

Arguit̄ primo cōtra predicta.

Arguitur ſic ad actum bonum ſufficit ignorantia inuincibilis: ita ꝙ credens inuincibiliter aliqd faciendum/bene agit moraliter/ſed in tali eſt error oppoſitus ſciētie/ergo ad be ne agendum moraliter non requiritur ꝙ agat ſcienter. Exem plum. ſit ſortes qui credit bertam eſſe ſuam vxorem. Dictat ꝙ huic petenti reddendum eſt debitum. Apparet ꝙ velle redde re ſit actus bonus. & actus iuſticie: & talis actus non fit niſi igno ranter ergo. &c.

Arguit̄ ſecundo.

Quantum ad primum de illo cui dictat ratio re cta ꝙ per horam eſt aggredienduꝫ ſi ceſſet in media parte ho re ab illo actu pro alia parte hore eſt virtuoſus & tamen falſum eſt dicere ꝙ ſit factus immobiliter & perſeueranter: quod ille ac tus ſit virtuoſus pro prima media parte hore in qua continuat̄ patet: quia alias eſſet in mea poteſtate facere ꝙ act⁹ qui fuit vir tuoſus non eſſet virtuoſus: quia eſt in mea poteſtate non con tinuare pro illa ſecunda medietate hore: & ad preterituꝫ eſſet potentia de potentia naturali quod eſt falſuꝫ: ergo nō remouet

vltima conditio q᷑ actus ſit immobilis & perſeuerans.

Quantum ad ſecundam conditionem eſt diffi-cultas q᷑ operans ſit eligens & actus ſit ex electiōe vt electio tā-tum valet ſicut libera elici.io actus. Sit aliqs actus libere elicit⁹ libertate contradictionis & non complacentie: ergo quando ad volitionem finis efficaciter neceſſario ſeqꝫ volitio medij ad illuꝫ finem: ſequitur q᷑ illa volitio medij non eſt bona niſi extrinſece patet. non eſt libera elicitio illius actus.

Bona rō.

Quātum ad iſtam conditionem q᷑ actus ſit elici-tus ſcienter. ergo ſi elicitur ex opinione apparet q᷑ non ſit bon⁹. Dico q᷑ ſcientia in propoſito non capitur proprie: vt importet neceſſitatem: ita q᷑ tunc nō debeat vocari ſcientia niſi ſit neceſ-ſarium: quia tunc nunq̄ bene ageretur circa contingentia. Nam iſta non eſt neceſſaria: huic reddendum eſt debitum. neqꝫ iſta & ſimiles huic dāda eſt elemoſina. cōtingenter eī eſt pauper: ergo circa illa contingentia nunq̄ bene ageretur moraliter/ſi require retur ſcientia vt importat neceſſitatem.

Qūo capia tur ſcia cū dr̄ q᷑ actus ſit elicitus ſcienter.

Dico ſecundo. non capitur ſcientia ſtricte vt īpor-tat euidentiam & neceſſitatem ſimul. patet certum ē q᷑ ſūt mul ta dictamina quibus conformiter agendo meremur que ſolum ſunt de fide & non euidentia: ergo hic non capitur ſcientia: vt i portat euidentiam: & patet antecedens: certum eſt q᷑ nullus di ceret quin amor dei ſup omnia ſit bonus & meritorius: & tamen multi dicunt q᷑ hoc non eſt euidens. —— Diligendus eſt de-us ſuper omnia. immo ſolum creditum: ergo ſequitur q᷑ non requiritur conformitas ad iudicium euidens/& q᷑ actus fiat ſciē ter. i. euidēter. Secundo certum eſt omnibus q᷑ illud iudicium ē euidens appetenda eſt beatitudo in genere: tamen iſta non eſt euidens appetenda eſt hec beatitudo que cōſiſtit in clara dei vi ſione: quia eſt ſolum creditū de fide q᷑ conferatur/& tamē nul-lus dicit quin talis appetitus beatitudinis in particulari ſit bo-nus: ergo vt actus dicatur bonus non requiritur conformitas ad ſcientiam vt importat euidentiam.

Difficultas eſt. vtrum requiratur conformitas ad ſcientiam: vt adminus importat certitudinem/ quia aliquando capitur ſcientia pro omni aſſenſu certo/q̄tum ad hoc mihi pro-babilius videtur q᷑ non requiritur conformitas ad ſcientiam: vt importat certitudinem: ſed ſufficit conformitas ad opinionem/

An reqraī certitudo ad actum bonum.

vtquãdo qs aſſentit hoc eſt bonu3 q̃uis formidet. Dico ꝙ talis actus cõformiter illi aſſenſui factus eſt bonus/non requiritur ergo certitudo ſed ſufficit opinio. Et ſic debet gloſari: oportet ꝙ operans faciat ſciens.id eſt iudicans: & ex tali iudicio.&c. Ideo capitur ſcientia in propoſito pro omni iudicio vero: ſiue euidenti: ſiue ineuidẽti: ſiue certo: ſiue formidoloſo.

Ad actum ergo bonũ moraliter ſufficit opinio.

Contra. qui agit contra conſcientiam certum eſt ꝙ peccat. Ita etiam qui agit contra dubium peccat ſed ſic eſt ꝙ agens conformiter ad opinionem agit contra dubium patet ille formidat de opoſito vtrum ſit malum: ergo dubitat quia vt apparet omnis formido eſt dubium vt iudico hoc eſſe bonum formido vtrum ſit malum & tamen ago illud: ergo ago contra formidinem de oppoſito & per conſequens contra dubiu3: & ſic videtur ꝙ male ago ſicut agendo contra conſcientiam.

Argumentũ bonum

Dicunt omnes doc. ꝙ agere contra dubium peccatum eſt ſicut agere contra conſcientia3/ſed non eſt tantũ peccatum/& nego ꝙ agens conformiter ad opinionem agat contra dubium. Contra: bene ſequitur. opinatur hoc eſſe faciendu3: ergo formidat: qa aſſenſus opinatiuus dicitur cũ formidine de opposito: concedo ꝙ opinatur: ergo formidat veru3 eſt & vltra formidat: ergo dubitat nego conſequentiam.

Agere cõtra dubiũ pčĩm eſt.

Vnde dico ꝙ duplex ẽ modus dubitãdi primus eſt dubitare: vt tantum valet ſicut opinari.i. aſſentire cum formidine/q ei aſſentit hoc eſſe faciendum non aſſentit hoc non eſſe faciendum. Implicat enim habere ſenſum opinatiuum duorũ contradictoriorum: ergo non dubitat hoc non eſt faciendum q̃uis formidet. Alius modus dubitandi eſt quando eſt aduertẽtia circa aliquam propoſitionem nec ei aſſentitur nec diſſentitur/vt conſidero an aſtra ſunt paria: nec aſſentio: nec diſſentio: nec certe formido: ſed eſt carentia vtriuſq3: ſcilicet ta3 aſſenſus q̃ diſſenſus cum tali conſideratione vocatur dubium. vñ implicat aſſentire vni contradictoriorũ: quin diſſentiam alteri ſi aduerta3/immo Gregorius dicit ꝙ omnis aſſenſus alicuius contradictorij ẽ diſſenſus alterius/& apud omnes cum aſſenſu vnius cum aduertentia alterius ſequitur diſſenſus/nego ergo ꝙ dubitem.

Dubitare capitur dupliciter.

Quantum ad ſecũdum de illo qui agit cum ignorantia inuincibili. De illo qui credit hanc eſſe ſuam reddendo petenti debitum bene moraliter agit: immo meretur.

Martini opinio.

¶ Quantum ad hoc duplex eſt modus dicendi primus eſt quē tenet Martinus ꝙ nunq̄ actus voluntatis conformis ignorantie q̄tuncunq̧ inuincibili eſt actus moraliter bonus/immo dicit ꝙ ē moraliter malus q̄uis non ſit imputabilis ad penam ita ꝙ ignorantia non excuſat a malicia morali: ſed tantum ab imputabilitate.

Ignorātia non excuſat a malicia morali

Vnde qui reddit debitum illi quam credit eē ſuā habet tres aſſenſus. primꝰ eſt reddēdū eſt debitū vxori petenti. Et ille aſſenſus ē verus: ſecundus eſt ſpeculatiuus videlꝫ iſte/iſta eſt vxor/certum eſt ꝙ ille eſt falſus. Tertium dictamen ſiue aſſēſus ē q ſeqꝛ ex duobꝰ primis/reddēdū ē iſti/ q ſeqꝛ ex iſtis reddēdum eſt vxori/iſta eſt vxor. dicit Martinꝰ: aſſenſus conformis primo eſt bonus qa dictamen qd̄ eſt vniuerſale eſt verum: & ſic illa volitio eſt bona: & meritoria. De ſecundo aſſenſu ſpeculatiuo non habet volitionem conformem vel difformem illi. De tertio volitio conformis illi non eſt bona/puta volo reddere iſti/ & apparentia tota ſumitur: quia non eſt ſupra debitam materiam q̄uis materia ſit eſtimata debita & ad actum bonum precipua circunſtantia eſt obiecti. Nam dicit Tho. Due circunſtantie ſunt precipue: ſcilicet finis & obiecti: & ab eis regulariter ſumiꝛ omnis bonitas & malitia/cū ergo obiectū non ſit in rei veritate cōueniēs apparentia eſt ꝙ volitio non ſit in rei veritate bona. Dicit ergo ꝙ actus conformis illi dictamini erroneo non eſt bonus ſed malus moraliter quia cadit ſuper materiam indiſconueniētem/ & non eſt malus imputabiliter: & hoc poſſet ſatis deffenſari. Sed videtur mihi ꝙ talis actus ſit bonus moraliter: patet. volitio qua volo reddere huic ſeqꝛ neceſſario ex duabus cauſis in quibus nulla eſt malitia moralis: ergo in illo effectu: puta in iſto volo reddere huic nulla eſt malicia moralis: patet. quandocunq̧ eſt aliquis effectus hominis qui neceſſario neceſſitate naturali ſequitur ad priorem: ſi in effectu priori nulla ſit malicia moralis: nec etiam in ſequenti: quia tunc per actus non malos aliqs neceſſitareꝛ ad male agendum quod nemo concederet.: ſed in volitione qua volo reddere debitum vxori petenti nulla eſt malicia moralis: nec in iſto iudicio iſta eſt vxor petens: q̄uis ſit malicia intellectualis: quia eſt error: & illa volitio qua volo reddere huic neceſſario neceſſitate naturali ſequitur ex illis duobus. certum eſt ꝙ in illa volitione non eſt malitia moralis: dico ergo ꝙ eſt bonitas in illa/patet ſic ratione durandi in ſecundo, iſtud iu-

Doctoris opinio.

dicium eſt inuincibile.huic petẽti reddendum eſt debitum:ergo ſaltem poteſt eſſe taliter inuincibile: quod non põt auferri: ſit ita:tunc ſic arguitur.Non põt auferri: ergo tenetur ſortes reddere.Patꝫ conſequẽtia.ſoꝛ tenetur vitare quodlꝫ peccatum:ſed non reddere eſt peccatum.Ptꝫ: eſt contrauenire tali iudicio: & ſcientiæ:igit̃.Tunc arguit̃ ſic:ſoꝛ tenetur vitare illud peccatum qđ ẽ non reddere:& non põt vitare niſi reddendo:quia non põt vitari priuatio niſi ponendo habitum:ergo tenet̃ reddere:ergo illud dictamẽ reddendum eſt huic:ẽ verum. Hinc dicit Durandus ꝙ nullum dictamẽ inuincibile pure practicum ẽ erroneum: imo quodlꝫ ẽ verum.Si ergo non põt vinci:ergo faciẽdum eſt qđ dictat eſſe faciẽdum.Si faciẽduꝫ eſt: ergo eſt ita in re:quomodo ergo vocatur erroneum inuincibile. Dico ꝙ non eſt illud quod eſt erroneum inuincibile:ſed iſtud hec ẽ vxor mea:& niſi tale iudicium eẽt inuincibile:hęc eſt vxor mea: iſtud eſſet erroneum: huic reddẽdum ẽ debitum:cum ergo hoc iudicium ſpeculatiuũ hęc eſt vxor mea:eſt inuincibile:iſtud practicum eſt verum huic reddẽdum ẽ. ¶Pariformiter dicam de paupe: huic danda ẽ eleмoſyna: quando ẽ inuincile illud practicum eſt verum huic dandum ẽ. ¶DICES Volo ꝙ talis non habeat aliquod iudiciũ:ꝓter hoc reddẽdum ẽ huic vxori meæ petẽti debitum:illud ẽ falſum:quia bñ ſequit̃.Reddẽdum eſt huic vxori:ergo hęc eſt vxor Dico ꝙ ẽ falſum ſpeculatiuum: & includit duo virtualiter.Primum redderiduꝫ eſt huic.Secundũ eſt hec eſt vxor:primum pure practicum:ſcđm pure ſpeculatiuuꝫ: rõne primi non prouenit falſitas in illo iudicio:nõ ẽ ergo fl̃m/ſꝫ verũ practicũ:ita eſt eñ in re ſicut ſignificat̃ p tale practicũ:ſꝫ illud quod ſignificat̃ ſpeculatiue:puta/hęc ẽ vxor:ẽ fl̃m:&vt actus ſit bonus ſufficit ꝙ ſit cõformis iudicio practico/ſiue ſpeculatiuum ſit verum/ſiue non: & voco practicum verum:quando ita eſt in re ſicut per illud ſignificatur. ¶ALII/Vt Ocham & de Gerſono dicunt aliter ꝙ actus eſt conformis iudicio vero:ſcilicet iſti reddẽdum eſt debitum illi/quam credo inuincibiliter eſſe meam. Et Ocham dicit ꝙ ſufficit conformitas ad iudicium vniuerſale:& non requiritur ad particulare:ſed Durandus ꝓbabilius dicit.

Aduerte diligẽter.

Tertia opinio.

Quantum ad aliud de immobiliter:vt continuo actum p dimidiam horam/& iudico quod non eſt continuandũ p vnam integram horam:ille actus eſt bonus in dimidia hora/& hoc certũ eſt quia in illa dimidia hora eſt conformis rectæ ratiõi ergo eſt bonus:& ꝙ continuetur p ſecundam dimidiam horam

m.j.

nõ facit q fuerit bon⁹ in pria dimidietate horę:quia bõitas primæ medietatis horæ nõ depẽdet ex futuro:ergo falſum ẽ q requiraẽ q immobiliter & pſeueranter agat. ¶DICO Quando doc. dicunt ad actuꝫ virtutis requiritur q immobiliter & perſeueranter agatur:hoc intelligiẽ ad actum virtutis:& ſic ad vitãdũ pctm̃ & maliciam oportet q fiat immobiliter & perſeueranter: quia ſi omitteretur anteq̄ ratio dictaret eſſe omittenduꝫ peccaret:& non euitaretur culpa. Propterea dico quando dicunt doctores conformiter ad Ariſtotelem q immobiliter verum eſt vt vitetur omnis culpa circa talem materiam:ſed vt viteẽ mediate non requiritur talis pſeuerantia:quia vito culpam pro prima dimidietate:ſed non vito pro prima medietate.

¶Quantum ad aliud de electione ſequitur q ſi requireretur libera elicitio:q in illo actu qui ſequitur ex alijs potentijs ſit bonitas ſaltem diſtincta a bonitate aliorum:concedo.

Ocham. Dicit tñ Ocham expreſſe volo ſeruare caſtitatem: & dicto non poſſe niſi ſubeundo mortẽ:in illa volitione qua volo ſubire mortem:non eſt bonitas diſtincta a volitione qua volo ſeruare virginitatem. Ideo Martinus dicit q iſta volitio ſubeundi mortẽ nõ eſt actus fortitudinis ſed temperantiæ: & dicit q in quoꝫ genere virtutis eſt actus martyrij. (Martinus)

¶Conſequenter pro diſtinctione virtutis notandum eſt q quidam eſt actus virtutis intriſece bonus:& non ẽ ille qui ẽ neceſſario virtuoſus: qa null⁹ act⁹ virtuoſus neceſſario ẽ ergo capiẽdo intriſece.i.neceſſario nullus eſt ĩtrinſece virtuoſus ¶Itẽ ſcdm quoſdã nõ dr̃ intrinſece virtuoſus:quia non põt eſſe qui ſit virtuoſus: quia põt eſſe a ſolo deo volũtate non concurrẽte:ergo põt non eẽ virtuoſus. Diciẽ ergo intriſece bonus ꝑpter duas cauſas. Pria:quia non põt eſſe vitioſus:ſcda quia nõ põt eẽ a voluntate libera:quin ſit virtuoſus. Propter has cãs dicitur intrinſece virtuoſus:ſequiẽ q eſt dabilis actus quem voluntas non põt libere elicere qui agat virtuoſe:ratio eſt. Capio actum vitutis ſit.a. Quęro vel iſte eſt virtuoſus intriſece vel extriſece:ſi itriſece habeo ꝓpoſituꝫ:ſi extrinſece:ergo ẽ virtuoſus ab alio actu iam capio illum alium actũ:& ſit.b.vel.b.eſt act⁹ virtuoſus intriſece vel extrinſece. Si intriſece ergo ꝓpoſitum: ſi extrinſece ergo ab alio actu:ergo erit ꝓceſſus in infinitum in actibus virtuoſis vel tãdem deueniemus ad vnum intrinſece bonuꝫ: & iſtud ẽ motiuũ Ochã:ſed non videtur multum apparẽs neqꝫ forte ideo dicit q datur actus qui non poteſt elici quin ſit bonus: & eſt actus

hoc tenet Ocham.

Quare dr̃ act⁹ ĩtriſece bonus.

qui habet om̃s circunſtantias: ſcilicet finẽ/prudẽtiam & om̃s alias pro obiecto: apparentia eſt: quia ſi habet om̃s circũſtantias ꝓ obiecto: ergo nunq̃ põt ſibi deficere aliqua circunſtantia: quia ſi deficiat deficit obm̃: ergo deficit actus. Nam vt dicit Dionyſius Bonũ ẽ ex ĩtegra cauſa conformiter ad Ariſto. in ſecundo: qñcũ q₃ cõcurrũt om̃s circunſtantiæ: tũc ẽ bonitas: & ille actus (dicit) non põt a voluntate elici quin ſit bonus: quia nũq̃ elicitur qui ſit prudẽtia: quin eliciaſ etiam ꝓpter debitum finẽ: quia habet hoc ꝓ obiecto: quia non põt eſſe ide₃ actus/quin habeat idem obm̃ ſemp: ſed ſcd̃m aliquos videtur Ochã deficere. Dicit em̃. S. Thomas. habet om̃s circunſtantias q̃ requirũtur: ſ₃ vna illaꝝ põt eſſe mala: quo facto adhuc act⁹ hñs om̃s illas circunſtantias maneret idẽ: vt ſit ſoř volẽs dare elemoſynam platoni ꝓpter deũ: act⁹ fertur in dationem elemoſynæ propter deum: & quia dictatum eſt a ratione verum eſt: ſi actus exterior eſſet neceſſario materia conueniens: iſte actus eſſet intrinſece bonus. Sed difficultas eſt vtrum ſit neceſſario materia conueniẽs: apparet q̊ non: quia deus põt ꝓhibere ne det: & ſoř adhuc credet eſſe dandum: illud iudiciu₃ quo iudicaret dãda eſt elemoſyna Platoni eſt vincibile: & tunc eſt idem actus q̃uis credat rationem eſſe rectam. Licet etiã in rei veritate hoc non ſit bonum: & credat q̊ ſit bonum: & vult ſub illa rõne quia bonũ/quia ſemp voluntas ferť in obiectũ ſcd̃m rationẽ q̃ pñtať per itellectũ: q̃uis illa ratio non ſit recta: vult ei dare ꝓpter deũ: qa dictatũ a rõne: & ille actus eſt ꝓhibit⁹: ergo videť q̊ act⁹ nõ ſit intrĩſece bonus: ſicut capit Ochã: & ita videť mihi q̊ ille actus nõ eſt intrĩſece bonus: & ad motiuũ eius negať cõſeq̃ntia: quia efficitur malus ꝓpter ꝓhibitionẽ: quia materia ẽ ꝓhibita: nõ efficiť malus ꝓpter circũſtantiã: ſed efficiť malus rõne obiecti. ¶NOTO Præterea q̊ actus dř non intrĩſece qui põt elici a volũtate: & nõ erit bonus: & taľ actus ſcd̃m Ochã nõ dř bon⁹ niſi ꝓpter pñtiam alterius actus qui ẽ intrĩſece bonus: & ſicut eſt bonus ꝓpter aſſiſtentiã alterius ita efficiť malus/ꝓpter aſſiſtentiam alterius mali.

Carpitur Ocham.

Rñdet doctor ad Ocham.

¶Queritur cõſequẽter ſuppoſito q̊ ſit actus intrinſece bonus cuius potẽtiæ erit: vel intellectus: vel voluntatis vel ſenſus vel potẽtiæ executiuæ .i. exterioris.

Q₃ nullus act⁹ ĩtrĩſece ſit bon⁹ niſi volũtatis.

¶RESPONDETVR. Nullus eſt intrinſece bonus: pręter actum voluntatis. Pat₃ primo de actu exteriore potẽtiæ executiue: vt de datione elemoſynæ actus ille qui imperatur a bona voluntate poteſt imperari a mala voluntate: non em̃ eſt alia datio

elemoſynę ꝑpter hoc ꝙ volo illā ꝑpter deū.vel ꝑpter hoc ꝙ vo lo illā pp vanā glīam:ergo nullus eſt act⁹ exterior īt ri ſece bonus De actu potētiæ ſenſitiuæ puta de illo p quem ſēſus conformať rōni.Pꝫ ſic:act⁹ ille nō hꝫ nec hr̄e pōt deū ꝑ obiecto:ſilr̄ nec ra= tionem.patet:deus nec ratio poſſunt cognoſci a ſenſu:ergo act⁹ potētiæ ſenſitiuæ non pōt ferri in deum/aut rectaꝫ ratiōeꝫ tanq̄ in obiectū:cuꝫ ergo ſenſus nō poſſit cognoſcere deū/nec ratione ergo nec appetit⁹ ſenſitiuus pōt ferri ī illa:& p cōſeq̄ns ille actus poterit īpari/āt cōtinuari ab actu volūtatis q̄ habebit aliud obie

Aduerte. ctum a deo:ſicut ē eadē opatio exterior q̄ īpať ꝑpter deū:& va= nā glīam: ita pōt eſſe eadē fuga voluptatis in ſenſu īpata ꝑpter deū/& īpata ꝑpter vanā glīam:ergo actus potētiæ ſenſitiuæ nō eſt īntriſece bonus. ¶ Silr̄ null⁹ eſt actus ītellectus intriſece bo= nus. Patꝫ q̄cūqꝫ cognitio deť q̄ īpať a volitiōe bona: eadem pōt īpari a mala volitione: ergo q̄cūqꝫ cognitio deť pōt eſſe mala:& ſic pꝫ breuiter ꝙ null⁹ ē act⁹ intriſece bonus p̄ter actū volūtatis.

¶ DICES Ergo eodem argumēto poteris ꝓbare:ꝙ nullus eſt

Argumētū actus voluntatis in triſece bonus. Pꝫ.ſicut actus q̄cūqꝫ intellect⁹/ ſenſus/& potentię exterioris pōt impari a mala volitione/& per malā volitionem impantem non variať actus in eſſe naturæ:licꝫ in eſſe moris: eodem modo quicūqꝫ actus voluntatis pōt impari a mala volitione:ſit ergo ſoř qui diligit deuꝫ ſup oīa:quia dicta= tum p ratiōnē:ſoř pōt velle cōtinuare illum amorē ꝑpter vanam glīam:quo facto īpat illum actum a volitione mala:quia volūtas nō ſolū pōt īpare actus aliaꝝ potentiaꝝ:ſed etiam act⁹ ꝓprios & directos p aliū actū.ſ.reflexum:ergo nullus eſt actus volunta= tis ītriſece bon⁹:qui poſſit effici malus p actum impantē: & hoc

Nō ſtat ꝙ ameť deus ſup oīa: & ꝑpter va= nā glīam. argumentū eſt tutū in ſchola. ¶ DICO ꝙ Implicat ꝙ veli ama re deum ꝑpter vanaꝫ glīam:& ꝙ amē eum ſup omnia quicquid dicať regl'ariter hoc videť mihi dicēdū:ratio ſit Sortes qui amet deum ſup omnia:& vult eum amare propter vanam gloriam. Tunc bn̄ ſequitur:vult eum amare ꝑpter vanam gloriam: ergo illa volitio ꝓcedita vana gloria: ſicut volitio medij a volitiōe fi= nis:& vltra/ꝓcedit a vana gloria:ergo amor dei ꝓcedit ab appe titu vanæ gloriæ: ergo tunc amat deum ꝑpter vanam gloriam. Et vltra:ergo non amat deum ſup omnia: & ſic implicat amare aliquod obiectuꝫ ſup omnia:& ꝙ ameť ꝑpter aliud:imo magis amať aliud:quia ꝑpter vnūquodqꝫ tale: & illud magis. Nam ſi imperet amorem dei propter vanam gloriam:non eſt amor dei ſuper omnia:imo infra aliud.

Et ſicvidetur mihi ꝙ nullus pōt impare amorē dei ſuper omnia volitione qua īpat ꝑpter vanam gloriam: & ſic ergo non pōt eſſe malus impatiue/nec elicitiue: & ſic ſimplr̄ non pōt eē malus.

Si queratur Dicis ꝙ actus intriſeci omnes circunſtantiæ debent eſſe obiecta partialia: quare ergo dicuntur circū ſtantiæ actus cum ſint obiecta? Dico ꝙ dicuntur circunſtantiæ actus exterioris & non interioris: quia ſunt obiecta actus interioris. ſortes dat elemoſynam pauperi propter deum: quia dictatū a recta ratione. Dico ꝙ deus eſt circunſtantia finalis actus exterioris & non interioris: prudētia ſimiliter ē circūſtantia illius dationis: ſ; non volitionis: illa datio non habet deum pro obiecto: ſed pro fine: & volitio interior ſolum h; illa pro obiecto: & ſic dicuntur cirunſtantiæ actus exterioris/ & non interioris. Secundo/ dico ꝙ obiectum dicitur bn̄ circunſtantia: imo obiectum ē vna circunſtantia actus interioris obiecti in quod ferꝭ illa volitio: & ſic non inconuenit ꝙ dicatur circūſtantia & obiectum partiale. Difficl'tas

Circa hoc ſunt aliq̄ difficultates: Dicis ꝙ ad actū intrinſece bonū requiritur ꝙ habeat oīs circunſtantias ꝑ obiecto: ergo h; ipſam prudētiam pro obiecto: ergo illum actum voluntatis p̄cedit neceſſario illa noticia/ qua reflectit ſe ſupra prudētiam cum voluntas non ferꝭ in incognitum: ergo p̄cedit natura ſaltē: noticia qua intellectus p̄ſentat voluntati: ſ; hoc videtur inconueniens ꝙ nullus poſſit bn̄ moraliter agere niſi ſe reflectat ſupra tale dictamē. Certum ē ꝙ ſimplices/ nec regulariter docti reflectunt ſe: ſolum cōſyderāt hoc ē agendum: ergo ſequitur ꝙ nō requirꝭ ad actum virtutis ꝙ ille actus ferꝭ in prudētiam tāq̄ in obiectum. ¶Breuiter quicq̄d dicaꝭ ē aliquis actus intrinſece bonus: & hoc t; Scotus.q.j.de matrimonio ꝙ dilectio dei ſuper omnia ē actꝰ intrīſece bonꝰ: qa hoc dictamē ē neceſſarium: deus eſt diligēdꝰ ſup oīa: & deus non poſſ; prohibere ſuam dilectionē Dico cū Sco. ſit ita ꝙ deꝰ nō poſſ; ꝓhiberꝭ ſuā dilectionē: ille actꝰ quo diligo deū ſup oīa/ ē itrīſece bonus. Scdo dico ad actū bonū nō reqrꝭ ꝙ iſte habeat prudētiā ꝑ obiecto: vel ꝙ aliqs actꝰ ſibi coexn̄s hēat prudētiā ꝑ obiecto. Pt; iſta ꝑpō ſoꝛ cognoſcit indigētiā Plōnis dictat ꝙ ſubueniēdū ē Platoni ꝑpter deū: nihil aliud dictat ita ꝙ non reflectit ſe ad ſuū dictamē cōſyderādo an ſit verū: vel non: & vult ſubueuire. Mirum ē dicere ꝙ talis actus nō ſit bonus volo ſubuenire Platoni ꝑpter deum: ita ꝙ deliberate ſubuenio: qn̄ habeo illud dictamē actuale ille actus nō h; prudētiam pro obiecto: nec h; aliquē actū ſibi coexn̄tē: qui habeat Bona difficultas. Doctor cū Scoto.

prudẽtiam pro obiecto.Pz: ſortes non cognoſcit prudẽtiam p actuz volũtatis:imo eſt bonus ꝓpria bonitate.Dico ſecundo vt actus ſit bonus non requirit de neceſſitate ꝙ habeat prudẽtiaz ꝓ obiecto vel actum ſibi coexñtẽ qui habeat prudẽtiã ꝓ obiecto ſicut videt̃ ꝑcedere Ochã.Ratio mea ẽ: facio actum ꝓpter hoc ꝑſeueranter & immobiliter: & ille actus non hz prudẽtiam:&c. ¶Tertio dico ſtat bñ ꝙ ſit aliquis actus qui habeat prudẽtiam pro obiecto. ¶CERTVM Eſt ꝙ eadẽ noticia põt eſſe noticia ſui ſaltem confuſa:imo multi dicunt ꝙ diſtincta complexa:vt pz in inſolubilibus:ſed non incomplexa. Nam poſſum dictare danda eſt elemoſyna Platoni ꝓpter deum quia dictatũ per rectã rationem:illa ꝓpoſitio eſt vera:ergo poſſum ei aſſentire:& poſſuz hr̃e vnũ dictamẽ qd ferat̃ in hoc totũ: tũc illud iudiciũ ẽ noticia ſui cõfuſa:qa repñtat oẽm rõnem: ergo repręſentat illudmet:& eliciens actum conformẽ illi iudicio:talis actus ſiue volitio hz illud dictamen ꝓ obiecto partiali:quia habet pro obiecto partiali omne illud quod obiectum partiale dictat:ergo ſtat ꝙ talis volitio ſit bona:quę habet obiectum prudentiale pro partiali obiecto:quis hoc non requiratur. ¶DICO Ergo ꝙ ad talem volitionem non requiritur noticia diſtincta a prudẽtia: p quam intellectus reflectat ſe ſupra prudentiam: & ẽ argumentum ſcholæ ꝙ requiratur alia noticia.Dico ꝙ per ipſammet prudẽtiaz reflectit ſe intellectus ſupra ſe: quia vna noticia põt eſſe diſtincta ſuimet complexa & confuſa icomplexa: ergo ſtat ꝙ aliquis actꝰ habeat prudentiam pro obiecto.Sed habendo ſolum hoc dictamen Danda eſt elemoſyna pauperi propter deum:ille actus nõ habet prudẽtiam pro obiecto. Sed iſtud danda eſt propter deũ quia dictatum a recta ratione habet prudẽtiaz pro obiecto non per aliam noticiaz. ¶Habemus ergo ad actum moraliter bonũ non requiritur ꝙ habeat prudẽtiam vel actum ſibi coexñtem qui habeat prudẽtiaz pro obiecto.Ratio mea eſt.Sequit̃ ꝙ nullus poſſet bene frui deo ꝑ actuz bonũ quin ſimul vteretur aliquo creato nemo hoc dicit.Bene dicunt ꝙ non poſſet eſſe vſus meritorius ſine fruitione:ſed põt eſſe fruitio ſine vſu.Patet ſeq̃la.Sortes non põt hr̃e actum virtutis: quin habeat actum quo feratur in prudẽtiam ſecũdum illam opinionẽ: vel actus ille eſt vſus vel fruitio huius:ergo propoſitum.ſi ſit fruitio prudentiæ:ergo non eſt actus bonus/ſed malus:quia fruitio creaturæ: & ſic oportet illos fateri ꝙ nulla ẽ fruitio bona qui ſimul ſit vſus: aut quin illa fruitio ſit vſus:ſed hoc videt̃ abſurdum: quia multi merent̃ circa

ꝙ ad actũ bonũ non reqrat̃ alia noticia a dictamine

Aduerte ad hoc diligẽter

deum quę non cogitant de creatura. Ad actum ergo virtuoſum non requiritur ꝙ habeat prudētiam pro obiecto: ſed ſufficit ꝙ prudentia ſit cauſa partialis & aſſiſtēs: & non ſequit͂ prudentia ē cauſa partialis illi⁹ volitionis: ergo eſt obiectum partiale. nā noticia eſt cauſa partialis volitionis: & tñ non eſt obiectū partiale.

¶ Dico iſuper non quilibet talis qui habet omnes circūſtantias pro obiecto eſt itriſece bon⁹: ſicut capit quidā ꝑ actu: qui non pōt eſſe malus: vel qui non pōt elici a volnntate: qui ſit bon⁹. P₃ ſic. Eſt aliquod obiectum coueniens rationi recte & contingenter coueniēs: ita ꝙ pōt eſſe diſconueniens: vt iſta mulier eſt coueniens ſorti ad vſum carnalem ſecundum rationē: qa eſt ſua: pōt tñ diſſolui matrimoniū vt pat₃: nā capio ſarracenum vxoratum per matrimonium cōſūmatū ſua vxor eſt ei conueniens ſecundum rectam rationem: pōt tñ illud matrimoniū diſſolui per conuerſionem alterius partis ad fidem: tunc arguitur ſic. Sortes infidelis dictat iſta ē a me cognoſcenda & ꝓpter deum: & quia dictatum a recta ratione: & h₃ volitionem conformē. notū eſt ꝙ illud dictamen h₃ oīs circunſtantias pro obiecto: & illa volitio h₃ oīs circunſtātias pro obiecto: & tñ efficitur nō ſua: quia couertitur altera pars ad fidem: q̄uis ignoret ſortes credēs vincibiliter adhuc eſſe ſuam. in ſorte remanet idem iudiciu₃ qđ prius ſcilicet cognoſcenda eſt hęc a me propter deum: & quia dictatum ꝑ rectā rationē. Credit ſemper eſſe dictatum per recta₃ rationem: ſed vincibiliter: prius erat verum: nunc erroneum: imo apparet dicendum ſic: vltimata prudentia eſt circa contingentia: ergo idē actus qui eſt prudentia erit erroneus: & eſt idē iudicium: ergo eſt idem actus conformis: & ſecundum eaſdem rationes: ſed ille actus iam efficitur malus: quia illa non eſt amplius ſua: & credit ꝙ ſit ſua: ſed vincibiliter: ergo actus quo vult eam cognoſcere iam eſt malus poſtq̄ eſt vincibilis: & ꝑ conſeq̄ns aliquis actus qui habet omnes circunſtantias pro obiecto poteſt effici malus: quia vna circunſtantia poteſt eſſe mala: ideo ille actus erit malus. ¶ VIDETVR Ergo mihi probabilius ꝙ aliquis actus qui habet oīs circunſtantias ꝓ obiecto non eſt intriſece bonus. Et videtur mihi ꝙ nullus eſt actus intrinſece bonus niſi dilectio dei ſup oīa. & propter hoc: quia deus non poſſet ꝓhibere ſuam dilectionē. ¶ De Caſtro tñ dicit ꝙ nullus eſt actus intrinſece bonus: quia nullus eſt actus: quin poſſit continuari cōtra dictamen erroneum: ergo ſequitur ꝙ nullus eſt actus intrinſece bonus: & illa opinio eſt multum probabilis: ſed pōt defenſa

Q₃ ac⁹ habēs oēs circūſtātias ꝑ obiecto ſit itriſece bonus contra gabrielem.

Sol⁹ actus dilectiōis di ſup oīa ē intriſece bonus: vide quare.

de Caſtro

ri q; ſolum dilectio dei ſup omnia eſt actus intriſece bonus tenẽ do q; deus non poteſt ꝓhibere ſuam dilectionem. Dicit tñ de Caſtro q; nullus eſt intrinſece bonus propter ꝓhibitionem ſupueni entem. ¶HIC Eſt difficultas de actu conformi dictamini neceſſario: nam apud eũ ſunt aliqua dictamina prudẽtialia neceſſaria Aliqua vero contingẽtia: vt danda eſt elemoſina paupi propter deum: illud eſt contingẽs: quia deus põt prohibere ne detur elemoſina pauperi ꝓpter deum: imo p̄cipere q; occidatur paup: ergo põt ꝓhibere q; ſortes non det ei elemoſynam. Aliqua vero ſunt neceſſaria: ſcilcet negatiua: vt iſtud noneſt dei pręcepto contraueniẽdum: illud eſt neceſſarium: quia illud eſt impoſſibile: eſt p̄cepto dei cõtraueniẽdum. Similiter apud eum iſtud ẽ neceſſarium: non ẽ occidẽdus innocẽs auctoritate ꝓpria: quia illud ẽ impoſſibile Innocẽs ẽ occidẽdus auctoritate propria: tunc hoc eſt neceſſarium: non ẽ dei p̄cepto contraueniẽdum: ergo nolitio illa ẽ neceſſario bona. Ptz. Bñ ſequitur: eſt dictamini vero conformis: ergo ẽ bona. Similiter bñ ſequitur Eſt conformis dictamini neceſſario: ergo ẽ conformis dictamini vero: ſaltem illa quę non poteſt eſſe ſine tali dictamine vero: puta nolo contrauenire pręcepto dei: quia ratio dictat: non põt eſſe quin illud dictamen ſit & illud non põt eſſe quin illud ſit verum: ergo non põt eẽ nolitio quin ſit conformis dictamini vero: ergo non põt eẽ quin ſit bona Cõſequẽtia tz: quia eſt conformis vero dictamini: ergo bona.

Duplicia ſunt dictamina: q̄dã neceſſaria q̄dã cõtingentia.

Quantum ad hoc illa nolitio quę eſt conformis dictamini neceſſario ẽ neceſſaria: nego. ¶Vñ pro iſto ſuppono q; contingit dupl'r intelligi q; aliquis ſe conformet alicui dictamini. Primo q; ſe conformet dictamini imediate & ꝓprie: & iſto modo ſe conformare nihil aliud ẽ q̄ facere ita eſſe ſicut p dictamen dictatur eẽ faciẽdum: vel facere non ita eẽ ſicut p dictamen dictatur non eẽ faciẽdum: vt dictaƭ q; danda ẽ elemoſyna: ſe conformare illi: ẽ facere q; elemoſyna detur. Iſtud dictamẽ. non ẽ deus odiendus: ſe conformare illi non ẽ amare deum: ſ; ẽ non odire: iam dico q; omiſſio illius actus nunq̄ põt eẽ mala: quia ſi non põt pręcipi odium dei: non põt omiſſio eſſe mala: ſicut de neceſſitate ꝓhibetur actus. Aliomodo actus põt eẽ cõformis dictamini: quia agẽs nult vel vult quod dictatur non eẽ faciẽdum. Exemplum. Sortes dictat non eẽ contraueniẽdum p̄cepto dei primomodo non contraueniẽdo. i. nullum actum eliciendo contra p̄ceptum ſe conformat. Secundo ſe conformat: quia nult tal'r faceſre qual'r dictat ratio non eẽ faciẽdum. Dico vltra q; ille actus con

Dupl'r itelligit q; aliqs cõforet ſe alicui dictamini.

formis ſecundomodo non eſt neceſſario bonus:quia poteſt eſſe difformis alicui alteri iudicio recto. Iſte due ſimul ſtant in verita te non eſt contraueniendum precepto dei & non eſt eliciendũ iſtud nole:poteſt ei deus prohibere ꝙ non eliciatur illud nolle.hoc preſuppoſito illud nolle eſt aliquomodo conforme dictamini:probat hoc non ſufficit ad bonitatez actus:quia requiritur conformitas ad dictamen verum:& ꝙ nõ ſit difformis alteri dictamini vero:ſʒ non obſtãte conformitate actus quo nolo cõtrauenire precepto:ſtat difformitas cum alio dictamine:puta non eſt nolenduʒ:& ſic ille actus eſt contingenter bonus:quia eſt cõtingenter non difformis alicui alteri dictamini rationis valde facile defenſari poteſt vtraqʒ opinio ꝙ eſt dabilis aliquis actus intrinſece bonus:& quod nullus eſt actus intrinſece bonus.

Sed queritur conſequenter. vtrum ſit dabilis actus indifferẽs Ocham in tertio:ſimiliter in prima diſtinctione primi:& omnes doctores preter Thomã & Gregorium dicunt ꝙ eſt dabilis actus indifferens:id eſt:nec bonus:nec malus. Ratio.primo eſt dabilis actus liber elicitus libere ex ſola ſimplici apprehenſiõe terminorum ſine dictamine in materia que non eſt mala :tũc ille act⁹ nõ eſt mal⁹ nec bonus:ergo eſt indifferens. Itẽ quis fortes teneatur referre omnes actus ſuos in deum:tamen illud eſt pceptum affirmatiuuʒ ideo non tenetur pro quolibet tẽpore.ſit ita ꝙ fortes pro.a.tempore non teneatur amare deum occurrit ei pauper:vult ei dare pietate naturali motus:& nõ cõſyderat de deo ſi dicat ꝙ ille actus ẽ malus:eſt abſurdũ.qa nõ deficit ei circunſtantia ad quam pro tunc obligetur : ergo nec põt reperiri in forte malicia tranſgreſſionis nec prohibitionis: ergo quis non referat in deum pro tunc nõ peccat ratione omiſſiõis illius:ergo apparet ꝙ actus non eſt mal⁹:& certum eſt tenendo ꝙ requiritur relatio virtualis adminus ille actus non eſt bonus: ergo eſt indifferens inter bonum & malum.Dicũt aliqui: aliqua eſt circunſtantia que pro tempore quo elicitur actus non eſt ſub precepto:& omiſſio illius circunſtantie non ſufficit ad maliciam & tamen omiſſio illius ſufficit ad hoc ꝙ actus non ſit bonus cum requiratur ad actum bonum:& credo iſtam opinionem probabiliorem:puta ꝙ eſt dabilis actus indifferens.

Conſequenter dico ꝙ actus intrinſece virtuoſus producit habitum intrinſece virtuoſum:& inclinat ad actum intrinſece virtuoſum:& ſi inclinet ad actum indifferentez:eſt ha-

An dabilis ſit actus in drñs.

Gabriel.

Ꝙ ſit habit⁹ itrĩſece virtuoſus.

bitus indifferẽs. Contra nullus habitus libere producit̃: quia habitus de neceſſitate nature ſequuntur ad act⁹ & nõ eſt in poteſtate voluntatis quin poſito actu producatur aliquid habitus: ergo habitus non dꝫ dici bonus vel malus: quia propter illa q̃ inſũt nobis a natura nec laudamur: nec vitupamur: dico bñqꝫ actus ſũt ĩ mera poteſtate noſtra: & ſic q̃tum ad hoc habitus qui producuntur ex actibus vicioſis qui ſunt in poteſtate noſtra vitupant̃. Vltra dico: nullus habitus ẽ meritori⁹ vł demeritorius: ſꝫ ſolum p actus meremur aut demeremur: & ſi non eliciã actum ꝓpter habitũ non merebor neqꝫ demerebor. nunq̃ eĩ in habitibus repitur bonitas aut malicia demeritoria: ſꝫ in actibus duntaxat lꝫ bene meremur effectiue p habitum: ſꝫ non formalr̃: quia habitus ille ẽ cauſa efficiẽs illius actus hinc dicũt doc. nunq̃ demereri formaliter p carẽtiam habitus. hinc ẽ qꝫ carẽtia gratie non ẽ peccatum formaliter quia non eſt in poteſtate noſtra niſi diſpoſitiue. Hinc ẽ qꝫ carẽtia diſpoſitionis bñ eſt demeritum: & regulariter hoc tenẽt doctores.

Arguit̃ cõtra.

Q: tum ad ſecundum articulum declaratis nominibus. Quid ſit habitus: potẽtia: & paſſio. iaꝫ pono talẽ concluſionem. Virtus nec ẽ potẽtia nec ẽ paſſio ſꝫ ẽ habitus Ariſt. probat hanc concluſionẽ tertio ethicorum quinto capitulo & primo qꝫ non ſit potẽtia: quia virtus ẽ p quam nos dicimur boni. Sꝫ p potẽtiaꝫ nullus dicitur bonus aut malus formaliter: licet effectiue quia efficit actus bonos vel malos: ſꝫ formalr̃ nullus ẽ bonus aut malus p ſuas potẽtias. Itẽ potẽtie ſunt a natura: & p conſequens p eas nec laudamur: nec vitupamur. Scda pars concluſionis eſt qꝫ virtus non eſt paſſio: patet eo mõ ſicut prius p paſſiones in ſe nec laudamur: nec vituperamur ergo.

Secund⁹ articulus.

ari. 3. ethi.

Difficultas eſt vtrum ſit aliqua paſſio mala & aliqua bona & apparet qꝫ ſic. iraſci eſt paſſio: & tñ eſt mala. Similr̃ ſpare ẽ bona paſſio: ergo ſcdm paſſiones quis laudatur vł vituperatur. Dico qꝫ paſſiones propriiſſime reſpectu quarum ſe habet anima paſſiue & nõ actiue: nihil habent in ſe formalr̃ bonitatis aut malicie. i. nõ ſunt bone aut male cũ nõ ſint ĩ ſe libere neqꝫ immediate effectiue a volũtate ſiue potẽtia: ſꝫ ab actu. Sꝫ act⁹ producẽtes tales paſſiões ſũt bõi aut mali. Sꝫ aliq̃n capit̃ paſſio ꝓ actu: & p illd̃ laudamur vł vitupamur: ſꝫ nõ p paſſiões ꝓprie dictas niſi rõne actuũ qb⁹ ꝓducunt̃ iſte paſſiões. Primo ptꝫ: qa paſſio nõ ẽ ex electiõe ſꝫ ſubrepticia: Sꝫ virt⁹ ẽ ex electiõe ergo. Tertia

An ſit aliq̃ paſſio bõa vel mala.

Rñſio.

ps p3 vc3 q virt⁹ ſit hīt⁹:qa ī aīa ſūt pciſe tria:ſc3 paſſio:potētia & hīt⁹.S3 nō ē paſſio nec potētia:ergo:& ſic virt⁹ nihil alid eſt q̄ hīt⁹ electiu⁹ cōformis recte rōni/& nō capit hic hīt⁹ ꝑ hītu iclinante ad electionem ꝓprie dictā:ſ3 vt tm̄ valet ſicut libera elicitio.i.iclinās ad liberā act⁹ ꝓductionē:& qa ponit q ſit hīt⁹ conformiter productus a ratione recta.

Queritur vtrū ſicut requiritur de neceſſitate q act⁹ virtuoſ⁹ ſit cōformis actuali prudētie ita reqrat q hīt⁹ virtuoſ⁹ ſit cōformis hītuali prudētie directiue illius virtutis.Ochā ī quarto dicit q nō.rō ei⁹ ē qn̄cūq3 ſūt duo agētia ꝓductiua duorū effectuū totalr diſtictorū:de⁹ pōt ſuſpēdere actiuitatē vni⁹ & nō alteri⁹ & pmittere vnū agēs ꝓducere effectū ſuū & alid īpedire ergo i ſorte q elicit actū tēperātie cōformiter ad rōnē:de⁹ p̄t ſuſpēdere actū recte rōnis iudicij practici nō ſuſpēdēdo actū volūtatis cōformē illi recte rōni:tūc ꝓducit ī iſto hīt⁹ ex actib⁹ tēperātie & nō ꝓducit hīt⁹ ex actib⁹ prudētie.Dicit ergo Ochā:habit⁹ ſic ꝓduct⁹ ē virt⁹:qa ē hīt⁹ ꝓduct⁹ ex actib⁹ virtuoſis:qa p freq̄tiā actuū ꝓducitur hīt⁹ mltum itēſ⁹ & iclinās ad act⁹ virtuoſos:ergo ē virt⁹ ille hīt⁹:& tm̄ ī eo nulla ē prudētia hītualis : quia ſuſpēſa fuit actiuitas actuū prudētie:ergo de rōne virtutis nō eſt q ſibi coexiſtat hītualis prudētia & tm̄ de rōne virtutis ē q ſibi coexiſtat actualis prudentia. — *difficultas bona*

Pro tertio articulo dubitaturprimo. ín qua potētia ſūt ponēdi hīt⁹.Vtꝝ ī volūtate vl ī itellectu vl ī appetitu ſēſitiuo:In ſēſu cognitiuo & ī potētijs executiuis ſeu corpalib⁹.Vtrū ī oīb⁹ iſtis potētijs ſint ponēdi hīt⁹.Ochā ī mltis locis agitat hāc materiā:vn̄ ponit Gabriel aliq̄s cōcluſiones Pria q̄ ē cōtraria opiniōi Tho.q ī potētia corpea ſeu executiua ē ponēdus habit⁹. Dicit Thōas q nō ſicut pt3 ī duab⁹ q̄ſtiōib⁹ ei⁹ de iſta materia. S3 dico q ī corpe ē ponēd⁹ habit⁹:vt iportat diſpōnē ad opatiōnē:& nō ad naturā ſicut pulchritudo ē diſpō ad naturā & nō ad opationē:ſ3 capit hīt⁹ ꝑ q̄litate diſpoſitia diſponēte potētiā vt agat ſuā opationē ꝓbat cōcluſio prio expiētia ē ad hoc q cythared⁹ p⁹ frequētationē actuū cythariſādi & tāgēdi ordine debito facili⁹ & prōpti⁹ cytharizat & tāgit cordas eomō quo ſūt tāgēde & an̄ n̄ poterat & p⁹ p̄t ergo reliq̄t ī eo q̄litas ex illis opatiōib⁹ iclinās ad cōſimiles act⁹:ſ3 illa q̄litas ē hīt⁹:qa ꝓducta ex actibus remanēs ī abſētia actuū iclinās ad cōſimiles act⁹ & apparētia] eſt ꝑ iſto pūcto de cytharedo:& ſicut illi actus tangendi ſunt actus potentie executiue & corporalis:ita & illi habitus. — *Terti⁹ articulus. Dubiū primum.* — *Pria cōclusio.* — *Qd ponēdus ſit habit⁹ i corpore.*

Thome imaginatio bona. Diceret Thomas ꝙ ille habitus qui relinquitur in eo non eſt in corpore:ſed producitur ab actibus anime quibꝰ anima mouet illam partem corporis & nõ producitur immediate ab actibus prompte & faciliter ad tangendum cordam/& credo ꝙ ita eſt.Certum eſt ꝙ cytharedus habet actuꝫ corporis & actum anime:quia quando eſt motus animalis:non poteſt eſſe quin ſit in illo actus anime:& tunc dico ꝙ iſte motus corporalis non cauſat habitum:ſed ille qui eſt in anima cauſat habitum Vnde ars cytharisandi eſt in anima & non in corpore.Ideo videtur mihi ꝙ in corpore nõ eſt habitus ſed ſolum in anima/& opinio Tho.videtur mihi probabilior.

Scda conclusio. Secunda concluſio:tam in potẽtia intellectiua ꝑceptiua q̄ in ſenſitiua perceptiua eſt ponendus habitus. certuꝫ eſt enim ꝙ intellectus & ſenſus cognoſcunt.Patet ergo de intellectiua:quia in nulla potẽtia ponitur habitꝰ propter neceſſitatẽ actus niſi in potentia cognitiua.in voluntate.n.non ponitur habitus propter neceſſitatem actus:quia poteſt elici ſine habitu. Sꝫ in intellectiua ponitur propter neceſſitatẽ actus.Q; ergo ĩ potentia cognitiua ſit habitus:patet.docet experientia ꝙ poſt intuitionẽ obiecti(cum illa ei intuitione eſt abſtractiua)obiecto abſente poſſet cauſare noticiam abſtractiuam diſtinctam & incõplexam.Nam ante non poteram cognoſcere:& nunc ego poſſꝫ: ergo eſt aliquid partiale producens vel agens ad illam cognitionem quod non erat prius:patet conſequentia/quia ſemper cauſis ſufficientibus poſitis poteſt poni effectus.Tũc ſic arguitur.iã aliquid ponitur quod eſt cauſa partialis cognitionis quod nõ ante:& nihil poteſt poni niſi quod eſt productum ab illa noticia q̄ prius fuit puta abſtractiua vł intuitiua.Sed omne qđ remanet in abſentia actus vocatur habitus:ergo illud quod eſt neceſſariuꝫ ad productionem illius noticie in abſentia obiecti eſt habitus: ergo de neceſſitate fateri oportꝫ ꝙ in potẽtia cognitiua ſint ponendi habitus.Aliqui dicũt ꝙ illud quod rẽat eſt ſpẽs intelligibilis vel ſenſibilis. Sed ſecundum Ocham oportet de neceſſitate dicere ꝙ ſit habitus:quia ſecundum Ariſtotelem. Omne illud quod producit̃ ex actibus & remanet in abſentia actus vocatur habitus:ergo oportet fateri ꝙ illud ſit habitus:dicitur in abſentia actus propter paſſiones.Dicit Ocham ꝙ ille habitus nõ cauſat aliquam noticiam intuitiuam:quia non inclinat poſtea ad intuitiuas ideo cogitur Ocham ponere cum intuitiua abſtractiuã ſimul

tēpore. Abītuitiua eī neceſſitate naturali cauſatur abſtractiua: & ſic ponit ſimul duos actus eiuſd em obiecti vnum perfectum: alium imperfectum. Similiter ſenſus recognoſcit obiectum abſens: & anteq̄ vidiſſet illud non poterat cognoſcere: ergo. ſꝫ ſic ē q꜡ omne tale vocamus habitum quod producitur ex actibus & remanet actu tranſeunte/ergo in ſenſu q̄tum ad partem cognitiuam eſt ponendus habitus. Certum eſt q꜡ intellectus recordatur obiecti abſentis alias cogniti: ſed de ſenſu non eſt ita certum q꜡ recordetur obiecti abſentis alias viſi. Alia ratio ad hoc probādum. aliquis dubitat vnam concluſionem: per vnam demonſtrationem aſſentit illi: & poſtq̄ aſſenſit per aliquod tempus aduertit circa concluſionem & non circa demonſtrationē tūc aſſentit illi cōcluſioni: & talis aſſenſus nō poſſet cauſari niſi ex aſſenſu primo eſſet aliquid derelictum partialiter concurrens: quia ante aſſēſum primum non poterat aſſentire ſine demōſtratiōe/ergo poſt primum aſſenſum ſine demonſtratione non poſſet aſſentire niſi eſſet aliud derelictum: & niſi ponamus habitum oīs cauſe fuiſſent ante aſſenſum/ergo in potentia cognitiua oportet de neceſſitate ponere habitum: immo in potentia cognitiua oportet taliter de neceſſitate ponere habitum q꜡ pro tunc non poſſet produci actus ſine habitu: & ſic ponitur habitus q̄tum ad neceſſitatem actus: et non ſolum q̄tum ad intenſionem.

Ochā cogitur ponere ſimul & ſemel eiuſdē rei noticiā & ītuitiuam & abſtractiuam.

Tertia concluſio. non poteſt euidēter probari q꜡ in parte ſenſitiua appetitiua de neceſſitate ſit ponendus habit꜄ bene verum eſt q꜡ poſt frequentationem actuum appetitus ſēſitiuus plus inclinatur q̄ prius: ſed talis īclinatio maior poterat cauſari ſine actibus per ſolam tranſmutationem corporaleꝫ/ ergo nō poteſt euidenter probari q꜡ illa inclinatio producatur ex actibus/ergo non poteſt euidenter probari q꜡ ſit habitus per diffinitioneꝫ habitus: certum eſt q꜡ aliquis ſe reperit magis inclinatum ad proſequendum delectabile aut ad fugiendum triſtabile q̄ prius: ſed non poteſt euidenter probari q꜡ illa inclinatio ſit ex actibus producta: quia aliquis per ſolam tranſmutationem corporalem reperit ſe magis inclinatuꝫ ad aliquid q̄ prius: vt per ſolam ſumptionem medicine aut alicuius alterius potus & p ſolā infirmitatem aut ſanitatem: & iſta non ſunt ſenſatiōes aut operationes appetitus ſenſitiui: ſed ſolum trauſmutationes corporales/ergo per ſolam tranſmutationem corporalem poteſt produci talis inclinatio maior ad aliquid q̄ prius.

Tertia cōcluſio.

Quarta cõcluſio.

Quarta concluſio in qua eſt difficultas totius dubij probabilius eſt dicere & magis conforme rationi q̃ in parte ſenſitiua appetitiua ſit habitus:patet. certum eſt q̃ aliquis ex obiecto preſentato difformi recte rationi delectabili tamen:fertur in tale obiectum proſequendo niſi voluntas impediat:quia per imperium voluntatis refugit ſenſus aliquando illud quod proſequitur:& ex illo actu frequẽtato reperit ſe homo cũ maiori facilitate ad refugiendum q̃ prius ſine quacũq; tranſmutatione corporali/ergo ex illo actu cauſatur habitus in illa potẽtia:& hoc eſt conforme multum rationi:vnde preſentato conueniẽti obiecto delectabili ſẽſ9 pſeq̃r q̃ volũtas qñq; refugit: & p imperium voluntatis cohibetur ſenſus ad refugiendum cum difficultate:tamen poſtq̃ tales frequẽter actus elicuerit ipſe efficietur temperatus preſentato tali obiecto per imperium voluntatis q̃ ſic ſenſus facile refugit nec patitur tantã difficultatẽ ad refugiendum q̃tam patiebatur prius/ergo oportet dicere q̃ ex actibus refugiendi frequentatis qui producuntur per imperiũ voluntatis ſit derelictus in illa potentia habitus/ergo eſt cõforme rationi q̃ in parte apetitiua ſint ponendi habitus.

Aduerte ad hoc.

Certũ eſt q̃ ſẽſitiua potentia eſt pure naturalis:patet.reperitur in brutis in q̃bus nulla eſt libertas:& poſtq̃ eſt pure naturalis omnis actus qui eſt immediate illius eſt pure naturalis in ſe:& naturaliter productus q̃uis poſſit eſſe liber in cauſa:& certum eſt q̃ potentia ſenſitiua cum apprehenſione obiecti cauſaret vnam operationem:& tamen per imperium voluntatis cauſat contrariam:ſcilicet cum alia diſpoſitiõe cãc/ergo appetit9 ſẽſitiu9 ẽ ſuſceptiu9 cõtrariarũ operationum & eſt indifferens ad contrarias operationes ſecundum diuerſas diſpõnes:patet ex apprehenſione ſenſitiua alicuius delectabilis:ſi voluntas nõ impediat ĩ ipſa potentia neceſſario cauſaẽ concupiſcentia ſeu delectatio:tamen ſi volũtas cõtranitatur poteſt tantum cõtraniti q̃ non cauſabiẽ delectatio ſenſualis neq; proſecutio ſeu concupiſcentia immo fuga obiecti: & certum eſt q̃ concupiſcentia talis obiecti & fuga ſunt qualitates contrarie/ergo ex vna diſpõe cum appetitu naturali:& ex altera diſpõe cum eodem appetitu naturali cauſatur effectus cõtrarius:patz in brutis.nã dicit Auguſti.videm9 imaniſſimas beſtias in apprehenſione obiecti delectabilis & naturaliter concupiſcibilis timore verberum & minarum retrahi ab illo:ita q̃ nõ moueantur ad talia obiecta & per talem aſſuefactionẽ efficiuntur domite.vnde preſentatis cani carnibus:ſi non preſentetur ei aliqđ

triſtabile retrahens neceſſario cauſatur actus concupiſcendi in appetitu ſenſitiuo illius qui actus mouebit canem ad capiendū illud. Sed preſentato altero obiecto cōcupiſcibili retrahitur ab illa concupiſcentia/ergo non ſolum in nobis ſecundum diuerſas diſpoſitiones poſſunt cauſari in appetitu ſenſitiuo contrarie q̄litates: ſed etiā in brutis: ſed ſic eſt ꝙ quandocunq; eſt potentia actiua non determinata ad vnam operationem: ſed poteſt in illam & in contrariam ſecundum diuerſas diſpoſitiones in illa potentia eſt ponendus habitus/ergo in potentia ſenſitiua ſunt ponendi habitus. quantum ad hoc tota ratio eſt quamuis appetitus ſenſitiuus ſit potentia pure naturalis nichilominus ſecundum diuerſas diſpoſitiones poteſt in diuerſos actus: & ex illis actibus frequentatis, cauſatur habitus. hic etiam queſtio dicit ꝙ poteſt ita eſſe diſpoſitus ſenſus ſecundum apprehenſionem ꝙ appetitus de neceſſitate naturali exiret in actum concupiſcendi: ſed ex imperio voluntatis exit in oppoſitum quero a quo cauſatur actus fugiendi. Dico ꝙ immediate ad actum fugiendi ſenſualem cōcurrit imperium voluntatis & illud imperium eſt cauſa efficiens illius fuge ſenſualis ratio quandocunq; aliquo poſito ponitur effectus: & illo nō poſito poneretur contrarius: illud eſt cauſa partialis illius effectus ſ; poſito ipērio volūtatis ponit̄ fuga & ip̄o nō poſito nō ponit̄ fuga ſenſualis/ergo ad actum ſenſualem concurrit immediate imperium voluntatis: propterea ille actus eſt bonus aut malus extriſece ſecundum bonitatem aut maliciam actus imperij voluntatis.

Qd̄ i potē tia ſēſitiua ſint ponē di habitus

Quinta concluſio in voluntate ponendus eſt habitus. Patet. Nam licet voluntas poſſit in actum ſuū ſimpliciter ſiue nullis actibus prioribus productis poſſet in actum conſimilē q̄admodum po. eſt poſt productionem: quia eſt libera. Non poſſet tamen ita facile & fortaſſe i: a intenſe/ergo ex illis actibus prius productis eſt relictum aliq̄d in voluntate ratione cuiꝰ p̄ropti ficatur. Sed omne quod remanet actu tranſeunte vocamus habitum/ergo in voluntate ponendus eſt habitus: & iſta ratio ſufficit. habemus ergo ꝙ in omnibus potentijs cognitiuis vel preſupponentibus cognitionem ſunt ponendi habitus.

Quīta cō cluſio.

Ad qd ponatur hit⁹

Dubitatur ſecundo ad quid ponitur habitus re ſpondent communiter morales q̄ ad delectabiliter: prompte: & faciliter operãdū: & ſic proprietas habit⁹ eſt q̄ facit delectabiliter prompte faciliter & expedite operari. Sed nitēdum oſtendere q̄ q̄uis illa cōueniāt multis habitibus: nō tamen oib⁹: q̄ habit⁹ faciat delectabilr operari: hoc nō ꝓuenit niſi dupliciter vno modo q̄ habitus ille operando cauſet delectationem. Alio modo q̄ operatio ad quam inclinat cauſet delectationem. Q̄tu₃ ad primum modum: habitus qui cauſatur ex alijs non cauſat immediate delectationem quia non cauſat immediate niſi actus conſimiles.

Qd hit⁹ faciat delectabiliter opari dupl̄r ꝓueīt.

Q̄tū ad ſecundū. non omnis habitus inclinat ad actu₃ qui cauſat delectationē: vt habitus qui inclinat ad ſpeculatione₃: aliqs ei ſpeculatur delectabiliter ſpeculando: ſed non delectatur delectatione que cauſetur a ſpeculatione: ſed cauſatur ab illa complacentia. Similiter habitus qui inclinat ad nolitionē ſiue ad odium non cauſat mediate actu ſuo delectationem ſed triſticiam / ergo falſum eſt q̄ omnis habitus inclinet ad delectabiliter operandum / ergo illud non eſt de ratione habitus videlicet inclinare ad delectabiliter operandum. Sed ponitur habitus aliquando propter ſubſtantiam actus: ſicut de habitib⁹ intellectualib⁹: ita q̄ illo ſecluſo non ponereť habitus: aliquando ponitur habitus propter maiorem intentionem actus qui elicitur intentior q̄ ſine habitu: non ponitur ergo propter delectationem ſ₃ propter ſubſtantiam actus: vel propter intentionem eius & ad determinandum potentiam.

Tertiū dubium. Gabriel.

TERTIO dubitatur. vtrum inclinatio habitus ſit habitus: vel aliquid diſtictu₃ ab habitu. Allegat qdā do. Ochā in multis paſſibus dicentem vnū qd eſt difficile ad intelligendum quod inclinatio habit⁹ non eſt habitus: ſed aliqd diſtictū ab habitu: & ſic quando diciť q̄ habitus inclinat ad conſimiles actus dicit Ocham q̄ non iclinat mediante ſe ipſo: ſed mediante ſuperaddito. Patet ſic dicit. certu₃ eſt q̄ dormiens habituatus in malo non eſt inclinatus ad actum malum nec reperit ſe inclinatum cum non cogitat de illo obiecto: & idem homo vigilans inclinatur ad actus ad quos' eſt inclinatus / ergo cum fiat tranſitus de illo quodā modo in aliud puta de non inclinato ad inclinatum: oportet aliquid eſſe de nouo mediante quo denominetur inclinatus: ſed illud non eſt ha-

Qd hitus nō iclinet mediante ſe.

bitus:quia ſemper prefuit:ergo. Alia ratio graue quando ē ĩ loco naturali non inclinatur ad locum naturalem: ſed quando eſt extra locum naturalē:inclinatur ad eum:ergo quando illud graue ponit̃ extra locum naturalem oportet dicere ꝙ in eo cauſet̃ aliquid per quod dicat̃ inclinatum:ſed illud non eſt forma ſuſtātialis:nec grauitas accidentalis:quia erat eadem numero: ergo oportet ꝙ ſit aliquid aliud:& ſic dicit Gabriel poſt Ochamꝙ ĩclinatio habitus non eſt habitus:ſed eſt aliquid aliud:& difficulter capio quid ſit illa inclinatio. ❡VNDE Aliquid dupliciter ĩclinatur. Vnomodo quia eſt in potentia recipiendi illud:& iſtomodo materia inclinatur ad quamlibet formam ſubſtantialem Secundomodo dicitur inclinatum ad aliud:quia eſt in potentia non ſolum recipiendi/ſed etiam agendi: & ſic materia non eſt ĩclinata ad formam:quia non poteſt agere. Dupr̃aliqd inclīat̃.

Iſtis ſuppoſitis ĩquiro conſequenter ab illo doct. Dicit ꝙ inclinatio habitus non eſt habitus. Capio temperatum qui habeat habitū temperantiæ:quando efficitur de dormiente vigilans:aut de non conſyderante obiectum temperantiæ cōſyderans:cauſatur aliquid in eo per quod eſt formaliter inclinatus. Quæro vel iſtud quod cauſatur eſt actus qui correſpondet habitui:vel aliud diſtinctum ab actu. Si primum/ergo actuſmet erit inclinatio potentiæ ad actum:ſed hoc eſt falſum:ratio:quia actus eſt poſterior natura inclinatione. Nam prius inclinor ad actum:q̄ eliciam illum:ergo ille actus non eſt inclinatio. Si dicas ꝙ talis inclinatio non eſt actus:quęro a quo cauſatur ſecluſo habitu non cauſatur talis qualitas:ergo oportet dicere ꝙ cauſatur ab habitu:ſi cauſatur ab habitu: & habitus nihil cauſat niſi act⁹ eiuſdē ſpeciei ex quibus genit⁹ ē:oportet ergo dicere ꝙ talis inclinatio ſit actuſmet ſimilis in ſpecie actibus/ex quibus cauſatus eſt habitus. Ecce non poteſt dici ꝙ inclinatio habitus adactum ſit actus:nec poteſt dici ꝙ talis inclinatio ſit aliqd diſtinctum ab habitu & actu. Si diſtinguitur ab habitu cum producatur ab habitu:& non ſit actus:ergo habitus producet aliquid differēs ſpecie ab illis:ex quibus eſt genitus ❡Item cum in anima ſint tantummodo tria: ergo oportet ꝙ illa inclinatio cum non ſit habitus:ſit paſſio large capiendo: & ſic oportet dicere ꝙ ſit operatio voluntatis: tamen probatum eſt hoc eſſe falſum vniuerſaliter dicendo ꝙ talis inclinatio diſtinguitur ab habitu non video quid ſit: niſi dicatur ꝙ ſit aliquis motus naturalis præcedens actum voluntatis liberū: ſicut diximus ꝙ ſunt motus primo pri- ꝙ iclīatio ſit motus

mi: & ſecundo primi qui p̄cedunt actus liberos: in quibus non ē peccatum: ſi dicat Ocham q̄ ille motus ita cauſatus dicatur in clinatio habitus ad actum liberum: eſſet difficile impugnare: ſ3 apparet q̄ habitus non producit immediate aliquem actu3 niſi liberum: &c. Secūdo cū in appetitu ſenſitiuo non ponat̄ aliquis motus circa obiectum ſenſibile eſſet difficile aſſignare quæ ſit inclinatio habitus in appetitu ſenſitiuo. ſimiliter in habitib9 ſci entificis difficile eſſet aſſignare cauſatū ab habitu: quod diſtin guitur realiter ab aſſenſu concluſionis.

Doctor cōtra Ochā. ¶Quicquid dicat Ocham dico q̄ iclinatio habitus non eſt aliud q̄ habitus. Et ad argumentum homo dormiēs non inclinatur ad actum cuius habet habitu3: & quando non cō ſyderat de obiecto: ſed ille habitum habet ita bene cum dormit ſicut quando vigilat vel conſyderat de obiecto: ergo inclinatio habitus dicit aliqd diſtinctu3 ab habitu mediāte quo homo for maliter denoiatur inclinatus. ad forma3/homo dormiēs q̄uis ha beat habitum temperātiæ non inclinatur ad actum: concedo: & quando vigilat inclinatur ad actum: verum eſt: ergo per aliquid diſtinctum ab habitu. Nego conſequentiam: & dico q̄ habitus non ſemper inclinat ad actum: ſed quandocūq3 ſunt om̄s cauſæ quę requiruntur ad productionem actus/q̄uis forte non neceſſi tent: ſed quę de neceſſitate requirūtur: vt producatur actus ha bitus inclinat: & non alias/Cognitio eſt vna cauſarum quę requi ritur: quādocūq3 ergo non conſyderat homo de obiecto tempe rantiæ/habitus ille non inclinat ad actum temperantiæ: ſicut e nim agere concurſus habitus dependet a cognitione obiecti: ita ſuum inclinare dependet a cognitione obiecti: ſed quandocun

Quid ſit iclinare. q3 deeſt aliqua cā: q̄ neceſſario reqrit̄ dicit̄ nō inclinare: & ideo incliare nihil aliud eſt q̄ niti (per modum loquendi) ad producē dum actum: vt lapis dicitur inclinari ad deſcenſum deorſum: qa nititur deſcendere: q̄uis non deſcendat: ita dico habitus non ni titur producere actum quando deficit aliqua cauſarum quę re quiritur ad actum ſuum: vel ſi vna non concurrit: quia forte eſt vna libera. ¶Reſolutio.

Q3 iclinatio hitus ſit ipſemet habitus. Habitus eſt ſua inclinatio: ſed habitus non incli nat: puta quando deficit aliqua cauſarum requiſitarum ad pro ductionem actus: tunc non inclinat actualiter: ſed quando ſunt omnes cauſæ q̄uis non producat actum: quia ponitur impedimē tu3: vel quia vna cauſarum non concurrit quia eſt libera: dicitur tamen habitus inclinare ad actum.

Queſtio ſecunda.

Queritur nunc ſecundo conſequenter de productione habitus vtrum quilibet actus producat habitum: & Vtrum quilibet actus virtuoſus quantūcūq; intēſus vel remiſſus ſufficiat producere illā qualitatem que eſt habitus vel partem eius: vel aliqd eiuſdē ſpeciei cum habitu. Reſolutio antiquorum vt Tho. & aliorum eſt ꝙ primi actus nihil penitus producunt: niſi ſint valde intenſi: ſed actus vigeſimus vel centeſimus ſequens magnam multitudinē prius elicitam in virtute primorum producit habitum & exēplificat̄ de prima gutta que nihil cauat de lapide: neq; ſcda/ſed forte centeſima in virtute primorum que ceciderunt ſup lapidem. Qō ſcda. Thomas.

Sed mihi videtur ſufficiens ꝙ quilibet actus quātuncunq; remiſſus dummodo non ponatur reſiſtētia in paſſo: ē ſufficiens producere aliquid eiuſdē ſpeciei cum habitu & intenſior actus intenſiorem partem/& remiſſior remiſſiorem: & ratio Ocham ad hoc probandū eſt. Quandocunq; ſunt duo eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſimæ differentia ſolum gradualiter ſcdm magis/& minus: & vnum intenſius poteſt in aliquem effectum tunc remiſſius poteſt in effectum eiuſdem ſpeciei/quis remiſſiorem: ſ; ſic eſt ꝙ actus valde intenſus producit vnum habitum vel aliqd habitus q̄uis ſit primus: ergo valde remiſſus ſufficit producere aliquam partem eiuſdem ſpeciei cum illo: vt ſi actus intenſus vt duo producat duos gradus: actus intenſus vt vnū producet vnū gradum dummodo in illo ſubiecto non ponatur reſiſtentia. Nā eſt aliquis calor ſufficiens producere calorem in paſſo: tamen calor remiſſior non ſufficiet producere in tali paſſo ſic diſpoſito: quia forſan eſſet maior reſiſtētia q̄ actiuitas parui caloris: ſit fortes neuter ad actum temperantiæ & intemperantiæ non habēs habitum nec ad vnum nec ad alterum elicit actum temperātiæ quero vel ille actus aliquid cauſat vel nō quod remanet ipſo trāſeunte: ſi nihil cauſat: ergo eodem modo ſecundus eque intenſus nihil cauſabit: quia ſubiectum non eſt magis diſpoſitum cu; do nihil penitus eſt in ſubiecto: quando eſt ſecundus actus q̄ fuiſſet quādo erat primus: & ſic per illos actus equales nunq̄ cauſabitur habitus. Doctor cū Gabriele. Rgſagnāt

Si dicas primus actus aliquid cauſat quod re-

manet tranſeunte actu: quęro quod eſt illud cum non ſit actus/ nec paſſio/nec habitus per te: & nihil ponatur in anima niſi illa tria: oportet de neceſſitate dicere q́ ſit eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſimæ cum habitu. Et argumentum videtur mihi concludere: & ſic quilibet actus quantũcũq; remiſſus ſufficit cauſare vnam parte᷑ habitus.

Argumẽtũ primum.

¶Cõtra. Noticia ĩtuitiua de ꝓpiquo ſufficit cãre iudiciu3 de ſorte q́ ſit homo: & tamen noticia intuitiua a remotis non cauſat iudicium nec intenſum/nec remiſſum: quo iudico q́ ſit homo: ergo dantur duo eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſimæ: & vnum ſufficit cauſare vnum effectum eiuſdem ſpeciei: & tamen aliud non poteſt: puta intenſa noticia intuitiua cauſat iudicium quod eſt homo: & remiſſa non poteſt: q̃uis cauſet iudiciu3: quod eſt ens: ergo illa maxima videtur falſa: & eſt magna apparentia in argumento.

Argumẽtũ ſecundu3.

¶Item intenſus calor ſufficit producere forma3 ſubſtantialem ignis: ſed remiſſus per ſe non ſufficit: q̃uis non habeat reſiſtentiam: quia non ſufficit producere diſpoſitionem: ergo illa ꝓpoſitio eſt falſa: videlicet quãdocũq; ſunt duo eiuſdem ſpeciei: in quodcũq; poteſt vnũ & aliud eiuſdem ſpeciei

¶Quantum ad primum dicit Ocham ad iudiciũ con: ingens cauſatu3 de re cognita non concurrit ſolum noticia intuitiua cum intellectu: ſed etiam cõcurrit obiectum: ideo ſortes concurrit partialiter ad illud iudiciu3. Q̃ñ eñ eſt agens partialiter cõcurrens ad duos effectus ſtat bene q́ poſſit ad vnu3 ſecundum aliquam diſtantiam & non ad alterum: vt ignis concurrit partialiter ad illuminãdum & calefaciendum: & ad maiorem diſtantiam illuminat: q̃ calefaciat. Eodẽ modo ſortes partialiter concurrens ad iudicia iſta/hoc eſt homo: hoc eſt ens ad maiore3 diſtantiã concurrit ad iſtud/hoc eſt ens: q̃ ad iſtud hoc eſt homo Licet ergo intuitiua intenſa vel remiſſa ſecundum diſtantiã/vel propinquitatem concurrat ad diuerſa iudicia: hoc non eſt q́ cõcurrat ad contraria: ſed quia defficit vna cauſarum concurrentium cum illa.

de noticia ĩtuitiua intẽſa & remiſſa ſufficiẽte cãre diuerſa iudicia.

¶Correlarie ſequitur q́ ſi videretur ſortes ita remiſſe quãdo eſt prope: ſicut quando eſt longe: nichilominus iudicaretur q́ hoc eſt homo. Et ſi videretur ita intẽſe quando ẽ remotus: ſicut videtur quando eſt prope. Ratio: vna cauſarum requiſitarum ad illud iudicium non eſt ſufficiens

¶Quantum ad ſecundum de intenſo calore ē dubium vtrum actiue concurrat ad producēdū formā ſubſtantialē Scotus dicit q̄ non: ſed ſupponamus q̄ ſic cum Ocham dico q̄ forma ſubſtātialis non eſt intenſibilis nec remiſſibilis: & cum dicitur Quādocūq; duo agentia differunt ſolū ſcdm magis & minus: & maius pōt in effectum intenſum: minus pōt in effectū remiſſum. Dico q̄ ſi tale maius poſſit in effectum non ſuſcipientem magis nec minus: non oportet q̄ minus poſſit in effectū remiſſiorem. Habemus ergo q̄ quilʒ actus ſufficit producere aliquid eiuſdeʒ ſpeciei ſpecialiſſimæ cum habitu. ¶Iam queritur Vtrum illud quod producitur a primo actu ſufficiat denomiari habitus. Dico q̄ difficultas eſt ad nomē. Nam illud paruū cauſatum ab vno paruo actu facile pōt corrumpi per actum contrariū Ergo non eſt denominādum habitus nec virtus. Ex quo ſeq̄t q̄ illi termini habitus & virtus non ſignificant illas qualitates abſolute: ſed cōnotatiue: & illæ qualitates actualiter ſūt virtus & habitus & extrinſece. ¶Difficultas eſt vrū ſicut quicūq; q̄tuncūq̄ remiſſus reperiens ſubiectum neutrum p̄ducit habitum vel aliquid eiuſdē ſpeciei cum habitu. Vtrum etiam quicūq; actus ſufficiat intendere illum habitum: vnde dicit Tho. in prima ſecundæ quādo querit vtrum a quolʒ actu generetur habitus: dicit q̄ non: ratio ſua eſt & credo q̄ ita eſt: quandocūq; eſt agens approximatum paſſo: & non repit effectum quem poſſet totum: etiā tantum q̄tum poſſet producere: illud agens nihil agit de nouo i illo paſſo. Exemplum ſit ferrum applicatum .a. igni: & in ferro ē tātus calor q̄tus producere poteſt .a. ignis. Dico q̄ .a. ignis nihil producit in ferro: quia nullum agens repiens tātum effectum in paſſo q̄tum producere poteſt agit in illud: hoc ſuppoſito actus .a. tempantiæ aliquam q̄titatem de habitu: & vltra illam non poteſt: quia eſt finitæ actiuitatis: ſi ergo repiat tantam productam q̄tam p̄ducere poteſt: nihil agit de nouo: ergo ſi habituatus eliciat paruum actum nihil producit de nouo. Dicit ergo Thom. niſi actus excedat habitum a quo procedit: nihil producit i paſſum: ſicut de calore ignis: & illud videtur mihi certum: & probabilius. ¶De ſubiecto virtutis in qua potentia ſit loquor de virtute morali.

Thomas in ſecunda ſecundæ queſtione quinquageſimaſexta nō ponit virtutem in voluntate niſi charitatem aut iuſticiam. Ponit in voluntate virtutem quæ eſt ad alterū: vt charitas ad deum: & iuſticia ad proximum: ſed virtutes quę re-

Cōtra thomā & ferme oēs nominales Sco. nō admittit q̄ accñs p̄ducat āt corrūpat ſubſtantiam.

Tho. reſolutio

A doc. ſancto virtutes morales nō poſſūt iuolūtate vt ſup dctū eſt.

frenant paſſiones ponit in ſenſu/& nullomodo in voluntate. Q̄ ſint ponendæ in ſenſu patet ſic. Quandocūq; a potentia vt mota ab altera potentia procedit aliquis effectus:vt ille effectus ſit perfectus requiritur vtriuſq; potentię & mouentis/& motæ perfectio/id eſt bona diſpoſitio:vt Sortes artifex a quo mediāte ſecuri producitur effectus:ſi ſortes non erit bonus artifex non erit effectus bonus:& ſi inſtrumentum non ſit bonum: effectus non erit bonus. SED ſic eſt ꝗ ab appetitu ſenſitiuo vt moto ab ipſa ratione procedit effectus temperantię/aut fortitudinis: ergo vt ille effectus ſit perfectus oportet ꝗ ratio perficiatur/ & potētia ſenſitiua. Illud per quod perficitur potentia ſenſitiua ſcilicet iraſcibilis vel concupiſcibilis eſt virtus: ergo virtus eſt ponenda in potentia ſenſitiua.

Ochā contra Tho.

OCHAM tamē eſt opinionis cōtrarię. bene dicit ꝗ in ſenſu eſt ponendus habitus:quia ſenſus vt probatus eſt ſecundum diuerſas motiones poteſt producere actus ſenſitiuos contrarios/ſcilicet fugere & proſequi:ergo ſenſus non eſt determinatus ad vnum actum:& ſecundum Ocham habitus in ſenſu eſt extrinſecus reſpectu voluntatis:& illud quod eſt in ſenſu non dicitur virtus/niſi propter illud quod eſt virtus in voluntate: quod eſt de directo contra Thomam.

Rationes Ocham.

¶ITEM nihil denominatur in ſenſu niſi per deriuationem ad illud quod eſt in voluntate. Patet ſic:ſicut ſe habet actus potentiæ ſenſitiuæ ad actū voluntatis:ita habitus ad habitum:ſed actus potentiæ ſenſitiuæ non eſt bonus & laudabilis niſi propter conformitatem ad actum voluntatis:ergo ſimiliter habitus potentiæ ſenſitiuæ non denominatur virtus/aut vitium:niſi propter habitum ipſius voluntatis. Patet primū. actus potentiæ ſenſitiuæ non eſt liber/niſi ab actu voluntatis:quia ſenſus eſt potentia pure naturalis:ergo non eſt virtus niſi ab actu voluntatis. Conſequentia patet:quia ad actum virtutis requiritur ꝗ ſit ex electione/ex libera elicitione.

Sc̄da rō

¶Seundo. Actus appetitiuæ potentiæ ſenſitiuę non refertur in finem:niſi per actum voluntatis. Patet:potentia ſenſitiua perceptiua non poteſt appręhendere finē virtutis cū finis non ſit obiectum ſenſitiue: ergo non poteſt ferri in finē virtutis ergo nec poteſt referre actum in virtutem: & ſic quęlibet relatio actus potentiæ ſenſitiuæ in finem virtutis eſt per actum voluntatis:ſed a tali relatione conſurgit bonitas/vel malicia:ergo ꝗlꝫ bōitas actus potētiæ ſenſitiuæ ē a bōitate actus volūtatis.

Ex quo ſeqtur ꝙ quilibet actus potentiæ ſẽſitiuæ qui nunc eſt bonus:poteſt effici malus:vt ſortes refugit voluptatem propter deum:iſta fuga quare refugit non habet deum pro obiecto:quia ſicut voluntas non fertur in incognitum: ita nec ſẽſitiua in illud quod non eſt ſenſatum: ſed deus nõ poteſt eſſe obiectum ſenſus:ergo. Tunc dico ſi refugiat voluptatem eandem propter vanam gloriam eſt idem actus potentiæ ſenſitiuæ:q̃uis ſit alius actus voluntatis:quia omne illud quod cadebat ſub obiecto potentiæ ſenſitiuæ adhuc cadit:ergo omnis actus qui eſt i appetitu ſenſitiuo poteſt eſſe malus:etiam ponendo actus intriſece bonos:ergo nullus eſt actus in appetitu ſenſitiuo bonus:niſi propter conformitatem ad actum voluntatis. Correlarium

Eodem modo dicendum eſt de habitu ꝙ non eſt bonus:niſi propter aſſiſtentiam & conformitatem habitus volũtatis qui eſt bonus:ergo i vnoquoq; genere virtutis primaria virtus & principalis collocanda eſt in voluntate. Et videtur mihi multum difficile ſaluare Thomam. ¶Ecce ergo in qua potentia ponenda eſt virtus primarie in voluntate: & ꝙ eſt virtus ſecundario in ſenſu.

Cur ſcd̃m tho. ponãtur hĩtus virtutũ in ſẽſu & non i volũtate

Nota tamẽ ꝓ opinione ſãcti Thomæ ꝙ voluntas eſt ſufficienter inclinata ad bonum proprium:& non indiget habitu:ſed reſpectu alterius indiget habitu:ſed ſenſus non eſt ſufficienter diſpoſitus ad bonum proprium:imo aliquando inclinatur ad malum: & ſic indiget habitu.

Dubium primum.

DVBITATVR PRIMO. QVomodo corrumpitur virtus. Vtrum per ſolam ceſſationem ab actu:& non per contrarium actum. ¶Reſpondetur a Gabriele ꝙ habitus virtuoſus corrumpitur effectiue per habitum vitioſum ſibi oppoſitum: ſed hoc eſt falſum: quia nunq̃ corruptione ſucceſſiua aliquid ab altero corrumpitur quin ſimul ſit pro eodem tempore. Dubium primum

carpit Gabriel a doctore.

Quantum ad aliam partem ſaltem certum eſt ꝙ habitus qui non eſt:non concurrit:puta habitus vitioſus. Sed dico ꝙ cauſatur actus qui naturaliter producit habitum contrarium:& ſi repiat hĩtũ cõtrariũ:corrũpit naturaliter:& habitu corrupto introducit habitum quem naturaliter producit: vt a producente formam ſubſtantialem.

Eodem modo actus vitioſus prius natura/ & tempore corrumpit habitum virtutis:poſtea producit habitumvitioſum non corrūpit ergo ab habitu contrario:ſed a cauſis pductiuis hītus q̄ nō ſunt contrarie virtualiter ſed formaliter. ¶ Sed tota difficultas Vtrum habitus corrumpi poſſit per ſolam ceſſationem ſine actu contrario: & de habitu loquor qui eſt in pura anima rōnali: ſcilicet intellectu vel voluntate:quia in brutis per corruptionem ſubiecti corrumpitur habitus.

Ad dubiū rn̄detur.

¶ Ad difficultatem dicunt Ocham & Thomas: ꝙ non.niſi ſupueniat aliquid contrarium.Ratio eſt:nūq̄ corrumpitur effectus niſi p' contrariā virtutem/id eſt:per cauſam cōtrarij producentē contrariū/aut per ceſſationē neceſſario reqſiti: aut per corruptionem ſubiecti.Exemplum primi:vt corrumpitur calor a ſuo contrario.Exemplum ſecundi:vt corrumpitur lumen per abſentiam corporis luminoſi. Exemplum tertij:vt corrumpuntur accidentia animæ ipſa corrupta. Ille habitus nō corrumpitur per corruptionem ſubiecti:nec per contrarium formaliter vel virtualiter ſi nunq̄ eliciatur: neq; per ceſſationem/vel remotionem alicuius neceſſario conſeruantis.Patet: ſit Sortes:q ex multis actibus habet habitum tranſeuntibus omnibus actibus:adhuc eſt hītus:ergo actus non neceſſario requiritur ad cōſeruationem habitus per primam horam:ita ꝙ remanet totus: nec per ſecundam/neq; per tertiam certum eſt ꝙ ea quę conſeruant in vna hora prima: non ſunt minoris actiuitatis ad conſeruandum in prima q̄ in ſecunda: &c.ergo ſi habitus conſeruatur in pria ſine actu & in ſecunda:& ſic conſequenter:ergo ſi ſit aliquod corruptiuū: nō quia generatiuum contrariū:ſequitur ꝙ ille habitus nunq̄ corrumpetur: dicit Thomas ꝙ habitus corrūpitur per ceſſationē:ſ; hoc intelligitur per accidens:quia ceſſans ab actu frequenter inducit contrarium actū:ſed ſi talis ceſſatio non inducat actum contrariū nunq̄ corrumpitur.

Q̄ƀo itelligit ꝙ hīt⁹ corrūpat̄ p ceſſationē ab actu.

¶ Contra. ſi nō recordetur de concluſiōe/nihiloſminus fluxo magno tempore non poterit recordari de illa:ergo ille habitus eſt corruptus. Dicit Ocham ꝙ hoc eſt propter ceſſationem alicuius exiſtentis in fantaſia quod eſt corruptum per alterum quod requiritur neceſſario ad ſpeculandum: & non eſt per ceſſationē ab habitu.Gabriel dicit oppoſitum Dico ꝙ nūq̄ corrumpitur per ceſſationem niſi ſuperueniat contrarium.

Dubitatur ſecundo. vtrum rectitudo & difformitas differant a ſubſtantia actus Sco. dicit ꝙ difformitas eſt carentia rectitudinis debite īeſſe actui: & ꝙ diſtīguiť ab actu. Act⁹ ei non eſt ſibimet rectitudo: hoc impugnat Ocham vnde Scotus ī ſecundo ſentētiarum: & in quarto circa finem dicit ꝙ rectitudo eſt aliquid inherens actui & ē conformitas ad dictamen rectum & ceteras circunſtantias: & eſt reſpectus. Et difformitas eſt carētia illius rectitudinis.

An difformitas & rectitudo actus diſtinguātur ab actu.

Dicit ocham. capio odium dei eius difformitas ē carentia rectitudinis debite ineſſe actui. Quero vel eſt carentia rectitudinis debite ineſſe iſti actui vel alteri. non primum: quia iſti actui impoſſibiliť daretur rectitudo/ergo nō teneor iſti actui dare rectitudinem: quia nullus tenetur ad impoſſibile/ergo non eſt debitu ꝫ ꝙ iſti actui ſcilicet odio dei inſit rectitudo.

Ochā Scotum impugnat.

Si dicas eſt carētia rectitudinis debite ineſſe actui nō in iſto indiuiduo ſꝫ in genere: puta ineē actui contrario. ¶ Cōtra non video quod hoc ſit verum: certū eſt ꝙ poſſeꝫ elicere iſtū actum pro tempore quo non teneor elicere contrarium ſicut dici: Ocham/ergo pro iſto tempore non eſt debitum ꝙ inſit rectitudo: & tamen pro iſto tempore eſt carentia rectitudinis. Secūdo apud Schotiſtas: q̄uis eliciam prohibito tempore actum. Dices ſi eliciam actum teneor elicere cum illa rectitudine. Contra Sco. ponit actum indifferentem/ergo iſta conditionalis eſt falſa Si eliciam actum teneor elicere illum cum illa rectitudine.

Vehemēs Scoti īpugnatio.

Vnde dicit reſolutorie ocham ꝙ difformitas actus non eſt carentia rectitudinis debite ineſſe actui: nec debite ineē voluntati: qa poſſē elicer eactū malū ꝑ tēpore quo volūtas non tenetur ad contrarium vt poſſem elicere velle furari: vel ꝑ nunc odire deum & pro nunc non teneť volūtas habere rectitudinem: quia pro nunc non tenetur habere actum: ergo difformitas non eſt carentia rectitudinis debite ineſſe voluntati. Sed dicit Ocham aliquando difformitas voluntatis eſt carentia rectitudinis vt in peccato omiſſionis: aliquando difformitas voluntatis non eſt carentia: ſed eſt actus purus elicitus difformiter ad rectam rationem

Ochā reſolutio.

Sed apud holcot aliter ſolueretur. querēdo que res ſit rectitudo voluntatis: dicit Holcot ꝙ rectitudo volūtatis nihil aliud eſt q̄ ſtatus voluntatis conformis volūtati diuine/ſal-

Holcot.

bi nude ꝓpoſit⁹ dubitaſſ3.S3 qñ aſſerit & videt totã cõitatē cuiꝰ ē ps ita credere ipē credit: vl' ſit ſors cui ꝑponit aliq̃ ꝓpõ quã ignorat i ſacro canone talis ē ſibi neutra tũc: & cũ oñdit ei ꝙ ē in ſacro canone credit. Arguit ſic: ſit ſorti poſt illã primã credulitatē ꝓpoſita eadē ꝓpõ q̃uis nõ ꝑponat ꝙ ſit i ſacro canone aſſentit illi: & añ q̃ aſſētiret illi p primũ actũ nõ aſſētiebat tali niſi oñſa fuiſſet eē i ſacro canone/ergo p primũ aſſēſũ aliqd derelinqtur in ſorte quod eſt cauſa ꝑtialis ad aſſēſum ꝓducēdum quem non produceret illo ſecluſo. Pria doctoris ratio.

Secũdo apparēter arguitur. ſit ſortes infidelis circa aliquē articulũ: puta circa iſtũ: deꝰ ē trinꝰ & vnꝰ: tũc arguitur ſic ex illis aſſēſibꝰ ifidelitatis cauſat hitꝰ ergo ex aſſēſibꝰ fidelitatis oppoſitis ſi haberet iſtos cauſaret etiã hitꝰ: ꝑꝫ, ad illos hitꝰ ifidelitatis nõ reqritur adiutoriũ ſpeciale cum illa ſint pdã/ergo ſi ſrequētē cauſãt habitũ/ergo actꝰ fidelitatis oppoſiti cauſãt etiã hitũ pꝫ cõſeq̃ntia. poſtq̃ iſte ē hitu hatꝰ i ifidelitate q̃cãtur ex actibꝰ ifidelitatis ſi de nouo crederet illi articulo cui priꝰ diſſētiebat corrumperet aſſenſu3 acqſitũ ex actibꝰ cõtrarijs: tũc arguit ſic: nũq̃ aliqd agēs corrũpit effectũ niſi ſit formalr cõtrariu3 illi effectui vl' virtualr effectiue: & illa ꝓpõ ē ipiuſmet ſacti Thome qñ qrit de cã corruptiõis habituũ i pria ſcde S3 talis hitꝰ fidelitatis nõ ē formaliter cõtrariꝰ illi ifidelitatis: qa nũq̃ actꝰ repugnat habitui imo ſe cõpatiũt/ergo ſi corrũpat effectiue oꝫ ꝙ ſit virtualr cõtrariũ. S3 eē virtualr cõtrariũ nõ ē aliud niſi eē formalr ꝓductiuũ alicuiꝰ cõtrarij vt actꝰ tēperãtie corrũpit hitũ itēperãtie virtualiter: qa ꝓducit hitũ tēperãtie formaliter cõtrariu3 illi hitui: tũc arguit ſic ꝙ talis actꝰ nõ ſit formaliter cõtrariꝰ opꝫ ꝙ virtualiter/ergo ꝓductiuꝰ formalr cõtrarij hitui infidelitatis/ergo actꝰ fidei ita bñ cauſat habitu3 ſicut actꝰ ifidelitatis cauſat habitum & iſta ꝓpõ ē ferme omnium doctorũ. Nullum eñ agens intendit corrumpere de per ſe alterius effectum: ſed intendit productionem proprij effectus que3 non poteſt producere niſi altero priꝰ corrupto ſicut optime deducit Guillermus pariſieñ. in libro de vniuerſo: vt ignis per accidens intendit corrumpere frigus cum ergo iſte actus corrumpat habitum non intendit de per ſe: ſed appetit productione3 alterius incompoſſibilis tali habitui infidelitatis. & ſic reſolutio iſta eſt probabilior: ꝙ ſicut actus temperantie & actus fortitudinis cauſant habitum: ita actus fidei cauſant habitum.

Scda rõ.

Actꝰ nõ repugnat habitui.

Quid eſſe virtualiter contrariũ.

Guillermꝰ parrhyſiēſis.

Cõ hitu fi⸗dei infuſo ponẽd⁹ eſt hit⁹ fidei acquiſitus

¶ Et preter habitum fidei infuſum ponitur habitus acquiſitus & credo q̄ ſit rei veritas. Etiam eſt opi. Tho. in prima ſecunde: q̄ eſt ponendus habitus acquiſitus.

Vtrũ ſint ponẽdi di⸗uerſi hit⁹ diuerſoruꝫ articulorũ Thomiſte

Vtrum autem ex actibus diuerſorum articu⸗lorum cauſatur vnus habitus infuſus vel diuerſus. Thomiſte di cunt q̄ omnium articulorum eſt vnicus. fundamentum eorum ẽ doctrina ſancti Thome. nõ eĩ ẽ diſtinctio ſpecifica actuũ ex par⸗te obiecti materialis: ſed formalis: & obiectum formale ſecundũ Tho. eſt ratio que mouet voluntatem vel intellectus ſi ſit actus intellectus vt feratur in illud obiectum materiale. Sortes q vult aggredi inimicos: illud eſt obiectum materiale: ſcilicet aggredi inimicos quod mouet ad agendum. non mouemur enĩ ad agen⸗dum ex obiecto preciſe: puta aggreſſiuum. Sed cõſeruatio reip. mouet fortem: vt aggrediatur. Dicit ergo Tho. Omnes illi act⁹ qui habent idem motiuũ: id eſt omnes actus qui feruntur in ſua obiecta q̄tuncunq; diſtinguuntur ſpecie ex eodem motiuo ha⸗bet idem obiectum formale: & ſunt penitus eiuſdem ſpeciei ſpe cialiſſime: iam in propoſito intellectus fertur aſſentiendo in iſtũ articulum: deus eſt trinus & vnus: & in iſtum antichriſtus erit nõ fertur in aliquem iſtorum propter ſe: quia non fertur intelle⸗ctus propter ſe niſi in prima principia. Nam apprehenſiones il⸗lorum non ſufficiunt vt feratur in illos: ſed fertur in illos: quia re⸗uelati ſunt: & reuelatum eſſe eſt obiectum formale. Dicit ergo Tho. ſicut aggredi ſuſtineꝛ fugeꝛ. & ſic de alijs actib⁹ fortitudinis propter bonum fortitudinis actus illi propter finem proximum fortitudinis non cauſãt niſi vnum habitum: eodem modo om⸗nes actus qui feruntur in varios articulos: ſed propter hoc preci⸗ſe: quia ſunt reuelati. omnes illi preciſe cauſant vnum habitum & ſic adhuc poneretur vnicus habitus acquiſitus ſecundũ eos.

Aduerte.

Opinio Thome contraria.

Ocham in prologo primi: & Gregorius in prolo go: videntur mihi probabilius dicere q̄ ſunt ponẽdi diuerſi ha⸗bitus diuerſorum articulorum ratio: ſi ſortes aſſentiat frequen ter iſti: deus eſt trinus & vnus: & non cogitet de iſta propoſitiõe dies iudicij erit: vel antichriſtus erit: habet habitum valde intẽ⸗ſuꝫ ex illis actibus frequentatis aſſentiendi iſti: deus eſt trinus & vnus. poſt illam proponatur illa dies iudicij erit vel antichriſtus erit nullo modo ſentiet ſe inclinatum ad aſſentiendum illi & aſ⸗ſentiet ei valde remiſſe ex illo aſſenſu remiſſo non poterit inten di habitus primus genitus qui eſt intenſus ratio. ſicut actus val⸗

de remiſſus qui elicitur ex habitu intenſo non intendit illũ quia reperit totum quod producere poteſt & maius: tunc nihil pro-ducit & poſtea ſi preſentetur eadem Sorti ſecundo reperiet ſe magis inclinatum & diſpoſitum ad aſſentiendum q̄ prius / ergo ex illo primo aſſenſu eſt aliquid derelictum in ſorte. Tunc argui tur ſic: eſt aliquid derelictum in ſorte ex primo: & illud non intẽ dit habitum priorem: quia ſecundum tales actus remiſſos nunq̄ intenditur intentenſior / ergo ex illo actu ſecundo cauſatur ali-quid diſtinctum ſpecie ab actu qui cauſatur ex actibus alterius / ergo diuerſorum articulorũ diuerſi ſunt habi tus diſtincti: & re/ ſolutio doctorum ꝑmaiori parte ẽ ꝙ aſſenſus diuerſorum articu lorum diſtinguuntur abinuicem ſpecie: q̄uis ferantur ex eodẽ motiuo quia ſunt reuelati: & ad diſtinctionẽ ſpecificam ſufficit diſtinctio obiecti materialis.

Alia ratio nunq̄ habitus acquiſiti inclinant imme diate ad contrarios aſſenſus: nec ſimul: nec ſucceſſiue: ſed ſic eſt ꝙ ſucceſſiue aſſenſus contrarij ſunt de fide: iſta iam ẽ de fide xp̄s non incarnabitur: & aſſẽſus eſt fidei: & ante incarnationem con-trarius aſſenſus erat aſſenſus fidei: capio aliquem anteq̄ chriſtus īcarnaret tũc aſſentiebat ꝙ chriſtus erat incarnandus: poſtea ī-carnato chriſto aſſentit ex habitu fidei acquiſito: chriſtus non ẽ incarnandus: tunc arguitur ſic / non poterit eſſe idem habitus q̄ inclinet īmediate ad illos duos aſſẽſus: q̄a ſũt formal' cõtrarij: ſꝫ eadem cauſa pure naturalis non poteſt producere contrarios ef fectus: quia potentie irrationales nõ valẽt ad oppoſita / ergo ha bitus acquiſitus qui prius erat huius chriſtus incarnabitur: & ha bitus acquiſitus qui poſtea fuit contradicunt ſeu diſtĩguũtur ad inuicem non ſolum numero: ſed ſpecie. reſolutio tenemus ꝙ act tus fidei cauſat habitum & diuerſorum articulorũ cauſatur di-uerſi habitus & ſunt tot habitus acquiſiti quot ſunt articuli ĩ il-lis qui habent aſſenſum omnium articulorum.

Bona rõ ꝙ hit⁹ acq̄ſitus nõ iclinet ad aſſẽſus cõtrarios.

ariſtoteles

Conſequenter ponuntur tres diffinitiones de fi/ de. Diffinitio magiſtri eſt. fides eſt qua creduntur ea q̄ non vidẽ-tur: id eſt habitus inclinans ad aſſentiendum propoſitioni ineui denti qua creduntur effectiue non ſcienter ea que non vidẽtur.

Tres fidei diffinitiones

Pro cuius declaratione notandum ꝙ aliqui aſſen ſus ſunt certi: aliqui formidoloſi. Aliq̄s eñ aſſentit alicui propoſi-tioni dupliciter vnomodo ſine formidine: ſecundo modo cũ ali-qua formidine: quia habet apparantiam de oppoſito.

Duplex aſſenſus.

Secundo ſupponẽdum ꝙ aſſenſuum certorum alí
qui cauſantur pure naturał́r.i.ita cauſantur ꝙ poſitis cauſis a q
bus cauſantur non ẽ in poteſtate voluntatis quin cauſetur.i.vo=
lũtas non poteſt ĩpedire quin cauſetur: vt apphẽſo iſto pricipio
quodlibet ẽ vel non eſt.non eſt in poteſtate voluntatis impedire
quin aſſentiat:ſimiľr & aſſẽtiat ꝙ omne animal rationale ẽ riſibi
le:& quod omnis homo eſt animal rationale:& bonitati conſe=
quẽtie.nõ eſt (ĩq̃) in poteſtate volũtatis:quin tribus illis aſſenſi=
bus poſitis ſcilicet maioris minoris & bonitatis conſequentie
cauſetur aſſenſus concluſionis.Similiter ſit ſortes q intuetur pla

Nota hoc diligenter

tonem:& aduertat ꝙ plato eſt non poteſt volũtas ĩpedire:quin
ab illa noticia platonis & aduertentia cauſetur iudicium huius
ſortes eſt:& iſti cauſantur a cauſa naturali diſtiguẽdo illaꝫ cõtra
cauſam liberaꝫ:& vocãtur aſſenſus euidentie ſiue viſiones.Alij
ſunt aſſenſus qui non cauſanť ex cauſis neceſſitãtibus intellectũ
ſed per imperium voluntatis:quia voluntas vult ita aſſentire.di
cit Auguſtinus cetera poteſt homo nolens credere non niſi vo=
lens.talis aſſenſus q̃uis non ſit formidoloſus:ſed certus non vo=
catur euidentia:ſed aſſenſus fidei ſicut dicit Ochã in ꝓlogo vñ.

quid ẽ euidentia.

Euidentia eſt aſſenſus cauſatus immediate ex ſo/
lis pure naturalibus neceſſitantibus intellectũ:ſed quando p̄ter

Quid ĩeuidentia.

cauſas naturales requiritur concurſus voluntatis ſiue imperium
vocatur ineuidentia.Vnde fides nihil aliud ẽ q̃ habitus inclinãs
ad aſſenſum certum ineuidentem & eſt diffinitio magiſtri:& dif
finitio Hugonis eſt eadam fides eſt certitudo de rebus que non
videntur ſupra opinionem & infra ſcientiam conſtituta. dicitur
certitudo:& ſic differt ab opinione.de rebus que non videntur
id eſt que non cognoſcuntur euidenter:& ſic differt a ſcientia.ſu
pra opinionem & infra ſcientiam:quia ſcientia eſt euidens:& fi=
des ineuidens:& capit fidem pro actu.

Intellectꝰ diffinitiõis fidei date a Paulo.

Iam explicanda eſt diffinitio Pauli ad hebreos
xj.Fides eſt ſubſtantia rerum ſperandarum argumentum nõ ap
parentium.diffinit paulus fidem & per actum ad quem inclinat
& per obiectum illius actus:actus ad quem inclinat fides eſt actꝰ
certus:& obiectum actus ad quem inclinat fides eſt veritas ine
uidens.& ibi capiť argumẽtũ ꝓ actu credendi & non capitur ar=
gumẽtũ ꝓ toto diſcurſu ſillogiſtico vel inductiuo:ſꝫ pro effectu
argumenti qui eſt aſſenſus concluſionis.fides ergo eſt argumen
tum:id eſt rectitudo non apparentium:id eſt veritatum nõ eui=

dētiū:& ille due particule ſunt ille que ſunt de eſſentia diffinitio nis proprie:nam argumentum non apparentium eſt proprie' diffinitio fidei:fides eſt argumētū:id eſt certitudo veritatis ineuidētis:ſed in iſta particula ſubſtantia rerum ſperandarum non capitur ſubſtantia prout eſt pdicamētū pro re per ſe ſubſiſtēte:vel p parte rei per ſe ſubſiſtentis: quia fides cum ſit actus vel habitus eſt accidens:ſed capitur ſubſtantia pro fundamento:& ſic fides eſt argumentum non apparentiu3:id eſt certitudo veritatū ineuidentiū exñs ſubſtantia:id eſt fundamentū rerū ſperādarū. Nam certum eſt ꝙ ſpes preſupponit fidem tum ad actum.non eſt enim poſſibile ꝙ ſperemus beatitudinem niſi credamus beatitudinem nobis eſſe poſſibilem:iſta credulitas ē aſſenſus fidei.Nam ad cauſandum actum ſpei requiritur actus fidei & illa expoſitio eſt ſatis facilis.Nunc ex iſta diffinitione ponitur diffinitio cōis ad habitum tam acquiſitum q̄ infuſum:ad fidem tam formatam q̄ informem:& dicitur ꝙ fides eſt noticia adheſiua certa & firma ineuidens:tamen veritatis ad religionē pertinentis per reuelationem accepte:vel noticia accepta p reuelatione3.in iſta diffinitione dicitur primo noticia adheſiua/& ſi capiamus adheſiuam vt ſe extendit ad adheſionem:& ad habitū:iam fides capit̄ pro habituali & actuali & ſic noticie apprehenſiue non ſunt fides. Dicitur vltra certa:nam de ratione fidei eſt eſſe certum:immo videtur ꝙ fides ſit certior ſcientia: p3 ex ſymbolo:hec eſt fides catholica quam niſi quis firmiter crediderit ſalu⁹ eſſe non poterit:& Auguſtinus firmiſſime tenet.ponitur ergo certa & firma ad differentia3 opinionis: quia null⁹ actus opinatiuus ſeu ſuſpitionis ſeu formidoloſus debet dici fides immo potius infidelitas:quia dubius in fide infidelis eſt:& dico hic poſt Thomam ꝙ certior eſt fides q̄ ſcientia & ꝙ hoc ſit verū dicit Auguſtinus.xiiij.de trinitate nihil ē homini certi⁹ ſua fide.

Act⁹ ſpei pſupponit fidem.

Fides.

Qđ fides ſit certior ſcientia.

Queritur hic quomodo ītelligitur ꝙ fides ſit certior ſciētia.certu3 ē ꝙ ſciētia ē euidēs:& fides ē ineuidēs/ergo videtur eſſe minor certitudo in fide q̄ in ſcientia .duplex eſt certitudo vna ē euidētie & illa nō ē ī fide ſ3 ī ſciētia.Alia ē certitudo firmitatis & illa ē magis in fide q̄ in ſciētia.arguit̄ nos firmi⁹ adherem⁹ his q̄ credim⁹ p fidē q̄ q̄ ſcim⁹p ſciētiā:qa ab his q̄ credim⁹ p fidē nec poſſum⁹ euelli p tormēta vł blāditias:vt dicit bonauē.& Tho.ſ3 ab his qb⁹ aſſētim⁹ p ſcia3 poſſumus euelli p rōnes ſophiſticas/ergo q̄tū ad firmitatē ē maior certitudo ī fide q̄ ī ſcia.

Duplex certitudo.

Durãdi rõ cõtra thomã.

Durandus nititur hoc impugnare arguitur ſic: firmitas non importat certitudinem: ideo eque firmiter aſſentim⁹ quibuſdam falſis ſicut quibuſdam veris/ergo non poteſt inferri firmius/ergo certius. Sed bene ſequitur euidenter/ergo certitudinaliter. primo dicit ꝙ propter hoc ſolum eſt aſſenſus fidei firmior aſſenſu ſcientie: quia difficilius ab eo euelli poteſt q̃ ab aſſẽſu ſcientie: videtur contrarium: quia poſſum deſiſtere aſſentire aſſenſu fidei per ſolum imperium voluntatis: & eſt in poteſtate mea ponere imperium contrarium cum fides cauſetur ex imperio & ſum liber contrarie q̃tum ad hoc: & non poſſum deſiſtere ab aſſenſu ſcientifico: ideo neceſſitor aſſentire ſi ponãtur premiſſe/ergo eſt maior firmitas in aſſenſu ſcientifico/ergo non eſt maior certitudo in fide q̃ in ſcientia: quia firmius adhereo: quia firmitas non dicit de ſe certitudinem. Item falſum eſt dicere ꝙ aſſentiamus firmius q̃ his que ſunt euidenter nota: quia facilius poſſum euelli ſi velim ab his que ſunt de fide q̃ ab alijs euidentibus & per ſe notis: quia per ſolum imperium voluntatis.

Sed aliqua ſunt euidẽtia quibus nullo modo poſſum diſſentire vt ſunt prima principia per ſe nota/ergo admin⁹ in illis videt̃ maior certitudo firmitatis q̃ ſit in aſſenſu fidei. vt aliqui dicunt: & eſſet difficile impugnare. Sed non placet durando ꝙ ea que ſunt fidei dicuntur certiora: non quo ad nos. Sed ex pꝫte obiecti fides eſt certior ex parte obiecti in ſe ſecundum ſe: ſꝫ non quo ad nos. ſicut dicit Ariſtoteles in mathematica ea q̃ ſunt nobis occulta ſunt certiſſima: ſed non quo ad nos: ſed in ſe & ſecundum ſe: quia illa ſunt neceſſaria: & iſta que nobis patent ſũt cõtingẽtia. Dicũt pariformiter fides eſt certior ſcientia ratione obiecti non quo ad nos: ſed ſecuudum ſe: quia obiectum eſt neceſſarium: ſcilicet deus. & alia obiecta ſunt creature contingentes qui vellet ita dicere difficile eſſet inpugnare. Sed dicit durandus ꝙ hoc nichil valet fides non eſt niſi habitus vel actus per quem obiectum eſt nobis notum: importat enim obiectum notũ nobis & non notuꝫ in ſe: & niſi obiectum eſſet mihi notum non dicerer credere: tale obiectum importat ergo noticiam reſpectu noſtri illius obiecti/ergo certitudo fidei ẽ certitudo obiecti quo ad nos & non obiecti in ſe/ergo vt dicatur certior reqritur de neceſſitate ꝙ obiectum ſit certius quo ad nos & non eſt queſtio de certitudine obiecti: ſed fidei. & fides non dicitur niſi quia eſt certitudo quedam: & reddit animam certam vt ergo in

ariſtoteles

rigore dicatur certitudo maior oportet ꝙ reddatur obꝫ̄ certi⁹ nobis:& non ꝓpter maiores certitudinē obiecti in ſe:& ita dicit Durandus & bene credo ei:Stat ꝙ ſciētia ſit certior certitudīe euidētiæ & firmitatis/ita ꝙ firmius aſſentiā p actū ſciēdi:ꝗ fidei: quia ꝗtuncūqꝫ remiſſe adhęreaꝫ aſſenſui fidei ſatiſfacio.

¶ Ad Auguſtinum ergo dicentem nihil ē certius ſua fide:quia homo intueť ſuā fidem:ſicut intueor meā ſciam. Sic intelligiť ꝙ nullam habet maiorem certitudinē ꝗ habet de ſua fide quę eſt i ſe:quia credit ſe hr̄e fidem p expientiam:ſicut intuetur ſuam ſciam:& dato ꝙ capetur fides pro actu credendi de nullo obiecto habet maiorē firmitateꝫ ꝗ habeat de illo actu credendi. Non.n.hꝫ homo euidētiam per expientiā de habitu acqſito ꝙ ſit in eo:ſed habet euidentiā de actu ꝙ ſit in eo:quia hꝫ p noticiā intuitiuā licꝫ nō habeat euidentiā ꝙ ille actus ſit actus fidei.Sed bene ſequitur.Iſta conſequētia eſt euidens/hic aſſenſus eſt aſſenſus fidei:ergo hic aſſēſus eſt verus:ſed ſic ē ꝙ fortes credēs ꝙ deus eſt trinus & vnus:non habet euidētiā ꝙ ille aſſenſus ſit verus:quia bene ſequitur:hic aſſenſus eſt verus de⁹ eſt trinus & vnus:ergo deus eſt trinus & vnus. Et prima conſequentia eſt bona,& mihi euidens: ergo & conſeqns:ſed conſequens ē falſuꝫ. ¶ DICO Reſolutorie quando dicit Auguſtinus ꝙ nihil eſt certius ſua fide eſt intelligendum ꝙ nihil eſt certius obiectie neqꝫ intelligitur de fide infuſa/neqꝫ de acquiſita habituali. Sed de actuali & non de illa ꝗtum ad eſſe actum fidei. Sed ꝗtum ad credulitatem quādam/vel noticiam quādaꝫ intellectus: quia hꝫ noticiam quādam de illa qualitate:& iſte modus videť mihi ꝓbabilior. Dico ergo ꝙ eſt certitudo & firmitas: ideo de aliquib⁹ eſt euidentia:ergo & certitudo. Dr̄ conſequenter in diffinitione veritatis ad religionē ptinentis:& ſic de aliꝭ veritatibus poſſum hr̄e iudicia ineuidentia certa/& firma:vt ꝙ roma ſit non habeo euidētiā:ſed credo ex relationibus,alioꝝ & hiſtoricoꝝ: attamē non ē fides theologica ſiue catholica:quia non ē ꝓpoſitio pertinens ad religionem.

Ad auctoritatē Auguſtini. Qūo ītelligenda ē auctο. Aug.

¶ Notandum tamen ꝙ differentia eſt inter fidem acquiſitam & infuſam:quia reſpectu omnium credibilium ē vnica fides infuſa/& non acquiſita vt patebit. Alia differentia:fides infuſa non inclinat ad actum immediate & per ſe:ſed ſolum mediante fide acquiſita:ſed fides acquiſita ſine medio alterius īclinat ad actum conſimilem ex quo genita eſt. Et hoc idem tenet

Qūo dr̄nt fides acqſita & īfuſa.

OKãi tertio. Acquiſita vero nullo indiget ad actũ credendi. Ptʒ Baptiſatus hʒ infuſam: & ſi immediate deportetur apud paganos effect⁹ poſtea adultus mediante illa fide infuſa non poterit credere articulo: ergo infuſa per ſe non eſt ſufficiens ad credendum. Sed non baptiſatus nutritus inter xpianos per fidem acquiſitam preſentato aliquo articulo credit: ergo.

Qꝫ fides infuſa per ſe nõ ſit ſufficiẽs ad credẽdum.

Bona difficultas.

¶Circa hoc eſt difficultas. Notum eſt ꝙ paruulo baptiſato peruenieti ad vſuʒ rationis dabitur primus actus credẽdi: tũc cũ elicit illum actum credẽdi primum: vtruʒ ad illum actum concauſandum cum pia affectione & ſuo motiuo partialiter concurrat fides infuſa: ſi ſic: ergo inclinat: quia habitum inclinare eſt partialiter cauſare: ergo iclinat infuſa ſine acquiſita: quia concauſat primum actum fidei: & nulla eſt adhuc acquiſita. ſi no Capio primum actum diligendi deum: non habet adhuc hitum charitatis acquiſitum: & tamen habitus charitatis infuſus cõcurrit ad illũ actuʒ: quia ẽ meritorius: ergo habitus charitatis infuſus concurrit ad actum charitatis ſine habitu acquiſito: ergo ſimiliter eſt de fide infuſa. ¶Item fides eſt cauſa naturalis vt naturale diſtinguitur contra liberum concurrens: ergo quandocunqꝫ ſunt cauſæ ſufficientes ad producẽdũ effectũ: ſi id cuius ẽ partim producere applicetur cum illis cauſis ſufficientibus ad producendum talem effectũ neceſſario neceſſita te naturæ agit: ita ꝙ non poteſt fieri ꝙ ſit aliqua cauſa naturaliter ꝑtialiter productiua alicuius effectus: quin concurrat ad illum effectum: ſi applicentur cauſæ cum ea ſufficienter ꝓductiuæ talis effectus: ſed qñ producit̃ prim⁹ actus fidei in iſto applicantur cauſæ ſufficientes & ille habitus eſt vna: ergo partim concurrit niſi deus impediat

Hoc notũ ẽ ex phĩa.

¶Videtur mihi ergo probabilius dicere ꝙ fides infuſa ſine quocunqꝫ habitu acquiſito poteſt cõcurrere ad actus fidei: quia ſi non vel hoc eſt quia habitus infuſus non eſt cum apprehenſione obiecti: vel requiritur motiuum: ſed habitus acquiſitus ſine preſentia motiui actualis cum imperio voluntatis poteſt producere actum credendi: ſicut dictum eſt poſtq̃ eſt actus huiꝰ ſcientificus per demonſtrationem acquiſitus non eſt opus adducere demonſtrationem: ſed poteſt intellectus per imperium voluntatis cum habitu exire in ſcientiam. Eodemmodo poſtq̃ ꝑ motiua acquiſiuit multos actus fidei: ex quibus productus eſt habitus: non eſt opus replicare & adducere illa motiua: ſed ex ſola apprehenſione obiecti: ſed per habitum infuſum non poteſt.

Doc. reſolutio

Qꝫ fides infuſa ſine acquiſita poſſit concurrere ad actum.

Eodem modo dico ꝙ ad actum fidei partialiter concurrit habitus fidei: & ſic concurrit ſine habitu acquiſito. ¶ Alia differentia: fides acquiſita eſt varia/ & diuerſa: & varij & diuerſi obiecti: ſed eſt vnica fides infuſa omnium credibilium: nā dī vnica fides/ vnicū baptiſma.

Varia eſt fides acquiſita ſed vna infuſa.

Circa hoc duplex eſt modus dicendi. Primus ē ꝙ fidei infuſæ aſſignatur vnum obiectum primarium ſic ꝙ immediate inclinat ad illum aſſenſum: & alia obiecta ſunt ſecundaria & ad aſſenſum illorum non inclinat niſi mediante actu primario obiecti: & videtur eſſe opinio Thomæ. fides infuſa ad omnes inclinat: ſed diuerſimode ad aliquem immediate: ſcilicet ad iſtum Omne reuelatum a deo eſt verum: vel ad iſtum quo credo deuꝫ eſſe veracem: talis aſſenſus eſt immediate ab habitu infuſo: ſed aſſenſus huius antixp̄s erit: non cauſatur immediate ab habitu infuſo: ſed mediate: quia habitus ille īmediate cauſat iſtum aſſē ſum oē reuelatum a deo eſt verum: & iſte aſſenſus cum iſto. hoc eſt reuelatū cauſat imediate hunc aſſenſū antixp̄s erit: quia aſſenſus maioris & minoris cū aſſenſu bonitatis conſequentiæ naturaliter cauſant aſſenſum concluſionis.

De obō fidei & eius iclinatiōe.

Contra hoc ſunt duæ apparentiæ ſatis bonæ. Prima ſequitur ꝙ habitus īfuſus ęqualr̄ inclinaret ad aſſenſum iſti⁹ antixp̄s non erit: ſicut ad iſtum antixp̄s erit. Ptꝫ conſequentia: ſicut aſſenſus iſtius omne reuelatum a deo eſt veruꝫ cauſat partialiter aſſenſum iſtius antixp̄s erit: ita poteſt cauſare partialiter aſſenſuꝫ iſti⁹ antip̄s nō erit. Ptꝫ: poſſum credere ꝙ iſta ſit reuelata antixp̄s non erit: q̄uis falſæ: tunc ſic Omne reuelatum a deo eſt verum: antixp̄s non erit eſt reuelatum a deo: ergo. conſequentia eſt bona: aſſentio p̄miſſis/ & ab illis cauſatur partialiter aſſenſus concluſionis: & ſic mediate inclinat fides ad aſſenſum falſum. Secūdū motiuū. dicis ꝙ aſſenſus fidei non inclinat ad aſſenſum iſtius antixp̄s erit niſi mediate. Contra: ergo nunq̄ poteſt inclinare ad credendum ꝙ antixp̄s erit niſi ſub ratione quod reuelatuꝫ Tam quęro. credo ꝙ antixp̄s erit eſt reuelatū a deo: vel talis credulitas eſt aſſenſus fidei: vel nō: ſi non: ergo aſſenſus cōcluſionis non erit fidei: quia cauſatur ex duobus: quorum alterum non eſt fidei: Si ſic & non eſt aſſenſus fidei immediatus ſed mediatus: & iteꝝ nō aſſētio niſi quia reuelatū a deo. Eodēmō arguam de tertio aſſenſu: certum eſt ꝙ hoc eſt reuelatum a deo non eſt primariū obiectum fidei: ſed iſtud omne reuelatum a deo eſt verum.

apparētes rationes. Prima apparētia.

ſcđa apparentia.

& ſic erit ꝓceſſus in ĩfinitum: vel non dabitur primus aſſenſus.

Ad primũ ¶QVARTVM Ad primũ: ſi habitus fidei non inclinat niſi mediate: ergo inclinat ad falſum. Dico ꝙ de neceſſitate fatendum eſt ꝙ hĩtus fidei mediate inclinat ad falſum: quia eius aſſenſus eſt vna cã partialis aſſenſus falſi: & nõ ẽ icõueniẽs ꝙ mediate inclinet ad falſuꝫ. ¶SECVNDO Dico & meliusꝙ aſſenſus fidei ẽ cauſa ſufficiens aſſenſus falſi cum alia cauſa: ergo concurrit mediate. i. mediante actu ſuo: quę eſt cauſa partialis actus falſi: tamen non concurrit eodẽ modo ſicut ad aſſenſum verum.

Nõ icõuenit hitũ fidei mediate iclinare ad falſum.

Ad ſcdm. Quãtũ ad ſecũdũ dico ꝙ aſſenſus huius credo ꝙ antixp̃s nõ erit ſit reuelatũ a deo: nõ ẽ aſſenſus fidei theologicæ imo nõ cãr aſſenſus fidei: quin ptialiter cauſeẽ ab alio aſſenſu: q non eſt aſſenſus fidei ſcdm hanc opinionẽ: puta ab iſto: hoc ẽ reuelatũ: quia credo hoc eſſe reuelatũ quia hoc ẽ reuelatum: non quia alias eſſet ꝓceſſus in infinitũ: ſed credo quia aſſentiẽ ab eo quẽ credo veracẽ: ideo ille aſſenſus non eſt niſi aſſenſus thopic⁹. apud iſtã opinionẽ oĩs aſſenſus fidei circa obiectũ aliud a primario cauſatur partialiter ab alio q non eſt aſſenſus fidei theologicæ: ſed thopicæ.

Recapitulatio

¶VISVM Eſt ergo ꝙ fides eſt aſſenſus certus propoſitionuꝫ ineuidentium exñs fundamẽtũ rerũ ſperandarũ: & de certitudine actus fidei: & de differẽtia iter infuſam & acquiſitã: & de concurſu fidei ĩfuſę: & de illo cõcurſu duplex ẽ opinio vna ꝙ ĩfuſa habet vnũ obiectũ ĩmediatũ: & ĩmediate cõcurrit p̃ciſe ad actum circa illud obiectũ: & quia ex illa ꝓpoſitione quã reſpicit immediate multæ aliæ ĩferunẽ ſaltem partialiter: & aſſenſus cuiuſlibꝫ præmiſſaꝝ partialiter concurrit ad aſſenſum coclufiõis: hinc eſt ꝙ infuſa mediate cõcurrit ad aſſenſum oĩm illaꝝ q̃ ſequũtur: & dictũ ẽ ꝙ obiectũ ĩmediatum fidei infuſæ ẽ. oĩe reuelatũ a deo eſt verũ eo mõ quo reuelatũ ẽ. Sed ſicut dictũ ẽ ſcdm iſtã opinionẽ ẽ difficile ſaluare quin mediate concurrat ęqualr ad f̃lm aſſenſum ſicut veꝝ: quia dr̃ cõcurrere mediate ad aſſenſum: quia cõcurrit ĩmediate ad iſtũ quo iudico ꝙ oĩe reuelatũ a deo eſt verũ: & iſte cũ aſſenſu minoris cauſat aſſenſum huius antixp̃s erit. Silr ille aſſenſus quo iudico oĩe reuelatũ: &c. cum aſſenſu huius hoc ẽ reuelatũ demõſtrãdo antixp̃s nõ erit: cauſat aſſenſum huius antixp̃s nõ erit: ergo aſſenſus qui ĩmediate ꝓducĩ ab infuſa eſt ita bñ cã partialis aſſenſus falſi ſicut veri: & oportet concedere ꝙ pariformiter ad falſum cõcurrit ĩmediate: & aſſenſus verus partialiter eſt cauſa aſſenſus falſi.

Secūdus modus dicendi quē recipit Ocham in quolibetis eſt ꝙ infuſa imediate concurrit ad omnem aſſenſum fidei:ita ꝙ fides īfuſa eſt ſicut cā vlis:nā cāæ vles cū diuerſis cauſis ꝑticularib⁹ ꝓducunt etiā imediate attingendo effectus diuerſos: vt ſol cum equo equū: cum boue boues:etiā attingendo imediate illos effectus.ſ.bouē & equū:ita fides infuſa eſt ſicut vniuerſalis cauſa ſcda credēdoꝝ: & cum diuerſis habitibus fidei acquiſitis cōcurrit imediate ad diuerſos actus credendi: imediate tñ. Dicit ergo iſta opinio ꝙ habitus infuſus ſe habet reſpectu oīm aſſenſuum credēdoꝝ p modum cauſæ vniuerſalis: & aſſenſus acquiſiti ſe hñt p modū cāꝝ ꝑticularium & illa cauſa vniuerſalis cum illis particularib⁹ naturaliter cōcurrit ad diuerſos effectus.

Modus dicēdi Ocā.

ꝙ fides infuſa ſe habeat vt cā vlis.

¶ Circa iſtum modum ē ꝓcipua difficultas. dicis ꝙ hītus ille cōcurrit imediate cum acquiſito ad aſſenſum alicuius ꝓpōnis:puta antichriſt⁹ erit: ergo cū concurrat naturaliter qñcūq ſtabūt illæ cāæ ꝑticulares cōcurrēres tūc vniuerſalis concurret. Et hoc tāgit Ocham in octaua diſti. tertij:& non ſoluit.

Difficltas

Quandocunq ſunt cauſæ in ordine ad effectum vtraq naturalis vna vniuerſalis & alia particularis: ſi cum particulari applicetur vno tempore concurrit:alio tp̄e ſi applicetur concurret cū illa particulari:vt ſi ſol vno tp̄e applicetur cū equo & applicet alio tp̄e etiā concurret.effecta iſta ꝓpoſitōe falſa:antichriſtus erit:vel iſta falſa antixp̄s naſcetur:habitus acquiſitus primus(q̄uis efficiatur falſa) adhuc concurret ad aſſenſum illius & habitus infuſus ęqualiter applicat illi cauſæ particulari.i.habitui acquiſito:ergo ſi prius cōcurrebat imediate ad illum effectū:& etiam nunc & p conſeqns fides infuſa concurrit immediate ad aſſenſum falſum. ¶ SECVNDO/Contra iſtam opinionem:quia ſucceſſiue aſſenſus contrarij ſunt de fide: vt Xp̄s non moriet:ſed eadem cā naturalis non pōt immediate concurrere ad effectus cōtrarios:ergo videt ꝙ infuſa nō cōcurrat imediate.

Impugnatur Ocā a doctore primo.

¶ Quantum ad primum poteſt euadi dicendo ꝙ actus procedens ab infuſa eſt diſtinctus ſpecie ab actu procedēte ab acquiſita: & ſic non ꝓcedit ſimilis cum priori: tamē tenet oppoſitū Ochā:q̄uo ergo ſaluat rō: iſte hit⁹ imediate cōcurrit ad iſtū actū:quo iudico antixp̄s naſcet.ſ. cū cā particulari.ſ.cum hitu acquiſito:ergo cū eadē cā ꝑticulari: q̄uis efficiat falſa poſt natiuitatē ātixp̄i:& nego cōſeqntiā:qa fidei īfuſæ nō pōt ſubeē falſum. Ad propoſitionem qñcunq vna cauſa naturalis cum alio

Ad primū ſolutio.

tera ſi ęqualiter applicentur altero tempore:&c. Dico ꝙ eſt verũ in cauſis omnibus quæ non ſunt inſtrumenta ſpecialis motionis ſpũſſancti:ſed iſtæ virtutes infuſæ.ſ.fides/ſpes/& charitas ſũt inſtrumenta quibus mediantibus ſpecialiter ſpirituſſanctus mo-

Aduerte. uet nos vno tempore ad vnũ effectuȝ:& alio ad aliud:vel contrarium.hinc eſt ꝙ vno tp̃e cõcurrit: alio vero nõ: & pria opinio videt multũ vera:vcȝ ꝙ imediate cõcurrit ad ſolũ iſtud/oĩe reuelatũ a deo ē veꝝ.Dicis ꝙ obñ pmariũ ē:oē reuelatũ a deo ē veꝝ.

Arguitur. ¶CONTRA:ergo fides iſuſa imediatius iclinat ad aſſentiendũ ꝙ iſta ꝓpõ/Deus ē trin⁹&vn⁹ ſit vera:q̃ ad aſſentiēduȝ ꝙ deus ē trin⁹& vn⁹:certuȝ eſt ꝙ illi aſſenſus diſtiguũt ſpecie:vn⁹ eñ ē cõtingens:alius ē neceſſarius.Ptȝ ſeq̃la ex illo pricipio/oē reuelatum a deo ē veꝝ:imediati⁹ infert iſta/hęc eſt vera de⁹ eſt trinus & vnus q̃ ꝙ iferat iſta de⁹ eſt trinus & vnus:& ſic imediatius aſſẽtimus illi ꝓpõni/p fidē iſuſam hęc ē vera/deus ē trin⁹&vn⁹ q̃ iſti deus eſt trinus &vn⁹:& opȝ neceſſario hoc dicere ſcdm illaȝ opinionē:& hoc dicit Aureolus in ꝓlogo ſentē.Dices/aſſentim⁹ iſti deus eſt trinus:&c.quia eſt reuelatum.

¶CNTRA:anteq̃ eſſet reuelata erat vera:ergo iſta ē falſa hoc eſt veꝝ quia reuelatũ:quia cã veritatis nõ eſt reuelatio.Dico ꝙ ly quia reuelatũ nõ debet determinare ly veꝝ: puta aſſentimus iſti hoc ē veꝝ quia reuelatũ:ſed dȝ determinare ly aſſentio:& cã quare aſſentio eſt quia reuelatũ:ita ꝙ aſſenſus quo credo ꝙ hoc ſit reuelatũ eſt cã aſſenſus hui⁹ hoc eſt veꝝ.Et ſic ptȝ de concurſu fidei:nunc ponuntur/concluſiones ¶Prima concluſio.

Pria cõclo Fides acquiſita ē neceſſaria ad credēdũ articulos fidei.Ptȝ ad Ro.x.Fides ex auditu eſt/auditus ex p̃dicatione:ergo ad credēdum articulos de neceſſitate requirit fides:q̃ acquiritur p auditũ:ſed nõ video magnã apparentiã in ꝓbatiõe Gab. ſi itelligat ꝙ acqſita actualis ſit neceſſaria tãq̃ cã formal' qua credimus:nõ ē difficultas: oĩs act⁹ ē acquiſit⁹:& ē cã formalis denomināſ formal'r credētē: & oĩs talis ſaltē de prio ex auditu ē regulariter. Si vero itelligat de fide acquiſita hituali ꝙ ſit neceſſaria ad exeũdũ i act⁹ credēdi eſt fl'm:nã bñ ſeqt:ē acquiſita:ergo ꝓducta ex actib⁹ credendi:& vltra:ergo act⁹ credēdi p̃ceſſerũt:& vltra/ergo ſimiliter neceſſe eſt naturaliter loq̃ndo ꝙ crediderit ſine hituali:ergo falſũ ē ꝙ acquiſita hitualis ſit neceſſaria ad credendum articulos fidei:qũo ergo ē itelligēdus Gab.ex ꝓbatiõe ꝙ acquiſita eſt neceſſaria ad credendum articulos fidei.Dico ꝙ non intelligit habitum nec actum credēdi:ſed aliquem actũ fir-

mum: qui non ē fidei thelogicæ:ſed ſolū fidei thopicæ:vt ſi pñs teſ articuli alicui:qui nūq̄ credidit non credet:ſed ſi aſſerant cre deret/& ad hoc vt credat oʒ ꝙ aſſentiat iſti:credo aſſerētē vera cem: iō vult hr̄e ꝙ ad gn̄anduʒ actū fidei theologicæ opʒ de ne ceſſitate hr̄e' pri⁹ aliquē actū fidei thopicæ:& hoc regulariter ita fit:& nō requirit actus fidei theologicæ qa eſſet ꝓceſſus i īfinitū

❡Secūda cōcluſio. Non pōt naturali rōne ꝓbari fidem infuſam ad credēdū fidei articulos eſſe neceſſariā. Ptʒ. poſ ſunt ſinguli ariculi credi ſine īfuſa:ergo īfuſa non ē ſimplr̄ neceſ ſaria:ergo non pōt euidenter ꝓbari ꝙ ſit neceſſaria. Ptʒ:ſit par uulus iudeus nutritus inter xp̄ianos: credet oīb⁹ quibus xp̄iani credūt:& tñ nō hʒ infuſam: ergo oībus quib⁹ credit cū īfuſa pōt credere abſqʒ infuſa:ergo non pōt ꝓbari ad credēdum articulos ꝙ ſit neceſſaria īfuſa. Alij doc. dicunt ꝙ nō credet firmiter:& ꝙ nō excludit oēm formidinē:& ꝙ tota firmitas eſt ab īfuſa:& non acq̄ſita:ſed expiētia videt ꝙ ita firmiter credet. — Scda concluſio.

❡Tertia cōcluſio. Fidē īfuſā poni ꝑter acquiſitā creditū eſt & expreſſum p ſcripturā. Ptʒ ad Ro. Sine fide impoſ ſibile ē placere deo:ſed certū eſt ꝙ ſine acq̄ſita ē poſſibile place re deo:qa puuli poſt baptiſmū placēt deo:& tñ &c. Patet etiam de adulto in prio cōuerſiōis actu:qui nō habet fidē acq̄ſitaʒ:er go ſine fide acquiſita:&c. — Tertia cōcluſio.

❡QVARTA Cōcluſio cōtra Tho. reſpectu oīʒ reſpectu quoꝝ ē īfuſa pōt eſſe acquiſita. Ptʒ reſpe ctu oīʒ illoꝝ pñt elici act⁹:& ex freq̄ntatōe illoꝝ gnāt hit⁹:ergo. — Q̄rta concluſio.

❡QVINTA. Diuerſoꝝ articuloꝝ diuerſæ ſūt fides acquiſitæ nō ſolū nūero/imo ſpecie diſtinctæ. Ptʒ: oīs articuli ſic ſe hn̄tes ꝙ aliqd repugnat vni quod non alteri diſtiguūt adinuicē:ſed ar ticli ſic ſe hn̄t:ergo illę fides acquiſitæ ſic ſe hn̄t. Dicit ergo Ga briel & capit ex OKā cōtra tho. apd eos qui dicunt poſuiſſe eſſe fidē acquiſitam: eo ꝙ illi habitus ſic ſe habent ꝙ aliquid vni for maliter repugnat:cui non repugnat formaliter aliud. Videtur ergo ꝙ ſit diſtinctio non ſolum numeralis/ ſed ſpecifica: ſed iſta ratio nō ē efficax:nā amor ſortis/& Platōis ſunt eiuſdem ſpeciei & iudicium quo iudico ſortem currere repugnat iſti quo iudico ſortem non currere. Non poteſt ergo in iſtis actibus aīæ ꝓbari p hoc ꝙ aliquid repugnat vni quod non alteri,ꝙ diſtinguūtur ſpe cie:quia reperitur inſtantia in qualitatibus intēſibilibus ſed nō ī qualitatibus remiſſibilibus. — Quita cōcluſio.

vltiacōcl'o ¶VLTIMA Concluſio eſt vnica fides infuſa quę inclinat ſcdꝫ diuerſi tatem diuerſarum opinionum prius tactarum.

Prīꝫdubiū ¶PRIMVM dubium:dictum eſt ꝙ per fidem acquiſitam homo pōt cuilꝫ ꝓpoſitioni aſſentire cui pōt per infu ſam:ad quid ergo ponitur infuſa? Reſpōdetur ꝙ poſtq̄ infuſa eſt a deo nobis data ꝙ non datur iutiliter aut ſine vtilitate fidei cui daꝛ:pfecta em̄ dei ſunt opa:& deus & natura nihil faciūt fruſtra. ergo ē vtilitas cū ſit habitus multo pfectior habitu fidei acqſitę imo pfectior habitu ſcientiæ acquiſitæ:deus em̄ infundit perfe ctiores qbuſcūqꝫ acquiſitis:eſt em̄ act⁹ primus ipſius potētiæ:ſi anima dicitur actus primus reſpectu actuum quos producit:ita habitus dicaꝛ actus primus reſpectu actuū ſequentium Sedavti litas/prior actus ē intēſior firmior/& certior q̄ produceretꝛ ex ſo lo habitu acquiſito.Nam qn̄ ꝓducitꝛ actus ab habente habitus infuſum ſimul cum acquiſito producitur itenſior/firmior/& cer tior:& in iſto nulla eſt difficultas

Secunduꝫ dubium. ¶Secūdo dubitatur per quid corrumpitur fides Poteſt primo q̄ri de ꝑditione acquiſitæ:ſecundo de infuſa.nam viſum eſt ꝙ infuſa a ſolo deo infunditꝛ in baptiſmo &virtute bo ni motiui.Q̄ꝫtum ad primum viſum eſt de corruptione habitu um acquiſitoruꝫ in gn̄ali.Eodemmodo dicendum de corruptio ne habitus fidei acquiſitæ . Nam habitus fidei acquiſitæ dicit Gabriel corrumpit ur per habitum contrariū:hoc tn̄ eſt falſum: quia non corrumpitur per hitum qui non eſt:quia qđ non eſt nō agit: neqꝫ corrumpit aliqd/neqꝫ corrumpit per habitum contra rium quando eſt:quia qn̄ hitus contrarius eſt:iam corruptus eſt habitus acquiſitus fidei: falſum eſt ergo ꝙ corrumpitꝛ effectiue per habitum contrarium:ſed per actus contrarios/ad quos incli nat ¶BREViter dico nūq̄ vnus habitus corrūpit effectiue ha bitum alterum:ſed actus gn̄atiuus vnius habitus corrumpit ef fectiue habitum contrarium. Dicit vlterius ꝙ per ceſſationem ab actu:ſed de hoc viſum eſt quid veritatis habeat:dico ꝙ cor rumpitur per actus contrarios ad quos inclinat . De infuſo cer tum eſt ꝙ infuſus ſtat cum habitu infidelitatis.in primo actu in fidelis conuertitur/& non corrumpitꝛ habitus.habet infuſum:er go compatiꝛ ſecum habitū infidelitatis acquiſitū:non corrumpi tur prio per illos habitus:ſed qūo ergo corrumpitur infuſ⁹ vtrū effectiue:ita ꝙ actus ille attingat corruptioneꝫ illius habitus:ſi cut corrumpitur frigus a calore. Vtrum ſimiliter corrumpitur habitus infuſus.Ocham in tertio quolibeto ſeptima q̄ōne dicit

Nūq̄ hit⁹ corrūpit habitum.

ꝙ poſſet probabiliter defenſari ꝙ ſic:ſcilicet ꝙ infuſ⁹ corrumpitur effectiue propter formalem repugnãtiam quam habet actus infidelitatis cum habitu infuſo.

Q:tum ad hoc dico ꝙ hoc non poteſt intelligi de quolibet actu īfideli:atisq; corrũpat habitum infuſum:patet ſic error ſiue pertinatia circa propoſitionem de fide non corrumpit habitum infuſum:& tñ error eſt infidelitas:ſecundo anteq̄ illa propoſitio eſſet de fide:error ille non repugnabat formaliter anteq̄ eſſet reuelata:non poteſt ergo defenſari ꝙ quilibet actus infidelitatis habeat formalem repugnantiam ad habitum infuſuȝ põt tñ defenſari probabiliter ꝙ actus īfidelitatis circa primariũ obiectum habet repugnantiam formalem ad habitum infuſuȝ: tenendo ergo ſimul probabiliter defenſari poteſt ꝙ inclinat immediate ad iſtud obiectum vt reuelatum eſt verum:ita ꝙ inclinatur illos actus mediante actu illius complexi. Et illud eſt obiectum formaliter aliorum actuum:quia eſt ratio propter quaȝ aliiſ obiectis aſſentimus. probabile eſt dicere ꝙ error primus repugnat formaliter fidei: ita ꝙ non qualitercunque reuelat deus/eſt verum ꝙ talis aſſenſus repugnat & corrumpit effectiue Nihilominus certior opinio eſt ꝙ corrumpitur habitus fidei infuſe a ſolo deo & demeritorie per actus infidelitatis. Et ratio eſt.habitus fidei infuſ⁹ nõ eſt producibilis ab actu aliquo:nec ab agente creato:ſed a ſolo deo ſicut creat charitatem & ſpem.Ita fidẽ infuſam:ideo a ſolo deo anichilabilis ẽ q̄admodũ & charitas Nam corrumpit deus:quia meremur ꝙ deſinat cõſeruare:ideo non corrumpitur habitus infuſus effectiue ab actu infidelitatis propter formalem repugnantiam:& eſt opinio probabilior.Sȝ videndum eſt vtrum quilibet actus infidelitatis ſit demeritori⁹ talis corruptionis videtur ꝙ non:quia eſt aliquis venialis & non poteſt dici ꝙ corrumpatur fides per veniale quia bene ſequitur corrũpitur fides in ſtatu vie:& de lege/ergo & charitas patȝ ſine fide impoſſibile eſt placere deo:ergo non quilibet actus infidelitatis demeritorie corrumpit fidem infuſam. Dico ſecundo non per quelibet actuȝ infidelitatis mortaliter deperditur habitus infuſus:quia infidelis non ptinax cũ non ſit hereticus cum careat pertinacia non perdit fidem infuſam:ſed aliquis ſine pertinatia peccat mortaliter peccato infidelitatis/ergo nõ qcũqȝ eſt infidelis circa primarium obiectum fidei deliberate perdit infuſam:qcunqȝ ei aſſentit ꝙ non quicquid cõtinet vel credit eccl̄ia

Q: nõ qlȝ act⁹ īfidelitatis corrũpat hītum

Bona difficultas.

Qñ qs perdit fidẽ īfuſam.

eſt verum.vel non quicquid eſt reuelatum a deo eſt verum talis eſt hereticus:quia nullomodo poteſt corrigi per illum modum ſed ſi aliquis qui non eſt infidelis circa obiectum primarium cre= dat ꝙ oē reuelatū a deo ē verum:& ꝙ cōtinetur in ſacris lr̄is eſt verꝫ.tñ ē īfidel̄ circa aliqđ pticular̄ reuelatū:credit vt puta huic de liberate dies iudicij nō erit vīcibiliter:qa credit ꝙ nō ſit reuela= tū & credit ꝙ non eſt peccatū mortale peccat cū ignorātia vici= bilis non excuſet:& tñ ille non perdit fidem / ergo non quodli= bet mortale infidelitatis eſt demeritorium corruptionis habitꝰ fidei.Dicunt doc.in iſta materia.Solum peccatum infidelitatis quod eſt hereſis eſt demeritoriū perditionis habitus fidei infuſe: patet quicunq; peccat peccato hereſis habet diſſenſum forma= liter vel virtualiter obiecti priarij & formalis fidei infuſe:ſed p quemcunqꝫ actum infidelitatis circa primarium obiectum perdi tur infuſa:& probabiliter ſecundum aliquos propter ſormalem repugnātiā.ſecūdū vero omnes demeritorie/ergo quicunqꝫ pec= cat per hereſim:id eſt habens pertinatiam adiunctam perdit ī= fuſam:patet maior Actus hereſis duo importat primo errorem intellectus & ſecundo actū voluntatis contumacis .non ei dicor hereticē ſolūqa credo ꝙ antichriſtꝰ nō erit:ſꝫ credo ꝙ nō erit & cum hoc nolem credere/q̄uis oſtenditur mihi cōtentum in ſacris litteris:& ſic habeo formaliter vel virtualiter diſſenſum circa il= lud quod eſt oppoſitum primo obiecto formali.

Quid ſit p tinatia. Quid autem ſit pertinacia:dico ꝙ nihil aliud eſt q̄ diſſenſus.Reſolutio p omne peccatū hereſis adminus demeri torie perditur habitus fidei.Vtrum ſoluꝫ per actus erroneos cir ca oba credibilia pdatur demeritorie vt puta p aſſenſuꝫ vel diſ= ſenſum circa propoſitiones que ſunt de fide :patet ꝙ non.dicit

augustinꝰ. Auguſtinus dubius in fide infidelis eſt : ergo per dubietatem que non eſt aſſenſus vel diſſenſus:ſed carentia vtriuſqꝫ perditur fides.

Q:tum ad hoc dico primo.poteſt perdi fides ſine

Quid ſit hereticus. quocunqꝫ aſſenſu propoſitionis oppoſite propo ſitioni de fide vel ſine quocunqꝫ diſſenſu propoſitionis de fide:& hoc propter auctoritatem.dubius in fide infidelis eſt.Ocham dicit ꝙ hereti cus eſt pertinaciter dubitans vel errans:certum eſt ꝙ ſortes non poteſt cogi ad credendum ꝙ deus eſt trinus & vnus:nec neceſſi=

tari ad iſta credendum:ſed cũ credit hoc libere credit:poteſt ergo ſuſpendere actum quo credit ꝙ deus eſt trinus & vnus. q̃uis non credat oppoſitum nec credat nec diſſenſiat ſiue diſcedat dicitur dubius:illi dubitationi poteſt iungi pertinatia quemadmodum errori & habeat propoſitum nõ credendi:ſed ſemper dubitandi:q̃uis ei oñderetur reuelatum.illud dubium eſt ita hereſis ſicut aſſenſus cõtradictorij:quia eſt dubitans cum ptinatia ſine ergo quocũq; errore q̃ ſit diſſẽſus ꝓpoſitiõis de fide vł aſſenſus contrarij vel contradictorij per dubium iuncta contumatia perditur fides.per dubiũ.ſ. quod eſt carentia cum aduertentia ergo aliquis poteſt perdere infuſam & aſſentire quibuſcunq; articulis firmiter & firmiſſime demeritorie ratio ẽ ſicut dicit Tho.

¶Nam ſi aduceretur mihi demonſtratio ad vnum articulum fidei euidenter:nihilominus remanet in me voluntas per quam ſum paratus aſſentire:q̃uis non adduceretur demonſtratio:remanet meritum fidei quod non erat in actu intellectus:ſed volũtatis/ergo eodem modo ſit ſortes qui credit firmiſſime alicui ꝓpoſitioni de fide:ſed per demonſtrationem:& habet propoſitũ ꝙ nunq̃ vellet aſſentire tali ꝓpoſitiõi:q̃uis oſtẽderetur in ſacris litteris niſi cogeretur per demonſtrationeꝫ in illo eſt demerituꝫ hereſis quia remanet actus voluntatis que eſt in heretico ratione cuius actus voluntatis eſt omne demerituꝫ/ergo ſtat ꝙ aſſentiat cuilibet articulo.&c.

Reſolutio eſt nunq̃ perditur fides infuſa ĩ aliquo niſi per demeritum hereſis. Nam in quocunq; eſt demeritum hereſis perditur infuſa ſi ſit dubium vel ſit certitudo niſi coartatus ratione nult credere/perditur infuſa. Qñ pdit̃ fides infuſa.

Difficultas dicis ꝙ dubius in fide eſt infidelis vi/detur ergo ꝙ omnis dubitatio circa propoſitionem de fide eſt peccatum:que eſt difficultas ſatis cõis.certum eſt:ꝙ non teneor pro quolibet tempore credere ꝙ deus eſt trinus & vnus/ergo ſi pro tempore aduertam ꝙ deus eſt trinus & vnus.& non aſſentiam neq; diſſentiam ſum dubius/ergo non quelibet dubitatio propoſitionis de fide eſt peccatum.ꝙ non pecceꝫ nec aſſentiendo nec diſſentiendo patet:quia nõ eſt preceptũ datum credere/ergo ſi non credat pro tempore quo non tenetur non peccat.

Dubitare ei ē appħē dere ſine aſſenſu vel diſſenſu.

Dicunt doc. omnis aduertens & non aſſentiens dicitur dubius. Contra non pro quolibet tempore credere tenetur: verum eſt: ſed pro omni tempore quo aduertit teneť credere: quia cum addo ꝙ aduertam non ſtat ꝙ ſit tempus in quo nō teneor credere ſicut dicit bonauentura.

Argumentum cōtra bonauenturam.

Contra ergo pro omni tempore quo aduerto circa deum teneor illum diligere: circa peccatum teneor deteſtari: quod videtur rigoroſuȝ. poſſet dici ꝙ non omnis dubietas eſt peccatum niſi pro tēpore quo teneor credere. illa ei dubietas q̄ non dicit niſi carentiam aſſenſus & diſſenſus non eſt peccatum niſi ꝓ tempore quo teneor credere: vtrunqȝ tamen poſſet deffenſari.

Cur fides dicať informis.

Dubitatur tertio: ſi fides informis eſt donum dei quař diciť informis? Dico ꝙ ex eo qa caret charitate quādo. n. aliquis eſt in mortali non eſt infidelis: ſed hēt fidem informem.

an fides acquiſita ſit virtus moralis.

Dubitatur quarto. vtrum acquiſita ſit virtus moralis respondetur: poteſt capi virtus moralis large vt tantum valet ſicut per morem: id eſt conſuetudinem acquiſita: illo modo fides ē virtus moralis. ſcđo poteſt vocari virtus moralis. i. acqſita per actus liberos. & duplices ſunt actus liberi. Quidam eliciti: quidam vero imperati: & certum eſt ꝙ fides acquiſita non eſt actus elicitus: quia eſt actus intellectus: ſed imperatur a voluntate: quia nullꝰ credere poteſt niſi volens. difficultas ē ſit ſortes habens infuſam: & cum hoc acquiſitam preſentatur ſorti aliquod credibile. ſ. deꝰ ē trinꝰ & vnꝰ credit propter malū finem: vtrum ille aſſenſus effectiue ſit ab infuſa. certum eſt ꝙ eſt eiuſdē ſpeciei ſpecialiſſime ſicut aſſenſus qui imperatur a volitione bona: quia ille actus habet pro obiecto ſolo hoc. deus eſt trinus & vnus: ſi ſit eiuſdem ſpeciei: ergo infuſa concurrit immediate ad peccatum quod videtur falſum: quia deus dicitur ſpecialiter concurrere ad omnes actus qui procedunt a fide infuſa. Non eſt difficultas habitus acquiſitus concurrit ad illum: quia non eſt incōueniens ꝙ virtus intellectualis concurrat ad virtutem moraleȝ. Sed de habitu infuſo videť difficultas ꝙ nō concurrat ad actū q eſt peccatum moraliter: quia non concurrit niſi tanq̄ inſtrumentum dei: deus non concurrit ſpecialiter ad peccata/ ergo videtur ꝙ infuſa non concurrat.

Deꝰ ad actus fidei infuſe ſpaľr concurrit.

Qȝtum ad hoc dico ꝙ non cōcurrit. & videtur michi probabilius: ratio. quia ad illum actuȝ non concurrit deus cū

ſpeciali motione: & ille actus non concurrit niſi cum ſpeciali motiuo.

Dubitatur vltimo. vtrum fides formata & infor/mis ſint eiuſdem ſpeciei: dico ꝙ ſic immo forte eadeꝫ numero. Poſſet eſſe difficultas de Augmẽtatõe īfuſe. certum eſt ꝙ non p omnem actum meritoriuꝫ ſicut charitas augetur effectiue ſed meritorie. Dico ꝙ per ſolos actus iſte tres virtutes infuſe ſic ſe habent ꝙ augentur meritorie videlꝫ per ſuos actus. nam niſi eli ciam actum ſpei non augetur ſpes. quencunqꝫ actum meritoriũ eliciam ſi non eliciam actum fidei non augetur habitus fidei. ſed omnis actus meritorius eſt actus charitatis. Ideo per omnem ac tum meritorium augetur charitas. — Vltimum dubium.

¶ Diſtinctio vigeſimaquarta.

VISVM eſt de fide q̃tum ad eius eſſenti/am & de eius inclinatiõe & corruptione. Iam quero de compatibilitate fidei cum ſcientia: vnde ſcientia vnomõ poteſt capi vt diſtĩguitur contra fidem & opi nionem pro quolibet aſſenſu certo & euidenti ſi eſt propoſitio/nis per ſe note ſiue contingentis ſiue neceſſarie & ita debet ca/pi in propoſito q̃uis multe propoſitiones credentur que contin/gentes large: id eſt cognoſcibiles euidenter ſunt. Sed ſtricte ſcientia nihil alid eſt q̃ noticia adheſiua propoſitionis neceſſa/rie per demonſtrationem acquiſita: dicitur adheſiua ad excludẽ dum apprehenſiuam. dicitur neceſſaria ad excludendum contĩ/gẽtes acquiſitas per demonſtrationeꝫ. Ocham dicit acquiſita. i. acquiſibilis: quia poteſt ꝙ ea que acquiritur per experientiã ſit eiuſdem ſpeciei cum illa que acquiritur per demonſtrationem differũt ei inter ſe actus credẽdi & actus euidens circa eandẽ ꝑ poſitionem. nam actus credendi eſt firmior circa illam propoſi/tionem q̃ ſit noticia euidens. ſed repugnat formaliter actus cre dendi & actus euidentie. Vnde doc. regulariter diffiniunt euidẽ tiam & capiunt ex Ocham in. q. prima prologi.

De cõpa/tibilitate. fidei & ſcie

Quid ſcia proprie.

Euidentia eſt aſſenſus verus certus natus pro/duci ex ſola ſimplici terminorũ noticia mediate vel immedia/te & ſicut habet Ochã in ſecundo ſententiarũ. q. vigeſimaquar/ta & quinta circa finem: non poteſt imaginari ꝙ producatur ali/quis aſſenſus niſi aliquo iſtorũ modorum in generali: primo ex ſola terminorum propoſitionis apprehenſiue ſiue noticia incõ/plexa cum aduertentia circa cõplexuꝫ. ſecundo non ex ſola ter/

Quid euidentia.

minorum noticia:ſed etiam ex terminorum noticia cum apprehēſiōe ſil': apprehenſio enī ē vna cauſa partialis cum aliquibus aſſenſib⁹ prioribus vel ex termīorū noticia apphenſiua cum imperio voluntatis.ſecundo habita ſola terminorum noticia:& cū cognitione apprehenſiua non cauſatur:ſed cauſatur ex illa terminorum incomplexa noticia cum compoſitione:& aliquib⁹ aſſenſibus prioribus propoſitionum applicatarū in cōſequētia bona:tertio nec hoc nec ſecundomodo:ſed ex terminoruʒ noticia cū imperio volūtatis:primomō cauſatur noticia iudicatiua ex ſimplici terminorum noticia:& hoc dupliciter vel ex qualicunqʒ terminorum noticia:ſcilicet tam intuitiua q̄ abſtractiua:& ſic eſt ꝑ ſe nota:vel ex ſola intuitiua:& tunc illa propoſitio non eſt per ſe nota:exemplum primi:ſi formem iſtam mentalem ſortes eſt vl' non eſt.ſufficit qualiſcunqʒ noticia terminorum ſiue intuitiua ſiue abſtractiua:ſed ſi formem mentaleʒ iſtius ſortes eſt.& habeā ſolam abſtractiuam ſortis non iudico ita eſſe:ſed ſi habeam intuitiuam ſiue diſcurſum iudico ſortem eſſe.exemplum ſecundi vt ſunt noticie adheſiue concluſionum geometricarum ſcibiliū Nam propoſitione iſta preſentata ſorti.omnis triangul⁹ habet tres angulos equales duobus rectis.ſortes eſt neuter nec aſſentit nec diſſentit:qa ad cauſandum illius aſſenſuʒ non ſufficiunt terminorum apprehenſiue noticie:ſed quando applicantur aſſenſus aliarum propoſitionum ex quibus videt illam ſequi ab illis:aſſenſibus cauſatur noticia naturaliter illius concluſionis.Secūdo ſupponendum ꝙ quelibet noticia euidens adheſiua que cauſat̄ ſecundomodo cauſatur mediate vel immediate ex aliqua adheſiua que cauſatur primomodo:ratio eſt cum non ſit ip roceſſus in infinitum in adheſiuis & ita cauſatur ex aliqua adheſiua:querit̄ ergo quomodo cauſatur illa adheſiua ex q̄ cauſatur iſta:vel cauſatur primomodo vel ſecundomodo:ſi primomō habeo propoſitum:ſi ſecundomodo/ergo cauſatur ex aliqua alia iudicatiua ꝑcedente ſaltem natura:nam quero iterum de illa precedenti vl' cauſatur primomodo vel ſecundomodo:& ſic erit proceſſus in infinitum/vel tandem reſoluetur in aliquem que cauſatur per ſimplicē termīoruʒ noticiam.Omnis eī noticia euidens que cauſat̄ ex prioribus adheſiuis reſoluitur vltimate in aliquem cauſataʒ ex ſimplici terminoꝝ incomplexa noticia:dicit ergo Ocham:euidentia eſt aſſenſus firmus natus cauſari mediate vel immediate ex ſola terminorū incōplexa noticia.Euidentia ergo nihil aliud

De ꝓductione aſſenſuum.

eſt q̃ noticia certa & firma nata cauſari .&c. Sed ineuidentia eſt noticia certa: & ſic conuenit cum euidentia in hoc ꝙ eſt noticia certa: ſed quia non eſt nata cauſari ſufficienter nec mediate nec immediate ex ſola terminorum incomplexa noticia: ſed ad eius cauſationem reqrit de neceſſitate imperium volũtatis: & ſic patet differentia inter euidentiam & ineuidentiã: & ꝙ ad actũ credendi ſemper requirit imperium voluntatis. Dña iter euidẽtiã & ieuidẽtiaꝫ

Dicit holcot ꝙ aſſenſus fidei naturaliter cauſatur ita ꝙ homo non poteſt non aſſentire adductis motiuis ſed in hoc non ſto. & Hugolinus dicit illam ſapere hereſim. Ocham videtur dicere ꝙ per ſolum imperium voluntatis cum apphẽtiõe terminorum cauſatur aſſenſus fidei & impugnatur a Gabri. Nã propoſita propoſitione neutra ex terminis: nec aſſentio nec diſſentio. nõ eſt ei in mea poteſtate opinari niſi applicetur motiuũ: ergo a fortiori non eſt in mea poteſtate formaliter aſſentire: qa multo plus eſt firmiter aſſentire q̃ opinari: poſſumus enim imaginari cum volumus: ſed non opinari: non eſt enĩ in mea poteſtate iudicare ꝙ aſtra ſunt paria: vel ꝙ rex ambulat / ergo nec firmiter aſſentire: quia eſt in ſe neutra & nullum habeo motiuum ad illam: immo oppoſito dato ſequitur hec concluſio ꝙ eſt in mea poteſtate data quacunqꝫ propoſitione mihi dubia illã aſſerere abſqꝫ mendacio: patet. eſt in mea poteſtate iudicare ꝙ ita eſt: & ita iudicando & aſſerendo non mentior illo dato: ſed hoc eſt falſuꝫ ergo videtur difficile ꝙ per ſolum imperium voluntatis cauſetur actus credendi cum ſimplici apprehenſione abſqꝫ motiuo. Holcot opinio reprobata.

Propterea dicunt omnes alii ad actum credendi ſiue fidei non ſufficit ſimplex apprehenſio: quia ſi hoc ſufficeret eſſet per ſe nota: & ſic non eſſet credita. nec ſufficit motiuuꝫ quia illius motiui antecedens eſt opinatum ſolum: & tunc non ſufficit cauſare niſi opinionem: quia concluſio ſemper ſequitur qualitatem debiliorem premiſſarum ſi ſit euidens / ergo cauſat euidentiam. Si dicas ꝙ eſt creditũ: quero per quid eſt creditũ & ſic oportet de neceſſitate dicere ꝙ ad primum actum credendi non ſufficit motiuum nec ſimplex apprehenſio. de tertio ſufficit imperium voluntatis. Que ſufficiũt ad actũ credendi & q̃ non

¶ Sed quarto dicunt cum motiuo thopico requiritur imperium voluntatis:& credo ꝙ iſta opinio ſit melior: & ſic oportet de neceſſitate ꝙ prim⁹ act⁹ fidei cauſet a duobus ſcilicet a motiuo qđ de ſe cāret opinionē ꝓpōnis primo credite ꝙ non ſufficit cauſare certitudinem:& ideo de neceſſitate requiritur aliud:ſcilicet pia affectio ſiue imperium voluntatis quod idem eſt. reſolutio quandocunq; hētur motiuum thopicum ſi cum illo ſuperueniat imperium quo volo firmiter aſſentire ab illis duobus cauſatur aſſenſus firm⁹ fidei & ſic act⁹ fidei cauſatur ab imperio voluntatis & a motiuo thopico quod de ſe cauſaret opinionem.

Pia affectio ē volūtatis imperium

difficultas

Sūt hic difficultates:nam implicat aſſentire eidē firmiter & formidoloſe:ſed aſſenſus opinatiuus eſt cauſa naturalis aſſenſus formidoloſi/ergo nullomodo eſt cauſa aſſenſus certi quia potentie naturales non valent ad oppoſita: nam nulla cauſa pure naturalis que immediate producit calorem poteſt producere frigus ſed illud motiuum naturaliter producit opinionem/ergo non poteſt producere certitudinem.

Soluitur.

Diſtinguo iſtam cauſa naturalis non poteſt ad oppoſita vel cū adiutorio & ſic nego. vl' ſine adiutorio cōcedo. Non eſt ei incōueniens ꝙ eadē cauſa naturalis cū diuerſis adiutorijs producat effectus contrarios vt noticia intuitiua cum preſentia obiecti cauſat iudicium & naturaliter producit aſſenſū huius:hoc eſt/& ſi obiectum non eſſet/cauſaret aſſenſum contrarium. Ideo non inconuenit ꝙ eadem cauſa pure naturalis ad vnum effectum cōcurrat & cum alijs vel cum altera cā ad contrarium.

Cā naturalis cum diuerſis iſtrumētis pōt in cōtraria vt forma ſubſtantialis aque.

Replicat̃.

Contra ergo aliqua cauſa de per ſe cōcurrit ad corruptionem ſui effectus naturalis:hoc videtur falſū qa omnis naturalis cauſa conſeruat ſuum effectum de per ſe:patet. ſit ſortes cui preſentetur propoſitio neutra/adducto motiuo thopico aſſētit formidoloſe:ſi ei nō habeat imperiū ab illo naturaliter cāt̃ aſſenſus opinatiuus: & ſi velit firmiter credere corrumpitur/& introducitur aſſenſus certus. Tunc arguitur ab eiſdem corrumpit̃ iſte aſſenſus a quibus cauſabatur aſſenſus contrarius:ſed ab illo motiuo cauſatur ꝑtialiter aſſenſus contrarius/ergo ab illo motiuo de per ſe corrumpitur:ſed aſſenſus prior erat effectus de per ſe motiui thopici/ergo cauſa naturalis de per ſe corrumpit effectum quē producit de per ſe.

❡Dico ꝙ non eſt inconueniens ꝙ corrumpaꝛ effectꝰ a ſua cauſa ſupueniēte altera cauſa: cum ergo imperium cū motiuo ſint cauſa totalis aſſenſus certi erunt cauſa corruptionis contrarij. Dicis ꝙ ab illo argumēto thopico cum imperio cauſaꝛ aſſenſus firmus: ergo erit in ptāte voluntatis nec aſſentire nec diſſentire, Patet. ſit ſortes cui ad ꝑpoſitionē de ſe neutrā adduciꝛ motiuū ſi non ponat impedimentū naturale opinaꝛ illud quod erat priꝰ neutrū eſt: & in ptāte eius ne ꝑducatur actus opinatiuus concluſionis ab illa cauſa naturali: & ſtante tali impedimento eſt i ptāte eius non ponere aſſenſum firmum: quia libere ponit: ergo eſt in ptāte eius facere ꝙ nullo modo aſſentiat cōcluſioni: ergo pōt facere ꝙ non opinetur: & pōt facere ꝙ non credat. Ptʒ ſic ſortes pōt nole opinari: q̄uis nolit credere hoc eſt certū: ſʒ ſic eſt ꝙ illd nole (videꝛ eſſe poſtq̄ p impium voluntatis pōt impedire effectū naturaleʒ argumenti thopici) videꝛ eſſe cā ſufficiens ne ꝑducaꝛ effectus argumēti thopici. i. aſſenſus opinatiuꝰ: ergo pōt adhuc ſtare neuter: & tn̄ videꝛ falſum: quia dicit Ariſto. non pōt eſſe aſſenſus maioris & minoris quin cauſeꝛ aſſenſus concluſionis: implicat aſſentire ātcedēti & conſeq̄ntię: & non aſſentire conſeq̄nti: naʒ bn̄ ſequitur: iſte aſſentit ꝙ āns ſit verum: & ꝙ conſeq̄ntia ſit bona: & ꝙ āns non pōt eſſe verum in conſeq̄ntia bona ſine cōſeq̄nte: ergo aſſentit conſeq̄nti. ❡Difficultas eſt poſt q̄ impedit ꝙ non poniꝛ actus opinādi: An pōt impedire ꝙ non ponaꝛ actus opinandi non ponendo actum credendi. Ariſto. primo poſte.

❡Et ſemper viſum eſt mihi quicquid dicat De Aliaco ꝙ non pōt aſſentire antecedenti & bonitati cōſeq̄ntiæ: qn aſſentiat conſeq̄nti. ❡Ad probationem pōt hr̄e nole: dico ꝙ illud nole non eſt ſufficiens impedimentum: quia non eſt ſufficiēs cauſa ad ponenduʒ effectū contrarium: non eſt em̄ ſufficiens impedimentum ad impediendum effectum quem iſta cauſa naturalis ꝑducet: & ſic q̄uis non velit credere: tamen opinabitur. Doctor cōtra De Aliaco.

❡Vltra queritur Vtrum talis actus opinandi ſit peccatuʒ. Exēplum Iudęis propoſita iſta ꝑpoſitione iſte homo eſt deus: erat eis de ſe neutra: ſed habitis ratiōibus ꝙ erat deus quia non poterat talia facere niſi eſſʒ deus. niſus argumētis thopicis inducere eos ad fidē. Iſta argumenta gn̄aſſent opi. naturaliter & ſic credidiſſent. Quæritur ergo Vtrum talis opinio quam iſta argumenta genuiſſent fuiſſet peccatum. videtur ꝙ ſic: quia Dubium.

omnis actus contrarius actui ad quem pro tunc obligor (quia nõ poſſum ſimul habere contraria) eſt peccatum: ſed iſte eſt huiuſmodi: quia obligor ad actum credendi: ergo.

Argumētū ℂOPPOSITVM Tamen arguitur. Nullus actus qui cauſatur pure naturaliter a cauſa pure naturali ad quã nullomodo concurrit voluntas eſt peccatum: ad actum opinatiuum non concurrit voluntas: imo producitur a ſolo motiuo cum intellectu quę ſunt cauſæ pure naturales: ergo videtur ꝙ talis actus opinandi non ſit peccatū. Dico ꝙ eſt peccatū: eſt enĩ dubietas ĩ fide non priuatiua/ſed poſitiua: nam opinio vocatur dubietas: & quęlibet illarum peccatum eſt.

Solutio. Et cum arguitur. Ille effectus pure naturaliter cauſatur a motiuo: & ab intellectu: ergo non eſt peccatum: verum eſt intrinſece: ſed non extrinſece: quia voluntas tenetur impedire productionem illius actus per actum ſuum: quia tenetur velle credere: & per illum actum quo vellet credere ĩpediret ne producetur talis actus/omiſſio illius actꝰ voluntatis quę eſt libera: eſt immediate peccatum: & ille actus eſt malus & peccatum denominatione extrinſeca/id eſt omiſſione voluntatis: & ſic eſt peccatum inquantum voluntas omittit impedire ne producatur.

ℂConſequenter quando quæritur de obiecto fidei poteſt quęri de acquiſito vel de infuſo. Vnde loquendo de acquiſito idem eſt obiectum actus & habitus: & diuerſi articuli ſunt diuerſa obiecta diuerſorum habituum acquiſitorum.

ℂSI Loquamur de obiecto fidei infuſæ: reſpondeo ſecundum duplicem opinionem tenendo ꝙ immediate inclinet ad vnum/habet vnum obiectum: & tenendo ꝙ ĩmediate inclinet ad omnes actus/habet multa obiecta.

ℂTertio notandū. non obligamur ſolum ad credendum propoſitiones neceſſarias: ſed contingẽtes: vnde accedentem ad deum oportet credere ꝙ iſta eſt neceſſaria deus eſt: & tamen oportet credere ꝙ deus eſt: ſed iſta eſt contingens. Omnis propoſitio de deo in ordine ad actus & effectus exteriores eſt contingens. Vnde ſub fide non ſolum cadit propoſitio neceſſaria/ſed etiam contingens: & ſic ſub fide cadunt multæ propoſitiones non ſcibiles. ℂET CVM quęritur Vtrum reſpectu eiuſdem reſpectu cuius eſt fides poſſet eſſe ſcientia: & capiẽ ſci-

entia large:ſcilicet tam pro ſciētia euidenti q̄ pro illa quę acquiritur per demonſtrationem:vnde

¶Sit prima concluſio.

Reſpectu aliquorum credibilium poteſt eſſe ſciētia:& in beatis & in viatoribus:quorundam tamen apud beatos quorundam nec apud iſtos:nec apud illos.Patet: iſta ꝓpō deꝰ ē eſt vnum credibile : ſicut patet per Paulum accedentem ad deum Oportet credere ꝙ deus eſt : & tamen de illa propoſitione Et viatores & beati poſſunt habere ſcientiam:de beatis notum eſt:de viatoribus.Patet:illa poteſt demonſtrari deus eſt.Philoſophus eñ niſus eſt demonſtrare. Pria cōclō

Eſt difficultas apud auctores vtrū ꝓceſſus philoſophi fuerit demonſtratiuus cum nitebatur probare ꝙ eſt vna cauſa mouēs non mota:ſed de hoc alias. De hoc vide viij.phiſicorum. ¶Difficultas cir ca hoc Vtrum iſta propoſitio deus eſt ſit de fide tenendo ſaltem ꝙ infuſa habet vnum obiectum primariū: ſicut fuit probabiliter defenſatum. Et ꝙ non inclinat ad actus circa alia obiecta niſi mediante actu obiecti primarij. Illud complexum deus eſt non eſt obiectum primariū:quia apud eos eſt iſtud Omne reuelatum a deo eſt verum:nec eſt obiectum ſecundarium:quia aſſenſus huius deus eſt prȩſupponitur:& eſt prior q̄ ſit aſſenſus primarij obiecti. Patet . Nullus poteſt aſſentire ꝙ omne reuelatum a deo eſt verum niſi crediderit deum eſſe tanq̄ vnum prȩſuppoſitum Ergo cum aſſenſus ille ſit prior aſſenſu illius propoſitionis quæ aſſumitur pro obiecto primario fides infuſa non inclinat ad illuꝫ aſſenſum:ergo nullomodo eſſet de fide apud illam opinionem.

¶Breuiter dicendū ꝙ iſta deus eſt:nō eſt vnus articulus fidei:ſed eſt vnum prȩſuppoſitum in fide:& vna maxima quę prȩſupponitur anteq̄ habeatur fides.Dicit Thomas.Multæ ſunt propoſitiones in aliqua ſcientia:quę non pertinent ad illam:imo præſupponūtur:ita oporteret dicere ꝙ deus eſt/eſſet vnum prȩſuppoſitum:quia nullus poteſt aſſentire ꝙ deus ſit ex eo ꝙ aſſentit deum eſſe veracem:quia prius de neceſſitate debꝫ aſſentire ꝙ deus eſt: q̄ ꝙ credat deum eſſe veracem:vel ꝙ omne reuelatum a deo eſt verum. Iſta ꝓpoſitio deꝰ eſt non ē fidei articulus.

Secundapars concluſionis pt;.Capio iſtam deus ē trinus & vn⁹ quam format viator:& ſupponendum eſt ꝙ omnem conceptū quem formamus de deo:comprehenſorpoteſt ſimilem formare:ſed preter iſtos quos formamus comprehenſor format incomplexum & diſtinctū conceptum dei:quem non poſſumus formare. ¶HOC Suppoſito ſic arguitur. Illa propoſitio eſt neceſſaria deus eſt:certū eſt:&non eſt per ſe nota:ergo eſt cognoſcibilis ex aliqua alia priore:quia omnis propoſitio neceſſaria vel eſt immediate vel mediata: ſi immediata eſt vnum principium:ſi mediata eſt ſemper cognoſcibilis &deducib ilis ex altera immediata:vt patet ex Ariſtotele primo poſteriorum:cū non ſit ergo immediata:ergo eſt demonſtrabilis:ſed ſic eſt ꝙ omnis illa mentalis vltimata quam formant beati de iſta deus eſt:eſt per ſe nota: ita ꝙ ad aſſentiendum certitudinaliter ꝙ deus eſt:ſufficit habere diſtinctam noticiam dei:ſiue intuitiua;:qualem habent beati:ſiue abſtractiuā:qualem habuit Paulus poſt raptum: & Adā in ſtatu innocētiæ:quia habuit ſpecies cōcreatas.eſt etiā euidēs & per ſe notū demonibus deū eē:illa eñ ꝓpoſitio deus eſt:beatis ex terminis eſt per ſe nota:& ita dicerent de iſta quā formant beati deus eſt trinus &vnus.illa ergo eſt per ſe nota:& ſub ſubiecto ſubſumi poſſ; minor extrēitas:& diſcurſ⁹ tūc demōſtratiu⁹ ē talis.Omñe.a.eſt trinum & vnum:eſt per ſe nota:ita ꝙ.a.ſit noticia diſtincta dei:&.b.eſt ens ſummū in entibus:iſta eſt per ſe nota:& iſta minor eſt etiā nota:omne.b.eſt.a.q̄uis non ſit per ſe nota:ſequitur ſyllogiſtice:ergo omne.b.eſt trinum & vnum. Et ſic iſta concluſio eſt neceſſaria deducibilis ex alijs immediatiorib⁹ q̄ ſit illa propoſitio deus eſt : eſt ergo demonſtrabilis apud beatos: & non apud viatores/ cum non poſſint habere medium per quod demonſtraretur : puta noticiam ſimplicem & incomplexam dei:ergo ſecunda pars concluſionis vera. ſi tñ de⁹ cōmunicaret ſupernaturaliter illud medium viatori : tunc illi eſſet demonſtrabilis ſicut beato.

Q; iſta ꝓpō deus ē nō ſit per ſe nota.

Aduerte ad hoc.

¶Secunda Concluſio.

Scđa concluſio.

HABITVS Fidei infuſus poteſt ſtare in eo de reſpectu eiuſdem credibilis cum actu ſcientiæ & claræ viſionis:patet. Paulus habuit habitum fidei: & tamen poſt raptum erat Paulo euidens deum eſſe: & in raptu ſcilicet noticia intuitiua:& poſt raptum per noticiam abſtractiua;:& tamen non perdidit infuſam.

Etiam multi articuli fuerunt euidentes apoſtolis: ſicut articuli de morte: ergo fides habitualis reſpectu eiuſdez ē compoſſibilis claræ viſioni actuali ſiue ſciētiæ ſiue euidētiæ.

¶ Tertia concluſio. In eodem poteſt ſtare infuſa cum ſciētia p demomſtratioē acquiſita. Ptz: in eodē pōt ſtare infuſa cum habitu ſciētifico. nā infuſa nec repugnat actui nec habitui ſcientifico. ¶ Quarta codcluſio.

Teria concluſio. Q̄ fides cū ſcia ſtare poſſit.

Reſpectu eiuſdem obiecti non poteſt ſtare habitus ſciētificus cum fide acquiſita habituali. Patz: omnes habitus acquiſiti ſiue naturaliter producti ſic ſe habētes q̄ eorum actus repugnant: etiam habitus repugnant: ſz actus ſciētificus & actus fidei repugnant reſpectu eiuſdē obiecti: ergo habitus qui cauſātur ex illis actibus repugnāt. Maior pz: non pōt aliter probari repugnantia habituum iuſticiæ & iniuſticiæ: niſi quia actus repugnant: ſed actus credēdi & ſciēdi circa idē repugnant. Ptz: bn̄ ſequitur. Habeo actum ſciendi reſpectu .a. obiecti: ergo illud ē mihi euidēter notum: & bn̄ ſequitur. habeo actum credēdi: ergo illud ē ineuidenter notum: & illa repugnant.

q̄rta cōcl'o

¶ Circa hanc partem dicunt aliqui q̄ actus ſciendi & credēdi ſtant ſimul. verum eſt q̄ eſt impoſſibile q̄ idem obiectum ſit mihi euidēter notum & ineuidēter p idē medium: ſed non ē impoſſibile q̄ idē obiectum ſit euidēter notum p vnam rationē: & ineuidēter p alterā: nā ad idē obiectum poſſunt adduci duo media: ad vnū demōſtratio & ad aliud auctoritas dei: & hoc eēt difficile impugnare: nichilominus tenemus oppoſitum: q̄ ſi adduceretur mediū euidēs: illud ineuidēs nihil cauſat. Hoc tenz Thomas & Bonauentura. habemus ergo q̄ infuſa nō repugnat actui: nec habitui ſciētifico: ſed acquiſita actualis repugnat.

Quorūdā opinio.

¶ SED apparētię in oppoſitum q̄tum ad habitus probando q̄ non repugnant. ſit ſortes habēs acquiſitam alicuius articuli multum intēſā: ille articulus nunc de nouo efficit̄ euidēs propter noticiam intuitiuam quam hz de re de qua ē articulus: vel propter medium demonſtrationis: & ſuppōitur q̄ efficitur euidēs propter intuitiuam obiecti: ſicut in Paulo poſt raptū credebat habitu acquiſito deum eē trinum & vnuz: & in raptu vidit clare deum: & cognouit deum eē trinum & vnum euidēter. Tunc arguit̄ ſic. Poſtq̄ trāſiuit intuitiua & pręſētatur idem articulus: non credit amplius: imo euidenter iudicat: ergo relictum ē ex actu quo euidēter iudicabat habitus inclinans ad euidēter iudicandum.

q̄ hītus fidei & ſciæ non repugnant.

Patet conſeq̄ntia. Ante q̄ ſortes intueretur illud obiectum: vel euidēter aſſentiebat deum eſſe trinum & vnum: & hoc non cuꝫ noticia ꝙ deus ē trinus & vnus non ſufficiebat ad cauſanduꝫ aſ- ſenſum euidētē: ſed tranſeūte intuitiua pręſentato obiecto cau ſat euidētia: q̄uis non ſit intuitiua: ergo aliqd derelictuꝫ eſt ꝙ ſit cauſa partialis illius euidētiæ quę cauſatur: nō ꝙ derelinquatur ex intuitiua: quia non cauſat habitum: ergo opꝫ ꝙ ſit aliqd dere lictum ex aſſenſu euidenti. Et non videtur quod ē illud p̄ter ha- bitum: ergo in ſorte ſimul & ſemel eſt habitus fidei & euidentia circa eandē propoſitionē.

Bōa deductio.

¶ Item capio ſortem qui credit firmiter. a. propo ſitionē: habꝫ habitum intēſum: adducitur ei demonſtratio: aſſē- tit euidēter: ſcdavice facilius aſſentit q̄ prima: ergo ē aliquid reli ctum in ſorte promptificans ipſum quod non erat in primavice: & illud ē habitus: ergo illi habitus ſe cōpatiuntur: q̄tum ad actus ꝙ ſe compatiuntur ptꝫ. Omnia ſe compatiuntur in eodē ſubie- cto: quorum cauſæ ſufficiēter productiuę ſe compatiuntur. Sed demonſtratio ad vnam propoſitionem & auctoritas ad eandeꝫ ſe compatiuntur in habitu: ergo actus/ vel effectus iſtarū cauſa- rum ſe compatiuntur in illo ſubiecto.

Reſolutio

¶ Quantum ad hoc dico ꝙ ſi ſortes euidenter reſ cordaretur ſuæ ſcientiæ quam habuit: ita ꝙ iſta ſit euidēs ſorti nunc: ego ſciui iſtam propoſitionem: ſi poſtea recordetur de eo- deꝫ aſſenſu p noticiam rememoratiuam erit ei euidēs ego ſciui hoc/ ſicut ē mihi nunc euidēs vidi patrem: ſi ſortes ergo euiden- ter cognoſcat ſe ſciuiſſe quod ipſe iam euidenter ſcit & iudicat. Bñ ſequitur: hoc ſciui: ergo hoc erat neceſſarium: ergo ē adhuc verum: ſi ſortes ergo euidēter recordetur ſe euidenter ſciuiſſe: poteſt euidēter aſſētire: ſed ſi non recordetur euidenter illius a- ctus quo ſciuit: ſi pręſētetur ſorti illa propoſitio poſt primam eui dentiaꝫ ſine ratione demonſtratiua/ aut intuitiua non aſſentiet euidēter: ſed ſoluꝫ ex fide: quia nullo modo hꝫ cauſas ſufficiētes ad euidētiam: & non pōt cauſari euidētia: niſi p noticiam aut p habitum/ aut p ratione ſufficiētē: & ſic nego ꝙ euidēter aſſenti- at: niſi habeat demonſtrationem aut noticiam intuitiuā.

Ad ſcdam

¶ Quātū ad ſecūdū. Sortes qui habet fidē inten- ſam acquiſitam adducitur ei demonſtratio: euidēter aſſentit. Si ſecunda vice adducatur: promptius aſſētit: ergo aliquid dereli- quit: & illud ē habitus: quia quicquid derelinquitur ex actu di-

cāt hītus. ¶ OKAM ſoluit in ſecundo. vñ dico ꝙ, ſortes non eſt promptior ad aſſentiēdum q̄ prius: niſi negatiue: quia eſt minus promptus ad aſſentiēdu₃ contrario: & ſic ē minus promptus negatiue: non aūt poſitiue. i. non p habitū partialē cauſatum in eo

¶ Quātum ad tertium. Cauſæ ſufficiētes ad producēdum fide₃ ſtāt cū demonſtratione: ergo effectus ſtat. Nego conſeqntiam. Poſſum hr̄e duo antecedētia: prio antecedēti euidēter aſſētio. ſcd̄o opinatiue: & cognoſco ex vltimo ſequi eandē propoſitionē: & ſic negatur iſta conſeqntia. cauſæ ſufficiētes ad producēdum de. a. propoſitione euidētiam & opinionem ſtant ſimul: ergo & effectus ſtant ſimul non ſequitur. Nam dico ꝙ ſūt aliqui effectus formaliter repugnātes: & eorū cāæ nō formaliter repugnant. Cōtra: ergo ſtabit ꝙ illæ cauſæ ſtant ſimul: & neutra eſt infinita ſiue infinitæ actiuitatis: volo ꝙ vna ſit maioris actiuitatis: vel ꝙ ſint ęqualis actiuitatis: tunc nihil cauſabiť: quia cauſæ ęquilibræ nihil agunt: & ſi aliquid agunt: agunt qualitatem mediā: ergo ſtaret alqūādo euidēter aſſētire p̄miſſis: & bonitati conſequentiæ: & non conſeqnti.

¶ Quātum ad hoc viſum eſt mihi ſemper melius dicēdum ꝙ quando intellectui applicantur cauſæ inclinatur naturaliter ad omnem aſſenſum verum: & fortius ad aſſenſum euidētē & certum: q̄ ineuidentem & incertum: quia eſt maior ſua perfectio. Propterea quandocūq₃ applicatur cauſa euidens: intellectus agit cum ea: & non ē natus intellectus cum altera cauſa coagere quę producit opinione₃: & ſic dico ꝙ applicatis illis duab⁹ cauſis vna euidēti & vna opinatiua cauſatur euidētia: quia intellectus cum illa cauſa coagit: & non cū altera: & q̄uis illa cauſa eſſet debilior ex parte ſui intellectus ageret cum illa: & non cu₃ altera: quia intellectus concurrit cum illa cauſa ex natura ſua: quādo applicatur: & illa non applicata non concurrit cum alijs q̄ de ſe cauſarēt ineuidētiam vel opinionē. ¶ Quinta concluſio.

Doctoris bōa reſolutio.

Catholicus litteratus legēs canonē bibliæ acquirit multos hit⁹ fidei: & nullū ſciētificū. pat₃: credit firmiter in vl'i oē contētū in ſuo canone eē veꝝ: ergo legēs ꝓpoēm quā pri⁹ nō audiuerit & nō capiēs ei⁹ lr̄alē ſenſu₃ aſſētit illi: & ex illo aſſenſu cāť hit⁹: & ita de alijs. Scd̄a pars p₃ ꝙ nullū acqrat ſciētificū. Pt₃: canon nō eſt ordinat⁹ p modū ſcię demōſtratiue: quia nō ponūť in canone ꝓpoſitiões demōſtrables ā: p ſe notæ p expiētiam ex quibus demonſtrentur alię.

Quīta cōcluſio.

Sexta con cluſio.

¶Sexta cõcluſio. Catholicus le gẽs canonẽ biblię præter habitus fidei acquiſitos multos apprehẽſiuos & adhæſiuos habitus circa credibilia acquirit. Patet: acquirit habitus: p quos ſcit vnum paſſum ſcripturæ ex alio deducere: & exponere vnum p alterum & promptius: & habitum exponẽdi vnum paſſum p̄requiſitum: & talis habitus nõ ẽ fidei: quia infidelis ita bñ faceret ſicut catholic⁹: ergo p̄ter habitus fidei acquiſitos acqrit multos alios habitus: & hoc deducit OKam i plo. ſen. & Grego. vij. qõne. Vñ notadũ q̃ pphetę & apoſtoli qui fuerũt fũdamẽta nr̃æ fidei habuerunt noticias certas & euidẽtes de aliquibus reuelatis: & certitudinẽ p argumẽtum thopicum ſicut habuerunt iudęi p miracula. Nam hoc erat argumẽtum thopicuȝ. hoc a puro homine fieri non põt: ſȝ pphetæ ſine miraculis & apparẽtijs etiam illuminabãtur a deo interius: & ſic non habuerunt p argumẽtum thopicũ: ſȝ p infuſionẽ. Nam aliquẽ illuminari a deo nihil aliud ẽ q̃ deum cauſare in illo noticiam: ſiue recipere lumẽ a deo: & lumẽ intellectus eſt cognitio.

Quid ẽ aliquẽ a deo illuminari

Difficltas.

¶Quæritur ergo circa hoc VTRVM habebant noticiam euidẽtẽ videtur q̃ ſic: quia deus ſe ſolo põt cauſare oẽ genus noticiarum. ſ. euidẽtiam / fidẽ &c.: & ſic quęrit̃ vtrum cauſauerit euidẽtiam in prophetis quos immediate illuminabat deus interius ſine quocũq; ſigno exteriori: credo q̃ cauſabat in eis euidẽtiam: & ſic aſſẽtiebat Hieremias. deſtruetur hieruſalẽ: nõ quia reuelabatur exterius: quia nulla ſigna fiebãt: ſȝ deus cauſabat in eo talẽ aſſenſuȝ. Dico probabilius q̃ talis aſſenſus ẽ euidẽtia: quia videtur q̃ deus quando opa ſolus facit pfectiſſima faciat: nam nunq̃ ſanauit aliquẽ quin pfecte: dico ergo probabiliter vt dicit OKam q̃ habebant euidẽtiã. ¶DICES ſi habebãt euidẽtiam: ergo noticiam quę eſt nata cauſari ex ſimplici terminorum incomplexa noticia. OKam i diuerſis quolibetis dicit q̃ naturaliter nullius futuri contingẽtis põt cauſari euidentia: niſi p noticiã intuitiuã dei: quia ſi cauſatur naturaliter iſtud iudicius antixp̄s exit: ergo q̃uis non eſſet ęqualiter cauſaretur: quia ẽ eadẽ cauſa: ſed dico ſit ſortes cui cauſatur noticia intuitiua dei: ex illa põt iudicare q̃ deus iudicat antixp̄m futurũ: & tũc illa noticia eſt euidẽs: quia cauſatur ex intuitiua immediate. & ſequitur vltra. Deus iudicat euidenter antichriſtum futurum: ergo erit. Dico q̃ illa noticia quę eſt euidẽtia iſtius antichriſtus erit: eſt nata cauſari mediate vel immediate ex ſola noticia intuiua dei.

Aduerte.

¶Certum eſt q̃ non poteſt euidenter prodabari q̃ habuerunt

euidentiã:ſed probabile eſt ꝙ qui illumiabãt interiꝰ/habuerũt euidentiam. Viſum eſt ergo de compatibilitate fidei cum aliis actibus intellectus: puta cũ ſcientia & opinione & reſolutio fuit ꝙ actus non compatitur actum neqꝫ habitus acquiſitus habitũ acquiſitum circa idem obiectum:ſed infuſa compatitur habitũ ſcientie.&c. ¶Iam mouetur dubium.

Dubiũ primum.

Vtrum audiens predicari articulum & videns fieri miracula pro approbatione articuli acquirat aliquem aſſenſũ vel habitum diſtinctum ab habitu fidei/videtur ꝙ ſic audiens p̄dicari articulum ſine miraculis acquirit fidem:ſed cum hoc videns miraculum acquirit maiorẽ aſſenſum ergo.reſpondet ochã quarto quolibeto.q. ſeptima ꝙ audiens articulum predicari: & videns miracula non acquirit aliuꝫ preter fidem/q̃uis acquirat intentiorem:patet ſic.nunq̃ acquiritur euidentia per medium qđ poteſt de ſe generare aſſenſum falſum ſicut verum:ſed iſta miracula cuꝫ predicatõe poſſunt eque generare aſſenſum falſum ſicut verum:patet ſic.ille qui predicaret legem machometi:& faceret apparentia miracula ſicut fecerunt magi pharaonis ita bene generaret aſſenſum ſicut ille qui predicat articulum verum: & facit vera miracula/ergo de ſe illud medium poteſt ita genegrare aſſenſum falſum ſicut verum/dico ꝙ nunq̃ acquiritur euidẽtia niſi per ſimplicem terminorum noticiam aut per noticias euidentes:prior tamen aſſenſus illius articuli quem predicat non cauſatur ex ſimplici terminorum noticia:neqꝫ ex iſto aſſenſu ſolo:iſta ſunt vera miracula:ſed cauſatur ex iſto aſſenſu iſta ſunt vera miracula:& iſta ſunt ad veritatem illius articuli probandum.

Reſpõſio.

Iam dico ꝙ vtraqꝫ iſtarum eſt ineuidens.iſta ſunt vera miracula.nõ eñ eſt euidens neqꝫ põt cauſari aſſenſus ex ſimplici terminorum apprehenſione ꝙ iudicem firmiter iſta ſunt vera miracľa.Silr iſta ñ ẽ euidẽs iſta fiũt ad illam veritatẽ cõprobandum:nam q̃uis dicat mihi:ſtat ꝙ ille mentitur .non cauſatur ergo ꝑpter quęcunqꝫ miracula aſſenſus articuli ineuidẽtis qa non eſt euidens ꝙ ſint vera miracula neqꝫ ꝙ fiant ad probandum veritatem articuli & ſic non cauſatur alius aſſenſus preter fidem.

Reſolutio doctoris.

Dubitatur ſecũdo.vtrũ primus aſſenſus fidei poſſit eſſe meritorius reſolutio Ocham ꝙ non. ratio nunq̃ aſſenſus eſt meritorius niſi imperatus a volũtate:ſed eſt impoſſibile actũ voluntatis imperantem primum actum fidei eſſe meritorium i ſenſu compoſito:patet.detur oppoſitũ & ponatur ineſſe ꝙ actꝰ

Dubiũ ſecundum.

Qꝫ prin⁹ a𝔠⁹fidei ñ ſit merito rius.

voluntatis quo imperatur primus actus fidei ſit meritorius & ſit.a.tunc.a.eſt meritorius/ergo conformis dictamini recto actu exiſtenti ſecundum Ocham/tunc arguitur ſic.a.eſt conformis dictamini recto/ergo illud dictamen eſt prius ſaltem natura actu a.quia eſt a dictamine ſecundum doc.ſed ſic eſt ꝗ illud dictamē quod ē prius natura actu.a.eſt aſſenſus fidei:patet ſicut iſta eſt iſ euidens deus eſt trinus & vnus:ita iſta eſt ineuidens: credendus eſt ꝗ deus & trinus & vnus.ſi ſit ineuidens/ergo aſſenſus eius ē actus fidei/ergo ſicut aſſenſus qui imperatur per aliud eſt ineuidens ita & dictamen eſt etiam ineuidens:& per conſequens dictamen regulans.a.erit prior aſſenſus de fide.

Ad rõnes Ochaꝫ reſponſio.

Quātum ad hoc forte dices:dico ꝗ primus aſſenſus fidei poteſt eſſe meritorius ſit iſte:deus eſt trinus & vnus eſt meritorius/ergo actus quo eſt meritorius elicitur cõformiter dictamini vero:& illud eſt ineuidens.verum eſt:ſed non eſt certum.ſit ſortes qui nunq̄ habuit actum credendi preſentatur ſibi articul⁹ & audita ꝑdicatione põt opinari:credēdum ē ꝗ deus ē trinus & vnus:& ad regulandum actum moraliter bonum: ſufficit dictamen opinatiuū.illud ei dictamē quod ꝑcedit actum fidei ē actus fidei & volitio qua imꝑatur ē bona:& ſic non ē incõueniēs ꝗ primus a𝔠⁹ fidei ſit meritorius.ſcḋꝫ aūt Gabri.nõ ē poſſibile ꝗ primum dictamē ſit meritorium:quia de neceſſitate primum dictamē ē cauſatū a voluntate indeliberata q̄ non ē elicita ex certa ſcientie ſiue ex actu prudētiali & adeē meritorium de neceſſitate req̄rit̃ ꝗ impetur a volitione q̄ eliciatur ex dictamine prudentiali & ꝑ conſequēs non ē poſibile ꝗ primum dictamē ſit meritorium:ſꝫ poſſibile ē ꝗ primus actus fidei ſit meritorius.

Dubiū tertium.

Dubitatur tertio.an audiens predicationem articuli & fidei argumēta ꝓ articulo:vtrum de neceſſitate cogatur credere dicit Ocham:aut ille ſcit ſolutionē:& tunc de neceſſitate nõ cogit̃ credere:ſi vero neſciat ſoluere neceſſitat̃ credere nõ ratiõe argumētorū.ſꝫ ratiõe ignorãtie ſue.

Rñdet̃ ad dubium.

Quātū ad hoc dico ꝗ põt dari aliq̄s actus fidei qui erit naturalr̃ cāt⁹:ita ꝗ oēs ſue cauſe cauſāt eū eq̄ naturalr̃:ſicut ignis cauſat calorē:nã ſi credā maiorē & miorē:& cõſequētia ſit mihi certa ab illis cāis de neceſſitate cāt̃ aſſẽſ⁹ cõcluſiõis & ſufficit ꝗ vl' maioris vl' mioris vl' bõitatis cõſeq̄ntie aſſẽſ⁹ ſit de fide: tūc aſſẽſ⁹ cõcluſiõis ē de fide:ſꝫ ille aſſenſus depēdet mediate ab actu volūtatis:& ꝓpterea nõ ē poſſibile ꝗ aliq̄s ſimpl'r inuit⁹ cre

dat:bñ pôt neceſſitari ex aliqb⁹ ad vnũ aſſẽſũ:ſʒ illi aſſẽſus a qb⁹ neceſſitatur cauſantur ab actu voluntatis.

Vnde ꝑ iſto dubio notãdũ ꝙ articulus dupliciter capit:vnomõ ꝑ re de q̃ ẽ articul⁹ ſicut dixim⁹ articul⁹ paſſionis xp̃i/articul⁹ mortis:ita ꝙ mors dicit articul⁹:ſcdo capit ꝑ ꝓpõnib⁹ cõtẽtis i ſacro canone:vl' deductibilib⁹: ex illis redactis auctoritate eccl'ie i aliquo ſymboloꝝ: vl' apoſtoloꝝ: vl' athanaſij:& ſic nõ ql3 ꝓpõ biblie ẽ articul⁹:ſʒ ſolum ille q̃ auctoritate eccl'ie ſunt redacte ad certum numerum contẽtum in ſymbolo. Articulus dupl'r capitur

Dubitatur quarto ꝑ argumẽta vtrũ aliqs poſſit ſimpliciter neceſſitari ad credẽdũ ita ꝙ act⁹ ille credẽdi nullomõ depẽdeat ab actu volũtatis:neqʒ mediate neqʒ imediate: & appa-ret mihi ꝙ nullomõ pôt neceſſitari ꝑ q̃ſcũqʒ ratiões & miracula & rõ mea ẽ ſit ſoīs q ita neceſſitat:vl' ꝑ ſimplicẽ apphẽſiõẽ:& hoc ñ:qa illa ꝓpõ eẽt ei ꝑ ſe nota:vl' ꝑ alias noticias p̄cedẽtes tũc vl' ille depẽdẽt ab actu volũtatis vl' ñ.Si ſic ergo ñ neceſſitat:ſi nõ depẽdẽt ergo neceſſitatur ab eis:tũc q̃rit vt pri⁹ vl' neceſſitat ꝑ ſimplicem apphẽſionẽ vel nõ.&c.& ſic dico ꝙ nõ pôt dari aliqs aſſẽſus fidei quicunqʒ ſit ille q nõ depẽdeat in ſuis cauſis mediate vl' immediate ab actu voluntatis. Dubium quartum. Reſpõſio.

Dubitatur quĩto.vtrũ deus pôt cãre euidẽtiã de credibilib⁹ ſine notitia ĩtuitiua dei.ꝑ ſolutõe aliq̃ credibilia ſũt neceſſaria q̃ ñ iportãt reſpectũ ad creaturas:& de illis p̄t de⁹ cãre noticiã ſine noticia ĩtuitiua dei.hinc dicit ꝙ iſta ẽ ꝑ ſe nota de⁹ ẽ Sʒ de cõtigẽtib⁹.ſicut de iſta de⁹ ẽ r̃mũerator de recedẽtib⁹ i gr̃a vtrũ ergo poſſʒ cãri euidẽtia illi⁹ ſñ ĩtuitia dei:diſtĩguo aut ꝙ poſſic cãri imediate a deo aut mediate.i.ꝙ de⁹ cãret aliquã noticiã termĩorũ q̃ imediate cãret illã euidẽtiã:ĩ prĩo ſẽſu de⁹ pôt cauſare euidẽtiã ſine ĩtuitiua:qa qcqd de⁹ pôt cũ cã ſcdã pôt ſe ſolo: & q̃uis de⁹ ſuppleret cãlitatẽ ĩtuitiue nõ ſupplebit cauſalitatem intellect⁹:& ſic cãſat aſſẽſus:vtrũ de⁹ poſſet cãre abſtractiuaʒ q̃ cãret euidẽtiã:vñ abſtractiua nõ ſufficit cãre iudiciũ cõtigẽtiũ: ſʒ ĩtuitiua ſufficit:& ſic ẽ drĩa ĩter illas:dico ꝙ nõ pôt de⁹ cãre talem abſtractiuam que cauſet euidentiam de contingẽt̃. Dubiũ quĩtum Quedã credibilia neceſſaria q̃dã cõtigẽtia.

Dubitatur ſexto:vtrũ eccleſia romana poſſit ĩ fide errare.pro cuius declaratione notandum ꝙ eccleſia romana capitur multipl'r vnomodo pro ipſa vniuerſali eccleſia.aliomodo pro collectione omniuʒ criſtianoꝝ ſiue clericoꝝ ſiue laicoꝝ. tertio ꝑ ſummo põtifice:q̃rto ꝑ põtifice & collegio cardinaliũ. Dubiũ ſextũ. An eccl'ia ro.poſſit errare.

Pria ꝓpō ꝙ eccłia Ro.ñ pōit errare.

Sit prima propoſitio. Eccleſia romana primomō non poteſt in fide errare: id eſt vniuerſalis eccleſia non poteſt errare in fide. patet ſic: ille cui de neceſſitate credendum eſt nō poteſt aberrare: ſed vniuerſali eccleſie de neceſſitate credendum ē ergo. patet maior: dicit enim Auguſtinus ſi aliquid falſitatis eſſet in ſacris lr̄is. ī toto reſiduo nihil eſſet firmitatis. Si ergo aliqd aſſertum ab vniuerſali eccleſia eſſet falſum & preſentatuꝫ vt verum in omnibus alijs nihil eſſet firmitatis ex eo ꝙ aſſeruntur ab eccleſia/ergo eccleſia vniuerſalis eſt infalibilis in illis que credere precepit & docet: ſed tenemur credere in vnam ſanctaꝫ catholicam: id eſt vniuerſalem/ergo de neceſſitate ſalutis credenduꝫ eſt omnibꝰ aſſertis ab eccleſia. Ex alio ſuadetur hec propoſitio.

Bona ſuaſio.

Certum eſt ꝙ tenemur credere omnibus contentis in ſacro canone: quia eccleſia credit ex ea ratione ſoluꝫ/ergo per prius & magis tenemur credere eccleſie q̄ euangelio: patet dicit Auguſtinus: euangelio non crederem niſi ad hoc me compelleret eccleſie auctoritas: ſed non tenemur credere euangelijs appocrifis: quia eccleſia non exhibet ea tanq̄ credenda/ergo tota ratio quare tenemur credere euāgelio: epiſtolis apoſtolorū & prophetarum eſt: quia preſentantur ab eccleſia/ergo a fortiori tenemur credere veritati eccleſie q̄ euangelio.

An eccłia rōana pōit errare in ſpeculatiuis.

Similiter ex dicto chriſti. vobiſcū ſum vſq; ad conſummationem ſeculi non intelligitur q̄tum ad perſonas: ſed q̄tum ad perſonas & ſucceſſores: in illis remanet fides vſq; ad conſummationem ſeculi vniuerſalis/ergo eccleſia non poteſt errare in fide.

Vtrū poſſit errare ī ſpeculatiuis. dico ꝙ ſic: ſimiliter in facto practico: ſed in fide non poteſt tota errare.

Scda ꝓpō ꝙ cōſiliuꝫ non poſſit errare.

Secunda propoſitio. Conſilium generale eam repn̄tans legitime congregatuꝫ non poteſt errare in fide: patet vt prius. ſub alio medio: ille non poteſt errare in fide cuius aſſertio vel determinatio non poteſt reuocari in dubium: ſed determinatio conſilij generalis in materia fidei nunq̄ poteſt in dubiū reuocari/ergo non poteſt errare/ergo maior eſt vera: patꝫ minor capitulo maiores: tertio capi. vbi dicitur ꝙ ſācti patres p̄dicarūt quod determinatum p ſynodum vniuerſalē nunq̄ poſtea ſimplr reuocari pōt nunq̄ pōt retractari quod ſemel p conſilium diffinitum ē: & iſta probatio ſufficit ad probandum ꝙ conſilium non

poteſt errare:ſecundo patet.nunq̄ errare poteſt qui ſpecialiter dirigitur.a.ſſ.in illo in quo ſpecialiter dirigitur:ſʒ in hijs que ſūt fidei conſilium vniuerſale ſpecialiter dirigitur.a.ſſ.ergo.vnde apoſtoli potuerunt errare extra predicationem:ſed non in predicatiōe ſiue p̄dicādo:nā dictū ē eis dabitur eī vobis quid loquamini.&c.nam ſpecialiter dirigebantur in predicatione eoruʒ a ſpiritu ſancto:nā cum congregata fuit ſynodus inter apoſtolos dicitur in diffinitione. viſum eſt ſpiritui ſancto & nobis preponitur .ſſ.tanq̄ director eorum tanq̄ ad ſententiam ferendum/ergo ſpecialiter dirigitur ſynodus in materia fidei a.ſſ.

Sed poteſt errare in facto:& ſi poſtea conſtet de errore facti eſt reuocabilis ſententia que datur per errorem facti:ſed in materia fidei & morum eſt irreuocabilis.

Qđ cōſiliū pōit errar̄ in facto.

Tertia propoſitio. Eccleſia romana ſecundo modo capiendo pro ſummo pontifice poteſt errare in fide:nam leo papa errauit in fide immo fuit Arrianus & Anaſtaſius fuit depoſitus a ſede apoſtolica pro hereſi.

Tertia p̄pō.ꝙ papa poſſit errar̄ i fide

Circa hoc dicunt aliqui.vt deuio ꝙ poteſt errare errore particulari:ſed non errore ſententiali ſeu diffinitiuo.

Leo papa errauit. Deuio.

Contra ſummo pontifici credendum eſt in hiis q̄ ſunt de fide:& que determinat/ergo eiſdem rationibus quibus probas ꝙ eccleſia vniuerſalis:& conſiliuʒ vniuerſale non poteſt errare in fide:pariter ꝓbatˀ de pontifice:Dico ergo ꝙ nō eſt neceſſario credendum determinatis per ſummum pontificem.

Nā multe ſunt decretales heretice ſicut dicit ochā & firmiter hoc credo/ſed non licet dogmatiſare oppoſituʒ quādo ſunt determinate niſi manifeſte conſtet.

Mľte ſunt decretales heretice.

Quando ei ē queſtio de fide materia defferenda ē ad ſummum pontificem:non vt ferat ſententiam:ſed vt conſiliū congreget & conſilium indefectibiliter ſententiabit.

aduerte ad hoc diligenter.

¶Diſtinctio vigeſimaquinta.

QVeritur vtrum omnes fidei articulos in apoſtolorū ſymbolo diſtinctos ſufficienter & ſpecialiter teneantur omnes fideles explicite credere. Vnde ſymbolus non eſt niſi quorundam articuloruʒ ſpecialis collectio.Oīa enī credenda continentur in ſacris litteris alias non eſſent credenda adminꝰ formaliter vel virtualiter ita ꝙ

Queritur. Quid ſymbolus.

inferuntur ex contẽtis in ſacris litteris niſi habeantur ex reuelatione & traditione apoſtolorum:& qa nõ quilibet fidelis potuiſſȝ addiſcere ſacras litteras apoſtoli ſuaſerunt partes ſacrarum litterarum magis neceſſarias coadunare in vnum:& illa congregatio vocatur ſymbolus:& ſic ſymbolus nihil aliud eſt q̃ diuerſaruȝ partium ſacrarum litterarum in vnum collectio.

Dupl'r articuli ſymboli poñt diſtingui.

Vnde articuli ſymboli poſſunt dupliciter diſtingui apud Bonauenturã Scotum & alios:vnomodo ratione rerũ vel per ipſas de quibus ſũt articuli. Aliomõ ex parte auctorũ a quibus editi ſunt:ſed diſtinguendo ex parte reruȝ que eſt melior & facilior ſunt.xiiij.

Q: ſint.xiiij.articuli i ſymbolo.

Nam omnes articuli vel ſunt de deo ſecundum diuinitatem:vel ſecundum humanitatem.Si ſecundum diuinitatem dupliciter vel de deo in ſe conſiderato:vl' de deo in ordine ad creaturas.de deo in ſe dupl'r vel ſunt de eſſentia:vel de perſonis:de deo in ordine ad creaturas ponuntur tres ſecundum tres ſpeciales effectus quos habet deus circa creaturas vnus ꝓprius deo eſt creare. Alius iuſtificare:& terti⁹ beatificare. Q̃tuȝ ad eſſentiam de deo in ſe conſiderato:& ſic eſt vnus articulus. Credo in vnum deum & non in plures. Si q̃tum ad perſonas ſunt tres articuli ſecundum q̉ ſunt tres perſone:& ſic ſunt iam quattuor.ſ. vnus de vnitate.ſ.de deo in ſe cõſiderato:& tres de tribus pſonis Sed conſiderato in ordine ad creaturas ſunt tres ſecundum ſpeciales tres operationes vt dictum eſt:& ſic ſunt ſeptem.

De deo in ordine ad cre.ſunt tres articuli.

De deo in ſe eſt vnus

De pſonis ſunt tres.

De deo ſecundũ hũanitatẽ ſũt ſeptẽ articuli.

Similiter ſeptem ſunt de deo ſecundum humanitatem conſiderato:primus de conceptione:ſecundus de natiuitate:tertius de paſſione:quartus de reſurrectiõe:quintus de deſcentione ad inferos:ſextus de aſcentione:ſeptimus de aduentu ad iudicium:& ſic conſiderando articulos ſecundum diſtinctionem rerum ponuntur.xiiij. Alij fuerunt ſymbolo aditi cõtra particulares hereſes vt niceni Athanaſij.

Dupl'r poſſumus credere:quid credeř explicite. qd credeř implicite.

Notandum preterea q̉ cõtingit aliq̃d credere dupliciter:vnomodo explicite:& eſt habere aſſenſuȝ circa illud qd credit: vt ſortes aſſentit huic antichriſtus erit:tunc credit explicite:ſed implicite credere eſt habere aſſenſum non terminatum ad ipſum:ſed ad vniuerſaleȝ ex qua ſequitur illud ſaltem cum aliquo vero in bona conſequentia:vt ſortes aſſentit huic omnia que credit eccleſia ſunt vera.quicquid credit eccleſia verum eſt:

& non conſiderat de iſto dies iudicij erit. credit illud implicite: quia credit vniuerſalem ex qua cum aliquo vero ſequitur iſta dies iudicij erit puta cum iſto vero eccleſia credit diem iudicij fore.

Et hinc dicit ocham catholicus eſt qui credit & tenet omnia que credit eccleſia explicite vel implicite: implicite credere eſt in vniuerſali & nulli particulari credito ab eccleſia diſſentire. Ocham.

Vnde duo requiruntur ad implicite credere. ſcilicet credere in vniuerſali: ſecūdo ꝙ nulli pticulari credito ab eccleſia pertinaciter diſſentiatur. Vnde nunq̄ poteſt eſſe hereticus q credit firmiter quicquid credit eccleſia: poteſt tñ bñ eſſe infidelis: quia poteſt credere ex negligentia oppoſitum alicuius articuli: tamē talis aſſenſus non erit heresis: ſed infidelitas: ratio ſi ē hereticus eſt pertinax: & ſi eſt pertinax non eſt paratus credere & ab errore recedere: q̄uis ei oſtendatur per eccleſiam: & ſic cū iſto aſſenſu firmo: quicquid credit eccleſia eſt verum: non ſtat heresis: ſed bene infidelitas quod non ſtet heresis: hoc eſt propter formale importatum per hereſim ſcilicet pertinaciam. Duo reqſita ad iplicite credēre

Notandum preterea ꝙ fideles ſunt in duplici differentia. quidam maiores vt prelati: alij minores vt laici: & non eadem ſufficiunt credenda maioribus & minoribus: naꝫ minores tenentur credere explicite articulis qui per feſtiuitates ſollēnes celebrantur: vt eccleſia celebrat feſtum de natiuitate: de cōceptione: & talia tenentur credere minores explicite & non poſſūt pretendere ignorantiam. Sed maiores ex parte officij multa alia explicite tenentur credere. Duplex inter fideles dĩa qdem ſūt ma qui dē minores Mlta tenētur explicite credere maiores q̄ nō minores

His ſuppoſitis ſit prima concluſio. Pro omni ſtatu ad ſalutem fuit neceſſaria non ſolum infuſa & habitualis: ſed etiam fides actualis alicuius articuli vtentibus ratione: de prima parte patꝫ ſine fide impoſſibilē eſt placere deo: ſimiliter fuit neceſſaria charitas quam deus nunq̄ pro quocunq; ſtatu infudit ſine fide: quia quem ſanat perfecte ſanat ergo ſimiliter ad ſalutem pro omni ſtatu infuſa fuit neceſſaria: in lege nature infundebatur fides per ſacramēta & ſacramentalia ſiue ſacrificia. in moſayca per circunciſionem: & in lege gratie p ſuſceptionem baptiſmi. Prima concluſio.

¶Secunda pars patʒ:ſcilicet ꝙ fuerit ad ſalm̄ neceſſarius aliqs actus fidei:patet per apoſtolum:fides ſine operibus mortua eſt: ſi ſit mortua ergo caret charitate que eſt vita fidei ſiue cuiuſlibʒ alterius actus meritorij:ergo vtētibus ratione pro quolibet ſtatu fuit aliquis actus fidei neceſſarius ad ſalm̄:ſemper enim vtentibus ratione fuit neceſſarium credere ꝙ eſſet deus:& ꝙ eēt ad remedium futurum pro beatitudine recuperanda:& ſic ſemper fuit aliquis actus fidei neceſſarius.

difficultas bona

Vtrum autem poſſibile fuerit aliquam ſaluari q habuerit charitatem:& nunꝗ habuit actum fidei/videtur ꝙ ſic quia potuit mori poſt vſum rationis:& non habuit tempus ſufficiens ad cogitandum de fide & in illo merito potuit excuſari.nā in primo inſtanti in quo aliquis habet vſuʒ rationis non tenetur aduertere ad deum:neqꝫ ad remedium futuruʒ:immo forte nō poteſt:& ſic aliquis moriens in tempore indutiarum fuit ſaluatꝰ ſine actu fidei.Nam credere eſt preceptum affirmatiuuʒ:& ſtat ꝙ tēpus quo cogamur nondum occurrerit ei/ꝗuis habuerit vſū rationis:& ſic eſt apparentia ꝙ poſſet decedere cum ſolo originali & veniali.

Qꝫ aliqs ſine fidei actu ſaluari poſſit.

Scda ꝓpō ꝙ eadē fuerit fides i fuſa pr̄ibꝰ & nobis:ſʒ nō acqſita

Secunda propoſitio. Eadem fuit infuſa antiquorum patrum:& noſtra & eorum qui nunc ſunt in lege: ſed tamē non fuit eadem acquiſita:prima pars patet : quia vna fides eſt. ꝙ non acquiſita patet:quia omnes habitus acquiſiti habentes obiecta diſtincta ſpecie diſtinguūtur: ſʒ habitus acquiſiti noſtri habent alia obiecta diſtincta ab illis que habuerunt antiqui patres:puta credebant chriſtum venturum:& nos credimus ipſuʒ iam veniſſe:& illa obiecta dr̄nt ſpecie : immo contradicunt aliquando:puta chriſtus veniet:& chriſtus non veniet:ſʒ iaʒ venit.

De īfuſa ē difficultas

De infuſa eſt difficultas.nam ſi teneatur ꝙ immediate inclinat ad omnes articulos:tunc haberet obiecta immediata ſpecie differentia ab illis que hēbant antiqui patres: ſi ſic/ergo diſtinguitur ſpecie ſicut acquiſita : quia deus non poteſt facere ꝙ habitus ſit alterius obiecti cuius non fuit prius vt viſum eſt in nona diſtinctione. Tenendo ergo iſtam opinionem: eſſet multum difficile ſaluare ꝙ eſſet eadem infuſa in antiquis patribus:& in nobis:oportet ergo dicere ꝙ ſit vnum obiectum immediatum:& ita viſa ē mihi ſēp ꝓbabilior:vʒ qꝫ infuſa habet vnum obiectum immediatum. ¶difficultas

Vtrum ſit idem aſſenſus in ſpecie quo iudicatur Chriſtus eri::& quo iam iudicatur Chriſtus fuit. Dicunt antiqui ꝙ eſt idem aſſẽſus quo iudicabant qđ erit & quod fuit:& quo iudicabant nõdũ venit:& quo iudicamus iam venit: & eſt opinio Bonauenturæ: ſed eſt difficultas ſaluare tenendo ꝙ terminetur aſſenſus ad ꝓpoſitionem: quia propoſitiones diſtinguũtur ſpecie.

¶Si terminetur ad res non poteſt etiam ſaluari ꝙ ſit eadem fides penitus: quia nunꝙ poteſt eſſe vnus aſſenſus idem: cum prius fuit vnius contradictorij:& poſtea alterius: quia formaliter illa iudicia repugnant videlicꝫ ꝙ venit:& ꝙ nunꝙ venit:& non eſt idem aſſenſus. Et ſic oportet neceſſario ponere ꝙ habemus aliquam acquiſitam diſtinctam ab acquiſita quaꝫ habuerunt antiqui. Illæ ergo acquiſitæ diſtinguuntur ſpecie: quia obiecta immediata ſpecie diſtinguũtur: ſed eſt eadem infuſa in ſpecie in nobis & in antiquis: quia eſt idem obiectum imediatũ in antiquis & in nobis. Vnde noto ꝙ Aduerte.

¶Pro omni ſtatu fuit neceſſaria fides explicita mediatorum. Patet: quia nullus ſaluatur niſi membrum eccleſiæ: quia extra eccleſiam non ẽ ſalus: ergo nullus ſaluatur niſi ſit membrum chriſti. Chriſtus eſt caput: & eccleſia eſt corpus Ad Romanos vndecimo.

¶Aduertẽdũ ẽ tamẽ ꝙ aliquis dupliciter ẽ membrum eccleſiæ. Vnomodo quia eſt inſignitus caractere fidelium quo ſunt inſigniti qui ſunt de eccleſia/id eſt: de foro eccleſiæ: & tunc iſta eſt falſa. Nullus ſaluatur niſi ſit membrum eccleſiæ/id ẽ de foro eccleſiæ: quia infidelis (quem pœnitet vitæ preteritæ & vult baptiſari:&c.) ſi moriatur ſaluabitur:& tamẽ non eſt de foro eccleſiæ: ſed ẽ de eccleſia ꝑ credulitatẽ. Duplr aliquis dr̃ mẽbrũ eccl'iæ

A fide enĩ vna: eccleſia dicitur vna: & infuſa eſt ꝙ facit vnitateꝫ in eccleſia. Eſt enim forma illius corporis quæ dat eſſe vnũ. Diciẽ eſſe tunc de eccleſia ꝙtum ad hoc:& ſic nullus eſt membruꝫ niſi per fidem:& ſic nõ poteſt ſaluari niſi explicite credat ꝙ ſit vnus mediator. Vnde antiqui non potuerũt ſaluari niſi per credulitatem quam habebant quia erat vnus futurus mediator & redemptor: ſed credere ꝙ ſit vnus talis mediator: qui tali medio mediabit/non fuit neceſſarium omnibus antiquis habere fidem ita explicitam: puta per mortem/per aſcenſionem: &c. Sed nobis eſt neceſſariuꝫ explicite credere ꝗa habemus articulos explicitos de illo A fide vna eccleſia dr̃ vna.

Quarta Concluſio.

q̄rta cõclo

Omnes indifferenter & ęqualiter tenentur crede re omnibus articulis implicite:non tamen tenentur oĩs ęquali ter explicite.Patet prior pars:omnes tenentur ad fidem infuſã: ſine eñi fide ĩpoſſibile eſt placere deo:ſed quicũq; habet infuſa; credit habitualiter ſaltem implicite aliquibus articulis. Patet: quicũq; habet infuſam:habet habitum quo credit omne reuela tum a deo eſſe verum habitualiter:ſed omnes articuli deducun tur ex illa vniuerſali Quicquid a deo reuelatur eſt verũ:ergo ha bitualiter implicite habẽs infuſam credit omnibus articulis.Se= cunda pars patet vc; q᷑ non omnes teneãtur explicite.Vnde po niturQuinta Concluſio.

Prelati ad mlta tenẽ tur ad quę nõ vulga= res.

Ad quædam perfecte credẽda tenentur maiores ad quæ non tenentur minores particulariter & explicite.Patet: quicũq; aſſumit aliquod officium: teneť ſcire ea:& habere quæ ſunt neceſſitatis ad exercitium illius officij:nam nullus licite po teſt ſe obligare ad aliquid quin habeat ea quæ ſunt neceſſitatis ad exercitium illius ad quod ſe obligat ſalte; pro tempore quo ſe obligat.Patet : nullus poteſt licite ſe obligare ad impoſſibile: ſed prælati qui vocantur maiores in eccleſia ratione p̄laturæ ſe obligant ad docẽdum populum ſubditum:& ad reddendum ra tionẽ illorum ſubditis quæ ſunt ipſius fidei.Vnde ait Petrus vni= cuiq; poſcenti ſe obligant ad reſpondendum & reſiſtendum ini inicis fidei:& ad iſta facienda requiritur multo maior credulitas explicita:q̄ ſit illa credulitas ad quam obligantur minores: pu= ta laici:ergo maiores plura teneñ explicite credere q̄ minores.

Tria ad q̄ obligãtur prelati.

¶Quãtum ad iſtam partem dicunt communiter Durandus & Scotus q᷑ non eſt difficultas quin p̄lati obligentur oues nutrire pabulo verbi dei: & a lupis id eſt hereticis opinio= nib⁹ deffẽſare:& iſtruere illos fide & morib⁹:nã ad iſta tria ſe obli gant:ergo ſi in p̄lato nõ ſit ptãs illa tria faciendi peccat: q̄ quidẽ poteſtas requirit cognitionem etiam maiore; q̄ habeant ruſtici alias non eſſet eis opus alios erudire: tenẽtur ergo ratione prela turę ad plura q̄ laicus explicite credere.Dices verũ eſt per ſe vel

Bona diffi cultas.

p alium:& ſic aſſumens prelaturam non tenetur plura explicite credere q̄ laicus.Dico q᷑ non ſufficit:quia obligat ſe ad faciendũ pſeipſum ĩ caſu quo nullũ reperiret qui faceret:ideo niſi ſit ido= neus obligat ſe ad impoſſibile q̄tum eſt de ſe: ergo peccat:ergo quilibet prælatus tenetur non ſolum ad credendum quæ credit ſimplex laicus:ſed tenetur habere noticiam qua poſſet declara re paratis ſuſcipere fidem quæ ſunt declaranda: & illam deffen=

ſare:q̄ quidem exigunt maiorem noticiam q̄ requiratur in layco Dices/ergo paruuli qui ſuſcipiunt curas & epiſcopatus peccarēt ſuſcipiēdo/cum in eis non ſint talia quę requiruntur in omni p̄lato. Dico ꝙ quando concederetur:non eſſet magnum incōueniens:ſed dicitur cōiter ꝙ quando eſt ſpes de idoneitate & acquiſitione ī breui ſciētię/facile diſpēſatur cum eis:ſed ſi non ſit ſpes ꝙ de facili acquiratur:obligāt ſe ad īpoſſibile & peccāt.

ꝓbabile ē ꝙ paruuli ſuſcipiētes epāt⁹ & curas peccēt

¶Sexta concluſio. Licet ſimplices & minores nō teneantur circa ſingula credibilia particularia explicitam fidem habere:tenentur tamen oīs particulares errores ne particulariter adhęreant cauere. Circa hanc quęſtionē quęrit Scotus Nōne quilibet tenetur vitare errore; circa quēlibet articulum. Aparet ꝙ non:nullus poteſt (ſaltē deliberate) vitare errore; circa aliquam propoſitionē niſi cognoſcat illam eſſe veram deliberate quia oportet habere iudiciu; ꝙ illa propoſitio eſt vera. ¶Item ex oppoſito quil; tenetur vitare infidelitatē:ſed error circa articulos ē īfidelitas:ergo. Dico ꝙ q̄uis quil; nō teneat̃ explicte cuilib; de fide aſſentire: quilib; tn̄ tenetur circa illum errorē pertinacem vitare:quia omnis error cum ꝑtinacia circa propoſitionē de fide eſt hęreſis. S; difficultas eſt vtrum quilibet talis teneatur ſimpl'r vitare errorē etiā ſecluſa ꝑtinacia/hoc eſt q̄rere ſi ſor̄ cui p̄ñtatur propō catholica de fide ad quam credēdam non obligatur determīate/aſſerit̃ a p̄lato ꝙ ē falſa: audit oppoſitū a p̄dicatore quā exiſtimat veracē;:an diſſentiēdo illi & aſſentiendo oppoſito peccet. Altiſſiodoreñ diceret ꝙ peccaret: quia nimis cito crederet. Dicit Sco. q̄ñ audit aliquid non conſuetum p̄dicari tenet̃ non aſſentire quouſq; interrogauerit vtrum ecc̄lia ita credat vel non. Dicit ergo Altiſſiodoreñ ſi forti p̄ñtetur talis ꝓpoſitio de fide ad quam nō tenetur explicite:in credēdo ſor̄ peccat quia leuis ē:ſiue p̄dicatur oppoſitum ſiue non: fateor ꝙ ſor̄ ita leuiter credēdo:puta ſi eſſ; ei ignotus qui p̄dicaret:& ad primā vocem crederet/eſſet leuis & peccaret. Sed audiendo aliquē p̄dicantem aliquam propoſitionem oppoſitam propōi contente in ſacro canone:cuius oppoſitum non tenetur credere explicite in ita credēdo/dūmō hēat ꝓbabilitatē de veritate & ꝓbitate viri vtputa q̄ p̄latus eius ē: nō peccat ita credēdo:quia alias eſſet leuis credēdo q̄cūq; diceret p̄latus & p̄dicaret: & ſic nō peccat qc qd dicat Altiſ. quia nulla ē leuitas ī ita credēdo poſtq̄ eſt ꝓbabilitas de ꝓbabilitate viri & veracitate:tenet̃ ergo vitare errorē ꝑtinacem:& nihil aliud. ¶Septima concluſio r̄nſiua.

Dubiū de vitādo errore.

Doct. contra altiſſiodorēſem.

Omnes articuli fidei ſufficienter ſunt collecti in ſymbolo & adinuicem diſtincti &c.

¶Primum dubium.

Dubium primum.

DVbitatur primo cum non omnes teneãtur omnia explicite credere quę ſunt in ſacro canone Utrum teneantur immediate credere ſuo prelato p̄dicanti aliquid quod non tenentur explicite credere vt ꝙ Iſaac habuit duos filios: audit ſoř pręla.ũ prędicantẽ illud vtrum teneatur immediate credere. Dicit Scotus ſi hoc non ſit conſuetum p̄dicari: pōt ſcicitari & inquirere: ſi vero ſit conſuetum p̄dicari tenetur credere. vtruȝ aũt nũerus fuerit maior articuloꝝ poſt natiuitatem & paſſionem q̃ ante.

Doctoris reſolutio.

Breuiter quicquid dicant hic doctores: dico ꝙ ſic Nã reuelauit multas propoſitiones quę non erãt reuelatæ: nec formaliter nec virtualiter. Nã pri⁹ reuelauit q̃ Petrus peccaret: poſt reuelationem fuit articulus: & nunq̃ ante: ergo plures ſunt articuli q̃ tunc erant in antiqua lege: nec prius erat in antiqua aliquid correſpondens: ergo ſicut ſucceſſu tẽporis fuit aliquid reuelatum per vnum propheta ꝙ non p p̄cedentes: ita p chriſtũ reuelata ſunt nobis aliqua: quibus ſimilia non fuerũt in antiqua Similiter erãt aliqui articuli apd iudęos/quib⁹ nulla ſilia erãt tẽpore legis nr̃æ. Sȝ vtrum ecclęſia poſſit facere articulum nouum quod tangit OKam in ſecundo libro dyalo. in prima parte dicit reſolutorie ꝙ nec ecclęſia nec papa poteſt facere nouum articuluȝ. Ratio eius/quę videtur optima: vel aliqua propoſitio eſt articulus ex eo ſolo: quia a deo reuelata/vel ex eo ſolo: quia p ſummum pontificẽ determinata: vel quia ecclęſia illaȝ recepit. Sed non eſt in poteſtate ecclęſiæ facere de non reuelata ꝙ ſit reuelata: ergo non poteſt facere de non articulo articulum nec econtra. ¶Si dicas ſecundum puta quia ſacris literis inſerta/Contra ergo non eſt in poteſtate ecclęſiæ ꝙ non ſit inſerta nec econtra. Si tertium puta quia per ecclęſiam determinatum/Contra vel ecclęſia recepit/vel determinauit: quia eſt reuelata vel ſacris literis inſerta: vel quia ſua voluntate recepit. Si primum puta ecclęſia eam recepit quia reuelata: ergo recepit ꝓpter illam cauſã quia eſt reuelata: ſi propter illam cauſam creditur: ergo eſt catholica/ſi ecclęſia recipit quia inſerta: ergo credit quia reuelata

Si quartum puta quia placet eccleſiæ illam recipere: hoc eſt contra Apoſtolum primæ ad Cori:hios. Fides non eſt ex perſuaſionibus humanæ ſapientiæ: ergo non poteſt facere eccleſia ex ſua voluntate de non articulo ꝙ ſit articulus.

¶Quantum ad iſtud reſolutio Ocham eſt ꝙ nec tota eccleſia/nec conſilium generale/nec ſummus pontifex poteſt facere articulum quod non fuit articulus: ſed eccleſia bene determinat de propoſitionibus catholicis/de quibus erat dubium prius an eſſent catholicæ vel non: ꝙ ſint catholicæ: nam ſũt aliquæ catholicæ: & tamẽ ẽ dubium: quia non continentur expſſe in ſacris literis: ſed deducuntur ex aliquibus cõtẽtis in ſacris literis. Eccłęſia poteſt determinare ꝙ ſint catholicę: tamẽ ſic determinando non facit ecclęſia ꝙ ſint catholicæ: cum prius eſſẽt ante ipſius ecclęſiæ determinationem. Et ſic eccleſia facit ꝙ nõ remanet amplius dubium an illæ ſint catholicæ. Exemplum: determinauit ecclęſia ꝙ Spiritusſanctus procedebat a patre & filio: non facit ꝙ non prius fuerit catholica: ſed quia non amplius eſt dubium de illa/de qua licebat prius dubitare.

ecclia non põt facere de nõ artic'o artic'ꝫ

¶CIRCA Hoc eſt dubium. quando eſt concilium generale congregatum primum quod regulariter faciunt eſt determinare ꝙ illud concilium eſt in ſpiritusſancto legitime congregatum. Vtrum tunc illa propoſitio/puta hoc concilium eſt i ſpũſctõ legitiẽ cõgregatũ ſit articulꝰ de fide: ſi ſic ergo eccleſia tũc facit nouũ articulũ: ſi nõ/ergo licet diſcredere poſt illã determinationem ꝙ non eſt in ſpiritusſancto legitime congregatũ Si dicas ꝙ eſt de fide: tunc non eſt de fide: niſi ex illa determinatione ecclęſiæ: quia ante illam non erat: ſi non/ergo licet nunc aſſentire ꝙ multa concilia non fuerunt legitime congregata. Et dubitare vtrum errauerint: & vtrum ſpiritusſanctus procedat a patre & filio. Dico ꝙ illa non eſt de fide ſi non habeatur ſpecialis reuelatio: nulla ẽ enĩ de fide niſi quia reuelata: nã iſta quis ſit vera hoc concilium eſt in ſpiritusſancto legitime congregatum: non ſequitur ꝙ illa ſit de fide.

Priꝫ quod facit cõcilium cũ congregatur.

¶VNDE Non ſequitur: non licet mihi dubitare: ergo eſt de fide: ratio. Nam licet mihi dubitare vtrum ſaluabor: imo teneor credere ꝙ ſaluabor: tamen iſta non eſt de fide/ego ſaluabor. Et quis ſit vera: nõ eſt reuelata: nec poteſt inferri ex reuelatis. Et ſic iſta conſequentia non valet. Non licet iſti propoſitioni diſcredere: ergo eſt de fide. Vnde quando habetur apparentia de cõgre-

Aduerte.

congregatione legitima non licet dubitare:ſed tenetur formali ter credere. Nam multis tenemur formaliter credere quæ non ſunt articuli neq; de fide.

difficultas d determinatiõe eccleſiæ.

¶ Alia difficultas. Poſtquã eccleſia determinauit de aliqua propoſitione quę erat prius dubia qđ eſt de fide: tunc conſequenter videtur q̧ iſta eſt de fide. Non eſt licitum hęſitare de iſta propoſitione: & capio iſtam/Spirituſſanctus procedit ab vtroq; anteq̃ p conciliũ nicenũ eſſet determĩata licitũ erat dubitare:erat tñ de fide/ſ; nõ de fide explicite: & nõ peccabat/qui tenebat alteram partem:ergo iſta propoſitio tunc erat falſa.nõ eſt licitum hęſitare:ergo non erat de fide: quia falſum non ẽ de fide.SED Poſtq̃ illa eſt auctoritate eccleſiæ determinata: tunc iſta eſt erronea:eſt licitum dubitare Spirituſſanctus procedit ab vtroq;:& iſta eſt vera Non eſt licitum hęſitare an ſpirituſſanctus procedat ab vtroq;:ergo per determĩationem eccleſię propoſitio quæ non eſt de fide efficitur de fide:quia efficitur de falſa vera.Dico q̧ non aſſentio illis quia reuelatę ſunt:ſed aſſentio quia prohibitum eſt per eccleſiam non dubitare & non propter alia; cauſam.Dico q̧ iſta non eſt de fide theologica/hoc eſt reuelatũ demonſtrando iſtam Deus eſt trinus & vnus.Non licet tamẽ dubitare qa eſſet proceſſus in infinitum in propoſitionibus de fide & ideo ad generandum actu; fidei oportet de neceſſitate habere vnum actum ſaltem qui non eſt de fide theologica/ſed thopica ſaltem aſſumptum minoris/ hoc eſt reuelatum : non ſequitur ergo non licet dubitare de iſta propoſitione:ergo eſt de fide.

Dubiũ vltimum.

DVBitatur vltimo Vtrum ratio naturalis diminuat meritum fidei.Pro ſolutione.Meritum augetur ex duobus.Vno modo ex obiecto: puta quãdo obiectũ augetur in difficultate: tunc actus cęteris paribus eſt difficilior ex parte agentis per hoc q̧ actus agentis eſt minus/aut magis liber & voluntarius:vt forti adducitur ratio in oppoſitum alicuius propoſitionis de fide: ſi illa rõ habeat apparentiam:eſt difficilius credere forti ęque firmiter ſicut ſecluſa illa ſi remaneat ęqualis credulitas. dicit Durãdus q̧ eſt maior difficultas illa rõ adducta ad oppoſitũ fidei auget meritũ act⁹ fidei: qa auget difficltatẽ:ideo qñ non obſtãte rõne ęq̃ firmiter credit magis meretur:&hoc põt bene defenſari.Sed ratio quę adducitur ad fidem:vel pręuenit actum fidei: puta ſolum aſſentio quia habeo apparentiam rationis ad hoc:& non propter aliam cauſã tunc nulla eſt libertas:& ſic nullum eſt meritum:& ſic talis ratiõ

Meritum ex duobus augeť.

cauſans aſſenſuȝ fidei oīno tollit meritum fidei:ſed quando adducitur ratio non prȩueniens ſed ſequens vt credat firmiter:& habet volitioneȝ qua paratus eſt credere q̄uis non adduceretur ratio:non tollit rationem meriti. Ratio eñ meriti conſiſtit i actu voluntatis:ſed ille habet ȩqualem actū voluntatis:ſicut ſi ſecluderetur talis ratio: ergo ȩqualiter meretur. Thomas apoſtolus habuit rationem prȩuenientem:quia neceſſitatus fuit. Non eñ aſſenſiſſȝ articulo de reſurrectione niſi vidiſſet:ille aſſenſus non fuit ei meritori⁹. Stat ergo q aliqua rō augeat: puta illa quȩ auget libertatem:aut inducit difficultatem:ſtat q ȩqualiter diminuat puta q̄ p̄uenit omnem aſſenſum & illa quȩ ſequitur totaliter nec auget difficultatem aut diminuit libertatem:nec auget nec diminuit meritum fidei. Similiter dicatur de demerito infidelitatis.

¶Diſtinctio viceſima ſexta de ſpe.

QVæritur Vtrū ſpes ſit virtus theologica ab alijs diſtincta. Pro ſolutione Spes aliquando capitur pro paſſione appetitus ſenſitiui quȩ cauſat ex apprȩhenſione alicuius boni conueniētis:& ſic capit Ariſtoteles ſecundo Ethicorum: vbi ponit quattuor paſſiones:ſcȝ timorem/ſpem/delectationem/& doloreȝ: & ſic ſpes nihil aliud eſt q̄ deſyderium quod cauſatur ex apprȩhēſione boni futuri cōuenientis:ſicut delectatio cauſatur ex apprȩhenſione boni prȩſentis conueniētis. Et ſic vnum eſt de bono prȩſenti: & aliud de futuro bono conuenienti. Similiter dolor & triſticia vnū de malo p̄ſenti. aliud de malo futuro. Aliomodo cauſatur ſpes vt pertinet ad appetitum intellectiuum:& hoc multipliciter. Vnomodo pro actu intellectiui appetitus quo deſyderatur bonum futurum ſicut ſenſus prȩſentato ſibi bono futuro per fantaſiam neceſſario fertur ad illud: ita quando prȩſentatur volūtati bonum futurum poteſt ferri in illud contingēter & libere:ſed non neceſſario: ſicut ſenſus & tactus:ille poteſt vocari ſpes. Item quando fertur deſyderando: & habet probabilitatem q conſequenter cauſatur quȩdam paſſio in appetitu intellectiuo. Et poteſt vocari ſpes large: & ſic capit Apoſtolus qui arat debet ī ſpe arare colligēdi fructus. Aliomodo magis ſtricte pro illo actu deſyderandi reſpectu boni ȩterni:aut pro habitu inclinandi voluntatem ad illum actum. Et ita capitur in propoſito pro actu voluntatis reſpiciente bonum infinituȝ/id eſt:deum ſicut pro habitu determinātē voluntatem ad illum actum.

Marginal notes: multiplex ſpei acceptio. — Spes paſſio qualr cauſetur.

Alio modo capitur ſpes pro obiecto ſpei.i.beatitudine & re ſperata:& tota difficultas quæſtionis conſiſtit circa ſcdm notabile: quando inquirit quid ſit actus ſpei:nam in intellectu ponitur actus fidei:& in voluntate actus charitatis an actus ſpei ſit repibilis diſtinctus ab illis.Patet ꝙ non:non ſunt niſi duæ potētiæ:ergo videtur ꝙ non ſint niſi tm̄ duæ virtutes theologales.

An actus ſpei diſtinguaẽ ab actib⁹ fidei/ & charitatis.

❡Quãtum ad hęc multiplex ē opinio apud antiquos aliqui dixerunt ꝙ actus ſpei non ē entitas:ſed eſt aggregatum ex actu voluntatis & intellectus: & ſic actus ſpei ptinet ad intellectum & voluntatē.OKam vero dicit ꝙ non ē vnum aggregatum ex illis/ſed ē vnus tertius actus neceſſario neceſſitate naturali ſequēs ad illos actus. Tertij dicunt ꝙ actus ſpei eſt vnicus actus:nec ē neceſſarius ſequēs ad duos:ſed ē actus intellectus & non ē niſi quędam particularis fides:nã fides reſpicit omnia credibilia: ſed ſpes quędam particulariter.❡Primi ergo dicunt ꝙ actus ſpei non ē intellectus vel voluntatis/ſ₃ aggregatum.Ratio Eorum ſpes ē certa expectatio futuræ beatitudinis/& certitudo ſpectat ad intellectum:& expectatio ad effectũ: & ſic actus ſpei includit duos actus ſcilicet intellectus & voluntatis. Argumentum OKam.Capio hominem ſi deſyderet beatitudinem: & nõ credat ſibi futuram non debet ſperare.Similiter ſi credat ea₃ futurã & non deſyderet illam non dicitur ſperare: ſed ſi credat eã futuram:& cum hoc deſyderet eam:debet ſperare : ergo oportet dicere ꝙ de neceſſitate requiritur ad ſpem aggregatum ex illis duobus actibus/vel ꝙ ſit vnus actus neceſſario ſequens ad illos duos actus:ſicut dicit ipſe OKam.

Quid act⁹ ſpei difficl'tas.iter doctores

Alii dicunt vt dictum eſt ꝙ actus ſpei eſt quidam aſſenſus fidei: puta habebo beatitudinē ex meritis & gratia: talis aſſenſus quo ſic iudicatur eſt actus ſpei:ſed dico primo ꝙ iſta propoſitio non eſt de fide:nec aſſenſus ei⁹ habebo beatitudinē vel ſaluabor.Patet:ſtat eam eſſe falſam: ergo nullomodo eſt de fide.❡ITEM q̃uis ſit vera nũq̃ poteſt eius veritas innoteſcere per ſacram ſcripturam:quia nulli ex ſacris literis reuelatur ꝙ ſaluabitur.❡ITEM dico & correlarie/ſequiẽ.Iſta propoſitio nõ eſt de fide catholica ego ſaluabor ex meritis & gratia: tamē iſta cõditionalis bene eſt de fide ſi ego ſaluabor ego ſaluabor ex merito & gratia.Similiter ego ſaluabor ſi habeam finaliter merita & gratiam:quia illæ ſequuntur ex contentis in ſacris literis.Patet.Qui perſeuerauerit vſq₃ in finem ſaluus erit.

Difficultas: vtrum poſſumus abſq; preſumptiōe habere illos aſſenſus certos vel iudicare catholice ego ſaluabor ex meritis & gratia. videtur q aſſenſus illius pertineat ad ſpem & oppoſitum eius ad deſperationem. Apparet michi q poteſt catholice iudicare q ſaluabitur: ratio mea eſt. aliquis poteſt iudicare catholice faciam iſta que ſunt neceſſaria ad ſalutem & iſta ſufficiunt ad ſalutem. poſſet iudicare catholice antecedens ergo & conſequens: puta perſeuerabo in bonis & meritis / ergo ſaluabor. Nam poſſum iurare antecedens puta per deum / ego faciam iſta: ſed quicunq; iurat aliquam propoſitionem & dubitat de ea aut credit oppoſitum peccat mortaliter. Nam aſſerēt contra dubium: contra certitudinem: contra opinionem: omnia ſunt peccata: & ſi deliberate fiant cum iuramento ſunt mortalia: tunc arguitur ſic: poſſum iurare: immo vouere q faciam iſta ergo poſſum credere q faciam iſta: & per conſequens poſſuȝ habere iudicium catholicum. Ego ſaluabor ex meritis & gratia: tale iudicium non ſpectat ad fidem. ſed eſt — Dubium.

Queſtio. An poſſit eſſe abſq; preſumptione. Dico q ſic: quia poſſum iudicare abſq; peccato q faciam hoc q ē neceſſarium ad ſalutem. His ſuppoſitis poſſum probabiliter defenſari q actus ſpei eſt actus intellectus. puta illud iudicium ego ſaluabor ex meritis & gratia: & illud iudicium ē expectatio beatitudinis: ſed quandocunq; ego habeo tale iudicium: tale quid adueniet. — Dubium. quod actus ſpei ſit actus ītellectus.

Dicor illud expectare: & ſic videtur probabiliter deſēſabileq non ſit pticularis fides neq; aggregatū ex actu intellectus & voluntatis: neq; actus neceſſario ſequens ad illos: ſed ē quidam aſſenſus particularis non circa propoſitionem credibilē ſed circa aliam. Et iſta eſt probabilior: & non eſt communis: ſed prima & vltima: puta q ſit particularis fides vl' aggregatum nō poteſt probabiliter defenſari: & ratio eſt dicit apoſtolus loquēs de illis virtutibus theologicis: dicit q tria hec inſinuans q ſunt tres habitus infuſi: & ſecundum primam opinionem non eſſent niſi duo: & ſecundum tertiam opinionem ad aſſenſum ſpei ſuffiſceret fides: & ſic dicēdum eēt duo hec requirūtur. Spes ergo nō eſt aſſenſus alicuius particularis credibilis: puta ego ſaluabor ſi perſeuerem: neq; aggregatum: neq; aliquid ſequens ad illud aggregatum: quis Ocham habeat magnam apparentiam. Ratio ſi talis actus ſpei neceſſario ſequetur: & non poſſet ſequi niſi po- — Opinio nō vulgaris.

neret ergo ad habẽdum illum tertium actum non ẽ ponẽd⁹ habitus: patʒ. quandocunq; actus neceſſario ſequitur ad alium: habitus inclinans ad primum ſufficiẽter inclinat ad ſcdm: & ſi ſit aliquis actus qui neceſſario ſequitur ad duos habitus duorum inclinantes ad duos actus ad quos ſeqtur tertius ſufficiẽter: iclinãt ad tertium: quia poſitis actibus duobus primis ponitur tertius & ſi in gradu intẽſo: ſequitur in intẽſo/ ergo habitus inclinans ad duos ſufficiẽter facilitat ad tertium/ ergo ſi actus ſpei eẽt neceſſario cauſatus ex duob⁹ ſufficiẽter diſponerẽtur potẽtie ad tertiũ p illos duos: & ſic habitus ſpei ſupfluerET. Et ſic iſta opinio nõ hʒ magnam apparentiam: q̃uis difficile eẽt impugnare.

Aduerte diligenter

Aliud motiuũ dicimus regulariter Abraam genuit Iſaac. Cõiter exponitur. i. fides ſpem. &c. ſic ꝙ ſpes ẽ prior charitate: non q̃tum ad habitum: quia ſimul infunduntur: ſʒ q̃tum ad actum hoc ẽ actus ſpei p̃cedit actum charitatis: & tunc oppoſitum eẽt ſcdm hanc opinionẽ: quia actus ſpei ſcdm eã cauſatur de neceſſitate ab actu charitatis & fidei: & cã eſt prior ſuo effectu/ ergo falſum eẽt ꝙ dicunt doc. ꝙ ſpes q̃tum ad actum p̃cedit adminus natura charitatẽ/ imo contrarium eẽt verum: actus charitatis p̃cedit actum ſpei: & ſic opinio Ocham non videtur multum probabilis.

qđ ſpes ſit prior charitate quo ad actum.

Sed opinio communis eſt ꝙ actus ſpei ẽ voluntatis: & realiter diſtinguitur ab actu charitatis & ſic ſunt ponendi tres actus trium virtutum theologarum qui tres omnes ſunt circa deum. Sʒ tota difficultas ẽ ponere differẽtiã inter actum ſpei & charitatis: p̃terea notandum ꝙ circa deum duplicẽ actũ habere poſſumus. deus eni ẽ quodam bonum in ſe: & ẽt ẽ bonum infinitum nõ ſolum ſibi ſʒ cuilʒ alteri: inq̃tũ ergo volũtas hʒ actũ: q̃ i fertur circa deum inq̃tum ẽ bonuʒ i ſe ſpectat ad charitatẽ & vocatur amor amicitie: ſʒ inq̃tum voluntas fertur in deum tanq̃ bonũ alteri talis actus ẽ ſpei & vocatur amor concupiſcẽtie: vñ dicit Sco. de⁹ ẽ quodam bonum non ſolum in ſe: ſʒ ẽ bonum michi poſſibile hñi non immediate: ſʒ p aliqua media puta p gratiaʒ & merita. hoc totuʒ puta deus bonus mihi poſſibilis hñi ex meritis & gratia ẽ obiectum ſpei. hñi inq̃: ſcʒ p beatitudinẽ & nunq̃ haberetur ab aliquo niſi p aliq̃ p̃cedẽtia. i. merita: & act⁹ q fert i illđ totum eſt actus ſpei.

cõmunior opinio.

Difficultas primo ille amor concupiſcentie videtur eẽ i deſperãtib⁹: pʒ deſiderãt beatitudinẽ/ ergo apparet ꝙ

Rões p bantes ꝙ

act⁹ ſpei nō ſit tale deſideriū. Itē ī illo deſiderio: nulla ē certitu- do: qa certitudo ad ītellectū ptinet/ergo falſū ē q̄ actus ſpei ſit certa expectatio. Itē illd deſideriū videt̄ ſpectare ad actū chari tatis: pt; diligere ꝓximū ex charitate ē velle ꝓxīo beatitudinē ergo diligere ſe ex charitate ē ſibi velle beatitudinē/ergo hītus ille ſpectat ad charitatē. Itē qñ dico q̄ ſpes ē deſideriū future be atitudinis vel capit̄ futura beatitudo ꝓ beatitudine obiectali & & ſic act⁹ ille eēt vſus dei: vl' ꝓ formali beatitudine: & ſic actus ſpei eēt reſpectu obiecti creati: & p cōſequēs virtus moralis. — ſpes nō ſit deſideriū beatitudinis. Prima. Secunda. Tertia. Quarta.

Q̄ꝫtum ad primum dicit Sco. q̄ in deſperante eſt deſideriū beatitudinis: ſ; nō efficax: qa actus ſpei ē efficax bea- titudinis deſideriū: & illd deſideriū dicit̄ efficax beatitudinis qd̄ ē ſufficiēs cū cognitiōe alicui⁹ qd̄ neceſſario reqrit̄ ad cōſequutio nē beatitudinis: & cauſādū volitionē illi⁹. ſoꝛs vult efficaciter ſer- uare caſti tatem talis volitio nō ē efficax: ſi cognoſcat q̄ ieiuna- re ē ſibi neceſſariū ad caſtitatē ſeruādā: niſi talis volitio cauſet vo litionē illi⁹ ieiunij. Similiter ſoꝛs vult ire romā: ſi cognoſcat q̄ nō poteſt ire romam niſi tranſeat Lugdunum nan eſt efficax niſi ha beat volitionem tranſeundi per lugdunum. Simil'r ſortes cognoſcit & deſiderat beatitudinē cognoſcit q̄ hoc meritū ē ne ceſſariu; ſi nō eliciat volitionē circa illd talis volitio nō ē efficax deſideriū beatitudinis. Sil'r iudicat q̄ ē ei īpoſſibile cū tali iudi- cio de īpoſſibili nō ſtat volitio efficax deſpans iudicat beatitudi nē ſibi īpoſſibilē & ſic nō deſiderat efficaciter: & q̄uis iudicet be atitudinē ſibi poſſibilē: nihilomin⁹ iudicat media ſibi difficilia: & ꝓpter difficilitatē nō vult facere media: illd deſideriū nō ē ef- ficax: qa nō ē ſufficiēs cū certitudie de aliquo qd̄ ē neceſſariū ad cauſandū volitionē circa illd: & ſic act⁹ ſpei nō ē in deſperante. — Ad primā.

Q̄ꝫtum ad aliud certitudo ſpectat ad intellectum ergo nō ē act⁹ ſpei dupl'r ſoluit̄: vno mō ſi capiat̄ ſpes ꝓ actu: tūc ſpes nō ē certa expectatio niſi cāliter & p̄ſuppoſitiue: ſicut cōi- ter exponūt̄ mlte diffinitiōes: vt triſticia ē diſſētio animi cāliter .i. triſticia cātur ex diſſētiōe animi: ſil'r ſpes ē certa expectatio .i. act⁹ ſpei cātur ex certa expectatiōe future beatitudinis: & nō vi deo q̄ expectatio īportet actū p̄ter actū ītellect⁹/& illo ſolo po- ſito: & quocunq; altero ſecluſo dicor expectar̄: & ſic dico q̄ ſpes ꝓ actu diffinit̄ cāliter: puta q̄ ē certa expectatio .i. cātur ex certa expectatōe .i. ex hoc iudicio hēbo beatitudinē ex meritis & gr̄a. aliter ſoluit Durād⁹ qd̄ nō cātur certitudo proprie/ſ; analogice. — ad ſecūdā

¶Certitudo eſt quedam firmitas intellectus ad vnam partem ſic ꝙ nulla dubietas remanet de oppoſito & tranſfertur ad omnes habitus determinantes potentiaꝫ ad vnum oppoſitorum & non ad reliquum:nam omnis habitus ſic inclinat ad vnum actum ꝙ non ad contrarium:ſicut intellectus dicitur certus quando adheret ſic vni pti ꝙ non de altera dubitat:& ſic ſpes ē certa expectatio:id eſt ē habitus determinans & inclinans determinate voluntatē ad actum:ſed prima expoſitio videtur melior:id ē actus cauſatus ex certa expectatione futura.

Refutatio triū opinionum.

Repudiamus tres opiniones de actu ſpei. prima ꝙ actus ſpei eſt ex actu charitatis & actu fidei:ſecunda ꝙ actus ſpei eſt quidam aſſenſus particularis fidei.tertia & eſt ochā ꝙ ē actus quidam diſtinctus ab actu charitatis & fidei:ſꝫ neceſſario ſequens illos duos neceſſario neceſſitate nature.Due prime opiniones non ſunt vere propter Pauli auctoritatē dicentis:tria hec &c.& ſic non eſſent ponendi tres habitus infuſi theologici:ſꝫ ſolum duo.tertia non videtur vera propter duo:quia ſi neceſſario ſequatur actus ſpei ad actum charitatis & fidei/ergo fides & charitas ſufficienter determinant animam ad actum ſpei:quia ſi ad añs neceſſario:conſequēter & ad conſequens ſeqtur ꝙ act⁹ ſpei eēt poſterior actu charitatis:hoc ē contra Gabri.Propterea viſū ē de tertia opinione ꝙ ē ex meritis & gratia:ita ꝙ hoc totuꝫ obiectum beatitudo conferenda a deo liberaliter ex preuiſis meritis & gratia eſt obiectum ſpei & actus ille qui fertur circa totum illud complexum ē actus ſpei & amor concupiſcentie:& ſic differt a charitate q̄ ē amor amicitie quo ſumma bonitas nobis placet in ſe & non relata incommodum noſtrum.

Act⁹ ſpei ē amor cōcupiſcētie.

Amor charitatis ē amor amicitie.

Secundum iſtum modū dicendi videtur ꝙ amor ille puta actus ſpei eēt vſus dei patet:quia actus ſpei ē actus quo amatur ſumma bonitas:non vt ē in ſe bona:ſꝫ vt ē bona michi & quilꝫ actus quo amatur aliquod obiectum non vt in ſe bonum:ſꝫ vt bonum alteri ē amor quo amatur propter alterum:& ſic ē actus vtēdi & omnis vſus dei ē malus igitur.

Q̄d actus ſpei nō ſit bonus.

Primo ptꝫ

Item dicit Gregorius in primo.omnis amor concupiſcētie & omnis nolitio ſunt vſus:quia omnis amor concupiſcētie p̄ſupponit amorē amicitie ex quo cauſatur.nunq̄ concupiſco aliquid amore concupiſcētie niſi ego amem illud amore amicitie cui ego deſidero illud quod amo amore concupiſcētie/ergo omnis amor concupiſcētię videtur vſus:ſaltē tenēdo ꝙ nō ſit

dabilis act⁹ medius inter vſum & fruitionem. Scdo ſequitur ꝙ actus quo opto beatitudinem proximo ex meritis ſuis & gratia dei eſſet actus ſpei & ſperarem proxio: vt ſortes deſiderat platoni beatitudinem futuram ex meritis ſuis & gratia: talis actus ē alicuius habitus theologici: & non videtur ꝙ ſit charitatis/ergo ſpei/ergo videtur ꝙ ſpes ſit reſpectu proximi. Secundo.

Tertio. & eſt tota difficultas cum dicitur teneor me diligere ex charitate & proximum ex charitate. quid ē proximum ex charitate diligere/eſt optare illi gratiam & beatitudinem/ergo eodēmodo id quo teneor me diligere ex charitate eſt optare mihi beatitudinē: & illi ſunt actus ſpei quos Gabriel ponit/ergo actus ſpei non eſſet diſtinctus ab actu charitatis ſecundum iſtam opinionem. Tertio.

Q²tum ad primū. ſequitur ꝙ actus ſpei eſſet vſus quia omnis actus quo refertur deus in aliud eſt vſus dei: ſed per actum ſpei refertur in aliud: puta in ſperantem ergo. nego dicit Sco. ſed de neceſſitate requiritur ꝙ referatur illud obiectum in aliud tanq̄ minus bonum: vel vnum obiectum in aliud tanq̄ neceſſarium ad conſequutionem illius alterius: ſed deus non refertur in ſperantem tanq̄ minus bonum in maius bonum: vel tāq̄ neceſſarium. &c. Ideo non eſt actus vtendi. ſed qualis act⁹ erit Breuiter oportet dicere ꝙ ſit actus medius: & apud non ponentes actum medium inter fruitionem & vſum eſſet difficile ſaluare quis eſſet actus ſpei: & ſic oportet negare ꝙ omnis amor concupiſcentie ſit vſus: ſed ſolum amor ille concupiſcētie quo amatur aliquid propter aliud tanq̄ maius bonum. ſicut amor quo amo potionem amaram propter ſanitatem. Ad primū

Q²tum ad ſecundum de actu ſperandi proximo ſi ſit actus charitatis/ergo conſimilis in ſpē in me erit actus charitatis. ❡Scotus mouet hoc dubium: & non ſoluit. Aliquando viſum eſt mihi ꝙ actus ſpei haberet deum pro obiecto non ſolum deum: ſed deum mihi conferendum ex meritis & gratia: & ſic habet deum pro obiecto principali: & me & gratiam & merita: & ſic actus quo ſpero ſorti beatitudineꝫ non eſſet actus ſpei Et ſic oporteret dicere ꝙ ſpes platonis habet platonem pro obiecto: & ſic ſi poneretur ſimul & ſemel i eodem ſubiecto non ſe i tenderent: q̄uis ſint eiuſdeꝫ ſpēi ſpecialiſſime: tamen habent diuerſa obiecta. Sed difficile eſt conſequenter dicere ad quam virtualiter ſpectaret immediate talis actus: quia eſt virtutis theo-

Ad ſcdm. Doctoris reſolutio.

logice immediate: propterea dicit Tho. ꝙ actus ille ē actus ſpei & videtur mihi melius dicere ꝙ actus quo deſidero beatitudinem ſorti ex meritis & gratia eſt actus ſpei ſicut actus meus: qa non poſſum videre ad quam virtutem theologam ſpectet actus ille niſi ad ſpem: & ſic concedendum eſt ꝙ ego ſpero alteri.

Ad tertiū. Qātum ad vltimam difficultatem de actu quo qs diligit ſe ex charitate: & quo opto ꝓximo dilectionē dei & beatitudinē. videtur ex hoc nō diſtigui act⁹ charitatis & ſpei. Dicit Sco. equiualēter ꝙ omnis actus quo opto proximo beatitudinē non ſub illa ratione quia commoda proximo: ſed vt in ſe bonus eſt actus charitatis & ſic dicit Scotus.

Dupl'r aliquid pōt optari ꝓximo. Sortes dupliciter poteſt aliquid optare proximo puta dilectionem dei. vnomodo vt vtile proximo: aliomodo: vt bonum in ſe & ſimpliciter: non ſub illa ratione quia vtilis proximo: ſed quia in ſe bona. Eodemmodo ſortes poteſt ſibi optare dilectionem dei vt in ſe bonum aut vt bonum ſibi. dicit Sco. primus actus eēt actus charitatis & ſecundus ſpei. & ſic dico ꝙ optare beatitudinē vt commodum mihi non eſt actus quo diligo me ex charitate: quia eſt affectio commodi & ſpei: ſed actus quo opto quia vt in ſe bona/eſt actus charitatis quo diligo me ex charitate: & ſic patet quomodo ponitur differentia inter actum ſpei & charitatis: Sed

An actus ſpei p̄cedat actum charitatis. Vtrum de neceſſitate actus ſpei precedat actū charitatis: & loquor de primis actibus. Antiqui videntur dicere ꝙ ſic: ſed contrarium mihi videtur verū. vñ bñ verum ē ꝙ per actū ſpei inflāmor ad actum charitatis: ſed ꝙ ſit neceſſarium ꝙ precedat non videtur mihi verum. vnde q̄uis non' deſiderem deum poſſu; apprehendere ſummum bonum in ſe. iſta apprehēſio ſufficit ad complacendu; in deo. ille actus eſt actus charitatis: & ad eliciēdum illum actum quo complacet mihi ſumma bonitas nullomodo requiritur actus quo concupiſco & deſidero mihi illam ſummam bonitatem. Non requiritur ergo de neceſſitate ꝙ actus ſpei precedat. verum eſt ꝙ inflammatur homo ad diligendū per actum ſpei: ſed de neceſſitate hoc non requiritur.

Doctor cōtra antiquos

Tres cōditiones ad virtutem theologicā reqſite. Tertio notandum. virtus theologica dupliciter capitur vnomō ſtricte: & ſic tres cōditiōes requnt. Pria ꝙ hēat deu; ꝓ obiecto: ſcda ꝙ regula ei⁹ nō ſit regula hūana ſ; diuina: tertia ꝙ ſit iſuſa: ſ; ad virtutē theologicā large captā requirūtur

ſolum due prime conditiones.per primam conditionem differt a moralibus que habent actus humanos aut paſſiones ꝓ obiecto

Sed videtur duplex difficultas quia videtur ꝙ ſpes non habeat deum pro obiecto:ſ3 beatitudinem que eſt frui tio que eſt aliquid creatum.¶Secundo de latria que ē aliquid morale ad iuſticia3 pertinens & non theologica virtus:ſimiliter de ſapientia:& tamen habent deum pro obiecto.

Difficultas prima. Secunda.

Qꝫtum ad primum dico ꝙ ſpes non habet beati/tudinem formalem principalem pro obiecto:ſ3 obiectiuā quia deus eſt mihi preſens q̄tum ad eſſentiam:& non eſt mihi futurꝰ q̄tum ad illam preſentiam:ſed aliter preſens illis qui ſunt in gra-tia:& preſens illis qui ſunt in peccato:& aliter preſens q̄ nūc bea-tis:& ſic ē abſēs & futurus q̄tum ad illam preſentiam:& ſic ē ob-iectum principale:& etiam habet obiecta creata ſcilicet meri-ta: gr̄a3:& illum q ſperat:ſ3 ꝓ obiecto pricipali h3 ipſum deum.

Ad primū de obiecto ſpei.

Qꝫtum ad aliud latria non habet deum pro obie/cto:ſed operationem:id eſt genuflectionem relatam in deum:& ſic differt a virtute theologica:vt dicit Bonauentura:quia theo logica nunq̄ habet operationem pro obiecto.De ſapientia verꝫ eſt ꝙ habet deum pro obiecto:ſed non ſecundum rationem: q̄a tranſcendit naturalem potentiam.

Ad ſcdam de latria.

Deus enim poteſt eſſe obiectum habitus duplici/ter vt dicit Tho.vnomō ſecundum rationem ad quam nō pōt p tingere intellectus ex ſua naturali potentia:ſecundomodo ſecū-dum rationem ad quam poteſt intellectus ex ſua naturali potē-tia naturaliter:& ſic puenimꝰ ad cognitionē dei:ꝙ eſt omniu3 cā & pricipiū vt Ariſtote.peruenit.tūc ſi ſit aliquis habitus qui fe-ratur in deum ſecundum talem rationem non eſt theologicꝰ: ſ3 humanus:ſ3 non poſſemꝰ naturaliter peruenire ad deū ꝙ ſit ob iectum beatificans ſecundum illam ratione3 neq3 cognoſcere ꝙ deus ſit nobis futurus per beatitudinem:ſed ſolum ſupernatu-liter p illuſtrationē:& ſic hītꝰ q ferūꝛ ī deū ſcd̄m illas ratiōes vocā tur hītꝰ theologici:ſcd̄a cōditio dicit ꝙ eiꝰ regula ſit ſupnatura-lis.oim enī actuū hūanorū regula ē prudētia:& illa prudētia q̄ at tigiꝛ vl̓ q̄ acqriꝛ abſq3 reuelatōe vocatur naturaľ rl̓a & hūana ſi-cut ſūt prudētie q̄ dirigūt nos circa virtutes moraľ vn̄ naturaľr ac qriꝛ prudētia ꝙ ē vnicuiq3 reddēdū qd̄ ſuū ē.Silr̓ naturalr̓ acqri-tur prudētia q̄ dirigit tēperātiā & fortitudinē.S3 prudētia q̄ non eſt i nobis acq̄ſibilis abſq3 reuelatiōe vocaꝛ ſupnaturalis regula.

Dupl̓r pōt deꝰ eē obiectū hītꝰ.

Prudētia naturalis.

Prudentia ſupnaturalis.

¶Naturaliter non poſſumus acquirere prudentiã que dirigit actum fidei vel ſpei: dicunt ergo ꝙ ſecunda conditio que requiritur ad virtutem theologam eſt ꝙ dirigatur non naturali regula: ſed diuina. Ita ꝙ non habeat prudentiam naturaliter & humanitus acquiſitam ſiue acquiſibilẽ pro ſua regula: ſ; habeat prudentiã que non eſt acquiſibilis humanitus: ſed ex reuelatione ꝓ ſua regula.

Prima cõcluſio.

Prima concluſio ſpes tam infuſa q̃ acquiſita ẽ virtus theologica.

Secũda cõcluſio.

Secunda concluſio ſpes nec eſt charitas nec eſt fides vt patuit in ſecundo notabili. ꝙ non ſit fides patet: quia non eſt habitus intellectualis nec charitatis: quia non reſpicit deum in ſe.

Tertia cõcluſio.

¶TERTIA cõcluſio virt⁹ ſpei ẽ realr diſtĩcta a charitate & fide: & iſte concluſiones non ſunt niſi correlaria notabilium.

Primũ dubium in q̃ potẽtia ſit ſpes.

Viſum eſt de actu ſpei & quomodo ẽ virtus theologica diſtĩcta a fide & charitate: conſequenter mouetur primũ tale dubium in qua potentia anime ſit: vtrum in voluntate vel ĩ intellectu. Si in voluntate vtrum in concupiſcibili vel iraſcibili. Et iſtud dubium ſolum dependet ex terminis. Difficultas eſt inter doctores cum potentie diſtingantur penes actus / & actus penes obiecta quid ſit obiectum potentie iraſcibilis: & concupiſcibilis.

Ꝙ potentie aĩe non diſtiguant realiter / ſ; ratione.

Supponendum eſt ꝙ licet ſit vnica anima in homine: & illa ſit potentia quecunq; hominis: ſcilicet intellectiua volitiua que eſt concupiſcibilis & iraſcibilis Nihilominus varij & diuerſi ſunt actus ratione quorum iſta potentia denominat taliter vel taliter ab vno actu. Ab vno eĩ actu denominat intellectus: ab alio voluntas: a quibuſdam concupiſcibilis: & ab alijs iraſcibilis.

Quid concupiſcibil' qd iraſcibilis ſcdm Tho.

Eſt ergo queſtio a quibus actus dicitur concupiſcibilis. & a quib⁹ dicitur iraſcibilis: vnde antiqui: vt Tho: & Bonauentura dicunt ꝙ vocatur concupiſcibilis reſpectu boni non ardui: & iraſcibilis reſpectu boni ardui. boni non ardui: id eſt reſpectu boni quod non tranſcendit facultatem humanam: & boni ardui: id eſt traſcendentis facultatem humanam: & cum beatitudo eterna tranſcendit totam facultatem humanã; hinc dicũt ſpe; que eſt reſpectu illius boni eſſe in anima ſecundum ꝙ ẽ potentia iraſcibilis & non concupiſcibilis.

ſed Sco.& regulariter ſeqntes eum videntur melius dicere:& aliter. Pro quo aduertendum qꝫ eſt aliquod obiectum quod eſt voluntatis:qꝫ in ſe habet rationē cōcupiſcibilitatis vł fugibilitatis in ſeipſo.& eſt aliud obm̄ qd in ſeipſo non hꝫ rōnē fugibilitatis/nec cōcupiſcibilitatis:ſꝫ ſolū ꝓpter aliquid aliud cuius ē mediuꝫ/vel cuius eſt impatū.Exēplum:cib⁹ inq̄tum eſt cōueniens vitæ hūanę & ad cōſeruationē corporis humani hꝫ rōnem cōcupiſcibilitatis:& cibus rōne diſcōuenientis vitæ humanæ in ſe hꝫ rōnem fugibilitatis:& hoc ſolo p̄ntato puta hoc eſt cōueniens cōcupiſcit homo.& hoc ſolo p̄ntato hoc eſt diſcōueniens refugit homo.ſūt aliqua obiecta/q̄ t̄n i ſe non h̄nt rationē fugibilitatis niſi inq̄tum ſūt īpedimēta aliorū q̄ h̄nt rōnem boni veri vel apparētis:vt Soꝛ cōcupiſcit obm̄ de ſe cōcupiſcibile:puta cibū eſt aliquid impediens ne potiaꝛ cibo deſyderato:illud obm̄ non hꝫ de ſe rōnem fugibilitatis:ſed ſolum ꝓpter hoc qꝫ eſt īpedimentum cōſecutiōis alicuius obiecti quod hꝫ rationem apparentis.

Scot⁹ non idē ſentit cū thoma.

¶Secūdū iſtos potētia.i. volūtas dicitur cōcupiſcibilis ꝓpter act⁹ quos hꝫ circa obiecta de ſe appetibilia aut fugibilia:ſꝫ ꝓpter actus quos hꝫ circa obiecta ſcdo appetibilia/vel fugibilia dꝛ iraſcibilis.Ex quo ſeqꝛ qꝫ nō dicitꝛ cōcupiſcibilis ab actib⁹ cōcupiſcēdi vel deſyderādi ſolum. Siłr non dꝛ iraſcibilis ab actu ſecūdo cōcupiſcendi/vel deſyderandi:ſed dicitꝛ cōcupiſcibilis taꝫ ab actu ꝓſequendi vel fugiendi īmediate:ſiłr iraſcibilis ab actu & ſcdo ꝓſequēdi & fugiendi.Exemplum.Sortes p vim cōcupiſcibilem appetit īmediate cōducentia ad eius ſalutem per vim cōcupiſcibilē fugit q̄ immediate ſunt nociuaꝫ ſuæ ſaluti/vel ſanitati:ſꝫ p vim iraſcibilē fugit ea q̄ ſunt īmediate īpediētia con ſequutionē eoꝝ q̄ ſunt īmediate appetibilia:& p eandē vim iraſcibilē ſperat & deſyderat illoꝝ amotionē:& ſic vtraqꝫ iſtaꝝ potētiaꝝ habet actus proſequutionis & actus fugitionis.

Ipſa volun tas dꝛ con cupiſcibił & iraſcibił diuerſimode.

¶Hoc ſuppoſito non eſt difficultas Vtrum ſpes ſit in cōcupiſcibili vel iraſcibili:nā ſi capiaꝛ ſpes large:vt ſe extendit ad om̄e deſyderiū futurū ſiue ſit btitudo vel aliud/aliqua ſpes eſt in iraſcibili & aliqua in cōcupiſcibili.Exemplum:deſyderiuꝫ quo deſydero cibū cōuenietem ē in cōcupiſcibili:& deſyderium quo deſydero amotionē obiecti īpedientis a cōſequutione obiecti appetibilis eſt in iraſcibili:ſed vtrūqꝫ iſtoꝝ deſyderiorum ē ſpes large capiēdo puta pro habitu inclinante ad bonum:ergo in vtraqꝫ iſtarum virtū aīæ eſt ſpes large capta. Sed ſi ſpes capiatur pro virtute theologica:eſt in parte dumtaxat cōcupiſcibili:& eſt de di

Qꝫ aliqua ſpes ſit in cōcupiſcibili & aliq̄ in iraſcbili

recto contra illos dicētes eſſe in iraſcibili. Ratio: obiectum circa quod verſatur actus ſpei ē de ſe concupiſcibile & immediate nō propter aliud: ergo actus qui verſatur circa tale obm̄ eſt actus potentiæ cōcupiſcibilis. Cōſeq̄ntia tenet: ipſa potētia dicitur concupiſcibilis ab actibus: & ſolum ab illis quę verſanť circa obiecta quę ſunt imediate appetibilia/vel fugibilia: ideo ſcdm̄ Scotū. ſi ſpes ſumatur ſtricte pro virtute theologica: eſt imediate in concupiſcibili: quia eſt de obiecto hn̄te imediate in ſe rationem cōcupiſcibilis: & non p̄pter aliud.

Dubiū ſecūdum.

DVbitatur ſecūdo de ordine ſpei ad charitatē & ad fidem. Antiqui ponunt duo: q̄ ſpes q̄tū ad actū ē poſterior ſaltē natura q̄ fides. Nunq̄ eñ infūdiť fides ſine charitate: licet bñ remaneat fides ſine charitate. Sed quādo q̄ritur de ordine iſtarū virtutum theologaliū

De ordine virtutum theologi. q̄tū ad ſuos actus

Qu ęriť de actib⁹ ſiue de ordine earū q̄tum ad ſuos actus. Dicūt prio q̄ fides eſt prior alijs q̄tum ad actū. Ratio: nūq̄ ſperat aliq̄s btitudinē niſi credat deū eſſe/& poſſe cōicari a nobis p beatitudinē: iſti aūt act⁹ ſunt fidei: ergo actus fidei de neceſſitate p̄cedit actum ſpei. Dicunt ſcdo q̄ actus ſpei p̄cedit actuꝫ charitatis: verum eſt regulariter/ſed non opꝫ q̄ ſemp ſit verum. De primo eſt difficultas ſi aliquis opinetur ſolū beatitudinē poſſibilē & deum poſſibilem & deum poſſe ſibi cōicari p btitudinem: q̄uis nō credat firmiter pōt deſyderare btitudinē. Certū eſt q̄ aliquis habꝫ volitiones efficaces de multis de quibus non habet certitudinē: ſed hꝫ aliquam p̄babilitatem: ergo ſi ſortes ſolū probabiliter ęſtimet beatitudinē ſibi poſſibilē non firmiter iudicans ſoř efficaciter poterit optare btitudineꝫ: & ille actus erit ſpei: & non importat actus ſpei: niſi deſyderiū efficax: ergo vř q̄ nō requiriť de neceſſitate ad actū ſpei q̄ p̄cedat actus fidei: ſed ſufficit q̄ ſit act⁹ opinatiuus. Iſtud argumētū videť mihi cōcludere q̄ nō requiriť de neceſſitate actū fidei p̄cedere: ſicut dictū eſt prius ad actū virtuoſum nō neceſſario requiritur dictamē prudētiale: ſed ſufficit opinatiuū. Si ſit ergo aliq̄s qui non hēat actū firmū q̄d ē btitudo ſibi futura: ſꝫ opiatiuum tunc act⁹ cōformis puta deſyderiū/quo deſyderat ex meritis & gr̄a: ē alicui⁹ virtutis: & nō niſi ſpei theologicæ: ergo.

Argumētū q̄d nō req̄rať actum fidei præcedere actuꝫ ſpei.

Inſurgitur cōtra.

¶ Dices q̄ act⁹ ille nō ē actus fidei infuſæ: quia ſi opinéť nō hꝫ infuſam: & p cōſeq̄ns neq̄ ſpē. Dico q̄ p tp̄e quo tenetur firmiter credere dūmō non ſit ptinax i opinione ex illo actu opiatiuo pōt ſequi act⁹ ſpei. Videť ergo ſatis poſſibile q̄ ſit act⁹ ſpei abſq̄ quocūq̄ actu fidei de neceſſitate præſuppoſito.

Et ad Paulū dicētē Accedentes opꝫ credere. dico q͛ oꝫ credere .i. opꝫ aſſentire. īplicat q͛ habeam deſyderiū efficax btītudinis/ quin iudicē eaꝫ eſſe poſſ'bilē: ſed nō opꝫ q͛ illud iudicium ſit firmū: ſed ſufficit opinatiuum: & ita videtur mihi dicēdum.

Ad auctori. Pauli ſolutio

¶ Tertium dubium.

¶ Dubitatur tertio. Quare ponūtur duæ infuſæ in voluntate: & vnica in intellectu. Reſpōdet Sco. & bñ: intellectus nunq̃ fertur in obm̄ niſi ſub vna rōne .ſ. veri: ſed voluntas fertur in obm̄ ſub duabus rationibus: puta ſub rōne boni i ſe & ſub rōne boni nō i ſe/ ſed alteri: & prima affectio vocaƭ iuſticiæ: ſcda cōmodi: cū ſint ergo iſtæ duæ affectiones in voluntate fertur voluntas p illas in ſua obiecta. & ſic ponūtur duæ virtutes ad moderādū/ dirigēdum/ & regulādū iſtas duas affectiones .ſ. ſpes ad idinādū volūtatē ad ferēdū i obm̄ qa alteri: &c.

Dubiū tertium. Quare fides poniƭ i intellectu & ſpes & charitas i volūtate

¶ Dubium quartum.

Dubitatur quarto vtrū ſit tātū vna ſpes reſpectū oīꝫ ſperandoꝝ: & eſt cōforme dubio de fide. Vnde multa ſperāda ſunt .ſ. btitudo/ charitas/ remiſſio pc̄i: tunc q̄ro an ſit vna ſpes reſpectu illoꝝ obiectoꝝ. De infuſa eſt vnica q̄ habet vnicum obiectum primarium puta deum: & oīa alia obiecta ſunt ſecundaria & inclinant ad actus circa alia mediante actu circa primariū obiectum. Si ſit queſtio de ſpe acquiſita aliquis poteſt habere vnicum actum ſpei qui terminatur ad deum: & cauſabit habitū diſtinctum ab illo qui cauſatur ab actu qui terminatur ad btitudinez formalē: quia iſti actus ſunt obiectorum diſtinctorum ſpecie ergo diſtinguūtur ſpecie: & vltra: ergo cauſāt habitus diſtinctos ſpecie: ideo ſperādoꝝ diuerſæ ſunt ſpes acquiſitæ & vnica infuſa ſicut diuerſorum credibilium vnica infuſa & diuerſę acquiſitæ.

Dubiū q̄rtum an ſit vnica ſpes

¶ Aliud dubiū Vtrum ſpes & cęteræ virtutes cōſiſtant in medio: videtur q͛ ſic: quia aliquis poteſt deſpare: & aliquis poteſt pręſumere nimis ſperando: & in defficiēdo deſperate. Sicut aliquis poteſt nimis cito credere: quia qui cito credit leuis eſt: & ſic ſupabundat in credendo: poteſt etiam nimis parum credere: ergo deficit: & ſic fides conſiſtit in medio ſiue inter duo extrema: & iſtd̄ ē melius dubiū iter alia: de quo altercāƭ docto. Durandus tenet q͛ habēt duo extrema: & Scotus videtur defēſare: & Thomas videtur melius dicere. Nam contingit dupliciter virtutem eſſe inter duo extrema: vno modo q͛ habeat ex-

Dubiū q̄ntū. An virtutes the. ſit i medio

Dupl'r virtus ē inter duo extrēma.

trema rõne obiecti principalis. Aliomõ non ratione obiecti prīcipalis: ſed rõne circunſtātiarum obiecti. Exēplum: vt temperātia ſaltem q̄tum ad iuſticiam cõſiſtit circa eſum & potum. Vnde aliquis põt hr̄e actum circa eſum & potum qui erit ſupabundantia nõ ſolum ratione circunſtantiæ: ſꝫ ratione obiecti circa quod fertur: puta vult bibere duas pintas vini: & vna ſufficit.

Dr̄ia īter morales & thelo. virtutes

¶ DIcūt ergo & bñ ꝙ morales virtutes hñt extrema ꝑ defectū & ꝑ ſupabūdantiā ex parte obōꝝ. i. ē vnꝰ actꝰ qui ferṫ circa obm̄ ꝓportionatū rationi: & iſte eſt bonꝰ: &c. Sed theologice nõ hñt extrema ratione obōꝝ. Ratio: nullꝰ põt ſpare nimis magnū bonum neqꝫ nimis credere ſummæ veritati: ſicut nullꝰ põt nimis aſſentire ꝙ deus ē verax: ita nullus põt nimis deſyderare ſūmū bonū ſibi. Sꝫ aliqui pn̄t ſpare deū ꝑ aliqua media: ꝑ q̄ nõ eſt ſpandꝰ vel ſine medijs quibꝰ nõ eſt ſperādus: vt ſperās btitudinem ſine meritis nõ eſt actus virtuoſus: quia ferṫ in obm̄ difforme rõni: nõ in ſe ſꝫ ꝓpter circūſtantiā: puta quia ferṫ in tale obm̄ ſine meritis Non eſt ergo ſupabundātia ī virtute ſpei rõne obiecti: ſꝫ ratiõe circunſtātiæ. Etiā aliquis credit reuelato: nõ ꝑ medium: ſed ad primā p̄dicationem de quo non hꝫ veriſilitudinem ꝙ ſit verax: talis eſt leuis: nõ ꝙ credat reuelato. Sꝫ quia credit ꝑ mediū ꝑ qđ credere non dꝫ. Ideo theologicæ virtutes nõ hñt extremū: & p̄cipue ſupabundātiæ ratione obiecti.

De actu p̄ſūptionis.

¶ Circa hoc dubium difficultas eſt de actu p̄ſumptionis. Vñ actus p̄ſumptionis eſt velle btitudinē ſibi ſine meritis. Vtrum talis ſit p̄ſumptuoſus: dico ꝙ ſufficit hr̄e media in ꝓpoſito ſcꝫ quia intendit mereri & diſponere ſe ad gr̄am: & ꝑ merita q̄ hꝫ in intētiõe cõſequi btitudinem nõ eſt p̄ſumptio: ſed ille eſt p̄ſumptuoſus qui nõ hꝫ merita nec in actu nec in ꝓpoſito.

de actu deſpatiõis.

¶ Sed de actu deſpationis quid ē an ſit nole btitudinem: certuꝫ eſt ꝙ nullus põt velle miſeriā ſcđm aliquos: ita apud eos nullus põt nolle btitudineꝫ. An actus deſpationis ſit nole mereri: & eſt argumētum ſatis apparēs ad ꝓbandū opinionē ꝙ actus ſpei ſit actus intellectus. Nā iſta nõ ē de fide/merebor: nec iſta/ego conſequar btitudinē ex meritis & gr̄a: quicūqꝫ hꝫ iudiciū Nõ conſequar btitudinē q̄cūqꝫ merita faciā dr̄ deſpare. Cayn iudicabat ꝙ nõ poterat ꝑ q̄cūqꝫ media cõſequi remiſſionē pc̄i nec btitudinē ergo vr̄ ꝙ actꝰ ſpandi ſit actus intellectus: & ꝑ conſeq̄ns ꝙ actus eius oppoſitꝰ ſcꝫ actus deſpandi ſit actus intellectus puta iudicium: &c. De hoyta videṫ dicere ꝙ deſpare nõ eſt aliud q̄ libere aſſentire ego damnabor: diciṫ libere quia ſi reuelaretur ſecus eſſꝫ:

ꝑ hoc apparet ꝙ ſpes ſit ī intellectu.

Quid ſit deſpare.

ſed ſi ex mala affectione quã habet vult ita credere/oīs talis dicitur deſpare: & p conſeqẽs videtur ꝙ deſpare nihil importet ꝑter actum intellectus poſitiue: & videt̃ mihi ꝙ aliquis dicitur deſpare qui hꝫ actum incompoſſibilem actui quẽ dicimus ſpare. Aliq.n.actus intellectus ſunt incõpoſſibiles actui ſpei puta deſyderium beatitudinis ex meritis. Vnde aſſenſus quo iudicarẽ nõ eſt mihi poſſibilis:repugnat omni deſyderio efficaci beatitudis: & p conſeqẽs habens talem aſſenſum dicitur deſpare.Similiter hñs iudiciuꝫ nunq̃ merebor:dicit̃ deſpare:quia efficaciter repugnat deſyderio.ſit hñs iudiciũ q̃uis ego merebor:illa tñ nõ erũt ſufficiẽtia ad ſalutẽ dicit̃ deſpare:ergo deſpare nihil aliud ẽ q̃ habere actum intellectus incompoſſibilem illi. Et dicitur deſpare propter incompoſſibilitatem ad actum ſpei ꝑ quẽ dicitur ſpare.

¶VTRVM Actus ſperandi ſit meritorius. Apparet ꝙ non. Nullus actus eſt meritorius niſi vltimate referatur in deum:quia radix meriti conſiſtit in dilectione dei ſup omnia ſed actus ſperandi non refertur immediate in deuꝫ.Patet: quia eſt amor concupiſcẽtiæ:quia vltiate refertur ĩ amantẽ:amat eñ ſibi beatitudinẽ ęternam:amor beatitudinis refertur in amantẽ vltimate:ergo videtur ꝙ non ſit actus meritorius. ¶Preterea/ Omnis actus meritorius eſt affectio iuſticiæ:ſed actus ſpei ẽ affectio commodi:ergo videtur ꝙ actus ſpei non ſit meritorius *an act⁹ ſperãdi ſit meritorius.*

¶Pro ſolutione ſit prima ꝓpoſitio. Nullus actus cuiuſcũqꝫ alterius virtutis a charitate ẽ meritorius: niſi pro q̃to p actum charitatis refertur vltimate in deum. Vnde aliquẽ actũ referri vltimate in deum:nihil aliud ẽ q̃ diligere deum ſup oĩa & ex illa dilectione vel elicere actũ illum alterius virtutis:vel cõtinuare:& non ẽ inconueniẽs ꝙ vnus act⁹ ſit duaꝝ virtutum vni⁹ elicitiue:& alteri⁹ ĩpatie. Vñ dico ꝙ oīs act⁹ qui ẽ elicitiue alterius a charitate nũq̃ ẽ meritori⁹ niſi ſit act⁹ impatus a charitate .i.ĩpatus mediante actu charitatis. ¶Hoc ſuppoſito ſatis facile videre ẽ qũo actus ſpei ſit meritorius:ſtat.n.ꝙ aliquis diligat deum ſup oĩa:quia in ſe bonum complacẽdo ĩ eius bonitate volendo ꝙ ſit ſumme iuſtus:prudens:&c. Et propter hoc:quia habet actum diligẽdi ſup omnia deſyderat eum ſibi p btitudineꝫ ęternã/ꝓpter hoc ꝓciſe quia diligit deum ſup omnia:ita ꝙ iſtũ amorem cõcupiſcẽtiæ refert per amorẽ amicitiæ dei:talis actus ẽ meritorius:q̃uis non ſit elicitus a charitate:ſed imperat̃ a charitate id ẽ mediate actu charitatis:& ſic reſolutio eſt ꝙ nũq̃ actus alterius virtutis ẽ meritori⁹:niſi impetur a charitate. Ratio:quia ra *Pría ꝓpõ.* *Ideꝫ actus põt eẽ duarũ virtutũ.*

Radix meriti. dix meriti cōſiſtit in dilectione dei ſup omnia:& ipſum procedere a dilectione dei eſt ipſum partialiter cauſari a dilectione dei
Bona difficultas. ſuper omnia. ¶DIFFICVLTAS Vtrum ille actus ſit meritorius alterius pręmij q̄ ſit illa dilectio dei ſup oīa a qua ꝓcedit: quia non ē meritorius niſi ꝑpter aſſiſtentiā dilectionis dei ſuper omnia:ſi ſic:ergo ille actus ē immediate elicitus a charitate.Pꝫ conſeqntia.Omnis actus qui ē immediate meritorius.i.proprio merito ē imediate ꝓductus a charitate:ergo ſi actus ſpei ſit immediate meritorius.i.merito ꝓprio:ita q̄ ei correſpondeat pręmium diſtictū ab aliquo actu:ergo ē actus immediate a charitate:& p conſeqns actus ſpei erit ita bñ charitatis ſicut ſpei:verū eſt q̄ actus ſpei non ē meritorius niſi referat̄ p amorē amicitiæ: ſꝫ hoc ſuppoſito q̄ ſit taliter meritori⁹.Eſt difficultas an ſit meritori⁹ merito ꝓprio:ita q̄ ei reſpōdeat premiū ab illo actu per quē refertur:ſi ſic:ergo ille actus ꝓcedit a charitate.Cōſequētia tenet:quia charitas producit oēm actum meritorium qui ē immediate meritorius:& ſic erit ita bñ actus charitatis ſicut ſpei.

Reſolut॰ doctoris. ¶DICO q̄ ille actus qui ē pcīſe ſpes īpatus ab amore amicitiæ non ē meritori⁹ merito ꝓprio:ſicut actus quilꝫ ſcdm Ocham qui non hꝫ intrīſecā bonitatē:ſed bonitatē actus propter cuius pñtiam ē bonus:ita dico quilꝫ actus qui pręciſe propter præſentiam alterius eſt meritorius non habet meritum proprium ei correſpondens:ideo dicerem conſequenter q̄ actus qui eſt pcīſe ſpei qui ē meritorius ē pcīſe meritorius pmij qđ correſpōdet illi actui a quo īpatur: alias oporteret cōcedere q̄ eſſet īmediate a charitate.

Difficultas alia. ¶DIFFICultas alia.Nūquid pōt ei cōcupiſcere bonū ꝓpter deū ſumme dilectū:aliqñ eſt idē actus qui eſt amor amicitię & cōcupiſcētiæ:ideo oīs amor concupiſcētiæ videt̄ eē amor amicitiæ.nūq̄.n.diligo bonū amore cōcupiſcentiæ qn̄ diligā illđ bonū alicui p illum actū:ergo diligo illum:cui opto amore amicitię & p cōſeqns pōt eſſe aliqs act⁹ quo quis ſperat btitudinē:& pp deū ſūme dilectū eodē actu:ſi ſit ergo ē act⁹ charitatis.Pꝫ:ē dilectio dei ſup oīa:ergo charitatis & ē act⁹ ſpei: ergo idem act⁹ ē & ſpei & charitatis:& ſic ē qō Vtrū ſicut poſſē amare fortē ꝑpt deū eodē actu nūqd etiā eodē actu poſſꝫ mihi cōcupiſcere btitudinē ex meritis & gr̄a pp deū ſumme dilectū:& apparet mihi q̄ ſic:&

q̄ idē act⁹ ſit ſpei & charitatis hoc ſuppoſito Vtrū talis actus ſit charitatis & ſpei:vr̄ q̄ ſic. Bñ ſequit̄:eſt dilectio dei ſup oīa: ergo eſt charitatis:& bñ ſequit̄: ē expectatio futuræ btitudinis:ergo eſt ſpei:ergo idē actus eſt charitatis & ſpei:verū ē ergo q̄ ē elicitiue a duabus virtutibus diſtī

ctis:cōcedo:& nō eſt incōueniens ꝙ idem actus ſit duaꝝ virtutum elicitiue vni⁹ theologicæ/alterius moralis:neqꝫ ꝙ ꝓcedat a duob⁹ hītib⁹ diſtīctis ſpecie elicitiue. Dilectio.n.dei ſup oīa in hītuato ꝓcedit a charitate infuſa/& ab acquiſita:ergo idem actus ꝓcedit ab hītibus diſtinctis ſpecie etiā hn̄tibus diſtinctas denominatiōes virtutū:quoꝝ vn⁹ ſit acquiſitus:& alter infuſus. vt ſor abſtinet a venereis ꝓpter deum ſumme dilectum eſt charitatis infuſæ elicitiue. Pꝫ:quia eſt dilectio dei: & actus ille eſt ab hītu temperantiæ:iſti eñ̄ habitus ſortiūtur diuerſas denominationes virtutū:quia vnus eſt charitatis:& alter temperātiæ. ¶DICO tertio. non eſt incōueniens ꝙ idem actus procedat a duobus habitibus diſtinctis ſpecie vtroqꝫ īfuſo:& qui ſortiūtur diuerſas denominationes virtutuꝫ:vn⁹ vocat̄ ſpes:alius charitas. Et ſic quādo dicit̄ regulariter ꝙ nūq̄ habitus diſtincti ſpecie imedtate ꝓducunt actum vel actus eiuſdem ſpeciei:ſed actus diſtincti ſpecie producuntur a diuerſis habitibus:hoc intelligit̄ de vtroqꝫ hītu acquiſito ita ꝙ nunq̄ duo habitus acquiſiti diſtīcti ſpecie immediate ꝓducunt eūdem actum:ſed ſtat bñ ꝙ vnus ꝓducat immediate:& alter mediate:ſꝫde infuſo non eſt incōueniens:vt pꝫ de actu qui eſt amor amicitiæ/& amor concupiſcentiæ.

Idē act⁹ ē virtutis theolo.& moralis.

Idem act⁹ pōt ꝓcedere a diuerſis hītibus diſtīctis ēt ſpecie.

¶Dubitatur quod ē obiectum adęquatum ſpei: dico ꝙ obiectum adęquatum ſpei eſt aliquis cōceptus:ſed inadęquatum eſt res adextra. Vnde ſpes & charitas tendunt in reꝫ ad extra/id eſt res ad extra ꝑ actus amoris & deſyderij deſyderatur & amat̄: nichilominus non tendūt in reꝫ adextra:niſi mediāte aliquo conceptu:& ille cōceptus ꝑ quem tendūt in rem ad extra dicitur eſſe obiectum primarium & adęquatum:& eſt fantaſia ſatis bōa. Dicit̄ ergo (& iſtud eſt notiſſimum) fides tendit in deū ꝑ actum ſuum:& aliæ virtutes non niſi mediantibus appręhenſionibus:quia voluntas non fertur in incognitum : & tendit mediātibus diuerſis apphēſionibus : ideo actus eaꝝ ſunt varij: ꝓpterea aliđ ē obm̄ charitatis:& eſt hoc cōplexū de⁹ ē diligēd⁹ & qcqđ vult a me diligi fateor ꝙ act⁹ charitatis & ſpei nunq̄ tēdūt in deū niſi mediāte aliqua cognitiōe: tñ non opꝫ ꝙ tendant in illā cognitionem:quando.n. ſortes appręhendit deum vt quoddā futurum ſi eliciat actum quo ſpat ſibi actu illo non fert̄ ſortes in illud complexum:quia non opꝫ ꝙ ſortes reflectet ſe ſup tale cōplexū:ſꝫ ſolū fert̄ in deū:mediāte tñ tali cōplexo. ¶Propterea dico ꝙ obm̄ adęq̄tū ſpei & charitatis ē de⁹:ergo idē ē obm̄ adęq̄tū iſtaꝝ virtutū:veꝝ ē:ſed ſcđm diuerſas apphēſiōes & rōnes.

Quid ſit obm̄ adęq̄tū ſpei & ī adæquatū

Deus ē obiectū ſpei/ & charita.

Nā deus pōt apphēdi ſcđm diuerſas rōnes:& ſcđm vnam ratio⸗nem ē obiectū virtutis ſcđm quam ratione ferť in illud. Vnde deus non ē obiectū ſpei:niſi ſcđm rōnē boni futuri & actus ſpei nō ferť in illam rationē. Non.n.ſequitur/Spes non ferť in deum:niſi ſcđm rationē aliquam:ergo ferť in illam rōnē:ſicut non ſequitur Volūtas nō ferť in obiectū niſi ſcđʒ cognitionē:ergo ferť in cognitionē:vtanteq̄ ego amen patrē meum non opʒ q̄ amen ſcđm illā cognitionē:& ſic deus ē obiectum adęquatum ſpei & charitatis & fidei ſcđm diuerſas apphenſiones. Et ſic dicta ſufficiant de fide & ſpe. Nūc ſequiť de charitate.

Aduerte.

¶Diſtinctio.xxvij

QVæritur conſequēter Vtrum charitas ſit habitus inclinans voluntatē hominis ad obſeruatio⸗nes primi p̄cepti charitatis/ſeu de dilectione dei ſup oīa:& in iſta queſtione ponūtur tres articuli. Q̄ȝtum ad primum declarabimus quid ſit charitas. Et quia habitus co⸗gnoſcūtur p actus:ideo primo īueſtigabimus quid ſit actus cha⸗ritatis. Vñ actus charitatis diciť amor vel dilectio:ideo videndū eſt quid ſit amor. Amor enim non eſt niſi quędam tendētia qua tendit potentia in ſuum obiectum. Vnde triplex eſt appetit⁹/naturalis/ſenſitiuus/& intellectiuus: & quolʒ iſtorum appetituum tēdit potētia ī obctm̄. Appetitus em̄ naturalis nō p̄requirit apphēſionē eius qđ appetit in ipſo appetēte/ſed alterius puta ī iſti⸗tuēte naturā. Diuina em̄ p̄uidētia(vt īnqt Boetius)dedit crea⸗tis a ſe rebus hanc vel maxime manēdi cauſam:vt quoad poſſūt naturaliter manere deſyderant. Et Cicero ī prīo offi. Principio animantiū &c. Appetitus vero animalis ē appetitus p̄ſuppones apphenſionē appetētis natus tendere in obiectum apphenſum aut in eo quieſcere neceſſario & non libere:& hic eſt ī brutis. Sʒ appetitus intellectiuus de neceſſitate p̄ſupponit noticiam ītel⸗lectiuaʒ ſeu iudiciū intellectus natus libere actum ſuum elicere & vocatur appetitus rōnalis ītellectus ſeu voluntatis. vnde appetitus naturalis tm̄ valet ſicut naturalis inclinatio: vt ē naturalis inclinatio ad aliquid proſequēduʒ:vt graue naturaliter appetit deſcēdere deorſū: & appetitu naturali vnaq̄q; res appetit cōſer⸗uari ī eē:vt dictū ē:& talis appetit⁹ nullā p̄uiā cognitionē p̄requirit:ſed appetitus animalis ē illa potentia quę exercet ſuam opationē mediante aliqua cognitione p̄euia/vt in brutis p̄ter naturalē inclinationē ē quidam appetitus cognoſcēdi qui non poteſt cauſari niſi mediante aliqua cognitione p̄uia. Sed appetitus in⸗tellectus ſeu volūtatis ē ipſa potētia q̄ de neceſſitate ad ſuos act⁹

Quid act⁹ charitatis qđ amor.

De triplici appetitu prio de naturali

Oē ens appetit eſſe.

quid appetitus aīalis

Quid ītel⸗lectiuus.

exercēdos aliquam preuiam cognitionem requirit que libere fertur in obiecta.

Et ſicut ſolent communiter doctores ponere tres potentias. Ita ponunt triplex genus amoris. vnde amor primo modo qui correſpondet appetitui naturali quē etiam naturalē dicimus/non eſt actus elicitus vel paſſio: ſed eſt ipſamet res vł ei⁹ forma ſubſtantialis aut qualitas eam formam naturaliter conſequens. Triplex amor qd amor naturalis.

Sed ſtatim quereret aliquis anima noſtra in ordine ad intellectiōes & ſuas operationes hab3 inclinationem & appetit eius cognitiones: quia vnūquodq3 appetit ſuam opationē modo operatio intellectus eſt intelligere & voluntatis velle/nole queritur ergo qualis ſit appetitus ad iſtas operationes: clarum eſt ꝙ non eſt appetitus intellectus: qa nullam preexigit noticiā. Dubium.

Breuiter dico ꝙ appetitus intellectus ſeu voluntatis quo exigit ſuas operationes dicitur naturalis ita bene ſicut appetit⁹ quo graue appetit deſcendere deorſum. &c.

Sed amor ſecundo modo puta qui correſpondet appetitui animali ſeu ſenſitiuo ē inclinatio appetit⁹ ſenſitiui ad ſuum conueniens vel actus deſiderij quo tendit in bonum apprehenſum abſens & talis vocatur amor animalis qui communis eſt hominibus & brutis. quid amor ſenſitiuus.

Sed amor tertio modo puta amor rationalis vel intellectus eſt actus voluntatis: quo voluntas libere acceptat obiectum per intellectum ſibi pſentatum: & de hoc amore communiter eſt ſermo: & quando eſt queſtio de amore apud doc. capiē amor pro actu voluntatis: puta velle & non de naturali vel ſenſitiuo vt quando dicitē ꝙ amor non fertur in incognitū. Ita ꝙ amare pertinet ad voluntatem & eſt actus voluntatis ſicut intelligere eſt actus intellectus. quid amor rationalis.

Conſequenter dicitur ꝙ voluntas non habet niſi duas operationes. qa obiectum non poteſt pñtari voluntati niſi duobus modis: voluntas enim non poteſt habere circa illud obiectum niſi duos actus: puta velle quo volūtas acceptat obiectū vt conueniens. Et nolle quo voluntas fugit. Et ita primus actus vocatur proſequutio: & ſecūdus vocatur fuga. Duo ſunt tm̄ volūtatis act⁹ eliciti.

Et ſi dicatur voluntas poteſt habere actum ſuſpē

tiõis:qa poteſt ſuſpendere actum/ergo eſt aliquis actus ſuſpenſus quo neq; acceptat neq; deacceptat neq; fugit.

An voluntas dicatur ſuſpēdere p actum. Suſpenſio vo. dupl'r pōt fieri.

Reſpondetur quod talis ſuſpēſio poteſt fieri duobus modis:vnomodo q volūtas pñte obiecto per apprehenſionem intellectus quandoque auertit ſe/ita q nullum actum circa hoc obiectum elicit & ſuſpēditur ab obiecto.& talis ſuſpenſio non eſt actus. Aliomodo voluntas volens ſuſpendit per actū poſitiuum quia vult non elicere vt magis inquirat de obiecti cōuenientia & bonitate. Et talis actus ſuſpenſus eſt quodē velle: .ſ. velle non elicere.Et ſic pat3 q in voluntate non ſunt niſi duo actus eliciti reſpectu cuiuſcunq; obiecti:ſcilicet velle & nolle.

Amor voli.ē quodā velle.

Hoc ſuppoſito cum amor ſit actus voluntatis vidēdum ē vtrum ſit velle vel nolle breuiter dicitur q amor non ē niſi velle.quia actus amandi eſt complacentia in amato vel ē act⁹ quo acceptatur obiectum amatum tantum bonum ſibi vel alteri.Verū nolēdo nihil acceptamus ſed refugim⁹/ergo amor nō poteſt eſſe nole:ideo cum ſint tantum duo actus voluntatis op3 de neceſſitate dicere q amor actus voluntatis eſt velle.Et hoc habet philoſophus in ſecundo rhetoricorum:amor inquit eſt velle alicui bonum.

Qd oē nole ſit velle ſcdm Gre. & Holcot.

Hic eſt difficultas:quia dicūt aliq doctores quod omne nole ē velle:ita dicit Gregorius in prio & Holcot.q.ſeptima primi:quia omne nole alicuius eſt velle ſuū contradictorium quia nole ſortem eſſe diuitem eſt velle ſortem non eſſe diuitem: ſed ſic eſt q omne velle poteſt dici amor vt dictum ē/ergo omne nole poteſt dici amor.Primo dico ſecundum illos qui dicunt q omne nole ē velle hoc cōcedēdo.poteſt dici q non eſt amor illius obiecti cuius eſt nole. vt nolo ſortem diuitem talis actus eſt nole diuitiarum:& ſic non eſt amor diuitiarum. Sed eſt velle alterius.Et ſic ſecundum iſtam opinionem dato q eſſ3 vera non ſequitur q amor ſit nole.Iſta tamen opinio ſemper viſa eſt mihi falſa & non vera.Et ratio mea eſt:quia ego poſſum apprehendere ſortem diuitem vel econtra nō cogitando de cōtradictorio.ideo poſſum apprehendere vnum contradictorium nō apprehendendo reliquum.Et tunc non poſſet dici q illud velle

Cōfutatio gregorij & holcot.

ſit nole: quia voluntas nihil vult niſi intellectus apprehendat. ſꝫ intellectus non apprehēdit contradictoriuꝫ/ergo oportet de neceſſitate dicere ꝙ non omne nole eſt velle contradictoriū: & iſta opinio apparet mihi probabilior.

Cōſeq̄nter noto ꝙ iſte amor diuiditur ī tres amores primomō in amorem affectiuū & effectiuum: ſecundomodo in amorem amicitie & concupiſcentie: tertiomodo in amorem cōplacentie & deſiderij. Pro prio noto. ꝙ voluntas volēdo alicui bonum ſi ſit velle efficax non ē in poteſtate voluntatis ꝓ tunc: quin exhibeat illud bonum niſi impediatur ab extrinſeco. Et ſi caruerit illo bono procurat illud bonum amato q̄tum poteſt alioquin talis dilectio non eēt vera. Vnde Io. iij. diligamus non lingua: ſed opere & veritate: & Gregorius omelia. xxx. amor dei ocioſus non eſt. Et amor ille quandoqꝫ extendit ad conatuꝫ illum quo quis bonū procurat ꝙ amato ineē deſiderat. Et ex illa auctoritate Io. ſumitur illa diſtinctio amoris in affectiuum & effectiuum. Sed amor affectiuꝰ eſt actus voluntatis elicitus quo volo alicui bonum. Dicunt doc. ꝙ illa volitio ad quam ſequitur operatio vocatur amor effectiuꝰ/ſed ſi ad iſtam operationem interiorem vel deſideriū non ſequatur effectus: tunc talis volitio non efficit: & vocatur affectiuus. Et non eſt in hoc difficultas. Dicitur tamen communiter ꝙ iſte amor effectiuꝰ non eſt proprie operatio immanens: ideo iſta acceptio eſt ſatis impropria

Triplex amoris diuiſio.

Diffinitur amor effectiuus.

quid amor affectiuus.

❡Q̄tum ad aliam diuiſionem amoris in amorē amicitie & amorē concupiſcentie dicit Durandus in hac diſtinctione ꝙ non eſt intelligendum ꝙ ſint duo amores diſtincti: vt ſi quis velit forti amando ipſum diuitias. vel honores/amor fortis in vtrunque tendit/amat enim fortem cui vult talia bona ineſſe: amat: & ipſa bona que vult ineſſe forti/ amat enim fortem propter ſe: diuitias vero & honores amat propter fortē. Ita volens ſibiipſi bonum equum per amorem qui eſt velle in ſe ipſum tendit in equum. vult enim equum eē ſanum/fortem/velocem/nō propter equū ibi ſiſtendo ſꝫ propter ſe: ꝓportiōabiliter ſicut intellectus duos habet actus aſſentiendi alicui vero/ aliquādo enim aſſentit vero ꝓpter ſe/ſicut principio ex terminis aut ex euidentia noto ei euidenti.

Q̄ amor amicitie & cōcupiſcētie nō diſtiguantur.

¶ Aliquando propter aliud verum in quod reſoluitur ex quo de ducitur ſicut concluſioni ex principijs illate.

Itē proportionabiliter quandoq; acceptatur bonum propter ſe non referendo in aliud. Aliquando tamē ꝓpter aliud. Et ſecundum hoc diſtinguūtur vſus & fruitio. Similiter amor amicitie & amor concupiſcentie: vnde ſicut eſt ordo ī intellectu ita eſt ordo in voluntate.

quid amor amicitie. quid amor cōcupiſcētie.

Dico ergo ꝙ amor amicitie eſt amor quo amatur obiectū ex ſola obiecti apprehētiōe & nō ex alteriꝰ obiecti amorē ſʒ amor cōcupiſcētie ē amor quo amaī obiectū non ex ſola obiecti apprehenſione: ſed ex alterius obiecti amore verbi gratia: ſi quis diligit fortem volens ipſum eſſe diuitem: potentem: vt ſibi largiatur & benefaciat: vel ſi quis bene vult famulo: familie: vel beſtijs fortis propter fortem. omnis dilectio hec amor eſt concupiſcētie. Et in amore huiuſmodi quandoq; ſunt duo actus vnꝰ preciſe circa illum cui bene vult. alius circa bonum illud qđ vult. & primus actus eſt amor amicitie: ſecundus eſt amor concupiſcētie. Vnde quandoq; vnico actu vult alicui bonum propter alteꝝ ſicut vnico actu pōt voluntas ferri in mediuʒ & in finem. Et tunc iſte actus eſt amor amicitie & amor concupiſcentie ſimul: ſicut ſimul eſt fruitio & vſus. ſicut ſi preſentetur mihi deus tanq̄ ſummum bonum/ tunc ego affecto deū. tunc talis actus eſt amor amicitie. poſſunt adduci mihi obiecta creata tunc accepto ea ꝓpter deum: tunc ſecundus actus eſt amor concupiſcentie. breuiter dicere ꝙ omnis amor amicitie eſt fruitio/ vel eſt actus medius. qa amo non propter aliud/ ſed ponendo actum medium talis amor qui nō fertur in obiectū tanq̄ ſummum bonuʒ non eſt malus qa poteſt referri in deum & erit actus medius: ſed non ponendo actum medium eſt malus. Eſt difficultas: vtrum deus poſſit ſecundum eſſentiam amari amore concupiſcentie: de hac difficultate poſtea videbitur.

Ideʒ actꝰ ē fruitio & vſus: medij & finis.

Amor amicitie ē cauſa efficiens amoris cōcupiſcētie

Noto preterea ꝙ amor amicitie ē cauſa amoris cōcupiſcentie non ſolum in genere finalis/ ſʒ efficientis. Et eſt ordo perfectionis inter ipſos amores/ quia amor amicitie ē perfectior & nobilior ſcđm Anſelmū: quia amor amicitie ineſt voluntati ſecundum affectionem iuſticie/ & amor concupiſcentie ineſt volūtati: ſecundum affectionem commodi.

quid amor cōplacētie

Tertia diuiſio amorum eſt in amorem complacē/

tie & amorem deſiderij. ita amor complacētie eſt velle alicui bo nū iam habitum ſiue propter ipſum ſiue propter aliđ hoc mō a= mat eum qui congratulatur & condelectaī de bono adepto/nō tamen gaudiū vel delectatio eſt amor ſeu velle quod ē actus vo luntatis:ſed gaudiū & delectatio eſt effectus ſequens amorem Amor deſiderij ē actus voluntatis quo volo mihi vel alteri bonū abſens ſiue propter ſe amatum ſiue propter aliud hoc eſt ſiue ſit amor amicitie ſiue concupiſcentie. Et quilibet iſtorum amoru pōt eſſe ordinatus vel inordinatus vel indifferens. Itē poteſt eē gratuitus vel non meritorius. ¶ Notandum tertio ꝙ illa eadē que dicta ſunt de amore ſunt etiam dicenda de dilectione. Et i= ueniuntur quattuor nomina ad idem pertinentia/ ſcilicet amor/ dilectio/charitas/& amicia. In hoc tamen differunt ꝙ amicitia ſe cundum philoſophos eſt quaſi habitus:& regulariter capitur ꝑ habitu. dilectio & amor pro actu. & charitas aliquando capitur ꝑ actu aliquando pro habitu:differenter tamen ſignificanī actus ꝑ iſta tria amor dilectio charitas:qa omnis amor ē dilectio vel cha ritas:ſed non econtra. addit enim dilectio ſuper amorem electio= nem precedentem. vt ipm nomen ſonat. vnde ſolum eſt in volun= tate rationali: charitas autem vltra amorem addit pfectionem quēdam amoris inquantum illud ꝙ amatur magni exiſtimatur.

quid amor cōplacētie

quid amor deſiderij.

Differētia inter amo rē/dilecti= onē/chari. & amiciciā

Notandū quarto ꝙ deus poteſt diligi ſecūdū oēs ſpecies amoris ſupradictas actualiter & habitualiter. Nam dili= gere deum ē velle deo bonum. eē omnipotens:ſummum bonum infinitum:iuſtum. &c. hoc eſt breuiſſime deum velle eē deum/ſci licet bonū quo nihil melius excogitari pōt. hoc ei nomie deus in telligiī ſecundum beatum Auguſtinum.

Duplex eſt dilectio dei quedam complexa que/ dam incomplexa. diligere deum dilectione incomplexa eſt ha= bere complacētiam i illa bonitate in ſe cōplacēte & non mediā te alia noticia cōplexa. hoc ei non fertur ſupra aliquod complexū Sed dilectio complexa non capitur pro noticia complexa: ſed vocatur dilectio ideo complexa quia fertur ſuper obiectum cō= plexum vt volo deum eſſe ſummum bonum/omnipotentem/ta lis volitio ſecundum Dionyſium non poteſt eſſe fruitio:quia vo luntas non pōt ferri in aliquod obiectum complexe:quin ſit voli tio incomplexa. Et ideo male ſequitur ſecundum eum ꝙ nulla talis volitio poteſt eſſe fruitio. Dicit conſequenter Dionyſius ꝙ non eſt vſus ſed eſt actus medius.

Duplex dei dile= ctio. ſ. com plexa & in cōplexa. Cur dicaī noticia dei complexa.

Curī p̄cō̄ mortali nō poſſit de⁹ diligi ſup oīa

¶Ex his Gabriel infert ꝙ nullus exiſtens in pec/cato poteſt amare deum ſuper omnia/quia talis non vult deum eſſe maius quo nihil excogitari poteſt:patet.quia vellet deum ignorare peccatum ſuum:& ſic non eſſe ſumme ſapientem aut ſua peccata non vindicare:& ſic non eſt ſumme iuſtū.Et ſic con⸗cluditur ꝙ non eſt poſſibile ꝙ aliquis ſit in peccato & ꝙ diligat deum ſuper omnia.

Oppoſitū teneť a doctore

Q̄tum ad hoc videtur michi ꝙ dilectio ſtet cum/ p̄cō̄:patet.ſit ſortes qui diligat deum ſuper omnia cum omni⸗bus debitis circunſtantijs.Et volo ꝙ ſortes pro tunc credat ali⸗quem eſſe inimicum fidei qui tamen non eſt inimicus.& ex zelo fidei occidat illum quem credit inimicum fidei ignorantia vinci⸗bili. Tunc in illo caſu ſortes peccat mortaliter & diligit deum ſuper omnia vt videtur manifeſte/ergo propoſitum. Item volo ꝙ ſorti habēti dilectionem dei ſuper omnia occurrat preceptuꝫ dedando elemoſinam pauperi.Tunc quero vel ſortes manente dilectione eſt liber vel non/ſi dicas ꝙ eſt liber/ergo poteſt omit⸗tere ſi dicas ꝙ non/ergo neceſſario dat elemoſinā.Et ſic nō me⸗retur.& per conſequens non bene agit quia ſuus actus non eſt li ber/ergo non obſtāte iſta dilectiōe dei ſuper omnia poteſt omit tere:& ſic peccare ꝙ erat probandum.Et ſi dicas ꝙ tunc ille ac tus non vocabitur dilectio dei ſup omnia. Tunc difficultas erit ad nomē.ſꝫ dices quicquid ſit ſubſtantia actus diligendi deū ſup omnia manet.veruꝫ ē:ſed non vocatur dilectio propter peccatū tunc difficultas eſt ad nomen.¶His ſuppoſitis declaratur nunc de quo precepto intelligatur quando queritur.vtrum charitas ſit habitus inclinans voluntatē.&c.vnde notes ꝙ illud preceptū inuenitur in pluribus paſſibus ſacre ſcripture. ¶Primo habet deuteronomi ſexto:vbi dicit Moyſes.Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo/ex tota anima tua/ & tota fortitudine tua.& Mathei.xxij.ſic habetur:diliges dominum deum tuum ex toto corde.& in tota anima tua.& in tota mente tua. Hoc ē maximum & primum mandatum.Mar.xij.additur tribus con⸗ditionibus quas Matheus ponit ex tota virtute tua.Et luce pri mo diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo:& ex tota anima tua & ex omnibus viribus tuis & ex omni mente tua : he autem conditiones tota fortitudine:tota virtute:omnibus viri⸗

Preceptū de dilectione dei.

bus pro eodem accipiuntur ſecundum Tho.ſecunda ſecunde. q.xliiij.articulo quinto.Et manent he quattuor conditiones:pu ta ex toto corde ex tota anima ex tota mente & ex tota fortitu dine.

Eſt ergo difficultas quid intelligatur p iſtos quat tuor terminos toto corde tota anima.&c.Dicit breuiter Duran dus & bene ꝙ deſignantur quattuor potentie: ſcilicet per ly corde potentia volitiua:quia ſicut cor eſt principale membrū ita potentia volitiua eſt radix meriti per ly anima intelligit̄ po tētia itellectiua:& p ly mēte potentia ſenſitiua:& ly fortitudine potentia executiua ſeu actus exterior.Et ſunt q̄ttuor principa les partes:ſcilicet voluntas intellectus ſenſus: & potentia exe cutiua.Et breuiter nihil vult habere illud preceptum niſi ad ha bendum dilectionem meritoriam dei ſuper omnia: oportet ꝙ tota voluntas feratur in deum:& tota anima:id eſt ꝙ illa volun tas ſeu actus voluntatis reguletur a dictamie intellectus ſeu pru dentie.Et ꝙ operationes exteriores referantur in deum vltima te ſumme dilectum.

Bona diffi cultas.

declaratio p̄cepti de dilectione dei.

Diligere deum ſuper omnia:ſcd̄m Dealyaco qua druplici ter poteſt intelligi vnomodo q̄tum ad perfectionem di lectionis gradualiter/ſecundomodo q̄tum ad q̄titatem obiecti ſiue q̄tum ad illud bonum volitum. hoc ē ꝙ deo velimus plura bona q̄ cuicunqꝫ alteri:vl' in maiori m̄titudine. Et differt a pri mo modo. quia ſtat ꝙ volendo platoni groſſo ruſtico diuitias plus diligam eum intenſiue ſeu gradualiter ſiue maiori affectu/ q̄ platonē volendo ei epiſcopatum tamē ſecundomodo plus di ligo platonē:quia volo ei maius bonum.Tertiomodo poteſt in telligi ꝙ diligamus deum ſuper omnia q̄tum ad firmitatem .i. ꝙ potius deſinerem dilectionem cuiuſcunqꝫ q̄ dilectionem dei: Quarto quātum ad naturam:id eſt naturali⁹.Et ſic iſto mō nō ē difficultas qui dilectio ſui eſt magis naturalis q̄ dilectio dei. vel cuiuſcunqꝫ alterius.Quū ergo eſt queſtio:vtrum deus ſit maxi me diligendus ſuper omnia poteſt intelligi gradualiter: & de hoc videbitur in dubio primo.

Diligere deū ſuper oīa q̄dru plr itelligi tur.

Dupl̃r p̃t ĩtelligi q̃ adimpleat p̃ceptũ de dilectione dei.

Vltimo notandum q̃ poteſt intelligi dupliciter q̃ per ſe adimpleatur preceptum de dilectiõe dei ſuper omnia: vnomodo q̃ ſic adimpleatur q̃ p talem vitetur peccatum mortale quãtum ſufficit ad ſalutem. Aliomodo intelligitur q̃ adimpleatur preceptum de dilectione pfecte:non ſolum q̃tum ad ſalutem:ſed vltra q̃ non admittãtur quicunq̧ actus contrarij neq̧ impertinentes. Ita q̃ diligere deum pfecte iſtomodo non ẽ ſolum illum actu3 eligere conformiter ad dictamen rectum:ſ3 nec admittere actus cõtrarios nec facere opera imptinentia:ſed omnem actionem noſtram in deum referri. Ita q̃ nullus ſit actus voluntatis neq̧ intellectus quin tendat in deum. Et de tali dilectione loquitur B. Auguſtinus in lib. de doctrina chriſtiana quando dicit q̃ preceptum de dilectione dei non poteſt adimpleri ĩ via. vnde inferuntur aliqua correlaria.

Auguſtin⁹ correlariũ

Primum.

Primum. quicunq̧ habet gratiã gratum facientẽ diligit deum ex toto corde/tota anima. &c.

Secundu3

Secundum q̃ nullus peccato mortali obnoxius deum ex toto corde diligit:patet. quia non habet gratiam. De iſta totalitate dilectionis ponuntur tres gradus. Primus vocatur perfectus qui omnẽ actum contrarium dilectioni excludit. Secũdus eſt perfectior qui non ſolum actum contrarium excludit:ſed etiam extraneum quantum humana vita permittit omnia opera exteriora in deu3 ordinando. Tertius ẽ perfectiſſimus de quo loquitur Auguſtinus qui ſolum in beatis reperitur: & iſti gradus habentnr ex degerſonno.

Tres gradus de dilectiõe dei

Pria concluſio.

Hoc ẽ contra beatu3 Thomã vt ſupra dictũ ẽ diſti. xxiij.

¶His notatis ponũtur concluſiones. vii. aut. viii. pria reſpectu quorũcũq̧ actuũ diligendi deum ponẽdi ſunt habitus inclinatiui ad eliciendum ſimiles. patet ex dictis. xxiij. diſtĩ. qa hic eſt ſermo de dilectione que eſt in voluntate. Notandum eſt q̃ voluntas non ita eſt determinata ad actum diligendi qui poſſit aſſuefieri in oppoſitum ſed in omni potentia que non eſt determinata ad actum ſuum: & que poteſt ad oppoſitum aſſuefieri eſt ponendus habitus inclinans ipſam potentiã. &c. Iſta propoſitio eſt certa voluntas non neceſſario diligit deum qa alias dilectio dei non eſſet meritoria neq̧ laudabilis igitur.

Scd̃a concluſio.

Secunda concluſio. reſpectu diuerſorum actuum ſpecie diſtinctorum quibus deum diligimus ordinate diuerſi habitus & virtutes ſunt ponende. Et iſta propoſitio eſt conformis

ꝑpoſitioni quã poſuim⁹ de fide:& pro eius intellectu oꝫ ſuppõe re ꝙ de⁹ põt diligi dilectionib⁹ dñtib⁹ ſpẽ. Ptꝫ:quia de⁹ põt diligi ſub hac rõne qua ẽ oṗs:& ſub hac rõne qua eſt ſummũ bonũ. Dicit̃ ergo ꝙ tot ſunt ponẽdi hĩtus:quot ſũt ponẽdi act⁹:ptꝫ:qa ex diſtinctiõe actuũ ſumit̃ diſtinctio hĩtuũ: quia nũq̃ hitus inclinat niſi ad actus ſiľes ex quib⁹ ẽ geni⁹:& quia ꝓ declaratiõe huius cõcluſionis opꝫ cognoſcere quis ſit amor effectiuus cuiuſcũqꝫ virtutis:& ad quẽ actũ dilectiõis inclinet:ꝓpterea ponit̃ talis ꝑpoſitio. Ad oẽs actũ effectiui amoris dei diuerſæ inclinant virtutes:& ſicut declaratũ ẽ in notabilib⁹ amor effectiuus ꝓprie capiẽdo amorẽ effectiuũ ẽ act⁹ exterior:& talis amor non põt eſſe reſpectu dei ꝓprie capiẽdo:quia nullum ſibi põt ꝓcurari bonuꝫ quia de neceſſitate hꝫ oĩe bonũ qđ ipſe habet:ſed large capiendo amorẽ effectiuũ ꝓ omni oṗatione quæ placet ipſi amato:aut quia ẽ ĩ laudẽ ipſius amati:tũc põt cõuenire ipſi deo& tũc ſũt ponẽdi hĩt⁹ reſpectu amoris effectiui: vt ſi facio op⁹ tẽperantiæ ad laudẽ dei/talis act⁹ gñat hĩtũ qui ĩclinabit ad cõſiľes actus: quia quilꝫ actus cuiuſcũqꝫ p̃cepti diuini/aut cõſilij meritorius eſt act⁹ amoris effectiui dẽpto p̃cepto prĩo qđ diſpõit ad amorẽ effectiuuꝫ: quia oĩs talis elicitio ex charitate ẽ ordinatio ad honorẽ dei ſꝫ tales ſunt diuerſi ſpecie. ¶Quarta concluſio.

Amor effectiuus ẽ actus exterior.

Ad amorẽ cõcupiſcẽtiæ reſpectu dei concurrit act⁹ ſpei tam infuſæ q̃ acquiſitæ:ſicut dictũ eſt. ¶Eſt tñ difficultas. Vtrum deus ĩmediate poſſit amari amore cõcupiſcẽtiæ. Dicit Durandus ꝙ nõ:quia nũq̃ amore cõcupiſcẽtiæ licite & ĩmediate põt attigi de⁹:ſed bñ mediate:& rõ:quia amor cõcupiſcẽtiæ eſt amor quo diligo ꝓpter aliud: ſꝫ cõcupiſco btitudinẽ ĩmediate:& p charitatẽ deũ:ſed nichilominus apud Scotũ qui dicit ꝙ oĩs virtus theologica ĩmediate tendit in deũ dr̃ ꝙ actus ſpei ĩmmediate tendit in deũ:&ꝙ deus amat̃ amore cõcupiſcẽtiæ & ꝙ ego poſſum mihi concupiſcere deũ/ſꝫ nõ vltimate ſaltẽ licite vt dicit Sco. ſꝫ vlterius referẽdo in deũ/vt volo mihi btitudinem vľ deũ:btitudinẽ ex meritis & gr̃a ꝓpter deũ ita vltimate referẽdo iteꝝ ĩ deũ. ¶Eſt hic difficultas quã tangit Sco. Vtrũ ex puris naturalib⁹ poſſit eẽ euidẽs ꝙ deus ſit diligẽd⁹ ſup oĩa:& apparꝫ ꝙ ſic:quia ſtãdo in puris naturalib⁹/vel diligere deũ ſup oĩa ẽ cõtra dictamẽ rectæ rõis vel nõ. Si primũ/nõ videtur cõtra dictamẽ quia ex puris nãlib⁹ habem⁹ qđ ẽ aliqđ ſũme bonũ/ſũme pfectũ & illud nõ põt eſſe creatũ:ergo virtus ſiue hĩt⁹ q̇:vľ q̃ ĩclinaret ad diligẽdũ eũ ſũme nõ põt eſſe vitiũ. Pꝫ:quia nõ põt eẽ cõtra dicta

Q̃rta cõcl̃o

Vtrũ licite de⁹ poſſit amari aõr̃ cõcupiſcẽtiæ.

De⁹ põt cõcupiſci ſed nõ vltiate.

An ſit euidẽs ꝙ de⁹ ſit ſup oĩa diligend⁹.

mē rectū:ergo vī ꝙ ex puris naturalib⁹:&c. ¶Scda rō quā ponſderat Sco.eſt.fortis politic⁹ ſtando ī puris naturalib⁹ eligit mori ꝓ repu.& magis diligit rēpu.q̄ ꝓpriū eſſe ergo videt̃ ꝙ ex dicta mīe rōnis pure naturalis pōt hr̃e dilectiōem dei ſup oīa. ¶Alid eſt argumētū3 cōtra Gabr.q dicit ꝙ nō pōt hr̃i dilectio:&c.Nō eſt difficile & ē tale.Nō eſt euidēs ex rōne naturali ꝙ de⁹ ſit diligēd⁹ ſup oīa: ergo rō cōformis illi dictamini de⁹ eſt diligēd⁹ ſup oīa ſtando ī puris naturalib⁹ nō ē:&c.Breuit̃ dico ꝙ lic3 ex dictamine rōnis naturalis nō poſſumus habere euidenter ꝙ deus ſit ſuper omnia diligendus: tamen probabiliter poſſumus habere ex dictamīe ſeu reguła naturali:ꝙ de⁹ ē diligend⁹ ſup oīa.Secūdo dico ꝙ illud dictamē ꝓbabile ſufficit ad regulādum voluntatem vt bn̄ agat.S3 ſi diceres Sūt multæ ꝓpōnes īducētes ad ꝓbādū ī rōne naturali ꝙ deus ſit ſup oīa diligēd⁹:ſed nō ſūt euidētes ideo non gn̄ant niſi opinionē.Dico ꝙ illud iudiciū ꝙ hēt̃ ex probabilibus ī rōne naturali ſuffici: ad regulādum actū vt ſit moraliter bon⁹:quia ī moralib⁹ non requirit̃ euidētia:ſed ſufficit ꝓbabilitas:vt ergo act⁹ ſit laudabil' nō op3 ꝙ illd̄ iudiciū a quo regulatur ſit certū vel euidēs:ſ3 ſufficit ꝙ ſit ꝓbabile:q̄uis ergo dictamē illd̄ non ſit euidēs non ſequit̃ quī dilectio dei ſup oīa ſit bōa. Sexta cōcluſio. ¶Pręceptū de diligēdo deū ſup oīa de oīb⁹ ſpecieb⁹ deo cōueniētib⁹ ē ītelligēdū. SED Eſt difficultas qn̄ dicit̃ ꝙ magis velle debem⁹ volūtatē dei p̄ceptiuā īpleri a nobis:q̄ qdcūq3 aliud:ita qn̄ dant̃ duo p̄cepta:vnū diuinū/aliud hūanū: magis tenemur parere p̄cepto diuino q̄ hūano:qa ſcdm btm̄ Aug. qn̄cūq3 ſūt potentie duæ: vna maior/altera minor:plus ē obediēdū maiori. Itē/tenemur plus diligere deu3 effectiue q̄ qdcūq3 aliud ſeu q̄cūq3 alia. ¶SED Cōtra hoc Ar. Tenetur/ſeu obligatur aliqn̄ quis ad aliqd ex p̄cepto diuino ſub pęna pc̄ti venial': & ad faciēdū qd̄ p̄cipit hō ſub pēa pc̄ti mortal':ergo.nō ē difficltas quī aliquādo ſolū teneamur ad ea q̄ de⁹ p̄cipit ſub pęna pc̄ti venialis vt ad nō mētiēdū iocoſe:& aliqn̄ obligamur ad faciēdū qd̄ homo p̄cipit ſub pęna pc̄tī mortalis: quia al's nunq̄ religioſus peccaret mortaliter nō parēdo ſupiori: & trāſgrediēdo eius p̄ceptu3. Iſta difficultas q̄rit vnū: qd̄ poſtea tractabitur Vtru3 hō purus poſſit obligari ad mortale:ſ3 ꝓ nūc ſupponēdo ꝙ ſic. Tunc qn̄ ē maior obligatio:puta quando pręcipit̃ vnum ſub pęna peccati venialis:& aliud ſub pœna peccatī mortalis magis teneor vitare mortale: verum eſt:ergo potius obediēdum eſt hoībus q̄ deo:quomō ergo dn̄t intelligi doct.qn̄ cōiter tenēt ꝙ magis deo q̄ hoib⁹

Rōnes ꝓbātes ꝙ ſic

An natura lr̃ poſſit deduci ꝙ de⁹ ſit ſup oīa diligend⁹.

Sexta concluſio.

Ar̃ ꝙ non ſemp tenemur plus obedire p̄cepto diuino q̄ hūano.

paredū ē.DICO Q; illud pōt intelligi de actib⁹ ītinētib⁹ vl̄ reſpectu eiuſdē vel contrarioꝝ: ſi reſpectu eiuſdē puta:quia deus p̄cipet aliquid ſub pęna pcti venialis:& aliqd ſub pęna pcti mortalis obediēdū ē deo propter auctoritatē ſupioris:ſi reſpectu cōtrarioꝝ:tunc dico q̄ nulla ē obligatio īferioris que cōtrariet̄ obligationi ſupioris.Si de actib⁹ imptinētib⁹/nō eſt inconueniens q̄ ſi minor ptās p̄cipiat vnū iſtoꝝ & maior poteſtas p̄cipiat alterū ſtat bn̄ q̄ obligatio minoris ſit maior : & ita magis obligat: ſed reſpectu eiuſdē obligatio minoris cedit obligationi maioris.

Bona reſolutio.

¶Septima Concluſio.

Pręceptū de dilectione dei ſup omnia non ligat ad diligendū deum actu pfectiore gradualiter/vel eſſentialiter q̄ ſeipm.Probat̄: quia aliquis eodē actu pōt licite diligere deū & pximū: igit̄ tunc dilectio dei nō ē pfectior q̄ dilectio pximi quia eſt idē actus. Et hoc apud OKam/De Aliaco/btm̄ Tho.& oms docto.pter Grego.Tunc ergo ſequit̄.Vnico actu diligo deū & pximū: ergo non pfectiore actu:ſed tenēdo ſicut tenet Gregori⁹:q̄ nō poſſu; vnico actu diligere deū& pximū licite.Vtrum ſtat licite diligere pximā actu ęq̄ inteſo ſicut deum.Climeton tenet q̄ non.q̄ ſic pbat:quia pxim⁹ non pōt licite diligi niſi pp deū:& referendo vltimate illā dilectionē ī deū:ergo magis diligit deū:qa pp vnūqd q; tale & illud magis:ſequit̄ bn̄ Soꝛ aſſentit.b.ppter.a.ergo magis aſſentit.a.ex.j.poſte.ſed ſic eſt q̄ ſicut ſe h; intellectus ī ſpeculabilib⁹:ita voluntas in agibilib⁹:ergo vl̄ q̄ ſi diligo pximum propter deū q̄ magis diligo deū.¶Prǣterea ego poſſum peccare in dilectione pximi venialiter vt ſtat mulieres in diligendo filios peccare venialiter:tunc ſic arguo.Vel illa dilectio ē mala:qa eſt nimis intēſa q̄ deberet: vel quia amāt irreferibiliter:& qa nō referunt in deū.Sit ſoꝛ qui diligat Platonē venialiter peccādo:illa dilectio nō ē mala de ſe:ſ; qa p̄cipit̄.Nullū.n.malū prǣcipi pōt ergo ē mala qa fert̄ ī obm̄ al'r q̄ dēret ferri:āt qa nimis itēſe:āt qa irreferibiliter.Si dicas q̄ eſt pct̄m quia irreferibl'r : ergo tunc eſt fruitio:quia fertur vltimate in creaturā& ſic eſt idolatria contra primum p̄ceptum:& ſic eſt pct̄m mortale: ſi dicas q̄ minus intēſe:&non niſi quia pl⁹ diligit pximū:ergo ppoſitum.¶Breuiter origo difficultatis ē Vtrum in dilectione dei deus nos obliget ad certum gradum:ſi dicasq̄ ad nullum gradum/tūc per quencūq; gradū pōt fieri ſatiſfactio de p̄cepto:ſi dicasq̄ obligat ad certu; gradū:cōſeqnt̄ ſicut ſolet eſſe duplex opio de cōtritione. Scot⁹

Septima concluſio. Grego.cōtra oēs de actu quo diligit̄ de⁹ & pxim⁹

Rōes Climetō pbātes q̄ non dēm⁹ diligere pxim ęq̄ intenſe ſicut deu;.

Vtrū obligemur ad certu; gradum i dilectione dei

dicit ꝙ tenetur ad actum contritionis circũſtãtiarum ſcḋm aliquẽ gradũ certæ intẽtionis: ſed ſcḋm alios non requiriť certus grad⁹.

Reſolutio doctoris. ¶ Tenẽdo cõem opi. doctorum dico ꝙ nõ magis obligor diligere deũ ꝙ̃ ꝓximũ: dico vlteri⁹ ꝙ ꝑ quẽcũꝗ gradũ poſſet adipleri ꝑceptũ de dilectione dei ſuꝑ oĩa: & cõſeqnter dico ꝙ poſſet licite magis itẽſe diligere ꝓximũ ꝙ̃ deũ poſtꝙ̃ nõ obligor ad oppoſitũ

Ad rõnes climeton. ¶ Sed tunc reſpõdendũ eſt ad argumenta Climeton cũ arť. diligim⁹ ꝓximũ ꝓpter deũ: ergo magis: nego conſeqntiã. &. cũ arť: ſicut ẽ i ſpeculabilib⁹: ita in agilib⁹. ſꝫ ſic ẽ ꝙ ſi aſſẽtiã

Ad primã b. ꝓpter. a. magis aſſẽtio. a. Dico breuiter ꝙ illud eſt verũ vbi. a. eſſꝫ cã totalis aſſenſus. b. ſed cõſeqntia cõcurrit. Et ad auctoritatẽ: ꝓpter vnũqdꝗ tale: & illud magis. Dico ꝙ intelligiť vbi ẽ cã totalis quare illud ẽ tale: ſed vbi nõ ẽ cã totalis non ſequiť. Sĩr in ꝓpoſito. Si de⁹ eẽt cã totalis dilectiõis ꝓximi: ita ꝙ diligereť ꝓximus ꝑciſe ꝓpter deũ: tunc illa cõſequẽtia eſſꝫ bona puta: ergo plus diligiť de⁹: ſed ſtat ꝙ diligã ꝓximum plurib⁹ alijs de cauſis:

Ad ſcḋam quare nõ ſequiť. ¶ AD Scḋm cõcedit Auguſti. & oĩs doctores ꝙ ſtat ſolũ peccare venialiter i dilectione proximi: vel ergo hoc eſt quia nimis intẽſe: vľ quia irreferibiliter non põt dici rõne obiecti: quia de ſe non ẽ malũ diligere: nec ꝗa irreferibiliter: ꝗa eſſꝫ mortale: ergo oportet dicere ꝙ rõe modi: puta quia nimis itẽſe ergo nũꝙ̃ licite plus põt diligere creaturã ꝙ̃ deuꝫ. Dico breuiter ꝙ illa dilectio in caſu poſito puta filij: poteſt eẽ venialis ei: nõ ꝗa irreferibiľr: nec rõne obiecti: ſꝫ poſſum optare filio diligẽdo eum aliqd qḋ ẽ ꝓhibitũ ſub pœna pcĩi venialis: vel poſſum ei optare aliquid ꝑ aliquod mediũ venialiter ꝓhibitũ: puta ꝑ mẽdaciũ officioſum vel iocoſum: ideo dilectio ꝓximi nõ dr̃ venialis: quia nimis intẽſa vel irreferibilis quia priomõ nõ ẽ pcĩm: ſcḋo eſt mortalis & ſpecies idolatriæ. ¶ Octaua concluſio eſt.

Octaua cõcluſio. Qꝫ primum & maximũ ꝑceptũ obligat ad diligẽdũ deũ pluſꝙ̃ oĩa ꝗ̃tuꝫ ad obiecti ꝗ̃titatem & appciationẽ: & iſta cõcluſio eſt clara: & ſequitur vltima. ¶ Si ꝑ amorem firmiorem intelligiť amor dulcioris ſentimẽti ſeu tenerioris nõ opꝫ ꝙ amor quo amať de⁹ ſit ꝗ̃lꝫ dilectiõe creaturæ maior. Vñ res dñr maioris ſentimẽti: quia magis a ſenſibus pcipiũtur: & plurib⁹ noticijs

cur aliqua res dicať maioris ſẽtimenti Et clarũ ẽ ꝙ in illis hõ capit maiorẽ dulcedinẽ: & maxime ꝙ̃ ſenſu tactus tangũtur: & ꝑ noticiã intuitiuã apphẽdũtur. Cũ ergo deus non ſit a nobis cognoſcibilis: niſi cognitiõe quadam intellectiã & abſtractiã a poſteriori: ſeqť ꝙ dilectio nõ eſt tanti ſẽtimẽti ſicut dilectio ꝓxi: vt dilectõ pr̃is ad filiũ: vľ vxoris ad maritũ.

¶Primũ dubium Vtrum primum pceptum poſſit adipleri in via. Tota difficultas huius dubij puenit ex dictis beati Auguſtini & beati Hieronymi: dicit btũs Auguſtinus q illud pceptum non põt adipleri in via. Dicit btũs Hierony. Anathema ſit qui dicit deum obligari ad impoſſibile. Et ſequit. Nõ poteſt adipleri: ergo ſi deus obligaret nos ad illud obligaret ad impoſſibile. Dicit enĩ Auguſtinus q nos non poſſumus diligere deum ſup omnia in via: ſed ſolum diſponere poſſumus ad diligẽdum eum in patria. Sed dico q quicquid cadit ſub obligatione tpe viæ põt adipleri in via pro tpe: quia nemo põt obligari ad impoſſibile. Eſt igr difficltas vtrũ pceptũ illud cadat ſub præcepto ita q obligamur ad illud pceptum ſcdm illas quattuor conditiones ex toto corde/ex tota anima/ex tota mente/& ex totis viribus ſicut declaratũ eſt. Nõ eſt dubiũ qui obligamur ad diligẽdũ deum: ſed ẽ dubiũ vtruʒ ſcdm illas quattuor conditiones. Dico breuit q illud præceptum ſecundum illas quattuor cõditiones. põt adimpleri in via: ſʒ duplr itelligit q poſſit illud pceptũ adipleri ſcdm illas quattuor conditiones. Vno mõ q pro toto tpe viæ poſſit adimpleri: ita q nulla fiat opatio quin referat in deuʒ & ſic regulariter nõ eſt poſſibile ſaltem ſi vita ſit longa: licet de aliquibus (vt de beata virgine) hoc cõtigerit: ſed hoc fuit ex ſpeciali gratia dei: & ideo cum non poſſit adimpleri: nec etiam pcipi. Alio modo pro aliquo tempore pñti: & tunc verum ẽ. Sed de hoc non ẽ qõ: ſed vtrum pro toto tempore poſſit omnẽ opationem & oẽm intellectũ deo captiuare: iam dictum eſt q p aliquo paruo tẽpore poteſt: ſed Auguſtinus & Bonauentura intelligũt pro toto tempore ſuppoſito q tempus ſit longum. ¶Viſum eſt ergo in pcedenti dubio Vtrum pceptum dilectionis dei ſup oĩa poſſit adimpleri in via. Ex ſententia magiſtri Auguſtini & Hieronymi dictum eſt q pro toto tempore nõ poteſt adimpleri: ſʒ bene pro breui tpe: &c. Nunc queritur in iſto ſecundo dubio.

Dubiũ primuʒ. An primũ pceptum poſſit i via adimpleri Auguſtin⁹ Hierony.

Aduerte.

Vtrũ voluntas humana viatoris poſſit ex ſuis puris naturalibus diligere deum ſup omnia. Et ita adimplere pceptum dilectionis: & videtur q ſic: quia ſi non poſſit adimpleri: ergo nec pcipi: quia nũq põt quis obligari ad impoſſibile. ¶OPPoſitum arguitur: quia natura hominis determiatur ad vnũ: ſicut potentia naturalis: ſed certum eſt q ex naturali inclinatiõe determinatur potẽtia hoĩs ad fugiẽdum ſibi noxiũ: ergo non determinat ex puris naturalibus ad diligendum deũ ſup omnia.

Dubiũ ſecũdum bimembre.

¶DIFFICVLTAS Eſt inter antiquos doctores de iſto dubio

Et ē duplex difficultas ſcđm ꝙ diuidit̄ in duas partes: pria pars ꝗrit Vtrum voluntas hūana ex puris naturalibus poſſit diligere deum ſup oīa: ſcđa Vtrū ex puris naturalibus poſſit adiplere ꝑceptū illud. Prima ergo difficultas eſt Vtrū hō poſſit diligere deum ſup oīa abſq; habitu infuſo eleuāte potētiam ipſius hoīs ad illum actum dilectionis dei ſup omnia.

¶Secunda difficultas/Dato ꝙ hō poſſit diligere:&c.abſq; ſpeciali iuuamine/vtrū poſſit implere illud ꝑceptū abſq; charitate. iſta materia ſolet tractari in ſcđo:& eſt difficultas iter doctores

An act⁹ dilectōis dei excedat captū hūanum

Vtrum actus dilectiōis dei excedat totā actiuitatē hūanā/& naturalē ipſius hoīs:ſicut viſio clara ipſius dei excedit totā actiuitatē ipſius intellectus. Eodēmō ꝗrunt Vtrū ita ſit de dilectione dei ſup oīa ſic ꝙ tota actiuitas naturalis homis nō poteſt in ipſum niſi eleuet̄ p habitum infuſum:puta per fidē vel charitatē:ſicut vr̄ eſſe opinio ſancti Thomæ.pria ſcđæ in materia de habitibus:& ratio eius/ quia non poſſunt niſi p ſubleuamē naturale. Videt̄ ergo Thomas huius opiniōis:quam multi antiquoruȝ ſecuti ſunt:& inter modernos docto.Elyphat videt̄ eſſe illius opinionis: ſed nō obſtante tenemus oppoſitum:& ponunt̄ quattuor ꝓpōnes ex Scoto/De Aliaco/& Holcot. ¶Pria ꝓpō.

Pria ꝓpō.

Homo ſecluſo quocūq; habitu ſupnaturali ē ſufficiens ad eliciēdum actum qui eſt dilectio dei ſup omnia. Probatur:quia intellectus ſecluſo quocunq; iuuamine/ſeu habitu ſupnaturali eſt ſufficiens ad dictandum ꝙ deus eſt diligēdus ſuper omnia: ergo etiam volūtas eſt ſufficiens ex ſuis naturalibus abſq; habitu ſupnaturali ad conformādum ſe illi dictamini. Et iſta eſt ratio quam facit Holcot & Scotus: ꝙ poteſt quis ſine quocunq; habitu infuſo deuenire in iſtud iudicium deus eſt ſumme diligēdus:ergo voluntas pōt etiam ex ſuis naturalibus cōformare ſe illi dictamini ſeu iudicio:& ſicut declaratū eſt:nō intelligit̄ de euidenti iudicio: ſed ꝓ quocūq; iudicio ſiue euidenti ſiue opinatio Cōſeqntia patȝ: quia niſi ſic:tunc ex puris naturalibus voluntas neceſſitaretur ad peccandum. Patet: quia non poteſt ſe conformare dictamini:ergo agit vel omittit ſe conformare:& qui agit cōtra conſcientiam edificat ad gehennam. Secūda Ratio.

Rōes ꝓbāteſq; ex puris naturalib⁹ hr̄i poteſt dilectio dei ſuper omīa.

Rō Scoti de forti politico maxīe apparens.

Certum eſt ex puris naturalibus poſſū diligere aliquam creaturam ſuper omnia:quia alias non poſſem peccare mortaliter. Quare ergo pręſentato deo non poſſum ſimiliter afficí ſicut de creatura:ergo.

Scotus facit rationem de forti politico: de qua iā facta fuit men

tio.Fortis polyticus qui eſt purus philoſophus naturalis abſq; iuuamine ſiue habitu ſupernaturali: vt ī prophanis hiſtorijs vulgatum eſt: poteſt elicere mortem pro re publica: & dictare q̧ eſt moriendum pro republi. & præferre bonum publicum propriæ vitæ: ergo poteſt ex puris naturalibus plus amare rempublicam & bonum publicum q̄ vitam propriam: ergo eadem ratiōe imo vī veriſimilius q̧ poteſt elicere dilectionem dei ſuper omnia: ergo propſitio vera: & iſta ratio maxime mouet Scotum. Bōa diffi.

¶Sed eſt vna alia difficultas. Si homo eſſet creatus ſine quocunq; habitu ſupernaturali ſicut multi doctores imaginantur de Adam. Vtrum ille homo poſſet venire in noticiam dei per creaturas: ita q̧ poſſet diligere deum ſuper omnia. Breuiter dico q̧ ſic. Alia diffi.

¶Eſt alia difficultas vtrum poſſit aliquis de lege poſita abſq; charitate diligere deum ſuper omnia: non q̧ charitas ſiue actus ſimilis non poſſit elici: ſed de lege ordinata vtrum poſſit: vt verbi gratia. Nullus poteſt conteri de lege poſita quin habeat charitatem: non q̧ actus ille qui eſt charitas cauſet contritionem: ſed quia ſtatutū eſt q̧ talis actus nunq̄ elicit̄: quin deus p charitatē concurrat ad illu3 actū: ideo ponitur talis propoſitio. Nullus poteſt de lege ordinata diligere deum ſuper omnia: quin habeat charitate3: non quia charitas prerequirat̄ ad illam dilectionē. Sed quia ita ſtatutum eſt. ꝓbatur: quia quicūq; facit quod in ſe eſt poſtq̄ peccauit vt reſurgat a pctō deus exhibet ſe illi. Iſtud eſt fundamentum in theologia: omni faciēti quod in ſe eſt deus dat gratiam. Et non apparet q̧ deus magis faciat q̄ diligendo & infundendo charitatem pditis: iuxta illud Cōuertimini ad me: & ego conuertar ad vos. non poteſt ergo quis diligere deum ſup oīa: quin infundatur ei charitas: & in hoc cōcordat cū Gab. Ocham ī. iij. nō qa cōcurrat grā3 ſed quia ita ſtatutum eſt. Fūdamentū in theologia.

¶Multi doctores ſunt alterius opiniōis: quibus magis aſſentio: & ratio: quia ſecundum beatum Thomā quādo quis peccauit duo requirūtur ante q̄ reſurgat. Primum eſt auerſio a peccato. ſecundū conuerſio in deum: iuxta illud Ezechielis primo. Quotiēſcunq; ingemuerit peccator: omnium iniquitatū eius non recordabor. Cōtra Gabrielē videtur doctor. Duo reqſita qn̄ quis reſurgit.

¶Hoc idem videtur dicere Scotus in quarto q̧ nunq̄ remittitur peccatū ſine actu pœnali: dicūt ergo iſti doctores q̧ non ſufficit couerſio in deum: ſed reqritur aduerſio circa pct̄ī. Ex quo ſequitur nole ipſius pcti: & ex conſequenti deteſtatio: ſed certū

eſt ꝙ poteſt quis conuerti ad deum & non recordari de pctō ſuo & ſic non habet nolle. Patet: quia bene ſequitur. non cogitat de pctō: ergo non habet nolle: ergo ſtat ꝙ quis habeat dilectiones dei ſup omnia eliciendo illam dilectionē: & non deteſtetur peccatum commiſſum. ¶ Alia Ratio.

Scda ratio Nihil quod ſtat cum peccato eſt formalis deteſtatio peccati: ſeu eſt diſpoſitio ad charitatem: ſed cū illo actu apd probabiliorem opinionem ſtat peccatum: ergo talis non eſt formalis diſpoſitio ad charitatē. Clarum eſt ꝙ charitas & peccatū contrariātur & repugnāt: ſicut ignis & aqua: ergo ſicut nihil pōt naturaliter ſtare cum aqua qđ diſponat ad introducendum formam ſubſtantialem ignis: ita nihil poteſt ſtare cū pctō qđ diſponit ad charitatem. Probatur an̄s: quia eſt poſſibile ꝙ aliquis ſit ita intentus circa dilectionem dei ſup omnia: ꝙ in ita diligendo negligat aliquod p̄ceptum pro tp̄e pro quo tenetur ad illud: puta dicere horas: vel aliquid hmōi: ſed talis negligentia eſt pct̄m ergo cū illa dilectione dei ſup omnia ſtat pct̄m ſaltē omiſſionis.

Tertia rō. ¶ Preterea ſi illud eſſet verū ꝙ dilectio dei ſup oīa eſſet ſufficiens ad habendū gr̄am non eſſet cōſulendum ꝙ quis cōuerteret ſe circa pctā commiſſa vt deteſtaret̄ ea: ſ; ſolum eſſ; conſulēdu; ꝙ cogitaret de dilectione dei ſup oīa: & ꝙ diligeret deum: & ſic remitteret̄ ei pctā abſq; hoc ꝙ habeat nolle & ꝙ deteſtetur illa quod non videt̄ verum. Sum tamen bn̄ huius opinionis: ꝙ ſi quis exn̄s in pctō habeat dilectionem dei ita feruentem ꝙ ſi vocetur ad martyriū libēter vult pati: quod non reqrit̄ deteſtatio formalis pcti: deteſtat̄ tn̄ ſuū pct̄m virtualiter: tenet tn̄ Gab. oppoſitū

Prima ꝓpoſitio. Et ponit talē ꝓpoſitionē. Licet actus dilectionis dei ſup oīa ſit prior natura charitate: nō ē tn̄ prior tp̄e. & pōit aliqua. Primū actus dilectionis dei: &c. non eſt prior tempore. ſcd̄; ꝙ actus dilectionis: &c. non eſt prior in eſſe meriti: &c. Primū ꝓbat̄: quia oīs diſpoſitio ad aliquā formam ītroducēdām eſt prior q̄ forma ītroducatur: ſed dilectio dei eſt diſpoſitio vt introducatur charitas: igit̄. Probatur ꝙ ſit diſpoſitio: quia qn̄ quis peccauit actu trāſeūte remanet peccator: & deus nō infūdit gra;. ¶ Item deus p̄exigit diſpōem: & non vr̄ alia diſpoſitio q̄ dilectio dei ſup oīa: ergo ꝓpō vera. Nō eſt difficultas ceſſare ab actu. Pt;: non eſt ſufficiēs

Carpit̄ hēric⁹ de Gāuo. diſpoſitio vt remittat̄ pct̄m: & hoc ē cōtra Hēricum de Gādauo in quolibetis: qui videt̄ dr̄e ꝙ oīs reſurgunt ad æqualitatē gr̄æ Requiritur ergo aliquis actus prior: ergo actus ille eſt ſufficiens: diſpoſitio ad gratiam.

¶Secunda propoſitio q̄ in eſſe meriti charitas non eſt prior dilectione dei .ratio quia in eodē inſtanti infunditur gratia & nunq̄ charitas eſt ſine gratia:dicitur ergo gratia prior natura q̄ charitas.Quia charitas de neceſſitate preexigit gratiam de lege: iō oportet q̄ charitas ſit effectiue a gratia.Ideo nunq̄ primus act⁹ ē meritorius:quia ad hoc q̄ ſit meritorius nō ſufficit q̄ ſit ī gratia ſ3 requiritur q̄ efficiatur a gratia ergo propoſitio vera.

Sequitur correlarie q̄ in primo inſtanti actus ille non eſt meritorius:patet.quia non eſt a gratia:ideo nō ē meritori⁹ loquēdo de merito de cōdigno.S3 continuatio illius erit meritoria:quia erit a gratia Et non eſt inconueniens q̄ ſortes eliciat actū ī gr̄a morali bonu3 veſtitum omnibus circunſtantijs:& tñ non erit meritorius:quia ad actū meritorium nō ſufficit coexiſtētentia gratie.Alioquin venialia peccata eſſent meritoria.ſed vlr reqritur q̄ gratia concurrat effectiue.Eſt eade3 difficultas ſicut de primo actu contritiōis.Et in hoc ſatis bene loquitur Gabriel dicens q̄ peccator diſponens ſe ad gratiam eliciendo actum dilectionis ſuper omnia non meretur propter actum:ſed bene cōtinuādo eum:patet.quia eius elicitio precedit gratiam natura: Continuationem autem eius precedit gratia. correlariū. Q: prim⁹ act⁹ elicit⁹ dilectionis dei non ſit meritori⁹: ſ3 cōtinuatus.

¶Aliqui dicunt & ſatis probabiliter poteſt defendi q̄ talis actus primus eſt meritori⁹.qa vt dicit Dionyſi⁹ gr̄a in ſecundo conatus eſt aliquid realiter prius voluntate: ideo nō requiritur niſi q̄ voluntas prius applicet conatum ad hoc q̄ actus ſit meritori⁹:ideo ſufficit q̄ conatus p̄cedat:ideo primus actus poteſt dici meritorius ratione conatus·quia dicunt q̄ actus ille eſt a charitate quia a conatu.

Quarta propoſitio habēs actum diligendi deum ſuper omnia ex naturalibus elicitum.q̄uis non ſit elicitus a gratia:non poteſt tamen mortaliter peccare:iſta propoſitio ē tanq̄ correlarium ſequens ex precedentibus:ideo non eſt difficultas. Quarta ꝓpoſitio.

Quinta propoſitio:homo ex charitate tenetur adimplere preceptū de dilectione dei ſuper omnia:patet.quia lex iubet q̄ dilectio dei eliciatur ex charitate. Et homo obligatur ad illud quod lex iubet:igitur homo tenetur adimplere p̄ceptu3 ex charitate.vnde Gabri.non bene ſe declarat in iſto loco non eī ē difficultas quī hō teneatur ad opera iuſticie iuſte facienda qa ſi iniuſte faciat peccata. Quīta ꝓpoſitio.

Anteneamur adimplere pcepta i gratia. Sed eſt difficultas: ſi hō cogeretur ad aliquod p̄ceptum adimplendum: & ſit in peccato verbi gratia . ſit ſortes ī peccato exiſtens: occurrat ei pauper in extrema neceſſitate ſubuenit ei: vtrum ſortes tunc peccet.

¶ Pro nunc dico ꝙ ad hoc ꝙ adimpleat preceptum non requiritur ꝙ ſit in gratia niſi ſub conditione: puta ſub iſta conditione ſi velit mereri ita dicit. ſ. t. & Bonauentura. Et propterea dicunt ꝙ facere ex charitate non eſt de eſſentia p̄cepti licet bene ſit de intentione precipientis. Ideo ad vitandū pctm̄ ſatis eſt ꝙ faciat opus: licet per illud non mereatur licet diony. in prio teneat oppoſitum: opinio tamen eius videtur nimis dura: ideo dicit ſe tenere illam ſolum probabiliter.

Dubiū tertium Dubitatur tertio. vtrum ratio obiectiua actus charitatis ſit deus in ſe cōſyderatus: vel cōſyderatus vt beatificator: vel creator iſtud dubium eſt ſatis facile.

Rō obiectiua act9 cha. capit̄ duplıciter Et pro eius declaratione eſt notandum ꝙ ratio obiectiua poteſt capi dupliciter: vnomodo pro illo ad quod terminatur ipſe amor vel ipſe actus voluntatis. Ita ꝙ nihil aliud eſt q̄ illud ad quod voluntas terminatur vel volitum vel nolitum ſecūcundum diuerſos actus volūtatis. ¶ Aliomodo capitur ratio obiectiua: non pro illo ad quod voluntas terminatur: ſ; pro ipſo actu cognoſcendi. certum eſt quod voluntas nunq̄ poteſt ferri in obiectum niſi preuia cognitione. Et ſecundum diuerſitates que fiunt voluntas fertur in obiectum. Sumitur ergo aliquando ratio obiectiua pro ipſa cognitiua: ſed ſecundomodo eſt ipſa volitio per quam obiectum volibile vel nolibile preſentatur voluntati. Et ipſo preſentato voluntas fertur in illud. Et iſtomodo capiendo ratio obiectiua amoris dei eſt conceptus quo cognoſcit̄ deus abſolute vel relatiue ad intra. Et in iſto paſſu nō capitur abſolutum: vt diſtinguitur contra connotatiuum: ſed vt diſtinguit̄ cōtra relatiuū queadmodū capitur in p̄dicamētis qñ dicit̄ ꝙ ſūt tria p̄dicamēta abſoluta ſubſtantia quātitas & q̄litas.

Pria ꝓpō. Ponuntur ꝓpōes. prima cuiuſlibet amoris amicitie quo amatur de9 rō obiectiua illi9 amoris amicitie ſiue charitatis ē rō dei abſoluta vl̄ relatiua ad intra pt; qa ql; act9 volūtatis p̄ſuppōit vnū cōceptū quo foꝛal̄r cognoſcit: ide ē ꝙ dicim9 ꝙ dictiōes ꝯſequētes verba īportātia actū volūtatis appellāt ſuā ꝓpriā & foꝛalē rōnē: iō rō foꝛalis amoris amicitie ē rō repſētās rem

vt eſt i ſe nō i ordine ad aliū extra ſe amata; iō amore amicitie amat deus in ſe & abſolute vł relatie ad itra/diſtiguit ergo omis amor amicitie & dei ab amore concupiſcētie:quia amore cōcupiſcētie amatur deus relatie ad creaturā:ſ; amor amicitie amatur deus i ſe & abſolute :vł relatie itra ſe:ſ; oia q̄ cōueniūt deo eēntialiter in ſe & abſolute vł ſaltē relatiue ad intra dīnt ab his q̄ ab extra igitur.

Correlarie ſequitur ꝙ ſiue deus apphēdatur abſolute & ſimplr vt abeatis ſiue vt vnicus ſiue vt bonū infinitū vt ſapiēs oipotens ſic apphēſus amari pōt amore amicitie:qa qlibet harū rōnū eſt rō formalis obiecti amoris amicitie. correlariū.

Secūda propō.rō formalis ſecundomō ſiue amoris concupiſcētie dei ē cognitio qua cognoſcitur de⁹ relatiue ad creaturā.Et ſic p reſpectum ad creaturam vt ē rō creatoris conſeruātis gubernatoris redēptoris beatificatoris & ſimiles qa iſte rōnes repſentāt deū vt in ipm tēdit volūtas amore cōcupiſcētie qa amor cōcupiſcētie reſpicit deū icōmodū creature/ergo pſupponit cognitionē:q̄ cognoſcit de⁹ icōmodū creature/ergo noticia illa ſiue volūtas volēs deū eē creatorē redēptorē.&c.amat eū amore cōcupiſcētie.Et ſic ē ratio formalis ſecundomodo. Scda ppō

¶Tertia ppō ſi de⁹ eodē actu poſſit amari amore amicitie & amor cōcupiſcētie.i.vt bonū i ſe & bonū creatur tūc rō obiectia formalis tal amoris ē rō repñtās deū vt tle eē ifinitū ſūmū bonū i ſe.Et vt ptibile creatur ſicut dictū ē i mateira de ſpe.Poſſū amar deū.vt bonū mihi.& vltra referēdo i deū.Et tal act⁹ ē amor amicitie q̄ volo deū ſūmū bonū eē.Et amor cōcupiſcētie:quia volo deū vt bonū mihi:ſeqtur bñ ego feror i deū p iſtū actū volūtatis vt in ſe bonū/ergo de neceſſitate pſuppōit cognitio:qa de⁹ ē cognoſcibil vt i ſe bonū.Et feror i deū vt bonū mihi p iſtūmet actū ſed ſic ē ꝙ illa rō obiectiua formal ē abſoluta dei cognitio & relatiua creature/ergo tal act⁹ ē act⁹ amoris amicitie & amoris cōcupiſcētie:vł forte vt aliꝗ volūt equalēter ille act⁹ ē due cognitōes q̄rū vna ē dei i ſe.Et alia relatiue ad creaturā.Nō oportet de neceſſitate ꝙ cauſentur ab vna cognitione ſed a duabus. Tertia poſitio.

¶Quarta ppō:rō obiectiua & formalis amoris dei amicitie ſiue cōcupiſcētie priomō ē adeqte de⁹ ipe.vna ē tm̄ rō abſoluta.ſ.eſſentia diuina/& tres relatiue.ſ.tres pſone probatur quia rō formalis ſcdomō ē aliqd in deo.in deo nihil ē q̄ vna eēntia diuina & tres perſone relatiue:nec aliud in deo amari poteſt nec amore amicitie nec concupiſcentie. Quarta p poſitio.

¶Et iſta propoſitio ponitur a gabriele poſt Dealyaco cõtra antiquos qui dicebant ꝙ non erat eadem ratio qua cognoſcit deꝰ vt beatificus: vt ſumme ſapiens: dicitur tamen ꝙ eſt ipſe deus vt in ſe ſimpliciter: bene veruȝ eſt ꝙ ſi cognoſcatur ſub rõne ſapientis tunc eſſet alia ratio obiectiua: ſed ſemp in quibuſcunqȝ amantibꝰ deum eſt edequata ratio obiectiua primomodo.

Dubiũ vltimum.

Aliud dubium & vltimum quod queritur ẽ vtrũ actus amoris amicitie dei ſit ſemper rectus. Et videtur ꝙ nõ. qa tunc ſuperflueret habitus charitatis dirigẽs voluntatẽ & rectificãs: cum non poſſit deuiare. Oppoſitũ tñ arguit qa talis actus ẽ rectus ex obiecto/ergo videtur ꝙ talis actus nunq̃ poteſt eſſe difformis nec diſtortus: imo diligere deum ſuper omnia eſt actꝰ de ſe rectus cuius rectitudo per ſe nota eſt. Et ratio eſt: quia actus amoris amicitie dei nõ poteſt excedere nec deficere nec ratiõe obiecti nec ratione actus vel modi: quia amor dei amicitie eſt in ſe ſecunduȝ quod eſt entitas quedam infinita ſine relatione ĩ aliud: ideo non poteſt excedere nec deficere: ideo bene dictũ eſt ĩ p̃cedẽti diſtĩctiõe ꝙ virtutes theologice nõ ſũt in medio. ꝙ nõ poſſit excedere: patet. quia infinitum eſt bonum quod volumus deo: ideo excedi non poteſt nec poteſt deficere quoad obiectuȝ quia amando deum amore amicitie hoc volumus deo quod ipſe eſt. Nec per illum amorem aliquid velle poſſumus deo quod ipſe non ẽ: probatur quia ſi aliquid vellemus deo quod ipſe non eſt iam nec amaremus deum quia non vellemus ſibi bonum: patet. quia ipſe habet omne bonum ſibi poſſibile nec aliquando habere non põt. quicquid autem non habet/ vel vt dicã verius quicquid non eſt non eſt ſibi bonum: hec ergo volendo ſibi non amaremus: ſed odiremus: puta velle eum eſſe angelum. vel aliam creaturam: volendo igitur ſibi bonum ꝙ ipſe eſt nihil minus infinito volumus: ergo non eſt defectus ex parte voliti.

Due difficultates.

Sed hic ſũt due difficultates: prima quia videtur ꝙ dilectio dei ſuper omnia poſſit ita intẽſe elici ꝙ homo aduenĩete tẽpore adimpletionis p̃cepti nõ poterit illud adimplere.

ꝙ dilectio dei poſſit eſſe mala arguitur.

Secunda. quia videtur quod deus poſſit prohibere dilectionẽ ſui: quo facto talis dilectio non erit licita. certum ẽ ꝙ volũtas mea põt tã intenſe ferri circa aliquod obiectum ꝙ ego nõ potero ꝓ tũc aduertere circa aliud. Et ſic non potero aduertere circa ea ad q̃ teneor. Tunc ſic arguitur: oĩs actus qui ẽ impeditiuus alterius actus quẽ ex p̃cepto teneor elicere ẽ malus: ſȝ ſic

eſt q talis actus dilectõis dei pro tunc eſt huiuſmodi /ergo talis actus eſt malus.

Q̃tum aq hoc rñdet.b.t.prima ſecũde.q.xix.ar. ſecundo q actus interiores de ſe boni qui propter circunſtantiã loci vel temporis efficiũtur mali nunq̃ pro quocũq; loco vel tẽpore ſũt mali niſi habeãt tempus vl locum pro obiecto vt verbi gratia ieiunare de ſe non eſt malum:ieiunare tamen in die dominica propter circunſtantiam temporis eſt malum. Similiter cognoſcere vxorem non eſt malum:cognoſcere tamen in publico propter loci circunſtantiã efficit malũ.Dicit ergo Tho.q talis volitio volo ieiunare vel volo cognoſcere vxorem ſiue eliciatur in die dominica ſiue in loco publico nunq̃ eſt mala illa volitio niſi addatur circũſtantia pro obiecto puta volo ieiunare die dominico vel volo cognoſcere vxorem in publico.Non poteſt ergo actus voluntatis variari propter circunſtantiam loci vel temporis: niſi propter circunſtantiam actus exterioris:quia actus exterior qui nullomodo eſt malus & non habet actu; exteriorem pro obiecto non poteſt variari propter circunſtantiam loci vel temporis.

Q actꝰ bonꝰ nõ efficiatur malꝰ ꝓpter circũſtãtiã loci vel tp̃is niſi illã habeat ꝓ obiecto.

Nego ergo dicit. T. q ſit aliquod tempus ꝓ quo non ſ; elici dilectio dei ſuper omnia. Sed contra videtur q hoc non ſatiſfaciat:quia ſtat q homo diligat deum ita intẽſe q non poteſt aduertere circa actus ad quos tenetur:puta ad ſubueniẽdum pauperi in extrema neceſſitate vel ad dicẽdum horas/breuiter dicit Thomas q hoc dato nunq̃ tamẽ illa dilectio erit mala:ſed omiſſio alterius actus ad quem tenetur.

Thome reſponſio.

Sed contra ſic arguo.omnis actus ad quem neceſſario ſequitur omiſſio alicuius actus ad quem quis obligatur eſt malus:ſed ſic eſt q illo tempore neceſſario ſequitur omiſſio actus ad quem quis tenetur/ergo ſi illa omiſſio ſit mala videtur q actus ad quem ſequitur omiſſio eſt malus. Et iſtud videtur certum in theologia.

Et propterea dicitur q nunq̃ deus põ t precipere actus contrarios illi dilectioni:patet.quia nunq̃ actus põt ferri in deum niſi per dilectionem:ideo implicat q deus prohibeat dilectionem ſui:patet.quia vel tunc adimplet preceptum & diligit deum:Et ſi diligit deum non adimplet preceptum.vnde dicit.b.Io.in ſua ſecunda canonica:diligere deu; nihil aliud eſt q̃

Deꝰ nõ p̃t precipere actꝰ cõtrarios ſue dilectioni.

adimplere mādata ei⁹ & econtra iſta opinio mihi videtur vera: & probabilior.

Exēplū de beato Auguſtino.

Sed arguitur contra quāto aliquis eſt magis intē tus circa vnum obiectū minus intenditur circa aliud. Hoc patet de beato Auguſtino qui ita intentus erat circa aliquam materiā quod reſponſum non potuit dare alicui mulieri que querebat ei conſilium dicit ſe non audiuiſſe illā mulierē vel ſaltem ſi audiuerit nō recordabatur/breuiter dico q̄ ſtante illo actu ita intenſo non poteſt dari aliquis actus qui cadat ſub precepto. Patet. quia nullus actus cadit ſub precepto niſi ꝑ tempore pro quo poteſt adimplere illum ſiue preceptum: dico ergo q̄ in caſu: tunc ꝑpter impoſſibilitatem nō tenetur ad illum actum.

Cur de⁹ nō poſſit ꝓhibere ſuam dilectionē

Quātum ad ſecundum nego q̄ deus poteſt prohibere dilectionem ſui implicat enim contradictionem vt declaratū ē & mihi videt̄ ꝓbabili⁹ diceř. dicit tñ gab. q̄ hoc dato licet ſit dubiū ſtante illo precepto talis non poteſt elicere amorem amicitie implicat enim amare eum amore amicitie quo vult eum eſſe ſummum preceptorem et non adimplere preceptum ſtante ergo precepto illo facto non poteſt elicere/ ſed ſi antea elicuiſſet iam talis act⁹ nō eēt dilectio dei ſup oīa. Et hec ſufficiāt.

¶ Diſtinctio vigeſimaoctaua.

Dupl'r aliqd dicit̄ diligibile.

PRo faciliori huius diſtinctionis intelligētia notādū prio q̄ diligere nihil eſt aliud q̄ alicui velle bonum/ ergo poſſum diligere ex charitate. tñ aliquid dicit̄ diligibile ſecūdum quod aliquid dicitur bonum dupliciter vnomodo per ſe & eſſentialiter. Aliomodo ſecundario & participatiue aliquid dicitur diligibile vnomodo per ſe & primario. Et ſic ſolus deus eſt diligibilis: quia vt dicit De alyaco q̄ſtione vnica tertij obiectum adequatum & immediatum charitatis eſt deus. quod ſolum propter ſe diligitur tanquam finis vltimus. Secundo alia que deus vult a nobis diligi ſunt ſecundario a nobis propter deū diligenda. Et per obiecta ſecundaria intelliguntur creature rationales que finaliter ſūt beatitudinis participes. & ſic excludūtur omnes creature irrationales que non ſunt partes creature rationalis. Aduerte tamen q̄ dupliciter poteſt dici creatura particeps beatitudinis: quia obiectum poteſt dici dupliciter beatificabile. vnomodo formaliter: qa poteſt per actum beatificū formaliter tendere in deum. videndo deū & fruendo. Et ſic corpus meū non eēt beatificabile: quia illomodo non eſt capax beatitudinis. Aliomō aliqd dicit̄ beatificabile ꝑticipatiue: puta qa ſuſcipit ali-

quem effectum beatitudinis in ſe. Et iſtomodo corpus meum ē beatificabile: qa eſt ſuſceptibile gradus beatitudinis. quia poteſt recipere dotes: puta agibilitatē imp aſſibilitatē. &c. Dicit ergo gab. ꝙ omne beatitudinis particeps: ſiue primomodo ſiue ſecundomodo eſt diligibile ex charitate. Et ſic corpus meum eſt diligibile ex charitate. Et ſi dicatur ꝙ tunc demones et anime damnate eſſent ex charitate diligibiles: patet. quia ſunt beatificabiles diſtinguēdū ē vel de potentia dei ordinata: nego vel de potentia abſoluta trāſeat modo ītelligiť de potentia ordinata.

Dupľr aliqd pt dici pticeps beatitudinis

Circa iſtud ſunt due parue difficultates vnde prio q̄riť vtrū omnis creatura ſit diligibilis ex charitate. Patetq ſic: quia omne diligibile meritorie eſt diligibile ex charitate: ſed quelibet creatura eſt meritorie diligibilis/ergo quelibet creatura eſt diligibilis ex charitate maior patet. quia omnis actus meritorius eſt ex charitate: ſed omnis creatura mundi eſt diligibilis meritorie/ergo eſt diligibilis ex charitate. Minor probatur ego poſſum elicere circa quancunq; creaturam actum dilectionis bonum moraliter & vltimate referre in deum: ſed omnis actus moraliter bonus factus in charitate propter deum: & cum omnibus circunſtantijs requiſitis eſt meritorius/ergo videtur ꝙ omnis creatura ſit ex charitate diligibilis.

difficultas prima.

Secūda difficultas tu dicis ꝙ obiectum charitatis ē quid beatificabile de lege ordinata. Seqtur ꝙ reprobi q̄uis ſint viatores non ſunt diligendi ex charitate: patet. non ſunt beatificabiles de lege ordinata: quia deꝰ ordinauit quod damnarenť ſi ergo ita ordinauerit non ſunt beatificabiles/ergo nō ſunt diligibiles ex charitate: forte dices ꝙ aliquid poſſibile fieri de potentia dei ordinata poteſt dupliciter intelligi vnomodo quod illud poſſibile fieri repugnet formaliter reuelatis a nobis. ¶ Aliomodo poteſt aliquid de potentia ordinata fieri. ſic ꝙ illud fieri non repugnet his que ſunt nobis reuelata. ſed ſic eſt quod iſte ſic reprobus quod ſit damnatus aut ſaluatus non repugnat alicui reuelato. Non enim habemus niſi duas reuelationes ſcilicet qui perſeuerauerit vſq; in finem ſaluus erit. Et qui non perſeuerauerit condemnabitur.

Secunda.

Dices ergo ad minus ſi eēt reuelatū & ſciretur ſeqtur ꝙ non eſſet ex charitate diligibilis.

Ad primã. Q͞tũ ad primũ cũ argu. oẽ diligibile actu meritorio ẽ diligibile ex charitate: ſed ſic eſt q̃d oẽ ens mũdi põt mediate vł immediate diligi meritorie ergo. Breuiter dico ꝙ hoc ſtat ad nomen: quia ibi doctores quando dicunt ꝙ ſunt q̃ttuor diligibilia ex chari. capiũt diligibile ex chari. vt tm̃ vꝫ ſicut diligibile ad beatitudinẽ: mõ nõ q̃libet creatura ẽ diligibiſ ad beatitudinẽ igiſ. argumentum non currit iſto modo. bene verum eſt ſi proprie caperetſ diligere ex charitate. i. ſecundum illaꝫ virtutem theologicam que vocatur charitas ꝙ tunc argumentum bene ꝑbaret q̃d oẽ ens mundi elicitiue vel imperatiue eſt diligibile ex charitate. Et per hoc patet ad primam difficultatem.

Ad ſc̃dam Q͞tum ad ſecũdã ſit ita ꝙ dãnatio ſortis ſit explicite reuelata ſequitur ꝙ ſortes nõ eẽt ãpliꝰ diligibiſ ex charitate ſaltẽ illi cui reuelata ẽ dãnatio ſortis. Breuiter hic tangitur vna difficultas quã tangit Gregorius ĩ fine primi ſentẽtiaruꝫ ſit ita ꝙ deus reuelet dãnationẽ ſortis reuelatiõe interiori. Vtrum illa reuelatiõe ĩ particulari facta teneor diligeſ ſortẽ Rñdeſ tenẽdo opinionem ſatis communem ꝙ teneor aſſentire reuelatis in particulari: tunc non eſt difficultas. in illo caſu nõ ẽ diligibiſ ex charitate: patet. quia aſſentio ꝙ ipſe erit dãnatus: iõ nõ poſſum diligere ad beatitudinem.

Quid proprĩꝰ actus charitatis. Notandum ſecundo ꝙ actus proprius charitatis eſt amor amicitie dei. Sicut diximus in queſtionibus de fide: ꝙ habitus fidei infuſe primo inclinat ad aſſentiendum vni primo credibili puta deus eſt verax: vel omne reuelatum a deo ẽ verum. Et mediãte illo aſſenſior alijs credibilibus. Sic dicitur ꝙ omnis actus immediatus charitatis eſt amor dei & amor ꝓximi eſt actus mediatus. Et voco actum charitatis immediatum non quia referatur poſt alium: ſed quia terminatur talis amor in deum preciſe quo deus in ſe & propter ſe diligitur. Et voco amorem mediatum quo amore primo amatur proximus: & per proximum amatur deus: ideo talis actus amoris proximi diciſ actus charitatis mediãte amore dei. ¶ Sicut frequẽter dictũ ẽ ſicut ſe hñt prĩcipia in ſpeculabilibꝰ: ita ſe hꝫ finis in agibilibus ita ꝙ primo aſſentio prĩcipijs. Et per principia cõcluſioni ita ꝙ aſſenſus fertur immediate in principia & mediantibus principijs in concluſionẽ: ita in predictis volitio circa fineꝫ immediate inclinat ad actum circa finem. Et mediate ad media circa illum finem: volo ergo dicere ꝙ omnis actus charitatis eſt amor amici

tiæ dei mediate vel ímediate: ſi ſit immediatus eſt actus amici tiæ dei preciſe/ſz mediatus dicitur quia cauſatur mediãte amo re amicitiæ dei. Reſolutorie ergo habitus infuſus charitatis im mediate inclinat ad amorẽ circa primũ amabile q̃ eſt ratio ꝓpria & formalis propter quam alia diligibilia diliguntur ſicut propor tionabiliter de fide declaratum eſt.

¶Sed cõtra ſequitur eodẽ modo ꝙ amor cũcupi ſcentiæ dei erit ob̃ctũ mediatuz charitatis: & etiã actus media tus. Patet manifeſte: quia talis actus amoris cõcupiſcentiæ di ciť eſſe actus charitatis mediante actu amoris amicitiæ: ſaltem ſi ſit licitus vt declaratũ eſt de ſpe ſeu actu ſpei: ergo ſicut amor proximi eſt actus mediatus ita amor concupiſcentiæ dei. Breui ter dico ꝙ argumẽtum cõcludit q̃a talis actus eſt actus virtutis theologicæ: & non niſi charitatis: ergo tales actus impatia cha ritate infuſa ſunt charitatis: mediate tamen. Arguñtũ

¶Notandũ tertio ꝙ ſicut dictũ eſt in p̃cedentibus duplex eſt hĩtus fidei/ſiĉt ſpei: ſcz infuſus & acqſitus: ita duplex eſt hĩtus charitatis: ſcz infuſus & acquiſitus. Et ſicut dictũ eſt ꝙ eſt vnus hĩtus iſuſus fidei: reſpectu diuerſoꝝ credibiliũ: ita ĩ cha ritate eſt vnus habitus infuſus. Et loquẽdo de habitu acquiſito/ ſicut reſpectu diuerſorum credibilium ſunt diuerſi hĩtus acqui ſiti diſtincti ſpecie: ita reſpectu diuerſorũ amabilium ſunt diuer ſi hĩtus charitatis acquiſitæ diſtincti ſpecie: quia actus per obie cta & habitus p actus ſpecie diſtinguũtur. Duplex ẽ hĩtꝰ charitatis.

¶Notãdum quarto ꝙ per dilectionẽ proximi in telligitur cuius dilectio eſt deo grata: & breuiter intelligitur per proximum quilz beatitudĩs capax de potẽtia dei ordinata: quia diligere ꝓximũ charitatiue ꝓpter deuz eſt velle proximo ineſſe dilectionem dei: quia nihil melius poſſum proximo velle ineſſe q̃ dilectionẽ dei: cum ſit ſummum bonum/ & donũ ꝓximo cõmu nicabile: & hoc debeo velle ſub conditione: puta ſi ſit deo gratũ circa tamen viatores: quia p̄ſumẽdum eſt pro bonoꝙ poſſumus habere actus volendi beatitudinem abſolute. Iſtis ſuppoſitis po nuntur cõcluſiones quę ſunt ſatis faciles. ¶Prima concluſio. Quid diligẽ ꝓxim charitatiue Pria cõcl̃o

Quattuor ſunt diligenda tantum: probatur con cluſio eſt aliquid beatificabile de lege ordinata: vel ergo illud ẽ eſſentialiter beatificabile: & ſic ſolus deus eſt beatificabilis: vel accidentalter: & hoc dupliciter/ vel formaliter & actiue: & ſic eſt angelus vel anima rõnalis: vel participatiue/ & ſuſceptiue/ & Quattuor ſũt btifica bilia

ſic corp⁹ hoīs eſt beatificabile. Et ſic patet quomodo iſta quat tuor ſunt beatificabilia deus per ſe/angelus/& anima rationalis/ & corpus:& oīa iſti continentur ſub obiecto charitatis: & ſic pȝ ꝙ ſunt quattuor diligibilia genere differentia:quia notuȝ ē ꝙ il- la differunt:hoc etiā ptȝ ex auctoritate beati auguſtini. Qȝ autē ſint tm̄ quattuor patȝ :quia nulla alia ſunt beatitudinis capacia ergo nulla alia continentur ſub obiecto charitatis.

Secūda cō cluſio ¶Secunda concluſio. Oīm iſtorum diligibiliū eſt vnus habitus infuſus:ꝓbatur:qñcunqȝ eſt aliquis hītus qui habȝ vnum obiectum imediatum dato ꝙ plura ſint mediata:ille ha- bitus eſt vnicus:ſed ſic eſt ꝙ omnes charitates quę ſunt in diuer ſis & ſingulis hominibus habent idem obiectum propinquum/ & immediatum:ergo omnes illæ charitates ſunt eiuſdeȝ ſpeciei ſicut de fide:quia oīs fides infuſa in antiqua lege & in noua ſunt eiuſdem ſpeciei:vt fides Abrahę & beati Petri:ſicut vnus eſt ha bitus principiorum:licet ſint diuerſi concluſionum. Et iſta opi- nio eſt probabilior. ¶Tertia concluſio.

Tertia cō. Tot ſunt ponendi habitus charitatis acquiſitæ di ſtincti quot ſunt act⁹ ſpecie diſtincti. Iſta concluſio eſt clara:quia actus ſpecie diſtincti producunt habitus diſtinctos ſpecie:modo clarum eſt ꝙ actus diſtinguūtur ſpecie cum habent diuerſa ob- iecta:igitur vera. ¶Dubium primum.

Dubium primū qs dicatur ꝓximus nr̄. Dubitatur prīo Vtrū angeli ſint proximi nr̄i:& tota difficultas iſtius dubij iacet in hoc ꝙ illd̄ dr̄ regl'ariter: ꝓxim⁹ cui poſſumus īpēdere bn̄ficiū cha ritatiuū:ſed ſic ē ꝙ angelis nō poſſumus bn̄facere: iō angeli nō dn̄r ꝓximi. Breuiter dicūt doc. ꝙ adhoc vt qs dicat̄ ꝓ ximus ſufficit īpēdere poſſe bn̄ficiū charitatis/vel ecōtra/ſeu vi- ceverſa mō lȝ nō poſſim⁹ angelis gratificari:ipſi tm̄ poſſunt & de facto continue nobis impēdunt vt declarāt doctores.

Dubī.ſcdȝ ¶Secundo dubitatur Vtrū demones vel animæ dānatę ſint proximi nr̄i. Rn̄detur ꝙ non:quia ipſi nobis:nec nos ipſis prodeſſe pn̄t:licet poſſint nobis nocere:ideo non ſunt pro- ximi nec ex charitate diligibiles.

Dubiū.iij. Dubitatur tertio Vtrum noſmetipſos poſſumus ex charitate diligere. Et videtur ꝙ non:quia dicit Ap̄lus Cha- ritas non q̄rit q̄ ſua ſunt. Et Grego. Nemo ad ſeipm̄ charitatem hr̄e dr̄. Dico breuiter ꝙ charitas nō reſpicit bōa tp̄alia niſi ꝓut ordinant̄ ad ſp̄ūalia. Ideo qñ dicit Ap̄lus Charitas nō q̄rit q̄ ſua

ſunt intelligiꝛ ꝙ non tendit ad bona tpalia/ſed ſpiritualia: Scdo dico ꝙ quis nõ teneꝛ optare bona ſibi vt illa ſolum ſint ei vtilia: ſed vt ſibi proſint & alijs: & ideo dꝫ ſic intelligi auctoritas.

¶Diſtinctio vigeſima nona.

Iam in pcedenti diſtin. determinatũ ẽ de diligendis ex charitate: & dictũ ẽ ꝙ tm̃ iſta quattuor deus/ſeipſum/pximus/& corpus proprium. Iam quęriꝛ de ordine iſtoꝝ diligibilium adinuicẽ: & Vtruꝫ de neceſſitate ſalutis ſit obſeruandus ordo inter iſta diligibilia. In iſta q̃ſtione more ſolito prio declaranꝛ termini: & prio declaratur iſte terminus ordo dilectionis. Et nihil aliud ẽ ordo dilectionis niſi vnum aliud pcedere in diligendo. Non ẽ intelligendum ꝙ vna dilectio pręcedat aliam tempore. Certum eſt ꝙ aliquando prius diligitur proximus q̃ deus. Quomodo eſt ergo intelligẽdum ꝙ ſit ordo. Dico ꝙ ẽ intelligendum ꝙ vnuꝫ diligatur pfectius q̃ aliud. Ordo igitur non iportat tempus ſic ꝙ vna dilectio pręcedat tempore aliam: ſed importat perfectionem **Queſtio. De ordine dilectionis**

Supponẽdum eſt vlterius ꝙ duplex eſt dilectio ſicut ponit Durandus in eadem diſtinctione q̃dã eſt dilectio cõplacentiæ: & q̃dam deſyderij. Dilectio complacẽtiæ eſt reſpectu boni iam habiti: ſed dilectio deſyderij non eſt reſpectu boni habiti: ſed reſpectu futuri: vt proximus meus habet multa bona: placet mihi ꝙ habeat: talis amor eſt amor complacentiæ: & pręter hoc ego opto ſibi beatitudinem: iſte ſecũdus amor eſt amor deſyderij. ¶Quando quæritur Vtrum de neceſſitate ſit ordo. Iſta queſtio poteſt intelligi dupliciter: vel ꝙ ſit optanduꝫ de neceſſitate maius bonuꝫ vni q̃ alteri/vel quo ad effectum.i. Vtrum de neceſſitate magis ſit affectandum bonũ vni q̃ alteri: quia ſtat bene ꝙ optem aliquod magnum puta beatitudinem paruo affectu: & aliquod paruum puta temporale maximo affectu: vt experientia docet. ¶EST ergo queſtio, Vtrum vni diligibiliuꝫ ſit de neceſſitate maius bonum optãdum/vel maiori affectu: ſi iteꝉligaꝛ de amore cõplacentiæ non eſt difficultas quĩ deus pl⁹ ameꝛ q̃ hꝫ actu mai⁹ bonũ: ſꝫ de neceſſitate teneor diligere magis vnũ q̃ aliud hoc eſt maiori affectu: dicit Durãdus ꝙ omnib⁹ diligibilibus optandum eſt ęquale bonuꝫ. Et ratio eius eſt: quia omnes creaturæ rationales apud opinioneꝫ multorum ſunt capaces ęq̃lis beatitudinis: ſed ſic eſt ꝙ cuilibet debeo optare tantaꝫ beatitudinem quantam eſt capax. Si Sortes optat Platoni beatitudinem: debet ei optare tantam quantam eſt capax: ſed eſt capax **Duplex dilectio complacentiæ & deſyderij. Scẽ⁹ q̃onis. Rões Durandi.**

tantæ beatitudinis:imo om̃s creaturę rationales ſunt ęqualiter capaces beatitudinis:ergo nõ debeo mihi optare maiorẽ btitudineq̃ Platoni. Aſſumit Durãdus illud Ap̃li:charitas non æmulatur. Dicit ergo Durandus ꝙ non debeo diligere vnum diligibilium magis q̃ aliud dilectione deſyderij loquendo de creaturis: ſecus eſt de deo vt dictum eſt.

Rõnes Durandi.

Impugnatur Durã.

Sed iſtæ rationes non videntur efficaces. Patet: quia ſequitur ex principijs illius opinionis ꝙ deberem optare tãtam beatitudinem cuilibet creaturæ rationali/q̃tam habet anima Chriſti/vel anima virginis glorioſæ: hoc videtur falſum:ergo illa opinio eſt falſa.

❡Quantum ad iſtud Durandus met ſoluit argumentum:& dicit ꝙ illud deſyderium debet eſſe conditionatuꝫ: ita ꝙ ſit ſenſus/Optandum eſt tantam beatitudinem ad quantã eſt ordinatus ex pręſcientia diuina. Clarum eſt ꝙ nullus eſt tam ordinatus:ſicut anima Chriſti/vel virginis glorioſæ:ſed vbi eſt incertum:debeo tantam optare alteri ſicut mihi.

❡DICITVR ergo ꝙ poteſt intelligi vtrum ſit ordo ex parte amoris affectiui. Aliomõ ex pte amoris effectiui.i. Vtrũ tenear maiori affectu vel maiori effectu exhibere charitatem. Et breuiter dicitur ꝙ talis ordo non debet attendi ſecundum intentionem gradualem actus ſimpliciter/ſed magis ſecundum app̃hẽſionem actus vt declaratum eſt ſupra.

Ordo dilectionũ poſitus a btõ Ambro.

Vlterius notandum ꝙ beatus Ambroſius ponit ordinem diligẽdoꝝ iſto modo: primo deus diligendus eſt:ſecũdo noſmetipſi/tertio parentes/quarto domeſtici/quinto extranei:ſꝫ extranei ſi ſint meliores q̃ domeſtici. Iſtis notatis ſit pria concluſio.

Pria cõcl̃o

❡Ordo debitus charitatis de neceſſitate ſalutis requiritur. Patet:quia quicũqꝫ diligit qd̃ non debet diligere:aut magis diligit q̃ non debet diligere aut minus: peccat.quia facit aliter q̃ non debet facere:igitur. ❡Secunda concluſio.

Secunda.

In iſto ordine dilectionis Deus eſt prior diligendus & affectiue & effectiue:capiendo affectiue & effectiue ſicut dictum eſt. ❡Tertia Concluſio ſeu propoſitio.

Tertia.

Oĩa citra deũ ſunt ęqualiter ex charitate digẽda.i. oĩbus idẽ & ęq̃le obctm̃ ẽ volẽdũ. ꝓbať:oĩbꝰ ẽ volẽdꝰ ip̃e deꝰ q ẽ p̃ncipale & adęq̃tũ obctm̃ ip̃ꝰ charitatis:vt ꝓbatũ ẽ.q. p̄cedẽti: ergo ꝓpoſitio vera. ❡Quarta concluſio.

Quilibet charitatiue diligẽs tenetur plus dilige re ſeipſum charitate affectiua & effectiua q̃ quãcunq; aliã creaturã: hoc eſt dicere ego teneor me magis diligere: hoc eſt maiori affectu ego teneor mihi deſyderare btitudinem q̃ cuicunq; alteri creaturæ. Iſta propoſitio a diuerſis diuerſimode ꝓbaṫ: prio tamen ſic: vbi eſt maior ratio diligibilitatis debet eſſe maior dilectio: ſed hoĩs ad ſeipſum eſt maior ratio diligibĩitatis q̃ ad quãcunq; creaturam: ergo magis tenetur ſeipſum diligere: reliquiṫ maior nota. Et probaṫ minor: quia vbi eſt maior vnitas ibi ẽ maior ratio diligibilitatis: ſed hominis ad ſeipſu; maior ẽ vnitas: qa quil; natũraliter inclinatur ad ſuijpſius dilectionem: & ex conſequẽti ad conſeruationem ergo hoĩs ad ſeipſu; eſt maior vnitas: & ſic maior dilectio/ & per conſequens ꝓpoſitio vera. Quarta cõcluſio.

¶Alia ratio quam ponit Scotus: & dicit eſſe efficacem eſt iſta Omnis habitus inclinãs ad actum rectum eſt ſufficiens ad formationem actus reflexi ſup illum actum. ſic ꝙ charitas ex hoc ꝙ eſt principium ĩmediatum tendendi in deum actu recto eſt principium volendi cuilibet voluntati potenti diligere deũ: vt diligat deum: ergo in hoc reflectitur ſup actus illos quib⁹ tendiṫ in deum: & per iſtum actum ego tendo in deu; actu recto ergo ĩmediatius reflectitur ſup actum quo volo tendere in deu; Nam me diligere deum ex charitate: eſt me velle diligere deũ: & diligere proximum eſt me velle ꝓximum diligere deu;: ergo talis habitus magis & ĩmediatius inclinat me ad diligendum ex charitate q̃ quodcunq; aliud. Rõ Scoti efficax.

¶Iſta ratio quã ponit Scotus & dicit eſſe efficacẽ non videṫ vera: neq; procedere quia non eſt difficultas: habitus rectus & reflexus diſtinguũtur ſpecie: ideo non poſſunt ĩmediate inclinare ad actũ rectu; & reflexum: quia duo habitus ſpecie diſtincti nunq̃ inclinanṫ immediate ad eundem actum. Rõ Scoti

Circa iſtam propoſitionem Scoti ſunt duæ difficultates. Prima: bene ſequiṫ: ſi ego teneor magis ex affectu ſeu amore affectiuo plus meipſum diligere q̃ proximum: ergo ſi affectu æq̃ intenſo ego diligerem meipſum/ & proximum ego peccarem. Secunda. Tu dicis ꝙ diligere ex charitate nihil eſt aliud q̃ me velle diligere deũ ſup oĩa. Inſup dictũ eſt ꝙ charitas h; deũ vltimate ꝓ obiecto: ergo añq̃ me diligã ex charitate: op; me diligere deũ: igitur nũq̃ diligo me ex charitate niſi diliga; deũ ex charitate: illa cõſeq̃ntia eſt optima: & vltra. Illa dilectio qua ego Prĩa difficiṫtas Scda diffi·

diligo me eſt actus reflexus:ergo cauſa partialis qua diligo deu3 Pat3:quia omnis actus quo imꝑatur aliqua oꝑatio eſt cauſa illi⁹: & ſic erit circulatio in cauſis eodem gn̄e cauſæ.

Ad primã

¶Quãtum ad primam difficultatem quando ar guitur. Sequitur bn̄ ego teneor plus diligere meipſum amore affectiuo q̄ proximu3:ergo ſi plus diligerem proximum defacto peccarem. Dico q quando dicitur q plus teneor diligere meip ſum.&c. intelligẽdum eſt q ego teneor maiori obligatiõe ad di ligendum me q̄ proximu3:ita q omittẽdo diligere me plus pec co q̄ omittendo diligere proximũ:& ita debet intelligi illa ꝓpõ.

Ad ſcdam

¶Quãtum ad ſecundam cum arguitur. Non poſ ſem me diligere ꝓpter deum ex charitate:quin diligam deum: nõ eſt difficultas in hoc:ergo dilectio dei eſt cauſa dilectiõis mei verũ eſt:ergo etia3 oportet q dilectio dei ſit cauſa illius actus re flexi:verum eſt. Et illa dilectio eſt cauſa actus reflexi.Nego. Et ad propoſitionem:quia omnis actus quo imꝑatur:&c.Veru3 eſt ſi ille actus ſit prior: ſed vbi ille actus eſt poſterior puta vbi eſt q̄ dam complacentia non oportet.

¶Concluſio quinta.

Quĩta cõ cluſio.

Pl⁹ diligẽ di ſunt pa rẽtes q̄ filij

Dilectione gratuita præponendi ſunt parentes fi lijs. Probatur:quia plus habet homo a parentibus q̄ a filijs:ergo vbi eſt maior ratio dilectionis:ibi debet eſſe maior actus diligẽ di:ideo plus diligendi ſunt parentes q̄ filij.¶Sexta concluſio.

Sexta con cluſio.

Cæteris paribus plus obligor gratuita dilectiõe diligere ꝓpiquos q̄ remotos:ita q magis ꝓpiqui magis ſunt dili gendi.Patet: quia dilectio fundatur in vnitate: ſed ſic eſt q in ter propinquos eſt maior vnitas q̄ inter extraneos:ergo ſequitur q propinqui ſunt magis diligendi q̄ quicunq3 extranei.¶Dico notanter cæteris paribus:quia vbi extraneus eſſet ĩ extrema ne ceſſitate & vicinus non:tũc in illo caſu plus obligor extraneo: & hoc qa tũc facio opus iuſticię.Secundo Vbi extraneus mihi mu tuauit pecunias:tunc plus obligor.TERTIO/vbi ſum debitor extranei & vterq3 eſt in extrema neceſſitate : ita q non poſſum ſubuenire niſi vni : tunc in illo caſu ſubueniendum eſt extraneo Ratio:quia ego ſum debitor: ideo teneor ratione iuſticiæ:qua re teneor magis ſubuenire.

Septima concluſio.

¶Septima concluſio.Magis ſunt diligendi extra nei boni q̄ propinqui mali.ſi ſit ſermo de amore complacentiæ. Dicit Durandus/non eſt difficultas:ſed de amore deſyderij:hoc

non eſt verum: immo dicit Durandus ꝙ falſum eſt. Et ratio eſt: quia ego teneor optare malo maius bonum. Patet: quia malus eſt in peccato: ſed ſic eſt ꝙ eſt mihi probabilitas moralis ꝙ eſt in peccato: ergo teneor optare ꝙ conteratur de peccato: & habeat gratiam: ergo teneor optare maius bonū: & iſtud videtur verum: & non eſt magna difficultas.

¶ Sed ē difficultas īter doctores de amore effectiuo puta/ Sunt vicinus & extraneus āboin extrema neceſſitate & habeo probabilitatē moralem ꝙ extraneus eſt ī peccato mortali & vicinus in gratia: tunc non poſſum ſubuenire niſi vni illorū cui tūc teneor dare/ Vtrū in illo caſu teneat plus diligere extraneum q̃ vicinum. Et eſt apparentia ꝙ ſic: quia ſcio ꝙ ſi extraneus moriatur damnabitur. Tunc ſic arguo. Vbi poſſum ſubuenire periculo corporis & animæ magis obligor: q̃ vbi ſolum corpori: ſed ſic eſt in illo caſu: ergo plus teneor diligere extraneum & ſubuenire q̃ vicinum. Et ita eſt ſecundum opinionem multorum quæ videtur probabilior. SANCTVS Thomas ſecūda ſecundæ videtur dicere oppoſitū. Et ratio eius ē: quia ille qui eſt bonus eſt magis vtilis reipublicæ q̃ malus: immo malus eſt inutilis: ideo eſt maius intereſſe pro bono publico ī morte boni: quare teneor ſubuenire illi. Et ad argumētum dicit Thomas ꝙ hoc prouenit ex culpa ſua: & vtraꝗ opinio eſt ſatis probabilis

Difficultas valde notanda

Octaua concluſio.

Magis eſt diligendus proximus quā corpus proprium. Patet: quia proximus eſt magis capax beatitudinis vt noſtū ē: q̄a formaliter & de ꝑ ſe. Corpus aūt ſolum receptiue & de ꝑ accidens: immo dicunt doctores ꝙ vbi non poſſum ſaluare vitā niſi cum ſcandalo & ruina proximi: ita ꝙ non poſſem comedere niſi ſcandaliſando proximum magis teneor perire fame q̃ in illo caſu comedere cum ruina proximi: & ſaluare vitam propriā ſcādaliſando proximū: ſequitur ergo ꝙ magis obligor ergo diligere proximum q̃ corpus proprium.

Octaua cōcluſio.

Diſtinctio trigeſima.

QVęritur Vtrum dilectio gratuitā quę de neceſſitate impenditur inimico ſit magis meritoria q̃ ea quæ redditur amico: in iſta quæſtione ſicut in p̄cedentibus q̄dam notabo. Q̄tum ad primum dicitur

ꝙ ly inimico non accipitur vt appellet ſuam propriam rationeȝ licet ſequatur verbum importans actum animæ interiorem: ſed tñ valet impenditur.i.qua diligitur inimicus: quia non quęritur vtruȝ dilectio inimici ſub ratione qua eſt inimicus: quia tunc nõ eſſet difficultas: quia certum eſt ꝙ nullus ſub illa ratione non eſt aliquomodo diligendus immo odiendus: quia nullus poteſt lici te appetere malum culpæ: quia hoc de directo eſt contra chari tatem: quia charitas inclinat ad volendum gratiam: ſed licet ali quando alicui appetere malum pœnæ: puta quando occaſione illius pœnæ proximus tendit ad gratiam: vel etiam ratione illiꝰ pœnæ eueniet bonum aliquod reipublicæ. vt ſit ſortes magnus peccator: video ꝙ nõ poteſt cõuerti niſi ꝑ magnas tribulatiões tunc licitum eſt ei appetere pœnas. Similiter de tyranno qui rei publicæ magnũ detrimentum affert: poſſuȝ appetere ei tormẽ ta vt ceſſet a turbatione reipublicæ: vt ĩ Pſal. Deficiant pc̃tores a terra & iniqui: ita vt non ſint. Poteſt tamẽ quis male agere vo lendo malum inimico: non ſolum malum culpæ/ ſed malum pœ næ/ non affectione iuſticiæ/ ſed vindictæ. Ex quo infertur ꝙ ini micus inq̃tum inimicus eſt malus: quia certũ eſt ꝙ nullus poteſt eſſe inimicus niſi ratione peccati: ideo quando quęritur Vtrum dilectio gratuita &c. ſi intelligaꝛ illa quęſtio inq̃tum ĩimicus non eẽt difficltas: quia tũc eẽt pc̃m: quia eſſet ipm velle eſſe inimi cũ: & ſic velle ipm eſſe in pc̃õ: mõ nõ poſſum velle aliquẽ eſſe in pc̃õ licite. ¶ Sed eſt qõ Vtrum illa amicitia quę impẽdiꝛ inimi co non inq̃tum inimicus: ſed inq̃tũ ꝓximus. quis autẽ dicaꝛ ꝓ ximus declaratum eſt prius.

ꝙ poſſum appetere ĩimico ma lũ pœnæ: non auteȝ culpæ.

Preceptuȝ affirmatĩȝ ĩcludit ne gatiuuȝ/ & econtra.

Pro euidenti declaratione eſt notandũ ꝙ ꝑceptũ affirmatiuũ includit negatiuũ & ecõuerſo: & ꝓpterea põt dupl'r intelligi ꝙ quis teneaꝛ diligere ĩimicũ. Vnomõ q̃tum ad ꝑceptũ negatiuũ: & tũc eſt ſenſus: non ẽ odiẽdus inimicꝰ. Alio modo po teſt intelligi affirmatiue: & ſic põt adhuc dupl'r intelligi/ affecti uo.ſ & effectiue: ſi effectiue/ aut ĩtelligꝛ de bõis ſpũalibꝰ & ſic tene or vt dictũ eſt: quia de illo gñe ſunt actus amoris amicitiæ dei. Si effectiue puta diuitẽ eẽ/ ſanum eſſe fortem eſſe: & ſic de his/ quæ ptinẽt ad vitam corporaleȝ: & de iſtis nõ teneor niſi ſub certa cõ ditione. Noto præterea ꝙ actus meritorius depẽdet a duobus ſcȝ a gr̃a & a conatu: hoc eſt a voluntate libera ſecundũ inclina tionem gratię actũ eliciẽte: quia nullus actus eſt meritorius qui ſit liber: imo qui plus eſt nec bonus moraliter.

Sed vltra reqrit ꝙ ſit a gratia. Et ſic quantitas meriti a duob⁹ de pendet: ſcilicet ex q̃titate gratie: & q̃titate conatus liberi.

Dico ergo ꝙ poteſt dupliciter atendi q̃titas meriti: ſcilicet a maioritate gratie / & maioritate conatus: quia poſtq̃ volũtas ẽ libera poteſt totam ſuam poſſibilitatem applicare vel ſolum partem. Et ꝙ ita ſit videmus hoc per experientia3 de actibus exterioribus vt de potentia portatiua vel tractiua. Et eodemmodo dicendum eſt de potentia iudicatiua & appetitiua Et ſi dicatur ꝙ non eſt ſimile: quia non eſt diuiſibiliter potens. Nego. quia licet potentia intellectiua ſeu voluntas ſit de ſe indiuiſibilis: nihilominus tamen eſt diuiſibiliter potens: ſic poteſt apponere paruum vel magnum conatum. Ita ꝙ ſecundum ꝙ voluntas apponet de conatu ad actum meritorium: actus ille erit meritorius ꝓportionaliter q̃tum eſt ex pte conatus dũmodo ſit gratia conformis: ita ſi ſortes ad eliciendum aliquem actum habeat gratiam vt quattuor & conatum vt duo ; tunc alius actus cum equali gratia & conatu vt quattuor erit magis meritorius. ſi vero in vno erit conatus vt duo: & gratia vt ſex: & ialio conat⁹ vt q̃ttuor & grã vt q̃ttuor: tũc illi act⁹ eẽnt eq̃liter meritorij. et ſic ſecundum hoc proceditur: quia illa duo requirũtur ad actu3 meritorium. Et ſecundum equalitatẽ vel inequalitatem dicetur actus magis vel minus meritorius / ſed alij tenent oppoſitũ: vt Dionyſi⁹ & climeton: dicũt ei ꝙ magnitudo meriti ſuppoſita gratia ſolum attẽditur penes conatum. Antiqui dicebant ꝙ penes gratiam. ꝓ nũc autem teneo ꝙ a conatu & a gratia: ita ꝙ conatus poteſt ſupplere maioritatem gratie & econtra. Sed que iſtarum opinionum ſit verior: aliquando diſputauimus: ideo pro nunc ꝑ tranſeo.

Quãtitas meriti mẽſurãda eſt penes conatũ & gratiam

De mẽſurabilitate act⁹ meritorij penes gra3 & conatum.

Dionyſius

His ſuppoſitis ponuntur alique concluſiones: prima concluſio: dilectio gratuita primomodo: id eſt de neceſſitate ꝑcepti eſt non odire inimicũ q̃tum ad bona ſpiritualia. Et hoc ẽ dicere de neceſſitate ſalutis / ideſt: non habere nole quo nolo inimico beatitudinẽ. Iſta cõcluſio eſt ſatis manifeſta: quia nõ poſſum odire inimicum q̃tum ad hoc. Hoc eſt nole ꝙ habeat ſpirituale. patet. quia illud eſt de directo contra preceptum quo ꝑcipitur diliges proximum ſicut teipſu3 / ergo illud nole ſemper eſt malum & non odire taliter eſt de precepto.

Pria cõcluſio.

Hic poſſet eẽ difficultas an liceat habere nole de dãnato ꝙ habeat beatitudinẽ. Ego ſcio demonem eſſe dãnatũ

Qd liceat hr̃e nole beatitudinis de dãnato.

vtrum liceat nole demone3 habere beatitudinem. Rñdetur ꝙ ſic. quia talis actus quo nolo eſt actus iuſticie. ergo eſt mihi lici tũ talem actum elicere. Certum eſt quod deus iuſte infligit iſti penam ſenſus ergo licitu3 eſt mihi nole ꝙ talis habeat beatitudinem. Sed hoc nunq̃ licet de viatore qui eſt capax beatitudinis.

Scda concluſio. Secunda concluſio: q̃tum ad bona ſecundi generis id eſt bona fortune licet odire inimicum. probat̃ iſta concluſio: quia poſſum licite talia odire michi/ergo multo fortius inimico qui eſt in īfimo gradu dilectionis: probatur antecedens licet mihi abdicare omneis diuitias/ergo licet mihi nolle pecunias. ¶ Secundo ad idem. eſt licitum illi inimico quod nolit ſibi pecunias/ ergo & ego poſſum ei nole: pat3. quia non plus teneor ei q̃ ipſe ſibijpſi: ſicut ſi velim inimicum eſſe religioſum. &c. ¶ Dico vltra ꝙ poſſum etiam inuito inimico nolle ei pecunias: patet. quando video ꝙ eius diuitie ex malo ſuo vſu obſunt multis/ergo ego poſſum optare ꝙ non habeat diuitias. Iſta concluſio eſt ſatis nota. Et tale nole non eſt odire: ſed potius amare q̃a illa bona forte obeſſent ſalutı̨.

Tertia cõcluſio. Tertia concluſio nunq̃ licet abſolute velle alicui mortem corporalem aut nole vitam ſimpliciter & abſolute: Iſta concluſio probat̃ ſupponendo illud quod dictum eſt ꝙ inimicus ſemper eſt in peccato. Tunc ſic arguitur nunq̃ licet optare alicui ſtatu3 in quo ille ſit īpoſſibilitatꝰ vt peniteat de peccatis ſuis: ſed ſic ē ꝙ poſt mortē inimicus ñ poteſt penitere/ergo nunq̃ licite poſſum inimico velle mortem. Non eſt licitum alicui velle ſtatũ in quo non poſſit amplius ſe facere capacem beatitudinis: quia virtualiter eſt nole beatitudinē: ſed ſic eſt ꝙ inimicus quē cõſtat eē in peccato: q̃a alias non eēt inimicus/ſi moreretur deueniret ad illu3 ſtatum in quo non poſſet penitere: igitur non licet ei optare mortem.

De iudice cõdēnãte aliquem ad mortem. Non eſt difficultas quãdo iudex condēnat aliquē ad mortem: habet volitionem abſolutam condēnandi ſicut pt3 de illo qui tempore tempeſtatis proijcit merces in mare habet volitionem abſolutam. ſed non eodammodo capiendo abſolutam ſicut capitur in propoſito: ſed prout diſtiguitur cõtra cõditionatã pt3: quia proijcit ſimpliciter: ſimiliter iudex cõdemnãs criminoſum ad mortem habet nole: ſed non ſicut capitur in ꝓpoſito: quia voco nolitionē abſolutam in propoſito que nõ cauſatur ex aliqua nolitione. Non ſic ē de iudice q̃a qñ iudex cogno

ſcit aliquem eſſe condemnādū de neceſſitate oportet ꝙ cognoſcat eum eſſe iniuſtum/ergo opȝ nole illam iniuſticiā: breuiter dicitur ꝙ non poſſimus alicui optare mortem niſi propter aliqđ nole.

Sed ſi eēt aliquis tyrānus qui deſtrueret totā rēpub. vtrum liceret ei optare morteȝ ſimpliciter. Reſpōdetur ꝙ non:ſed propter nole:puta propter delictum.& hoc dicitur ex ſnia ſco.ꝙ illud,ꝑpter qđ mors īimici eſſet aliquantulum volita ē ſimplr̄ nolituȝ qa vt dicit Auguſtinus duo in homīe ſunt diligēda ſcilicet natura & virtus:vicium vero & peccatum odienda.

An lȝ mortē optare tyranno.
Auguſtin⁹

Quarta concluſio. non eſt neceſſariū actu poſitio q̄tum ad bona primi generis diligere inimicum:habuimus in prima concluſione de actu priuatiuo: puta ꝙ eſt neceſſarium non odire:ſed loqmur in iſta cōcluſione de actu poſitiuo. Probaṫ cōcluſio qa non eſt neceſſarium cogitare de inimico:igitur non eſt neceſſarium ei optare beatitudinem. In iſta concluſione eſt aliq̄lis difficultas de p̄cepto negatiuo. nō eſt difficultas quin obliget ad ſemper & pro ſemper. Sed de affirmatiuo videtur ꝙ actu poſitiuo aliquando ſit neceſſarium. Tum primo. quia eſt preceptū affirmatiuum/ergo q̄uis non obliget ſemper:obligat tamen pro aliquo tempore/ergo ſaltem in illo tempore tenetur diligere. Preterea video inimicum in aliquo ſtatu eſt michi veriſimile ꝙ non conuertetur niſi moneam eum/ergo aliquando actu poſitiuo teneor diligere inimicum. ❡ Q̄tum ad iſtā cōcluſioneȝ dicit Tho.xlv.q.ſecunda ſecūde. ꝙ dupliciter poteſt intelligi ꝙ teneor diligeř iimicū actu poſitio ī vniuerſali & ī ꝑticulari. Ego poſſū huic in vniuerſali optare beatitudineȝ optādo cuilibet proximo Et dicit.ſ.t. vbi ſupra ꝙ talis dilectio eſt de neceſſitate ſalutis. Aliomodo poteſt intelligi ꝙ teneor diligere inimicuȝ ꝑticulariter:& ſic nō eſt neceſſariū ꝙ habeam quia non poſſeȝ de quolibet proximo habere volitionem in particulari / ergo a fortiori neqȝ de inimico:quia inimicus tenet infimum gradum dilectionis/ergo non teneor habere particularem volitionem.&c. quia non eſt neceſſarium ꝙ ego cogitem de eo. Bene verum eſt ꝙ ī aliquo caſu teneor:& nō facio difficultatē quin aliquando in aliquo caſu teneor procurare ſalutem proximi. Et non ſolum eum diligere affectu:ſed etiam effectu:puta ſi cognoſcam particulariter inimicum. Et cognoſcam ꝙ non conuertetur niſi moneam eum ad ſalutem anime:in illo caſu teneor remonere in particulari. Et monere eum in particulari eſt diligere igitur.

Quarta cōcluſio.

ꝙ actu poſitiuo teneār q̄n̄qȝ diligere inimicum.

Duplr̄ poſſū inimicū diligere.

Quita cõcluſio.

Quita cõcluſio i caſu neceſſitatis tenebitur quilibet inimicum q̄tum ad bona temporalia diligere actu poſitiuo. Hoc eſt dicere ſi ſortes cognoſcat inimicum eſſe in extrema neceſſitate & videt q nullus vult ei ſuccurrere: tunc ſortes tenetur in illo caſu inimico ſubuenire per actum poſitiuū. Probatur ex dictis Iohannis in ſua canonica/ſi aliquis videns fratrem ſuū in neceſſitate & clauſerit viſcera ei⁹ quomodo erit charitas i eo. ſed ſic eſt q beatus Io. intelligit quēlibet viatorē. Reſolutio doctorum in iſta materia eſt q ego teneor diligere inimicū quo ad affectum q̄tum ad ſpiritualia: ſed q̄tum ad temporalia non teneor neq; q̄tum ad affectum neq; q̄tum ad effectum niſi in caſu neceſſitatis.

Vltima cõcluſio

Vltima cõcluſio: aliquādo dilectio inimici eſt magis meritoria q dilectio amici. Aliquando minus meritoria: aliquando eque meritoria & econtrario: non facio difficultatem in concluſione: ſed tota difficultas eſt in modo probandi quia non eſt difficultas: poteſt eſſe dilectio amici tam parua: & hoc cū paruo conatu & feruore charitatis q erit minor q̄ dilectio inimici & ita dicendum eſt de dilectione inimici vt facile eſt exēplo oſtēdere. Sed dicitur q quando eſt dilectio amici & inimici ex equali conatu & gratia ceteris paribus dilectio inimici eſt magis meritoria imo dico quod ſi ſit minus intenſa adhuc eſt magis meritoria ſi fiat a maiori charitate.

difficultas

Difficultas eſt primo. ſit ſortes qui diligat iimicū non cogitando de amico ex charitate & conatu vt quattuor: plato equaliter diligit amicum. Eſt difficultas quis iſtorū actuū eſt magis meritorius. dicit Durādus & poſt eum Dionyſius q dilectio inimici. dicit tñ Gabriel q illi actus ſunt eque meritorij.

Durādi rationes.

Durandus facit duas ratiões. prima omnis actus ad cuius productionem ex parte operis requiritur maior conatus eſt magis meritori⁹ ceteris paribus ſed amor inimici eſt huiuſmodi igiť. Maior pbať qa virtus eſt circa difficile vt h₃ Ariſtoteles ſecundo ethicorum. Dico notanter ex parte operis & non operantis vel toti⁹ actus: quia alias actus incontinentie eſſet meritorius qui hēt magnā difficultatem. Sed maior eſt difficultas ex parte operis in dilectione inimici q̄ amici qa ad eliciendu₃ actū amoris amici eſt maior difficultas ex parte operis igitur.

Secunda ratio durandi, omnis ille actus qui ē ma

gis charus eſt magis meritorius quia magis fit propter finem charitatis quia magis fit propter deum. Sed ſic eſt ꝙ dilectio inimici ē magis charitatiua. quia diligit ſolū propter deū/ergo dilectio inimici eſt magis meritoria. Ex oppoſito ſūt rationes ad ꝓbandum ꝙ dilectio amici ſit magis meritoria: quia ille actus eſt magis meritoriꝰ cuiꝰ oppoſitū ē maiꝰ pctm̄: ſed omiſſio dilectionis amici eſt maius peccatum/ergo .&c. Item dilectio que eſt in primo gradu eſt magis meritoria q̄ dilectio que eſt i ſcdo gradu ergo dilectio amici q̄ ē in ſecūdo gradu: eſt magis meritoria q̄ dilectio inimici que eſt in infimo gradu.

Doctoris reſolutio ꝙ dilectio inimici ſit magis meritoria.

Q̄tum ad iſtas opiniones mihi videtur ꝙ dilectio inimici ceteris paribus eſt magis meritoria q̄ dilectio amici. bene verā ē ꝙ dicit. tho. ſcda ſcde. xliiij. q. ꝙ dilectio amici ē magis meritoria: ſed ex parte obiecti dilectio inimici eſt magis meritoria vt Sortes qui diligit inimicum vt duo. & Plato amicum vt duo: dico ꝙ dilectio ſortis eſt magis meritoria. Ad rationes in oppoſitum. Odire amicum eſt peius q̄ odire inimicum: quia ego magis obligor ad diligēdū amicū/ergo ꝓ oppoſitū dilectio eſt melior. nego conſequentiam. Durandus dat vnum ſimile vbi cōſequētia nihil valet. debeo ſor. xx. & do ei alia. xx. do pla. libera liter. xx. plus mereor dando platoni. Et tamen oppoſitum primi eſt peius. ¶ Q̄tum ad ſecundum argumentum dilectio in primo gradu: &c. Dico ꝙ illa conſequentia nihil valet: quia cetera non ſunt paria. Et ego ſum illius opinionis. propterea dico ꝙ omnis difficultas ſiue proueniat ratione operis ſiue aliomō: ratiōe cuius ꝓuenit difficultas & regulariter maior conatꝰ auget meritum: vtrum autem teneamur dimittere ſigna rancoris: dicit Bonauentura ꝙ non niſi oriatur ſcandalum proximo. Et hec de queſtione. ¶ Diſtictio trigeſimaprima.

VTRVM in patria ſine imperfectiōe maneant virtutes: viſum eſt in diſtinctione precedenti de dilectione inimici: vtrum ſit magis meritoria q̄ dilectio amici & reſolutio fuit ꝙ aliquando magis: aliquando minus: aliquando equalis. Diximus tamē cōformiter ad Durandum ꝙ ceteris paribus dilectio inimici eſt magis meritoria q̄ dilectio amici. Iam in iſta diſtinctione queritur vtrum ī patria ſine imperfectione maneant virtutes theologice. ¶ Q̄tū ad iſtam queſtionem ponūtur notabilia cōcluſiōes & dubia more ſolito. Et in primo notabili inquiritur de actibus iſtarū virtu-

Vtrū ī patria maneant virtutes theologice.

tum.Vtrum ſint compoſſibiles beatitudini.

Et pro declaratione ſupponitur/poſt ocham in prologo ꝙ eiuſdem obiecti poſſunt eſſe actus ſpecie diſtincti. Et probatur:quia noticia intuitiua & noticia abſtractiua differunt ſpecie. Et tamen ſunt reſpectu eiuſdem rei/ergo non eſt incon ueniens ꝙ eiuſdem rei ſint due noticie differentes ſpecie. Vt noticia intuitiua cauſatur ab obiecto realiter preſente:ſʒ abſtra ctiua non.Et tamen ſub eadem ratione formali repreſentant ob iectum. Et tamen differunt ſpecie propter diuerſam approxi= mationem obiecti :patet.quia perfectio actus eſt a duobus:ſcili= cet a potentia & obiecto ; & quando cauſe partiales reſpectu effectus nõ ſunt ſufficienter approximate:tunc minus perfecte agunt & tunc variatur perfectio actionis & effectus. Sic ad pro= poſitum reſpectu act⁹ viſionis deus eſt in ſe preſens in rationevi ſibilis intellectui:ſed reſpectu actus credendi non eſt in ſe preſẽs hoc modo. Similiter noticia euidens cauſatur ab obiecto pre= ſente:& noticia ineudientis cauſatur ab imperio voluntatis.Di ſtiguũtur ergo ſpecie aſſenſus fidei & aſſenſus euidẽtie circa idẽ obiectum:immo habent repugnantiam formalem:quia act⁹ vo luntatis quo quis vult ſub ratione futuri:diſtiguitur ab actu volũ tatis:quo quis vult ſub ratione preſentis:immo illi duo habent formalem repugnantiam:quia implicat ꝙ idem actus ſit p̄ſẽtis & abſentis.Et ita actus ſpei differt ſpecie ab actu tentionis quẽ habent beati.Et cum hoc formaliter repugnant.

Quo mo= do repu= gnãt actus fidei&ſpei formaliter actui p̄ñe ex pte ten tiõis & ex pte cogni= tionis..

Dicunt doc.& precipue bonauentura ꝙ tribus ac tibus vie correſpondent tres actus in patria:ſcilicet tentio/clara viſio/& dilectio.Sed eſt difficultas de iſta tẽtiõe quis ſit ille act⁹ tentionis.Dicitur ꝙ tentio nihil eſt aliud q̃ actus quo ego volo mihi deum tanq̃ p̄ñs.Et ita comprehenſor habet duos actus in patria.Ita ꝙ q̃uis actus ſpei non poſſit manere in patria:imo re= pugnat:ſuccedit tamen in patria illi actui ſpei actus tentionis q erit amor concupiſcentie.Et ſic comprehenſor habet duos act⁹ vnum qui eſt amor amicitie: & aliuʒ qui eſt amor cõcupiſcentie non futuri commodi:ſed vt commodum preſens:& cum hoc eſt complacentia in ipſa dei preſentia:& cum hoc apprehendit illã ſibi commodũ:& talis actus vocatur tentio.Et ideo ſicut actus fi dei habet formalem repugnantiam ad claram viſionem.Ita ac= tus ſpei ad illã tentionem.Sed de actu charitatis dicunt docto= res ꝙ actus charitatis vie non habet repugnantiam cũ actu cha=

Tres actus i p̄ria trib⁹ actib⁹ vie corrñdẽt. quid ſit tẽ ſio. Cõprehen ſor duos hʒ i patria actus.

ritatis in patria. Et hoc patet ex dictis Pauli. Et ratio quia euacuabitur q̄ ex parte ē & manebit q̄ perfectum eſt. Iam actus fidei qui eſt in parte: id eſt qui fertur in obiectum modo imperfecto: Et ſimiliter actus ſpei euacuabitur. Et manebit charitas q̄ perfecte tendit in obiectum. ¶Sed contra hoc replicatur: quia tunc eadem ratione dicendum eſſet q̄ charitas non manet: patet. quia charitas vie habet imperfectionem in ordine ad charitatem patrie: immo charitas vie & charitas patrie differunt ſpecie. Et non niſi penes perfectum & imperfectum igitur ſi ꝓpter iſtam fides & ſpes non manent nec charitas. Dico q̄ actus charitatis vie nullomodo repugnat actibus beatorum: patet. quia ſecundum omnes doctores non ponuntur in beatis niſi iſti tres actus: ſcilicet tentio clara viſio & dilectio ſiue fruitio: ſꝫ nulli iſtorum repugnat charitas: ideo charitas nullam habet repugnātiā formalem cum illis actibus in patria: immo notum eſt q̄ eſt eadem charitas eſſentialis. Probaē q̄ cha. vie nō manet in patria.

Sed vtrum charitas vie & patrie diſtiguātur ſicut magis perfectum & minus pfectum: & ſi diſtinguātur ſpecie. dicendum q̄ dupliciter poſſumus loqui de charitate: vel de charitate infuſa: vel de charitate acquiſita. Et vtraq̄ iſtarum tendit ī obiectum q̄tum ex ſe eſt & inclinat potentiā eque perfecte ad tēdendum in obiectum: ideo ſi ſit imperfectio: hoc nō importatur in ratione charitatis: ſed ſolum propter indiſpoſitionem ex parte obiecti applicati: etiam potentialiter ſe habente. Sed vtrum differant ſpecie. Probabilius videtur dicendum q̄ charitas infuſa vie & patrie nō diſtinguūtur ſpecie. immo eſt vna & eadem ſed de acquiſita cum obiectum aliter ſe habeat: & habitus diſtiguātur penes obiecta poteſt dici q̄ ſic: qa charitas acquiſita vie & patrie ſpecie differunt: ſi fruitio vie & fruitio patrie ſpecie differant: quia ratio charitatis etiam actiuitate vie in ſe non includit imperfectionem: quia aliquem inclinat ad diligendum deuꝫ in ſe: ideo non poteſt poni dr̄ia niſi in modo. An chari. vie & p̄rie diſtiguanē

Dices actus beatifici ſupradicti nullo modo repugnāt huic omne reuelatum a deo ē verum / ergo male dictū ē q̄ fides non propter imperfectionem ſolum: ſed propter formalem repugnantiam non poteſt manere in patria.

repugnat actibus beatitudinis. Durandus facit argumentū de Paulo in raptu: clarum eſt ꝙ ipſe vidit deum clare vt vident beati: & tamen non pdidit fidem. Et quando dicunt doctores ꝙ fides infuſa habet repugnantiam cum actibus beatitudinis: intelligendum eſt q̄tum ad eius naturalem inclinationem: quia fides infuſa naturaliter eſt nata concurrere ad actus fidei aliter intelligētes: ꝙ fides infuſa repugnat actibus beatitudinis errant

Q̄ſo ītelli gitꝰ ꝙ fides īfuſa repugnat viſiōi btificæ.

De Paulo ī raptu.

Aī ꝙ actꝰ btificꝰ ſtet cū actu fidei.

¶ Sed forte dices ꝙ beati non habēt euidentiam de iſta propoſitione Antichriſtus erit: ergo cum oībus effectibꝰ beatitudinis adhuc ſtat actus fidei circa iſtd̄ complexū Antixp̄s erit. Et multi doctores tenent ꝙ ſtat ꝙ deus non cauſet euidētiam de illa in beatis: & circa illam bene poterunt habere fidem ergo actus fidei erit in patria.

Pro iſto argumēto dico ſecundum opinionē quæ ſemꝑ mihi eſt viſa ꝓbabilior: ꝙ fides infuſa immediate inclinat ad vnum obiectum primarium puta deus eſt verax: ſecundo dico ꝙ fides infuſa nunq̄ concurrit ad aliquē particularem aſſenſū ꝓpoſitionis de fide niſi mediante illo actu primario. hoc ſuppoſito dico ꝙ ſi actꝰ fidei infuſæ circa illud primariū obiectū ſit incōpoſſibilis: ſequitur ꝙ nunq̄ poterit cōcurrere ad aſſenſuꝫ aliarum propoſitionum: ſed certū ē ꝙ bene hn̄t aſſenſum euidentē ꝙ deus eſt verax: ex qua cauſatur aſſenſus euidens: ꝙ oīe reuelatum a deo ē verum: ideo dico ꝙ cum primarius actus fidei ſit incōpoſſibilis beatitudini nūq̄ fides infuſa poteſt inclinare ad aliqueꝫ actum fidei. ¶ Et tunc ad argumētum nego ꝙ in patria ſit actus fidei infuſæ: nec mediate / nec immediate: non nego tamē ſuppoſito ꝙ beati habeant ī euidētiā de aliquibꝰ ꝓpōnibus vt antixp̄s erit: quī habeāt aſſenſuꝫ fidei acquiſitæ: quia pōt manere aſſenſus de iſta antixp̄s erit.

Soluit argumentū.

Sed dubitatur Vtrum habitus maneāt omniū p̄teritoꝝ cum nulla eſt repugnantia. Dico ꝙ eſt mihi magis porbabile ꝙ non manēt illi habitus in patria: licet aliqui dicant oppoſitum: & ratio mea eſt: quia potentia mediantibus illis habitibus nunq̄ exiret in actus: ideo illi habitus eſſent fruſtra: ſed ſic eſt ꝙ ī patria nihil ponitur fruſtra: igitur.

Dubiū primū.

Dubitatur vtrum ſaltem illis habitibus ſuccedāt ī patria alij habitus: dicit Scotus ꝙ non: & rō eiꝰ ē: quia nunq̄ ponūt hītus ī aliqua potētia: niſi ad faciēdū potentiā vt mediāte illo hītu poſſit elicere actū inteſiorē: ſed ſic eſt ꝙ actus beatitudi-

nis nõ eliciũt inteſiores vno tp̃e q̃ in alio: quia alias vnus eſſet magis beatus vno tempore q̃ in alio: & hoc habetur ex prima cõcluſione. Et in primo dubio de materia iam habita. Sunt tamẽ qui dicant probabile eſſe charitatẽ acquiſitam viæ in patria non manere: & probaẽ: quia charitas viæ eſſentialiter includit ĩpfectionẽ: ſicut fides & ſpes: quia inclinat ad diligẽdum deũ amore amicitiæ non p̃ntem.

Gabr. hoc tenet.

Tertiũ dubiũ

¶Tertium dubium eſt Vtrum charitas acquiſita maneat in patria. ¶R̃ndetur q̃ fruitio viæ & patriæ non ſolum differunt penes intenſum & remiſſum: imo differunt ſpecie. Q̃ non ſolum differunt penes inteſum & remiſſum: p̃baẽ: quia tunc ſeq̃retur q̃ viator poſſet ſeipſum beatificare. Probaẽ & ſit ſortes beatus qui habeat btitudinẽ vt decẽ vel cẽtum: & Plato viator qui habeat fruitionem vt quattuor ſequitur q̃ ſi ſint eiuſdẽ ſpeciei q̃ Plato poterit augere beatitudinẽ ſeu fruitionẽ ad ęqualitatẽ ſe maiorẽ: ergo ſequitur q̃ q̃n ptiget ad ęqualitatẽ erit tũc beatus: & ſic eſſet poſſibile ſeipſum btificare. Iſtud argumentum non eſt inualidũ contra Thomam: quia dicit Thomas q̃ beatitudo cõſiſtit in viſione & nõ in amore: ideo nõ ſequitur ſi ptingat ad ęqualem amorẽ: ergo erit beatus: & rõ: quia non dicit beatus ab amore: ſed a viſione: ideo tenẽdo q̃ principalis pars beatitudinis eſt viſio: non ẽ magna difficultas: tenẽdo q̃ iſti amores/ſeu fruitiones diſtinguũtur ſolũ ſecundum magis & minus: ſed tenẽdo q̃ fruitio viæ & patriæ differunt ſpecie: oportet de neceſſitate concedere q̃ ſicut fides excidit: ita ſpes & charitas acquiſitæ

Aliq̃ charitas viæ eſt maior charitate p̃riẹ

q̃ nunq̃ p⁹ mortẽ augeẽ chari.

DICO ſecundo q̃ videtur mihi probabilius q̃ aliqua charitas viẹ eſt ęque magna: imo maior q̃ charitas patriæ imo quicunq̃ beatus habet tantam charitatem in via: ſicut habet in patria. Patet: quia nunq̃ augetur charitas niſi virtute operis opati. i. ſacramẽti: vel virtute operis opantis. i. boni motus. Inſup q̃n quis eſt extra ſtatum merendi nũq̃ poſt mortem augmentatur charitas: ergo tam inteſa eſt charitas viæ ſicut patriæ. Et hoc tenet de Gandauo in quolibetis. vt ſi paruulus decedat ĩ ſola gratia baptiſmali: non habebit niſi illam: & ita Plato adultus ſi decedat in g̃ra baptiſmali/ & cũ aliquo ope meritorio in patria nõ hẽbit alid.

Reſolutio

¶Reſolutio eſt ergo q̃ aliquis in via habet maiorem charitatem q̃ aliqui in patria: imo quicũq̃ beatus non habet in patria niſi illam g̃ram quam habuit in via. Dico vltra q̃ actuales fruitiones ab iſtis procedentes differunt ſpecie: quia certum ẽ q̃ noticiæ eiuſdem obiecti quarum vna fertur vt pręſens: & alia vt abſens differũt ſpecie: quia vna iſtaꝝ eſt nata producere effe-

ctum cui non eſt nata producere alia: ergo pari ratione ſi ſint ali qui duo actus volūtatis: quorum vnus feratur in obiectum vt pñs/ & alter non: eadem ratione dicendum eſt ꝙ illæ fruitiones differunt ſpecie: quia non requiritur maior cauſa ad diſtīctionē ſpecificam actus voluntatis q̄ intellectus: ſed diſtinctio actuum intellectus eſt ſufficiens: ergo & voluntatis: eſt ergo certum ꝙ fruitiones viæ & patriæ diſtinguuntur ſpecie non ſolum ſecundum magis & minus. Et q̄uis iſtud argumentum non ſit efficax ad probādum quod ſequitur in omnibus: actus ſpecie differūt: ergo habitus: ſed vt in pluribus ita accidit. & propterea vtraq; opinio eſt ꝓbabilis: ſed iſta mihi videtur probabilior: ꝙ differunt ſpecie. Fruitiões pñæ & viæ diſtīguūt.

¶ Correlarie ſequitur ꝙ charitas acquiſita non cōcurrit effectiue ad fruitionē patriæ: licet bene charitas infuſa. Probatur: quia q̄q̄ habitus infuſus cōcurrat ad actus ſpecie diſtīctos ſicut ſol concurrit tāq̄ vniuerſalis cauſa ad diuerſos effectus ſimul & ſemel: habitus tñ acquiſiti nunq̄ cōcurrunt niſi ad actus ſimiles ī ſpecie: ergo illa charitas q̄ eſt habitus acquiſitus non cōcurrit actiue ad fruitionem patriæ. ¶ Et ſi q̄ratur Vtrum ſi ꝑ concur ſū dei ſpecialem ipſa charitas cōcurreret ad actum Vtrū tūc ꝓduceret habitum. Dico ꝙ eſt ꝓblema: ꝓpterea bñ pōt dici ꝙ talis nō ꝓduceret habitum. Correlariū. Bona difficultas.

¶ FINALITER Querit Vtrū in patria remaneat ſcīa. Reſpondet Bonauētura ꝙ in patria remanet ſcientia viæ ſcd̄m eſſentiam ſeu q̄tum ad eſſentiam habitus ſed nō eodē mō ſicut in via. Et nō videt mihi difficultas quin illi qui ſūt ſcīetiores ī via: erūt etiā ſcientiores in patria: loquēdo de ſcīētia ī ꝓprio gñe: ſ; nō op; de ſcīētia ī verbo: imo ſtat oppoſitū eſſe verū: & hęc ſufficiant. ¶ Diſtinctio trigeſimaſecūda. an ſcīa acqſita maneat ī pr̄ia

VTRVM Deꝰ ab ęterno dilexerit ſe: & oīa creata & creāda ex charitate ęqualr. Pro hoc notādū ē ꝙ deū diligere aliquē nihil aliud ē q̄ deū velle alicui bonū. & ꝙ dilectio ē actꝰ volūtatis quo volūtas cōplacz ī bono ſui vel alteriꝰ: ſeqt prīo ꝙ deū diligere creaturā ē ipm illi tribuere bonū eo mō quo vult ſiue ī pñſenti/ſiue ī futuro. ꝓbat: qa deū diligere creaturā ē deū velle ei bonū: vl ergo vult ei illd bonū pro nūc: vl ꝑ alio tpe: ſi vult ꝑ nūc/ergo cauſat creature bonū ꝑ nūc: p;: qa deū diligere creaturā nihil alidē q̄ velle ei bonū: ergo deū diligere creaturā ꝑ nūc ē ipi velle bonū ꝑ nūc. Si ſcd;/nō vult bonū ꝑ nūc: ſ; ꝑ alio tpe qa cābit bonū ꝑ tpe futuro: ergo deꝰ ñ pōt cāre bonū ī creatura: niſi ꝑ nūc vel aliquādo: iō īplicat ꝙ deꝰ diligat creaturā: & ꝙ non velit ei bonū vel ꝑ nunc vl ꝑ tpe futuro Quid ē deum diligere aliquem.

Correlarium. ¶Ex iſto correlario infert aliud correlarium: ꝙ deus creaturas poſſibiles q̄ nec ſunt:nec erunt deus nō pōt diligere. Patet:deus in eis nō cābit nec vult bonum:ergo nunq̄ diliget: quia ſēp nihil erūt:ergo deꝰ nūq̄ vult,eis bonū. ¶Notādū p̄terea circa vocabulū ex charitate:quia ponit in q̄ſtione diligit ex charitate:&c.ꝙ vt habet.j.ſen.diſtin.xvij.duplex eſt charitas.ſ.creata & increata.

Duplex charitas. Charitas creata eſt illa q̄ ifūditur qñ homo baptiſat vel qñ cōterit de pc̄ō:& efficit gratus deo:ideo charitas creata ē qua hō efficit gratus deo.Sed de charitate īcreata dicit magiſter ſentētiaꝝ ꝙ eſt deus:& non ponit aliam charitatem:& in hoc non tenet:ſed ponit inter errores magiſtri: & hic eſt ſolum qō de charitate increata:& adhuc pōt duplr̄ intelligi: vel ꝙ ſit principium dilectionis vel ꝙ ſit ipſamet dilectio.

Quid eſt creaturam diligi equaliter ¶Notādū īſup pro iſto termino equaliter. ꝙ dupliciter pōt intelligi creaturam equaliter diligi.Primomō equalitate bonivoliti: ſecūdomodo equalitate dilectionis referendo ad actuȝ diligendi.Primomodo equaliter diligere aliqua eſt eis velle equale bonum:ſecundomodo equalr̄ aliqua diligi & equali actu ſeu eq̄ intēſo diligere.Q̄tum ad primū modū certum eſt ꝙ non eſt poſſibile ꝙ in dilectione dei loquēdo de actu dilectionis ſit inequalitas.Eſt ergo queſtio de equalitate boni voliti.

correlariū. Correlarie ſequitur ꝙ quancunqȝ creaturam perfectiorem deus magis diligit:ita ꝙ q̄tuncunqȝ creatura eſt perfectior deus eam magis diligit:patet.qa deus maius bonuȝ cauſat in ea:quia eſſe eius eſt perfectius:ideo eius eē eſt maius bonum: qa bonuȝ:& ens conuertuntur capiendo diligere ex parte obiecti.Et ex hoc ſequitur correlarie ꝙ deus magis diligit animam dānatam q̄ lapides:patet.quia vult illis maiorem perfectionem

Velle dei ē efficere. eſſentialiter.Et ſuuȝ velle eſt cauſare:& cauſare eſt diligere. Quando ergo eſt queſtio de dilectione creature ſi ſit queſtio de equalitate boni voliti certum eſt ꝙ ſemper magis diligit creaturam perfectiorē.

Pria cōcluſio. ¶Iſtis ſuppoſitis ponitur prima cōcluſio deus ab eterno diligit ſe & omnia creata & creanda ex charitate formaliter que eſt eſſentia diuina. ¶Q̄tum ad primā partē ꝓbat ꝙ deus dilexit ſe ab eterno quia deus ab eterno fuit beatus/ ergo ſemper dilexit ſe:patet.quia niſi ſic tunc aliquādo eēt ī potentia ad diligendum ſe & non diligendum ꝙ non poteſt eſſe. Similiter ab eterno dilexit creaturas creandas:patet:quia ab eterno cognouit illas & habuit velle communicare bonum cuilȝ creature.Et hoc nihil eſt aliud q̄ amare:igitur propoſitio vera.

¶ Scda cõcluſio ē. Poſſibilia nõ futura deꝰ nõ diligit iſtā iā ꝓbatum eſt in notabilibus. quia implicat ꝙ deus diligat aliquid aliud a ſe: quin communicet illi aliquod bonum: patet. quia bene ſequitur. deus diligit / ergo vult ei bonum. Et ſi vult bonum communicat vel communicaturus ē pro aliquo tp̄e / ergo nõ ſtat ꝙ deꝰ diligat aliquid non futurum. Bene tamen ſtat ꝙ deus ab eterno dilexerit aliquam creaturam & tamen nunq̄ diliget: ptꝫ de re corrupta que nunq̄ reproducetur deus dilexit. Et tamē nū q̄ poteſt velle ei bonum: nec eſt in poteſtate poſtq̄ corrupta eſt.

Scda concluſio.

Tertia concluſio. deus ſolas creaturas rationales diligit primomodo & proprie pꝫ diligere proprie ex charitate eſt diligere ad beatitudinē vł reſpectu beatitudinis: ſed ſic ē ꝙ ſolas creaturas rõnales deꝰ diligit hoc mõ. Certū ē ꝙ ſolis creaturis rationalibꝰ deus põt velle virtutem & bonos actus: qa deꝰ non poteſt velle alicui ꝙ eſt ei impoſſibile: ideo deus non poteſt diligere niſi creaturam rationalem primomodo.

Tertia cõcluſio.

Quarta concluſio: attendendo equalitatem amoris penes actum dilectionis quo diligit formaliter ſe: & alia diligit equaliter. iſta cõcluſio ſatis declarata eſt in notabilibꝰ.

Quarta cõcluſio.

Vltima concluſio referendo equalitatem dilectionis ad bona volita aut ordinē volendi deus inequaliter diligit ſe & creaturas: iſtud eſt ſatis declaratum.

Quita cõcluſio.

Sed eſt difficultas de reprobis. ſint ſortes & plato: ſortes predeſtinatus & plato reprobus: volo ꝙ ſint nunc in gratia: & ꝙ equaliter diligant deum. Tunc ſic arguitur dicit deꝰ: diligentes me diligo / ergo equaliter me diligentes me diligo: ſꝫ ſic eſt ꝙ iſti duo equaliter diligunt / ergo. &c. Oppoſitum tñ patet ex prehabitis: quia deus vult maius bonum vni. &c

Dico breuiter ꝙ deus nõ equaliter eos diligit qa vult vni beatitudinē & alteri non. immo non vult alteri beatitudinē. Et ad argumentum reſpondet Holcot & dicit ꝙ capit ibi diligere .i. pſeuerãter viuere ſecundum mandata dei vſqꝫ i extremum vite: ſed ſi capiatur diligere id eſt habere habituꝫ. Tūc non ſequitur diligentes me diligo / ergo equaliter diligentes me equaliter diligo niſi capiatur reſtrictiue: puta ſecundum preſentem iuſticiam equaliter illos diligit. Et ſic non eſt difficultas.

An deꝰ eq̄liter p̄deſtinatuꝫ & reprobum (dato ꝙ ſint ī equali gr̄a) diligat.

Argumentum.

¶ Sed arguitur contra primam concluſionem: deus diligit omnia creata / ergo diligit cõtradictoria aut cõtraria. Diſtingo ꝙ diligit cõtradictoria aut contraria aut q̄tum ad hoc ꝙ ſint ſimul. Et

ſic bñ verũ:imo ab eterno de⁹ i eẽ entitatis dilexit cõtradictoria aut ineſſe veritatis ſic q̧ ſimul vera aut falſa:& ſic nego. Et de iſta dilectione non eſt ad propoſitum.

An dilectio qua de⁹ diligit ſe & alia ſit act⁹ pſonalis aut eſſentie.

Sed dubitatur vtrum actus quo deus diligit oĩa ſit proprius alicui perſone in diuinis: reſpondetur q̧ deum diligere ſe & alia ẽ act⁹ eẽntialis & ſic nulli pſone proprius. Bene verum eſt q̧ dilectio attribuitur ſpiritui ſancto:quia omnia q̃ ad voluntatem pertinent ſolent attribui ſpiritui ſancto. Et ea que pertinent ad intellectum verbo in rei tamen veritate non magis conueniũt vni vni perſone q̃ alteri.

An de⁹ pl⁹ dilexerit petrũ q̃ ioannem

Dubitatur vltimo:vtrum deus plus dilexerit petrum q̃ Ioannem. Iſta queſtio eſt ruinoſa & antiqua. Et certum eſt q̧ ſi itelligat̃ q̃tũ ad actum dilectionis q̧ equaliter. quia ẽ ipſe deus:ſed loquendo de bono volito eſt queſtio facti & ego neſcio:quia non iuenitur ex ſacris litteris hoc determinatum. bene verũ q̧ exhibuit plura ſigna amoris Ioanni:ſed non ſequit̃ ergo plus dilexit:quia etiam Iude reprobo exhibuit plura ſigna amoris vt patet ex euangelio. Et hec pauca ſufficiant de hac diſtinctione. ¶Sequitur diſtinctio.xxxiij.

¶Diſtinctio trigeſimatertia.

Queſtio de donis. S.Tho.

Queritur cõſequenter. vtrũ neceſſariũ ſit ponere dona fructus & beatitudines. Tota iſta queſtio ſtat in duobus punctis & in ea non eſt magna difficultas. Sed hic ponitur diſtinctio donorum a virtutib⁹. Dicit enim.S. Tho. loquendo de iſta materia quod intellectus

Dupl'r intellect⁹ mouet̃ ad bonum.

poteſt moueri ad bonũ & ad malum. A duobus autem poteſt anima moueri ad bonum. Primum a ratione humana puta ſecũdum dictamen naturalis rationis. Et ad hoc diſponendum ponũtur in anima virtutes morales que naturaliter inclinãt animã ad conformiter agendum ad dictamen rectum naturaliter cognitum ſecundũ q̧ ſtando in puris naturalibus hõ cognoſcere põt

Rõ cur tho. ponat dona diſtĩcta a virtutibus

Secundo mouetur aĩa ab ipſo eleuante ipſam animam ad bonum ſupnaturale ſeu ad bonum qd ratione naturali cognoſci non poteſt. Et ad diſponendum ipſam animam ad tale bonum deus infundit dona. Et iſta eſt ratio que mouet b. thomam ad ponendum dona diſtincta a virtutibus moralibus ſed eius ratio non eſt multum apparens quia per virtutes theo-

logicas poteſt anima eleuari ad bonum ſupernaturale.

Pro īpugnantiōe iſtius opinionis.notandum pri mo ꝙ virtus & habitus non ſunt ſpeciei ſpẽaliſſime:ſed genera ſubalterna. Habitus enim prima ſui diuiſione diuiditur per habitum intellectualem & habitum affectiuum ſeu voluntatis Et vlterius vtrūqꝫ iſtorum membrorum tam intellectus ꝗ affecti ui diuiditur in habitum infuſum & habitum acquiſitum. Dicit enim ſcotus ꝙ ad iuuandum potentiam intuitiuam ſeu apphẽſiuam ponit habitus infuſus & acquiſitus.Et virtus affectiua di uiditur:quia quedam eſt circa operationem ad ſe:& quedam cir ca operationem ad proximum.Et dicit Scotus ꝙ virtutum af fectiuarum que reſpiciūt obiectum creatum quedā ſunt ad ſe vt fortitudo temperantia:quedam ad proximum vt iuſticia : iuſti cia etiam ſecundum Scotum ſubdiuiditur ſecundū ꝙ qs poteſt ſe habere ad alterum dupliciter. Primomodo communicando ſe illi per amicitiam.Secundomodo communicando ei aliquid aliud a ſe:vnde virtus inclinans ad primum dicitur amicitia:quia quis ſeipſum diu proximo poteſt dare:& hec amicitia eſt per fectiſſima ſpecies iuſticie. Si autem cōmunicet proximo aliquid aliud a ſe:aut ergo bona extrinſeca:puta quātum ad ea quibus homines īdigēt cōmunicare & talis dicitur iuſticia cōmu tatiua vt in contractibus.Si autem communicet aliquid neceſſa riū ad conuictū & ſimul pacifice habitandum.Et hoc dupliciter: quia ꝗtum ad debitum regimen vel ꝗtum ad debitam ſubie ctionem:prima poteſt vocari dominatiua vt in principe:& ſubie ctiua vt in ſubditis.Et ſic ſunt tres virtutes morales pertinētes ad iuſticiam:ſcilicet amicitia.&c.Sed de hac materia pro nūc ad laudem dei omnipotentis dicta ſint.

Diuiſio habitus

Iuſticia duplex.

¶ Abſolutum eſt hoc opus in alma Parrhyſiorum lutecia. Anno ab orbe redempto.M.D.XVI.Septimo Kal.Octobres.
Poſt tenebras ſpero lucem.

BIBLIOTECA ... ROMA ...

5- 2-